

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERODOTI HA- LICARNASSEI HI- STORIÆ LIBRI IX: ET DE VITA HOME- ri libellus.

*Illi ex interpretatione Laurentio Valle adscripta, hic
ex interpretatione Conradi Heresbachij: utraq; ab
Henr. Stephano recognita.*

Ex Ctesia excerptæ historiæ.

Apologia Henr. Stephani pro Herodoto.

Accessit in hac editione Spicilegium Frid. Sylburgij, ad
Henr. Stephanum virum clariss.

FRANCOFVRTI
Apud hæredes Andreæ Wecheli,
MDLXXXIIII.

*Sum. Bartholomæi
Bucorinij. Sum. c. 11.
Pomeran. 4. inc.
1599. 1599.*

Henrici Stephani Elegeion in eos qui Herodoti
historiam fabulositatis accusant.

*Quisquis is est vel quisquis erit quo indice mendax
Dicar, vel nimium vel nihil ille sapit.*

*Nil sapit, hoc valgo qui dicere credulus audet,
Atq; levis fama pondus inesse putat:
At si quis lectis hoc ausit dicere Musis,
Quum sapit has ultra, plus satis ille sapit.*

Eiusdem, in Herodoti interpretationem
à se recognitam.

*Qui verax propria, mendax interprete lingua
Antè fui, verum nunc in viraq; loquor.*

Eiusdem de hac editione sua distichon.

*Herodoti Latium possederat hætenus umbram,
Nunc Latium corpus possidet Herodoti.*

Frid. Sylburgij elegeion in suum Spicilegium.

Ὡρῇ ὃν ἀμήτης, ὅτ' ἀλλίζονται ἀμάλλαι,
Ἀσυχίων ὃν ἀγροῖς λείψαιτα συχὰ μένει.
Τῶς καὶ ὃν Ἡροδότῳ διορθῶσι πολυμόχθῳ
Σπύδων ὁ Στέφανος σφαλμά π' ἀπ' αὐτῶν.
Ὡν ὅσα ταῖς θ' ἐτέρων καὶ ἐμαῖς κατεδέρχῃ ὅπως αἶς,
Τῇ δ' ἐπαυρῶνται ὁδοὶ σὺν ἡμέτερῃ.
Ἀλλὰ καὶ ἥδε πέλει Σπείων χάρις ὅτι οὐ ταῦτα
Συμίζεις, Σπείων πάντα τάς ἐξέμαθεν.

3

CLARISS. VIRO HENRICO
STEPHANO, TYPOGRA-
phorum lumini S. D.

ON dubito quin miraturus sis, vir clarissi-
me, quæ causæ nos impulerint vt Latinâ He-
rodoti versionē, quam tu diligenti recogni-
tione & doctis annotationibus officinæ tuæ
vindicasti, nos nostræ vsurpare ausi simus.
Forſan etiā alij nō tantum mirabuntur hoc

factum, sed etiam pro libito tum apud te, tum apud alios calu-
mniabuntur, & a maleuolentia, inuidia, turpive lucrī studio pro-
fectum dictitabunt. Sed nihil istorum siue criminum, siue suspi-
cionum, in factum nostrū competit. Cuius si veras scire causas
velis, haud equidem dissimulabo. Quadrimestre est & amplius
cum e Pannonia superiore, Boiemia, & alijs quibusdā locis, par-
tim librarij, partim docti viri per literas nos rogarunt, vt præter
alios auctores Herodotū Latinum, cuius iamdudū nulla exem-
plaria nec e tua nec ex alijs officinis prodierint, nos e nostra in
publicum emitteremus. Ea petitio & honesta videbatur, & iusta:
sed ita tamen iusta, vt ei sine iniustitiæ specie difficulter posset sa-
tisfieri. Videbamus enim, si talē ederemus qualis ante tuum pro-
diit, facturos nos reip. literariæ iniuriam, quæ doctis tuis labori-
bus per nos frustraretur: sin tuum exemplar sequeremur, redun-
daturum ad te aliquid iniuriæ, qui laborum tuorū fructu a no-
bis priuari viderere. In ista hæsitacione accidit vt prelum mini-
mæ formæ libris destinatū charta destitueret, & vnā cum char-
ta etiam auctor mutandus esset. Itaq; hinc necessitate, illinc bo-
norum virorū precibus vrgentibus, cum non haberemus alium
scriptorem quem cessanti prelo mandaremus, Herodotū tuum
arripuimus. Quā in re non parū nos confirmabat quod plerosq;
omnes equos facti arbitros fore sperabamus, quippe quo publi-
ca magis quā priuata vtilitas quæſita esset: nec te magnopere
indignaturum credebamus, qui alijs occupatus editionē iterare
vel non posses, vel non velles. Tum minorem iniuriā fore puta-
bamus, si grandi forma tibi relicta, nos minorem nobis sume-
remus: ita vt tua officina splendidioribus bibliothecis, nostra ve-
ro tenuioris fortunæ hominibus, & ijs qui se in itinere hoc scri-
ptore oblectare cupiunt, exemplaria sufficeret. Ad hæc sciebam

te eo esse tum candore, tum erga remp. studio, vt si tua editione præterita, secuti essemus veteres, nobis ob istud quam ob hoc factum grauius fuisses succensurus; vt qui leuis offensionis meru pro bonis mercibus malas literatis obtrusissemus. Atq; adeo si nos æquam istam bonorum virorum petitionē aspernati fuissetmus, ad alios itū esset, quibus tu multo minus hoc iuris indulgis- ses. Porro quia hic tibi mos est vt iteratas editiones accessione aliqua locupletes, censui & mihi discipulo tuo laudatissimam præceptoris diligentiam hic imitandam. Itaq; collegi primum quæ Adrianus Turnebus, Ioannes Hartungus, Hieronymus Mercurialis, Franciscus Iunius, & Paulus Leopardus, doctis- simi viri, vel in Græco textu vel in eiusdem versione emendaue- rant. Deinde his addidi quæ ipse obiter ex Diodoro Siculo, Dio- nysio Halicarnasseo, Pausania, Suida, Stephano, Eustathio; Pli- nio item, Mela, Solino, vel alijs in meo libro annotaueram. Quas annotationes vt lector a tuis discernere posset, a fronte asteri- sco, vel in fine initiali mei nominis litera S notare visum est. Si- quas vero tuis adieci, ijs inclusionis notas vtrinq; apposui. Eam opellam sub tuo patrocínio in publicum emitto: & quidquid in ea boni est, tibi adscribi cupio: sicubi autē a scopo aberratum est, id mihi imputari volo. Pleraq; tamē talia esse confido, vt ex- quisitissimo iudicio tuo nō sint displicitura. cui si probentur, nul- las aliorum censuras quantumuis seueras pertimesco. Itaq; in- telligis quas huius editionis causas habuerimus, & quo eam co- rollario adauxerimus. Tu id factū nostrum nō tam nostra quam reip. gratia in bonā partem interpretaberis; ac si forte nostra di- ligentia tuam non exæquauerit, (quod metuo: nam ipse præesse operi nō potui) id quoq; ignoscet. Vnum adhuc abste conten- do, illud ipsum scilicet quod tu in tua præfatione olim a Came- rario petijsti, vt commercium cum Musis constanter habeas, & quam literatis partim tuorum, partim alienorum scriptorum expectationem fecisti, eam tandem aliquando expleas: vt reipsa comperiamus hanc diuturnam cessationem tuam peperisse no- bis ἀφθονεῖραν καλῶν καὶ ὠφελίμων συγγραμμάτων ἑκδοσιν. Quod vt præstare cumulatius possis, prosperam tibi valetudi- nem, tranquillum otium, & felices rerum successus a Deo opt. max. precor. Vale. Francofurti e typographio Wecheliano, v Id. Febr. M D LXXXIII.

*Fridericus Sylburgius suo &
Wecheli haredum nomine.*

HENRICVS STE-
PHANVS IOACHI-
MO CAMERARIO
SVO S. D.

POST Herodotum Thucydides, inquit
M. Tullius: (in cuius dicti explicatione
aut ego fallor, aut alij multi falluntur)
at ego tibi contra, mi Camerari, Hero-
dotum post Thucydidem, tuum auri-
cajor munusculum Hesiodica mensura
ἀρταμυδιόμυρος. Quem tu mihi Herodotum narras?
inquires: illumne cum suo Zopyro, aut sua cum Ariayn-
te, miserandis pariter nefandisq; modis ab interprete
mutilatum, laceratum, foedatum, prorsus denique de-
formatum? Imò verò absit ut tam turpe tamq; horren-
dum spectaculum, Massagetis potius aut Cyclopibus
dignum, in conspectum tuum venire permittam. Tūne
igitur (dices) Latinum Herodotum ad me mittis incu-
di per te aut alium quempiam redditum? Certè si to-
tum incudi redditum dixerò, mentiar: si ex parte, &
quidem magna ex parte redditum, non mentiar. Ita
enim res (ne te diu suspensum teneam) se habet. Quum
eodem tempore quo Thucydidem Gracum Latinumq;
edidi, de edendo quoq; Herodoto cogitasset, atq; adeo
non parvam pecunie vim in picturam sculpturamq;

quarundam ad eum pertinentium iconum insumpsis-
 sem, contigit ut is quem in recognoscenda Thucydidea
 interpretatione exantlaueram labor, me ab Herodo-
 tea, quam ex eadem officina prodire animaduvertebam,
 planè deterreret. Sed tamen periculum aliquando tan-
 dem facere placuit an officina illa sui vsquequaq³ simi-
 lis fuisset, an potius incudenda Herodoti interpretatio-
 ne meliorem quàm in altera, quicunq³ est eius author,
 operam nauasset. At ego non tam ouum ouo, quàm du-
 as illas fabricas sibi similes esse comperi. hoc tamen in-
 teresse animaduerti, quòd qua in Thucydidea peccata
 sunt, bilem lectori; at qua in Herodotea, risum potius
 mouere possint. Quis enim adeo sit Democrius ut illi
 ad multos cōcionū Thucydidis locos bile nō intumescat
 iecur, quos ille quisquis est interpretes, ita in Latinum
 sermonem vertit, ut simul eloquentiam summā in me-
 ram infantiam verterit? Quis vicissim adeo sit Hera-
 clitus ut risum vel cachinnum potius ad illos Herodo-
 tea interpretationis locos compescat, in quibus novos
 montes, novos populos, nouas gentes ex uno calami du-
 ctu ortas intuetur? Vetus fuit verbum, Semper Libya
 noui aliquid adfert: at hac interpretatio Libya vice fu-
 erit viris doctis, quibus eam cum textu Græco conferre
 minimè graue videbitur. Illic enim ἱερὸν (Ionico more po-
 situm pro ἱερὸν) id est sacrum, in montem nomine Hi-
 rum noua quadam metamorphosi mutatum conspi-
 ciet: illic ex μυχῷ (id est recessu, vel sinu) Inachum siue
 Machum urbem: ex οἷνες (id est Qui) populum no-
 mine Hoetines: illic ex ἡσωνες (id est inferiores) populum
 Hessonēs: illic deniq³ ex ἀνέες (quòd declarat Vniuersi,
 vel Simul omnes) populosissimam gentem Halees repen-
 tē emergere videbit. Eant nunc qui magicarū vocum
 poten-

potentia vel circa leuissima opera fidē derogant, quum
 tanta à tantillis istis quinq; vocibus miracula, & qui-
 dē nullius Circes ope adiutis, edita cernantur. O quā
 opportunē in Deucalionea tempora incidisset huius-
 modi interpres: quā strenuus humani generis repa-
 rator, sine lapidum iactatione, fuisset. His atq; simili-
 bus iocis immensum quem circa bella illius interpreta-
 tionis castigationem exhausti laborē, fallere interdum
 iunxit. Quibus fortasse non absimilia ipse quoq; si foret
 in terris, vocaretur Democritus. Verū ut unde di-
 gressa est, eō mea reuertatur oratio, quum non tam
 onum onus, quā duas illas interpretationes sibi similes
 esse comperissem, ego tamen nunquam ad subeundum
 castigationis onus magis imparatus fuisset (idq; cum
 ob alia, tum propter eos qui sub prelo erant libros, quos
 tibi paulo post recensebo) quem laborem vires etiam in-
 firma detrectare suadebant, eum à me repentina neces-
 sitas extorsit. Quum enim in Homeri locum (cuius im-
 pressionem casus quidam interruperat) sufficiens alius
 quis Græcus scriptor esset, commodē in illo incommodo
 accidere videbatur ut Herodotus Ion Ionis Homeri
 vicariū se offerret. Sed quāuis & omen hoc animum
 ad spem erigeret, & necessitas stimulos admoueret, ti-
 midē tamen vel trepidē potius manum operi admove-
 bam: donec eruditissimus vir Theodorus Beza & huius
 scriptoris amantiſſimus, operam mihi suam pollicendo,
 (quā & nauauit qualem in prefixa ad lectorem epi-
 stola docui) ita me confirmauit, ut huius authoris edi-
 tionem vno cæptam prelo, duobus prosequutus sim.
 Sed quorsum tam multa? inquit: cur tam anxie facti
 tui rationem exponis? Nimirum ut si consilium meum
 tibi nō vsquequaq; probem, temeritatis saltem crimen

effugiam, atq; hoc à te impetrem ut hunc meum laborem boni consulere, non autem ap̃puegusl̃x̃s̃c̃ ē̃z̃t̃ā̃z̃eñ velis: quippe cui, quot menses poscebat, vix tot à me dari potuerint dies. Si enim horarum à me in hoc quaecunque est opus insumptarum numerus subducatur, nequaquam duodecim integros dies confecerint.

De authore autem huius interpretationis (quisquis is est) quid dicam? Indoctus certè is non fuit, sed nec doctus fuit. infidelem certè interpretem eum nō vocarim, sed nec fidelem vocare ausim: negligens certè fuisse non videtur, sed nec diligens fuisse comperitur: sed siquid medium inter doctum virum & indoctum, inter fidelem & infidelem interpretem, siquid deniq; medium inter diligentem & negligentem esse potest, aut siquid ex his alioqui contrarijs conflātū imaginari possumus, id in eo fuisse putandū est. Miraris quod dico? at quod magis mireris addam. Hanc interpretationem, aut nō unus viri, aut unius quidem, sed duplici ingenio prae-diti opus esse aio. Quod si quis quomodo fieri possit ut aliquis duplici ingenio sit praeditus, me roget, eum ego vicissim interrogabo quī fieri possit ut unum idemq; ingenium in unā eademq; sua interpretationis pagina rem eandem hīc aptis & Latinis, illic ineptis & barbaris verbis reddiderit: in eruendo sensu huius loci alioqui obscuro Lyncei oculos habuisse, in eliciendo sensu illius loci claro & aperto Hypsae cecior fuisse videatur. quī fiat ut alicubi ita verbis Graecis insistat ut ea in resu-perstitiosus sit potius quàm religiosus: alicubi contra, ea non libertate solū sed licentia etiam utatur, ut quae sint interpretis partes oblitus videri possit. quī deniq; fiat ut illius loci interpretatio acutissimum hominis iudicium testetur, huius interpretatio vel ipso communi sensu ho-

sub hominem caruisse arguat. Nam si bona nō ita malis permixta essent ut in una eademq; pagina, imò verò in una interdum periodo utraque inuenirentur, sed aliquot paginas integras bene, aliquot deinde malè interpretatus esset, ad harum interpretationem ebrium, ad illarum sobrium accessisse, vel non eiusdem interpretis totum esse opus suspicarer: nunc quum vel unius periodi interdum prius membrum alioqui difficile, felicissimè sit redditum, posterius, quod erat facilius, infelicissimè: aut vice versa: quomodo in una periodo sobrium & ebrium eundem fuisse, aut unam eandemq; periodum duos interpretes habuisse verisimile cuiquam fiat? Sed nec illud facile cuiquam persuadebitur, eundem quidem interpretem fuisse, sed eum in uno periodi membro aliquem se doctiorem consuluisse, in altero autē neminem in consilium adhibuisse. Quid igitur superest ut dicamus? equidem quid aliis hac de re dicendum super sit nescio: aliud certè mihi superest nihil, nisi ut id mirari quidem ac saepe miratum esse, sed eius causam & antea ignorasse & nunc quoq; ignorare fatear. Cetera qua de edito à me Latino Herodoto dicenda putamus, ex ea quam prefixi ad lectorem epistola (si legere graue non fuerit) intelliges.

VENIO ad eam qua tuum illud munusculū orna-
sti epistolam. In ea me tam amanter à te tanto viro cō-
pellari, sane quam gaudeo: sed nimium honorificas illas
compellationes non agnosco. Nullis tamen me nec labo-
ribus nec sumptibus parcere, dum in promouenda re li-
teraria vestigijs patris mei infisto, hi quos dum hac scri-
berem, sub pralo habebam scriptores (quorum te nomi-
nalibenter auditurum scio) testari poterunt. POETA-
RVM veterum syntagma (grandibus pariter & ele-

gantibus literis) Homeri, Hesiodi, Theognidis, Phocylidis, Orphei, Theocriti, Nicandri, Callimachi, Arati. SOPHOCLES cum omnibus quæ in eum extant scholijs. POLEMONIS & HIMERII declamationes. Et hæc quidem Græco sermone. Latino autem, MEDICORVM syntagma è Græco sermone in Latinum verforum, Aretæi, Rufi, Oribasij, Tralliani, Pauli Æginetæ, Aetij, Actuarij, aliorumq; fere omnium præter Hippocratem & Galenum: additis & ex Latinorum medicorum numero ijs quibus prima deferuntur. Inchoatum erat & SYNTAGMA concionum ex omnibus tam Græcis quàm Latinis historijs excerptarum: sed Græco sermone in Latinū translato. quibus & indicẽ qui eas in certas classes distribuât, adiungere decreui. ANTHOLOGIAM autem Græcorū epigrammatum quæ ante paucos dies è prelo exijt, ad te unâ cum ipso Herodoto mitto.

QVOD scribis, eam meâ epistola partem, quæ te ut commercium cum Musis constanter habeas cohortor, nescio quid cogitationum animo tuo commouisse, quasi vel ipse suspicari vel ad suspicandum alijs ansam dare videar, aliud à te suscipi atq; agi quàm ut bonas literas colas: non de nihilo certè (ut verum fatear) hæc animo tuo incessit cogitatio. Illa enim reuera mentem meam subierat suspicio, ex eo nimirum orta quòd iam pridem nulla scripta prodixisse a te intellexissem. Tunc enim ne rude (prout mereris) donari velles, magno literarum omnis generis dispendio, vereri vel potius pertimescere cœpi. Sed quadam tua munuscula quæ paulo post in manus meas peruenerunt, illo metu me liberauerunt.

Quòd in extrema epistola, Adriani Turnebi mortem (mei post Petrum Danesium & Iacobum Tus-

num

num praeceptoris) non fictis lamentis prosequeris, facis
 tu quidē quod non te solū, sed omnes literatos facere de-
 cet: quod verò & eius sapientiam, doctrinam, virtutem,
 humanitatem pleno ore predicas, in eo animi tui can-
 dorem (rem hoc seculo rarissimam) & agnosco & ma-
 gnopere laudo. Nimis enim verum hodie experimur
 illud Ascrei poeta, Καὶ νεκρὸν κερ. Sed quid hoc sibi
 vult quod à te subiungitur? quum ais, quo maiorem ia-
 cturam hac nostra studia fecerint, eo plus cura laborisq;
 in me meiq; similes recumbere? Imo verò quod de me
 non nisi ioco, de te seriò dici potest, illius morte in te, & in
 tui similes, (quos paucos orbis habet) in te unū, inquam,
 totam literariam rempublicam inclinatam recumbe-
 re. Caterū quum te laudum eius tam studiosum esse
 animaduertissem, non dubitavi quin grata tibi lectio
 futura esset eorum quibus tumultum eius ornari
 epigrammatum: quare adscribēda censui,
 tua vicissim (si qua scripseris)
 expectans.

Εἰς Ἀδριανὸν Τέρπητον.

Τέρπητος μὲν πορὶν κλέος ἔπλετο ὑεανόμενος,
 Νῶν δ' αὐτὸ ψυχὴν ὑεανὸς εἰνάεπς.
 Καὶ γὰρ ὅττι χροῖνις σοφίης δέδανμένη ἄκρα,
 ἤλθε καὶ ὑεανίης ἄκρα δαησομένη.

In Adriani Turnebi tumulum.

*In manes ingrata tuos hac ora ferentur,
 Quod taceant te, à te qua didicere loqui.
 Sed reus huius agi malo, carissime, laudes
 Ingenij culpa quam tenuare tuas.
 Ergo alij laudent: ego tantum epigrammate testor,
 Laudibus haud ullum par epigramma tuis.*

In eundem.

*Cur placuit cunctis Turnebus? cur tot amici
 Illi, vix hostes unus & alter erant?
 Cur placuit cunctis? tot linguis lingua diserta
 T'otne illi potuit conciliare viros?
 Cur placuit cunctis? an quod certare videbant
 Iudicij dotes dotibus ingenij?
 Cur placuit cunctis? cunctas placuitne quod artes
 Excoluit Graias, excoluit Latias?
 Cur placuit cunctis? an quod totusq; lepores
 Spiraret, totus quod lepidosq; sales?
 Cause equidem sunt hæc: sed & hæc est maxima causa,
 Hic placuit cunctis quod sibi non placuit.*

HEN-

HENR. STEPHANVS

Lectori S. D.

VVM inceptā à patre meo Rob. Stephano Græcorum historicorum editionem persequens, & cum in illa persequenda ordinē tenens, non quem ratio temporū quibus quisque vixerat, sed quem offerentes se occasiones suadebant, Diodorum Siculum, mox Xenophontem, tandem & Thucydidem, vtrunque Græcum pariter & Latīnum edidissē, à me Herodotum vtraque itidem lingua loquentem expectari sciebam. Sed ex quo cum illa Thucydidea interpretatione luctatus fueram, quod naufragis vsuuenire solet, vt tranquillās etiam aquas horreant; idem & mihi vsuueniebat: ac tantum abest vt iterum aduersus Laurentianam Scyllam & Charybdin dimicare vellem, vt vix nomen audire sustinerem. Sed illa potentissima domina Necessitas me quantumvis repugnantem in hanc arenam iterum descendere, & iugo quod excusseram, rursus collum subdere; quantumvis recalcitrantem, coegit. Hūc igitur laborem quum illa mihi expresserit, occasionem quam in mea ad Ioachimū Camerarium epistola commemoravi, nacta, diligentīæ quæ multis in locis desiderari potest, veniam mihi dari postulo.

Ea tamē lege veniam impetrare volo, vt quod hic defuerit, id in annotationibus quæ Græcæ editioni adiungentur, cumulatissimē expleam. Ad quam differendam tribus potissimum rationibus sum inductus. Prima est, quod illam interpretationem cum Græco contextu conferendo, & quas interpres sequutus erat diuersas lectiones examinando, maius veterum codicum auxilium desiderarim. Quauis enim multas ex illis lectionibus, in quibus à vulgatis editionibus Græcis interpretatio illa dissentit, ex nostris vetustis exemplaribus annotatas repererim, (quarum etiam nonnullas margini huius Latīnæ editionis adscripsi, easque præsertim quibus lacunæ expleantur) non tamē omnes tum quas ille rectē sequutus esse videtur, tum quas præterea in locis alioqui obscuris sequendas iudico, aut reperti, aut reperturū me, nisi consultis multis aliis veteribus exemplaribus, speraui. Secunda quæ me ad differendam Græcam editionem impulit, causa fuit, Theodori Bezzæ pollicitatio, is enim in describendis pictori iconibus

quæ huic volumini subiunctæ sunt, operâ suam nauasse, & quæ-
rundam suarum in tres priores libros animaduersionum, ac
potissimum in primum, copiam mihi fecisse non contentus,
quum se præterea nonnullas in hunc scriptorem obseruationes
editurum polliceretur, illas ego grande moræ pretium (omni-
um iudicio qui hominis doctrinam norunt) futuras existimaui.
Tertia est, quod meum imperfectum emendationis laborem
eo quo paulo antè dixi modo explere, atque adeo, vt aliena re-
cognoui, ita & mea ipsemet (quum præsertim nimis nimum-
que periculose festinationis mihi sim conscius) recognoscere
statuerim. Nam & loci quidam, dum iam sub prelo essent, mihi
clari redditi sunt, qui obscuri paulo antè fuerât. ex quibus ille est
insignis lib. 2. μή με κατηγόησας πρὸς τὰς λιθίνους πυραμίδας. cuius,
quum iam prelo commissus esset, hunc esse sensum animad-
uerti, Ne me præ lapideis pyramidibus, ludibrio habeas.

Sed quid ego me tam anxie excuso? Si Conrado Heresbachio
tibi imponenti, & quum ne millesimam quidem errorum hu-
ius interpretationis partem emendasset, totam se accuratissimè
emendasse iactanti, æquum te præbuiisti, cur mihi, bona fide te-
cum agenti, iniquum te præbebis? Sed quid de Conradi Heres-
bachij impostura loquor? Cum interprete & cum Cōrado ipsos
etiam qui antea excuderunt hunc librum typographos de im-
ponendo tibi & de te ludificando coniurasse dicas. Nulla enim
tam horrenda fingi erratorū typographicorum monstra pos-
sunt, quæ superiores editiones Gallicæ, Italicæ, Germanicæ non
fouerint: quæ vix dici potest quanto & quàm molesto cum la-
bore à me profligata fuerint: & eorum quædam in calce huius
libri, in perpetuam rei memoriam, spectanda tibi visum est pro-
ponere. At bonus ille vir Conradus Heresbachius, quasi ab illis
monstris sibi metueret, nullum eorum oppugnauit, imò verò
ne attingit quidem. Qui tamèn, quotamcunque eorum partem
profligasset, multo melius & de Herodoto & de Herodoti lecto-
re meritis esset, quàm dum decem interpretationis Latinæ er-
rores pro decem millibus errorum, magna cum ostentatione
emendat, & eos quidem eiusmodi qui in omnium oculos qui
Græcas literas vel à limine salutarint, incurrere queant: vel dum
pro verbis Herodoti quæ non intelligit, alia quæ solus intelligit,
& quæ nec Herodoti nec cuiusquam Græci scriptoris sunt, re-
ponit: vt quum pro ἀρρωμοί nos ἀρρωμοί legere iubet.

Verum

Verum his omiſſis, pauca de opera quam in huius interpretationis emendatione poſui, & de ratione quam pro temporis anguſtijs inij vt maiore cum fructu legi Latinus Herodotus poſſet, dicenda nunc arbitror. Literis quas vulgus Italicas vocat, ea ſcribenda cenſui quæ in contextu Græco non habentur: & ex illis ea potiſſimum quæ interpretem non ex aliquo veteri codice à vulgatis editionibus diuerſo, (quod eum locis aliquot feciſſe oſtendi) ſed ex ingenio, interpretationis iuandæ gratia, addidiſſe exiſtimavi. Ex vocabulis & loquendi generibus quæ barbara videbantur, partem aliquam mutavi. Antiquiſſima verò mihi fuit (quum minus vrgebar) falſas interpretationes emendandi cura: quarum tamen multas me in emendatas reliquiſſe, vt mihi ſum conſcius, ita ingenuè fateor. Hoc quoq; non diſſimulabo, multos eſſe locos, quorum ſententia, ſi generatim cōſideretur, bene reddita ſit: ſin ſigillatim, malè. id eſt, in quibus interpretatio, quod ad nudam facti expoſitionem attinet, vera ſit: quod ad circumſtantias autem, non ſatis. Cæterum nequem interpretationes apertè falſæ offenderent, ſtatueraſ quidem initio vnamquamque earum expungere, & in eius locum veram reponere: (ac plurimis iam certè locis id feceraſ, vt ex collatione cum cæteris editionibus cognoscetur) ſed quum animaduertiſſem, lexica Græca quæ hodie linguæ Græcæ ſtudioſis terenda proponuntur, huiusmodi falſis, ineptis ridiculiſque interpretationibus, (vt ſimiles habeant labra lactucas) tanquam gemmis quibuſdam ab eorum interpolatoribus inſignita eſſe: ne ij quos illa ad has interpretationes remittūt, in mea editione eas quærentes, oleū atque operam perderent, retinendas eſſe, noſtris eregione adſcriptis, iudicaui. Neq; verò de his illiſve lexicis loquor, ſed de omnibus quæ duodecim abhinc annis prodierunt: quorum nonnulla Theſauri etiam titulo ornata fuerunt: ſed de quibus, quum introſpiciuntur, verè dici poſſit quod habet vetus prouerbiū, theſaurus carbonēs. Sed nimirū quidam qui patrem meum audierāt ſæpe dicentem, ſe Theſauri Græci editionem moliri, ſi non aliud, at ipſum certè titulum præripere illi volebant: perinde facientes ac ſiquis Irum, ob acceptam Croeſi veſtem, regem euafiſſe perſuadere vellet. Sed de his tunc aptior fuerit dicendi locus quum verum & *ἑπώνυμον* Theſaurum dabo: cuius quo diuturniorem expectationem eſſe video, eo magis vt illi reſpondeat, efficere manibus pedibusq; conabor.

Quòd si quis obijciat me bonas horas in emendanda huiusmodi interpretatione, tanquam in repurgando Augiæ bubili, malè collocasse, potiusque nouam cudendam fuisse, primum ego ei, aurum ex Ennij stercorebus collectum fuisse respondebo: deinde eundè hoc considerare iubebo, ita esse vitiosam hanc interpretationem vt permixtas vitij virtutes & quidem maximis maximas & plurimis plurimas habeat: magnumque ad præcepta optimæ rationis interpretandi, magnum ad formandum iudicium eius qui interpretem agere discit, adiumentum afferre queat. Sunt enim quædam (aut ego valde fallor) tam Latine, tam dilucidè, tam numerosè, tam denique omnibus modis concinnè venusteque expressa, vt nihil Latinius, dilucidius, numerosius, nihil concinnius venustiusque fieri fingiue posse videatur. Quid quòd sæpissimè in vno eodemque loco bona malis permixta esse contingit? quid quòd interdum in vno periodi membro doctum, fidelem & diligentem interpretem & omnia Laurentio Valla digna agnoscimus, in altero doctrinam (imò vel vulgarem linguæ Græcæ cognitionem) fidem, diligentiam desideramus? Hoc tibi mirum visum iri scio: mihi certè & mirum visum est iampridem, & in dies magis miror: nec quamcunque in partem animum versem, vlla coniectura rationem huius inconstantiaæ assequi possum. Sed hanc interpretationem (quicunque sit eius author, & vndecunque profecta sit quæ in ea cernitur inconstantia) minimè reiiciendam, sed potius quas habet inter vitia virtutes, & rosas inter aculeos carpendas esse censeo. Vale, & nostris laboribus faue.

HENRICI STEPHANI

APOLOGIA PRO HERODOTO, SIVE HERODOTI HISTORIA fabulofitatis accusata.

T antiquitatem nonnulli nimium religiosè atq; adeo supersticiosè colunt, ita nō defunt qui eandem merito honore meritaq; observantia fraudare videantur. Horum autem vitiorum utrunq; non peculiare seculo nostro, sed illi cum superioribus esse commune, multa nobis argumento esse possunt. Posterioris quidem certè fidē nobis vel ipsa Græci sermonis consuetudo facit, in quo ἀρχαῖος & ἀρχαῖκος de homine nimia simplicitate prædito, interdum verò & de planè stolido bardoq; dicuntur: & ἀρχαῖον ἔργον idem. Atq; hinc, id est ex hoc priscore morū & institutorum (utpote quibus nimium rudis simplicitas inesset) contemptu, manarunt & illa, κρόνος, κρόνιος, κρόνοληρος, βεκετοέλωος. Hinc & illi versus,

Prisca inuent alios: ego nunc me deniq; natum

Gratulor, hac ætas moribus apta meis.

At illi priori vitio eorum qui supersticiosè antiquitatem colunt, quid ansam præbuerit, assequi coniectura nequaquam facile est. Non iam de illa altè repetita antiquitate, nec de ijs loquor qui mores sui seculi exossi, vota contraria votis Nasonis fecerunt: ut quum dicit Tibullus,

Tunc mihi visa foret: vulgi nec tristia nossem

Arma, nec nudissem corde micante tubam.

Quæ verba eruperunt huic Poetæ postquam aurei seculi felicitatem commemorauit. Atq; hunc, dum eò respiceret, pertæsum vitæ suæ fuisse, mirum vidèri non debet: quum ipse Hesiodus multis antè ætatibus hæc protulerit,

Μηκέτ' ἐπιτ' ὀφειλον ἔργ' ἐμπόισι μετῖναι

Ἀνδράσιν, ἀλλ' ἢ παρὰ θεοὺς δαεῖν, ἢ ἐπιτὰ γῆρας.

Sed & ille ipse Naso, qui in versibus quos modò citavi, antiquitatem ludibrio habet, illā laudari solitam, alibi fateretur, quū dicit,

Laudamus Veteres, sed nostris Vivimur annis.

Et qui (obsecro) prisca seculi laus dissimulari posset, cuius ut rudis simplicitas ipsa quæ dixi verbis apud Græcos notata, ita vicissim probitas & fides consuetudine Latini sermonis celebrata fuit? Ille demum antiquus est adolescens moribus, inquit Plautus. Homo antiqua virtute ac fide, inquit Terentius. Homines antiqui, qui ex sua natura cæteros fingerent, inquit Cicero. His autem loquendi generibus materiam non alios quàm poetas præbuisse verisimile est: sed hi quàm angustis spatijs tempus illud circumscribant, vel ex his Iuvenalis versibus patet,

Antiquum & Vetus est alienum Posthume lectum

Concutere, atq; sacri genium contemnere fulcri.

Omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas,

Viderunt primos argentea secula mæchos.

Sed & ipsum Hesiodum longo intervallo argentei seculi mores ab aurei seculi moribus separantem audimus. Dubium verò nemini esse debet quin aureo seculo argenteum, ut æreo ferreum poeta subiunxerint, id ipsum exprimere volentes quod Horatius his versibus cecinit,

Ætas parentum peior avis, tulit

Nos nequiores, mox daturos

Progeniem vitiosiore.

Quam sententiam ex hoc Arati loco mutuatus videri potest,

Οἷον χυνοῖσι πατέρες χυλὼ ἐλίποντο

Χειροτέρῳ ὑμεῖς δὲ κακώτερον πρῆξεισθε.

Huius autem rei (meo iudicio) non obscura ratio est. quum enim posterius ultra nequitiam suorum maiorum, cuius hæredes relinquuntur, sibi novam in dies comparent, nequiores evadere necesse est. Verum (si seriò loquendum est) ne primum quidem seculum, vel potius ne primos quidem illos primi seculi homines nequitia caruisse, & ea vel maxima, sacræ literæ nos Caini exemplo docent. Quò minus Romuli multis seculis posterius factum in perpetranda fratris sui cæde, mirum videri debuit. Atque (ut huic sermoni finem imponamus) prisca hominum maiorem simplicitatem atq; adeo rusticitatem fuisse, quàm probitatem, & aut nullo vitio aut sola avaritia minus quàm nos laborasse, credibile est. At nostrum seculum si aureum ea vocari ratione non potest ob quam nomen id primo seculo

seculo impositum fuit, illa certè eadem ratio hanc appellationem ei vendicat, propter quam Naso in his versibus (nam eorum authorem illum esse potius quàm Propertium indicò) eam suæ ætati tribuit,

Aurea sunt verè nunc secula: plurimus auro

Venit honos, auro conciliatur amor.

Quibus adiicienda sunt quæ apud Propertium sequuntur,

Auro pulsa fides, auro venalia iura,

Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Adiiciendus & hic versus, qui distichon illud *Aurea sunt*, &c. præcedit,

Aurum omnes vixta iam pietate colunt.

Verumenimvero non de illis (vix dixi) altè repetitæ antiquitatis admiratoribus loquor, qui, quæcunq; poetæ de ea somniarunt, vera esse in animum induxerunt. De quibus igitur? de iis qui suæ ætatis artifices, (præsertimque pictores & sculptores) necnon poetas, præ illis quos superiores ætates rulerant, floccificabant. Nam quis vel ex Cicerone non didicit quanto studio olim antiqui operis tabulæ, signa, toreumata conquiri quanto pretio comparari solita fuerint?

Insanit veteres statuas Damascippus emendo

inquit Horatius: ad quàm multos præterea eadem insania & circa statuas & circa res huiusmodi laborasse putamus, perinde ac si cum Apelle & Zeuxide ars pingendi, cum Scopæ, Myrone, Praxitele, ars sculpendi siue fingendi sepulta esset? Nec verò aliunde quàm hinc ortum apud Latinos habuisse crediderim illa loquendi genera, Nihil antiquius mihi fuit, Nihil antiquius habui, Antiquissimum mihi fuit, aliaque huiusmodi. Nam qui hæc ab ea quæ senili ætati debetur reuerentia petita esse existimant, aut falluntur, aut ego fallor. Quæ tamen origo vocis Græcæ *πρεσβύτερον* meritò fortasse tribuatur: sed vocabulum Antiquus, vt illi significatione respondet, ita origine respondere, nequaquam dixerim. Et de artificibus quidem hæcenus. Quod autem de poetis dixi, vel solius Horatii querimonia nobis satis superque restatum reddet: in qua inter cætera hæc dicit,

Si meliora dies, &c. vixta poemata reddat,

Scire velim pretium chartis quotus arroget annus

Scriptor ab hinc annos centum qui decidit, inter

*Perfectos veteresq̄ referri debet, an inter
Viles atque novos?*

Similis autem cum alibi, tum lib. secundo Anthologiæ Græcorum epigramm. extat querimonia. Veruntamen ut hodie cantilenæ siue cantica, quo recentiora, eo sunt gratiora, ita iam Homeri seculo nouitatem illa non vetustatem commendasse, ex his illius versibus discimus,

Τὼ γ' αἰοιδῶ μᾶλλον ὀπικλείεσ' ἀνδραποῖ

ἥ τις ἀκουόντες νεωτέρῃ ἀμφιπέληται.

Cui subscribens Thebanus Poeta dixit, ἀνὰ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἀνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Vbi animaduertendum est negari à Pindaro quod Horatius ex vulgi sententia affirmat.

Sed quorsum hæc omnia? dicat aliquis. Nimirum ut propositis duobus hisce hominum generibus, quorum vnum nimis religiosos, alterum nimis irreligiosos oculos & aures ad antiquitatem affert, ijs qui veterum historiarum lectores futuri sunt, ut mediam quandam viam teneant, author sim: sic tamen ut veteres historicos (sicut & poetas) dum legunt, illos ab eorum posteris, tanquam magistros à discipulis, distinguēdos esse meminerint. Nam ad historias quidem quod attinet, si verè illud dictum fuit, discipulum prioris esse posteriorem diem, quin facta plurima quæ in posterioribus historijs celebrantur, priores historias (id est facta quæ in illis commemorantur) tanquam exemplar sibi proposuerint, nemo (ut opinor) inficiari volet. Nam quis L. Tarquinium (ut vnum aliquod in historia Græca celebre factum cum celebri in Romana facto comparem) in decutiendis summis papauerum capitibus Thrasymbulum imitari voluisse neget? Imò verò ut hunc ille imitatus est, ita historicos Latinos in describendo eius factò Græcos imitari voluisse dicas. Ego verò ex Græcis Herodotū, ex Latinis T. Liuium, diligens vtriusque locum (nequid fingere videar) proferam. Herodotus igitur (si bene interpretor) hæc scribit, Præconē ad Thrasymbulum Periander misit qui ex eo sciscitaretur quis maximè tutus ipsi rerum status & ad exercendum in urbem suam imperium accommodatissimus futurus esset. Thrasymbulus hunc à Periandro. missum secum ex urbe educens, segetem ingressus est, eamq̄ perambulans, dum illum repetitis subinde super eius è Chorintho aduentu interrogationibus compellaret, ut quan-

que

que spicam supra reliquas eminere cernebat, retudebat: & postquam retuderat, proijciebat. donec quotquot in tota segete pulcherrimæ altissimæque erant, hoc modo labefactauit. Quum autem vniuersum prædium obiisset, præconem nullo dato consilio remisit. Reuerso deinde præcone, quum Periander Thrasymbuli consilium audire summopere cuperet, is nullum sibi ab eo datum respondet: & se mirari addit quid illi in mentem venerit, vt ad talem virum eum mitteret, qui ita mente captus esset vt etiam suas ipsius res profligaret. Quæ dicens, simul quæ facientem Thrasymbulum viderat, narrare coepit. At Periander quum huius facti mentem percepisset, & Thrasymbulum ipsi de interficiendis ciuibus consilium dare animaduertisset, mala omnia ciuibus suis inferre coepit. Hactenus Herodotus. Liuium nunc audiamus de sexto Tarquinio ita loquentem, Itaque postquam satis virium collectū ad omnes conatus videbatur, tum è suis vnum sciscitatum Romam ad patrem mittit quidnam se facere veller: quandoquidē vt omnia vnus ipse Gabiis posset, ei dii dedissent. Huic nuntio (quia credo dubiæ fidei videbatur) nihil voce responsum est: rex, velut deliberabundus, in hortum ædium transit, sequente nuntio filij. ibi inambulans tacitus summa papauerum capita dicitur baculo decussisse. Interrogando expectandoque responsum nuntius fessus, vt re imperfecta, redit Gabios: quæ dixerit ipse, quæq; viderit refert: seu ira, seu odio, seu superbia insita ingenio, nullam eum vocem emisisse. Sexto, vbi quid vellet parens, quidve præciperet tacitis ambagibus, patuit, primores ciuitatis, criminando alios apud populum, alios sua ipsos inuidia opportunos, interemit. Hactenus & Liuius. Quis autem hic ea quæ dixi, id est παραμῆλυσ πρᾶξις & παραμῆλυσ διηγήσις non agnoscit? Iam verò si flumiorum quos vidimus, fontes quoque videre iuuat, cui non lectio veterum historiarum (à quibus aliqui in posteriores siue riui siue riuli profluxerint) gratissima esse debet? Nam vt Homeri poësin fontē appellat Naso, (quum canit,

— à quo, cen fonte perenni,

Vatum Pieris ora rigantur aquis)

ita ego

Herodoti & Thucydidis scripta fontibus comparare, duabus de causis non dubitem. Vna est, quòd ex illorum lectione præstantissimos quosque & bellica virtute clarissimos viros prudentiam hausisse, & de variis rebus gerendis vel non gerendis consi-

lium, tanquam ex oraculo certissimo petiisse, (felices, quos facerent aliena pericula cautos) atque adeo illorum facta non in similibus tantum rebus imitatos esse, sed interdum ad usus alioqui dissimiles accommodasse, verisimile est, Altera, quod ex horum utroque (ac præsertim ex Thucydide) omnes propemodum qui sequuti sunt historicos, cum alia tum varias scribendæ historiæ regulas derivasse, & horum scripta tanquam ideas illis scribentibus obuersatas fuisse, multa nobis argumento esse possint. Verum quum ista sint eiusmodi quæ multò facilius mente comprehendere quam verbis explicari possint, quæ addi huc pertinentia possent, cogitanda relinquo. Hoc autem nequaquam silentio prætereundum censeo, veteres historicos (sicut & poetas) si non ob aliud, ob eam certè reuerentiam qua fictitium numen suum suæque adulterina sacra prosequuntur, dignissimos esse quos reueremur. Hanc autem illorum reuerentiam fateri cogentur quicunque multa loquendi genera, quibus sacrae literæ nobis Dei providentiam, & (ut theologica voce utar) omnipotentiam testantur, itidem ab illis usurpata inueniunt: quæ contra eorum posteri neglexerunt. Nobis exemplis contentus ero: quis non, quum hæc verba audit, Deus in cor meum immisit, Deus in manus meas illum tradidit, Dauidem, vel Esaiam, vel Ieremiam, aliumve quempiam è sacro sanctorum Prophetarum numero, potius quam Homerum vel Hesiodum, aut alium poetam loquentem audire sibi videtur? At ego & hæc & alia loquendi genera Herodoto veteri historico cum veteribus illis poetis dico esse communia: ut omittam quæ præterea ore Christiano itidem dignissima sibi habet ille peculiaria. Quæ quoniam ut omnino impietatis, ita mendacij suspicionem aliqua cum ex parte liberare posse videntur, non omittenda, sed alij loco seruanda iudico: atque hactenus in gratiam & laudatorum & vituperatorum antiquitatis, ex multis pauca præfatus, ad ipsum disputationis caput venio.

Quum in legendis historiis duo consideranda sint, quæ narrentur & à quo narrentur, prius de eo qui hæc memoriæ prodidit, nobis dicendum est. Herodoti fabulositatem ita omnibus omnium sermonibus fuisse iam olim iactatam, ut in proverbiis propemodum abierit, quis est qui nesciat? Sed quod hodie in multis experimur, idem plurimis superiorum seculorum hominibus usu cepisse credibile est, ut aliena fide illum mendacij argue-

guerent : quippe qui ne librorū quidem eius titulū vnquam nisi per transeennam aspexissent, sed aliorum à quibus lectos esse credebant, iudicio standum sibi esse existimarent. Verūm vt huiusmodi hominum voces olim exhibitari potius quàm refelli solitas verisimile est, quippe qui temerariam suam credulitatem impudentiamque prodentes, non Herodoti sed suam ipsorum famam læderent: sic & hodie similem impudentiam similiter exhibendam explodendamque potius quàm argumentis viliū confutandam censeo. Quare hos missos faciens, illos compellebo, qui Herodotum non semel, sed sæpius, non eius partem sed opus integrum, non oscitanter, sed summa cum attentione voluerunt. Ac primum ex illis scire velim vtrum Herodorus prudens sciensque, an imprudens mentiatur. Illum prudentem ac scientem mentiri si respondebunt, mendacij ipsimet ex eius sexcentis locis conuincuntur. Si enim mentiri propositum illi esset, cur quories aliquid commemorat quod perspectum exploratumque non habet, hac de re nos admonet? cur tot locis tam seditè se excusat? Aut quid hæc, Vt audiui, Vt narrant, Vt aiunt, addere passim attinebat? Aut quid horum quidem se testem esse oculatum, at illorum testem auritum duntaxat, fateri necesse erat? vt in Euterpe, μέχρι μὲν τῆς ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπῃς ἔλεων, τὸ δ' ἄρ' ἔσθ' ἀκοῇ ἢ δὴ ἰσότηων. Sed & sæpe de rebus sibi dubijs scribens, nescire se quàm veræ sint illæ, sed quæ ab alijs referantur, narrare, & penes eos fidem esse velle dicit. Atque adeo in Polymnia, hoc suum esse in vniuerso opere consilium pronuntiat, vt sibi commemoranda quæ ab alijs acceperit, non item omnino sibi credenda esse censeat. ἐγὼ δὲ, inquit, δεύλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γέμου οὐ παντ' ἀπιστῶ φείλω, καὶ μοι τὸ τοῦ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ac ne his quidem contentus, sæpe etiam suspicionem lectoris præuenit, & hoc vel illud narrari quidem, sed verisimile sibi non fieri profitetur. vt quum in Clione scribit, φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὐτοί, ἐμοὶ μὲν ἔπιστά λεγόντες, τὸν θεὸν αὐτὸν φοιτᾶν, &c. Sic in Terpsichore dicit, ἐμοὶ μὲν ἔπιστά λεγόντες, ἄλλω δὲ τερψ. At multis locis hanc admonitionem non attexit, in quibus videtur esse necessaria. Nimirum tibi necessaria videtur. at illi contra seperuacaneam (quippe cui sui dicti ratio constaret) visam fuisse, persuasum habeo. Atq; hanc meam opinionem confir-

mat (ni fallor) iste Clionis locus, in quo Babylonici soli fertilitatem exponens, scribit, In quam autem altitudinem milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id non referant: quum certò sciam, iis qui nunquam Babylonicam regionem adierunt, quæ de fructibus dicta sunt, planè incredibilia videri. Meam, inquam, opinionem confirmat (ut opinor) hic locus ut enim de his tacere voluit quòd fidem impetratura non crederet quidni de illis quoque tacuisset, si fide maiora fore putasset: aut aliquo saltem verbo, ut aliis in locis suspecta sibi esse testatu esset? Quid quòd comperta sibi aliorum mendacia dissimulare non potest, ut cum in Euterpe, tum alibi apertè ostendit? Arqui mendacia exagitare, nequaquam eius qui mendaciis gauceat, esse videtur. Ac primum quidem hoc sit *φιλαλθείας* Herodoti argumentum. Secundum esse possit, quòd non, ut alij periq; historici, quæ vel à dicendo vero eum deterrent, vel ad mentium impellerent, habuerit. Cui enim illum assentari voluisse, aut quod assentationis præmium sibi proposuisse dicimus? Adde quòd assentari & *παρρησιαν* amare, velut ex diametro inter se pugnent: quam tamen illum amasse, cum ex aliis locis, tum ex hoc in Polymnia deprehendimus, Hic ego, quod sentio & verum mihi videtur, non dissimulabo: licet eiusmodi esse sciam quod mihi inuidiam apud multos conflare possit. Atenim quorundam encomia suæ historiæ inseruit. Id quidem fateor: sed & rara & nullā assentationis speciem præ se ferentia esse dico. nec quicquam assentatorium vel in Polycratis laude in Thalia, vel Bogis aut Cadmi in Polymnia, agnosco. Remoto autem assentationis studio, quid ei lucri fuisset (ut ille apud comicum loquitur) nos fallere? Esto tamen, aliquos historiæ eius locos criminis illius suspectos nobis esse: at quis eam saltem partem quæ non res gestas, sed varios hominum variorum mores ac ritus describit, (quæ potissimum calumniis obnoxia est) suspitione huiusmodi non liberet? Tertium argumentum (nisi quis coniecturam vocare malit) ex magna hominis circa suum numen suaq; sacra obseruantia peti posse dixerim, quam & paulò antè attigi. Multæ enim sententiæ siue *γνώμαι* tum quas aliis locis adhibuit, tum quas narrationibus vel præfixit, vel tanquam corollaria adiunxit, tanta illum pietate prædium fuisse testantur, quanta in hominem Christianæ religionis ignarum cadere potest: imò verò ea de diuina potentia providenti-
tiaq;

tiâque sensisse quæ Christianum sentire & deceat & oporteat. Huiusmodi sunt hæc in Thalia, SED profectò providentia Dei, pro sua sapientia, quæcunque animalia meticulosa & esculenta sunt, valde fœcunda reddidit, ne assiduo esu absumpta deficeret: at quæcunque improba & pernitiola, parum fœcunda. Atque hinc fit vt lepus &c. Consideremus & hæc ex Polymnia, V. I. D. I. N. vt Deus animalia prægrandia fulmine feriat, eorum factum non tolerans: at pusilla ne videlicet quidem? Viden' vt in editissima quæque ædificia & in celsissimas quasque arbores tela hæc ingruant? Gaudet enim Deus quæcunque eminent, deprimere. Vnde etiam, contingit vt ingens exercitus ab exiguo profligetur: Deo videlicet illis quorum insolentiam exosam habet, terrorem aut fulmen immittente: ita vt superiores eorum successus exitus exitiales habeant. Magnificè enim de se sentire nemine commune secum esse sinit Deus. Quid, obsecro, de diuina potentia diuinius istis dici potuit? Hesiodèã illam γνῶμην laudibus omnes effertunt;

Ῥέα μὲ γδ βελάει, Ῥέα δὲ βελάοντα χαλέπει,

Ῥεῖα δ' ἀριζήλον μινύθει, & ἄδηνον αἰέζει,

Ῥεῖα δὲ τ' ἰδύνει σκολιόν, & ἀγνώσκει κάρφει

Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, ὃς ἰσφύσσει τὰ δώματα ναιέει.

Quem imitatus Horatius dixit,

— *Valeat ima summis Mutare, & insignem attenuat Deus,*

Obscura promens.

Et merito quidem certè illam veteris Poetæ sententiam laudibus extollunt: sed quanto tamen ulterius progreditur hic noster historicus? Iam verò gnomen illam quæ Deo vindicem oculum tribuit, quot nobis exemplis confirmat? vel potius, quot locis eam tanquam in speculo intuendam proponit? Primum quæ de Pheretima narrat, & verba quibus narrationem suam claudit, audiamus: ac quoniam est valde memorabilis, eam à capite ipso arcessamus, dispersa eius membra in vnum corpus colligentes. Erat hæc Pheretima Bati claudi Cyrenes regis vxor. hic Arcefilai filius erat; quem Cyrenes regnum tenentem, dum morbo laboraret, frater Aliarchus strangulaue- rat: isque vicissim ab illius vxore cui nomen Eryxo, ex insidiis interfectus fuerat. Batto hoc mortuo, Arcefilaus quem is è Phe-

retima sustulerat, regni hæres relinquitur: sed quum orta inter hunc & populum seditione, factio populi superior euassisset, Arcesilaus Samum, Pheretima eius mater Salaminē profugit, & ab EVELthone, imperium eius obtinente, exercitum à quo vnà cum filio Cyrenen reducatur, petit. At EVELthon quiduis potius illi quàm exercitum dabat. Illa, quicquid dabatur accipiens, pulchrum quidem & id esse dicebat, sed pulchrius futurum esse si ipsi quem petebat exercitum daret. Atque hoc responso donum vnumquodque prosequabatur. Tandem verò EVELthon ei fustum aureū, & colum cui circumpositum stamen erat, dono misit. Quum autem iisdem quibus prius verbis inter accipiendum hoc munus vsa esset, tunc EVELthon se talia sceminis non exercitum donare dixit. Arcesilaus autem interea Sami agens exercitum coegit, à quo quum Cyrenen reductus, & in antiquum statum restitutus esset, magnam in suos sæuitiam exercuit: ob quam sibi metuens quum ad Alacerem Barcæorum regem socerum suum se contulisset, à Barcæis quibusdam, quibus se nonnulli Cyrenæi exules adiunxerant, in foro interfectus fuit: eiusque cædem mox Alazeris socii cædes sequuta est. Ad Pheretima, tantisper quidem dum Arcesilaus filius Barcæ ageret, eius gradum apud suos cum aliis in rebus, tum in præsidendo senatui tenebat: sed vbi filium Barcæ interemptum audiuit, fuga se in Ægyptum proripuit: atque ibi Aryandem (quem Cambyfes Ægypto præfecerat) supplex rogauit vt vicem suam vlcisceretur, hoc prætextu vtens, quod filium suum, quia Medorum partibus fauebat, interfectum diceret. Quum Barcen peruenissent quos exoratus Aryandes ex Ægypto miserat, eamque urbem vi capere frustra conati, fraudē cepissent, Pheretima ex Barcæis eos qui perpetrandæ cædis principes fuerant, crucibus per ambitum murorum suffixit: eorum autem vxoribus mammæ amputauit, quibus eosdem muros tanquam notis quibusdam interpunxit. Cæteros Barcæos Persis diripiendos reliquit, præter eos qui Battiadæ & affines cædis non erant: his autem vrbis gubernacula tradidit. Hactenus de Pheretimæ facto. nunc animaduertere operæpretium fuerit, quod huic narrationi (interiectis tamen nonnullis) corollarium, librū claudens, attexat. At Pheretima (inquit) ne ipsa quidem mitem vitæ exitum habuit. quum primum enim è Libya, Barcæos vltà, in Ægyptum rediit, miserabilem mortem obiit. viua enim ver-

mibus

mibus scatere cœpit, à quibus corrosa fuit. Nempe homines tam atrocibus vindictis inuidiam sibi apud deos constant. Hactenus de Pheretima. Ad Hermotimum eunuchum veniamus. scriptam enim de illo historiam religio mihi esset silentio præterire. Hermotimo, inquit, amplior illarum sibi iniuriarum, quam ulli vnquam mortali (quod sciam) contigit ultio. Is ab hostibus captus & venalis à Panionio quodam Chio emptus fuerat, qui ex scelestissimo facinore quæstum faciebat. quoscunque enim nancisci poterat formosos pueros, castrabat, moxque Sardis aut Ephesum abductos magna pecunia vendebat. Barbaris enim eunuchi in pretio sunt, quod ijs maiorem quam alijs fidem in rebus omnibus habendam putent. Ex eorum autem numero quos castrauerat Panionius, erat Hermotimus: cui felici sorte contigerat ut cum alijs donis Sardibus ad Xerxem mitteretur; temporis autem progressu primum inter eunuchos locum apud illum obrineret. Quum autem rex Persicas copias in expeditionem aduersus Athenas educens, Sardis peruenisset, tum Hermotimus negotij cuiusdam gratia quum in Mysiam regionem descendisset, quæ à Chiis incolitur, Atarneus dicta, hic Panionium offendit. Quem agnitum quum blandè compellasset, & primum quidem ei exposuisset quanta bona eius opera consequutus esset, deinde verò magnam se illius meriti gratiam relaturum promississet, si cum suis liberis illuc commigraret, ei ut id faceretur persuasit. Postquam verò eum in potestate habuit, quippe qui cum liberis & vxore illuc commigrasset, his eum affatus est verbis, O qui præ omnibus mortalibus è scelestissimo facinore quæstum fecisti, quid de te ego aut meorum maiorum quispiam, de te inquam vel aliquo tuorum commeruimus, propter quod me ex viro nihil esse feceris? Nempe deos tuas illas artes ignoraturos sperabas: at te rem adeo iniustam ausum, iusto ipsi contra iudicio in manus meas compulerunt, ut tantas, quantis dignus es poenas mihi dares. Quæ dum Panionio exprobrantur, adductis in conspectum quatuor filiis, eorum amputare genitalia coactus fuit: quod quum illis fecisset, ad idem ei vicissim faciendum adacti ipsi fuerunt. Ita Hermotimo aduersus Panionium diuinæ ultionis vices adiutrices fuerunt. Quid quæso hic legimus quod ore Christiano sonari non mereatur, si tantum

pluralem deorum numerum in singularem vertamus? Sed & in Euterpe quàm pulchrè ab eo dicitur magnorum scelerum magnas immitti à dijs vltiones? τῷ δαίμονι παρασκευάζοντος ὅπως πανωλερίῃ ἀρλόμενοι, καταφανὲς τὸ τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωνται ὡς τῷ μεγάλων ἀδικοματων μεγάλαι εἰσι καὶ αἰτιμωρίαι παρὰ τῷ θεῷ. Illis autem verbis quibus suum de Hermotimi vltione sermonem finit, consona sunt (si ipsum etiam loquendi genus spectemus) hæc quæ in Thalia habentur, χρόνῳ δὲ ἔπολῳ ὕστερον καὶ ὁροῖται πολυκράτεος τίσις μετῆλθον. dixerat enim illic, πανιώνιον μὲν νυν ἔγωγε πειρήσασθαι ἢ τε τίσις καὶ ὁ ἐρμότιμος. Sed & τίναν δίκην τινὶ interdum dicit, vt in Eratone, ἔμω δὲ Ἀδρυχίδης κατεγύρατο σπάρτην, ἀλλὰ τίσιν τοιῷδε τινὰ δημαρήτω ἐξέτισε. & in eodē libro de Cleomene, cuius infaniam vindictæ diuinæ imputat, ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτῳ ὁ κλεομένης δημαρήτω ἐκτίσασθαι. In Calliope autē δίκην τῷ φόνῳ τῷ Λεωνίδεω ἐκ μαρδονίης dicit. Huc etiam pertinet vocabulum *μῦσις*, vt quum scribit in Polymnia, τοῖσι δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μῦσις κατέσκηφε ταλθυεὺς τῷ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. & paulo post, ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηφε ἐς ἀγέλης ἡ ταλθυεὺς μῦσις, &c. in quo etiā loco obseruatione dignissimum est quod tradit de scelere quod in filijs authorum eius Deus vindicauerit. Frequens est illi vsus & vocis, *χρῶν*, siue ἔδει (pro ἔδει, quod & ipsum apud eum extat) de eo quod vt à Deo decretum fuerit, ita fieri oportuerit & necesse fuerit: vt nō procul à Cliūs initio, *χρῶν* γὰρ κανδάλῃ γυνέσθαι κακῶς. Et circa finem Calliopes, κακῶς γὰρ ἔδει πανοικίῃ γυνέσθαι. Et in Terpsichore, ἔμω γὰρ ἔδει τῷ τῷ σόλῳ Ναξίῳ ἀρλέσθαι. In eadem, ἔδει δὲ ἐκ τῷ Ἡετίωνος γόνυ κορίνθῳ κακὰ ἀναβλάσθαι. Item in Eratone, δεινὸν γὰρ μιλτιάδεια τελευτᾶν μὴ εἶναι. Nec verò mihi dubium est quin Liuius imitari Herodoteum istud loquendi genus volens, (vt antea dixi à veteribus historicis posteros multa mutuatos esse) non procul à primilibrī initio ita loquutus sit, Sed debebatur, vt opinor, satis tantæ origo vrbis, maximiq; secundum deorum opes imperij principium. Quod si huius *χρῶν* vel ἔδει explicationem quaerimus, eam nobis eiusdem Herodoti Calliope suppeditabit, Hospes, inquit, quod à Deo contingere oportet, homo nulla ratione auertere à se potest. quoniam ne verisimilia quidem dicentibus quisquam auscultare vult. Sed narrationē à qua dictum illud pendet, audiamus. Dum autem, inquit, hac in re occupati sunt barbari, Attaginus

ginus Phrynonis filius, vir Thebanus, conuiuio magnificentissimè instructo, Mardonium ipsum, & quinquaginta eorum qui cum illo erant honoratissimos, excepit. Secundum cœnam Persa quidam Therfandrum Orchomenium cuius esset interrogauit: quem vbi Orchomenium esse accepit, Quoniam, inquit, te mihi mensæ & libaminum consortem esse contigit, tibi sententiæ meæ mnemosyna relinquere libet, vt & ipse eorum quæ impendent præsciis, tuis rebus consulere possis. Vides Persas qui hic epulantur, & exercitum quem ad flumen castra habentem reliquimus? Ex hoc vniuerso numero non multo post perpaucos videbis superstites. Atq; his verbis multas lacrymas ille miscebat. Quæ quum admiratus Therfander dixisset, Nónne Mardonio hæc significanda sunt, & Persis qui secundum ab eo locum obtinent? tum ille subiecit, Hospes, quod à Deo contingere oportet, homo à se arte nulla depellere potest. siquidem ne verisimilia quidem dicentibus fidem quisquam adhibere vult. Atque adeo ex Persis multi quanuis hoc sciamus, sequimur necessitate constricti. Ex his, (sicut & ex alijs quæ antè attuli) quæ fuerit nostri historici pietas, patere satis arbitror. quanuis enim hæc postrema verba non in sua sed in Persæ cuiusdam persona proferat, (cui eum illa nequaquam affingere dixerim) illi tamē aliqua ex parte adscribi possunt: quòd sic ea commemoret vt illis se assentiri planum faciat. Reliquum est vt scrupulū, quem animis aliquorum iniicere potuit vocabulum *τύχη*, eximam. Nam quomodo (dicent nonnulli) huic quam prædicas pietati consentanea sit illa *τύχης* appellatio, quæ quum apud vetustissimos scriptores rarò, apud Homerum autem nunquam reperitur, hic contrà illi euentus rerum imputat? Qui fortunam constituit, nónne is providentiam tollit? Hoc ego sanè fateor: sed *τύχην* illis in locis vulgarem fortunæ significationem habere nego. Alioqui enim quomodo adderet *θειήν* cum *τύχη*? vt in Melpomene, *τὰς δ' εἰς ἵππευς τὰς ἀπὸ τῷ ἄρματος νεμομένας ἐν τέττο τῷ χώρῳ ἀφανισθῆναι θεῖήν τύχην*. Et in Terpsichore, *τὸν λαβόντα τῷ ἀνδρῶν θεῖήν τύχην προσεγέλασε τὸ παιδίον*. Hic enim *θειήν τύχην* nihil aliud sonat quàm *θειή μοῖρα*, & quod vernaculo sermone dicimus, *Ainsi que Dieu vouloit*. Quod illa etiam verba Caliopes indicant, *εἴτε κληδόνος εἴτε κέ βέλων πύβειδά, εἴτε καὶ κατὰ σὺν τύχην, θεῶν ποιῶντος*. Illæ porrò Gallicæ voces aliud loquendi genus in memoriam mihi reuocant, quod quum ineptum

alioqui indicetur, magnam tamen cum isto Herodoteo habet affinitatem, atque adeo tantam ut eius videri possit ἀπόρο-
ν. Ita enim loquitur sæpe apud nos vulgus, *C'est fortune: Dieu le veut*. Quàm multas autem alias habeat hic scriptor dicendi formulas sibi magna ex parte inter Græcos scriptores peculiares, at quæ sermoni nostro cum eo sint communes, alius erit aliquando dicendi locus. Ad θεῖον τύχην reuertor, & hoc addo, interdum etiam θεῖον πῆγμα vocare Herodotum τὸ θεῖον τύχην συμβάν. ut quum in Eratone dicit, ὅριων δέ με κατὰ μινύλω ὁ Ἀρίων, ἔμαθε ὡς θεῖον εἶναι τὸ πῆγμα. Et in Polymnia, δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πῆγμα ἐκ τῆς μινύσιος. Dixerat autem paulo antè, τὸτό μοι ἐν τοῖσι θεοτάτοις φαίνεται χυβέρις. Sed & in Calliope legimus, δῆλα δὲ πολλοῖσι τεκμηρίοις ἐστὶ τὰ θεῖα τῶν πηγμάτων. In quo etiam loco nobis obseruandū est quod & alibi dicit, nimirum diuinitus signa malorum futurorum hominibus solere dari. ut in Eratone, φιλέει δέ κως προσημαίνην εὖτ' ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι' ἢ ἐάντι ἔσειδαι. Rursus in eodem libro, καὶ τὸτό μὲν κς τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσειδαι κακῶν ἐφηνεν ὁ θεός. Verū enim uero quas hactenus recensui Herodoti pias sentētiās dum mecum reputo (ut tandem huic sermoni finem imponam) hic animum meum percellit metus, ne cum profana illa muliere regina Saba profanus Herodotus, & cum Herodoto cæteri profani scriptores quibuscunq; adeo sacra dicta eruperunt, nos in illo extremo iudicij die reos peragant. qui quum Christo vnico veræ religionis duci, nomen dederimus, & cognomen ab eo acceperimus, profanus plerunq; & sentimus & loquimur & scribimus. Sed quoniam non hoc in præsētia quæritur, quàm pius, sed quàm verax fuerit Herodotus, quod initio huius sermonis dixi, iterum dico, tertium φιλαλθείας Herodoti argumentum ex hac eius pietate (meo iudicio) posse duci. Quis enim rationi consentaneum esse dicat, ut qui tam pius, idem tam improbus etiam fuerit, ut sciens prudensq; nulla spe aut lucri aut alius commodi proposita, lectoribus imponere planeq; eos ludificari voluerit? Nisi fortè cum aliquis, quantum esset inter historici & poetæ officium discriminis, & veritatis lucem esse historiam, nesciuisse arbitratur: vnde incomperta pro compertis, ficta pro factis, falsa pro veris commemorare, adeo religioni non habuerit, ut suum etiam nomen (ne posteritas illorum mendaciorum authorem igno-

ignoraret) operi suo præfixerit. Imò verò vel hinc, id est è præfixo operi nomine, quartum φιλαληθείας eius argumentum peti posse crediderim: quod tamen nō tanquam necessariū, sed potius tanquam ex abundanti cæteris additum existimari volo. Cæterum cogitāti aliquando mihi quid fidem Herodoti & cæterorum præfati seculi scriptorū tantopere suspectam multis reddat, ratio illa occurrit, quòd vt bonam eorū partem qui res à se longinquis in regionibus visas aut auditas narrant, mentiri suspicamur quasi locorū longinquitas ad hoc audaciores reddat: ita etiā non paucis dubia sit illorum historicorū fides, quasi temporum longinquitate (quæ rerum memoriam propè obliterarit) freti, fabulas pro historiis obtrudere nobis non dubitent. Atqui eos quorum animis insidet hæc suspicio, quantum inter hæc duo sit discrimen, animaduertere decebat. locorum enim longinquitas eadem semper manet, at temporum non item. atque adeo multæ res gestæ quàm longè à nostris temporibus absunt, tam propè ab eorum temporibus qui eas memorix prodiderunt, abfuere. Et hætenus quidem iis qui Herodotum consultò mentiri persuasum habent, responsum sit.

At qui Herodoto propositum quidem non fuisse mentiri, sed mentitum tamen esse arbitrantur, dum incomperta pro compertis (vt modò dixi) commemorat, & suam interdum fidem de ijs quæ audierit, non secus ac de ijs quæ viderit, obstringit, respondeant velim ad hoc, Herodotum illa comperta non habuisse, id verò vnde ipsi compertum habeant. Si enim se hinc coniecturam facere dixerint quòd alijs quibusdam repugnantia tradat, ecqua tandem ipsi certiore antiquitatis cognitione freti, Herodotum mendacem, cæteros veraces esse pronuntiare audebunt? & quam tandem ad normam eas quæ de rebus præfatis extāt scriptiones dirigendas censebunt? Quòd si fortè Herodotum fabulositatis reum agi posse existiment hoc vno nomine quòd eorum fidem superent quæ narrat: at non protinus quæ fidem apud illos excedunt, apud omnes fidem excessura putanda sunt. Demus tamen ea esse eiusmodi quæ fidem apud nullum mortaliū impetrent, an quia eam non impetrant, eam non mereri dicemus? Quæ noua est ista dialectica, per quam nobis ita colligere liceat, vt quod verisimile non est, ne verum quidem esse possit? Quæ porro est ista in historicos tyrannis, vt si res ab illis

scriptas credere nolimus, eos nostræ incredulitatis (liceat hoc vti verbo) præstare culpam velimus? Quæ tamen ego dum scribo, non sum nescius Iosephum in hac altera opinione fuisse, nimirum vt diceret Herodotum in mendacio quidē sibi non placuisse, sed suam illi credulitatem, mentiendi occasionem dedisse. Sed ego quam modò ab alijs exegi normam, ad quam præcæ historiæ dirigantur, ab eo quoq; exigere non dubitarim.

NE TAMEN dum alios nimis incredulos esse queror, nimium ipse credulus habear, quibus nitens aut argumentis aut exemplis, non temerè derogandam esse antiquis historiis fidem contendam, exponere decreui. Quæcunque leguntur apud historicos miracula, ea vel ipsius natura rerum, vel humanarum actionem esse, nemo (vt opinor) negauerit. Nam siquid hæc vel illa regio aut prorsus inauditum, aut inauditæ certè magnitudinis vel contrà paruitatis producit, id naturæ: siquid ab hominibus mirabile proficiscitur, id humanæ actionis miraculum voco. Primùm igitur (vt terræ fruges omittam) quot animalium genera summa admiratione digna describunt historici, quæ aut nō habemus omnino aut certè forma & magnitudine plurimùm ab illis differentia? Ne longè abeamus, ad homines, omnium animalium præstantissimum nobilissimūq; genus, veniendum est. Quales nobis passim gigantes, quales vicissim Pygmæi describuntur? Quid? an quòd neutros viderimus, neutros esse aut fuisse dicemus? Atqui ad gigantes quidem quod attingit, qui fabulosos esse illos dixerit, (vt omittam multa eorum extare passim ossa) non profanos tantum, sed & sacros libros fabulositatis insimulauerit. Pygmæos autem si esse aut fuisse negabimus, non solum magnæ externorum scriptorum turbæ, sed & nostris ipsorum oculis fidem derogabimus. quid enim aliud sunt qui passim spectantur nani quàm Pygmæi, aut certè ex Pygmæis oriundi? Cur autem si naturam (id est naturæ opificem) omnipotentem esse credimus, homines à nobis & forma & magnitudine variè differentes creare olim potuisse & hodie quoq; posse non credemus? Iam verò & hoc circa hominem (antequam ab eo digrediatur oratio) diuersum naturæ opus consideremus. Ea nunc fœtum vtero mulieris per nouem duntaxat menses includit: an igitur Herodoto, ex cuius historia quadam, fœtus vtero muliebri plerunq; decem mensium spatio includi solitos colligimus, fidem derogabimus? Atqui vt ta-

ceam,

team, ne verisimile quidem esse, longam eum historiam ad inferendum illi tale mendacium confinxisse, quicumq; vel Herodoto vel alij cuilibet hoc narranti fidem derogat, & fieri posse negat, nonne is eadem operâ fidem diuinæ potentia derogare putandus est? Verum vt ad diuinam vsq; potentiam non progrediamur, qui hic mendacij Herodotum accusant, quàm multos in crimen trahant, ostendemus: si prius illam historiam paucis perstrinxerimus. hæc igitur sunt eius verba, de tertia vxore Aristonis regis Lacedæmoniorum loquentis, Nondum autem elapso decem mensium spatîo mulier ista hunc Demaratum Aristoni parit. At is in solio suo cum ephoris sedens, nuntium de nato sibi filio simulatq; accepit, temporis quo vxorem duxerat, memor, subducto in digitos mensium numero, hunc, filium suum non esse, iureiurando affirmauit. Quod quum audiss. &c. Aliquanto post narrat istum huius mulieris ad filium suum sermonem, Quod autem præcipue obijciunt tibi inimici, ipsum Aristonem, quum ei te natum esse nuntiatum est, multis audientibus esse te suum negauisse, quippe quòd exacti nondum decem menses forent, timirum vt talium rerum imperito hæc verba exciderunt. Mulieres siquidem nono etiam atq; adeo septimo mense pariunt: nec omnes decem mensium spatium implent. Ego verò te, fili, septimo mense peperî. Hactenus Herodotus: ex cuius narratione elici quod dixi, aperrius est, quàm vt vllam dubitationem relinquat. Superest igitur vt illos proferam quos in crimen trahi necesse sit ab ijs qui Herodotum mendacij hic insimulabunt. A Plauto sumam initium, in cuius Sticholeguntur hi lepidissimi versus;

*Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Sed quam ego matri meæ refero inuisissimus,
Ea mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam me illa in aluo menses gestauit decem,
At ego illam in aluo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestauit parvulum,
Quo minus laboris illam cepisse existimo:
At ego non pauxillulam in utero gesto famem,
Verum hercle multo maxumam & grauissimam.
Vteri dolores mihi oboriuntur quotidie.
Sed matrem parere nequeo, nescio quomodo.*

*Audinis saepe hoc Volgò à multis diciet,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos: eius ex semine hac certò est famés.
Nam iam complures annos Vtero hares meo.*

Idem poeta in Cistellaria,

*—tum illa quam compresserat,
Decimo post mense exacto hic peperit filiam.
Extant & Cæcilij super hac re versus, in Plorio,
Insolète mulier decimo mense parere?
Pol nono etiam, septimo atque octavo.*

Quæ scripsisse fertur, hæc Menandri verba in eiusdem nominis fabula sequutus, γυνή νυκτὶ δέκα μῆνας. Audiamus & Pomponiū in Hirnea,

Pappi decimus mensis est quum factum est: ita fit, ita semper solet:

Decimo mense demum turgens germinat ut, parturit.

Ac ne ex vno poetarum genere testimonia proferamus, quis nō illius Virgiliani versus recordatur?

Matri longa decem tulerint fastidia menses.

quis non illorum Propertij?

Non non humani sunt partus talia dona:

Ista decem menses non peperere bona.

Sed quoniam dubiæ sunt itidem fidei poetæ, (qui tamen in ijs quæ ad rerum naturam pertinent, veraces esse studuerunt) ne videar τὸ ζήτημα non συναρπάξαι, ad Hippocratem, Aristotelem, Plutarchum, lectorem remittam, qui nō solum decimo mense, sed vndecimo etiam, partus edi scripserunt. Sed horum partuum exempla etiam ex Plinio, viro in huiusmodi rerum indagatione diligentissimo, proferre libet. Vestilia C. Herdicij (inquit) ac postea Pomponij atq; Orfiti clarissimorum civium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium septimo mēse genuit, Suillum Ruffum vndecimo, Corbulonem septimo, vtrunq; Cōsulem: postea Cæsoniam Caij principis coniugem, octavo. Hacrenus Plinius. His autem exemplis quin & alia ex hoc nostro seculo petita possint addi nō dubito. Ad me certè quod attinet, honestissimam matronam Parisijs audiui, in frequenti cœtu, puerū quem ostendebat, vndecim menses à se in vtero gestatum affirmantem. ex certissimis enim signis (quæ mulieribus sæpius enixis cognita sunt) conceptus tempus compertū se habuisse. Quæ

quum

quum ita sint, crudelem quorundam iuriconsultorū incredulitatem (hoc vti verbo cogor) mirari subit, qui pueros post certū & à se præscriptū diem ex vtero materno prodeuntes legitima hæreditate fraudauerint. Scribit enim Vlpianus, Post decē menses mortis natus non admitteretur ad legitimam hæreditatem. De eo autem qui centesimo octogesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. nec videri in seruitutē conceptum, quum mater ipsius ante centesimum octogesium secundum diem esset manumissa. Hæc Vlpianus. Iam verò & Iustinianus mulierem quandam, quæ vndecimo post mariti mortē mense pepererat, stupri damnat, quòd foetum tanto tempore vtero includi, incredibile esse credat: & quam ipse forsan eius liberis sua incredulitate iniuriā facit, partui matris imputat. *εικότως*, inquit, *οί παῖδες οἱ τῷ θαυμαστῷ τῆς μητρὸς περὶ τῷ πένδρισμένον τῷ γένεσθαι γαμιαίαν τῷ πατρὸς ἤξεν λαβεῖν δωρεάν*. Imò verò tu fortasse Iustiniane eos *πένδρις* es, vel *ὑβρις* es potius *τῇ σῇ ἀπιστίᾳ*, propter quam indicta causa illorum matrem damnas. Longè certè tuo iudicio dissimile L. Papyrij Prætoris iudicium fuit, qui secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedit, quum mater partum se XIII mēsi bus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariendi statutū videretur. Enimvero postulare videtur hic locus vt miram quam tempus attulit circa rem hanc mutationē consideremus. Hunc enim Lacedæmoniorum regem Aristonem videmus, ob non elapsos decem menses, partum vxoris nolle agnoscere: quum hodie contrā elapsi illi iustam maritis occasionem non agnoscendi vxorum partum, atq; adeo suspectam habendi illarum pudicitiam, præbere videantur. Atq; vt generalem huic sermoni clausulam imponamus, quicumq; quid sit ratiocinari, nouerit, ex hac Herodoti narratione colligi fatebitur, quod hodie est ordinariū vterum gestandi spatium, olim fuisse extraordinariū: contrā, quod extraordinariū nunc sit, id olim fuisse ordinariū. Quantumuis enim Herodoti accusatores in sua pertinacia sibi hic placeant, Herodotū certè hic absoluerè quàm cum eo tot grauissimos scriptores damnare mallerent. Ego verò huic ratiocinationi aliam quam hinc elicio, adiungā. ita enim colligo, quemadmodum si nusquā alibi mētio facta reperiretur partus decimo mēse editi, historia hæc, quū vera sit, falsa iudicaretur: ita multas alias esse quæ, quòd

exemplo careant, falsæ iudicentur, quum tamen verissimæ sint, & exemplo fortasse non itidem apud reliquos omnes mortales vt apud nos careant.

Hoc autem cum aliâs, tum vel maximè vbi quarundam regionum fertilitatem describit, animo infixum habere debemus. Nam quum ea legimus quæ de Babylonici soli fertilitate scribit, si quidem ad nostros respiciamus agros, & coniecturam ex illis facere velimus, statim mendacij Herodotum accusabimus. At si hanc regulam teneamus, non esse nobis ex ijs quæ viderimus & audierimus ferendum de ijs quæ nec visa nobis nec audita sint, iudicium, & mentem ad omnipotentem Dei manum potius quàm oculos ad arua nostra conuerterimus, nulla tanta describetur nobis fertilitas, vt eam incredibilem iudicemus, sed vt antea potuisse, ita nunc quoq; posse alicubi esse credemus. Atenim (dicit aliquis) veteres historiarum locis quibusdam summam fertilitatem tribuunt quos hodie penuriæ tantum fertiles esse videmus. Hoc ego vt concedam, non tamen mentiri earum historiarum auctores in ea fertilitate narranda, protinus concedam. Nisi fortè & ipsa sacra biblia suspecta mendacij nobis esse debent, quòd ab illis celebratæ quorundam locorum fertilitatis nullum hodie vestigium in illis appareat. Quod absit vt nobis in mentem veniat: sed potius illud Dauidis animo nostro semper obuersetur,

Te magnam pandente manum, saturantur abundè

Omnia: te rursus vultum condente fatiscunt.

Quid? si Babylonis magnitudinem è nostrarum urbium magnitudine metiamur, an credibile fuerit, expugnata iam vna vrbis parte, tumorem expugnationis ad alteram longo post tempore peruenisse? Aut, si expeditionem Xerxis è nostrorum regum aut etiam ipsius Turcarum imperatoris expeditionibus æstimemus, nōne quot flumina à Xerxis militibus epota legimus, tot impudentissima mendacia nos audire credemus? Sed nimirum qui Xerxis & cæterorum Persiæ regum potentiam ex ea qua præditi sunt nostri reges, & illius regionis ac temporis *πολυανθρωπίαν* ex ea quæ hodie cernitur, æstimare volet, hunc eadem opera & aquilæ vel struthiocameli magnitudinem ex regaliolo, & Oceani magnitudinem ex paruo Rubicone æstimare oportebit. Verum vt ei qui Nilum vel Danubium viderit, multo credibilior Oceani vastitas fuerit quàm ei qui paruum

uum Rubiconem duntaxat spectauerit: ita qui in regum nostrorum factis non insisteret, sed paulo altius res bellicas repetens, ad Tamberlanem aut eiusmodi quempiam ascenderet, non tam incredibilia eius ad aures accident quæ de Xerxis exercitu narrantur. Tamberlanes ex bubulco miles factus, eò tandem potentia euectus est ut quadringentis equitum, sexcentis peditum millibus Paiazetem Turcarum regem adortus superauerit: & cæsis eius militum ducentis millibus, ipsum aureis catenis victum & caueæ inclusum in omnibus quas postea suscepit expeditionibus, secum duxerit. Hic ille est Tamberlanes qui quemcunque locum oppugnatum venerat, prima die tentorio candido, secunda rubro, tertia nigro utebatur: candore pacem pollicente, rubore, omnium puberum cædem, nigredine, loci illius excidium, omniumque incolarum internecionem minitante. Sed hæc narratio huius loci non est. hoc vnum consideremus, ut longo interuallo Tamberlanis copiarum à Xerxianis absunt, ita quantum vicissim nostræ ætatis reges à Tamberlanis exercitu (qui centum duntaxat & sexaginta octo annis illos præcessit) superentur. Quum autem de regibus nostri temporis loquor, Turcarum regem siue imperatorem excipio, qui (ne longius abeamus) tantam vnus manum militum quantam omnes fere omnibus collatis viribus Christiani principes, cogere potest: ut non immerito magni domini appellationem obtinuerit. Tantam verò esse eius potentiam & mirabitur & vix credibile fortasse arbitrabitur qui Turcici imperij statum cognitum non habuerit, & ex nostrorum principum imperijs æstimare voluerit: at qui illum cognouerit, mirari desinet. Eiusmodi enim is status est ut duos duorum Persiæ regum titulos (de potentia non loquor) vnus Turcarum rex sibi vendicare, & dominum, ut Cambyses: institorem, ut Darius, appellare se merito possit. & quod in nos quidam iocatus est, quum regem Gallorum, regem asinorum esse diceret, (quòd onera nulla sibi ab illo imposta detrectarent) de vniuersis qui sub ditione eius viuunt, non ioco, sed serio dici queat. Verè enim illi, tanquam ὄντοι μεγάλοις ἀχθεσι τερρόμενοι (ut Tyrtæus de Messenijs cecinit) non bona tantum omnia precaria possident, sed ipsam etiã animam precariã trahunt. Atque ut in regum nostrorum aulis inter multos de nobilitatis, sic apud illos inter omnes de seruitutis gradibus certatur. Nec tamen hoc tantum nomine, sed & aliis multis, regno

Perfico maior est cum Turcico quàm cum aliis affinitas. Atque ut taceam huius splendorem multis in rebus Perfico si non parem, certè æmulum, ut magnam eunuchorum Turcæ, magnam pallacarum, magnam satraparum turbam omittam: multos etiam ritus, multas consuetudines velut hæreditarias mansisse illius regno constat. Quinetiam quòd Turcæ portam pro Turcæ aula nominare audimus, id à Persarum regibus mansisse, Herodotus, Thucydides, Xenophon, Plutarchus, Athenæus, nos docent. Sed & hoc ipsum quòd Turcam pro rege Turcarum vulgò dicimus, (quum tamen nec Gallum pro Gallorum rege, nec Hispanum pro Hispanorum rege, nec Anglum pro Anglorum rege, nec Polonum pro Poloniæ rege dicere soleamus) ab iisdem regibus originem habere, ex illis scriptoribus, discere possumus. Nec verò dubium est quin idem Turca morem illum rarò in publicum ac nonnisi cum magno & speciem exercitus præbente satellitio prodeundi, (ut ita suis formidabiliorem se venerabilioremque reddat) à Persarum itidem regibus mutuatus fuerit. Nostri autem reges (ut hoc obiter dicam) quid à Persarum regibus peculiariter mutuati sint nescio, reginæ certè nostræ à Persarum reginis zonas suas sumpsisse videri possunt. Persarum enim reges Antyllæ urbis redditus suis vxoribus in zonas donare solitos, memoriæ proditum est. Cæterum ut vnde digressa est eò reuertatur oratio, quàm absurda sit potentiæ alicuius nostrorum regum cum Xerxis potentia comparatio, vel vnum eius quo Themistoclem donauit, munus abundè nos docebit. Ex multis enim historicis didicimus Xerxem Themistocli Lampfacum in vinum, Magnesium in panem, Myuntem in opsonium donauisse. At sicui nostrorum regum quispiam non tres pagos, sed vnicum donauerit, magna hæc liberalitas & rege digna censetur.

Sed iam ad alteram partem veniamus, & miracula quæ circa humanas actiones siue humana facta versantur, examinemus. (quam ad partem si quis ea referre malit quæ modò de regibus dicta sunt, non magnopere repugnabo.) Quæ sunt illa igitur apud Herodotum quæ tantopere à fide abhorreere iudicanda sint, ut illorum ergò præ quouis alio mendax iudicari debeat? An quæ de varijs variarum gentium ritibus moribusque scribit? Hanc nimirum partem reprehensionibus patere, hanc potissimum calumnijs obnoxiam, hanc fannis multorum expositam esse

esse video. Quare? quòd non tam aqua igni quàm ritus moresq; illi nostris repugnent, atque adeo illorum rituum nonnulli huiusmodi etiam sint vt nihil magis fatuum illis, nihil magis ridiculum fieri ac ne fingi quidem posse videatur. Atqui nōne ipsi aet in eo ridiculi comperiuntur, quòd eum quem in vicinis populis non inueniunt morum consensum, in iis quærendum putent quos maria tot montesq; à nobis separant, & quibus longè diuersum cœlum longè diuersas animorum inclinationes tribuit? atque adeo quæ in vicinorum moribus excusant, ob eadē hyperboreos nescio quos accusandos censeant? Age enim cur quod Herodotus de Persis commemorat, eos nimirū non nisi inter pocula de rebus grauioribus agitare consilia, incredibile cuiquam videbitur, quàm apud quosdam ex vicinis populis hunc morem magna cura, velut inuiolabilem, seruari videamus, vt qui sunt de re quapiam magni momenti consultaturi, aut cum aliquo contracturi, ex caupona *βελουτήριον* faciant, atque ibi non prius vllum de suo negotio verbum facere incipiant, quàm pes & caput officium facere desinant? Apud hos *καπναγόβελυτὰς* si mulierem quapiam de marito interrogēs, illum edormiscere crapulam, nihil mutato vultu, nec dato vilo pudoris signo, respondebit. Nos hæc in illis populis quibuscum nobis quotidie commercium est, & qui nobiscum religione coniuncti sunt, non miramur: quæ de ebrietate illorum narrantur quibus nullus vnquam Christianæ religionis affulsit radius, non mirabilia solum, sed planè incredibilia iudicabimus? Sed quid ego exemplum ex alia natione peto? Quæ non dicam natio, sed vrbs, sed domus, non habet aliquos sacris Bacchicis initiatos? nōne ex duobus communi tecto vtentibus sæpe contingit vt alter edere & bibere vt viuat; alter contrà, non alia de causa quàm vt edat bibatq;e, vinere velle videatur? Verùm eos qui cibo & potu abutuntur, missos faciamus: discrimen inter eos qui moderatè illis vtuntur, consideremus. Nōne quod huic palato sapit, illi insipidum est? quæ hoc palatum appetit, ea illud fastidit? nōne cibos nonnullos à quibus ipsi abhorremus, aliis quibusdam in deliciis esse videmus? nōne multos felibus, nonnullos & muribus vesci videmus? Interim tamen si gentis alicuius victus nobis à quopiam historico describatur à nostro discrepans, is statim nugatur, statim mendax, statim fabulosus audiet. Veruntamen iusq;e deq;e ferri profanorum

scriptorum sugillatio possit: quid quòd ne libris quidem sacris incredulitas quorundam parcit? Ioannem Baptistam locustas edisse non verisimile est: (aiebant nonnulli) qualis enim fuisset iste cibus? Ad hoc Euangelista scribit, Non Euangelistæ (respondebant) sed librario fidem derogamus, eumque ἀρξιδας pro ἀρχιδας vel alia quapiam voce scripsisse dicimus. Quid tandem? non prius de illa deduci sententia potuerunt, quam varij ex variis authoribus externis prolati sunt de locustarum esu mentionem facientes loci. Labantem scilicet sacrorum librorum hac in parte fidem, testimonio profanorum fulciri oportebat. Atqui nobis ex ea quam experimur passim circa ciborum delectum discrepantia, quod de locustarum esu traditur, vel à quolibet profano scriptore (nedum ab Euangelista) scriptum, credibile videri poterat. Vtrum enim mirabilius? locustarum aut huiusmodi animalium esu delectari, an ab esu panis abhorreere? Nónne hoc quàm illud maiori admiratione dignum quilibet fatebitur? At ego, qui locustis vesceretur, neminem: qui à panis esu prorsus abhorreret, his oculis sæpe vidi. Rursum verò quàm mirabile nobis est videre quempiam qui panis esu non delectetur, tam mirabile Æthiopibus macrobiis erat (Herodoto teste) Persas pane vesci audire. Vt autem à pane ad vinum veniamus, si nunquam abstemios vllos vidissemus, nónne eos qui à vini potu abhorrentes aliquos se vidisse dicerent, fabulari crederemus? Et tamen illa ipsa regio quæ homines alioqui vino deditissimos gignit, quosdam etiam hostes vini acerrimos habet. De hominibus φαλσινοτάτοις quum loquor, primum locum Flandris, secundum Germanis tribuo. nam qui Germanis potandi principatum deferunt, Flandris (meo quidem iudicio) magnam iniuriam faciunt. qua de re ego non ex iis quæ audiui, sed ex iis quæ vidi, sententiam pronuncio. Nam multa quidem Germanicis potoribus cum Flandricis fateor esse communia, atque illud in primis vt quot calices super mensam, tot matulas sub mensa habeant, aut omnia illis vicem matularum præstent: (de ijs tantum loquor qui apud utrosque principem inter Bacchi satellites locum obtinent) sed illos ab his superari hac in re dico quod horum bona pars non prius legitimum Bacchum adoriatur, quàm à spurio Baccho, id est zytho siue ceruifia, domitam aut certè semidomitam se senserit. Quod quum se more instituto-

tutoque maiorum facere dicant, eius tamen facti rationem assequi coniectura non potui, nisi forte ut clauum clauo, ceruisiam vino se repulsuros, aut, ut vulgari proverbio fertur, inter duos litigantes tertium gaudere, ita se, interea dum in stomacho vinum cum ceruisia pugnabit, pace fruituros, & à neutro illorum oppugnatum iri sperant. Et hæc tamen in illorum laudes digressus, ad sermonem de abstemiis redeo. si superiorum temporum historias excutiamus, non solum natura abstemios abstemiasque, sed & lege, in illis inueniemus. Multis enim in locis vini potum mulieribus ignominiosum fuisse scimus: Romæ autem non solum mulieri ingenuæ, sed & seruo vini usus interdictus erat. atque adeo (si quibusdam credimus) ne ingenuo quidem, antequam tricesimum annum attigisset, eius usus concedebatur. Romanas quidem certè mulieres à iudice non minus si vinum bibissent, quàm si adulterium admisissent, multari solitas, M. Cato refert. Nunc autem apud nos nulli mulieri, cuiuscumque conditionis sit, probro est vini usus: & tamen morem illum osculandi obuios sibi propinquos nobiles sceminae apud nos retinuerunt, (& auxerunt etiam) ob quem Romanis mulieribus vinum interdicebatur, ne videlicet cum osculo vinosum halitum olfaciendum præberent. Vel potius (si quibusdam credimus) non ob osculandi consuetudinē vini usus lege vetabatur, sed ad deprehendendum an legem illam violassent, osculi usus institutus erat. Quid quod Zaleucus legislator Epizephiriis Locris merum bibere (præterquam ægrotis, ex medici consilio) capitale crimen esse voluerat? Sed & aliud circa vini potum consideremus. Aliis in vino nihil magis placere quàm vinum, id est vini saporem: ex Anglis contra multos aut saccharum aut herbam quampiam ad eius saporem infuscandum miscere videmus. (& nos quoque, si Plauto credimus, vinum, dum diluimus, infuscamus.) Verùm id quidem quod de Anglis dixi, credibile visum iri, mihi persuadeo: at quod de Flandris addam, ut fidem impetrare possit vereor: & tamen vtriusque per æque oculatus sum testis. Quid illud est? Vinū butyro (nauseo referens) diluere, & ita dilutum (si tam hoc diluere est) potare. Quod mihi narranti fidem non facile adhiberi haud mirabor: ipse certè meis hac de re oculis credo, vix alienis crediturus. Nam in Flandrorum mensis butyrum inter omnia fercula atque adeo inter bellaria locum obtinere, mihi, antequam eorum regionem

adijssem, credibile videbatur: at verò vllum vsquam mortalem esse qui vinum è butyro siue butyrum è vino potaret, tum deum quum vidi, credere potui. Quòd si inter vicinos populos tanta est in victu discrepantia, cur ea quæ narrantur de victu hominum qui longinquitate & temporis & loci procul à nobis absunt, fabulosa habebuntur? Aliud exemplum ab hoc de cibis sermone non alienum proponam. Scribit Hermippus, Illyrij sedentes edunt atque bibunt: & ad conuiuia suas vxores ducunt: quæ nihil indecens facere existimantur, si ex ijs qui in cœtu illo sunt, cuicumque fors tulerit, propinauerint. Hæc scribit Hermippus, primum quidem illud ceu nouum referens, sedentes Illyrios edere ac bibere: at nos contrà miramur eos qui aliter quàm sedentes ederint. Quod autem sequitur de ijsdem qui ad conuiuia vxores ducerent, & eas cuilibet sine discrimine propinare permetterent, quin, vt ipse mirabatur, ita mirum alijs futurum putauerit, nemini dubium esse potest. Sed & Æmilius Probus (aut is potius cui Æmilij Probi nomen tribuitur) postquam de ijs loquutus est qui nihil rectum nisi quod ipso moribus conueniat, putant, inter alia hoc discrepantiæ morum Romanorum à Græcis exemplum affert, Quem enim Romanorum pudet vxorem ducere in conuiuium? aut cuius materfamiliàs non primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur? Quod multo fit aliter in Græcia. nam neque in conuiuium adhibetur, nisi propinquorum: neque sedet nisi in interiore parte ædium, quæ γυναικωνίτις appellatur. quò nemo accedit nisi propinqua cognatione coniunctus. Hactenus ille: cuius quum verba de maritis vxores ad conuiuia ducentibus cum verbis Hermippi consero, ita ego mecum, Quid si igitur maritos illos in Anglia tam lentos & patientes non multos abhinc annos vidissent, vt ignotis etiam viris suas ipsi vxores ad computationes abducendas traderent, ijsdemque eas reducentibus Bacchi sacris (& ijs quæ illa comitantur) operatas, gratias immortales agerent? Quod factum summa alioqui admiratione dignum, si tamen cum Candaulis aut Caij Caligulæ factò compareretur, minus admirabile iudicabitur: contrà verò, si cum Corys regis zelotypia, de qua postea dicetur, aut cum Macedonum factò conferatur, hos, viros, illos autem, ne homines quidem esse dixeris. Cuius quidem facti historiam multi Galli si legissent, aut lectam memoriæ infixam

infixam habuissent, ipsis Neapolis & Mediolanum sepulchra miserè interfectis non fuissent: imò nec dominum fortasse vrbes illæ mutassent: sed nimirum, vt illis, dum se in Macedonia non in Persia esse, obliuiscuntur, Macedonicarum mulierum, ita his, dum se in Italia non in Gallia esse non cogitant, Italarum mulierum attrectationes & osculationes, atque adeo salutationes (quum ne saluari quidem suas vxores Itali velint) eo pretio quo nullum maius esse potest, emerunt. Sed quoniam iucunda non est harum rerum memoria, illum de mulieribus sermonem persequens, vt multa de illis ab Herodoto referri dico quibus nostri seculi exempla fidem afferant, ita vicissim nonnulla illum narrare quorum exempla desint, fateor. Hoc enim seculum Pheretimarum, Amestridum, Atossarum, necnon (vt Ctesiae historiam cum Herodotea connectam) Amytidum & Parysatidum ferax, contrà Artemisiarum & Argiarum sterile esse dico. Quocunque enim quis oculos conuertat, mulieres multas nobili genere ortas, implacabilis iræ & nulla vltione satiabiles, cum Pheretima, Amestride & Parysatide, non pauciores libidinosas cum Amytide, multas etiam noui semper luxus auidas cum Atossa: nullas autem vel paucissimas strenuas cum Artemisia aut Argia, reperiet. Sed muliebris quidem in vindicta crudelitatis exempla vetera pariter & noua præ alijs regionibus Anglia suggerere potest: de mulierum autem inexhausta libidine luxuque insatiabili regiones omnes æquè conqueri posse existimo. Nec verò si seculi illius mulieres consideremus quod inter eas quas modò nominauimus & nostras intercessit, pauciora nobis exempla suppetent. Nam si ad libidinem Romanarum mulierum respicere velimus, Claudius audi quæ tulerit. Audi inquam ex Iuuenale, adeo monstrosè libidinosa Messalinam Claudij Cæsaris vxorem fuisse, vt à latere viri quocum iacebat, furtim se subducens, ad lupanar se conferret, & inde lassata viris nondum satiata rediret. Ad luxum autem quod attinet non mirum tantum, sed incredibile etiam videri possit quod de Atossa narrat Herodotus, illam ad bellum Græciæ inferendum Darium maritum sollicitasse, Lacænarum, Argiuarum, Atticarum, Corinthiarum denique ancillarum cupiditate incensam. Sed vt ad reginas vsque non ascenda-

mus, nonne Romanas matronas pro suo luxu tanquam pro aris & focis apud T. Liuium certare videmus? Nonne & Nasonem querentem audimus?

Quis furor est census corpore ferre suos?

& Propertium,

Matrona incedit census indut. i. nepotum.

Nec tamen singularum ætatum luxum peculiare aliquid habuisse negauerim. Exempli gratia: eunuchos olim à regibus, præcipuè barbaris, studiosè vndiq; conquistos fuisse scimus, quòd illos, vt scribit Herodotus, magis fidos in rebus omnibus quàm alios, esse putarent. (quid autem eos tales reddere videatur, docet Pædiæ lib. septimo Xenophon) quin etiam vt eunuchos, ita & eunuchas Lydos reges habuisse, memoriæ proditum est. Verùm, vt veteres Romani eunuchorū minus studiosi erant, eosq; pauci barbaris inuidebant, ita nos hodie Turcæ alijsq; barbaris principibus eos non inuidemus. Porro quin Romanorum vicissim luxus peculiare aliquid habuerit, minimè dubium est, vt quum Tibullus de domina sua dicit,

Illi sint comites fusci, quos India torret,

Solis ex admotis inficit ignis equis.

quod & Italas quasdam imitari videmus. Itidem verò & nostri huius seculi luxum propria sibi habere multa, controuersum non est. Sed Gallicus (vtinam verum hoc non dicerem) eo cæteris omnibus qui vnquam fuerunt est damnosior, quòd in dies atq; adeo in horas innouatur. Nam vt taceam, in regum nostrorum aulis id vestis genus quod manè gestari cœperit, vesperi pro obsoleto haberi, id demum circa cultum corporis magnificum & splendidum ducitur quod diu magnificum splendidumq; esse non potest: ne videlicet nouæ semper sumptuum occasiones desint. Hinc factum est vt armillæ & torques aureæ, quæ magno olim in pretio illis fuerunt (vt hodieq; sunt Germanis) fordere incipiant. Quem tamen ornatum iam inde à priscais temporibus originem habere variæ nos historiæ docent. Ex tribus etiam rebus quas nunc in delicijs regum nostrorum aulæ habent, duas cum superioribus seculis communes esse illis constat, tertiam suo quodam iure, tanquam proprium inuentum, vindicare sibi videntur. Nanos enim & catellos Melitæos Sybaritis quidem primùm, postea verò & alijs in delicijs fuisse (sicut & simiolas) legimus. Refert enim Plutarchus Iulium Cæsarem,

quum

quum peregrinos quosdā diuites vidisset qui catellos & simiolas in sinu circumferrent, interrogasse an apud eos foeminae infantes non parerent. Iridem verò & Masaniſſa Mauruſiorum rex iam antea quosdam mercatores, qui ſimiarum coemendarum gratia illuc venerant, eadem de re interrogauerat, ſi Ptolemæo apud Athenæum credimus. Fuiſſe autem & Romanas mulieres catellorum huiuſmodi ſtudioſas, teſtatur apud Lucianum catella nomine Myrrhina quæ philoſophicam Theſmopolidis barbam (ſi bene memini) perminxit. Hanc enim catellam ei herita ſua mulier Romana nobilis (ludos miſerum philoſophum faciens) cuſtodiendam dederat. Ad illud tertium venio quod regum noſtrorum aulis peculiare eſſe, vel hinc conijcio, quòd vocem nec Græcam nec Latinam qua illud exprimam inuenio: ac certè vel nunquam vel rarò inuentam exiſtimo. ſed interim morionem ſcœminam petita à grammaticis venia nominare non dubitabo. Quam igitur nunc ex morionibus ſcœminis voluptatem reginæ aliæque principes capiunt, huic ſeculo peculiarem eſſe ſuſpicio: certè ſi non peculiarem, at longè vſitationem illi eſſe, affirmare audeo. Sed nec moriones viros tam crebros in veterum principum aulis fuiſſe (de ſcurris, id eſt γελωτοποιῶν, non loquor) atque adeo poſterioribus demum ſeculis illos haberi in pretio cœpiſſe, mihi perſuadeo. Nunc enim (quod fateri puder) non naturales tantū, ſed & artificiales Gallia moriones habet, qui nimirum ex ἡμιμόρων facti ſunt μωροί, aut certè in eum ſtatum redacti qui inter φρενῆν & μωρὸν medius eſt: ſiquid tamen inter hæc duo medium eſſe poteſt. Hoc autem, vti dixi, fateri puder, quia qui barbarorum factum damnamus in amputandis virilibus, tanto grauius illis peccamus, quanto illi corporis parti mens antecellit, quæ alioqui & vniuerſo corpore longè præſtantior ſemper iudicata eſt. Atenim ex iis duntaxat ſiūt moriones quibus parū mentis ineſt, adeo vt iam aliquantū naturæ inclinationem ad μωρίαν habere videantur. Tanto certè magis miſerari eorū cōditionem, nō deteriore efficere, conari oportebat. Sed quoniā vereor ne in hac de morionibus quæſtione immorari, μωρολογίῃ eſſe iudicetur, alijs eam relinquam: & comparationem hanc claudens, hoc addam, principes noſtri ſeculi ſcœminas (ac præſertim Gallas) ſi non alia virtute à priſcis, φιλοſοφίᾳ ſaltem ſuperari. Quotacunq; enim princeps ſcœmina hodie infanti ex vtero ſuo prodeunti ſua vbera ſugenda præ-

bet? Arque huius rei ideo mentionem faciendam putavi, ne qui reginas ipsas apud nostrum Herodotum aliosque historicos nutricum officio fungi leget, fidem illis derogandam putet. Sed quid ego φιλοσοφίας huius (à qua illæ degenerant) exempla à priscis vique seculis repeto? Carolum Marillacum (clarissimum virum, & qui multis pro rege legationibus functus, honorificentissimam sui memoriam reliquit) historiam hanc ex Hispanicis chronicis aliquoties referentem audiui: reginam quandam Galliae quæ ex Hispania oriunda erat, tanta cum zelotypia infantem suum lactasse, ut quum aliquando absente ipsa lactatum ab alia rescuisset (qui iam per aliquot menses solius matris lac suxerat) nunquam conquiescere potuerit donec infantem lac illud externum euomere coegisset. Hæc ille. Cæterum ut Herodoto derogandam non esse fidem admonui ubi reginam aliquam nutricis officio fungentem nobis describit, ita nec quod in Calliope de Amestri regina texente marito suo amiculum, nec quod in Vranie de alia quadam regina pisturam suæ familiæ exercente scribit, suspectum esse debere, sed ut in quibusdam historiis luxum illius seculi, sic in quibusdam vicissim simplicitatem contemplantâ nobis esse dico. Sed ut à reginis ad reges transferatur oratio, nō minus certè quæ de regibus scribit Herodotus impetrare fidem debent: quanuis si ad regum nostrorū mores institutaq; exigantur, in dubiū meritiò vocari possint. Si enim quod de Pseudosmerdi mago narrat, eum pro vero Smerdi rege per septem menses habitum fuisse, ad aulicos huius tempestatis ritus exigatur, quī fraus illa tandiū latere potuerit, & quī à nullo suorum tam longo tempore agnitus fuerit, valde mirandum videbitur: at si aditum ad reges illos non itidem ut nobis ad nostros patuisse, sed multo paucioribus & rarius se conspiciendos exhibere solitos fuisse consideremus, minor iam huius facti animos nostros subibit admiratio. Primus Deioçes (inquit in Clione noster Herodotus) hoc instituit, necui ad regē aditus pateret, sed omnia per internuntios transigerentur; & nequis regem conspiceret. quinetiam inhonestum cuius coram rege ridere vel spueri, censeretur. Hæc ille, causam etiam subiungens. Ut autem eandem consuetudinem à rege Turcarum seruari dixi, ita similem imposturam locum apud eos superioribus annis, inuenisse scimus, quodam Pseudomustapha pro Mustapha vero ad regnum grassante.

Quæ

Quæ tamen quum dico, alibi quoq; vbi consuetudo hæc recepta non erat, Pseudariathi, Pseudantiocho, Pseudoneroni, Pseudalexandro viam arte diuersa ad similem dolum patuisse non ignoro. Quinetiam Valerius Maximus, Iustinus, Appianus, Iosephus, aliorum præterea meminerunt qui hac similitudinis formæ occasione vsi, in principum itidem imperia aut in aliorum opes fortunasque grassati sunt. Atque adeo (vt omnes non temere veteribus historiis fidem derogari debere, & nostrum seculum multis in rebus non minus superioribus miraculorum ferax esse intelligant) facta duo eiusdem cum præcedentibus artificij, id est similes illis duas imposturas, (diuersum tamen finem propositum habentes) recentem vnâ, aut recenti proximam, alteram, recentissimam, commemorabo. Anno post natum Redemptorem nostrum M. CC. XXV, cuidam Gallo cui nomen Bertrando Remensi, inopi & vilibus ministerijs operam locare solito, quod Balduinum qui ex Flandrorum comite imperator Constantinopolitanus euaserat, facie planè referret à proditoribus quibusdâ, vt nomen pariter & imperium Flandricum illius Balduini sibi vendicet suadetur. Hoc quum illi non suassent solum, sed etiam persuassent, (vt faciliè ad amplectendos obuiis vlnis huiusmodi honores eriguntur hominum animi) eum in eremo quadam commorari tantisper voluerunt, dum fama percrebuisset Balduinum Imperatorem è captiuitate reducem, eremum quandam ad agendam peccatorum pœnitentiam, incolere. Quæ mox per Flandriam quum dissipata esset fama, vndique illuc concurritur, magnaque cum pompa illinc hic Pseudobalduinus per vniuersas regionis vrbes deducitur, quæ vno omnes ore illum dominum suum gratulabundæ agnoscunt & salutant. Hoc subreptitium imperium quum per menses aliquot exercuisset, Ioanna veri Balduini filia, & paterni in Flandria imperij hæres (quæ paulo antè, nihil nisi repentina fuga sibi consuluisset in illius Pseudobalduini manus ventura fuerat) regem Galliæ Ludouicū octauum, sibi consanguineū, de hac quæ sibi fiat iniuria certiore facit. Rex Pseudobalduinū fide data ad se vocat. Ille vt adfuit, varijs interrogationibus à rege alijsq; qui regi à consilijs erant, vrgeti cœpit. Aptè ad singula & vt ipsius imposturæ consentaneum erat, respondet: quippe qui nō nisi ore præcomposito illuc venisset. Sedenim quū multos difficiles alioqui nodos expedisset, vnum facillimum,

quem quidam Bellouacensis episcopus ei proposuerat, expedire non potuit. Interrogatus enim quo in loco uxorem duxisset, ad hanc quæstionem obmutuit: quo silentio certum imposturæ suæ testimonium dedit. Eum tamen rex ob datam à se fidem impune à se abire permisit. Ille quum se inde in patriam proripuisset, aliquanto post ibi deprehensus, captus, & ad Ioannam missus fuit: quæ cum sibi non donatum sed magno pretio venditum, cruci affixit. Hæc fere sunt quæ Flandriæ annales de hoc Pseudobalduino referunt: aliis quibusdam historicis nonnihil circa facti ipsius circumstantias dissentientibus. Ad alteram illam quam recentissimam esse dixi imposturam venio, huic & superioribus similem, & eadem quidem via, sed aliò tamen tendentem. Alij enim sua fallacia in principum imperia aut in aliorum bona inuolarunt, aut certè inuolare conati sunt: at hic in alienæ vxoris possessionem inuolauit, & fabulosum Plauti Iouem non fabulosè imitatus est, ut restatur sententia quam aduersus eum curia Tolosana tulit, lite primùm apud eam intendi cœpta A. N. M. D. L. I. X. vnde excerpta est quæ sequitur breuis facti illius narratio, (quæ tibi prima fronte Amphitruonem Alcmenam, Iouem repræsentare videbitur.) Quidam nomine Martinus Guerre relicta iuvene uxore in militiam proficiscitur. Elapso demum octauo post eius discessum anno, quidā Arnaldus Tillius (sed sibi illius Martini Guerre nomen asserens quòd ei omnibus oris lineamentis assimilis esset) ad illam quū venisset, ab ea pro marito recipitur. quippe quem esse Martinū Guerre, non ipsa solùm, sed quatuor ipsius Martini sorores, alijque nonnulli propinqui, & cum his amici viciniq̃ue omnes persuasissimum haberet. Nam præter illam oris similitudinem qua potissimùm fretus hoc facinus aggrediebatur, indicia omnia quæ à vero marito afferri poterant, afferebat: & varia superioris temporis facta dictaq̃ue illi in memoriam reuocans, ad arcanos vsque sermones ab illa & marito habitos dum prima in nuptiali thalamo vestigia ponerent, & ad alia quorum nox conscia sola est, progrediebatur. (Ea autem partim ex vero marito rescuissse, cum quo illi ex commilitio summa familiaritas intercefferat, partim magicæ artis auxilio diuinasse creditus fuit) Sed quum per tres annos cum illa consueuisset, duobus iam susceptis ex ea liberis, quarto tandem ineunte anno quum eius imposturæ suspicio mulieri oborta esset, actionemque

que in eum intendisset, in carcerem conijcitur. A iudice secundario damnatus quum ad curiam Tolosanam prouocasset, sic ad infinitas propemodum eius interrogationes respondit, totq; probabilibus argumentis innocentiam suam tueri visus est, (præterquam quod tot eum testes, aut circiter, suo testimonio subleuabant, quot erant ij qui suo eundem testimonio premebant) ut vocatis ad calculum omnibus coniecturis, nec damnare illum nec absolueret curia Tolosana auderet. Hæsitantibus in rem perplexa iudicibus, verus maritus Martinus Guerre aduenit: moxq; quam sibi factam videt iniuriam, iudicibus exponit, eorumq; opem implorat. Verum ille alter supposititijs maritus postquam cum hoc vero commissus fuit, tot eum obiectionibus oppugnare coepit, ut aliquandiu suspensos sicut & antea iudices tenuerit: donec tandem ille paulo post reditum, ab vxore veniam poscente agnitus, necnon sororum aliorumq; multorum palinodiam canentium testimonijs comprobatus verus maritus, suæ vxori suæq; domui redditur; alteri autem suæ imposturæ præmium, domicilium in patibulo datur. Hic mihi huius generis exemplis finem imponere volenti in mentem venit alia præ cæteris omnibus mirabilis Ioannis octauæ Pontificis impostura: qui non tantum Pseudopapa, verum etiam *Idolâtre* fuit, id est sub muliere virum mentitus est: donec vir illa (non ille) suo se tanquam forex indicio prodidit, & media in via repente enixa, foeminini non masculini generis se gessisse papatum fateri coacta est. At ne in posterum alius quam masculinus gereretur, solerti patrum petasatorum cura prouisum est, qui neminem ad eum admittendum censuerunt nisi vir magnis testibus comprobatus esset. Quam tamen consuetudinem alij potiori sua ætate cessasse, docet Pasquillus: qui ubi illâ & illius causam versibus octo descripsit, ita suum epigramma claudit,

Cur igitur nostro mos hic iam tempore cessat?

Ante probet quod se quilibet esse marem.

Cæte-

rùm huius facti longiore alioqui narratione digni refricandam duntaxat memoriam (quod eius fama peruagata sit) existimaui. Est tamen hæc eo diuersa à præcedentibus impostura, quod non alienum, sed alterius sexus nomen mentita fuerit. At similis superioribus virorum imposturis muliebris fallaciæ exemplum Valerius (si parua magnis licet adiungere) nobis in quadam quæ se pro Rubria bonis nihil ad se pertinentibus inferebat, proponit.

Sed ad reges orationem referens, iterum dico, multa ad nostrorum regum mores & instituta non debere exigi, eorum quæ ab illis dicta factæque commemorantur. alioqui enim cui persuadebit Herodotus Xerxis satellites legatos Lacedæmoniorum in caput protrulisse, ut ad procumbendum pedibus Xerxis eumque adorandum adigerent? Sed & alia circa eos qui ultro citroque mittebantur legatos obseruari possint quæ non satis cum nunc recepta consuetudine conueniunt. Illud certe omnibus seculis commune fuisse videtur, ut legati sæpe sub legationis specie speculatorum exploratorumque officio fungerentur. Nam ut in Thalia audimus Æthiopum regem legatos Cambyxis sic alloquentem, Neque Persarum rex vos ad me cum donis ideo misit quod me sibi hospitij necessitudine iungi, magni æstimet, neque vos vera loquimini. venitis enim exploratores meæ ditionis futuri. Ut(inquam) hunc regem his legatos verbis compellantem audimus, (erat autem is non hæreditario iure regnum adeptus, sed ex Æthiopum instituto, quod cæteris ciuibus corporis proceritate & robore præstaret; rex creatus) sic apud Salustiū in bello Iugurthino legimus, Ibi cum Boccho Numida quidā nomine Aspar multum & familiariter agebat, præmissus ab Iugurtha: qui postquam Syllam accitū audierat, orator & subdole speculatū Bocchi consilia ierat. Hactenus Salustius. Nostri quoque seculi principes non ignorare hunc legatorum vsum, quis ignorat? Verumenimvero ille Salustij locus Libyam mihi in memoriam reuocans, vna etiam quandam Libyæ regum consuetudinem ex Herodoti Melpomene in memoriam reuocauit, quam præ quauis alia exemplo carere, & tamen fabulosam nequaquam esse credo. Siquidem eorum Libyum regi qui Adyrmachidæ vocantur, solenne fuisse scribit ut adductis in conspectum virginibus quarum propinquæ nuptiæ essent, ei quæ præ cæteris placuisset, virginitatem raperet. Sed quum & alia multa idem historicus regum facta commemoret, in quibus vel libido, vel ebrietas, vel crudelitas, vel fatuitas fide maior appareat, ex collatione cum aliorum regum factis qui longo post tempore extiterunt, fidem priscis illis visum est conciliare. Primum igitur illum deuirginatorem regem, vel Rhampsinitem filiam suam prostituentem, cum Hieronymo Syracusarum rege comparemus. Hunc quandam ex iis qui lupanari præerant, Pitho dictam, vxorem duxisse, &

regi-

reginam constituisse, memoriz proditum est. Quid Ptolemæus? Thaidem nobile illud scortum matrimonio sibi iunxit, & ex ea filios duos Leontiscum & Lagum, filiam vnam Irenen suscepit. Darius autem is quem Alexander imperio spoliavit, in eo ipso bello in quo de fortunis omnibus aduersus illum dimicabat, trecentis quinquaginta pallacis stipatus erat. Sardanapalum, Ninum, aliosque huiusmodi, necnon eorum æmulum Helioabalum (quod monstra iustius quàm homines appellari possint) omitto: & à Venere ad Bacchum, id est ab illius satellitibus ad huius satellites venio. Narrat Herodotus ebrietatem Cleomenis eò insaniz illum perduxisse, vt arrepto gladio sibi tibias primùm, mox femora & coxas, tandem ventrem conscinderet. Cur (obsecro) id narranti Herodoto minus fidei adhibebitur quàm iis qui ab Alexandro magno Clitum intimum eius amicum inter pocula interfectum commemorant, & hanc eadem sensibus eius mero victis imputant? Hunc (si illis credimus) vt ebrietas ad eadem illius stimulauerat, ita & ipse ebrietatis pœnas, quum ex ea morbū contraxisset, morte tandem luit. Huic semper ad edormiscendam crapulam non breuiori quàm duorum dierum totidemque noctium spatio fuisse opus aiunt. Quid huius pater Philippus? Quid rex Antiochus, & qui eum sequuti sunt eiusdem nominis reges? Quid posterior Dionysius Siciliz tyrannus, qui per totos nonaginta dies ebrius interdum erat? Quid prioris Dionysij filius Hipparinus? nōne sua illum crapula iugulasse fertur? Hactenus & de ebrietate. Nunc de crudelitate, quæ ebrietatis plerunque solet esse comes. Exempla crudelitatis apud Herodotum horrenda legi fateor, & quidem horrendum præ cæteris Astyagis facinus Atreum æmulantis existimari scio: sed Neronem vnuin non ea solùm quæ ab Herodoto scribuntur, sed omnia omnium mortalium crudelia facinora crudelitate sua partim superasse, partim credibilia reddidisse dico. De qua tamen (quod & satis peruulgata & omnibus exosa sit) dicere supersedeo. Hanc autem missam faciens, vt de regum multorum fatuitate dicam, ordo postulat. Ad quam generatim probandā licet veteris illius prouerbij auctoritate niti possim, Aut regem aut fatuum nasci oportet, à suis tamen singulos factis, tanquam locupletissimis & certissimis testibus, conuinci malo. Sed hîc mihi hærenti, & vnde incipiam cogitanti, illud Nafonis subit,

*Vi stat, & incertus qua sit sibi nescit eundem
Quum videt ex omni parte Viator iter.*

Verè enim mihi ipsa exemplorum copia nocet. Sed commodum illius regis facta in mentem veniunt, qui suo ipsius cognomine veteri illi prouerbio astipulatus est. Qui enim ab adulatoribus Antiochus Epiphanes, is ab ingenuè verum profitentibus Epimanes dictus est. Is subinde regali veste deposita, vilem togam induebat, eaq; indutus ad forum sese conferebat, in quo obuium quenq; prehensabat, vt ædilis aut tribunus plebis crearetur: & quem magistratum adeptus erat, eo tanquam plebeius fungebatur. Idem subinde à suis se subducens, aurifabrorum aut aliorum artificum officinas adibat, vt cum illis confabularetur: aut certè qui primus è plebe atq; adeo è facie plebis ei occurreret, illum congerronem habebat. Obuijs & nunquam antea sibi visis munera sæpe numero dabat. Interdum per compita numeros proiciens, Cui dat fortuna, capiat, inquebat: moxq; se inde proripiebat. Interdum & fertis caput redimitus per urbem incedebat, lapides occultè circumferens, quibus aulicos qui ipsum sequebantur, petebat. Idem balneis publicis & ad quas plebs confluebat, utebatur. vbi quum aliquando plebeius aliquis ei pretiosis vnguentis se perfricanti dixisset, Beati estis vos reges quibus harum rerum vsus suppetit, ex quibus tam bene oletis: At ego te istis (respondit) ad satietatem vsq; , & ultra etiam, explebo. Cuius promissi memor postridie ad locum in quo is lauabat accedit, & magnum vas vnguento pretiosissimo statè appellato plenum in eius caput effundit. Quum autem multi è plebecula (qui non procul & ipsi lauabant) accurrentes, in vnguento illo in terram effuso se volutarent, moxq; in loco illo, quia lubricus redditus erat, multi labentes risum spectantibus mouerent, tandem & rex ipse ex illis suo lapsu risum excitantibus vnus esse voluit. Idem rex fontem quendam apud Antiochiam (Midæ factum imitatus) vino perfudit. Alia egregia eiusdem regis eiusdemq; generis facta ex historijs promenda lectori relinquo. Cæterum hic quidem rex in vnâ, alij potius in alterâ stultitiæ peccarunt partem. quanto enim hic infra regiam dignitatem se demittebat, tanto alij multi supra illam se extollebant, & aliquam de seipsis diuinitatis opinionem concipiebant. Quæ de re extant aurei Rhiani versus: qui postquam ostendit quam misera egenis conditio sua videatur, contra

trā de diuitibus & qui in magno imperio constituti sunt, ita canit,

Ὅς δὲ κεν εὐόχῃσιν, θεὸς δ' ὅπ' ὄλβον ὀπάει
καὶ πολυκοιρανίῳ, ὅππλῃ δέταται ἔνεκα γαίαν
Ποσσὶν ὅππῃς βίβει, θνητοὶ δὲ οἱ εἰσὶ πικρῆς
Ἄλλ' ὑποπλὴν βλάμδρωλῇσι νόοιο
Ἰστα Διὶ βρομέει κεφαλῇ δ' ὑπὸ αὐχάνας ἰχθ.,
καὶ ὑπὸ ἑὸν ὀλίγος. μνάται δ' εὐπηχῷ Ἀθηνίῳ,
Ἦέ πν' ἀτραπὸν τεκμαίρεται ἔλυμπόνδε,
Ὅς κε μετ' ἀθανάτοισιν ἐρίθμος εἰλαπνάζει.

Hic autem quorsum Poeta, non contentus dixisse, reges ita fastu turgere ut obliiti videantur se terrā pedibus calcare, & mortalibus ortos parentibus esse, addat inter alia, eos Mineruæ nuptias ambire, quum à non paucis doctissimis viris quaesitum sciam, à nemine autem repertum audierim, si explicauero (quum præsertim explicationem proposito nostro congruentem habeat) maximam me à multis initurum gratiam spero. Poetam igitur non hyperbole poetica hic uti voluisse, nec Mineruam pro quauis alia dea nominasse, sed ad historiam respexisse dico à Theopompo sic relatum. Corys qui luxum cæterorum Thraciæ regum supergressus est, nuptiale epulum aliquando apparauit, tanquam Mineruam in vxorem ducturus esset: adornatoq; thalamo, quum ebrius ipsius aduentum aliquandiu expectasset, tandem furore percitus, vnum ex satellitibus, num dea in thalamum venisset, visere iussit. Quem reuersum, & neminem in thalamo esse respondentem, sagitta transfixit: moxq; secundum à se missum, ob idem responsum itidem interfecit. Tandem missus tertius, re animaduersa, illum à dea iam pridem in thalamo expectari retulit. Hactenus quæ ad germanam (ut ego quidem iudico) verborum Rhiani expositionem faciunt. Qualis verò hic bellus Mineruæ procus erga vxorem suam fuit? Ex zelotypia in tantam iram repente aduersus illam exarsit, ut proprijs manibus eam, à vulua orsus, dissecuerit. Sed de Cory satis. Quid Alexander? nōne Ammonis siue Iouis filius haberi gaudebat? nōne modò Mercurij ritu talaria petasumque & caduceum, modò Herculis more leoninam pellem clauamque gestabat? Commodus autem nōne cum

Herculis insignibus nomen etiam eius sibi vendicabat? Vnde hæc? roget aliquis. Nimirum ex praua præbendi adulatoribus aures consuetudine. Quid enim aliud sunt adulatorum voces apud principes, (quibus ingenua iam cum opibus est superbia) quàm additum incendio oleum? Quum igitur illa de Alexandro & Commodo legimus quæ modò commemorata sunt, quum eundem Alexandrum statuæ dei alicuius cultum & ornatum sibi adhibitum admisisse, quum alterum quem debellaret orbem quæsiuisse audimus, vnà cum hac adeo stulta eorum arrogantia simul & assentatorum diram blandiloquentiam, à qua illa profecta sit, audire nobis videamur. Et tamen principibus multis amici, nullis adultores defuerunt. Habuit & Philippus huius pater suum Clisophum, Antigonus cui cognomen fuit Epitropo, suum Apollophanem, Ptolemæus tertius suum Callicratem, Ptolemæus septimus suum Hieracem, Philopator suum Philonem, Attalus suum Simachum siue Theodorum, Mithridates suum Sosipatrum, Seuthes Thracum rex Heraclidem Maronitem, cuius à Xenophonte etiam sit mentio: habuerunt ambo Dionysij Syracusarum tyranni Saryrum, Chiriosophum, Democlem: habuit earundem Syracusarum tyrannus Hieronymus Thraconem & Ofin. Nec verò his assentatoribus illos contentos fuisse, sed horum duntaxat & aliorum quorundam nomina, quòd cæteris antecelluerint, literis mandata esse credibile est. Ego certè ne ipsum quidem Alexandrum Hegesiam, Agnone, Demetrio, Medio, Bagoa, Gergithio, Dioxippo, Anaxandro, aliisque quorum per historias sparsa extant nomina, contentum fuisse existimo. Quid quòd ipsos quoque philosophos assentationis artifices esse non puduit? Anaxandrum enim (quem hic postremum nominaui, & cuius verba putidæ adulationis plena paulo post referam) philosophum fuisse constat. Sed & eum quem Attalo assentari solitum dixi, Simachum siue Theodorum, eius etiam præceptorem fuisse legimus: qui librum *περὶ τῆς Ἀπάλης παιδείας* scribere (Xenophontis *κύρις παιδείαν*, vt opinor, æmulatus) & hoc suæ adulationis monumentum posteritati commendare non erubuit. Quinetiam huiusmodi homines à nonnullis principibus tanquam proverbiale nomen traxisse, & ab Alexandro *Ἀλεξανδροκόλακας*, à Dionysio *Διονυσιοκόλακας* appellatos fuisse accepimus. Sunt porro assentatorum duo genera: vnum est eorum qui aperto (vt ita dicam

dicam) marte; alterum, eorum qui ex insidijs adulantur. Hos illis ut periculosiores, ita formidabiliores esse debere nemo ignorat: & tanto quidem quanto saxa sub aquis latentia scopulis conspicuis sunt formidabiliora. Rursum verò inter eos qui aperto Marte grassantur, periculosiores sunt ij qui ad id quod præstant infame obsequium, verbo non tantum ad demerendam principum gratiam, sed ad inflandos etiã eorum animos accommodata addunt. Vtriusque generis exempla proferam, sed minus periculosis priorem locum dabo. Chrysippus Dionysij prioris adulator, ridentem illum cum quibusdam familiaribus cernens, ridere & ipse cœpit. Interrogante Dionysio quæ illi causa risus esset, quum e a quæ dicerentur non audiret, Fidem, inquit, vobis adhibeo, quicquid illud sit quod dixeritis, esse risu dignum. Eius autem filius Dionysius eos circa se habuit qui *διονυσιοκόλακες* appellati fuerunt, quæspuente Dionysio faciem suam sæpenumero conspuendam præbebant, atque adeo sputum eius, interdum etiam (honor sit auribus) quod euomuerat, lambentes, melle dulcius esse aiebant. Idem, quum Dionysius ex ebrietate cæcus aut certè cæco proximus euassisset, patinas & calices inter cœnandum deiciebant, tanquam & ipsi ita cæcutirent ut nequaquam illa vasa ac ne ipsos quidem cibos cernerent: expectabantque dum Dionysius præhensam eorum manum patinæ admoueret. Quod officium Hiero quoque quibusdam suis adulatoribus idem oculorum vitium simulantibus præstitisse scribitur. Idem illi Dionysij assentatores, ut sibi in illa sua simulatione constarent, inter eundum alter in alterum sæpe impingebant, adeo ut eos ipse Dionysius manu perinde ac cæcos deduceret. Cum hoc autem eorum factò optimè quadrat quod Clisophus Philippi assentator facere solitus narratur. Quum enim exculpus Philippo fuisset oculus, eum comitabatur eundem & ipse oculum fasciis inuolutum habens. Rursum quum ex vulnere debilitatum crus Philippo esset, vnà cum Philippo claudicans incedebat. Sed hic tamen, sicut & illi *διονυσιοκόλακες*, suam artem sine vlllo suo damno exercebat: at Mithridates (en quò progrediatur assentationis furor) assentatores nactus est qui graues sibi metipsis assentationis suæ poenas dabant. Quum enim ille rei medicæ studiosus esset, ut ostenderent quam tam de illius peritia opinionem concepissent, secãdos illi vrendosque (quum alioqui nihil opus hoc remedio haberent) se præbe-

bant. Ad alterum illud adulatorum genus, quod periculosius esse dixi, venio. Nicestias Alexandri assentator, quum cum ex-poto pharmaco torsionibus vexari cerneret, O rex, inquit, quid faciendum nobis est, quum vos dii talia patiamini? Dioxippus autem Athenienſis pancratiastes, fluente è vulnere quod Alexander acceperat, sanguine, Homericum illum versum protulisse fertur.

Ἰχθὺς οἷος ὅπ' τι πῆται μακάρεσσι θεοῖσιν.

Quid nebulo ille philosophus, (cuius & antea meminimus) eandem & ipse artem factitans? Quum aliquando Alexandro itineris comes esset, orto tam vehementi tonitru vt omnes trepidarent, At tu fortasse (inquit) Alexander fili Iouis, huius tonitrus es author. Eiusdem farinae est illud Democlis factum, qui posterioris Dionysij assentator erat. Is, quum moris in Sicilia esset singulos domi Nymphis sacrificare, & circum earum simulachra tripudiare, Democles relictis Nymphis, ad Dionysium, circa eum tripudiaturus, accessit: negans oportere ad inanima numina studium conuertere. Quis verò nō multo etiam magis Atheniensium planè similem adulationē miretur? Traditur enim illos Demetrium cognomento Poliorceten, quum Athenas venisset, cum alijs diuinis honoribus prosequutos esse, tum canticis eum & domi & in publico celebrasse, quibus inter cætera solum illum verum esse deum dicebant. Cæteri dii (inquebant) aut procul à nobis absunt, aut dormiunt, aut auribus carent, aut preces nostras negligunt: fortasse etiam ne omnino quidem vlli sunt: at te præsentem cernimus, non ligneum, non lapideum, sed verum. Qui verò sunt hi quos in tam horrendam adulationem prolapsos audimus? Illi ipsi (illorum certè posteri) qui Eua-goram, quod regem Persarum adorasset, morte mulctarunt. En quàm propensa sint ad assentationem hominum ingenia. An verò minus propensos esse putamus ad eam recipiendam principum animos? Quis eorum tam bene se modulo suo metiri nouit, vt ei assidue illæ & quidem immodicæ laudationes recordationem mensuræ suæ non extorqueant? Si princeps aliquis vel minimam rei militaris scientiā habet, Themistoclem, Epaminondam, Scipiadas ambos superat: si qua corporis firmitate præditus est, statim audit Hercules: si non omnino indiser-tus est, alter Demosthenes vel Cicero alter appellatur: si vel vnū versiculum scribere nouit, Homerus aut Virgilius est. Attalum quidem

quidem certè eodem & præceptore & assentatore vsum esse, historiarum perhibent, Simacho siue Theodoro, cuius & antea facta fuit à nobis mentio: idem verò alijs multis principibus & olim contigisse & hodie contingere verisimile est. Quamobrem verè à Carneade dictum est, diuitum & regum filios solam equitandi artem rectè discere: quòd & in ludo literario præceptor, laudando, & qui colluctatur, sponte succumbendo, illis aduletur: at equus quum nec sciat nec curet priuatúsine an magistratus, diues an pauper sit is quem vehit, ceruicem cuiuslibet equitandi imperito frangit. Nec verò hac tantum in parte exitiales sunt suis dominis adulatores quòd illis falsam de seipsis persuasionem induant: verumetiam quòd calumnijs apud illos grauent quoscunq; suarum partium esse non vident, id est quoscunq; libere & ingenuè loqui, & (vt habet vetus prouerbiū) τὸν σκάρῳ σκάρῳ appellare, quos deniq; ea quæ veros amicos decet, & loqui & facere animaduertunt. Vnde enim (obsecro) Alexandrum ad Callisthenis, Parmenonis, Philotæ cædem, nisi ab illo suo adulatorum agmine impulsū fuisse arbitramur? Sed vt tandem aliquando ad priscos illos Herodoti reges reuertamur, quorum miram & propè incredibilem amentiam commemorat, quin illi quoq; suos adulatores habuerint, minimè cuiquam dubium esse debet. Verum cæteris omissis, de eo qui principem inter eos arrogantiae pariter & dementiae tenere locum videtur, dicam. Qui Hellepontum compedibus vincit, qui Helleponto minatur & contumeliam dicit, qui deniq; Hellepontum flagellat, nonne Mardonio adulatori perniciosissimo potius quàm Artabano amico fidelissimo auscultat, sicut & Dionysius, Philippus, Ptolemæus, suis singuli adulatoribus, quàm Dionî, Samio, Cleomeni, amicis & probatæ fidei viris, auscultare maluerunt? Iam verò & illis multo etiam antiquioribus regibus (qui quicquid delirant, plectuntur Achiui) sunt qui suos apud Homerum adulatores assignent. Vt autem reges aliosq; principes assentatoribus comitatos, ita & reginas quasdam assentatricibus comitatas fuisse, memoriæ traditum est: inter quas ex quæ κλιμακίδες appellatæ sunt, claruerunt: id nomen ab obsequio quod reginis præstabant, adeptæ. harum enim dorsa scalarum vicem illis currum conscendere volentibus præbebant. Quæ quum ita sint (vt hunc tandem de regum fatuitate locum claudam) sicut credibilem nobis cæterorum regum stul-

exceptis Syracusanis, dignus est qui cum Polycrate, quod ad magnificentiam attinet, comparetur. Nec tamen solos Syracusarum reges siue tyrannos, sed & Alexandrū aliosque illa prætergressos esse dico. Argumento autem vel vna Alcithenis Sybaritæ vestis esse potest, quæ centum viginti talentis vendita fuisse fertur. Quodd si ad vitem & platanum auream vel platanos aureas veniendū est, earum cum aulæ Alexandri splendore & magnificentia comparationem ex Phylarcho audiamus. Aureæ platanī, inquit, & aurea vitis, sub qua sedentes sæpe Persarum reges iura suis populis dabant, quotidianum regiæ Alexandri sumptum æquare non videntur: quanuis alioqui vitem illam commendarent etiam vix quæ smaragdos & Indicos carbunculos aliasque pretiosissimas gemmas racemos imitantes haberent. His autem descriptionem opulentia & magnificentia illius adiungit: quæ si vera est, verè etiā platanos aureas Persicorū regum vitemque auream cedere illi dixit. Porro vt comparationem hanc persequentes, ab ipsis dominis ad eorum famulos aut seruos veniamus, (nam quicumque sub ditione regum Persarum erant, serui eius vocabantur) narrat Ctesias quendam Annarum qui sarrapa Babyloniz à rege constitutus fuerat, centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres circa mensam suam habere solitū. Audiamus vicissim quæ de quibusdā Alexandri siue sodalibus siue assentatoribus tradita sunt. Phylarchus & Agatharchides memoriæ prodiderunt, eorū aliū clauos aureos crepidis suppositos gestasse, aliū, quoties de publicis negotiis cum aliquo tractaret, super pauimento purpura strato deambulare solitum fuisse: alios aulæis per quinque stadia locum in quo venarentur, cingere consueuisse: alios puluerem ad palæstræ vsum sibi à iumentis multis, quocunque irent, portandum curauisse. His ego comparationibus (quanuis alioqui in exemplorum luxus commemoratione luxuriare oratio mea possit, præsertim si ad Romanos vsque progredi voluerit) vtpote mea sententia aptissimis contentus esse statui. At nostri seculi principum luxus illo quidem artificiosior & (vt ita loquar) ingeniosior meritò dici possit: at opulentia tantum illi cedit quanto minores sunt horum quàm illorum principum opes.

Vt autem ad varios variarum gentium mores atque ritus ab Herodoto descriptos aliquando tandem reuertamur, quis non ex Græcis multos in eo quod de Ægyptiorum scribendi more
à dextra

à dextra in sinistram tendendo, commemorat, suspectum mendacij habuisse credat? At nos quibus familiares sunt Hebraicæ literæ, tantum abest vt hoc admiratione dignum censeamus, vt potius quenquam hoc mirari miremur. Multo certè minus fidem (& meritò quidem) apud lectores impetrasset Herodorus si aliquos inter Ægyptios reperiri scripsisset qui sinistra in scribendo, non dextra vterentur: quum tamen mihi duos qui id facerent, videre contigerit, Flandrum vnum, Sabaudum alterum. Quid si verò esse tradidisset qui oculis casu aliquo orbat, nihilo tamen minus scriberent? rem aliis quidem fortasse incredibilem, at mihi certè credibilem narraret. Quare? quòd scribere absque oculorum vsu (id est vel in tenebris, vel oculis aliò còuersis) necessitas rerum omnium magistra me docuerit. Atque hæc de isto miraculorum genere hæcenus. ad alia veniamus. Quidni viros Ægyptios lanificium exercuisse credemus, quum apud Segusianos nobis vicinos vsitatum viris multis nendi morem cernamus? At quàm ineptum est viro, quàm ridiculū, colum gestare, & muliebri more fila deducere! Ineptum est (fateor) & ter quaterque ridiculum: sed quid agas? an quia ridiculum, ideo verum non erit? Ridiculum est nobis eiusdem Herodoti illud, Ægyptios viros (honor sit auribus) subfidentes meiere. At Turcis ridiculum id nequaquam fuerit, quibus hanc meiendi rationem tanquam honestam in vsu esse, nostram contrà velut turpissimam auersari aiunt. Ac certè (si in re huiusmodi philosophari nefas non est) non de nihilo est quòd Hesiodus, ne stantes meieremus vetuit, quum *μηδ' ὀρθὸς ὀμχεῖν*, dixit. Sed esto (excipiet aliquis) veracem in hoc fuisse Herodotū: quid quòd addit, mulieres contrà, stantes meiere? De hoc certè (vt ingenuè fatear) aliud quod respondeam non habeo quàm hoc: quemadmodum si quod de viris Ægyptiis tradit, Turcæ nobis exemplo suo non confirmarent, incredibile videretur, quum tamen verum esset: ita, quod de mulieribus addit, etiam si nullo exemplo (quod quidem ad aures nostras peruenerit) comprobetur, verum nihilominus esse posse. Hunc autem locum, Sophoclis poetæ & Nymphodori historici autoritate claudendum censeo, qui eadem quam Herodorus morum Ægyptiacorum ab aliis discrepantiam testantur. Antequam tamen à ridiculis discedamus, addam & quod de vxoribus Libyum Adymachidarū narrat in Melpomene, eas videlicet pediculos suos

(honor nunc quoq; sit auribus) non antè abijcere quàm eos vicissim momorderint. (est enim ἀντιδάκναι vicissim mordere, non præmordere, vt interpretes verterat) Hoc quoq; ijs annumerari debere quæ non ridicula sint solum, sed & fœditatem spurcitieq; incredibilem habeant, confiteor: sed cur alijs historicis quosdam φθγοφαγεῖν nobis commemorantibus fidem adhibebimus, Herodoto narrati has mulieres φθγοδοακεῖν, (quod multo minus est) fidem derogabimus? Imò ne φθγοφάγας quidem fuisse ullos credo, respondebit fortasse aliquis. Cur, obsecro, minus credibile est τὸ φθγοφαγεῖν quàm τὸ ἀνθρωποφαγεῖν; licet hoc magis crudele, illud magis fœdum sit? Anthropophagiæ autem exemplum, vt feritatis extra omnem controuersiam positæ, profero: quum eius hac etiam tempestate multi oculatos se testes esse iactent. Quam feritatem nequis in barbaris hominibus miretur (simul autem & alia multa crudeliter ab ijsdem perpetrata, quæ ab Herodoto describuntur) aut ne fide maiorem iudicet, audiat non barbarum, sed Græcum hominem; non literarum rudem, sed philosophum, & quidem inter philosophos celeberrimum, verba hæc vel ipsis Cyclopiibus & Læstrygonibus anthropophagiæ authoribus indigna proferentem: καὶ ἐν τῷ μελῶν ἀρχοπῇ τι μέρος πρὸς τῷ προφῶνι χρήσιμον, μήτε κατὰ φύσιν αὐτὸ, μήτε ἄλλως ῥιπιδν, ἀναλίσκην δὲ αὐτὸ, ὅπως τῷ ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται. Hæc Chrysippum in libro De iustitia, scripta reliquisse, de mortuis hominibus loquentem, testatur Sextus philosophus. sicut & ista in libro De officio, διὸ καὶ χρησίμων μὴ ὄντων τῷ κρείων, προφῇ χρῆσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῷ ιδίῳ μερῶν· οἷον πρὸς ἀρχοπίντος ἐπέεα μὲν χρῆσθαι αὐτῷ καὶ τοῖς παραπλησίοις. In quorum autem cadauera ita nos officio fungi iubet? Parentum. I nunc, & ab Herodoto vel alijs historicis descriptam ἀνθρωποφάγιαν aut ἀνθρωποθυσίαν fabulosam esse clama.

Verùm vt ad illam morum Ægyptiacorum à Græcanicis discrepantiam redeam, ad inuenienda miræ & propè incredibilis morum dissimilitudinis exempla, ab hoc nostro seculo non discedamus. Quid simile Germanorū Flandrorumq; mores cum Gallorum aut Italicorum moribus habent, siue victus rationem, siue cultum corporis, siue studia & animorū inclinationes spectes? Si Gallus aut Italus ad mensam ducatur ea lege vt per sex septemve horas illi accumbar, in carcerem trudi, non ad mensam duci

duci sibi videbitur: si verò accumbenti tale cenophorum quale illis ebibendum proponatur, ad supplicium malle se rapi clamabit. nam ut horum utriq; vino se ingurgitare, acerbissima mors est, ita illis (de vulgo loquor) suavisissima vita censetur. adeo ut non immerito quis eos progeniem illius esse suspicetur qui apud comicum Alexin, dicebat, O me beatum, ἐχ' ὅτι ἐν τοῖς γάμοισιν ἀνδρὲς εὐωχῶμαι, ἂν δὲ διαρρήσῃ, ἀν' θεὸς θέλῃ. Ad vestitum autē quod attinet, siue huic siue illi caligas Lantsknechticas indueris, non homini caligas, sed hominē caligis alligaueris, & ex quantumvis agili immobilē illa panni saburra reddideris. Eisdem verò (Gallo dico & Italo, ac ijs quidē potissimum qui in aliquo sunt dignitatis gradu locati) nihilo magis ut in patria sua cum viridi pallio quam ut nudi in publicū prodeant persuaseris. non enim satis sanæ mentis haberētur. At Germanis nulla huiusmodi de eo quem ita vident amictū, oboritur suspicio. Sic & versicolorē vestem aut certē versicoloribus simbrijs prætextam gestare feminis permittunt: nos nequaquā. Permittunt iisdē (ac præsertim virginibus) passio & per colla sparsio capillo incedere: apud nos autē virgo propter hūc habitū mænadibus annumeraretur. Et hæc quidē pauca sunt huius dissimilitudinis exempla ē multis quę hāc collationē persequi volentibus suppetēt. Vicissim verò aliquod exemplū rituum in quibus nos ab Italis discrepamus, proferre liber. Vxores nostræ ad illud exemplar institutæ sunt,

illa regat cunctos, illi sint omnia cura,

Et nihil in tota me iuuet esse domo:

at illorum

vxoribus dicas hos versus ita inuersos esse,

illa regat nullos, sint nulla negotia cura,

Illamq; in tota nil iuuet esse domo.

Illi vxoribus suis

fucare faciē permittunt; (quū tamē hoc facinus in earū senectutē redundaturū sciant) nos suspectas fucatæ faciei, suspectas adulterij eadē opera haberemus. (aulas principū excipio, quæ miscellaneos mores ritusq; vsurpāt.) Ut verò à personatis mulieribus abhorremus, ita nec grallatrices amamus: sed eadē & in lecto & in mensa (i. utrobiq; vel proceras vel paruas) habere volumus. In aures prisco more gestare multi eorū suis vxorib. permittūt: nos id in vxoribus nostris meretriciū iudicaremus. Nos obuias Gallas, siue matronas, siue virgines, quę nobis familiares sunt, salutamus: si patriciæ sint, etiā osculamur: Italas vix quisquā voce, nedū osculo salutare auit. Offendūtur Itali osculationibus

huiusmodi quas vxoribus nostris concedimus: offendimur vicissim papillarum nudationibus, quas suis illi (ac præsertim Veneti) permittunt. Cur enim quas pudicas esse volunt, cultu suspicionem impudiciæ præbere volunt? Nisi fortè obuiis quibusque nudare papillas, resecta veste & hac ratione (ut est in pro uerbio) ἀκνύειν καὶ ἐν ἱστῇ, pudiciæ per occultam quandam antiperistasin argumentum esse existimant. Ad me certè quod attinet, coniectura nulla possum assequi quòdnam eorum à quibus hoc institutum profectum est, consilium fuerit: sicut nec quod fuerit apud eosdem Venetos illius qui ut velare faciem commune meretricibus cum ingenuis virginibus esset, statuit. Et quoniam à meretricibus ad lupanaria facilis transitus est, de his quoque aliquid dicendum est. Nónne quæ sit inter ipsas etiam Christianas nationes de his controuersia videmus? nónne de his varias in vtranque partem (excluso interim, pro pudor, Dei mandato) disputationes quotidie audimus? dum hi iuuenum corruptelam esse obijciunt, illi matronarum pudiciæ præsidium esse respondent? At vulgus Itatorum magis miretur vrbem quæ receptaculis huiusmodi quàm quæ templis careat, & sibi ἀβώρον illic esse potius quàm hic fateri non dubitet. Sed quid de illo Patre sacro dicemus, quem adeo grauem authorem προνοεσθαι οἱ μάχοι sequuntur? Ego certè quod de illo aliàs (& quidem in media vrbe Roma) dixi, nunc quoque liberè dico, pudendum quidem eius factum mihi in eo videri quòd lupæ matris Romuli studiosius reuerentiusque quàm Petri Apostoli memoriam colat: quippe qui viuis luparū imaginibus Romam circumuallarit, at Petrum Apostolum cum vnica (quæ quidem in pretio sit) imagine, in angulum vrbis detruserit: alioqui certè prudentis medici officio functum mihi videri, quòd, ut illi, vbi ægrotis huius vel illius cibi vsu interdixerunt, aliquem alium quo vescantur, illis proponunt: ita ipse quibus licitū esse matrimonium noluit, licitam saltem esse scortationem voluerit. Sed quòd sibi κοινὸν ἐργασιὸν cum lupabus illis esse instituit, huic verò eius instituto qua ratione patrocinari quis possit, non video, nam si verè dixit ille,

Turpe torsi reditu censui angere p. sternos,
 quanto turpius tam profani reditus partem in sacraria inferri,
 & illo Petrum Apostolum ditari? Verùm quum de his latius philosophari, nec loci huius nec temporis sit, hunc sermonem simul-

ſimulque eam quæ in illum deduxit diſputationem finiendam cenſeo: ſi tamen prius hanc eſſe huius ſummam monuero, vt ex ea quam noſtris oculis credere cogimur in vicinis etiam regionibus morum diſcrepantia (cuius ſpecimen tantum pauculis illis exemplis dare libuit) multa quantumuis ab iis quæ aut viderimus aut audierimus abhorrentia, à fide tamen abhorrere non putemus. Sed quid de vicinis populis loquor? nos à nobiſmetiſſis, id eſt à maioribus noſtris, longè moribus diſſentire dico. Quis enim vel Gallus vel Italus vel Hiſpanus vel Germanus maiores ſuos valde diuerſo victu cultuque corporis uſos fuiſſe, & diuerſa etiam ſtudia habuiſſe neſcit? vt diuerſos ritus ceremoniasque, leges, inſtituta, iura omittam. Nam (vt de nobis loquar) quum formoſas noſtrorum Galliarum regum noſtrarumque reginarum imagines aſpicimus, nonne quid illis in mentem venerit vt eo veſtitu vterentur, mirari ſolemus? Quòd ſi priuatorum etiam hominum qui coæui illis fuerunt, imagines haberemus, nō tantum admiraremur fortasſe, ſed etiam veſtitū illum cum hodierno conferentes, obſtupeſceremus. Ad victum veniamus. Quam multos cibos in deliciis olim fuiſſe putamus, qui nobis viles ſint: quam multos contra palato maiorum diſplicuiſſe, qui noſtro gratiſſimi ſint? Dignum ſcilicet hodie regia menſa fuerit ſerculum anſer: at Cyrus regis Artoxerxis frater *χλῡας ἡμπερωτος* amicis è menſa ſua mittebat, vt participes eſſent voluptatis quam ex eorum eſu ceperat. Quidni etiam credibile ſit diuerſum à noſtris ſaporem maioremque teneritatem illas habuiſſe, vt gallinas Indicas duabus his aliisque rebus diſferre à noſtris videmus? Quinetiam anſerinum iecur in delicijs olim fuiſſe, & has delicias hodieque Iudæos qui Venetijs agunt, magno Chriſtianis vendere nouimus, quæ tamen vix alibi uſquam celebrentur. Sed & quum Martialem primam gloriam inter aues turdis dantem audimus, nonne aut diuerſos à noſtris turdos aut planè diuerſum à noſtro palatum habuiſſe, aut perdicem nunquam gutaſſe putandus eſt? Quid quòd Itali ab iis qui regis Galliarum apud Senatum Venetum legati erant, lepuloſculos leporibus, perdicia perdicibus anteferre didicerunt? Sed ne latum æquor de diſſenſione in ciborum delectu, maius etiam de ea quæ eſt in ciborum apparatu, ingrediar, curſum hinc ſiſtens, hoc tantum addo, homines moribus non ſolum à maioribus ſuis, non ſolum à finitimis populis, non ſolum à ciuibus,

à vicinis, à domesticiis denique suis, sed ipsos à seipsis sæpissimè dissentire. Quàm enim exiguus est eorum numerus qui iidem eadem possunt horàm durare probantes? Quæ si nobiscum reputabimus, minus quæ de diuersis moribus apud Herodotum aliosque historicos leguntur, & mirabimur, & suspecta mendacij habebimus.

Ad ritus ceremoniasque cum aliarum gentium tum Ægyptiorum venio. In his quoque multa ridicula, multa non stultitiæ solum, sed & furoris plena narrari non nego: sed eo nomine mendacij suspecta esse debere pernego. Mirum fortasse tibi & fictum etiam videtur quod de Ægyptiis ab Herodoto narratur, illos solenni quodam ritu seiplos verberare: at ego nec mirum nec fictum puto, quippe qui & Venetiis & Romæ solennes huiusmodi verberationes viderim. Sed quod potissimum hominum genus apud Ægyptios hunc ritum coleret, nescio. quos Romæ & Venetiis seiplos verberantes videbam, eos, ex multis qui norant, verberones esse audiebam. Verùm quid ex Italia exemplum mutuamur quod nostra suppeditare Prouincia potest? Commodum tamen facta Romæ mentio in memoriam mihi Mariæ Lauretanæ templum ipsi vicinum reuocauit, vbi eorum spectator fui quæ multa tum ab Herodoto, tum ab alijs de variarum gentium superstitione relata, nō credibilia solum reddere, sed & excusare possunt. Verùm ea referre horret animus: ac nec eos quidem ipsos Athenienses quorum superstitionis ritibus tantopere commotus fuit Paulus Apostolus, ea sine horrore spectaturos fuisse existimo. Receptam & alibi superstitionum farraginem omitto.

Hunc igitur sermonem missum facientes, potius vt antea priscum Bacchum & priscam Venerem cum nostro Baccho & nostra Venere contulimus, Martē itidem hunc cum illo conferamus. Equidē nostrū illi aut furore aut crudelitate aut perfidia cedere, an meritō dici antea potuerit, nescio: ne certē vnquam posthac dici possit, ciuilia Galliæ nostræ bella (vtinā vel nūc benè sedata) prohibuisse scio. Quis adeo est ferus vt siccis oculis illud quorundam barbarorum facinus legat, qui pueros elementa prima discantes, media in schola trucidarunt? Priscum est facinus illud: quod sicui incredibile antea visum est, similis crudelitatis exemplo tempora nostra credibile reddent. (si tamen similis, quæ illam multis partibus superat, dicenda est) Equis enim

enim adeo humanitatem omnem exuerit ut id factum quod primum incendiis illorum civilium bellorum suscitabulum fuit, sine suspiriis ac gemitibus audiat? Viri, feminae, pueri, iuvenes, senes, dum ab ore sacri hypophetae pendent, non à Turcarum aliorumve barbarorum caterua, sed eorum qui & ipsi Christo nomen dederant, multis vulneribus inermes ab armatis repente confodiuntur. Verum ut à peculiari crudelitate ad communem transcam, in vtris, quæso, veteribusne an nostri seculi bellis, Vulcanus Marti frequentius consociatus fuit? Puerile bellum hodie existimatur. τὸ δ' ἀνδροκοπεῖν, estq; in usu potius τὸ πυρπολεῖν: incendiis passim res geritur. Quid quod unusquisq; iam miles, ex quo globi igniuomi reperti sunt, ferro pariter & igni armatus est? Quid quod non multis abhinc mensibus, ad augendam ignis illius crudelitatem (quasi non satis ignis in igne esset) artes nouæ excogitatae fuerunt? Quod si & nostras expugnationes urbium spectemus, frigebit illa descriptio Homerica Ἄνδρες μὲν κτείνουσι, &c.

TAM verò quædam etiam legi apud Herodotum aliosque historicos dico, quæ quanuis à fide abhorreant, nō solum exemplis similium factorū quæ alij referunt, verisimilia redduntur, sed & eorū autoritate qui nostro seculo eadem apud alios viderunt, confirmantur. Ex quorum numero est quod de Thressis quibusdam mulieribus tradit, eas excedentibus è vita maritis comites se certatim offerre. Hoc enim verisimile quidem reddi aio ea historia quam Iul. Cæsar & Nicolaus Damascenus de quibusdam Aquitaniae regibus referunt, sexcentos cum illis versari viros, qui ut cum viuentibus viuunt, & quidem regij dominatus regizq; opulentiae participes, ita etiam libenter cum morientibus moriuntur: sed (quod maius est, idem illud factum mulieribus Indicis non veteres tantum scriptores, sed & oculati testes hodie adscribunt.

Quinetiam ex iis narrationibus quæ ut à veritate abhorre-re videntur, ita etiam à fide abhorrent, fuerint nonnullæ fortasse quas posteri eorum de quibus scriptæ sunt, eorūve annales, aliqua ex parte testimonio suo comprobare hodieque possint. In quam opinionem me adduxit ostensus mihi à quodam amico locus ex Sigismundi commentariis rerum Moscouitarū petitus, in quo historia Herodoti de Scythis seruis qui dominis absentibus in vxorum illorum possessionem inuola-

rant, tandemq; quum iusto prælio repellî à dominis non potuissent, flagellis repulsi fuerunt, annalibus posterorum testata existat: detortis duntaxat (vt fit) nonnullis facti circumstantiis.

AD CÆSARIS autem Indica quod attinet, miranda illic naturæ opera describi fateor: sed vt de aue Indica psittaco illi simulque oculis nostris credere cogimur, (alioqui vix credituri) ita & de aliis multo maiori admiratione dignis credere fortasse debemus, etiam si non viderimus. Certè vt Horatio de exuenda prorsus admiratione non assentior, ita vicissim admirationem tantam vt ex ea increduli reddamur, non probo: sæpeq; illa luuenalis mecum reputo, *Quis tumidum guttur miratur in Alpibus?* &c. Denique ne iis quæ vel de natura rerum vel de factis humanis memoriæ prodita sunt, fidem temerè derogemus,

Dei potentiam omnia miracula vincere, seculum nostrum superiora omnia miraculis superare dico.

Eius.

Eiusdem Herodoti vita ex Suida.

HERODOTVS, Lyxi & Dryonis filius, Halicarnasseus, illustri genere natus, fratrem habuit Theodorum. Samum se contulit, propter Lygdamidem, tertium ab Artemisia tyrannum Halicarnassi. Pisindelis enim, Artemisæ, Pisindelidis filius Lygdamis fuit. Sami autem Ionicam dialectum excoluit, & historiam libris 11 scripsit, auspiciatus à Cyro Persa, & Candaule Lydorum rege. Sed Halicarnassum reuersus, quum tyranno expulso, tandem inuisum ciuibus se esse cerneret, Thurium, quò tum Athenienses coloniam deducebant, vtrò abiit: ibiq; defunctus & in foro sepultus est. Alij Pellæ mortuum tradunt. Libri eius Musæ inscribuntur. De Herodoto, in epistola scribit Iulianus apostata, Quis ignorat Æthiopum sermonem de cibo apud nos optimi alimenti? Nam quum placentam attigissent, se mirari dixerunt quomodo stercoribus vefcentes viveremus. si quis fidem Thurio scriptori habet. Gentes autem ichthyophagas & sarcophagas ne per somnium quidem nostrâ victus rationem vidisse tradunt ij qui orbem terrarum descripserunt. Quorum victum si quis apud nos æmulari vellet, nihilo cum eo melius quàm cum ijs qui cicutam aut aconitum aut helleborum bibunt, augeretur.

Ex Cicerone lib. 2. de Orat.

Apud Græcos autem eloquentissimi homines remoti à causis forensibus, cum ad cæteras res illustres, tum ad scribendam historiam maximè se applicauerunt. Nanq; & Herodotum illum qui princeps genus hoc ornauit, in causis nihil omnino versatum esse accepimus. Atqui tanta est eloquentia vt me (quantum ego Græcè scripta intelligere possum) magnopere delectet.

Ex eodem in Orat.

Quo magis sunt Herodotus Thucydidesq; mirabiles, quorum ætas quum in eorum tempora quos nominaui incidisset, longissimè tamen ipsi à talibus delicijs vel potius ineptijs abfuerunt. Alter enim sine vllis salebris quasi sedatus amnis fuit: alter incitator fertur, & de bellicis rebus canit etiam quodammodo bellicum. primisq; ab his (vt ait Theophrastus) historia commota est, vt auderet vberius quàm superiores & ornatius dicere.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ εἶδε μὲν ὅτι τὰλλα μνήσασθαι δυνατὸν
 ἴστω· ὅτι πάντα φημι ὅσα περὶ αὐτῶν· μείζον γὰρ εὐχῆς ἢ
 πόλε· ὅτι καὶ ἐν ὅκῃ τῶν ἀπάντων, ὅτι καὶ κάλλος τῶν λόγων, ἢ ἀρ-
 μονίαν αὐτῶν, ἢ τὸ οἰκεῖον τῇ Ἰωνίᾳ, ὅτι περὶ σφύρας, ἢ τῆς γνώμης τὸ
 περὶ τὸν, ἢ ὅσα μυρία καλὰ ὅκείνος ἀμα συλλαβὴν ἔχει, πέρα τῆς
 εἰς μίμησιν ἐλπίδος· ἀδὲ ἐποίησεν ὅτι τοῖς συζηήμασι, ὅτι
 πολλὰ τῶν τοῖς Ἑλλήσιν ἐν βραχὺ κατέστη, ἐγὼ, ὅτι σὺ, ὅτι ἄλλος αὖ
 μνήσασθαι. πλεῖστας γὰρ οἰκοῦν ἐν τῇ Καερίᾳ εὐδὴ τῆς Ἑλ-
 λάδος, ἐσκοπεῖτο περὶ αὐτὸν, ὅπως αὖ τὰ πάντα ὅτι ἀπορροή-
 σατα ὅτισημος ὅτι βελόνης ἡμίονοι, ὅτι τῶν, ὅτι τὰ συζηήμα-
 τα· τὸ μὲν ὅτι περὶ σφύρας, νῦν μὲν Ἀθηναίοις, νῦν δὲ Κορινθίοις
 ἀναγνώσκειν, ἢ Ἀργείοις, ἢ Λακεδαιμονίοις ἐν τῇ μέρει, ἐργάζε-
 σθαι μακρὸν ἢ γῆτο ἢ, ὅτι βίβλιν ὅτι μικρὰν ἐν τῇ ποιήτῳ ὅτι σφύρας· ὅτι
 ἢ ἐξ ὅτι σφύρας τὸ περὶ σφύρας, ὅτι δὲ ὅτι διαίρεσιν ὅτι κατ' ὅτι ὅτι
 γαίρων ὅτι συλλέγον ὅτι γῶσιν· ἐπεὶ βίβλιν δὲ εἰ δυνατὸν εἴη, ἀφ' ὅπου
 πρὸ λαβεῖν τῶν Ἑλλήνων ἀπάντας· ἐνίσταται ὅτι οὐλύμπια τὰ μέγα-
 λα· ὅτι ὅτι Ἡρόδοτος, ὅτι τὸ ὅτι οἱ νομίμας τὸν χαίρον, ὅτι μάλι-
 στα ἐγλίχτο, πλήθυσαν τῆς πλὴν πατήρην, ἀπανταχοῦ ἐν ὅτι
 ὅτι ἀρίστων συνειλεγμένων, παρελθόντες τὸν ὅτι ὅτι ὅτι, ὅτι δια-
 τῶν, ἀλλ' ὅτι ὅτι οὐλύμπων παρῆσαν αὐτὸν, ὅτι τὰς ἰσορίας,
 ὅτι κληῶν τῶν παρόντας, ὅτι ὅτι ὅτι μύσας κληθῆναι τὰς βίβλιν αὐ-
 τῶν, ἐνέα ὅτι αὐτὰς ὅτι· ὅτι ὅτι ὅτι αὐτὸν ὅτι ὅτι πολὺ μάλ-
 λον ὅτι τῶν οὐλύμπων αὐτῶν· ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ἀνέκτος ὅτι τῇ Ἡ-
 ροδότῳ ὅτι ὅτι, οἱ μὲν, αὐτοὶ ἀκούσαντες ἐν ὅτι οὐλύμπια, οἱ δὲ, ὅτι ὅτι
 τῆς πατηγύρεως ὅτι ὅτι τῶν πυνθανόμενοι· ὅτι εἰ περὶ φανείη μόνον, ἐ-
 φείκοντο αὐτῶν δακτύλῳ· ὅτι ὅτι ὅτι Ἡρόδοτος ὅτι, ὅτι τὰς μάχας
 τὰς Περσικὰς ὅτι συζηήμασι· ὅτι τὰς νίκας ὅτι ὅτι ὅτι μνήσας· ποι-
 αὐτ' ὅτι ὅτι ἀπέλαυσε ὅτι ὅτι ὅτι, ἐν μὲν σφύρας πᾶν δὴ μόνον πᾶν
 κοινὸν ὅτι ὅτι τῆς Ἑλλάδος λαβὼν, ὅτι ἀνακρυχθεὶς ὅτι ὅτι ὅτι
 μὲν Δία κήρυκος, ἀλλ' ὅτι ἀπάση πόλει, ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι πᾶν γυ-
 ριστῶν· ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι, ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι ὅτι
 γνῶ-

γῶσιν, Ἰππίας τε ὁ ὀπιχῶριος αὐτ' σοφιστής, Ὁ Πρόδικος ὁ Κεῖος,
 Ὁ Ἀναξίμανης ὁ Χίος, Ὁ Πῶλος ὁ Ἀκραγανήσιος, Ὁ δῆμοι συγχοί,
 λόγους ἔλεγον αἰεὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν πανήγυριν, ἀφ' ὧν γινώσκουσιν
 ἐν βραχὺ ἐρίγοντο. Ὁ πῶς τοὺς παλαιὸς οἰκείους λέγῃ σοφιστὰς, Ὁ
 συγγραφεύς, Ὁ λογιγράφος, ὅπως ὁ πᾶν τελευτᾷ ταῦτα Ὁ Ἀεπί-
 ωνα φασὶ πρὸς λογγράφον, συγγραψάντα τὸν Ῥωξάνης Ὁ Ἀλεξάν-
 δρος γάμον, εἰς Ὀλυμπίαν Ὁ αὐτὸν ἀγαγόντα τὴν εἰκόνα ὀπιθεῖ-
 ξασθαι ὡς πρὸς Προξενίδαν Ἑλλαοδίκην τότε ὄντα, ἡ δέντα τῇ τέ-
 χῃ, γαμβρόν ποιήσασθαι τὸν Ἀεπίωνα. Et paulo post, Ἡρό-
 δοτος μὲν ἔπειθ' αἰνέει γὰρ ἐπ' οἰκείῳ, ἱκανῶς τὸ Ὀλυμπίων τὴν πανή-
 γυριν ἡγήτο, Ὁ συγγραφεύς θάυμαστον δεῖξαι τοῖς Ἑλλήσι τοὺς Ἑλ-
 ληνικὰς διελθόντα, ὡς οἰκείος διελθὴν. ἐγὼ δὲ, Ὁ πρὸς φίλιν,
 μή με κορυβαυπᾶν ὑπολάβετε, μηδὲ τὰ μὰ εἰκάσειν τοῖς οἰκείῳ
 ἰλειῶς ὁ ἀνὴρ δῆλ' αὐτὸ γέμοις παθεῖν φημι αὐτῷ, ὅτε γὰρ πορρωτέρων
 ἐπιδήμῃσιν τῇ Μακεδονίᾳ, πρὸς ἐμαυτὸν ἐσκοπύμενον ὁ πῶς μοι χρε-
 εῖται τὰ πρὸς γαμῖ. Ὁ ὁ μὲν ἔρωσ' οὐκ ἔγω, ἀπασι γινώσκων, Ὁ ὅπ-
 πῃ τοῖς Μακεδόνων δεῖξαι τὰ μὰ πᾶν αὐτὸ πρὸς εἰδόντα, τῇ καὶ αὐτῷ
 τὸ ἔπος ἐξυλίσσεται πόλει ἐκείνῃ, ὡς ἐμὲ δὲ ἐφάνετο. εἰ τὴν τῇ
 μὲν πῶς δὲ ὑμῖν τὴν σωσθόν, εἴπα παρελθόντες μέσον δεῖξαι μὲν τὸ
 λόγον, εἰς δέον ἔτιως ἀποδείξασθαι μὲν τὰ τὸ εὐχῆς αὐτοῖς τὸ ἔν ἡδὲ συν-
 εληλύθατε, ὅπως ὀφείλος ἐξ ἐκείνης πόλεως αὐτὸ δὴ τὸ κεφάλαιον
 Μακεδόνων ἀπάντων Ὁ ὑποδέχεται πόλις ἡ ἀρίστη, ὅσα ἔχ' Ἰπ-
 σαι μὰ Διὶ, ὡς δὲ τὴν οἰκείῃ σινοχωρίαν, Ὁ σκηνάς, Ὁ καλύβας, Ὁ
 πνίγους, οἷται αὐτὴν πανηγυρεῖσθαι, ὡς συρφετῶδες ὄχλος, ἀθλητῶν τὸ μᾶλ-
 λον φιλοθεάμοντες, ἐν παρέρῳ οἱ πολλοὶ τὸ Ἡρόδοτον πημένοι ἀλ-
 λά ῥητόρων τε, Ὁ συγγραφέων, Ὁ σοφιστῶν οἱ δοκιμάτατοι, ὅσων ἔμ-
 κροῖ ἡδὲ, μὴ τὴν μὲν πρὸς πολὺ ὀνδρέστερον φαίνεται τὸ Ὀλυμπίων.
 ἀλλ' ἡ μὲν ὑμεῖς Πολυδάμαντι, ἡ Γλαύκῳ, ἡ Μίλωνι πρὸς θω-
 ρῇ τε με, κομῶν ὑμῖν δόξω θρασυὲς ἀνδρῶπος εἶναι. ἡ δὲ πολὺ οἰκεί-
 των ἀπαγαγόντες τὴν μνήμην, ἐφ' αὐτῷ μόνον ἀποδύσαντες ἴδη-
 τι, τὰ χ' αὐτὴν θάυμαστον ὑμῖν δόξαι μὲν, ὡς ἔτι πικροτέρῳ
 παρ' ὧν ἱκανοὶ ἐμοί γ' ὄν καὶ τῷ.

Εἰς Ἡρόδοτον.

οὐδ' Ἀλικαρνασσοῦ με παρέδραμε θάσπις αἰοιδὸς
 Ἡρόδοτος πολυΐδρις, ὃς Ὀγυγίαν κλέα φωνῆ
 ὅσατ' ὥρ' ἠπείρων δυαὶ ἤγαγνυ, ὅσατ' ὥρ' αἶων
 ἔδρακεν ἐρπύζων, οἵ αὖτάς αἰεθήκατο μούσας,
 Μίξας εὐεπίησιν Ἰωνίδος αἰθέρα φωνῆς.

Ἄλλο.

Ἡρόδοτον Λύξιος κρύπτει κόνης ἥδε θανόντα
 Ἰάδος ἀρχαῆς ἰσοελκῆς πρύτανιν,
 Δωρῆων πάτρης βλαστὸντ' ἄπο. τῇ γὰρ ἅπλητον
 μῶμοι ὑπεκπεφυγόν, Θέλειοι ἔχουσιν ἄβυσσον.

HERO.

HERODOTI

HALICARNASSEI

LIBRI NOVENI, MVSA-

RVM NOMINIBVS

inscripti,

*.Ex Laurentij Valle interpretatione, eo quo ista
epistola dictum est modo recognita.*

Liber I, qui inscribitur CLIO.

ERODOTI Halicarnassei historię ex-
plicatio hæc est, vt neque ea quę gesta

sunt, ex rebus humanis obliterentur ¹ ex

æuo, neq; ingentia & admiranda opera

vel à Græcis edita vel à barbaris, gloria

fraudentur, cum alia, tum verò ² qua de

re isti inter se belligerauerunt. Persa-

rum ³ eximij memorant dissensionum authores extitisse

Phœnices, qui à mari quod rubrū vocatur, in hoc nostrum

⁴ proficiscentes, & hanc incolentes regionem quam nunc

quoq; incolunt, longinquis continuò nauigationibus in-

cubuerunt: faciendisq; Ægyptiarum & Assyriarum mer-

cium vecturis, cum in alias plagas, tum etiam Argos per-

uenerunt. Argos etenim ea tempestate omnibus ciuitati-

bus regionis quę nunc Græcia nominatur, antecellebat.

Huc porro appulso Phœnices mercimonia exposuisse, &

quinto sextorve quàm appulissent die, cunctis fere diuendi-

nis, fœminas ad mare venisse cum alias multas, tum verò

¹ Temporis
spatio, neq.

² Quam ob
causam isti
int.

³ Igitur scri-
ptores mem.

⁴ Profecti,
& positis se-
dibus in ea
regione quā,
&c.

regis filiam cui nomen esset idem quod Græci tradunt, Io filiam Inachi. Dumque hæc fœminæ puppi navis assistentes ea mercarentur quæ cuiusque auiditas maximè ferebat, in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse: & ipsarum plerisque aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fuisse, eisque in nauem impositis Phœnices in Ægyptum vela fecisse. Hunc itaque in modum Io in Ægyptum

1 Phœnices. peruenisse memorant Persæ, non quemadmodum Græci: & hoc iniuriarum principium extitisse. Post hæc Græcorum quosdam, quorum nomina non possunt dicere, Tyrum appulso, filiam regis rapuisse Europam: (fuerunt autem isti Cretenses) 2 illisque par pari repensum. Verùm

2 Et ista quidem pari cōpensatione inter eos esse facta.

3 Etiam Colchicam aduectos.

postea Græcos secundæ iniuriæ authores extitisse. longa enim naue 3 in ora Colchidis & ad Phasim fluuium, quum cætera transgessissent quorum gratia venerant, illinc rapuisse filiam regis Medeam. Ad quam reposcendam, pœnâscque de raptu petendas, quum rex Colchorum caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta Io Argiua pœnas sibi non dedissent, ita ne se quidem illis daturos.

Secunda dehinc ætate ferunt Alexandro Priami filio, quum ista audisset, cupidinem incessisse vxoris sibi per rapinam è Græcia comparandæ, certum habenti omnino se pœnas non pensurum, quas nec illi pependissent. Ita quum is Helenam rapuisset, visum esse Græcis, primum missis illuc nuntijs & Helenam repetere, & pœnas de raptu petere. Illos verò 4 tergiuersantes mentionem fecisse de raptu Medeæ: & qui nec pœnas dedissent, nec rapinam reposcentibus reddidissent, quomodo vellent ab alijs sibi pœnas dari. Haftenus igitur inter eos mutuis solis rapinis actum.

4 Medæque raptum ipsis obiecis-
se, ista prætexendo, quum nec ipsi pœnas, &c.

Eorum autem quæ deinceps extiterunt, Græcos præcipuè authores extitisse, qui priores in Asiam quàm ipsi in Europam copias ducere incepissent. Se quidem sentire iniuriorum virorum factum esse rapere fœminas: amentium verò, raptis vlciscendis operam dare: prudentium autè, 5 pro

5 Raptas nihil curare.

nulla habere raptarum pulchritudinem: quippe quæ, nisi voluissent, haud dubiè raptæ non fuissent. Eoq: suarum fœminarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonia mulieris gratia ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos,

Etos, imperium Priami evertisse: atq; ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam & barbaras gentes quæ illam incolunt, putant Persæ sibi necessitudine coniunctas, Europæ verò & Græcos à se esse disiectos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & Ilij excidiū sibi discordiæ cum Græcis extitisse principium comperiunt. Cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Ægyptum abduxisse raptu vfos, sed eam apud Argos cum nauclero navis ipsorum rem habuisse: & quum se gravidam esse comperisset, veritam parentes, sic voluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidē Persæ Phœnicēsq; referunt: ego verò, vtrum sic gesta sint necne, ¹ non pluribus persequar. Cæterum quem ipse noui primū cœpisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens tam paruas vrbes ciuitatesq; commemorando quā magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt parvæ: rursus, quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant parvæ. Igitur quum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, ² vtriusque fortunæ mentionem habebo.

¹ Dicere nō constitui.

² De vtriusq; ment.

CRŒsus genere quidem fuit Lydus, patre autem Halyatte: earum verò nationum tyrannus quæ intra Halyam amnem sunt, qui à meridie Syros ac Paphlagonēs interfluens, contra ventum Aquilonem, in mare quod vocant Euxinum euoluitur. Hic Crœsus, è barbaris quos cognitos habemus, primus, Græcorum alios ad tributum pendendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Æoles, & qui sunt in Asia Dores: amicos autem sibi fecit Lacedæmonios, quum ante eius imperium vniuersi Græci liberi fuissent. Nam Cimmericorum aduersus Ioniam expeditio, vetustior illa quidem Crœso extitit, non tamen vrbes expugnauit, sed per incursiones prædas abegit. Ceterum principatus quum esset Heraclidarū, ad genus Crœsi, qui vocabantur Mermnadæ, sic peruenit: Candaules, is quem Græci Myrsilum nominant, Sardii fuit tyrannus, ab Alcæo Herculis filio oriundus. Siquidem Heraclidarum primus Sardium rex extitit Argon, Nini filius, Belinēpos, Alcæi pronepos: nouissimus, Candaules

1 Autē edu-
cati Heracl.

2 Serijs.

3 Et ei fue-
ris à tergo,
curæ ti.

Myrsi filius: quum ante Argonē qui in ea regione regnaue-
rant, fuissent oriundi à Lydo Arys filio, à quo totus is po-
pulus cognominatus est Lydius, quum Meon antea voca-
retur. Ab his¹ succedentes Heraclidæ imperium ex oracu-
lo adepti sunt, Iardanæ ancilla & Hercule geniti, idque per
quingentos & quinque annos, duas & viginti virorum æta-
tes, tenuerunt, filius patri deinceps succedens, usque ad Can-
daulem Myrsi filium. Hic igitur Candaules uxorem ada-
mabat, eamque præ amore arbitrabatur omnium fœmi-
narum esse pulcherrimam. Hoc ita esse sibi persuadens, a-
pud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim
is maximè ipsi acceptus, eoque ministro in rebus magis²
arduis utebatur) speciem vxoris supra modum extolle-
bat. Ad quem non multo interiecto tempore (necesse
namque erat ei malè euenire) inquit his verbis, Gyges, ne-
que enim videris mihi fidem habere referenti de coniugis
specie: (quòd magis incredulæ sunt hominibus aures
quàm oculi) facillam conspicias nudam. Hic autem vehe-
menter exclamans, Quemnam, inquit, here sermonem
profers haudquaquam sanum, qui me iubes inspicere he-
ræam meam nudam? Mulier exuta tunica, & verecundiam
pariter exiit. Iam olim hominibus sunt honesta extogi-
tata, unde discere debemus: ex quibus hoc vnum est, Quæ
sua sint, quemque inspicere debere. Ego verò tibi fidem ha-
beo, illam esse fœminarum omnium speciosissimam, teque
oro ne me ores illicita. Atque hæc dicendo Gyges repugna-
bat, pettimescens ne quid sibi ex ea re mali contingeret.
Cui vicissim ille his verbis, Fidens, inquit, esto Gyges: caue
timeas aut me, tanquam hoc te sermone tentantem, aut
uxorem meam, nequid tibi ex ea detrimenti creetur. Prin-
cipio enim sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere
quidem possit se abs te fuisse inspectam. Te namque secun-
dam fores cubiculi in quo cubamus, quum apertæ fuerint,
collocabo. Vbi ergo fuero ingressus, aderit & vxor mea in
cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quam
vestes illa (ut quamque exuere) reponet, sese per multum otium
spectandam præbens: quæ quum à sella cubitum perget,
ostendens inuicem terga, curæ tibi sit deinceps ne te per
fores abeuntem conspiciat. Gyges igitur ubi effugere non
potuit,

potuit, fuit paratus: quem Candaules, posteaquam hora cubandi visa est adesse, in cubiculum duxit: statimq; post & vxor adfuit. quam introeuntem ac vestimenta deponentem Gyges intuitus, vbi auersa fuit illa cubitum vadens, ipse è loco prorepens foras abiit: & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, vt didicit à viro quid actum esset, neq; præ pudore exclamauit, neq; visa est percepisse, habens in animo Candaulem vlcisci. Apud Lydos enim, & fere apud ceteros quoq; barbaros, magno probro est etiam virum conspici nudum. Ita tunc nihil aperiens mulier, silentium tenuit. Mox autem vbi dies illuxit, quos domesticorum maximè sibi fideles intelligebat esse, quum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erant, accersitus venit: quippe qui antea solitus esset ad reginam concedere, quoties ab ea vocaretur. Vt venit, ad eum his verbis mulier inquit. Nunc duabus tibi præsentibus vijs, Gyges, offero electionem in vtram malis diuertere. * Aut enim me pariter ac regnū Lydorum, vbi Candaulem interfeceris, aut te ipsum continuò occumbere sic oportet: ne in omnibus Candauli obsequendo, posthac scias quæ te scire non decet: sed aut illum qui ista consuluit, interire opus est: aut te, qui nudam me es conspicias, & illicita fecisti. Ad hæc verba Gyges primū obstupescit, postea obsecrare illam ne se ad talem necessitatem adigeret alterutrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatem cernit aut interimendi herum, aut per alios pereundi, elegit vt ipse superesset: atque ita percontans illam, inquit, Quandoquidem me adigis inuitum ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur? Excipiens illa, Ex eo, inquit, loco adoriendus erit vnde ille me nudam ostendit, in sopitum impetus dabitur. Posteaquam igitur insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cunctatus est: quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere, mulierem in thalamum sequitur, quem illa, dato pugione, subter easdem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obtruncat, vxoreque eius & regno potius est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui

* Aut enim Candaule interfecto, me tibi cum regno Lydorum habere: aut t. S.

† Vt qui non dimitteretur, nec vllam effugiedi facultatem haberet, sed cui necesse esset aut per.

per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnum Gyges & in eo fuit confirmatus ex Delphico oraculo. Nam quum Lydi indigno animo ferrent Candaulis casum, atq; in armis essent, conuenit inter hos ac factionem Gygianam, vt si oraculum respondisset hunc esse regem Lydorū, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto igitur oraculo Gyges ita regnauit. ¹ Sed demum Pythia loquuta, Heraclidarum vltionem in atnepotem Gygis esse venturam, quod carmē neq; Lydi neq; ipsorum reges vllius momenti fecerunt, priusquam exitu comprobatum est. Hunc in modū obtinuerē tyrannidem Mermnadæ, sublati Heraclidis. Gyges, tyrannide occupata, Delphos donaria misit non pauca, ² vbi quæ ex argento donata visuntur, eorum pleraq; istius sunt. Et præter argentum, immensam vim auri dedicauit: posuitq; cum alia, tum verò (quod præcipua mentione dignum est) pateras aureas, numero sex, pondo triginta talentorum, quæ in Corinthiorum thesauro collocata sunt. licet is thesaurus (si vera loqui volumus) non Corinthij populi sit, sed Cypseli Eetionis filii. Ita Gyges barbarorum quos ipsi nouimus primus, munera apud Delphos posuit, secundum Midam Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regiam sellam, in qua sedens iura solitus dicere erat, rem spectaculo dignam: quod tribunal eodem ³ quo Gyges obtulit loco, vocitatur à Delphis Gygadas, eius videlicet qui obtulit cognomine. Is igitur postquam imperio potitus est, arma intulit Mileto & Smyrnæ, urbemq; Colophonem vi cepit. Nec aliud vllum præclarum facinus ab eo gestum est, quum duodequadraginta annos regnauerit. Et hunc quidem nos, his duntaxat de eo commemoratis, missum facimus: Ardyis aurē eius filii faciemus mentionem, qui post Gygem regnauit. Hic Prienenfes expugnauit & Miletum inuasit: quo Sardium tyrannidem obtinente, Cimmericij à Scythis Nomadibus eiekti è sedibus suis, in Asiam transferūt, Sardisq; præter arcē ceperunt. Quum autem vndequinquaginta regnasset annos, successit Sadyattes Ardyis filius, regnauitq; annis duodecim. Sadyattæ successit Halyattes, qui cum Cyaxare Deiocis nepote bel-lauit & Medis, Cimmericiosque exegit ex Asia, Smyrnam etiam

¹ Sed id demum tamen Pythia erat loquuta.

² Sed cum alia plurima ex argento Delphis sunt ab eo posita, tum verò etiam præter arg.

³ Loco positum est quo Gygis patet: vocaturq; à Delphis hoc aurum & argentum à Gyge oblatum, Gygæum, eius videli.

etiam à Colophone conditam cepit, & Clazomenas inuasit. Vnde non (quemadmodum optabat) discessit, sed vehementer euentu frustratus. Alia quoque opera, quum in imperio fuit, dignissima memoratu edidit, quæ hæc sunt. Bello quod gessit cum Milesijs, à patre traditum, hac ratione Miletum illuc transgressus obsidebat: Dum fruges in regione erant adultæ, tunc exercitum immittebat, procedens in expeditionem ad cantum fistularum, tediumque, ac tibiarum tam muliebris quam virilis. Quumque in agrum Milesium peruenerat, non ædificia quæ in agris erant, diruere, non incendere, non fores effringere, sed incolumes esse passim sinere, arboribus modo fructibusque regionis perualtatis, rursus se recipiebat. Nam Milesij mare obtinebant, ut opus non esset hosti illic confidere. Ædificia autem idcirco Lydus non excidebat, ut¹ & Milesij habentes vnde procederent, humum

¹ Ut postea prodeuntes Milesij possent terram ferere & colere: & quum, &c.

sererent colerentque: & quum hoc illi fecissent, ipse cum exercitu ingressus haberet aliquid quod populetur. Hæc faciens, vndecim oppugnauit annis, per quos duo ingentia vulnere accepere Milesij: vnum, in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna commissa, alterum in campo Mæandri. Horum vndecim annorum sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis filius, qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & idem bellum conflagauerat. Quinque reliquis eius filius Halyattes, bellum quod à patre acceperat (ut à me superius commemoratum est) intentius administravit: in quo bello Milesios nulli ex Ionijs subleuauerunt, præter Chios, qui soli fuere auxilio: reddentes vicem² quod aliquando Milesij Chijs bello quod cum Erythræis gerebant, auxilia tulissent. Duodecimo autem anno incensis ab exercitu segetibus, hoc rei fieri contigit: Segetes ut erant incensæ, valido vigente vento, celeritè peruasertunt Mineræ templum cognomine Assesiarum: quo incendio templum deflagrauit. Neque illius momenti ea res in præsentia habita est: sed quum post exercitus reditum Sardis Halyattes decubuisset, diuturniusque ægrotaret, Delphos misit ad deum de sua valetudine sciscitatum, siue alieno siue suo opte consilio ad mittendum inductus. Nuncijs autem, quum Delphos

peruenissent, se reddituram responsum Pythia negauit, priusquam templum Mineræ reparassent, quod in terra Milefiorum apud Assesum concremassent. Ita actum esse ego Delphis accepi. Sed Milefij his illa addunt, Periandrum Cypseli filium, quum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuncium ad Thrasybulum tunc Milefiorum tyrannum (cuius in primis erat familiaris) admonitum ut aliquid prospiciendo sibi consuleret in præsens. Et Milefij quidem ita id gestum memorant, Halyattes autem, ubi hæc ipsi nunciata sunt, confestim caduceatores Miletum mittit, ad ineundas cum Thrasybulo & Milefisiis pactiones tantisper dum templum ædificaretur. Dum caduceator Miletum venit, Thrasybulus (ut qui omnem sermonem planè persenserat, noratque quidnam Halyattes facere stauisset) huiuscemodi rem machinatur. Quod frumenti in urbe erat vel suum ipsius vel priuatorum, id omne in forum congerit: præcipitque Milefisiis ut quum ipse signum dedisset, cuncti potarent, & inter se comestationibus vterentur. Hæc Thrasybulus ea gratia fecit præcepitque, ut caduceator Sardius cernens ingentem frumenti acervum effusum, & homines oblectationibus vacantes, renunciaret Halyattæ. Quod & contigit, nam ut illa cõspexit caduceator, Thrasybuloque Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis: & (ut ego audio) ob nihil aliud inter eos pacificatum est. Sperans enim Halyattes vehementem penuriam rei frumentariæ Mileri esse, & populum ad extremum usque malorum deuenisse, reuerso illinc caduceatore, audiebat contraria atque ipse fuerat opinatus. Post hæc inter eos ita conuentum est ut mutuò hospites essent ac socij: proque vno duo delubra apud Assesum edificauit, Halyattes ipse ex morbo conualuit. Et quæ ad bellum quidè Halyattis cum Milefisiis atque Thrasybulo pertinent, ita habere. Periander autem Cypseli filius fuit is qui Thrasybulo indicauit oraculum, Corinthi tyrannus: cui maximum miraculum fuisse oblatum populares sui prædicant, & his Lesbij assentiuntur, Arionem Methymnæum delphino insidentem ad Tænaron fuisse euectum, qui erat citharædorum sui seculi nulli secundus: quisque primus hominum quos nouimus, & fecit & nominauit & docuit Corinthi dithyrambum.

rambum. Hunc Arionem ferunt, quum permultum tem-
poris trivisset apud Periandrum, concupisse in Italiam Si-
 ciliamq; navigare: rursusque parva ingenti pecunia voluisse Corinthum reverti: & quum profecturus Tarento esset,
 quia nullis magis quam Corinthiis fideret, navigium viro-
 rum Corinthiorum conduxisse. Quum igitur altum tene-
 rent, istos Arioni insidiatos, ut eo deturbato, pecunia poti-
 rentur. Hoc illum intelligentem, oblata eis pecunia, mor-
 tem tantum fuisse deprecatum. Non persuadenti nautas
 iussisse ut aut sibi manus inferret, ut sepulturam in terra
 nancisceretur, aut illico in mare desiliret. Arionē ad hanc
 difficultatem redactum, obsecrasset ut quandoquidem ipsis
 ita placitum esset, paterentur se omni suo ornatu cooper-
 tum, stantemq; super foros, cantare: & quum decantasset,
 pollicebatur se sibi manus illaturum. Istos igitur (inua-
 serat enim eos libido audiendi præstantissimum inter ho-
 mines modulatorem) è puppe in mediam navem concess-
 isse. Illū, induto sibi omni ornatu, ac sumpta cithara stan-
 tem super foros, inchoasse carmen quod dicitur orthium:
 eoq; decantato, sese, ut erat ornatus, in mare iecisse. Et hos
 quidem cursum tenuisse Corinthum: illum verò aiunt à
 delphino exceptum, Tænaron fuisse transuectū: & quum
 è delphino descendiisset, Corinthum eodem habitu perre-
 xisse: & ubi peruenit, quicquid contigerat enarrasse. Peri-
 andrum autem, quia non crederet, tenuisse hominem in
 custodia, nequò prodiret: cæterū curavisse ut nautas habe-
 ret. Eos accitos, ubi adfuerunt, percontatum siquid de Ari-
 one memorarent: & referentibus illum sospitem circa
 Italiam agere, fortunatumq; Tarenti se reliquisse, Ari-
 onem apparuisse eodem quo desiliisset habitu: istos terre-
 factos, nihil amplius habuisse quod conuicti infiriarentur.
 Hæc Corinthij ac Lesbij aiunt: extatq; apud Tænarum in-
 gens Arionis ex ære donarium, super delphinum sedens.
 Porro Halyattes Lydus, confecto cum Milesijs bello, post-
 ea, quum septem & quinquaginta regnasset annos, vita
 excessit: qui secundus ex hac domo, quū è morbo conva-
 luisset, apud Delphos dedicavit grandem ex argento pate-
 ram: itemque alteram ex ferro parvulam, compactilem,
 spectatu dignam inter omnia quæ sunt Delphis donaria

opus Glauci Chij, qui solus omnium compactionem ferti excogitauit.

DEFUNCTO Halyatte, successit in regno Cræsus, annos natus quinq; & triginta, qui primus Græcorum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephesij ab eo obsessi, urbem Dianæ donarunt, fune ex æde Dianæ ad murum alligato. Est autē inter veterem urbem quæ tunc obsidebatur, & templum, septem stadiorum interuallum. Hos primos Cræsus aggressus est, deinde verò carptim singulos Ionū Æolumq; alias in alios causas prætendens, vt in quosque maximas reperire poterat: in quosdam etiam friuola causatus. Postea verò quàm Græcos in Asia subegit ad tributum pendendum, tunc constituit ædificatis nauibus aggredi insulanos. Ad quas compingendas, quum omnia in expedito essent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacum Mitylenæum, quum se Sardis contulisset interrogatum à Cræso numquid apud Græciam noui esset: respondisse, quòd illum à compingenda classe inibuit. Inquit enim, Insulani, ô rex, decem millia equorum coemerunt, habentes in animo aduersus Sardis atq; te exire in expeditionem. Et Cræsum vera loqui ratum, dixisse, Vtinam dent dii hanc insulanis mentem Lydos inuadendi cum equis. Atq; hunc excipientem dixisse, Videris mihi, ô rex, cupidè vota facturus vt insulanos in continente adipiscaris equitantes, haud absurdæ spe. Verùm quid aliud insulanos optare censes quàm, simulac audierint cōstituisse te aduersus se classem ædificare, vt naçti Lydos in mari intercipient, teq; pro his Græcis quos tu in continente tibi adiecisti, vlciscantur? Hoc sermone delectatum admodum Cræsum, atque inductum (est enim visus ille perquam scitè dixisse) ab ædificanda classe destitisse, atq; ita cum Ionibus qui insulas incolent, hospitium cōtraxisse. Interiecto autem tempore, subactis ferme omnibus qui intra Halym colunt. nam præter Cilices ac Lycios, cæterosq; omnes Cræsus in suam potestatem redegit, qui sunt, Lydi, Phryges, Mysi, Mariandyni, Chalybes, Paphlagones, Thraces, Thyni; & Bithyni, Cares, Iones, Dores, Æoles, Pamphylij. His inquā subactis, & potentia Lydorum per Cræsum aucta, contulerunt se Sardis opibus florentes, tum cæteri omnes è Græcia sophistæ, qui ea

z In seruitutē redegit.

quicquid tempestate erāt, pro se quisq; proficiscentes: tū verò Solon vir Atheniensis, qui quā leges iubentibus Atheniensibus tulisset, decē annos per causā contemplandi, nauigando erat peregrinatus, vt ne quam legū quas condiderat abrogare cogeretur. Nā hoc Athenienses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad eas decem per annos seruandas quas ipsis Solon condidisset. Harum itaq; legum ac contemplandi gratia Solon peregrē profectus, in Ægyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad Croesum. Quum peruenisset, hospitaliter in regiam à Croeso excep-
puit: tertioque aut quarto quā venerat die, iussu Croesi, ministri circumduxerunt hominem circa thesauros: omniaque quæ illic inerant magna ac beata, ostentaru-
 runt. Eum porro contemplatum cuncta, & vt sibi opportunum fuerat intuitum, talibus percontatus est Croesus.

30 Hospes Atheniensis, quia multus ad nos rumor de te ema-
 30 nauit ob tuam sapientiam tuamque discursationem, qui
 30 philosophando ¹ per multa videndi gratia es peregrina- 1 Per multas
 30 rus: ideo mihi tunc cupido incescit sciscitandi ex te eque- regiones.

vidisti omnium beatissimum. Sperans videlicet se inter
homines beatissimum esse, ita sciscitabatur. Solon au-

30 tem nihil admodum assentatus, sed vt res erat respondens,
 30 Ego vero, inquit, ô rex, vidi beatissimum Tellus Atheni-
 30ensem. Quod dictum admiratus Croesus, instat interro-
 30gare, Qua de re Tellus iudicas esse beatissimum? Quia,
 30 inquit, Tello Republica bene instituta, filij fuerunt hone-
 30sti & boni, ² eorumque singulis liberi, hi que omnes super- 2 Ex quibus
 30 stites: & quum hoc vitæ, quantum in nobis situm est, benè singulis vidit
 30 traduxisset, obitus splendidissimus ei obrigit. Siquidem natos libe-
 30 prælio quod Athenienses cum finitimis gessere apud E- ros, eosque
 30 leusinem, quum auxilio venisset, hostemque in fugam ver- omn.
 30 tisset, pulcherrimam oppetiit mortem. Quem Athenien-
 30ses, quo loco occubuerat, eo ipso publicè humarunt, ma-

30 gnificeque honorarunt. Tum verò multa de Tello ac
 beata Solone referente, excitatus Croesus, interrogat,
 6 quēnam secundum ab illo vidisset, putans haud dubiè,
 secundas se partes esse laturum. Cleobin, inquit ille, &
 Bironem: quippe his & genus Argiuum erat, & victus,
 suppedibat: adhæc corporis robur tantum, vt & in

certaminibus ambo pariter victores extiterint: & de his etiam ista memorentur. Quum dies festus Iunonis apud Argiuos esset, oporteretque omnino matrem horum ad templum ferri bobus iunctis, eisque boues ex agro ad horam præstò non essent: tunc iuvenes exclusi tempore, iugum subeuntes plaustrum pertraxerunt quo mater vehabatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes ad templum peruenerunt. Quibus, quum hæc fecissent, & ab omni cœtu conspecti fuissent, optimus obtrigit vitæ exitus:

1. Quñ hoc respō preme-
retur. *2. Quòd si vo-*
let alterū an-
nū esse quàm
alterum vno
mensē maio-
rem, ut tem-
pora eodem
opportune
recurra-
rent, men-
ses quidē in-
tercalarii tri-
ginta quinque
sunt per an-
nos septua-
ginta dies ve-
ro ex his mē-
sibus mille &
quingenta:
ut Perellus
vertit apud
Theodor. Gaz-
m lib. De men-
sibus: teste Pau-
lo Leopardo E-
mend. lib. 6, c.
21, 8.
2. Alter nihil
affert quod
alteri sit pror-
sus simile. Ita
igitur, Crœ-
se, omnis ho-
mo est ipsa
calamitas.

& per hæc Deus indicauit, satius homini esse mori quàm viuere. Nam quum circumstantes Argiui laudibus tollerent, viri quidem, consilium filiorum, scemina verò, matrem eorum, quòd talibus filiis prædita esset: mater gaudio perflusa cum liberorum factò tum fama, ante simulacrum stans, precata est eam vt Cleobi & Bitoni filijs suis daret id quod optimum esset homini contingere. Post hanc precationem, vbi sacrificarunt epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc vitæ exitu percurrat, mensi functi. Quorum effigies, tanquam virorum qui præstantissimi extitissent, Argiui factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes attribuit. Crœsus autem conturbatus inquit, Hospes Arheniensis, adeone te deiicitur in nihilum nostra felicitas vt ne priuatis quidem viris nos æquiparandos ducas? Cui ille, Me Crœse gnarum omne numen inuidū esse & turbulentum, de rebus humanis interrogas? In diuturno enim tempore multa videntur quæ nemo velit videre, & tolerantur multa quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum vitæ ad septuaginta annos, qui anni constant ex viginti quinque millibus ac ducentis diebus, mensē intercalari non posito. * Quòd si velis alternos istorum annorum addito mensē prolixiores fieri, vt tempora opportune incidentia congruant, menses quidē intercalares per annos septuaginta, sient triginta quinque, dies autem ex his mensibus mille quingenti. Horum dierum omnium, qui sunt in septuaginta annos, numero vigintis sex millia ducenti quinquaginta, nullus prorsus qualem alius rem affert. Ita igitur, Crœse, omnino calamitosus est homo. Cæterum tu quidem mihi videris & diuitijs valde pollere, & permultorum

rum hominum rex esse: sed id de quo me interrogasti, nō-
 dum te esse dixero priusquam te bene vita defunctum esse
 audiero. Neq; enim beatorum est qui magnis opibus præ-
 ditus est, eo qui diuturnum victum habet: nisi eidem omni-
 bus bonis prædito, fortuna concesserit bene vita defungi.
 Etenim complures homines sunt perquam locupletes, mi-
 nimè tamen beati: complures item mediocria habentes
 patrimonium, fortunati. Quorum is qui diuitiis affluit, sed nō
 beatus est, duabus tantummodo rebus antecellit fortuna-
 rum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, &
 ad grandem quæ incidat offensam superandam validior
 est: hic, etsi illo inferior est in his duobus quæ bene illi à
 fortuna denegantur, tamen excellit quòd illorum inexper-
 tus est, quòd prospera fruitur valetudine, quòd malorum
 expertus, quòd bonorum liberorum parens, quòd formosus
 est. Quòd si præter hæc, diem quoque suum rectè obierit,
 is est (quem quæris) dignus qui vocetur beatus: prius tamè
 quàm ad obitum peruenierit, nequaquam beatus appella-
 dus, sed fortunatus. Sed hæc omnia consequi hominem
 impossibile est: sicut nec vna regio cuncta sibi ipsi suppedi-
 tat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamen habet pluri-
 ma, ea est optima: quemadmodum etiam hominis corpus
 vnum aliquod non est consummatum, quia aliud habet,
 alio caret. Sed quisquis horum plurima constanter habue-
 rit, & postea placido animo è vita excesserit, hic apud me
 nomine hoc veluti rex donari meretur. Omnis autem rei
 oportet inspicere exitum, quò sit euasura: quoniam multos
 Deus quibus fortunas suppeditaueat, radicibus euertit.
 Hæc Solon, neque assentando Cræso, neque vilius eū mo-
 menti faciendo, loquutus dimittitur: saneque est visus esse
 indoctus, qui bonis præsentibus prætermittis, iubet om-
 nium rerum inspicere exitum. Post abitum Solonis in-
 gens deorum indignatio Cræsum excepit, quòd (ut conii-
 cere licet) seipsum omnium hominum beatissimum arbi-
 traretur. Statim igitur ei quiescenti somnium oblatum est,
 veritatem indicans malorum quæ circa filium erant euen-
 tura. Erant autem Cræso liberi duo: quorum alter qui
 mutus, inutilis erat: alter inter æquales in omnibus longè
 primus, nomine Atys. Hunc itaque Atym Cræso signifi-

1. Viuit in diem.

20

2. Hic verò i-
stis illum su-
perat, quòd
dam nū qui-
dem ferre &
desiderium
expleri nō ita
potest ut ille:
sed hæc ab eo
arceat felici-
tas, expertus est
malorum, sa-
nus, felix so-
bole, & for-
mosus.

3. Is (meo qui-
dem iudicio)
dignus est, o
rex, qui no-
men illud fe-
rat.

4. Felicitatē
ostentat.

5. Vitio cor-
poris labora-
bat, erat enim
surdus.

cat somnium, fore ut ferrea cuspis traiectum interimeret. Experrectus, & secum rem versans, somnio territus, accipit filio uxorem: & quum solitus esset præesse copijs Lydorum, nusquam eum amplius ad tale munus dimittit: iacula & hastas, omniaque huiusmodi quibus homines in bello utuntur, è porticibus amouens, in thalamos infert, nequid suspensum in filium decideret. Quum autem nuptias filij in manibus haberet, aduenit Sardis quidam in calamitate positus, manibusque non puris, natione Phryx, regio ex genere. Hunc, quum ad ædes Cræsi venisset, ex rituque domestico, ut sibi expiari liceret, orasset, Cræsus expiauit. Modus autè expiandi propemodum is est apud Lydos qui apud Græcos. Vbi verò legitima peregit Cræsus, percontatus est unde ille, quisnam foret, inquires, Homo, quis tu? & quo Phrygiæ loco profectus, domesticus mihi factus es? & quem virum aut quam scæminam interemisti? Ad quem ille respondit, Midæ Gordio progenati sum filius, nomine Adrastus: quia fratrem meum ipsius imprudens interemi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Cræsus autem inuicem ad eum his verbis inquit, Ex viris nobis amicis oriundus es, & ad amicos venisti: hic in nostris ædibus tu manens, nullius rei indigebis. Istam porro calamitatem quam leuissimè ferendo, plurimum lucrifacies. Atque ille quidem apud Cræsum domicilium habuit. Verum per hoc idem tempus apud Olympum montem Mysiæ, aper eximia magnitudinis exiit, qui ex hoc monte progressus, Mysorum opera peruastabat: quemque sæpenumero Mysi aggressi, nihil admodum mali ei fecerant, sed ab eo acceperant. Ad extremum igitur missis ad Cræsum nunciis, ita dixere, Apparuit, rex, apud nos maximus aper, qui agrestia corrumpit opera: quem studiosissimè captantes, interimere tamen non valimus. Nunciat, te obsecramus ut nobiscum filium tuum ac delectos iuvenes canesque mittas, quò belluam è regione tollamus. Hæc illis precantibus, Cræsus somnia memoria repetens, ita respondit, Filij quidem mei nolite amplius facere mentionem: neque enim eum vobis dimitterem. nam est nouus maritus, & ista nunc sunt ei cordi. Lydorum tamen delectos

11 lectos & venatores omnes cum canibus vnâ mittam, man-
 12 daboque euntibus vt promptissimè vobiscum belluam
 13 de regione summoueant. Hæc Cræsus respondit. Cuius
 14 verbis quum contenti non essent Mysij, interuenit Cræ-
 15 si filius, auditisque quæ Mysij precarentur, & Cræso ne-
 16 gante cum illis missurum se filium, hæc inquit ad eum a-
 17 dolescens, ¹ Pater, quæ nobis antehac aliquando hone-
 18 stissima ac magnificentissima erant, vel in bella vel in ve-
 19 nationes eundo specimèn sui dare, horum vtroque nunc
 20 exclusum me tenes, nulla in me animaduersa neque i-
 21 gnauia neque socordia. Nunc ergo quibus me oculis
 22 conspici oportet euntem in forum, atque illinc redeun-
 23 tem? qualis ciuibus, qualis vxori recens nuptæ vide-
 24 bor? cui illa viro videbitur nupta? Proinde me tu aut si-
 25 nas venatum ire, aut mihi verbis persuadeas, potiora i-
 26 staesse quæ facis. Cui respondens Cræsus, Fili, inquit, ne-
 27 que quòd ignauiam, neque quòd aliud quippiam iniu-
 28 cundum mihi animaduernerim in te, hæc facio: sed visum
 29 quod in somnis mihi oblatum est, dixit te breuis æui futu-
 30 rum: quippe ferrea perituum cuspide. Cuius visi gratia
 31 & has maturaui nuptias, nec ad ea quæ suscipiuntur, di-
 32 mitto, obseruans si quo pacto queam te, dum viuo, à cla-
 33 de subtrahere. Filius enim mihi vnicus es. namque alte-
 34 rum auribus captum pro nullo existimo. Ad quem vicif-
 35 sim adolescens, Pater, inquit, tibi equidem ignosco agen-
 36 ti circa me custodiam, qui talem videris visionem: verum
 37 tu illam non probè percipis: quam (quoniam te later) æ-
 38 quum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendif-
 39 se, me ferrea perituum cuspide. At verò quænam ma-
 40 nus sunt, quæve cuspis ferrea quam tu pertimescas? Nam
 41 si dente dixisset aut aliquo huius simili perituum me,
 42 deberes facere quæ facis: nunc autem dixit, cuspide. Qua-
 43 re, quum non sit nobis pugna cum viris, ire me finas. Et
 44 Cræsus, Euincis me, inquit, fili, ista loquens de somnio
 45 intelligendo. Quapropter, vt abs te victus, muto senten-
 46 tiam, & tibi veniam do eundi ad venationem. Hæc lo-
 47 quutus Cræsus, Adrastum Phrygem accersit, ei que, vbi ad-
 48 fuit, talia inquit, Ego te Adraсте calamitate præditum (nō
 49 ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, & receptum domi

1 Antehac
 quidè, pater,
 nobis licebat
 ex rebus pul-
 cherrimis, &
 in primis ge-
 nerosis, nè pe-
 bella & vena-
 tionibus frequè
 tando nomi-
 nis celebra-
 tæ quærere. at
 tu nunc vtro-
 que istorum
 excl. &c.

2 Calamitate
 percussum
 (quod non di-
 co vt quicquid
 ingratum ti-
 bi exprobrò)

1 Neque mihi ea est voluntas.

2 Quod ad custodem attinet.

3 Hospitalem & sodalitiū, eūdem illum Deum appellans.

habeo, omnem suppeditans sumptum : nunc ergo de me ce
qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene me- ce
reri. Custodem reopuse est esse filij mei venarum profici- ce
scēris, ne qui inter viam occulti grassatores in vestram per- ce
niciem prodeant. Ad hęc, tua interest eò te ire vbi splendor ce
ex rebus gestis paratur, quod tibi paternum est, & prater- ce
ea tibi robur adest. Cui Adrastus, Ego, inquit, ô rex, in istud ce
certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate af- ce
fectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, aut ce
velle inter eos adesse. & frequenter me ipsum continui: nūc ce
tamen quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari de- ce
beo & gratiam referre pro beneficiis, istud exequi para- ce
tus sum: filiumque tuum, quem me custodire iubes, expe- ce
ctā incolumem redinurum² custodis causa. Posteaquam ce
his verbis Adrastus Cræso respondit, mox instructi viris³ ce
delectis, iuuenibusque & canibus, discedunt. Qui vbi ad ce
montem Olympum peruenere, belluam indagant, & in- ce
uentam circumfusi iaculis incessunt. Ibi hospes is qui à Cræ- ce
de fuerat expiatus, & vocabatur Adrastus, vibrato in aprū & ce
iaculo, non illum, sed frustrato ictu filium Cræsi adeptus ce
est iste, cuspide ictus, vocem somni implevit. Quod fa- ce
ctum quidam Cræso nunciaturus cucurrit, perueniensq; ce
Sardis, pugnam illi & filij necē indicauit. Cræsus autem ce
morte filij perturbatus, eo grauius eā ferebat quòd is eum ce
necasset quem expiasset à Cræde. Et pergrauiter cladem su- ce
am lamentans, Iouem expiatorem inuocabat, testificans ce
quæ ab hospite passus esset. ³ Inuocabat etiam hospitalem ce
& familiarem, hunc eundem nominās Deum : hospitalem ce
quidem, quòd quum domum excepisset hospitem, percus- ce
sorem filij sui imprudens aluisset : familiarem verò, quòd ce
quem pro illius custode misisset, eum comperisset maxi- ce
mum hostem. Secundum hæc, Lydi adfuerunt qui mor- ce
tuum adferebant: post ipsum interfecto sequebatur. Scans ce
autem hic ante cadauer, sese Cræso tradebat, manus pro- ce
tendens, iubensque vt se super cadauer maclaret, referen- ce
do tum priorem calamitatem suam, tum, quoniam suum ce
etiam expiatorem interemisset, sibi viuēdum amplius non ce
esse. Hęc Cræsus audiens, etsi in tanto domestico luctu po- ce
situs, tamen Adrastum miseratus est, & ad eum inquit, Ha- ce
beo

beo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam tei-
 psum morte condemnas. Neque verò tu huius mihi cladis
 author es, nisi quatenus id fecisti imprudens: sed deorum
 quispiam, qui iam pridem mihi ventura significauit. Croesus ergo filium pro dignitate sepelivit. Adrastus autem Mi-
de filius, Gordij nepos, is qui tum fratris tum expiatoris in-
terfector existerat, vbi silentium hominum fuit ad sepul-
chrum, ignoscentibus ei hominibus ob quæ ipse grauissi-
mè afflictabatur, sese super bustum transfodit. Porro Cro-
sus filio orbatu, ingenti in luctu duos annos egit. ¹ Quem
 luctum postea finiuit Astyagis Cyaxaris filij dominatio à
 Cyro Cambylis filio sublata, & res Persarum augescentes:
 atq; in solitudinem venit, siqua ratione posset, potètiā
 Persicā, priusquam magna efficeretur, occupare. Sub hac
 ergo cogitationem, statim tentare statuit vaticinia, quæq;
 apud Græcos, quæq; in Affrica essent, aliis aliò dimissis, qui-
 busdam Delphos, ² quibusdam Dodonam: nonnulli etiam
 ad Amphiarum ac Trophonium, & alij quidam ierunt ad
 Branchidas orē Milesiæ. Atq; hæc sunt Græca ad quæ con-
 sulenda Croesus misit oracula. In Affrica verò ad Ammo-
 nem alios responsa petituros dimisit. Omnes autem misit
 exploratū oracula quid sentirent: vt, si consentanea in vero
 deprehenderentur ea, secundo per suos tentaret nunquid
 in Persas expeditionem moliretur. Mittens itaq; ad oracu-
 la tentanda Lydos, hæc dedit eis mandata, vt qua die pro-
 ficiscerentur ex Sardibus, ab ea reliquum tempus suppu-
 tantes, ³ quotidie oraculis vterentur, sciscitantes quidnam
 faceret Lydorum rex Croesus Halyattæ filius: & quod sin-
 gula oracula respondissent, id omne conscriptum ad se re-
 ferrent. Quid porro cætera responderint oracula, à nemi-
 ne commemoratur: apud Delphos autem, ⁴ vultatque in-
 gressi sunt Lydi domū, consulturi deum, & sciscitaturi quod
 sibi esset iniunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit,
 AEquoris est spatium & numerus mihi notus arena.
 Mutum percipio, fantis nihil audio vocem.
 Venit ad hos sensus nidor testudinis acris,
 Qua simul agnina coquitur cum carne lebeæ,
 AEre infra strato, & stratum cui de super est as.

His oraculis quæ Pythia reddidit, conscriptis, Lydi digressi

¹ Sese ex-
 stimās omni-
 um hominū
 quos vnquā
 vidisset, esse
 miserrimum,
 seipsum sup.
² Postea ve-
 rò Astyagis
 Cyaxaris filij
 principatus à
 Cyro Camby-
 sæ filio subla-
 tus, Croesi lu-
 ctū inhibuit,
 eumq; in so-
 litudinem
 cōiecit quo-
 modo posset,
 priusquam
 Persæ magni
 facti essent,
 crescentem
 eorum poten-
 tiam subuer-
 tere.
³ Quibus-
 dam ad Pho-
 centium vr-
 bem, Abas,
 quibusdam.
⁴ Singuli
 eodem die o-
 raculum con-
 sulerent.

Sardis rediēre. Quumque alii quos circummiserat Crœsus, affuissent, tunc singula resignans, quod scriptum esset, inspexit: quorum quidem nullum probauit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus veneratus est, & excepit: existimans solum esse Delphicū illud oraculum: quippe quod comperisset quod ipse fecerat. Nam posteaquam ad petenda oracula nuntios dimiserat, statuto illo die obseruato, tale quiddam est machinatus, commendando ea quæ ad deprehendendum & explicandum perdifficilia forent: testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito. Atque ita è Delphis Crœso responsum est. Ex Amphiarai vaticinio quidnam responsum sit Lydis, quum in sacro illo rite sacrificassent, non queo dicere. Nam de eo nil fertur aliud quàm quod & hoc Crœsus verax vaticinium se nactū esse existimauit. Post hæc autem ingentibus hostiis deum qui est apud Delphos exorandum statuit. Immolauit enim lecta pecora numero ter mille: præterea lectos aureos & argenteos, phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremanuit, sperans sese aliquanto magis his rebus posse deum illum sibi adiungere: iussis etiam Lydis omnibus, vt sua ipsorum, quicquid tale haberet quisque, immolaret. Quo ex sacrificio quum immensa vis auri defluxisset, ex ea dimidiatos lateres conflauit, logiores quidem, sex palmorum, breuiores trium, crassitudine palmari, numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excocti, singuli pondendo duorum & dimidij talenti: cæteri verò, auri albi, pondendo binum talentorum. Fecit quoque leonis effigiem ex auro excocto, decem talentorum pondus: qui leo dum templum Delphicū deflagrauit, à semilateribus decidit: (super illos enim erat collocatus) & nunc in Corinthiorū thesauro repositus est, pondus sex talentorum atque dimidij, eliquatis tribus talentis ac dimidio. Hæc Crœsus ubi perfecit, Delphos misit, cumque eis hæc alia, duas grandi forma patenas, auream argenteamque: quarum aurea intrantibus templum ad dexteram posita erat, argentea ad sinistram. Quæ & ipsæ, quum templum incensum est, amoræ fuerūt, aureaque in Clazomeniorum thesauro posita, pondus talentorum octo & dimidij, præterea minarum duodecim: argentea

argentea ad suggerendam anguli templi, sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur vinum à Delphis Theophaniae festo: opus (vt Delphi aiunt) Theodori Samij, vt & ego arbitror. nō enim mihi videtur opus vulgare. Misit praeerea dolia argentea quatuor, quę in Corinthiorum thesauro sunt collocata. Donauit item aquiminaria duo, aureum argenteumque: quorum in aureo inscriptum est, donarium esse Lacedaemoniorum: non rectè, quoniam & hoc Crœsi est. sed quidam Delphorum gratificari Lacedaemonijs volens hoc inscripsit: cuius nomen ego cognitum habens, non tamen promam. Verum puer per cuius manus fuit aqua, Lacedaemoniorum est, sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoque cum his permulta Crœsus donauit non insignia: item fusilia ex argento orbiculata: nec non mulieris simulacrum tricubitale, quod Delphi narrāt esse effigiem pistricis Crœsi. Super hoc donauit vxoris suę monilia à collo pendentia, ac zonas, quę Delphos Crœsus transmisit. Amphiarao insuper, cuius & virtutem audierat & cladem, donauit clypeum ex auro totum, totamque ex auro solido hastam, & xystum cum suis iaculis aureum. quę ambo ad meam vsque memoriam apud Thebas reposita fuerunt in Isinenij Apollinis templo. Hęc dona Lydis portaturis ad oracula Crœsus iniunxit vt interrogarent an aduersus Persas Crœsus iungeret expeditionem, & aliquorum hominū auxilia adscisceret. Lydi vbi eò quò dimittebantur peruenerunt, donariis oblatis, oracula consuluerunt his verbis, Crœsus Lydorū aliarumque nationum rex, ista in hominibus sola esse vaticinia sentiens, idcirco qualia debita sunt dona dat, vosque percontatur an aduersus Persas sit profecturus in expeditionē, & socialem aliquem exercitum sibi adiuncturus. Atque hi quidem hęc interrogarunt. Oraculi autem vtriusque in idem concurrebant sententię, prædicentes Crœso fore vt si arma Persis inferret, magnum imperiū euerteret. Consulebant etiam vt potentissimos Græcorū ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis atque auditis, Crœsus ita elatus animo est vt omnino conciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona, in singulos viros, quos illic multos esse audiebat, binos au-

1 Et hęc quidem Delphos Crœsi.

2 Hastile cū suis spiculis.

3 Existimās sola hęc esse inter homines oracula, mittit vobis dona vestris inuentis conuenientia.

1 Et renun-
ciando orac.
Valla legit
ἀπαλλῶ, pro
ἀπαλλῶ.

2 Postquam
enim oracu-
lum illud ve-
rax esse com-
perisset, eo ad
sacietatem
vsque abute-
batur.

3 Nam hæ
duæ gentes
antiquitus
præcellere iu-
dicabantur,
vna videlicet
Pelægica, al-
tera verò Hel-
lenica: quarū
ista quidem
nunquam al-
liō demigra-
rit, illa verò
valde mul-
tumque sit
vagata.

4 Totū hunc
locum sic inter-
pretor, qui in
Græco etiam
exemplari pror-
sus est pertur-
batus, Sed ex
cōiectura li-
cet dicere,

ri stateres. Ob quæ munera Delphi vicissim Cræso Lydis-
que donarunt primas in consulendo ¹ oraculo partes, pri-
mumque in sedendo locum, & ius perpetuum cuique vo-
lenti adscribi in numerum Delphorum. Cæterum donis
Cræsus prosequutus Delphos, tertiō vaticinium consu-
luit, ² quod videlicet illud verax sibi esse cōperisset. Quæ-
rebat autem an diuturnum sibi foret imperium. Cui Py-
thia in hæc verba respondit,

*Regis apud Medos mulo iam sede potito,
Lyde fugam mollis scruposum corripe ad Hermum,
Nēve mane ignavus posito sis Lyde pudore.*

His ex versibus, quum allati essent, multo magis quàm ex
cæteris voluptatem Cræsus accepit, sperans fore ut nun-
quam apud Medos mulus pro viro regnaret: & proinde nec
ipse nec posterī sui principatu abrogarentur. Post hæc pu-
tauit sibi curandum ut potentissimos Græcorum sibi con-
ciliaret. Idque vestigando, comperit Lacedæmonios atque
Athenienses eos esse, quod alteri in Dorico genere, alteri in
Ionico antecellerent. ³ Nam de his ita antea iudicabatur,
quum ab initio altera gens foret Pelægica, altera Helleni-
ca, hoc est Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit,
illa assidue multumque est peruagata. Etenim sub Deucalio-
ne rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenis fi-
lio regionem quæ ad Ossiā & Olympum iacet, nomine
Istæxorum: vnde à Cadmæis eiecta, coluit in Pindo locum
quem vocant Macednum. Inde rursus in Dryopidem com-
migravit, atque ita in Peloponnesum venit, Doricaque
cognominata est. Cæterum qua lingua Pelægi sint vsi,
pro certo affirmare non possum: ⁴ sed coniectura signo-
rum

eius linguæ fuisse cuius sunt hodie ij ex Pelægis qui supra Tyrrenos Cro-
tona ciuitatem incolunt, & olim finitimi erant iis quos nunc Dores vocant:
tum videlicet quum eam quam nunc appellant Thessalicam regionem inco-
lebant: & ij quoque Pelægi qui Placiam & Scylacem condiderunt, & Athe-
nensium contubernales fuerunt. Ex his, inquam, coniectura facta, dicere li-
cet, Pelægos olim barbarè fuisse loquutos. Nam & Crotoniatæ & Placien-
lingua quidem dissident à suis vicinis, inter se verò cōueniunt: & satis osten-
dunt se eam ipsam linguæ formam conseruasse quam habebant quum in eas
regiones migrarent. Itaque si tota gens Pelægica talis erat, Atticæ regionis
incolæ Pelægi, & quæcunque aliæ Pelægicæ ciuitates nomen mutarunt, quid
in Hellenas mutarentur, suam etiam linguam dedidicerunt. Gens autem Hel-
lenica

rum licet dicere eandem qua nunc Pelasgi vtuntur qui supra Tyrrenos urbem * Crestonem incolunt, quodam
 10 tempore finitimorum qui nunc Dores vocantur, tunc incolentes regionem quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen: quum Pelasgi habitarent ad Hellepontum, qui contermini Atheniensium erant: aliaque omnia Pelasgica oppida nomen immutarunt. Quibus signis coniectantes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentem Atticam utpote Pelasgicam, quum in Hellenes, id est Græcos, transiit, linguam simul istorum perdidisse. Etenim neque Crestoniarum loquela cum ullo circa populorum consensit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant, quam linguæ figuram obtinebant quum in hæc loca transierunt, eandem se nunc conseruare. At natio Hellenica, id est Græca, ex quo existit, eadem lingua semper est vsa, ut mihi videtur: ideo imbecillis, quod ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exiguo initio profecta, mox in multas gentes augescens, tum aliarum, tum præcipue barbararum frequentia se ad illam conferente. Quæ causa mihi videtur fuisse cur gens Pelasgica, quod Græca esset, nequaquam magnos profectus fecerit.

Ex his igitur gentibus, Atticam Cræsus audiebat obtineri, oppressamque esse à Pisistrato Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate tyrannus Athenis erat. Cuius patris, quum priuatus spectaret olympia, ingens contigit portentum. Nam quum hostiam immolasset, ahena (ut imposita erant) plena & carne & aqua, absque igne efferebunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentum conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui fortè aderat, suasisit ei, primum, ne uxorem fecundam duceret domum: secundo loco, si uxorem haberet, eijceret: & siquidem ex ea filium sustulisset, abdicaret. Huius consilio non persuasus Hippocrates, hunc postea Pisistratum filium sustulit, qui in seditione littoralium, quibus præerat Megacles Alcæonius filius, & campestrium, quibus præerat Lycurgus Aristolaidis filius, tertiam seditionem excitauit, tyrannidem affectans: contractisque seditiosis, per causam tutandi montanos, huiusmodi rem machinatur: Seipsum acmu-

lenica semper ex quo existit, eadē linguavsa est, ut mihi videtur: quumq; à Pelasgis abscissa, imbecilla esset, à tenuibus quibusdam principis progressa, valde multis gentibus & frequentibus etiam barbaris cum ea sese cōiungentibus, in multitudinē excreuit. Et sic quoque mihi videtur Pelasgica gens, quum barbara esset, magnopere non creuisse.

* Dionysius Halicarn. lib. 1. pag. 19. Crotonem vocat. S. Et domini.

los quum vulnerasset, agitavit vehiculum in forum, tan-
 quam elapsus ex hostibus, quem rus proficiscentem illi
 prorsus interimere voluissent: & populum precatus est vt
 aliquid custodiæ circa se obtineret, quum prius specimen
 sui edidisset in expeditione contra Megarenses, cui præ-
 fuerat, capta Nisæa, alijsque præclaris operibus editis. Po-
 pulus igitur Atheniensis, ita deceptus, dedit ei quosdam è
 ciuibz delectos pro satellitibus, non qui hastas sed clauas
 ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille imperu fa-
 cto arcem occupauit: & inde Atheniensium imperio po-
 titus, nullis qui tum erant magistratibus perturbatis, ne-
 que legibus mutatis, sed in præsentī statu manens, urbem
 bene ac pulchrè exornauit. • Sed non multo post tem-
 pore milites Megacis & Lycurgi concordibus animis
 eum eiecerunt. Hunc igitur in modum Pisistratus pri-
 mum obtinuit Athenas, & tyrannidem nondum valde
 stabilitam amisit: cuius eieectores rursus inter se seditio-
 nes redintegrarunt. Hac autem seditione Megacles fa-
 tigatus, Pisistratum misso caduceatore inuitat nunquid
 velit filiam capere vxorem, addita tyrannidis conditio-
 ne. Accipiente verò conditionem Pisistrato, machinati
 sunt ad illum restituendum, rem (vt ego comperio) lon-
 gè stultissimam: (quandoquidem iam olim diiudicatum
 est Græcam gentem dexterioresse esse quàm barbaram,
 & magis ab ineptis abhorrentem) præsertim si isti ex A-
 theniensium numero, qui inter Græcos feruntur sapien-
tia primi, talia sunt machinati: Erat in tribu Præniea
 mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura qua-
 tuor cubitorum: alioqui formosa. Hanc mulierem omni
 armatura quum instruxissent, in currumque sustulissent,
 compositam in eum habitum quo venustissima viden-
 da esset, in urbem agunt, præmissis qui præcurrerent præ-
 conibus, quique quum in urbem venissent, hæc manda-
 ta exequerentur, his verbis, Athenienses, bona mente ex-
 cipite Pisistratum, quem Minerua ipsa præcipuo inter-
 homines honore prosequuta, in suam reducit arcem. Isti
 igitur passim euntes talia prædicarunt: & statim rumor
 in tribus emanauit, Pisistratum à Minerua reduci. Qui ve-
 rò in vrbe erant, persuasi hanc mulierem esse deam ipsam,
 formam

fœminæ supplicarunt pariter, & Pisistratum acceperunt. Hunc in modum quem diximus, recuperata tyrannide, Pisistratus, ex pactione quam inierat cum Megacle, filiam eius duxit uxorem. Verum quum & filij essent ei adolescententes, & Alcæonidæ dicerentur obnoxij esse crimini piaculari, nolens ex nouo coniugio liberos tollere, ¹haud legitime coibat cum uxore. Quam rem quum inter illicita occurrasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id necne. Mater virgo indicauit. Iste verò iniquo animo ferens se à Pisistrato contumelia affici, vt erat iratus, ²milites homini inensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra se animaduertens, regione prorsus abscedit: & vbi Eretriam peruenit, vnà cum filiis deliberat. Quum autem sententia Hippix præualuisset, de tyrannide rursus recuperanda, ³aliquot ciuitates excitauerunt, quæ ipsis non-nihil beneuolæ erant. Et cum aliæ complures contulerunt pecuniæ multum, tum verò Thebani plurimum. ⁴Post hæc non ita multo interiecto tempore, omnia ad reditum eis in expedito fuerunt. Nam & ex Peloponneso Argiui aderant mercede conducti, & Naxius quidam, nomine Lygdamis, vltro adueniens, multum alacritatis addidit, allatis & pecuniis & copiis. Profecti autem Eretria, anno vndecimo vertente redierunt, & primum in Attica Marathonem occuparunt. Ad quos interea ibi castra habentes cum seditiosi ex vrbe se conferebant, tum alij ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis quàm libertas iucundior: atque ita congregabantur. Cæterum Pisistratus quamdiu pecuniam cogebat, & postea Marathonem tenebat, Athenienses qui intra urbem degebant, rem nihil fecerunt: sed vbi acceperunt eum ex Marathone urbem versus mouere, ita domum ad se defendendos obuiam tendunt. Isti igitur cum omnibus copiis infesti in illos redeuntentes tendebant. Quum autem qui cum Pisistrato erant à Marathone digressi, simul contra urbem irent, & in eundem locum conuenissent, perrexerunt ad Mineræ Pallenis fanum, ⁵altrinsecusque arma posuerunt. Hic diuina pompa fungēs Amphilytus Acarnan ariolus, ⁶Pisistratum cui assistebat adiit, & hexametro carmine vaticinatus est, inquit:

¹ Nō coibat cum uxore vt moris est. Et illa quidem initio hoc tegebat, postea verò matri, siue percontanti, siue minus, exposuit: & ista rursus marito.

² Positis inimicitiis in gratiā rediit cum seditiosis. [vel, vt alij, in gratiā rediit cum diueris factionis hominib. S.]

³ Munera collegunt ex vrbibus antea sibi vtunque cognitis.

⁴ Postea vero (vt paucis absoluam) tepus emerfit, & omnia ad reditum fuerunt ipsis parata.

⁵ Peruenit, & arma ex aduerso posuit. Ibi verò diuino impulsu fretus. Amph.

⁶ Pisistrato adfuit, & ad eum accedens, hex.

1 Verriculum
iactū est, ex-
pansaq; retia,
nocte Mox
aderūt thyn-
ni cl. [Camer.
vertit. Iacta
rudens. alij,
lactus est ia-
ctus. S.]

2 Ne dispersi
Athenienses
amplius con-
globarentur:
[vel, ut alij, cō-
uenirent. S.]

3 Crœsus igitur
per id tē-
pus Atheni-
enses eō red-
actos esse in-
tellexit: Lacedæmonios
autem mag.
4 Nullo neq;
inter se neq;
cum peregrini-
nis commercio.
sed ad æ-
quam & honestis legib.
institutā gubernationem
sic transierūt.

¹ Est nummus proiectus, item sunt retia tentae:
Nocte meant thynni claro sub sidere luna.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit. Pisistratus verò, eo percepto, & se illud accipere affirmavit, & in Athenienses vrbe egressos copias duxit. At illi tūc ad prandium se conuerterant, & secundum prandium partim ad talos, partim ad somnum. In hos igitur impetu facto, qui cum Pisistrato erant, eos in fugam vertunt. Ipsis autem fugientibus solertissimum consilium Pisistratus excogitauit, vt Athenienses nec amplius caperentur, & tamen dissiparentur: Pueros iustos conscendere equos præmisit, qui assequendo fugientes, mandata Pisistrati dicerent, iuberentque eos bono animo esse, & ad sua quemque abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potius Athenis, tyrannidem stabiliuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem, partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoque eorum Atheniensium qui perstiterant, nec è vestigio fugam fecerant, pro obsidibus sumptos, in Naxum transtulit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamidique permiserat, quum antehac etiam Delum insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem, quatenus prospectus à templo ferebatur, eatenus ex omni loco cadaueribus effossis, & in alium eiusdem insulæ locum translatis. Itaque Pisistratus tyrannide potitus est, Atheniensium alijs in prælio cæsis, alijs vnà cum Alcæxonidis domo profugis. ³ Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Crœsus audiebat: Lacedæmonios quoque magnis è cladibus ereptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegesicle Spartæ regnantibus, Lacedæmonij quum cætera bella prosperè gessissent, aduersus solos Tegeates cladem acceperant. Et antea fere ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, ⁴ tam circa se quàm circa hospites nullo consuetudinis conuersationisq; commercio. quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo, viro inter Spartiatis probato, Delphos ad oraculum profecto: cui, simulatq; in ædem ingressus est, Pythia hæc inquit,

*Ad mea venisti prapingua templa Lycurge,
Grate Ioui & cunctis qui testantur olympi.*

Ambi-

30 *Ambigo Vaticiner sis utrum Virne deisne:*

31 *Sed multo magis esse deum te credo Lycurge.*

Nonnulli præter hæc aiunt Pythiam ei exposuisse instituta quæ nunc à Spartiatis seruantur. Ipsi tamen Lacedæmonij volunt Lycurgum, quum esset tutor & idem patruus Leobotæ Spartiarum regis, è Creta hæc attulisse. Siquidem quum primum tutor factus est, omnia iura immutauit: deditq; operam nequis ea transgredereur: deinde verò quæ ad bellum pertinent, ¹ enomotias, triacadas, & systia: super hæc instituit *tribunos plebs*, ephoros ac senatores. Ita illi ad rectum vitæ genus translati sunt à Lycurgo: quem vita defunctum, delubro ædificato egregiè colunt.

² Ex quo, cum bonitate soli, tum non exigua hominum copia, discurrerunt statim, ac benignè rem gesserunt. Nec amplius contenti otio frui, quum se Arcadibus præstantiores esse arbitrantur, de omni illorū terra occupanda oraculum Delphicum cōsuluerunt. Quibus Pythia respondit,

32 *Mepetis Arcadiā? multum petis: haud tibi tradā.*

33 *Multis apud Arcadiam Gescentes glande Viri sunt,*

12 *Quos te reiciens, sibi ego haud inuidero quicquam,*

34 *Saltandam Tegeam planta plaudente daturus:*

35 *Vitæque queas campum metiri * fune feracem.*

Hæc responsa ubi accepere Lacedæmonij, à cæteris Arcadibus abstinentes, bellum intulere Tegeatibus, ferentes secum compedes: videlicet captioso freti oraculo, tanquā essent ipsi redacturi Tegeatas in captiuitatem. Verum cōgressi prælio ac fugati, quicunq; eorum viui sunt capti, eisdem quas ipsi attulerunt compedibus induti, campum Tegeatem metiri fune coluerunt. Compedes autem quibus vincti fuerant, ad nostram vsq; memoriam incolumes fuere circa templum Mineræ Alexæ *apud Tegeam* suspensæ. Atq; superiore quidem bello Lacedæmonij aduersus Tegeatas assidue semper malè pugnauerant: Cressi tamen ætate & Anaxandridæ Aristonisq;, regum suorum, longè superiores contra eosdem extiterunt, hunc in modum tales effecti: Quum semper in bello à Tegeatibus superarentur, missis Delphos cōsultoribus, oraculū sunt sciscitati quēnam deorū placarent vt Tegeatum victores existerent. His Pythia respondit, id fore si ossa Orestis filij Agamemnonis s.

¹ Enomotia erant viginti-quinque virorū collegia, & secundū alios plurius: eratq; hic sextus à rege magistratus.

Triacades, triginta virorum collegia. Systia, cætus in quos distributi cines, cibū communiter capiebant.

² Quumq; in fertili & populosa regione versarentur, excurre-rūt statim, ac prosperè rem gessi. [vt, Sed statim, vt in bona & populosa regione, succreuerunt iterum & prospera fortuna vsi sunt: vt Smid. quoz, àvā r' i-dequoz exponit nō sibi nou. S.] * Paul. Leopard. Emend. lib. 7, c. 7, manuist schæno.

1 Hic typus
antirypus, no-
xæ & super-
indita noxa.

Quid autē hoc
sibi velit, paulo
post exponetur.

2 Ab inuen-
tione aberāt.

3 Benemeriti
autem isti,
sen beneficii, sūt
quini ciues
ex equitibus
ætate maxi-
mè prouecti,
qui singulis
annis exeūt.

Quos oportet
eo anno
quo egrediū-
tur, cōmuni
consilio ex e-
quitibus Spar-
tanis alios al-
liō dimissos,
nusquam mo-
ram trahere.

4 Nam quū
Lacedæmo-
nijs Tegeatas
adeūdi facul-
tas hoc tem-
pore esset.

5 Typum ef-
se & antirypum.
Typum vocat malleum
istū incudis im-
pingentē: quem
quum vicissim
repellat incus,
antirypum voca-
tur, quasi vicis-
sim feriens.

6 Noxam su-
perinditā no-
xæ: hac rat. id con.

referrent. Cuius vnam quum nequirent inuenire, rursus
ad deum mittunt de loco sciscitatum in quo situs Orestes
esset. Hæc nuncijs interrogantibus, ita Pythia inquit,

Est quadam Arcadiæ Tegea, in regione patenti:

Hic duo stant venti & speruehemente coacti,

1 Forma hostis forma, & plaga superindita plaga,

Hic Agamemnonides terra omni parente tenetur,

Quo tu sublato Tegea speratere victor.

Vbi hæc audierunt Lacedæmonij, nihilo tamē minus² in-
uentione frustrabantur, et si omnia disquirentes: donec Li-
ches, vpus Spartiatarum, eorum qui benemeriti vocantur,
comperit.³ Sunt autem benemeriti, ex ciuibus semper mi-
litia equestri perfunctis, quini quorannis, qui quo anno ex
equitibus Spartiatis exeunt, ne torpescant, alij aliō mittun-
tur. Ex his Liches quum esset, rem illam apud Tegeam ad-

inuenit, fortuna pariter atq; solertia vsus.⁴ nam quum Te-
geates à Lacedæmonijs hoc anno commercio mutuo ad-
eundi essent, & iste in ærariam officinam venisset, intue-
batur ferrum dum procudebatur. Quo in spectaculo ad-
mirandum animaduertens faber ferrarius, intermisso
opere, Quanto magis Lacon hospes, inquit, admirarere, si
idem quod ego tu nosse, qui tantopere admiraris ferrariū

opificium. In hac enim corte puteum facere quum vellem,
incidi in loculum septem cubitorum: & quia incredulus e-
ram omnino fuisse maiores quàm nūc sunt homines, ape-
rui eum, & inueni cadauer æquali cum loculo longitudi-
ne: quam vbi mensus sum, iterum obrui. Hæc illo referente

quæ viderat, Liches considerans, coniecit hunc ex ora-
culo esse Orestem, hac videlicet coniectura: duos quidem
quos cernebat fabri ferrarij folles, toridem comperit esse
ventos: incudem verò & malleum,⁵ formam formæ ho-
stem: ferrum verò quod procuderetur,⁶ plagam superindi-
tam plagæ: hac ratione id coniectans, quod in plagam ho-
minis ferrum inuentum sit. Hæc itaq; secum agitans, Spar-
tam regressus, rem omnem Lacedæmonijs refert. Illi⁷ ex
composito hominem criminis cōiuctum exilio damnant.

Qui in Tegeam profectus, & calamitatem suam referens
fabro

7 Per simulationem hominem crimine intentato, exil.

fabro ferrario, * conducit ab eo nolente vendere correm. Ibiq; aliquandiu habitans, vbi rem cognouit, effosso sepulcro ossa collegit, eaq; portans Spartam redijt. Quo ex tempore Lacedæmonij quoties cū Tegeatibus congressi sunt, superiores extitēre: præterea verò magna etiā pars Peloponnesi iā eis parebat. Hæc itaq; omnia Cræsus audiens, misit nuntios Spartā cum muneribus, ad rogandā belli societate, iussos dicere quæ oporteret. Ii postquā peruenerūt, Nos
 11 (aiunt) Cræsus misit, Lydorū aliarumq; gentiū rex, ita in-
 12 quies, Lacedæmonij, quoniā deus oraculū reddidit vt Græ-
 13 cam mihi societate adiciſcerem, & vos inter Græcos ante-
 14 cellere audio, statui vos mihi in societate ex oraculo prouo-
 15 candos, ad ineundā mecum quam cupio amicitia atq; so-
 16 cietate, citra dolum fraudemq;. Cræsus hæc per legatos nuntiauit. Quorū aduentu Lacedæmonij, qui & ipsi oraculum audierant, gausi, fœdus cū eis hospitij societatisq; inierūt. Etenim iam antea intercedebant nonnulla Cræsi in Lacedæmonios beneficia. Nam quū illi misissent Sardis ad aurū coemendū, quo vsuri erant in id simulacrū Apollinis quod nunc positū est¹ apud Laconicā in Thornace, eo auro sunt à Cræso donati. Qua de re Lacedæmonij, quodq; se amicos
 17 ille præ omnibus Græcis delegisset, societatem admisc-
 18 runt, & hoc denuntianti sese paratos exhibuerunt. Quod
 19 vbi fecerunt, paterā abenxam labiorū tenus frequentibus animalibus extrinsecus cælatam, triginta amphorarum capacem, donæ afferebant, volentes Cræsum remunerari: sed eam Sardis non pertulerunt, propter alterutram harum quæ feruntur causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram, dum ferretur Sardis,² quum Samum ap- pulsi essent, à Samijs fuisse interceptam: qui, cognita re, nauibus istos longis aggressi fuere. Ipsi verò Samij aiunt Lacedæmonios qui pateram portabant, serò venientes, quum audissent Cræsum captum esse cum Sardibus, illam in Samo vendidisse viris priuatis, qui eā Iunonis templo dedica- uere: & illos qui vendidissent, Spartā reuersos, forsitā dixisse à Samijs sibi fuisse ereptā. De patera ita res se habet. Cræsus aut elusus oraculo, aduersus Cappadociā exercitus com parabat, spe & Cyrum & potentiā Persicā euertendi. Cui in hac apparāda expeditione occupato, Lydus quidā nomine

* cōducit ab eo nolēte lo- care: *Paul. Leop. lib. 7. c. 7. S.*

¹ Apud Thor- nacem Laco- nicæ regio- nis. Et tū de- nūt. sese par. exhibuerūt: tum etiā fa- bricati erat.

² Quum cir- ca Samum essent.

Sandanis, & antehac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sententiam plus nominis apud Lydos consequutus, hunc in modum Cræso consuluit, Aduersus tales viros expeditionem paras, rex, qui coriacea subligacula, qui è corio reliquam vestem ferunt: qui non quibus volunt cibis vescuntur, sed quos habent, vtpote regionem asperam incolentes. Ad hæc potu non vini vruntur, sed aquæ, non ficos ad comedendum, nec aliud quicquam boni habentes. quibus quum nihil sit quod eripias, si vice- ris: sin victus fueris, animaduerte quot bona amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumfissent nos, nec abigi poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non induxerunt in animum Persis vt Lydos inuaderent. Hæc loquutus non tamen Cræsum flexit. Etenim Persis, antequam Lydos subigerent, nihil erat neque lautum neque opiparum. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominantur: & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum: tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum determinabat fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primùm Cilicas, dehinc Marienos qui sunt ad dexteram, & Phrygas qui sunt ad læuam: tum boream aduersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagon- esq; interfuit: Cappadoces à dextera, Paphlagones à sini- stra perstringens. Ita flumen Halys cuncta ferè superio- ra Asiæ, à mari quod Cypro obiectum est, ad Euxinum vs- que Pontum dirimit. Est autem dorsum totius huius regi- onis, longitudine quinque dierum itineris viri expediti. Ita- que aduersus Cappadociam Cræsus cum exercitu profes- ctus est, cupidus cum hanc partem soli fœcundi suo adjici- endi, tum vel magis, fiducia oraculorum, Cyrum vlciscen- di: propter Astyagem, Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quem Cyrus Cambyxis filius prælio victum ceperat. Erat autem Cræso Astyages hunc in modum affi- nis: Apud Scythas pecuarios quum esset seditio, cetera quædam eorum secessit in terram Medicam, qua tempe- state Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortæ filius, Deiocis nepos. qui Scythas hos, vtpote supplices, initio ** benignè* alloquebatur ac plurimi faciebat, adeo vt pue- ros eius traderet imbuendos tum lingua Scythica, tum ar- tificio

† Subduxit
se.

* benignè
tractabat. S.

ificio arcus utendi. Interiecto deinde tempore, quum Scythæ venarum assidue irent & semper aliquid afferrent, nōnunquam tamen contingebat vt nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus ¹ Cyaxares (erat enim, qui ingenti tenebatur ira, peracerbus) probris infectabatur. Id illi, vt se indignū, à Cyaxare pati non ferentes, consilio habito decreuerunt vt aliquem eorum puerorum, quos docerent, trucidarent; apparatusq; vt feras apparare consueuerant, Cyaxari offerrent, perinde atq; ferinam, idq; quum obtulissent, quamcūq; terrimè se ad Halyattem Sadyattis filium Sardis conferrent. Quod & factum est. nam & Cyaxares & qui aderant conuiuæ, ex his carnibus gustauerunt: & Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt. Quos postea reposcenti Cyaxari (quod Halyattes reddere abnuerat) bellū inter Lydos Medosq; quinquennale conflatum est. Quo in bello aliquoties Medi victores extiterunt, & nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto autem anno signis collatis, quum æquo Marte certarent, ² stante pugna contigit vt repente dies nox efficeretur. Quam immutationem huius diei futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc ipsum annum præfiniens quo immutatio facta est. Lydi ac Medi vbi diem noctescere viderunt, à pugnando destiterunt: eoq; propensius ad pacem inter se constituendam festinauerunt, auctoribus conventionis Syennesi Cilice & Labyneto Babylonio: qui vt iusurandum intercederet & reconciliatio affinitate fieret, properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam ³ filiam Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam: quoniam sine vehemēti necessitudine conventiones stabiles iniri non queunt. Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græcorum, ⁴ tum feriendo brachia quā illa humeris cōnectuntur, ac mutuum sanguinem delingendo. Hūc igitur Astyagem auum suum maternum Cyrus bello victum tenebat, ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomine Croesus ei inensus, nunquid inferret Persis bellum, ad oracula consulenda miserat. Et quum responsum reddidisset ⁵ haud syncerum, ⁶ secum facere interpretatus, in expeditionē profectus est ⁷ aduersus quandam Persarum partem. Atq; vbi ad Halym flumen perue-

¹ Cyaxares (erat enim, vt re ipsa ostendit, iræ impositus) asperè admodum & iadignè exortauit.

² Interpretandum.

³ Tum secando brachia vsquedum sanguis profluat, ac mutuo illum delingendo. *Vt legatur aliquoties, pro delingendo. Vide Tacitum, ib.*

⁴ Captiosum.
⁵ A se facere.
⁶ In Persarum fines.

nit, tunc (vt ego quidem sentio) pontibus ibi sitis copias traduxit: vt autem Græci dicunt, Thales Milefius traductor exiit. Nam quum incertus animi Cræsus foret qua parte fluminis traiceret exercitum (nullosdum enim ex illis pontibus ea tempestate fuisse) fertur Thales, qui in his castris aderat, fecisse vt fluuius qui ad læuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum: Fossam peraltam, exorsus supra castra, ductam in speciem lunæ depressit, quæ castra, vt erant metata, à tergo amplecteretur: in quam quum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum vbi exercitus traiectus esset, in suum alueum refunderet. Itaq; quum celerrimè fluuius diuisus esset, vtrinque vado meabilis effectus est. Quidam verò aiunt veterem etiam omnino exaruisse alueum. Cui rei equidem non accedo. quo enim modo qui rursus redierunt, illum transuissent? Cræsus igitur exercitu traiecto, venit in Cappadociæ locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statua habens, prædia Syrorum vastat, & urbem Pteriorum expugnat diripitq;. Cepit quoque cunctas circa vrbes, Syros nihil commertos exterminans. Hinc Cyrus coacto suo exercitu, sumptisque omnibus qui in medio incolebāt, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandos vt ad se à Cræso deficerent. Illis abnuentibus profectus castra contra Cræsum posuit: ibidemq; in regione Pteria pro se vterque alterum laceffere.

¶ Cræsus autem causatus sui exercitus paucitatem: (erant enim ipsius copiarum multo minores quàm Cyri) hoc inquit, causatus, quū postero die etiam Babylonios, cum quibus & ipse foedus percusserat: Cyrus nō descendere in certamen, regress. &c.

Commisssaque acri pugna, & multis vtrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri victores.

Atq; hunc in modū duo exercitus dimicauerunt. Cræsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multo maioribus copiis conflixisset, postero die quum Cyrus ipsum superederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocare Ægyptios ex foedere: quorum cum Rege Amasi, ante quàm cum Lacedæmonijs societas inierat: accersere etiam Babylonios, cum quibus & ipse foedus percusserat: Cyrus nō denunciarere item Lacedæmonijs vt ad certam diem præsto essent: hisque & suis copijs coactis, vbi per-

hyc.

hyemem quieuisset, initio statim veris tendere aduersus Persas. Hæc destinans Crœsus, abiit Sardis, dimisitque caduceatores ad socios, edicens uti ad quintum mensum Sardis conuenirent. Exercitum verò qui aderat ex militibus conductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minimè sperans vnquam fore ut Cyrus, qui sic æquo Marte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Crœso ratiocinante, omnia suburbana colubris impleta sunt: ¹ quos, ut existebant, equi inter ambulandum, quum ad pascua irent, comedebant. Id Crœso cernenti visum est (ut erat) esse portentum: ideoque mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulendos Telmissas, ubi accepere responsum, didicerunt quid sibi veller significaretque portentum, non contigit ut Crœso renuntiarent. Nam priusquam retro Sardis reueherentur, Crœsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitum externum Crœso illuc affuturum, qui quum afforet, indigenas subigeret: quòd dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Crœso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorum quæ Sardibus ac Crœso euenerant.

¹ Quos produnces equi relictis pascuis, passim comedebant.

Cyrus certior factus Crœsum, qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio inito, comperiebat operæpretium esse quàm celerrimè posset promouere exercitum Sardis, ut hostem; priusquam ille contraheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probauit, statim exequutus est: propereque ducto in Lydiam exercitu, ipsèmet nuncius Crœso aduenit. Vnde Crœsus in magnam sollicitudinem adductus, quòd præter opinionem præterque expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prælium produxit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior nec magis strenua: ex equisque pugnabat, equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursus est, ante urbem Sardensem iacet, magnus & editus: quem cum ² alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus, palude interruptus, qui è monte Hiro matris Dindymenæ lapsus infunditur

² Cum alij amnes permeant, tum verò etià Helus in omniū maximū influēs, qui Hermus vocatur: & ex monte matris Dindymenæ sacro ortus, infunditur mari, &c. [Paul. Leopard. E-mend. lib. 7, c. 9, legit Hyt-lus, ex Homero & Strabone. atq; adeo sic habent etiam Græci codices nonnulli. S.]

mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi vidit Lydos ad pugnandum instructos Cyrus, eorum equitatum reformidans, constituit admonitu Harpagi Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur camelis, vel frumentum vel vasa portantibus, sarcinas detraxit, & viros imposuit equestri stola indutos: quibus ornatis præcepit ut præirent cæteras copias aduersus Cræsi equitatum: peditariui, ut hos subsequeretur. post hunc collocavit omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis necui cæterorum Lydorum parcerent: sed quemlibet occiderent obsistentem, præter ipsum Cræsum, ne si captus quidē repugnaret. Hæc imperans, camelos contra equitatum instruxit, hac ratione quod camelum equus reformidat, adeo quidem ut nec speciem eius intrueri, nec odorē sentire sustineat. Id ideo commentus est ut equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilē redderet. Simulatq; igitur in pugnam itum est, equi, olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auerunt. vnde spes Cræsi interijt. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis configunt. & tandem, multis vtrinq; cadentibus, vertuntur in fugam: ¹ ac muros ingressi, à Persis obsideri cœperunt. Quam obsidionem in longius processuram ratus Cræsus, alios nuncios è muris mittit ad socios. nam qui antea dimissi erant, hi conuentū Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat, oratū quamcelerrima auxilia mitti sibi, utiq; iam obsessio. & cum ad alios socios misit, tum verò ad Lacedæmonios. Cæterum per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis cōtentio de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum, etsi terræ Argolicæ partem, tamen Lacedæmonij ² intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est quicquid regionis Malea tenus ad occasum vergit in continente: & insulæ tum aliæ, tum verò Cythera. Quum ergo Argiui suo territorio ³ interciso auxilium ferrent, ibi ab utrisq; in colloquium ventum est ut triceni vtrinq; dimicarent: & vtri superiores existitissent, eorum regio foret: atq; ambos exercitus in suam vterq; terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur ea scilicet causa, ne, si adessent, parti succumbenti auxilium

¹ Ac muris
inclusi.

² Intercep-
tum.

³ Intercepto.

xilium sui ferrent. His conuentis, in diuerſa digrediuntur. Ex vtriſq; delecti viri qui relictī ſunt conflixerunt: atque illis quidem, vt æquo Marte pugnantibus, ex ſexcentis tres omnino reliqui fuerunt: idq; noctis interuentu. ex Argiuis duo, Alcīnor & Chromius, qui tanquam victores Argos curſu contenderunt: ex Lacedæmonijs vnus Othryades, qui ſpoliaris Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad ſuorum caſtra deuulſit, & ſe in ſuo ordine tenuit. Poſtero die vtriq; re audita adſuerunt, ſibiſque victoriam vendicabant: Argiui quidem, quod ſuorum plures ſuperfuiſſe dicerent: Lacedæmonij verò, quod qui eorum ſuperfuerant, fugiſſent: ſuus autem perſitiſſet, & hoſtium caſos ſpoliaſſet. Ex contentione tandem concurrentes pugnant: ac poſtquam permulti vtrinq; ceciderunt, Lacedæmonij vincunt. Quo ex tempore Argiui tonſis capiribus, quum antea neceſſariò criniti eſſent, legem condiderunt, ſe deuouentes ne prius comam alerent, néue mulieres aurum ferrent, quam Thyreas recuperafſent. His è diuerſo legem tulere Lacedæmonij, vt in poſterum comati eſſent, quum antea non fuiſſent. Othryadem, qui vnus è trecentis delectus reliquus fuiſſet, aiunt pudore Spartam reuertendi, ob ſocios interfectos, illic apud Thyreas morrem ſibi conſciuiſſe. Quum hæc eſſet apud Spartiatas rerum conditio, aduenit caduceator Sardianus precatū Cræſo obſeſſo auxilia. Illi, caduceatore audito, ſtatuerunt Cræſo ſtatim ſuccurrendum. Quibus iam ſe apparantibus, ac nauibus paratis, alius affertur nuncius, murum Lydorum expugnatum, Cræſumq; viuum eſſe capturn. Sic Lacedæmonij magno ſe affectos detrimento rati, ſuperfederunt. Sardis autem hunc in modum ſunt expugnata: Quartodecimo quàm obſideri cœptæ ſunt die, Cyrus, miſſis paſſim equitibus ſuis copijs edicit ſe dona daturum ei qui primus muros conſcendiſſet. Poſteaquàm id conato exercitu res nō proceſſit, ibi, quieſcentibus cæteris, Mardus quidam cui nomē erat Hyrcædes, id aggredi eſt auſus à parte arcis vbi nullus ad excubandum erat collocatus, quia illinc ne quando vrbs caperetur haud ſuſpectum erat, vtpote loco prærupto atq; inoppugnabili: quaq; vna parte Leonē Meles primus Sardium rex non circumtuleraſt, ex pellice ſua genitum: qui

Leo quacunq; parte murorum circumlatus eſſet, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore Telmiſſes iudicauerant. Eum Meles per cæteram partem murorum circumduxit, quacunq; poterat arx oppugnari: per hanc partem, tanquam inoppugnabilem atque præciſam, circumducere prætermiſit, quæ ad Tmolum vergit. Ab hac igitur parte iſte Hyrcæades Mardus conſpicatus quendam Lydum pridie deſcendiſſe ad recipiendam galeam illuc deuolutam, aduertit animum, atque conſiderauit: dehinc ipſe conſcendit, & poſt eum alij Perſæ ſubinde, atque alij frequentes. Ita vrbs Sardis capta eſt, atque omnis direpta. Ipſi autem Cræſo hoc contigit. Erat ei filius cuius ſuper

16

Itaq; antea Cræſus, dum ſecundæ ipſius res eſſent, omnia pro viribus fecerat ipſius cauſa, cum alia excog. &c.

ruius habui mentionem, habilis ad cætera, ſed mutus. ad cuius vitium emendandum Cræſus pro viribus omnia fecerat, cum alia excogitando, tum verò Delphos mittendo ad oraculum ſciſcitandum, atque ei Pythia talibus reſpondit,

Lyde genus, rex multorum, valde inſcie Cræſe,

Ne cur agnatis exoptatam audiſſe loquentis

Intra ades vocem: ſine qua potior tibi longè.

Ille die quoniam primum inſelice loquetur.

Porro captis incenibus quidam Perſa in Cræſum ſibi ignotum vt occiſurus vadebat. Quem inuadentem ſe Cræſus quum videret, tamen præſenti clade affectus deuitare negligebat: nihil purans diſſerre an percuſſus oppeteret mortem, an non. Id vbi filius eius mutus aſpexit, timens patri, erupit in vocem, inquiens, Homo, ne perimas Cræſum. Atque hoc ille primum effatus, poſtmodum per omne vitæ tempus vocalis exitit. Perſæ & Sardibus potiti ſunt, & Cræſo viuq;, quum regnaſſet annos quatuordecim, totidemq; diés fuiſſet obleſſus, amiſſo magno imperio, vt ei fuerat reſponſum. Eum captum Perſæ ad Gyrum perduxerunt: quem ille vinctum compedibus ſuper ingentem quam ſtruxerat lignorum ſtruem imponit, circaq; eum bis ſeptem Lydorum filios: ſiue habens in animo primitias has alicui deo offerre, ſiue volens vorum perſoluere, ſiue cupidus ſciendi num quis dæmonum liberaret Cræſum (quem religioſum eſſe audierat) quominus pyre impoſitus viuus concremaretur, hæc quidem Cyrum

rum fecisse aiunt. Cræso autem super pyram stanti, etsi in tanta calamitate posito, tamen venisse in mentem Solonis, quod ab eo sibi nutu dei fuisset dictum, ex viuentibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi subiit Cræso, ferunt eum ex vehementi defectione animi victum, ingemiscentem, ter Solonem nominasse: & Cyrum, quum audisset, iussisse interpretes eum percontari quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos, & hunc interrogatum silentium tenuisse. Deinde quum loqui cogere-tur, dixisse, *illum nominavi*, quem cum omnibus tyrannis colloqui, ego quàm ingentem pecuniam præoptassem. Eum non planè loquentem, rursus interrogant quidnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atque instantibus, inquit quemadmodum Solon, qui esset Atheniensis, ad ipsum à principio venisset, & intuitus omnes eius opes coram, pro nihilo duxisset. Adeò quæ de ipso dixerat, ea omnia euenisse, neq; hæc magis de seipso quàm de omni hominū genere, & de iis præsertim qui sibiipsis beati videntur. Hæc Cræso referente, iam pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrum auditis per interpretem quæ Cræsus dixisset, pœnituisse: quum se quoque hominem esse cognosceret, qui alium hominem, qui se inferior non fuisset opibus, viuum rogo traderet. Præterea veritum ob id pœnam, ac reputantem nihil esse in rebus humanis stabile, iussisse ignem celesterrimè extingui iam incensum, Cræsumq; deponi & quæ cum eo erant. Verum eos qui iussi fuerant, non potuisse amplius vim ignis superare. Ibi ferunt Lydi Cræsum cognita Cyri sententiæ mutatione, quum cerneret vnumquemque extinguendo deuoluendoque igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamando inuocasse Apollinem vt ipsi adesset, siquod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cum lacrymis Cræso deum inuocante, nimbo repente, quum serenum ac tranquillum esset, cōtractos esse, imbresq; erupisse, ac vehementissima aqua pluuisse, & rogū extinxisse. Ita Cyrum, cognito deorum cultorem ac bonum virum esse Cræsum, è pyra deposuisse: atq; hunc in modum interrogasse, Cræse, quisnam tibi

1 Inquit Solonem Atheniensem olim ad ipsum venisse, & intuitū omnes eius opes, pro nihilo duxisse.

2 Concur-risse, vel ingruisse.

hominum persuasit ut cum exercitu invaderes fines meos, ex amico factus hostis? Cui Croesus, Ego, inquit, rex, istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deo autore, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est ut bellum quam pacem præoptet. nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent, dæmoni cordi fuit. Hæc Croesus loquutus est: quem Cyrus solutum iuxta se collocavit, ac in multa sanè observantia habebat: intuensque eum admirabatur, tam ipse quam omnis circa eum cœtus. Ille cogitabundus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes urbem, Vtrum debeo, inquit, rex, tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus verò eum, quæcumque liberet, audacter proloqui iussit.

1 Quidnā, inquit, Tunc ille Cyrum percontatur, 2 Quidnam, inquit, tan-
 quiens, tanta frequentia properat agere? Cui Cyrus, Tuam, inquit,
 ista turba tā vrbem diripit, tuasque opes * absunit. Atqui (Croesus ex-
 to studio / cipit) neque urbem meam diripis, neque meas opes. nihil
 agit? / enim mihi iam cum istis rebus est: sed tua ferunt aguntq̃.
 * alij. differt; /

disipat. S. // His verbis iniecta cura, Cyrus Croesum semotis arbitris 17
 // interrogat quidnam in his quæ fierent, sibi constituendum
 // censeret. Ad quem Croesus, Quoniam me dii seruum tibi
 // tradiderunt, iure debeo, siquid amplius animaduertero, id
 // tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & ijdem in-
 opes. Quos si diripientes tu ac porientes magnis opibus
 negligis, id tibi ex hoc credibile est euenturum, ut quis-
 que istorum plurimis opibus potietur, ita maximè in te
 rebellaturum, esse expectandum. Nunc igitur, si tibi pla-
 cent hæc quæ ego dico, ita facito: Siste ad singulas por-
 tas aliquot ex tuis satellitibus custodes, qui vetent expor-
 tari opes, ut earum decimæ Ioui necessario reddantur.
 Ita neque tu odium illorum contrahes, vi opes etipien-
 do: & ipsi agnoscetes se iusta agere, non inuiti facient.

2 Croese, qui Hæc audiens Cyrus, maiorem in modum gaudius est ta-
 sis rex ad be- li admonitu, eaque vehementer approbavit: & iussis sa-
 ne agendum & dicendum tellitibus id exequi quod Croesus ipsi subiecisset, his ver-
 comparatus, bis eum affatus est, 3 Croese, quandoquidem & facta &
 pere, &c. dicta tua egregia viri regis sunt, pete quid muneris à
 me

me velis impræsentiarum tibi dari. Ad quem Cræsus,
 1 Here, inquit, sine me gratum esse erga deum Græcorum, quem ego maximè omnium veneratus sum, ut missis ad eum his vinculis perconter nunquid ei fas sit bene de ipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id esset quod incusaret, altius repetens omnem suum aperuit animum, redditaque sibi oracula, & præcipuè donaria sua, quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditionem. Hæc commemorando redijt rursus ad petendam veniam ista deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus, Et hoc, inquit, Cræse à me impetrabis, & quicquid aliud: 2 atque id quoties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit quosdam Lydos, iussos, quum ad limen templi vincula deposuissent, sciscitari deum nunquid eum puderet ob oracula quibus Cræsum induxisset ad bellum Persis inferendum, tanquam Cyri potentiam euersurum: vnde tales primitiæ offerrentur: compedes scilicet ostendendo. & sciscitari cum hæc, tum nunquid Græcis dijs foret fas, esse ingratum. Lydis illuc profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita respondisse, Sortem fato destinatam defugere, deo quoque est impossibile. Cræsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, 3 hoc est abani: qui quum esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo, quum studuerit ut hæc Sardium clades liberis Cræsi, non ipsi Cræso, contingeret, tamen transferre fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, utpote dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus discat, tribus annis serius quàm fata destinarent, se fuisse captum. Secundo loco, quod ipsi ardenti opem tulit. Nam quod ad oraculum pertinet, haud rectè Cræsus conqueritur; quoniam Apollo prædixit, cum esse magnum imperium, si bellum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare volentem, decuerat mittere sciscitatum utrum ipsum Apollo diceret imperium, an Cyri. Sed quod dictum erat, nec consi-

1 Here, inquit, maximè gratum mihi feceris, si permiseris ut deum Gr. q. e. max.o. veneratus sum, missis, &c.

2 Et quicquid aliud tibi opus erit.

3 Tritaui. l. Gygis. à quo quintus erat Cræsus.

derans, nec interrogans, sibiipſi acceptum referat. Quod autem ultimo responſo ait Apollinem dixiſſe de mulo, ne hoc quidem diſcuſſit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe qui duobus diuerſarum gentium parentibus ortus ſit, generoſiore matre quam patre. Nam illa quidem, Meda erat, Aſtyagis Medorum regis filia: hic autem, Perſa, & Medis ſubiectus: & licet omnium iſſimus, tamen domnam ſuam in matrimonium duxit. Hæc Lydis Pythia reſpondit, quæ illi Sardis reuerſi Cræſo nunciarunt. Quibus auditis Cræſus ſuam ipſius agnouit culpam eſſe, non dei. De Cræſi igitur imperio & prima Ioniz ſubactione ita res ſe habent. Porro Cræſi non hæc ſolum quæ iam diximus, ſed alia quoque permulta donaria in Græcia extant. Siquidem apud Thebas Bœoticas tripus eſt aureus, quem illic Apollini nuncupauit Iſmenio: apud Ephēſum quoque buculæ aureæ, atque columnæ pleræque. Quinetiam in veſtibulis templi apud Delphos clypeus viſitur aureus ingens. Atque hæc etiamnum ad noſtra uſque tempora ſupererant: nonnulla tamen interciderunt. Ac verò quæ apud Branchidas Mileſiorum à Cræſo dedicata fuerunt, pondere (quantum intelliſſo) æquali erant ijs quæ ſunt Delphis. Cæterum ea quæ tum Delphos, tum etiam ad Amphiarai miſit templum, hæc ſibi, veluti domeſtica bona, paternarumque facultatum primitias, diuis conſecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduerſarij, qui Cræſo, priuſquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impenſè ſtudebat, hunc in regni poteſtatem prouehere conatus: Pantaleon enim, & ipſe, Halyattis filius erat, Cræſi frater, at non germanus: *matres enim habebant diuerſas*. Nam Cræſus matre fuit Carica, Halyattis vxore: Pantaleon ex ¹ Iade fuit ſuſceptus. Quum autem tradito à patre imperio Cræſus potiretur, hominem illum qui antè ſic pertinaciter ¹⁸ ſibi reſtiſſet, in fullonis officinam pertractum interemit: bona autem eiufdem iam antè diuis deſtinata, tunc uti diximus ijs locis conſecrauit. Atque de donarijs hactenus dictum ſit. Porro Lydia quod ſcribatur nihil ſane

1 Ionica.

ne mirandum habet, prout aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolò prouenientia. Vnum tamen nobis exhibet multo maximum præter Ægyptiorum & & Babylonicorum opera. Ibi enim est Halyattis Cræsi parentis sepulchrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus: reliqua sepulchri pars, ¹ aggestio est terræ. ¹ Terræ aggestæ moles est. Quod sepulchrum construxisse feruntur homines ² emptitij atque operarij, & vnâ cum his adiuuantes ancillæ. ² Circumforanei. Cæterum ad nostram vsque ætatem in summo tumulo quinque termini stabant, quibus literæ insculptæ indicant quæ singuli elaborauerint: apparebatque ex mensura, ancillarum opus esse maximum. Lydorum enim filiæ omnes meretricantur, atque hoc quæstu tantisper dotem colligunt dum nupserint: se autem ipsæ met locant. Sepulchri huius ambitus, stadiorum est sex, & duorum ³ iugerum: latitudo, ⁴ iugerum tredecim. ³ Plethrorum. Confinis est eidem sepulchro lacus ingens, quem Lydi referunt esse perennem. vocatur autem Gygaus. ⁴ Plethrorum. Atque hoc quidem sic habet: Lydi legibus propemodum vtuntur Græcorum similibus, nisi quòd Lydi filias suas prostituunt. Hi primi eorum quos nouimus, numum aureum argenteumque ad vtendum percusserunt, & primi caupones institoresque extiterunt. Aitunt & ipsi se ludos inuenisse qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt: simul autem hæc inuenisse, & in Tyrtheniam, *hoc est* ⁵ *Thusciam*, colonos deduxisse. ⁵ Hetruriæ. Id quod hunc in modum accidisse referunt: Tempore Atyis, Manis regis filij, annonæ difficultatem per vniuersam Lydiam valde grassatam esse, & initio quidem Lydos vitam assiduis laboribus tolerasse, postea verò, quum non cessaret *malum*, remedia quæsiuisse, & alium aliud excogitasse. Tum igitur inuentum ab iisdem ⁶ aleæ ⁶ Tesserarum & talorum. tesserarumque ludum, & pilæ, cæterorumque ludorum omnium genera, præterquam ⁷ talorum. horum enim ⁷ Calculorum. inuentionem sibi non vendicant Lydi. Porro ad famem discutiendam, altera quidem dierum in totum ludibus occupatos fuisse, ne videlicet ciborum quærendo-

rum solitudine distorqueretur : altera verò à lussibus abscin-
 1 Et sorte le-
 gisse, alteram
 quidem par-
 tē ad manen-
 dum, alteram
 verò ad exeū-
 dum ē regio-
 ne. Et parti
 quidē illi cui
 sortitō obti-
 gisset vt ma-
 neret, seipsū
 regē, migrātī
 autē, suū filiū
 pręfēcisse, cui
 nomen Tyr-
 rheno. Alte-
 ros porrò qui
 bus sorte ob-
 tingerat vt e-
 migrarent,
 Smyrnā de-
 scendisse. Hic
 mox, &c.

2 Ita autē de
 his scribā vt
 Persę quidā
 narrant, qui
 res Cyri ge-
 stas verbis au-
 gustiores red-
 dere nolunt,
 sed id quod
 res est dicere:
 gnarus tripli-
 cem aliam ef-
 se de Cyro
 narrandi viā.

3 Ipse quum
 iā antē apud
 suos celebris
 esset, tum ve-
 rō magis etiā
 quā antea
 iustitiam se-
 ctari aggressus est : quōd videret apud Medos vniuersos mag. q. licentiam,
 & satis sciret iuri iniuriam aduersari.

tinentes, vsci consueuissē. Atq; hoc modo vixissē annis
 duodeuiginti. Vbi autem malum non remitteret, sed ma-
 gis etiam sciret, tum regem vniuersos Lydos bifariam di-
 uisissē, ¹ & hos quidem in sedibus suis permisissē, illos verò
 aliquō ablegassē colonos. Ac verò ijs qui in sedibus suis
 permanerent, regem ipsum perrexissē imperare: illis au-
 tem qui deducendę colonię destinati erant, filium suum
 pręfēcissē, cui nomen Tyrrheno. Hosē Lydia excedentes,
 primū diuertissē Smyrnā, & mox fabricatis nauigijs,
 nimirum quibus ea quę nauigationi accommoda vide-
 bantur, imponderent, ad victum sedesq; quarendas oram
 solussē: donec varias nationes pręteruecti, ad Vmbros
 peruenissē: vbi ciuitatibus constructis, ad hunc vsque di-
 em habitauerint. Atq; pro Lydis, propter regij filij qui eos
 deduxit, nomen, appellatione quoque commutata nomi-
 natos fuisse Tyrrhenos. Lydi itaq; à Persis in seruitutem
 redacti fuerunt. Hinc iam nobis exequetur oratio, tum
 quisnam fuerit Cyrus ille qui Crēsi euerit imperium,
 tum quomodo Persę Asię imperio potiti sint. ² Igitur
 quemadmodum quidam memorant Persarum, non qui
 res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre student,
 ita ego conscribam: gnarus trifarias alias esse de Cyro
 narrandi vias. Quum Assyrij annis quingentis viginti su-
 periores Asiā obtinuissē, primi Medi ab ipsis deficere
 cōperunt: qui cum Assyrijs pro libertate pręliati, strenuē
 se gesserunt: excussoq; seruitutis iugo, in libertatem sese af-
 seruerunt. Post quos & alię nationes idem fecerunt quod
 & Medi. Ceterum quum iam per continentem in vni-
 uersum proprijs vterentur legibus, hac demum occasione
 rursus tyrannidi subiecti fuerunt. Fuit apud Medos vir sa-
 piens, cui nomen erat Deioces, filius Phraortis, qui quum
 ad tyrannidem aspiraret, huiusmodi quędam excogitauit.
 Quum Medi per vicos passim habitarent, Deioces ³ cum
 antē apud suos probatus, tum magis studiosiusq; æquita-
 tem affectitabat venditabatq;, quōd videret apud Medos
 vni-

vniuersos magnam quandam licentiam: sat sciens æquitati iniquitatem esse inuisam. Medi verò qui eundem habitabant vicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum controuersiarum sibi constituunt. Hic, vt qui principatum ambiret, rectum se æquumq; præbuit. Quæ quum faceret, laudem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam: ¹ adeo vt hæc intelligentes qui apud cæteros pagos habitabant, nempe Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, læti vndiq; affluerent quotquot prius iniquis sententijs fuerant superati, ad Deiocem, & ipsi lites finendas transferrent: postremò nulli alij hanc provinciam permitterent. Quum verò numerus accurrentium cresceret, vtpote qui intelligerent sententias iustè terminari, Deioces, animaduertens vniuersa in se vnum incumbere, neq; amplius illic confidere vbi prius ius dicere consueuerat, volebat, neq; omnino iudicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquebat si toros dies, rebus suis domi neglectis, diuimendis aliorum libris operam impenderet. Quum igitur rapinæ sceleraq; passim per vicos multo etiam magis quàm prius patrentur, Medi habito cōcilio, de communi rerum statu colloqui cōeperunt. ² Et quantum mihi videtur, Deiocis amici ex composito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam, inquires, hisce modis vsuri, hanc nostram regionem poterimus diu habitare. Agite igitur, constituamus nobis ipsi regem, vt videlicet ditio nostra bonis legibus administretur, ³ & nos, ad sua quisque opera diuertentes, nusquam impunitate sceleratorum violemur. Quæ quum sic referrentur, persuasi Medi regibus sese subiiciunt. Continuo consultatum est quemnam regem crearent. Deioces adeo ab omnibus commendatus, productusq; in medium vt omnium suffragio rex comprobaretur. At ille iussit ædificia sibi erigi imperio digna, stipatoresq; ad custodiam corporis sui adiungi. ⁴ Huic Medi hæc præstiterunt, eiq; ædificia ingentia probèq; munita extruxerunt in ea quam designauerat regionem. His verbis persuasi Medi regio imperio se subijcere, statim cōsultant quemnam regem creent. Tum Deioces ab omnibus nominari & prædicari, adeo vt omnium tandem suffragio rex approbaretur.

4 Hæc in eius gratiam Medi fecerunt, eiq; &c.

¹ Adeo vt quum in alijs pagis intellexissent Deiocem solum esse qui incorruptè iudicaret, qui prius iniqua iudicia erant experti, ad Deiocem discipaturum vltro accurrent: postremò nulli alij arbitrium deferrent. Quum autem in dies ventitaret plures, vtpote q.

² Hic (vt ego quidè existimo) Deiocis amici bellicosum sermonem sunt exorsi. Enimvero (inquirebat) si pergamus his moribus viuere, hæc nostram regionem diu non poterimus incolere.

³ Et nos res nostras agamus, neq; male agendi libetia nostris sedibus pel-

1 Ita ut ambitus alter alterum amplectatur.

2 Adiuuante ipso loci situ, ut qui collis esset. Sed accessit maior etiam ars & industria, factis scilicet premambitibus inter se contiguis, in quorum postrema regia est & thesauri. Eorum autem amplissimus magnitudine plus minus circuitum Athenarum exæquat. Suntque primi ambitus pinnae albæ: secundi, nigrae: tertij, puniceae: quarti, caeruleae: quinti, sandaracinae.

3 Præterea ne ridere coram vel excreare in quam honestum haberetur. Et hæc à Medis apud regem obseruantur, ne videlicet, &c.

ne: permiserunt quoque satellites ex vniuersis Medis quos vellet sibi deligeret. Deioces igitur imperio potitus, Medos compulit vnum oppidum condere: ut hoc vno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, moenia construit ampla simul & valida, quæ nunc Ecbarana appellantur, in quibus murus vnus alteri veluti confinis erat: sic nimirum constitutis moenibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent sublimiores, solisque pinnis prominerent. 2 Adiuuabat huc loci ipsius commoditas, ut qui collis instar esset eleuatus. Sed accessit etiam maius quiddam data opera factum. siquidem ambitus isti numero erant septem contigui, in quorum postremo regia est & thesauri. Hæc moenia quum amplissima sint magnitudine, proorsus illum Atheniensium æquant ambitum. *Atque singula quidem pinna suis atque hunc in modum distinctis fulgent coloribus. Nempe* primi ambitus pinnae colore sunt albicanti, secundi nigro, tertij purpureo, quarti caesio, quinti sandaracino: postremi verò duo, alter argentatas, alter inauratas habet pinnas. Et his quidem munimentis Deioces se suamque regiam circumscepit, ac reliquum populum seorsum circumquaque habitare iussit. Cæterum vniuersis hoc ornatu constructis, primus Deioces cauit necui ad regem ingredi liceret, sed per internuntios cuncta transigerentur: adeo ut nec conspici regem à quoquam fas esset. 3 ad hæc, nec ridere, nec expuere (propterea quod omnibus factu deformia essent) coram liceret. Hæc ideo faciunt apud regem, ne videlicet eum cernentes æquales & vnà cum eo educati strenui & fortes, indoleant atque insidientur: quin potius quiddam à reliquis hominibus diuersum ipsis esse videatur, si coram ipso non intueantur. Quibus quum sese Deioces iam adornasset, atque in imperio confirmasset, in exercenda iustitia valde seuerum se præbuit. Etenim litigantes causas suas conscriptas intro per internuntios mittebant, quas ille decisas remittebat. Et hæc quidem in iudicijs factitabat. Cæteris autem in rebus hunc ordinem instituerat. Si quem intellexisset iniuriam cuiquam facere, hunc ad se ascitum, indicta pro delicti modo poena multabat: in quem vsum exploratores

tores auscultatoresque per vniuersam suam ditionem disposuerat. Deioces igitur solā Medicam subegit nationem, eiq; soli imperauit. Cuius nationis tot numero gentes sunt, Buzæ, Paretaceni, Struchates, Arizāti, Budij, Magi. Tot sunt in Media gentes. Deioce defuncto, qui annos tres & quin quaginta regnavit, filius eius Phraortes suscepit imperium. Qui solo imperio Medorum non contentus, bellum ante omnes intulit Persis, eosque primos in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus positus, valida vtraque, mox Asiam subegit, aliam deinceps atque aliam inuadendo gentem: donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos inquam Assyrios qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à sociis per defectionem desertos: alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione suscepta Phraortes, secundo ac vicesimo quam regno poritus est anno, cum pleraque exercitus parte periit.

Post obitum eius, Cyaxares filius, Deiocis nepos successit: qui dicitur multo maioribus suis fortior fuisse, & primus Asiaticos populos ¹ in prouincias distinxisse, primisque in suum quosque ordinem distribuisse, hastatos, equites, sagittarios: quum prius omnia ² promiscua fuissent atque implicita. Hic est qui cum Lydis bellum gessit: quo tempore in ipsa pugna dies in noctem est conuersus: quique

¹ In turmas decuriasse.

² Promiscue fuissent confusa.

20 que rota supra Halyn flumen Asia sibi conciliata, collectis suis omnibus, copias duxit aduersus Ninum, simul & patrem ulturus, & ciuitatem ipse euersurus. Ipsi porro, Assyriis prælio superatis, Ninum obsidenti ingruit ingens Scytharum exercitus, duce Scytharum rege Madye Protorhyæ filio: qui Cimmericis ex Europa eiectionis in Asiam eruperunt: & dum illos fugientes persequuntur, ita in Mediam penetrarunt. Est autem à lacu Mæotide ad Phasim vsque & Colchos, expedito viatori iter triginta dierum: è Colchis verò non ita longo itinere perueniri potest in Mediam: sed vna duntaxat natio interiecta est, Saspire: quos ubi transferis, continuò occurrit Media. Scythæ tamen hac non iruperunt, sed alia via superiore & multo longiore deflecentes, Caucaſo monte ad dextram relicto. Hic Medi cum Scythis congressi, prælioque fusi, Asiæ imperium amiserunt. Porro

1 Scythæ vero regredientes, quum in urbem Syriæ Ascalonem peruenissent, plerisque, nullo illato damno prætergressis, pauci aliquot rel. Ven. Vranix fanū spoliarent, omnium quantum quidem intelligo) huius deæ templorum vetustissimum.

2 Et ab iis qui in Scythiam veniunt, eo morbo affectos cōspici: quos Scythæ ipsi enareas, *id est, execrabiles, seu execrationi obnoxios*, appellāt. Itaque octo & viginti annos Scythæ imperiū Asiæ tenuerunt, quo tempore omnia iniuriosè & superbè imperitando vastarunt. Siquidē præter tributa, tantum à singulis exi-

gebant quantum ijs imposuissent: & tributis non contenti, singulorū etiam bona passim prædabantur. Plerosque igitur ipsorum Cyaxares & Medi hospitio acceptos & inebriatos interemerunt. Et hoc modo recepto imperio, iis quæ prius obtinebant sunt potiti, & Ninum ceperunt. Quomodo autē ceperint, & Assyrios (excepta Babylonia) sibi subiecerint, alibi declarabo.

3 Comprehensio Scytharum imperio, regnasset.

Scythæ vniuersa Asia potiti, hinc rectā in Ægyptum contendunt. Quibus iam Syriam Palæstinam ingressis Plamitichus occurrens Ægypti rex, muneribus precibusque effecit ne ulterius progredierentur. 1 Scythæ, ubi retrocedentes in urbe essent Palæstinæ Ascalone, bonaque parte Scytharum nullam iniuriam inferente, pauci aliquot relictū Veneris Vranix fanū depecularunt, inter cætera (quantum equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquidem quæ in Cypro est *eiusdem deæ ædes*, ex hac prodijt: id quod ipsi etiam Cyprij referunt. Quinetiam illud apud Cythera delubrum Phœnices ex hac Syriæ regione orti condiderunt. Ac verò dea ipsa tēpli spoliatoribus eorumque posteris semper immisit morbum foemineum: quemadmodum & ipsi fatentur Scythæ, se videlicet illo morbo ob id laborare. 2 & videre licet apud Scythas hunc morbum curantes, quos enareas appellant Scythæ. Postquam verò iā vigintiocto annis Asiæ imperium Scythæ obtinuissent, omniaque iam penè ex negligentia licentiaque depopulata essent (nam præter tributum exactionesque, diripiebant, extorquebantque à quibuscumque possidebant) tandem horum potiore partem Cyaxares atque Medi hospitio acceptam inebriatamque interemerunt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, receptis ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnauerunt. Ut autem ceperint, in aliis mox scriptis indicabo. Assyriosque, excepta Babylonica quapiam portione, subegerunt. Post hæc Cyaxares, ubi quadraginta annis 3 vnā cum Scythis imperasset, vita functus est. Cuius regnum suscepit Astyages filius. Hic filiam sustulit, appellauitque eam Mandanen. Quæ visa est ei per quietem tantum vrinæ fundere ut omnem ipsius urbem oppleret, atque vniuersam Asiam inundaret. Quod somnium quum magis somniorum interpretibus exposuisset, contreritus est, singula quæque ab illis edoctus. Ideoque visum hoc reformidans, Mandanen

iam

iam viro maturam, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit, sed Persæ cuidam nomine Cambyfi, quem compertum habebat familia quidem bona ortum, ceterum ingenio sedato, ¹ gerentemque se multo infra mediocris Medi alicuius conditionem. Eodem quo Cambyfi collocauerat filiam anno, visionem alteram vidit: videbatur ei ex genitalibus filiæ vitis enasci quæ omnem occuparet Asiam. Quod visum quum retulisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem & partui vicinam ex Persis accersit, ei que, quum venisset, custodiam apponit, volens quod illa peperisset interimere. Etenim Magi somniorum interpretes visionem illam portendere dicebant Astyagi, prolem filiæ pro ipso regnaturam. Hoc igitur observans Astyages, ubi genitus est Cyrus, adscito Harpago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atque omnium rerum suarum procuratori, hæc inquit, Harpage, negocium quod tibi iniungo caue prætermittas, aut villo modo exequi supersedeas: ² néve committas vt alios præponendo, postea tibi ipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit puerum, in domumque tuam ferto, atque occidito: postmodum quoquo modo voles ipse sepelito. Cui respondit ille, ³ Neque aliàs vnquam rex huic viro rem iniunxisti ingratam, & in posterum dabimus operam nequid in te delinquamus. Quod si tibi cordi est hoc ita fieri, ⁴ mea interest id industrie exequi. Hæc quum respondisset Harpagus, ei que ⁵ puer traditus esset ornatus ad necem, contulit se domum flens: adiensque vxorem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem. Ad quem vxor, Quid igitur, inquit, facere tibi in animo est? Ego verò (respondet vir) quanquam Astyages mandauit, etiamsi desipier, peiusque insaniet quàm nunc insanit, non tamen eius voluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idque multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages grandis natu est, & virili prole orbus: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimis, quid aliud restat hinc mihi quàm periculum maximum? Enimvero securitatis meæ causa
¹¹ expedit hunc puerum interimere, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc loquutus, euestigio

¹ Et quem ipse infra mediocris conditionis Medos duceret.

² Neq; aliàs vnquam notasti (seu deprehendisti) in hoc viro illepidū quidquam. est enim hic napides idē quod insidre: vt ex Thoma Magistro docet Pau. Leopard. Emend. l. 7, c. 11. S.

³ Neque me decipito. & ne aliis ad hoc agendum delectis, rādem tibi ipse malum crees.

⁴ Meum est.

⁵ Puerulus cum ornatu traditus esset ad necem.

1 Pascua & montes feris oppletos quā opportunitissimē incolere.

2 Fore ut pessimo supplicio te interficiat. Expositū autem incueri sum iussus.

3 Ad casam suam. Huic porro etiam vxor quæ per totum diem parturierat, tunc fortē nūminis voluntate filiū pepererat, dum ipse in urbem proficisceretur: etanque alter de altero solliciti.

4 Quod vitā neq; vidissem, neq; vquam dominis nostris eueniat.

5 Nunquam enim cogitafsem ex eo genere esse.

6 Cæterum in viatē totā ex ministro intellexi, qui mihi extraxit urbem deducto puerulū in manus tradidit: filiū esse videlicet Mandanes Astyagis filię, & Cambylis

Cyri filij: & Astyagem iubere illum interfici, Nunc igitur hic est.

nuncium mittit ad bubulcū Astyagis, quem norat ² pascuorum maximē idoneorum, & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum, cui nomen erat Mitradates: cuius contubernalis & eadem conferua erat, nomine Cyno Græca lingua, *id est canis*, Medica, Spaco. nam canem Medi spaca appellant. Locus vbi boum pascua ille habebat, montium radices erāt, ad ventum boream Ecbatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Saspires vergente, Media valde montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua verò tota admodum plana. Hic itaque accersitus, properē quum venisset, inquit ad eum Harpagus, Iubet te Astyages hunc capere infantem quem in desertissimo montium exponas, ut celerrimē pereat. & hæc ut tibi dicerem mihi iniunxit: & nisi hunc interemeris, sed aliquo pacto seruaueris, pessimo exitio re occubiturum. cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc vbi audiuit bubulcus, sumpto infante, rediit quā venerat ³ ad bouile suum. Ei, dum in urbem abiit, vxor sua, quæ erat prægnans, per totam diem parturiens, ē voluntate dæmonis enixa est filium. Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem vxori parturienti meruens, illa vicissim marito timens, propterea quod præter consuetudinem ab Harpago accersitus esset. Vbi autem reuersus affuit, eum vxor, utpote ex improviso cernens, prior interrogauit quid ita studiosē ipsum Harpagus accersisset. Cui ille, Vxor, inquit, vbi in urbem veni, & vidi & audiui ⁴ quod nec visum oportuit nec agi circa dominos nostros. Harpagi domus omnis luctu tenebatur: in quam ego perterrefactus simulatq; introii, video puerulum in medio positum, palpitantem vagientemq;, auro ac versicolori veste ornatum. Eum Harpagus, vbi me vidit, iussit celerrimē sumere, atq; exponendum asportare in monte quam maximē feris abundantem: dicens Astyagem esse qui hæc mihi iniungeret: magnopere minatus, nisi ea facerem. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicuius illum domesticorū esse, ⁵ non autem illius generis. Admirabar tamen quod viderem auro vestibusque ornatum: præterea quod plāctus manifestus fiebat in Harpagi domo. ⁶ Atqui inter viam, ex omni

ora-

oratione famuli qui me extra urbem deduxit, mihi quæ infantem tradidit, percepi eum Mandanes Astyagis natæ & Cambysis Cyro geniti esse filium, & ab Astyage iussu interfici. atque is hic est. Hæc loquens bubulcus, puerum detectum ostendit: quem illa intuita procerum ac speciosum, genua viricū lachrymis amplexa, obsecrat nequa ratione puerum exponat. Hic negare aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago speculatores ad rem explorandā: seque, nisi id exequatur, miserrimè periturum. Mulier ubi id viro non persuadet,¹ Quandoquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundū est facito, si modò necessitas prorsus est aspici puerum dum exponitur. Quoniam ego quoque peperī, peperī autem mortuum: ablatum hūc exponē, & istum ex Astyagis filia, tanquam ex nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam & hic qui obiit, regale sepulchrum nascetur, & iste qui superest, animam non amitter. Sanequam commodè visā est bubulco mulier loqui pro præsentī conditione: atque ita continuò fecit. Igitur quem necaturus attulerat, cum vxori tradidit: suum autem, qui mortuus erat, acceptum, collocavit in eo vase in quo alterum portauerat. Omni quæ alterius pueri cultu ornatum, in desertissimo monte exposuit.² Ideo quæ post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic vicario, in urbem se contulit, & ad domum Harpagi: ait quæ sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus, missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum verò qui postea Cyrus appellatus est, vxor bubulci sibi sumptum, educavit, imposito illi alio quopiam ac non Cyri nomine. Qui posteaquam decennis fuit, cum res ista quæ illi contigit, palam fecit: Ludebat in pago ubi armenta illa erant, & ludebat cum æqualibus in via: quem inter ludendum cæteri pueri quum pro rege sibi elegissent, cognominatum bubulci filium,³ ipse eos munis distinguebat: ut alij domorum structores essent: aliis, ut satellites: alij, ut oculi regis esset: alij, ut mandatorum renunciator, tanquam suum singulis munus assignans. Horum puerorum str.

¹ Secundo hæc dixit, Quandoquidem igitur tibi nō possum persuadere ut exponas, tu saltem hoc facito: si quid omnino necesse est expō situm cerari.

² Tertio verò die quàm puer expositus fuerat.

³ Ipse quibuscūq; eorum præcipiebat ut domorum str.

quidam collusor Artembaris filius erat, viri inter Medos clari, quem Cyrus, quod imperata non fecisset, iussit ab alijs pueris comprehendi: & quum illi paruissent, * multis verberibus affecit. Quæ puer tanquam se indigna passus, iniquissimo animo ferens, vbi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertulisset deplo-
 ravit: non tamen Cyrum nominans (nondum enim eius ²² hoc erat nomen) sed filium bubulci Astyagis. Artembares, ut erat ira percitus, ad Astyagem, ducens filium secum, contendit: & rem intolerandam passum esse inquit, eiusque humeros ostendens, Siccine indignè, ait, accipimur, rex,
 1 A serui tui, 2 à filio bubulci serui tui? Audiens hæc atque cernens Astyages, volens Artembaris honoris gratia vlcisci puerum, iussit accersi bubulcum & filium. Qui quum ambo adfuissent, intuens in Cyrum Astyages, Tunc, inquit, hoc tali patre genitus, ausus es huius filium, viri apud me primarij,
 * tam indignis concidere verberibus? Cui ille, Istud, inquit, here, huic ego iure feci. pueri enim pagani, quorum hic vnus erat, me regem suum ludentes constituerant: quippe qui videbar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste, quum cæteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse volebat, ac me nihili faciebat: propter quod pœnas dedit. Quod si ego propterea vlllo malo sum dignus, hic tibi præsto sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, visaque est figura oris referre ac repræsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. His percussus Astyages, aliquandiu sine voce mansit, vixque tandem ad se reuersus, volens à se Artembarem dimittere, 2 ut bubulcum submotis arbitris rimaretur, Ego, inquit, Artembares, efficiam ut filius quoque tuus ob hoc nihil conqueri possit. Dimisso igitur Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde puerum accepisset, quisve ei tradidisset. Ille ex se genitum respondere, & genitricem eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consulere qui 3 cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulque hæc dicens, satellitibus innuit ut caperent ipsum. Hic autem ad necessitates reductus, ita demum rem patefecit: ab initioque exorsus, vera referendo, descendit ad preces & ad petendam

* alij, verberibus eum ad modum asperè tractauit. S.

1 A serui tui, & quidè bubulci, filio?

* alij, tam indignè tractare. S.

2 Ut de bubulco seorsum accepto quæstionem haberet, Ego, &c.

3 Ac si vltro vellet in maximas angustias sese dare.

petendam sibi veniam. ¹ Bubulco veritatem eloquuto, Astyages pauciora iam verba fecit: sed Harpagum, cui valde succensebat, vocari à satellitibus iussit. Quem, ubi adfuit, percòtatur Astyages, Harpage, qua nece interemisti quem tibi tradidi puerum è filia mea genitum? Harpagus (vt vidit pastorem interesse) noluit tergiuersari mendacio, ne argumentis conuinceretur: sed ita respondit, Ego, posteaquam infantem accepi, rex, cogitavi quò pacto ex animi tui sententia facerem: & ² tamen, quum apud te innoxius extitissem, ne forem aut filix tuæ aut tibi ipsi carnifex. còque ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquit, te esse qui iuberet illum interfici. In quo dicendo mentitus non sum. tu enim ita præceperas. ³ Atque huic, dum puerum trado ex tuo præcepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando rantis per dum expirasset: comminatus isti extrema quæq; nisi hæc effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, missis eunuchorum fidissimis, rem cognoui, & per eisdem mortuum sepeliui. Ita res habet, rex: atq; hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem ⁴ directam habuit orationem. Astyages autem dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod còtigerat, primùm rem ei enarrat quemadmodum ipse ex bubulco audierat: deinde ea narrata, eò deuenit vt diceret, Quod puer viuit, & quod accidit, bene habet. De eo enim, inquit, quod in hunc puerum factum erat, valde laborabam, & à filia mea insimulatus, haud leuiter ferebam. Igitur in bonum conuersa fortuna, tum filium tuum mitte ad puerum hunc qui recens venit: tum verò ad cœnam mihi adesto. siquidem constitui pro recepto filio diis quibus honor hic conuenit, sacrificare. Harpagus, quum hæc audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus quòd peccatum suum còmodè cessisset, & propter sortem prosperam ad conuiuium vocaretur, domum abiit. Quam ingressus, properanter filium qui ipsi vnicus erat, tredecim circiter natum annos, mittit domum Astyagis, iubens exequi quæcunque ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset vxori exponit. Eius porro filium, ubi aduenit, Astyages iugulatum & in frustra concisum partim torruit, partim elixauit, & probè conditum,

¹ Astyages bubulci veritatem eloquuti non magnam rationem habuit: sed Harp.

² Et tamen, quum in te nihil peccasset, neq; filix tuæ, neq; tibi ipsi essem carnifex.

³ Tradidi igitur isti hoc modo: addito mandato vt eum expon.

⁴ Simplicem.

paratum habuit. Dehinc sub horam cœnæ, postquam ad-
 fuerunt cum cæteri conuiuæ, tum verò Harpagus, conui-
 uis quidem aliis atque ipti Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt
 ouilla refertæ carne: Harpago autem, præter caput & ma-
 nus extremas ac pedes, reliquis filij ſui partibus. nam illa in
 caniſtro operta, ſeparatim reſoſita erant. Eum autem,
 poſtquam ſatis depaſtum illo cibo putauit Aſtyages, inter-
 rogat nunquid ſit illis oblectatus epulis? Se verò valde ob-
 lectatum, dicenti Harpago, ij quibus negocium erat da-
 tum, adferunt caput filij cum extremis manibus ac pedi-
 bus tectum: & adſtantes iubent detegere, ac ſumere quod
 vellet ex eis. Harpagus obtemperans, vbi detexit, cernit
 reliquias filij. non tamen eo ſpectaculo conſternatus eſt,
 ſed apud ſeipſum manſit. Et percontanti Aſtyagi nunquid
 agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere re-
 ſpondit: ſibi quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito
 reſponſo, receptiſque reliquiis carniū, domum abiit, eas
 (vt ego opinor) illinc collectas humaturus. Et Harpagum
 quidem hac vltione Aſtyages proſequutus eſt. De Cyro
 autem deliberans, eoſdem ex Magis accerſiuit qui fuerant
 ipſius ſomnium ſic interpretati. Poſtquam venerunt, ſci-
 ſcitatur eos ² quid cenſeant de viſione ſibi agendum. Illi
 neceſſariò fore inquiunt vt puer, ſi ſuperſtes eſſet, nec hac-
 tenus periſſet, regnaret. Atqui puer & viuut & incolumis
 eſt, (Aſtyages excipit) & quum ipſum ruri agentem pueri
 eius pagi, regem delegiſſent, quæ faciunt qui reuera ſunt
 reges, ea omnia hic fecit. Nam ſatellitibus, ianitoribus, in-
 ternunciis, ac cæteris muniis inſtitutis, imperium exercuit:
 quæ vobis quonam videntur ſpectare? Si ſuperſt puer (Ma-
 gi reſpondent) atque regnauit ³ nulla ex prouidentia, con-
 ſidito ob id, ac bono ſis animo, iam non eum regnaturum
 iterum. Nam quædam vaticinationes noſtræ in exigua re-
 ciderunt, ⁴ & velut in ſomnia in imbecillum quiddam tan-
 dem redactæ ſunt. Ego (inquit Aſtyages reſpondens) iſtius
 veſtræ, Magi, ferè ſum ſententiæ, ⁵ me ſomnio eſſe deſun-
 ctum, puero iam rege nominato, nihilque mihi amplius
 eum eſſe reformidandum. Vos tamen probè conſideran-
 tes, quænam futura ſint & meæ domui & vobis tutiſſima
 conſulitè. Ad hæc Magi, Noſtra etiam, rex, (inquiunt) ma-
 gni

¹ Sed mētis
compos fuit.

² Quomodo
ſibi viſum il-
lud eſſent in-
terpretati. Illi
idem reſpon-
ſum reddide-
runt, *quod an-
tea*, oportere
puerū regna-
re, ſi ſuperſtes
eſſet, nec pri-
us obiiſſet.
Atqui, &c.

³ Non de in-
dustria & abi-
que villo con-
ſilio, conſid.

⁴ Et quæ ex
inſomniis pē-
dent, priuſus
ad leue quid-
piā deueniūt.

⁵ Hunc eſſe
ſomnij exitū,
puero, &c.

19 gni interest, tuum stare principatum: ¹ qui si immutetur,
 20 & ad hunc puerum qui Persa est transeat, nos quoque qui
 21 Medi sumus, in seruitutem redigemur apud Persas, & ex-
 22 tranei nullius erimus preti: te verò regnante, cuius popu-
 23 lates sumus, tum ex parte imperamus, tum magnos apud
 24 te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno
 25 tuo prospiciendum est: & nunc, siquid cerneremus quod
 26 timendum esset, tibi aperiremus: verum quum in rem fri-
 27 uolam nunc euaserit somnium, & ipsi confidimus, & te iti-
 28 dem confidere iubemus, & hunc ablegare puerum ab ocu-
 29 lis tuis in Persidem ad parentes. His auditis Astyages ga-
 30 uisus est: accitoque Cyro hæc inquit, Fili, quum ego pro-
 31 pter quandam haud sanam somnij visionem in te fuisset
 32 iniurius, tuo tamen ipsius fato superstes es. Nunc itaque
 33 lætus ad Persas ito cum ijs quos ad te deducendum mit-
 34 tam. Eò perueniens, parentes tuos offendes: patrem, non
 35 qualis est Mitradates bubulcus, & matrem, non qualis est
 36 vxor eius. Hæc loquutus Astyages Cyrum dimittit. Quem
 37 ad domum Cambyxis reuersum, acceperunt sui parentes,
 38 & audita re vehementer amplexati sunt, ut quem statim
 39 mortem obiisse crediderat. Sciscitabantur igitur quonam
 40 modo superstes esset. Hic se verò ait eos antea non nouisse,
 41 & ob id maximè errasse. Inter viam tamen omne suum
 42 infortunium audisse. credidisse enim se bubulci Astyagis
 43 esse filium: verum in illo itinere omnem rem gestam, ab ijs
 44 qui ipsum deduxerant accepisse. Commemorabat autem
 45 se ab vxore bubulci fuisse educatum, semper eam laudi-
 46 bus prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno.
 47 Quod nomen accipientes eius parentes, ut magis diuini-
 48 tus videretur Persis filius suus fuisse seruatus, diuulgarunt
 49 à cane Cyrum, quum esset expositus, fuisse educatum. vn-
 50 de hæc fabula emanauit. Vbi Cyrus in virilem adole-
 51 uit ætatem, & inter æquales virilissimus euasit & idem
 52 dilectissimus, ³ constituit Harpagus ad eum dona mit-
 53 tere, Astyagis vlciscendi cupidus. Nam per sese, qui pri-
 54 uatus esset, non videbat futuram de Astyage vindictam:
 55 sed Cyrum cernens adultum, cuius casus suis assimilabat,
 56 sibi socium comparabat. Præterea verò hæc ab eo fa-
 57 cta erant. Quum esset acerbus Astyages in Medos, Har-

1 Alioqui enim aliena-
 tus, ad hunc
 puerum qui
 Persa est, de-
 ueniret: at rû
 nos qui Medi
 sumus, in ser-
 uitutem redi-
 geremur, nul-
 liusque pretij
 essemus apud
 Persas, utpo-
 te extranei.
 At permanen-
 te rege, cuius
 pop.

2 Et in maxi-
 mo errore
 versatum fu-
 isse.

3 Ei instabat
 Harpagus.
 dona mitten-
 do. *Ve. Erus
 studiosus erat.*

pagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadebat oportere Astyagem à regno summoveri, Cyro delecto. Harpagus, his transactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Persas agenti suam aperire sententiam, quum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. Exenterato quem soletter obtinuerat lepore, ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conscripserat: resutoque ventre, leporem unam cum retibus tradidit venatori cuidam suorum domesticorum fidissimo: misitque ad Persas, præcipiens suo ore, quum daret lepore, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idque sine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambyſis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ perue- uenisses) vlciſcere nunc Astyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superſtes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Astyage paſſus ſim quod te non occidiſſem, ſed bubulco tradiſſem. Nunc, ſi mihi auſcultare vis, omni tu cui Astyages imperat regioni imperabis. Quum enim Persis ut deficiant perſuaſeris, expeditionem aduerſus Medos ſuſcipe: utpote ad votum tibi re ſucceſſura, ſiue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorum illuſtrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabuntur euer- rere. Tanquam igitur cuncta tibi ſint hic in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus, his auditis, conſiderabat quoniam ſolertiſſimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc eſſe appoſitum, ut ita faceret: Scripto libello de ijs quæ volebat, concilium Perſarum coegit. Deinde reſignato libello atque lecto, ducem ſe inquit Perſarum ab Astyage eſſe designatum. Et nunc Perſæ, ait, edico vobis ut præſto mihi ſitis cum ſingulis fal- cibus. Hoc Cyrus Persis præcepit: quorum complura ſunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt, Arceatæ, Perſæ, Paſargadæ, Meraphij, Maſij.

Sed

1 Quum le-
porem arte
compoſuiſ-
ſet, eiufque
ventre reſci-
diſſet, nihil
lacerando,
indidit libel-
lum.

2 Vel, Præci-
piens ut quum
leporem Cy-
ro daret, ſuo
ore diceret
ut, &c. Vel, Cy-
rum admo-
net etiã ut, &c.

3 Sunt autem
hæc, à quibus
alij omnes
dependent.

Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum ¹ cognatio est, vnde reges Persidæ ² Tribus. sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusii, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ovium, bouum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quam lautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde ecenatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo ³ intervalli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudavit, inquit, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vlllo seruituris labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi, nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona videor in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita sint, rebellate quamprimum ab Astyage. Persæ, ut qui iam pridem ⁴ dedignarentur parere Medis, nacti ⁵ præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, missio nuncio accersit. Iste nuntium iubet renunciare, se prius illuc venturum quam Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque ⁶ adverso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiarum ⁷ cum Persicis prælium conferuerunt, quicumque eorum, sermonis Harpago erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant, plerique de industria ignaviter agebant, fugamque faciebant. Dilapso turpiter Medo

2. *discriminis.*3. *Grauitet ferrent.*4. *Ducem. 5. Tanquam diuinitus mète captus, Harp.*6. *Cum Persicis iunctæ fuerunt. Vel. Persicis occurrerunt.*7. *Propositum Harpago ignorabant, præliabantur: cæc. ad Pers.*

1 Quum leporem arte composuisset, eiusque vĕtrem rescindisset, nihil lacerando, indidit libel-

2 Vel, Præcipiens ut quū leporem Cyro daret, suo ore diceret ut, & c. Vel, Cyrum admoneret etiā ut, & c.

pagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadebat oportere Aſtyagem à regno ſummueri, Cyro delecto. Harpagus, his tranſactis ac paratis, ita demum volens Cyro apud Perſas agenti ſuam aperire ſententiam, quum aliter non poſſet, utpote itineribus cuſtoditis, huiusmodi rem commiſcitur. 1 Exenterato quem ſolertèr obtinuerat lepore, ut nihil omnino reſcinderetur, indidit libellum in quo quæ libuit conſcripſerat: reſutoq; ventre, leporem vnâ cum retibus tradidit venatori cuidam ſuorum domeſticorum fidiffimo: miſitque ad Perſas, 2 præcipiens ſuo ore, quum daret lepore, Cyro diceret ut ipſe ſuis manibus aperiret, idq; ſine arbitris faceret. Hæc exequuto nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc verba: Fili Cambyſis, quem dii reſpiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ perue- ueniſſes) vlciſcere nunc Aſtyagem tuæ necis autorem. quoniam ex huius tu quidem ſtudio perieras, deorum tamen beneficio & meo ſuperſtes es. Quæ omnia quemadmodū circa te geſta ſunt, opinor te olim iam reſciuiſſe: & item, qualia ego ab Aſtyage paſſus ſim quòd te non occidiſſem, ſed bubulco tradidiſſem. Nunc, ſi mihi auſcultare vis, omni tu cui Aſtyages imperat regioni imperabis. Quum enim Perſis ut deficiant perſuaſeris, expeditionem aduerſus Medos ſuſcipe: utpote ad vorum tibi re ſuccellura, ſiue ego dux ab Aſtyage ad tibi occurrendum creatus fuero, ſiue alius quiſpiam Medorum illuſtrium. Horum enim primi quique ab illo ad te deficientes, Aſtyagem conabuntur euerere. Tanquam igitur cuncta tibi ſint hic in expedito, iſta exequere ſine mora. Cyrus, his auditis, conſiderabat quoniam ſolertiſſimo modo Perſas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc eſſe appoſitum, ut ira faceret: Scripto libello de ijs quæ volebat, concilium Perſarum coegit. Deinde reſignato libello atque lecto, ducem ſe inquit Perſarum ab Aſtyage eſſe designatum. Et nunc Perſæ, ait, edico vobis ut præſtò mihi ſitis cum ſingulis falcibus. Hoc Cyrus Perſis præcepit: quorum complura ſunt genera. Eorum quædam Cyrus congregauit, & à Medis ad deficiendum induxit, 3 ſub quibus alia omnia. Ea autem hæc ſunt, Arteata, Perſæ, Paſargada, Meraphij, Maſij.

4 Sunt autem hæc, à quibus alij omnes dependent.

Sed

Sed horum Pasargadæ sunt præstantissimi, in quibus & Achæmenidarum ¹ cognatio est, unde reges Persidæ sunt oriundi. Alij Persæ hi sunt, Panthelæi, Derusæi, Germani: atque hi omnes, aratores. Alij verò, pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti adfuerunt habentes quod eis erat præceptum, ibi Cyrus iubet locum quendam dumosum (erat in Perside is locus circiter decem & octo aut viginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctis Persis, iterum præcipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in vnum caprarum, ouium, bouum greges patris sui mactat atque apparat, tanquam Persarum exercitum accepturus vinoque ac cibariis quam lautissimis. Postero die vbi conuenerunt Persæ, iubet eos discumbere in prato atque epulari. Deinde cœnatos interrogat vtrum pridianam an præsentem conditionem præoptarent. Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo ² intervalli: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem verò omnia bona habere: excepit Cyrus, & omnem rem denudauit, inquires, Viri Persæ, ita res vestræ habent: volentibus vobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine vlllo seruitutis labore: nolentibus verò, innumerabiles quales hesternæ ærumnæ. Nunc itaque obtemperando mihi, efficiamini liberi, nam & diuina quadam sorte ipse genitus hæc bona videor in manus vestras esse allaturus, & vos non arbitror inferiores esse Medis cum in aliis, tum verò in bellicis rebus. Quæ quum ita sint, rebellare quamprimum ab Astyage, Persæ, ut qui iam pridem ³ dedignarentur parere Medis, nacti ⁴ præsidem, libenter se in libertatem vindicarunt. Hæc moliri Cyrum Astyages quum accepisset, misso nuncio accersit. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc venturum quàm Astyages ipse velit. His auditis, Astyages Medos cunctos armat, hisque ⁵ aduerso numine Harpagum præficit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, vbi Medorum copiarum ⁶ cum Persicis prælium conferuerunt, quicumque eorum, ⁷ sermonis Harpago erant expertes, præliabantur: qui verò participes, ad Persas transibant, plerique de industria ignauiter agebant, fugamque faciebant. Dilapso turpiter Medico

Tribus.

² discrimini.³ Grauius ferrent.⁴ Ducem.⁵ Tanquam diuinitus mēte captus, Harp.⁶ Cum Persicis iunctæ fuerunt. Vel, Persicis occurrerunt.⁷ Propositū Harpago igno- rabant, præliabantur: cat. ad Pers.

exercitu, *Astyages* ut primum rem cognouit, minitans *Cy- ro*, inquit, Ne sic quidem *Cyrus* gaudebit. Haftenus loquutus, ante omnia eos magos somniorum ininterpretes qui suassissent ipsi *Cyrum* dimittendum, patibulis affigit. Deinde reliquos *Medorum* qui in urbe erant, adolescentes pariter & senes armat. Quibus eductis, cum *Persis* confligens fugatur: viuisque capitur, amissis quos eduxerat *Medis*. Ei captiuo altans *Harpagus* insultauit, eumque dictis lacerauit, cum alia quæ homini dolerent, dicens, tum verò percontando eum de cœna sua in qua ille ipsum carnibus filij pauisset: quoniam regnum eius ad seruitutem decidisset. Eum intuens *Astyages* vicissim interrogat nunquid ipsius foret *Cyri* opus. *Harpagus* suum verò esse dicere: idque meritò, quoniam ipse ad *Cyrum* scripssisset.³ Tum *Astyages* eum improuidissimum atque iniquissimum omnium hominum compellauit. Improuidissimum quidem, quòd, si facultas ei aderat ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperium, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimum verò, quòd cœnæ causa *Medos* in seruitutem redegisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnum, nec sibi habere, satius futurum fuisse *Medorum* alicui id bonum comparare quàm *Persarum*. Nunc *Medos* qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & *Persas* qui fuissent haftenus serui, nunc dominos effectos esse *Medorum*. Hunc in modum *Astyages*, quum quinque & triginta regnasset annos, regno amotus est: ob cuius acerbiteriam *Medi* subiecti fuere *Persis* centum ac duodeciginta annos, omni supra *Halym* fluuium *Asiæ* dominati, excepto tempore quo *Scythæ* regnauerunt.

Idem sequentibus temporibus, quum horum factorum poeniteret, à *Dario* defecerunt: sed prælio victi, iterum subacti sunt, *Persæ*que qui tunc cum *Cyro* aduersus *Astyagem* rebellauerunt, deinceps *Asiæ* imperitauerunt. *Cyrus* nullo alio malo afficiens *Astyagem*, penes se habuit quoad vita excessit. Ita *Cyrus* genitus educatusque, regno potitus est. Et mox *Cræsum* iniuriæ illatorem subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subacto, ita omnem *Asiam* adeptus est. Porro ritus quibus utuntur *Persæ*,

1 Quòd esset illius seruitus pro regno, id est, Quòd propter illud ex rege seruus factus esset.

2 sibi vendi caret *Cy*.

3 Tū *Astyages* demonstrare cepit illum omnium hominum & stultissimum esse & iniquissimum. Stultissimum quidem, quòd quum ipsi liceret regem esse (si modò per ipsum res ea gesta esset) alteri imperium tribuisset: iniquissimum, &c.

Persæ,

Perſæ, tales eſſe comperi. Neque ſtatuas, neque templa, neque aras extruere conſuetudo eſt, quinimo hoc facientibus infanz tribuere, ob id (vt mea fert opinio) quòd nò, quem admodum Græci, ſentiunt deos ex hominibus eſſe ortos. Moris habent, editiſſimis quibuſque conſcenſis montibus, Ioui hoſtias immolare, omnem gyrum cœli Iouem appellantes. Soli lunæque ſacrificant, & telluri, igni, aquæ atque ventis: hiſque ſolis ſacra faciunt iam inde ab initio. ¹ Vraniz quoque ſacrificant, ſic nimirum ab Aſſyriis Arabibuſque edoſti. Vocant autem Aſſyrij Venerem Mylittam, Arabes eandem Alittam appellant, Perſæ Metram. Sacrorum autem ritum circa hoſce iam dictos deos huiuſmodi quondam inſtituerunt: Perſæ quippe ſacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem incendunt prorſus: ſed neque libamenciſ vtuntur, aut tibiis, infuliſve, aut molis: verum, vt quiſque diuiſ hiſce ſacra facere ſtatuit, in locum mundum victimam ſiſtens, deum illum implorat, myrto maximè cinctam geſtans tiam. ² Sacrificans autem, non pro ſe ſolo priuatimque vota nuncupat, ſed communiter vniuerſis Perſis bene precatur. in primis quidem regi: quoniam ³ inter Perſas omnes idem quoque comprehenditur. Vbi verò iam in minutas portiunculas membratimque hoſtiam conſcidit, carnibus elixis herbam ſuſternit quàm molliſſimam, maximè trifolium. Huic impoſitis carnibus, Magus aſtans theogoniam accinit. ſiquidem hâc illi dicunt eſſe incantationem efficaciffimam. Citraque Magum nullum illis fit legitimum ſacrificium. Mox ſacrificus ſublatis carnibus vtitur in quencunque vſum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuè colendum cenſent ſuum quique natalem: nimirum hoc die plus aliis æquum cenſentes ciborum apponere. Et ditiores, integros boues, camelos, equos, aſinos, eoſque in fornacibus toſtos, iſto die in menſam apponunt: pauperes natalem minoribus pecoribus honorant. Cibus autem vtuntur perpaucis, bellariis multis, neque iis admodum bonis. Hinc eſt quòd Perſæ dicunt, ⁴ Græcos paſtos iam demum non eſurire amplius. Nempe ipſis à cœna cibi apponuntur pretij nullius, & ſiquid apponatur, non ceſſant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eiſdem nec

¹ Poſtea verò didicerunt Vraniz etiam ſacrificare, & ab Aſſyriis & ab Arabiis edoſti.

² Illi autem qui ſacrificat, non licet ſibi priuatim precari bona, ſed comun.

³ Inter cunctos Perſas ipſe etiam qui ſacrificat comprehend.

⁴ Græcos ſinem edendi facere dum adhuc eſuriunt, quòd à cœna nihil apponatur illis quod ſit alicuius pretij: quòd ſi quid tale apponeretur, non eſſe ſinem facturos quoad ſatiati eſſent. Vini valde appetetes ſunt.

1 Quod autē ipsi placuerit deliberantibus *inter potius*, id post tri die proponit dominus illius domus in qua deliberauerint: & si quidem placuerit sobrijs etiā, eo vtuntur: sin minus, relinquūt. De quibuscunq; autē sobrijs consultauerint, inebriati ea in disquisitionem reuocant. Si in vita, &c.

2 Minimē autē eos qui sedes à se remotissimas incolunt, honore afficiūt: seipsos omnium hominū longē pręstātiſsimos esse arbitrātes in omnibus rebus: ceteros autem, prout propius iaculant, (vt dictum est) virtutem amplecti. At qui longissimē ab ipsis habitent deterrimos esse. Porro Medis imperium obtinentibus, quędam etiam gentes muruō imperabant, *id est, imperium in quasdam obtinebant, & vicissim aliarum imperio suberant.* Medi enim vniuersis imperabant, & maximē sibi propinquis: hi autem, etiam finitimis: isti verō, ijs qui maximē vicini erant. Eadem autem ratione & Persę vicinos suos colunt. Latē enim progrediebatur illa gens imperans & pręfaturas obtinens. Externorum aut.

vomere coram, nec vrinam facere licet: quę etiam nunc ita obseruantur. Poti, de rebus maximē serijs consultare consueuerunt. 1 Nam si quando ipsis consultandum videtur, tum postera die ieiunant, proponitq; is qui ædibus illis in quibus fortē consultatur pręest: & si placuerit, atq; ieiunauerint, vtuntur ipso: sin minus comprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti pronunciant. Quum in via inuicem sibi occurrunt, ex hoc quis cognoscat an pares sint: nam *saluationis loco se mutuo osculantur.* quod si alter fuerit inferior paulo, *malas osculantur duntaxat: si autem alter fuerit multo ignobilior, prostratus adorat honoratiorem.* In primis autē illos obseruant reuerenter qui proximē habitant: secundā tribuūt ijs qui à primis proximi: atq; sic deinceps progredientes, quo viciniore, hoc arctiori necessitudine iunctos existimant: se nimirum omnium longe optimos arbitrantes: 2 alios verō, quo remotius distiti sunt, hoc à virtute magis esse alienos. atq; illos demum secundum dictam proportionem pessimos esse colligentes qui à Persis absint quam remotissimē. Sub Medis imperium obtinentibus, plerq; nationes quoq; imperitabant: sed quibus omnibus pręerant Medi. Iidem & affines perinde atq; Persę colunt. Quę gens imperij curam gerens, latē progressa fuit. Externorum autem morum Persę maximē omnium hominum sunt studiosi. Nam & Medicam vestem propria elegantiorē arbitrantes, gestant: & in pugnis thorace vtuntur *Ægyptio.* Quin voluptatibus etiam omnis generis quas semel rescire potuerunt, frui student. A Gręcis edocti, puerorum quoq; indulgent amoribus. Virgines multas ducunt vxorum loco, sed multo plures pallacas habent. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosę sobolis procreatio: & illi qui quamplurimos liberos ediderit,

1 huic

¹ huic rex, tanquam strenuum quippiam prestitit, singulis annis munera mittit. Liberos suos, à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus duntaxat instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non venit, sed apud foeminas degit. Quod ea gratia sic fit ut si inter educationem decedat, nullam hæc prolis iactura patri afferat molestiam. E-
quidem hunc morem laudo: laudo item illum, ne ob v-
nam tantum culpam liceat vel ipsi regi occidere quem-
piam, neque alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in fa-
miliam suam exercere ob vnum solum delictum.² sed ex-
pendere iubetur quisque, si plura ac magna patrarit, atque
tum demum iusta vratur indignatione. Suum autem pa-
 trem aut matrem aiunt neminem vnquam occidisse: ve-
 rum quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate
 excussa, hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios,
 aut spurios. Quippe verisimile nequaquam videri aiunt ut
 is qui verus parens sit, à proprio filio interimatur. Quæ-
 cunque apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissi-
 mum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum
 debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum
 sit eundem qui debet, mendacio quoque obnoxium esse.
 Siquis è ciuibus lepra aut virgine infectus sit, huic in ciuitatem
 accedere non conceditur, neque cum alijs Persis consuetudinem
 habere. Dicunt enim hos morbos illis immisos quòd in solem
 peccauerint. Externum verò qui iisdem correptus fuerit,³
 è regione sua exigunt: atque ob eandem causam albas columbas
 in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt,
 nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt,
 sed flumina inter omnia religiosissimè colunt. Hoc quoque
 Persis accidit peculiare, quod quamquam illos lateat, nobis
 minimè est obscurum: nempe quæcunque apud illos nomina
 vel corporibus vel magnificentiae sunt similia, ea omnia in
 eadem terminari litera, quam Doresan appellant, Iones sigma.
 Et, si animaduertas attentius, deprehendes nomina Persarum
 non quædam, sed omnia similiter claudi. Equidem hæc probè
 sciens de Persis possum indubitatò affirmare, at ista quæ de mortuis pro-

¹ Huic rex
 munera quot
 annis mittit.
 In multitudi-
 ne autem po-
 situm esse ro-
 bur existi-
 mant. Lib.

² Sed vbi cõ-
 siderauerit, si
 peccata com-
 missa plura
 maioraq; es-
 se comperiat
 quã obsequia
 præstita, tum
 demum iram
 suã exercet.
 Suum autem
 patr. aut m.
 aiunt nem.
 vnq. occidisse:
 sed quicũ-
 que tales fue-
 rint filij neces-
 se esse vt si de
 illis, inquiratur,
 aut sup-
 posititij aut
 spurij compe-
 riatur. Quip-
 pe veris.

³ Multi è re-
 gione sua ex-
 pellunt; nec-
 nõ columbas
 albas, s. expel-
 lunt. eandem
 causam præ-
 tendentes. In
 flum.

1 Magos qui
dem certè fac-
sc.

2 Vel . Cera
circumlinētes ,
aut integentes,

3 Volentes
ijsdem con-
ditionibus
stare quibus
& Cræso fu-
erant subie-
cti Verum
Cyr.

4 Rebus cō-
fectis.

5 Legit hic in-
terpres αὐδῆς,
non αὐδῆς.

duntur, obscuriora, neque perinde certò: cadauera vi-
delicet defunctorum Persarum non prius humari quàm
ut aut ab alite aut cane trahantur. ¹ Magos tamen sci-
scio hæc facitare: quandoquidem apertè faciunt. Per-
sæ igitur mortuum ² cera inuoluentes in terram con-
dunt. Magi verò cum ab alijs hominibus, tum à sacer-
dotibus Ægyptijs differunt. Siquidem hi nullius animan-
tis occisione se polluant, præter ea duntaxat quæ diis im-
molant: Magi suis ipsorum manibus, excepto homine at-
que cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt
si formicas serpentesque, & breuiter reptilia atque volatilia
plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in mo-
dum dictum sit: nos ad institutam narrationem recurri-
mus. Porro Iones atque Æoles, vbi audierunt Lydos ci-
tra negocium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad
Cyrum, ³ vtrò postulantes ut ijsdem conditionibus eos
admitteret quibus Cræsi subiectos in ditionem accepisset.
Verum Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *simili-
tudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquires, ⁴
quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit,
ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram pro-
gressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, in-
gentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum
palpitantes cerneret in sicco dixit ad pisces, Temperate,
inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando nō libuit
vobis me canēte saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ioni-
bus Æolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per
legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante ut à Cræso
rebellarent, constanter recusauerant: ac tum demū, ⁵ rebus
non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri impe-
rata facere. Hac occasione ira commotus, dicto respon-
so eos dimisit. Iones, hic auditis; ad suas quique ciuitates
reuertuntur, mœniaque communiunt. Congregabantur
autem in Panionio alij omnes, præter Milecios. quippe
cum his solis foedus inierat Cyrus, ijsdem conditionibus
quibus & ⁵ Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus com-
muni sententia videbantur legati in Spartam mittendi,
qui *simul & præsentem rerum statum nuntiarent &*
auxiliū rogarent. Iones verò illi ad quos Panionium quoq;
• perti-

pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tū montium
 cōmoditate omnium optimè sitas quas nos nouerimus: ad-
 eo ut neq; superior regio, neq; inferior, neq. ea quæ orien-
 tem nec quæ occidentē spectat plaga, Ioniam hæc in parte æ-
 mulari possit. Siquidē hæc vel frigore riger, vel premitur a-
 quis illa rursus calore ac situ sqalet. Lingua vtuntur non
 eadē,¹ sed eius quatuor proprietates ducūt. Miletus, prima
 apud ipsos ciuitas, ad meridiē vergens. Post hanc Myus &
 Priene: hæc in Caria sitæ sunt, eadē lingua vtentes. Illæ verò
 in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ,
 Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantū ad linguā
 attinet, nō conueniunt, inter se tamen eadē sonant lingua.
 Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarū duæ insulas habi-
 tant, Samū videlicet & Chium: tertia in cōtinenti sita, Ery-
 thræ. Ex his Chij & Erythræi eandem sermonis proprie-
 tatem sibi vendicant: Samij verò ab his discrepantes, pro-
 priam quandam receperunt loquendi formam. Atq; hunc
 in modum quatuor omnino linguarum fiunt proprietates.
 Ac verò ex iisdem Ionibus Milesij erant qui cum
 Cyro metus pertextu fœdus pepigerant. Insularibus au-
 tem nihil dum grāuius fuit metuendum, quòd Persis Phœ-
 nices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigijs non
 vterentur. Porro hi non aliam ob causam ab Ionibus defe-
 cerunt quàm quòd imbecilles essent omnes alij Græci,
 tum Iones oppido quam infirmissimi, & nullius propemo-
 dum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs
 alia insignis erat.² Iam enim alij Iones atque ipsi Atheni-
 enses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellita-
 ri. Quinetiam nunc plerosque ex illis videas quos nomi-
 nis istius pudeat. Cæterum duodecim istæ ciuitates nomi-
 ne ipso gloriabantur: & *quum semel nomē sibi Panionis*
indidissent, sanum quoque de suo nomine construxerunt
 Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi
 inducere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem
 participes fieri, exceptis tātū Smyrnenis. Tale quippiā Do-
 riensibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antè Hexa-
 polis vocabatur. nā & hi cauent ne quē ē finitimis Dorien-
 sibus ad Triopium³ factū admittant: adeo ut etiam ex po-
 pularibus suis, qui sacri legem transgressi essent à ludorum

¹ Ad verbum,
 Sed quatuor
 modos dedu-
 ctionum vsur-
 pant. 1. Ea v-
 tuntur in qua-
 tuor modos &
 proprietates
 deducta.

² Adeo qui-
 dem ut cum
 alij Iones, tū
 ipsi Atheni-
 enses hoc no-
 men refuge-
 rent, Ionesq;
 appellari nol-
 lent. Sed et-
 iamnum mul-
 ti eorum no-
 men sibi pu-
 dendum du-
 cere viden-
 tur. At hæc du-
 odecim ciuita-
 3 Templū.

communicatione excluderint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victoribus cōstituebantur ærei: quos acceptos non è ¹ sacro efferre, sed deo ipsi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnasseus, nomine Agasticles, in eodem certamine victoria potitus, ausus est legem hanc violare, tripodemq; domum ferens ² sibi asseruare.

¹ Templo.

² Ad clauū suspendere.
Propt.

Propter quod commissum, quinque hæc ciuitates, Lindos, Ialysus, Camirus, Cos atque Cnidus, sextam ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes. Atque mihi sanè videntur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec voluisse plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exe-

* *Pausan. 221.* runt, duodecim sunt partes. Nempe prima * ante Sicyonem est Pellena, deinde Ægira & Ægæ, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. *16: & 234, 37. habet πῆδος Σικωνῶρος. quod significat, ex ea parte qua Sicyonē attingit Achaia. S.* Post Ægas Bura est & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Ægion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterraneâ colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causâ fuisse videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Nam istos præcipuè magisque alijs Iones esse, aut præstantius quippiam gessisse, magna insania esset asserere: quum ex his Abantes sint, Eubææ haudquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomenijs sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, ³ Phocenses, Mollosi, Arcades, Pelasgi, Doræ, Epidaurij, atque aliæ pleraque nationes inter se commixtæ sint, ⁴ Quorum alij ex Atheniensium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam cædem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter se firmauerant, tradideruntque suis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque proprijs nominibus com-

³ Omittit *ἀπὸ δόμων.*

⁴ Ex quorū numero, illi qui ex Prytaneo Atheniensium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimauerunt, hi vxores secū non adduxerunt quum in coloniam migrarent, sed Caricas habuerūt, quarum, &c.

pellarent

pellarent: propterea quòd eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum violenter rapuissent. Hæc Mileri fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glauco Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pyllos, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcantur, idq; ob cædis patratæ causam. Porro Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dictus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc fanè non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæc quidem Ionicæ sunt ciuitates. Æolicæ autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, ¹ Ægæa, Myrina, Grynea. Atque hæc x i Æolicæ fuerunt prisicæ ciuitates. Vna autem Smyrna (Æolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus ² diruta fuit. Alioqui & hæc, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam verò hac occasione amiserunt Æoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus submotos receperunt: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra urbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi acceperunt, ³ distributæ sunt vndecim hæc ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæc itaque continentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam

¹ Ægæa,

u'γίου.

² Dirempta fuit.

³ Distribuerunt, vel inter se partita sunt ipsos illæ vndecim, &c.

duntur, obscuriora, neque perinde certò: cadauera videlicet defunctorum Persarum non prius humati quàm vt aut ab alite aut cane trahantur. ¹ Magos ramen sat

¹ Magos qui dem certè sat scio hæc facitare: quandoquidem apertè faciunt. Persæ igitur mortuum ² cera inuoluentes in terram con-

² Vel, Cera circumlinētes, aut integentes,

dunt. Magi verò cum ab alijs hominibus, tum à sacerdotibus Ægyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluant, præter ea duntaxat quæ diis immolant: Magi suis ipsorum manibus, excepto homine atque cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducunt si formicas serpentesque, & breuiter reptilia atque volatilia plurima necauerint. Atque de horum ritibus hunc in modum dictum sit: nos ad institutam narrationem recurrimus. Porro Iones atque Æoles, vbi audierunt Lydos citra negocium à Persis victos, legatos Sardis miserunt ad

³ Volentes ijsdem conditionibus stare quibus & Cræso fuerant subiecti: Verùm Cyr.

Cyrum, ³ vtrò postulantes vt ijsdem conditionibus eos admitteret quibus Cræsi subiectos in ditionem accepisset. Verùm Cyrus ad eorum postulata per huiusmodi *similitudinem atque* apologum respondit, Tibicen, inquires, quidam vbi pisces in mari conspexisset, canere tibia cœpit, ratus nimirum eos *ad cantus suauitatem* in terram progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare verriculo, ingentem piscium vim complexus est traxitque. Et quum palpitantes cerneret in sicco dixit ad pisces, Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus: quando nō libuit vobis me canēte saliendo progredi. Quæ verba Cyrus Ionibus Æolibusq; ideo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos *ad amicitiam inuitante*, & flagitante vt à Cræso

⁴ Rebus cōsolis.

rebellarent, constanter recusauerant: ac tum demū, ⁴ rebus non ex sententia succedentibus, parati essent Cyri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones, hic auditis, ad suas quique ciuitates reuertuntur, moeniaque communiunt. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Milesios. quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus, ijsdem conditionibus quibus & ⁵ Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia videbantur legati in Spartam mittendi, qui *simul & præsentem rerum statum nuntiarent & auxiliū* rogarent. Iones verò illi ad quos Panionium quoq;

⁵ Legit hic interpretes ἁυδῆς, non ἁυδῆς.

• perdi-

pertinet, ciuitates habent cum cœli bonitate, tū montium
 cōmoditate omnīū optimē sitas quas nos nouerimus: ad-
 eo ut neq; superior regio, neq; inferior, neq. ea quæ orien-
 tem nec quæ occidentē spectat plaga, Ionīā hac in parte æ-
 mulari possit. Siquidē hæc vel frigore riget, vel premitur a-
 quisilla rursus calore ac situ sqalet. Lingua vtuntur non
 eadē,¹ sed eius quatuor proprietates ducūt. Miletus, prima
 apud ipsos ciuitas, ad meridiē vergens. Post hanc Myus &
 Priene: hæ in Caria sitæ sunt, eadē lingua vtentes. Illæ verò
 in Lydia, Ephesus, Colophon, Lebedus, Teos, Clazomenæ,
 Phocæa, quæ cum iam dictis ciuitatibus, quantū ad linguā
 attinet, nō conueniunt, inter se tamen eadē sonant lingua.
 Reliquæ sunt tres ciuitates Ionicæ, quarū duæ insulas habi-
 tant, Samū videlicet & Chium: tertia in cōtinenti sita, Ery-
 thræ. Ex his Chij & Erythræi eandem sermonis proprie-
 tatem sibi vendicant: Samij verò ab his discrepantes, pro-
 priam quandam receperunt loquendi formā. Atq; hunc
 in modum quatuor omnino linguarum fiunt propieta-
 tes. Ac verò ex ijsdem Ionibus Milesij erant qui cum
 Cyro metus per textu fœdus pepigerant. Insularibus au-
 tem nihil dum grāuius fuit metuendum, quòd Persis Phœ-
 nices nondum essent subiecti, & ipsi Persæ nauigijs non
 vterentur. Porro hi non aliam ob causam ab Ionibus defe-
 cerunt quā quòd imbecilles essent omnes alij Græci,
 tum Iones oppido quam infirmissimi, & nullius propemo-
 dum momenti. Siquidem præter vnas Athenas, nulla vrbs
 alia insignis erat.² Iam enim alij Iones atque ipsi Atheni-
 enses, Ionum nomen refugerant, nolentes Iones appellita-
 ri. Quinetiam nunc plerosque ex illis videas quos nomi-
 nis istius pudeat. Cæterum duodecim istæ ciuitates nomi-
 ne ipso gloriabantur: & *quum semel nomē sibi Panionis*
indidissent, sanum quoque de suo nomine construxerunt
 Panionium. Cuius nullos participes facere in animum sibi
 inducere: nec erant qui magnopere postularent eiusdem
 participes fieri, exceptis tātū Smyrnæis. Tale quippiā Do-
 riensibus accidit qui Pentapolin incolunt, quæ antē Hexa-
 polis vocabatur. nā & hi cauent ne quē ē finitimis Dorien-
 sibus ad Triopium³ factū admittant: adeo ut etiam ex po-
 pularibus suis, qui sacri legem transgressi essent à ludorum

¹ Ad verbū,
 Sed quatuor
 modos dedu-
 ctionum vsur-
 pant. 1. Ea v-
 tuntur in qua-
 tuor modos &
 proprietates
 deducta.

² Adeo quī-
 dem ut cum
 alij Iones, tū
 ipsi Atheni-
 enses hoc no-
 men refuge-
 rent, Ionesq;
 appellari nol-
 lent. Sed et-
 iamnum mul-
 ti eorum no-
 men sibi pu-
 dendum du-
 cere viden-
 tur. At hē du-
 odecim ciuit.
 3 Templū.

communicatione excluderint. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes victoribus cōstituebantur ærei: quos acceptos non è¹ sacro efferre, sed deo ipsi donare ibidem oportebat. At vir quidam Halicarnasseus, nomine Agasicles, in eodem certamine victoria potitus, ausus est legem hanc violare, tripodemq; domum ferens² sibi asseruare. Propter quod commissum, quinque hæc ciuitates, Lindos, Ialysus, Camærus, Cos atque Cnidus, sextam ciuitatem Halicarnassum à sacrorum participatione remouerunt, hac videlicet pœna Halicarnasseos multantes. Atque mihi sanè videntur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec voluisse plures recipere, propterea quòd eorundem Peloponnesum habitantium totidem fuerint partes: quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exe-

* *Panfan. 272, 16: & 234, 37. habet πρὸς Σιωνῶντος. quod significat, ex ea parte qua Si- cyonè attingit Achaia. S.*

runt, duodecim sunt partes. Nempe prima^{*} ante Sicyonem est Pellena, deinde Ægira & Æga, ad quam Crathis fluuius perennis labitur: à quo & Italicus ille vocatus est. Post Æga Bura est & Helice: quò ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Ægion est, & Rhypes, & Patrenses, & Pharenses, atque Olenus, quam Pirus ingens fluuius præterfluit. Postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illarum portiones quæ tum quidem Ionum erant: hæcque causa fuisse videtur quapropter Ionibus duodecim ciuitates constituere placuerit. Nam istos præcipuè magisque alijs Iones esse, aut præstantius quippiam gessisse, magna insania esset asseuerare: quum ex his Abantes sint, Eubœæ haudquam minima portio, qui tamen nec cum Ionum nomine quicquam habent commune: & Minyæ Orchomenijs sint admixti, Cadmæi quoque, Dryopes, Phocenses, Mollosi, Arcades, Pelasgi, Doræ, Epidaurij, atque aliarum plerarumque nationes inter se commixtæ sint, Quorum alij ex Atheniensium Prytaneo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco vxorum Caricas habebant mulieres, quarum iam ante parentes interemerant. Propter quam eadem mulieres Caricæ legem tulerant, quam iureiurando inter se firmauerant, tradideruntque suis deinceps filiabus, quòd videlicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque proprijs nominibus com-

pellarent

3 Omittere ἀποδάσκει.

4 Ex quorum numero, illi qui ex Prytaneo Atheniensium profecti sunt, & se Ionum nobilissimos existimauerunt, hi vxores secum non adduxerunt quum in coloniam migrarent, sed Caricas habuerunt, quarum, &c.

pellarent: propterea quod eorum patres, maritos atque filios trucidassent, & quum hæc patrassent, simul orbas ad concubitus violenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges autem creauerant partim Lycios, Glaucio Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios, Codro Melanthi progenie ortos: partim ex vtrisque. Sed nomen Ionum inter cæteros maximè amplectuntur. Et sunt quidem illi veri atq; genuini Iones: omnes tamen Ionum nomenclaturæ communicant quotquot Athenis oriundi Apaturia festa concelebrant. Concelebrant autem omnes, præter Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs arcantur, idq; ob cædis patraturæ causam. Porro Panionium locus est Mycales sacer, ad Septentrionem vergens, communiter ab vniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dictus. Mycale autem promontorium est in continenti situm: quod quâ zephyro vento expositum est, ad Samum pertinet. Ad hunc montem collecti vniuersi Iones sacrificium celebrabant quod Panionia vocant. Accidit hoc sane non Ionum sacris duntaxat, verum communiter omnibus Græcorum festiuitatibus, vt in eandem literam finiant, perinde atq; Persarum nomina. Et hæc quidem Ionice sunt ciuitates. Æolice autem ciuitates sunt, Cumæ, quæ & Phriconis vocatur, Larissæ, Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Ægiroessa, Pitana, ¹ Ægæa, Myrina, Grynea. Atque hæc x i Æolice fuerunt prisce ciuitates. Vna autem Smyrna (Æolica & ipsa ciuitas) ab Ionibus ² diruta fuit. Alioqui & hæc, duodecim erant numero, in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus præstantiorem, at quæ tamen ad illius cæli temperiem nequaquam accederet. Smyrnam verò hac occasione amiserunt Æoles, quod Colophonios per seditionem è sedibus submotos recepissent: qui postea Smyrnæos obseruantes, dum extra urbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis urbem occuparunt. Succurrentibus autem Æolibus vniuersis, sic inter eos transigebatur, vt si Iones vtensilia bonaq; mobilia Æolibus redderent, Æoles Smyrna cederent. Hanc conditionem quum Smyrnæi acceperant, ³ distributæ sunt vndecim hæc ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæc itaque continentis sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idam

¹ Ægæa,
αἰγῆα.

² Dirempta
fuit.

³ Distribue-
runt, vel inter
se partita sunt
iplos illæ vn-
decim, &c.

¹ Nihil periculi, per.

² Vt plurimi ex Spartiatis, quum hoc audissent, accurrerent, processit, hort.
³ Adde ex ver. cod: Græcis, Lacedæmonij verò illis aurem præbere noluerunt, imò non ferendum esse auxiliū Ionibus statuerunt. Hi igitur abierunt. Illi, &c.

⁴ Hic mendosum esse videtur Græcum exemplar.

habitant: nā illæ ad has non referuntur. Insulares verò quinque ciuitates Lesbum colebant. sextam enim in Lesbō Artibara Methymnæi iam sibi subiecerant, tanquam consanguinitate iunctam. In Tenedo autem vna habitabatur ciuitas, & altera quædam in centum appellatis insulis. Jam verò Lesbij Tenedijsque ¹ nihil grauius, perinde atque cæteris Ionibus insulas tenentibus, erat metuendum: at reliquis ciuitatibus communiter placuit Iones sequi, quocunque illi duxissent. Porro vbi Ionum Æolumque legati Spartam appulissent (id quod fiebat properanter) ex omnibus delegarunt Phocensem quendam, cui nomen Pytermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea veste indutus, ² in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusque est Lacedæmonios multis verbis ad auxilium Ionibus ferendum. ³ Illi, quanuis Ionum legatos repulissent, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conijcio, hominibus instructum qui rerum Cyri Ionumque successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum, nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret: nimirum ne vlli Græciæ ciuitati damnum inferret: utpote se id minimè toleraturis. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinam homines essent Lacedæmonij & quàm multi numero. Mox vbi hæc cognouisset, ad Spartiatarum dixisse, Equidem non extimui vnquam homines illos quibus locus est in media vrbe vacuus, in quem collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponunt. Atque his, (si modò ⁴ superi me seruauerint incolumem) non Ionum, sed propria sua incommoda erunt deploranda. Hæc in vniuersos Græcos verba detorsit Cyrus: quòd fora ampla haberent in quibus negotiationes exercerent. nā Persæ ipsi horum nullo distinentur, neque illis vllum est forum. Post hæc Sardis Tabulo homini Persæ commisit: Croesi autem cæterorumque Lydorum thesaurum Pactyæ Lydo tradidit deferendū. Ipse versus Ecbarana cōtendit, Croesum vnā secum ducens: Ionum interim non magna habita ratione, ⁴ etiamsi primi adoriendi fuissent. quandoquidem Babylon ei obstaculo esse videbatur, & Bactriana quoque natio, item

item Sacæ atque Ægyptij, in quos ipse expeditionem facere in animo habebat, in Ionas autem alium quempiam imperatorem mittere. ¹ At verò ubi Cyrus è Sardis Lydos exegisset, Pactyas à Tabalo atque Cyro desciscit. Et quia Lydorum thesaurum habebat, consensu nauibus auxilios mercede conduxit, maritimisque omnibus persuasit ut communem secum expeditionem susciperent. Atque *his succedentibus*, Sardis castra mouit, Tabalumque in arce undique conclusum obsedit. Cyrus hæc ex itinere intelligens, Cræsum hunc in modum alloquutus est, Quisnam, inquit, Cræse, finis erit eorum quæ nunc mihi accidunt? ² quando non cessabunt Lydi (ut videntur) tantisper & sibi & mihi negocium facessere, dum eos propterea delere aggrediar. Videor equidem perinde fecisse atque is qui occiso patre, filiis pepercerit. Siquidem ego te cepi, qui plus quam Lydorum pater eras, ipsis autem urbem suam reddidi: adeo ut nunc mirer eos à me deficere. Quum hanc suam sententiam Cyrus exposuisset, Cræsus excepit, veritus nimirum ne Sardis funditus euerteret, Rex, inquit, Cyre, quanquam prudenter tu recteque dixeris, moderaberis tamen furor ri, neque patieris antiquam hanc ciuitatem ita excindi, quæcum superiorum, tum eorum quæ nunc acciderunt, rea non est. nam priorum ego auctor fui, id quod meo te hoc capite pendo: præsens factum Pactyas designauit, cui tu Sardis commiseras: hic tibi poenas det. Lydis autem veniam dans, hæc illis impera, ne *videlicet aliquando viribus ausi*, vel defectionem meditari ausint, vel molesti esse possint. Interdico illis ne arma bellica possideant, iubetoque supra tunicam pallium gestare, induere item cothurnos. Adhæc impera ut liberos citharam pulsare, psallere, cauponari doceant. & mox comperies, ô rex, viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles vnquam à te desciscant. Hæc ideo Cræsus suggestit, quod optabiliorem Lydis hanc esse conditionem existimaret, quam semel subactos venundari: sat sciens se, nisi prætextum idoneum comminisceretur, non persuasurum illi ut institutum delectaret. Adde etiam quod formidabat ne in posterum

¹ Verum simulatq; Cyrus Sardibus est profectus, Pactyas Lydos ad desciscendum à Tabalo & Cyro impulit. Et quia Sardium thesaur.

² Non videtur Lydi facessendi mihi & sibi negotiū finem facturi. Cogito nunc quid maxime expediat eos in seruitutem redigere. Mihi enim videtur nunc perinde fecisse, &c.

aliquando Lydi, si imminentem calamitatem effugissent, rebellantes à ~~Perfis funditus extinguerentur~~. Cyrus hac Croesi admonitione gauisus, remissaq; iracundia, respondit ei se pariturum. Accersitoq; continuo Mazare homine 29 Medo, eadem illi præcepit quæ Croesus suggererat Lydis imperanda. Atq; præter hæc mandauit, illos omnes sub corona venundari, quotquot vnà cum Lydis Sardis oppugnassent: Pactyam autem viuum ad se perducere. Et ista quidem ex itinere quum præcepisset, ¹ Lydos compulit ad Persarum mores recipiendos. Pactyas, intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares verò nihil cunctatus, Cyri exercitus partem quam secum ducebat, Sardis promouit. Verùm vbi Pactyam iam vnà cum suis commilitonibus Sardis abiisse cognouit, primum Lydos adegit Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem vitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuntios Cumam misit qui Pactyam reposceret. Cumæi verò consilio inito statuerunt ad deum apud Branchidas referendum quid facto opus esset. Erat enim illic oraculum peruetustum quo Æoles Ionesq; communiter vi consueuerant. Oraculum hoc in Milesiorum agro est, situm supra Panormum portum. Missis igitur ad Branchidas consultoribus rogabant quidnam facientes hac in re deo gratificaturi essent. Consulentiibus respondebatur Pactyam Persis esse permittendum. Quæ quum relata audirent ² Cumæi, putauerunt oraculo acquiescendum Pactyam amq; reddendum. Cæterum quum huc bona pars propensa esset, Aristodicus Heraclidis filius, vir inter cæteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultores oraculi responsum non rectè perferre existimans, constanter obstabat quominus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est vt iterum de Pactya interrogaturi alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi quum ad Branchidas peruenissent vnus ex omnibus Aristodicus consulebat oraculum, sciscitans in hæc verba, O rex, venit ad nos supplex Pactyas Lydus, mortem fugiens violentam: Persæ eundem repocentes iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem nondum reddere

¹ In Persiam
ad sedes suas
perrexit.
Pact.

² Cumæi,
Pactyam tra-
dere decreue-
rant. Vel, in a-
nimo habebat.
Quum autē
vulgus hoc
decreuisset,
Aristod.

reddere ausi sumus, donec intelligeremus ex te indubitan-
 20 tato quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitan-
 tanti Aristodico idem rursus respondebatur quod priores
 retulerant, nempe Pactyam Persis permittendum. Post
 hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur:
 Templum circumiens, passeret aliasque auiculas quæ for-
 25 tē in templo istic nidulabatur, è nidis exemit. Quæ quum
 ille faceret, memorant vocem ex adyto auditam quæ ad
 30 Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret,
 35 Hominum scelestissime, quænam libido te incescit ut au-
 40 deres meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubita-
 45 se ad hunc modum respondere, Tūne rex sic auxilium fers
 50 supplicibus, & Cumæos iubes supplicem Pactyam tradere
 55 Persis? Cui deus respondens, Equidem, inquit, iubeo ut im-
 60 pij malè pereatis, neque deinde oraculum hoc de red-
 65 dendis vestris supplicibus laceffatis. Porro vbi responsum
 hoc postremum relatum audiuerunt Cumæi, neque vo-
 lentes Pactyam Persis tradere interimendum, neque eun-
 dem penes se detinendo, Cyrum ad ciuitatis suæ expugna-
 tionem excitare, hominem ablegant in Mitylenam. Mity-
 lenæi, quum Mazares subinde per nuntios Pactyam fla-
 gitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: ¹ quod
 tamen nolim indubitatò asseuerare, quandoquidem non
 fuit persoluta. Cumæi, cognoscentes ea quæ circa Pactyam
 à Mitylenæis gesta essent, misso ad Lesbum nauigio, Pa-
 70 ctiam deportant in Chium. Indidem verò ex Mineræ
 tutelaris deæ templo violenter raptus à Chijs redditur.
 Reddiderunt autem pro Atarnei mercede. Atarneus au-
 tem locus est Mysiæ, eregione Lesbi situs. Et sic quidem in
 custodia Persæ habebant Pactyam, ut Cyro quum pri-
 mum liceret traderetur. Atque multo exinde tempore,
 Chiorum nullus ex Atarneo neque molis libabat hordea-
 75 ceis deo cuiquam, ² neque secundæ mensæ fructibus inde
 decerptis utebatur. Breuiter omnia à sacrorum vsu remo-
 uebantur quæ ex agro illo prouenirent. Postquam verò
 Pactyas iam à Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos
 castra promouit qui vnà cum Pactya Tabalum oppugna-
 sent: & partim Priene³ses subegit, partim Mæandri cam-
 80 pum incursum, ³ frumentationem militibus faciens: Ma-

Haud enim
 possū id cer-
 tō dicere, quæ
 res ad exitum
 perducta non
 fuerit.

² Neq; bel-
 laria ex fruge
 inde collecta
 pinsebantur.
 Denique o-
 mnia, &c.

³ Illo in præ-
 dam suis mi-
 litibus expo-
 sito: Magnæ.

gnesiam etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, vita defungitur. In defuncti verò locum suffectus Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis exceperat, quique¹ Cyrum in regni potestatem inuexerat. Hic, inquam, à Cyro institutus dux, simulatque in Ioniam venit, vrbes ductis aggeribus cepit.² Nam vbi mœnia ciuesque vndique exercitu, clausisset, aggere ad murum obiecto *citra negotium* expugnabat: atque hic³ Phocæa prima Ionum ciuitate positus est. Hi Phocenses, primi Græcorum⁴ longis nauibus vti feruntur: Adriamque simul & Tyrreniam, Iberiam atque Tartessum⁵ occupauerunt. Nauigijs autem utebantur non rostratis, sed penteconteris, *hoc est lembis quinquagenum remorum*. Hi quum primum Tartessum veni-
30
 rent, grati admodum fuerunt regi, cui nomen erat Arganthonio, quique iam octoginta annis Tartessiorum regno præfuerat. Vixit autem annos centum viginti. Atque
⁶ Phocenses Arganthonio ista occasione reddidit amici, quòd videlicet Phocenses Ioniam relinquentes, iussit in sua ditione sedes deligere vbiunque illis liberet. Verum quum hoc non persuasisset Phocensibus, intelligeretque interim Medum in eos exercitum ducere, pecunias numerauit liberaliter. Siquidem ipsius muri ambitus non paucorum est stadiorum, totusque è maiusculis lapidibus, ijsque affabrè concinnatis. Et murus quidem ille à Phocensibus hoc pacto fuit constructus. Porro Harpagus exercitum promouens, urbem oppugnauit: quum⁷ postulasset prius sibi sat esse, si vellent Phocenses vnum duntaxat muri propugnaculum demoliri, vbi habitationē extrueret, *caetera illis se permissurum intacta*. Phocenses seruitutem auer-
 santes, responderunt diem vnum se ad consultandum sumpturos: sed interim dum consultaretur, illum exercitum ab vrbe iuebant abducere. Harpagus autem quanquam se scire diceret quid facturi essent, tamen se illis vt consultarent permittere. Simulatque igitur ille exercitum abduxit, Phocenses continuo lembos instruxerunt, quibus liberos vnà cum vxoribus atque supellectile vniuersa imponent: ad hæc statuas quoque templorum & cetera donaria, nisi quæ vel ferrea vel lapidea aut denique picta essent, & reliqua

¹ Cyrum ad regnum obtinendum adiuuerat. Hic, &c.

² Postquam .n. ciues intra mœnia compulerat, aggere, &c.

³ Phocæam primam Ionum ciuitatem oppugnauit. Hi Phoc.

⁴ Longinquis nauigationibus vti sunt: Adr.

⁵ Ostendunt, vel, Tartessiorum.

⁶ Phocenses huic viro adeo fuerunt accepti, vt primum quidē ipsos relicta Ioniam quam vel lent suæ regionis partem incolere iusserit: deinde verò quum id non persuaderet, & ex illis audiret Medi vires crescere, pecuniam illis ad urbem muro circumvallandā dedit: & quidē largē. Siquidem, &c.

⁷ Proposuisse illis.

liqua omnia imposuerunt. quas & ipsi conscendentes, soluerunt traieceruntq; in Chium. Phocæam autem iam desertam hominibus occupauerunt Persæ, Phocenses autem quum ipsis Chij insulas quæ OEnusæ vocantur, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc emporium transferretur, obque hanc causam hæc eorum insula excluderetur, concesserunt in Cyrnum. Hic enim iam ante viginti annos ciuitatem ex vaticinio condiderant, nomine Alaliam. Interea autem Arganthonius satis concesserat. Porro Cyrnum traiecturi Phocenses, prius diuerterunt Phocæam, præsidiaque illic Persarum quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relictæ fuerant, trucidarunt. Quibus patris, quorquot ex classica sodalitate supererant, communi consilio sese mutuis execrationibus dirisque deuotionibus astringunt. Ad hæc grande saxum in mare demergunt, iuramentoque confirmant non prius se de repetenda patria cogituros, quàm saxum vadis imis leuatum renarit. Commodum verò, profectiōem molientibus, plusquam medietatem desiderium cepit ingens paterni soli morumque Phocensium: & plerique etiam violato iuramento remigrarunt in Phocæam. Alij autem iuramento satisfacientes, soluentesque ex OEnusis Cyrnum recta petierunt. Quò quum appulissent, communiter habitauerunt vnà cum superioris temporis colonis, annis quinque, sacraq; exeruerunt. Cæterum quum iam vicinos circumquaq; hostili more popularentur, communi sententia bellum in eos adornant Tyrreni atque Carthaginenses, vtrique sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso sexaginta & ipsi naues milite implent, obuiamque illis procedunt in mare quod appellatur Sardonium. Commissa nauali pugna, Phocensibus Cadmea quædam contigit victoria. nam quadraginta illis naues perierunt, reliquæ viginti contusis rostris factæ inutiles. Regressi igitur Alaliam, sumptis liberis vxoribusque, atque reliquis facultatibus quantas naues ferre poterant, relictæ Cyro demigrarunt Rhegium. Verum è nauibus illis quæ perierant, quorquot homines in Carthaginensium Tyrrenorumque manus perueniunt (capti enim plurimi) hi omnes protracti è nauibus, lapidibus obruebantur. Deinceps verò quæcunq;

1 Ditas atroces imprecati sunt omnibus suis classis quæ illic remanerent. Ad hæc ferri massam candentem in mare proiecerunt, seque non prius Phocæam reuersuros iurarunt quàm hæc massa emergeret. Cōmod. &c. Hæc autem verba, Saxum vadis imis leuatum, renarit, sumptis Valla ex Horatio.

2 At quum Corsicam nauigarent, maiorem illorum partem desiderium ac commiseratio cepit ipsius vrbis, ac sedium suæ regionis. Quare violato iureiurando Phocæam remeârunt. Alij autem iun

ex Agyllensium vel pecoribus vel iumentis atque hominibus locum illum accedebant, vbi Phocenses lapidati fuerant, continuo¹ morbida fiebant, stupore atque igne corripiebantur sacro. Quare Agyllenses Delphos miserunt,

¹ *Mente alienabantur.*

² *Hyela.* Eā autem cōdiderūt, à quodam Posidoniate edocti, Pythiæ oraculo iussos fuisse Cynū condere, qui heros esset, non ipsam insulam. Atque Phoc.

³ *At cæteri Iones (exceptis Milesijs) prælium quidem & ipsi cū Harpago cōmiserunt, sicut & qui solū patrium reliquerunt: seq; fortiter gesserunt, pro sua quisq; patria pugnātes: sed superati cæptiq; in suis sedibus remanserunt, impetrata faciētes.* Milesij autē, qui, &c. *Fortas ad Panionium recipientibus, audio Biantem Prienæum se tamen posuit saluberrimum dedisse consilium: cui si obtemperassent, licuisset Græcorum omnium felicissimos viuere. Siquidem ille suadebat vt communi classe soluentes, Sardiniam peterent, & ibi vnam ciuitatem omnium Ionum construerent. Hoc enim pacto eos seruitute liberatos feliciter esse victuros, omnium insularum maximam incolentes, & cæterarum imperio potientes. Sin autem manerent in Ionia, nullam inquit sibi apparere libertatis spem.* Hæc Biantis senten-

sententia ipsis Ionibus subactis prodita fuit. Verum Thaleris quoque; sanum illud consilium, iam ante subactam Ioniam datū, nempe qui iusserit Ionas vnam quandā communē curiam habere, eamque esse in Teo: propterea quod Teos in media esset Ionia: ceteras autem ciuitates habitatas, nihilominus huic parituras quā aliarum ciuitatum tribus legibus parerent. Atque hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus, subacta Ionia, in Caras exercitum traduxit, & Caunios atque Lycios, vnā ducens Ionas atque Æoles. Nam Cares ab his oriundi ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi parebant, appellabanturque Leleges, & insulas habitabant. tributum autem nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo ē longissimo auditu coniectare: sed quū Minos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici vsus belli successu, multos agros populabatur. Caricæ gentis, omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissimæ, memorantur tria inuenta. quippe galeis cristas imponendas primi ostenderunt Cares, clypeis signa adiungere, postremò lora quoque scutorū excogitauerunt. antea nanque citra habenas gestabant quotquot clypeis utebantur, ac balteis duntaxat coriaceis fulcientes, collo sinistroque humero sustinebant. Post Caras verò tempore longo succedente, Doreas atque Iones ex insulis egredientes, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modum Crentenses de Caribus referunt. Quanquam his non assentiuntur Cares, qui se aborigines atque indigenas esse memorant, eodemque nomine vsque vsos. atque apud Mylassos Iouis Carij delubrum ostentant vetustissimum, quo communiter quoque Mysi atque Lydi vtuntur, vt qui Caribus sint germani. Quippe Lydum & Mysum Caris fratres esse dicunt. atque ob id eodem vtuntur fano: at quotquot alterius sunt gentis, etiam si, Carum lingua vtantur, non tamen sacro participant. Caunij verò, quantum mihi videtur indigenæ sunt, etsi ipsi se ē Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricam accommodauerunt, aut Cares ad Caunicam. id quod ægrè diiudicari posset. At le-

c iiij

stos vinculis coriaceis tenentes agitabant. Post Caras, &c.

7 Haud enim certò diiudicare possum.

1 Nihilominus eodem loco haberi quolibet. Sed verum idem aliam etiam interpretationem admittit.

2 Inter hos autem Caras ex insulis in continentem venerunt. Olim, &c.

3 Vel, Quum Minoi opus erat, naues, &c.

4 Quum autem Minos magna ditioe positus esset, prosperaque in bello fortuna vteretur, longè Carica gens supra omnes alias celebris erat. Tribusque rebus quas illi excogitant, vsi sunt Græci. Quippe gal.

5 Vel insignia, prout videret.

6 Anfas quoque scut. excog. Antea nanque absque ansis gestab. clypeos quicunque illis vsi soliti erant: colloque & dextro humero circumpe-

1 Prout ferūt gradus etatū, & amicitia intercedit, ad compositationes conuenire, tam viros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertaxi, quum patrijs duntaxat videretur vtendū dijs, Caurij² omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequiebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur.

2 Sumptis armis petulantæ aerem feriētes haltis, ad Calynd. vsq; que montes peruenerunt, se expellere deos externos dicentes. Et hi quidem moribus, *vel ritibus*, huiusmodi vtuntur. At Lycij, &c.

3 Et quos habebat suæ cōspirationis, *vel factionis*, socios.

4 Sed hunc morem peculiarem habēt, & cum alijs nullis cōuenientē, *vel cōmunē*, quod se de nominibus matrū appellent, nō patrū. Adeo vt si quis vicinū suum roget quis sit, recenscat seipsum. i. *genus suū, vel gentem suam*, à matre: matrisq; suæ matres enumeret. Adde quod, &c.

gibus vtuntur cum ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutē frequenter amoris gratia ad compositationes conuenire, tam viros quàm mulieres atq; pueros. Sacra principio sibi constituerant externa, quorum postea pertaxi, quum patrijs duntaxat videretur vtendū dijs, Caurij² omnis ætatis sumptis armis, *sacerdotem* ad Calyndicos vsq; montes persequiebantur, fustibus cædentes, exclamantesq; externos se exigere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur. Lycij autē è Creta ab initio originem traxerunt. Cretam enim primū vniuersam barbari incolebant: deinde contententibus de imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoe, Minos superior factus expulit Sarpedonem³ eiusq; cōspiratores. Hi expulsi, Asiæ regionem occupauerunt Milyada. Quam enim nunc Lycij incolunt, olim erat Milyas: & Milyæ tunc appellabantur Solymi. Dū igitur ipsis imperitaret Sarpedon, eo quod attulerant nomine vocabantur, & nunc adhuc vocantur à vicinis, Termilæ. Quum verò Lycus, Pandionis filius à fratre Ægeo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Termilas abiisset, factū est temporis progressu vt de Lyci nomine Lycij vocarentur. Legibus vtuntur partim Cretensium, partim Carum. Quamquam hoc vnum, præter cæteros homines, pro lege habent peculiare, quod à matribus nomina sibiipsis indunt. Et si quis obuium percontetur quisnam sit, quæve familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suū repetet. Adde quod si qua ingenua seruo nuplerit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui existimabuntur: siñ autem vir ingenuus, & quidem inter eos primarius, vxorem duxerit externam aut pallacam, suscepti ex his liberi reputabuntur⁵ minimè ingenui. Enimvero huius tempestatis Cares nullo præclaro facinore edito, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum nullum ediderunt, sed nec Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant autem cum alij, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad mare appellatum Triopium. Nam quum initium Byblefiæ ex peninsula auspicetur, sintq; Cnidij propemodum circumflui: (eam enim partem qua boream spectat, Cerau-

5 Infames. *Vel. Honoribus*

nus claudit sinus, australem verò Symanum Rhodiumq; ¹ Erat autem mare) reliquum quod perquam exiguū est, nempe quinque ² intra ipsum isthmū tota insularū, Cnidij tentauerūt perfodere interea dum Harpagus Ioniā euerteret, volentes suā ditionem in insulæ formā p̄forū ditio. Nā qua parte redigere. ³ Eratq; hic isthmus quem perfodere statuerāt, ea in continētē definit, isthmus est, quē perfodere statuerant. Id ergo multa manu conantibus diuinitus arbitrator aliquid repugnasse, quod nimirū omnes qui manū admouerent lēderet, cum alias corporis partes, tum præcipuē oculos infestante petra, Cnidij, missis nuncijs Delphos, rogant quidnā istuc esset quod tantopere conatibus eorū aduertēretur. Pythia, v̄t ipsi referunt Cnidij, senario versu respondit in hanc sententiam,

Isthmum neque aggerare, neque fodite.

Iupiter nanque ipse, si placuisset, fecisset Insulam.

Quum respondiſſet hunc in modū Pythia, Cnidij à perfodiendo isthmo destiterunt, & inuadenti cum exercitu Harpago, vltro sēse nō cōmisso prælio dederunt. ² Pedasij qui mēditerraneā supra Halicarnassum colunt, alijsq; vicini maximā diligentia adhibere feruntur v̄t eorū sacerdos Pallas sacrā barbā habeat. id quod ter illis accidisse putatur. Hi soli in Caria populi Harpago diu reluctati sūt, multūq; negocij exhibuerūt, ³ montē extruendo cui nomē Lyda. Tandem tamē & ipsi expugnati fuerunt. Cæterum vbi in Xanthium campū exercitū produxiſſet Harpagus, Lycij contra procedentes, pauciq; cum multis confligentes, strenuē sese gesserunt. Superati autē prælio fugatiq; , in vrbe sese receperunt, vxores, liberos atq; pecunias vnā cum familia tota in arcē cogentes: ad motoq; igne arcē vnā cum cæteris rebus incenderunt. Quæ vbi feciſſent, ipsi regressi iureiurando se murō astringentes, eoq; horrendo, cū hostibus iterū congressi sunt. fortiterq; pugnando omnes oppetierunt. Ex Lycijs autē, qui Xanthij dicuntur esse, hi omnes, ⁴ præter octoginta quosdā, Istiazorum sunt conuenæ. qui octoginta tum emigrantes, superstites remanserant. Xanthum igitur hunc in modum obtinuit Harpagus: pari modo Caunum.

illis vsu venit. Hi soli, &c. [*Infra, 216, hoc ipsum repetitur, & a Strabone lib. 13: ab Aristotele quoq; Histor. animal. lib. 3, cap. 11: ut annotauit Paul. Leop. Emend. lib. 7, cap. 11. 5.*]

³ Munio operibus monte.

⁴ Sunt aduenæ, præter octoginta familias: quæ tum in vrbe non erant, atq; ita superstites fuerunt. Xan. &c. Decepit autem Vallam isidur, quod pro isidur perperam scriptum fuisse, manifestissimum est ex his proximè sequentibus, ut dicitur.

Nam Caunij Lycios insequuti sunt magna ex parte. Tum igitur inferiorem Asiam Harpagus euertebat, superiorem ipse Cyrus, vniuersam gentē subigens nihilq; relinquens. At ego in præsentia illorum gestorum pleraque prudens omittam, ea duntaxat proditurus quæ illi quamplurimo constiterunt labore, suntque memoria dignissima. Quum igitur Cyrus continentem vniuersam suæ ditionis fecisset, Assyrijs bellum intulit. Assyriæ autem cum alia multa sunt magna oppida, tum verò celeberrimi nominis ac validissimum est Babylon, vbi post euerfam ab ipsis Ninum, regia erat. quod oppidum situm est in planitie ingenti, forma quadrata, magnitudine quoquouerfus ceterum vicerum stadiorū, in summa quadringentorum & octoginta, in circuitu quatuor laterum vrbs. Tanta est Babylonici oppidi magnitudo, quod ita exornatum est vt aliud nullum eorum quæ nos nouimus. Iam primum fossa ambit alta atque lata, aquæ plena. Deinde murus quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus, quàm is quo pro mensura vtimur, tribus digitis maior. Operæ precium est me præter hæc differere in quem vsum sit consumpta terra ex fossa egesta, & quomodo fuerit murus conditus. Vt quidque terræ in deprimenda fossa efferebant, ex eo lateres ducebant: quorum postquam magnam vim duxissent, eos in fornacibus coquebant. Postea coeno vtentes, asphaltu feruenti per tricesimum quenque laterum ordinem summities arundinum instipatas conglutinabant. & primum labra fossæ, deinde ipsum murum ad eundem modum ædificarunt super quem circa oras extruxerunt domunculas vnius contignationis inter se obuersas: inter quas tantum intercapedinis relinquebatur vt quadriga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ stabant, æreæ omnes, cum cardinibus itidem postibusque. Babylone octo dierum itinere abest alia vrbs nomine Is, vbi fluuius est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flumen Euphratem. Hic itaque fluuius Is vnâ cum aqua per multos reddit asphalti bituminis grumos: quæ asphaltus ad murum Babylonis comportabatur. Hunc autem in modum Babylon extructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit fluuius

fluvius nomine Euphrates, qui magnus & altus & celer, ex
33 Armenijs in rubrū mare decurrit. In hunc vterq; murus la-
certos exporrigit, eiusque incurvæ vtrinque ripæ coctili-
bus lateribus pro maceria prætexuntur. Ipsa vrbs plena
domibus est ternarum quaternarumque contignationum
secta in vias cum rectas, tum verò transuersas, quæ ad flu-
men pertingunt: ad quarum singulas pro numero vico-
rum portulæ factæ sunt in maceria quæ flumen sepiebat,
& ipsæ aræ, & ad flumen idem ferentes. Et hic quidem
murus lorica est. Alius verò intus non multo quàm hic
debilior, sed exilior, inque vtriusque ciuitatis plagæ medio
murus est erectus, quorum hic regiam comprehendit am-
bitu prægrandi atque valido: in altero verò Iouis Beli tem-
plum æreis portis, id quod mea etiā nunc ætate existit, duo-
rum vndecunque stadiorum amplitudine, figura quadra-
ta. In sacri medio turris solida, crassitudine simul & alti-
tudine stadij, cui alia rursus superimposita turris, & huic
subinde alia, ad octauam vsque. His forinsecus scalæ sunt
in circuitu adhibitæ, per quas ad singulas conscenditur
turres. In medijs gradibus ductus, sellæ quæ in hoc factæ,
in quibus ascensuros liceat sedere ac conquirere. In po-
strema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendide
stratus, & apposita mensa aurea. Statua tamen in hoc sa-
cello nulla est: neque hic noctu cubat hominum aliquis,
præter mulierem vnam ex indigenis, quam ex omnibus
deus delegerit, vti narrant Chaldæi huius dei sacerdotes.
Narrant enim illi (tamen mihi parum credibilia referre
videntur) deum ipsum ingredientem templum, in hoc cu-
bili conquirere, perinde atque Thebis Ægyptiacis, vt
ferūt Ægyptij. Ibi enim in Thebani Iouis fano mulier quo-
que cubat: quæ vtraque mulier cum viris putatur non ha-
bere consuetudinem: sicut etiam dei antistita Patari Ly-
ciæ ciuitate, quando ita accidit. Neque enim oraculum
ibi celebratur perpetuò: vbi autem id futurum est, anti-
stita noctu in templum concluditur. Porro in Babylonis
templo aliud etiam est sacellum inferius, quod magnam
habet Iouis statuam, eamque auream, ponē mensam, & i-
psam auream, simul & sustentaculum cum sella, omniaq;
aurea: adeo vt Chaldæi octingentorum talentorum auri

opes effiment. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum, atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ atque hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum Chaldaeæ hostias mactare, præterquam lactentes. Insuper in hoc mansueto altari Chaldaei quotannis centum milia talentorum libanoti adoleant, quando huic suo deo sacrificant. Eratque in hoc templo etiamdum illo tempore sacra duodecim cubitorum è solido auro: quâquam ego hunc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldeis referuntur. Hanc statuam Darius Hytaspis filius insidiosè captans, non aures tamen fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darius filius abstulit, sacrifico, qui prohibuerat statuem loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiam si alia sint pecuniaria pleraque eiusdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extitere, (quorum in exponendis rebus Assyrijs mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ foeminae. Harum prior, quæ quinque annis ante posteriorem regnavit, vocata est Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit spectacula dignos, quum antehac flumè eam omnem regionem solitus esset. Posterior regina, Nitocris nomine, extruxit superiore solentior, cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quòd ammachertens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmiserunt se omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluvium Euphratem, qui prius mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depreffis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomine Artenciam, ter insilaret, & qui nunc è mari per Euphratem Babylonem versus subuebantur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Ex hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex utroque fluminis labro agcessit visu mirandam, tante est & magnitudinis & sublimitatis. Nihil supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effudit paludis cloniam, profunditate quidem ad aquam usque semper docta: latitudine verò eius quoque versis trecentorum viginti stadiorum. Hæc fossilia humus ad flu-

Paludis recepta
 a deo, qui
 ad aquam
 de caelo descendit.

ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum ubi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, vt flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, vt fluuius per multos anfractus retentus, sedatior mearet, & navigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsiſ navigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur.

¹ Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medi commercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent.

¹ Hæc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quæ ex Medis ducit: ne Medii. &c.

² Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterum ex eis
34 talem fecit cômunionem: Quum sit vrbs in duas dirempta regiones, fluuiio medium tenente, quories aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (vt reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit. si quidem ubi effodit ³ effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapidēs prægrandes incidit, qui ubi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnē fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferūt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam ferimē urbem pōtem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subliciis quadratis, per quæ Babylonij transirent, interdium committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pōtis exornatū, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, ⁴ visa est necessariò facta, & pōs in vsum ciuium extructus.

² Et his quidem munitionibus ab imo vsque urbem circundedit. Sed & has munitiones obiter ad hūc vsum accommodauit: Quū sit. &c.

³ Receptaculum.

• Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbs celeberrimas, loco edito atq; cōspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SIC VI REGVM BABYLONIS POST ME FUTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBERIT PECVNIAE. NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERITO. NON ENIM IN REM

⁴ Comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

opus æstiment. Extra sacellum altare est, & ipsum aureum, atque præter hoc, aliud altare ingens, in quo integræ ætatis hostiæ immolantur: quandoquidem supra aureum illud non licet hostias mactare, præterquam lactentes. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldæi quotannis centum millia talentorum libanoti adolent, quando huic suo deo sacra faciunt. Eratque in hoc templo etiam dum illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro: quâquam ego hanc non viderim, sed ea referam quæ à Chaldæis referuntur. Hanc statuam Darius Hystaspis filius insidiosè captans, non ausus tamen fuit diripere: sed quam postea Xerxes Darij filius abstulit, sacrificio, qui prohibuerat statuam loco dimouendam, interempto. Atque illud templum hoc pacto constructum fuit ornamentis: etiamsi alia sint peculiaria pleraque eiusdem donaria. Huius Babylonis multi quoque aliquando reges extirere, (quorum in exponendis rebus Assyrijs mentionem faciam) qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ foeminae. Harū prior, quæ quinque ætatibus ante posteriorem regnavit, vocata est Semiramis. Hæc per planitiem aggeres extruxit spectaculo dignos, quum antehac flumē eam omnem restagnare solitus esset. Posterior regina, Nitocris nomine, extitit superiore solertior, cuius cum alia monumenta extiterunt, quæ ego commemorabo, tum verò hoc, quod animaduertens imperium Medorum ingens ac pacatum, subactaque ab his multa oppida, & inter hæc Ninum, præmuniuit se omnibus quàm potuit maximè. Ante omnia fluvium Euphratem, qui prius mediam ipsorum urbem interfluens, rectus erat, tortuosum reddidit, fossis superius depressis, adeo ut quendam Assyriæ pagum, nomine Artericam, ter influat, & qui nunc è mari per Ephratem Babylonem versus subuehantur, ter ad hunc eundem pagum applicent, idque triduo. Et hunc quidem talem reddidit. Aggerem verò ex utroque fluminis labro aggressit visu mirandum, tantæ est & magnitudinis & sublimitatis. Multo supra Babylonem, aliquantulum seorsum à flumine, effodit ¹ paludis eluuiem, profunditate quidem ² ad aquam vsque semper ducta: latitudine verò eius quoquo-
uersus trecentorum viginti stadiorum. Hæc fossicia humus
ad flu-

¹ Paludis receptaculum.

² Id est, Quo-
ad aqua fodien-
do inueniretur.

ad fluminis ripas aggesta est. Quem locum ubi depressit, crepidinem ambitus eius lapidibus induxit. Hæc duo, ut flumen flexuosum & lacuna tota, fossa esset, ideo fecit, ut fluvius per multos anfractus retentus, sedatior mearer, & navigationes Babylonem versus essent tortuosæ, & ex ipsis navigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur.

Ad hæc, quæcunque erat regio ad inuadendum opportuna, & compendiaria ex Medis via, hanc intersepsit, ne Medii commercio Assyriorum ipsius negocia cognoscerent.

34 Et hæc quidem ex profundo circumiecit. Cæterum ex eis talem fecit cōmunionem: Quum sit vrbs in duas dirempta regiones, fluuio medium tenente, quoties aliquis ex altera in alteram regionem transire volebat sub regibus superioribus, is necesse habebat nauigio transire: quod erat (ut reor) molestum. Huic autem etiam rei ista prospexit, si quidem ubi effodit³ effluuium paludis, aliud opere eodem monumentum sui reliquit. Lapidēs prægrandes incidit, qui ubi parati fuerunt, & locus depressus, in locum ipsum quem depresserat, omnē fluminis cursum auertit. Qui locus effossus dum impleretur, interea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbem, ac descensus qui ex portulis ad flumen ferūt, extruxit coctis lateribus, eadem qua muros ratione. Extruxit item circa mediam feruē urbem portem ex iis quos effoderat lapidibus, ferro eos ac plumbo deuinciens. Hunc subliciis quadratis, per quæ Babylonij transirent, interdium committebat, easdem noctu tollebat: hac videlicet causa ne per noctem transeuntes mutua furta exercerent. Vbi porro lacuna repleta fuit flumine, & opus pōtis exornatū, tunc fluuium Euphratem ex palude in pristinum alueum reuocauit: atque ita palus quam effoderat, ⁴visa est necessario facta, & pōs in vsum ciuium extructus.

• Eadem autem regina hunc etiam machinata est dolum: Supra portas vrbs celeberrimas, loco edito atq; cōspicuo, sepulchrum sibi extruxit, atque his literis inscripsit, SIC VI REGVM BABYLONIS POST ME FUTVRORVM FVERIT PECVNIAE PENVRIA, APERTO SEPVLCHRO SVMITO QVANTVNCVNQVE LIBVERIT PECVNIAE, NE TAMEN NISI INDIGVERIT, ALIOQVI APERTO. NON ENIM IN REM

1 Hæc autem extruxit qua parte aditus erant & viæ compendia quæ ex Medis ducit: ne Medii, &c.

2 Et his quidem munitionibus ab imo vsque urbem circumdedit. Sed & has munitiones obiter ad huc vsum accommodauit: Quū sit, &c.

3 Receptaculum.

4 Comperta fuit, opportunè facta: & pons, &c.

¹ Quòd trās-
iens habitu-
rus esset cada-
uer supra ca-
pur suum si-
tum.

² Sed cada-
uer, & literas
quibus hoc
dicebatur.

³ Hæc verba,
Ducit autem
rex, &c. usque
ad, Cyrus igitur,
&c. paulo
inferius viden-
tur collocanda.

⁴ Per Dar-
neos. Darnā
enim numerat
Ptolemæus in-
ter Assyriæ vr-
bes mediterræ-
neas.

EIVS FVERIT. Hoc sepulchrum tam diu fuit immotum
dum regnum peruenit ad Darium. Is indignum esse ratus
se neque vti quippiam his portis, (ideo autem non uteba-
tur, quòd supra caput ipsius transeuntis mortuus situs es-
set) neque sumere pecunias repositas, & eas quidem ipsum
prouocantes, reſerauit monumentum: in quo non quidem
pecunias inuenit, ² sed literas ita dicentes, NISI PECU-
NIAE ESSES INEXPLEBILIS ET TVRPIS LVCRI
CVPIDVS, DEFVNCTORVM SEPVLCBRA NON
APERVISSES. Talis extitisse hæc regina memoratur. Ad-
uersus cuius filium Labynitum, patris nomen & Assyriæ
imperium habentem, Cyrus exercitum duxit. ³ Ducit au-
tem rex magnus exercitum, probè domi cōparata reſu-
mentaria atque pecuaria. Portatur etiam aqua ex flumi-
ne Choaspe, Susa præterfluente, ex quo vno ex omnibus flu-
minibus rex potat. Cuius Choasps aquam decoctam, & in
argentea vasa diffusam, ferentes permultæ carruæ qua-
tuor rotarum, mulis trahentibus, assiduè comitantur quo-
cunque ille proficiscitur. Cyrus igitur Babylonem tendens,
vbi venit ad Gyndem amnem (qui in Mætiænis ortus mon-
tibus, ⁴ per Dardaneos in Tigrim alterum amnem fluit,
qui Opin urbem præterlabens, rubro infunditur mari) co-
nabatur hunc trajicere, quum non posset nisi nauibus tra-
iici. Interim ei quidam è sacris equis candidis petulanter
ingressus fluuium, transire conabarur. Hunc fluuius verti-
cibus contorquens, submersum abripuit. Cyrus autem per-
quam ægrè ferens hanc fluminis iniuriam, illi commina-
tus est, se sic redditurum eum tenuem vt in posterum faci-
lè vel à mulieribus trāsiri posset, ne genua quidem tingen-
tibus. Hæc minatus, expeditione in Babylonem intermis-
sa, copias suas bifariam diuisit. Dehinc alueos ad funicu-
lum designauit centenos & octogenos, vtrunque ad Gyn-
dis labra omnino conuersos: quos distributis copiis effodi
iussit. Et opus quidem, vt quod à tanta multitudine fieret,
perficiebatur: tamen in eo faciendò eam æſtatem triue-
runt. Cyrus ergo quum Gyndem multasset in trecentos
& sexaginta riuos diductum, & alterum ver illuxisset, ira
porrò ire Babylonem pergit, Babylonis eum producto
exercitu præstolantibus. Qui, vbi propius urbem ille pro-
mouit,

mouit, cum eo conflixerunt, prælioque fugati, in oppidum
 compulsi fuerunt. Ij tamen, quia. Cyrum iam pridem ani-
 maduerterant inquietū esse, viderātq; omnes pariter gen-
 tes agredientē, comportauerāt permultorum annorum
 commeatus: ideoque tunc obsidionem nihili faciebant. Et
 Cyrus, quum iam longo tempore nihil admodum res ip-
 sius proficerent, inops consilij erat. Tandem siue alius ei
 anxio suggessit, siue ipsi in mentem venit quid in rem ef-
 set, sic statuit faciendum: Instructis vniuersis copiis partim
 quā fluuius urbem ingreditur, partim à tergo quā egreditur,
 præcipit vt, quum cernerent alueum posse transiri, il-
 lac urbem inuaderent. Ita instructis atque admonitis suis,
 cum inutiliori exercitus parte abiit ad paludem. Eò vbi per-
 uenit, quæ Babyloniorum regina fecerat circa flumen &
 circa paludem, eadem & ipse fecit. ¹ Nam reuocato flumi-
 ne, alueum eius pristinum vado trāsibilem reddidit. Quod
 quum ita factum esset, Persæ qui ad hoc ipsum instructi e-
 rant, per alueum vnde fluuius Euphrates abscesserat, ² me-
 diorum ferè femorum tenuis fortiter Babylonem introie-
 rūt. Quos Babylonij, si factum Cyri prius aut audissent aut
 sensissent, haud dubiè ³ contempto eorum ingressu, pessimo
 exitio affecissent. Nam obseratis omnibus quæ ad flu-
 men ferunt portulis, conscensiq; septis, ipsi pro ripis stan-
 tes illos progressos veluti in cauea exceperunt. ⁴ Nunc ex in-
 opinato eis Persæ astiterūt: & quum capti essent qui me-
 dia urbis incolebant Babylonij, propter eius tamen magni-
 tudinem non sentiebatur (vt fertur) ab ijs qui circa extre-
 ma habitabant. Sed quòd fortè dies festus eis esset, exer-
 cendis choreis atque oblectationibus operam dabant, do-
 nec planè hoc rescuerunt. Atque ita primò capta est Baby-
 lon. Cuius ciuitatis quanta sit potentia, cum ex alijs multis
 declarabo, tū verò ex hoc. Quum regi magno omnis plaga
 cui imperat, sit ⁵ distributa in ipsius atque exercitus eius a-
 limentum, præter tributa, ex duodecim quibus annus con-
 stat mēsis, quatuor regio Babylonica, octo reliquis eum
 omnis Asia alit. Ita huius regionis potentia tertiam Asiæ
 partem æquiparat, & eius principatus, (quem satrapiam
 Persæ vocant) omnium prouinciarum longè est optimus,
 adeo vt Tritæchmæ Artabazi filio (⁶ qui pro rege tribu-

¹ Nam fluuius
 in paludem,
 siue stagnum,
 ducta fossa
 immisso, pri-
 stinum eius
 alueum. flu-
 uio subfiden-
 te, vel absceden-
 te, peruium
 reddidit.

² Mediorum
 femorum te-
 nus, ad sum-
 mum, fortis.

³ Ingredi nō
 permisissent,
 sed pesti.

⁴ Nunc ex
 inopinato il-
 lis Persæ su-
 peruenerunt.
 Tantaque vr-
 bis erat ma-
 gnitudo, vt
 (quemadmo-
 dum narrant
 accolæ) quū
 capti essent
 qui extremas
 urbis partes
 incolebant, ij
 qui mediam
 urbē incole-
 rent, id nesci-
 rent. Sed
 quòd, &c.

⁵ Intelligit, sin-
 gulis regionibus
 induci solutum
 quid alendo
 regi & eius co-
 pias persolueret.

⁶ (Quem rex
 huic trāsui
 præfecerat.

1 Atque hæc ad eum qui Babylonis præfectus erat, pertinebant. Porro, &c.

2 Porro in Assyriorum regione parum pluit: & hoc ipsum est quod frumenti radicæ alit: seges tamē fluuiio rigata fit letior, prouenitque, &c.

* Celeniis, siue tolenoniibus S.
3 Id est, Ad solstitium hybernū.

4 Pertingit autem ab Euphrate.

5 Longè præstātissima est ferendo quiddē certē frumento. Nam alioqui arbores ne ab initio quiddē ferre potest: veluti ficum, vitem, oleam, Cereris, &c.

6 In quam autē altitudinē milium & sesamum arborescant, etsi probè norim, tamen id non referam: quā sciā, iis qui n-

7 Producent.

tum hoc exigebat) singulis diebus singulæ argenti plenæ artabæ penderentur. Est autem artaba mensura Persica, capaciore quàm Atticus medimnus, tribus chœnicibus Atticis. Ad hæc erant ei peculiares equi, præter bello destinatos, admissarii octingenti, cum equarum à quibus admittebantur, sexdecim millibus. nam singuli à vicenis admittebantur. Præterea canum Indicorum tanta alebatur multitudo, ut ad præbenda eis cibaria, quatuor in eadem planitie magni vici attributi essent, aliorum tributorum immunes. 1 Atque hæc præsidis Babylonis pecularia erant.

2 Porro in Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur. Irrigatur autem seges prouenitque frumentum, non quem, admodum in Ægypto, flumine sua sponte in arua ascendente, sed manibus atque * scrobibus irrigatum. Etenim Babylonica regio omnis (quemadmodum Ægyptiaca, dissecta est in fossas, quarum maxima nauibus transiri potest, 3 ad solem hybernū vergens: 4 exit autem ex Euphrate in Tigrim alterum flumen, ad quod vrbs Ninus sita erat. Hæc regio omnium quas nos vidimus, 5 longè optima est, duntaxat ferendo frumento. Nam in arboribus ferendis, ficu, vite, olea, nequaquam de principatu contendit. Cereris autem fructu procreando adeo ferax est ut nusquam non adducena reddat: vbi autem bonitate sese ipsa vincit, etiam ad tricena. Quaternū autem digitorum maximorum latitudo est tritici atque hordei foliis. 6 Milij verò ac sesami proceritatem instar arborum, etsi mihi compertam, tamen memorare supersedeo, probè sciens, iis qui nunquam Babyloniam regionem adierūt, quæ de frugiferis dicta sunt, perquam incredibilia visum iri. Oleo autem non vtuntur nisi quod ex sesamis faciunt. Sunt eis passim per omnem regionem palmæ sua sponte nascentes, pleræque fructiferae: ex quibus & cibos, & vinum, & mel conficiunt, colentes ficuum more. Harum, ut aliarum arborum, Græci masculas vocant, quarum fructum iis quæ palmulas ferunt alligant, ut illinc prodiens culex, palmulas penetrans cogat maturescere, alioqui occasuras. Masculæ enim in fructu culices 7 ferunt, quæ admodū caprifici. Venio ad id quod ex omnibus quæ sunt in ea regione, secundum ipsam urbem, mihi

mihisummo miraculo est differendum. ¹ Nauigia illorum quæ per flumen commeant Babylonem: omnia sunt orbiculata atq; coriacea, quæ pecuarij Armenij, qui supra Assyrios incolunt, ex cæsis salicib⁹ faciunt, instruuntq; pellibus, nudo illarum extrinsecus posito in modū soli: neq; puppe discreta, neq; prora acuminata, sed in speciē clypei magis orbiculata. Tale nauigium stramentis stipatum fluuiō deferendum permittunt, cum aliis rebus, tum verò doliis è palmularum vino onustū, dirigentibus illuc duobus, cum totidem palis: quorū alter introrsum palum trahit, alter exterius pellit. Fuit autem nauigia hæc & magna admodum & minora: quorū maxima quæq; ferunt pondus quinque millium talentorū, singula singulos asinos viuos intus habentia, maiora etiam plures. Postquam igitur nauigantes Babylonē peruenerunt, onusq; exposuerunt, lignis nauigij atq; omnibus stramentis venundatis, pelles asinis imponunt, eosq; in Armeniā agitant. aduerso enim flumine nauigari præ illius rapiditate nullo pacto potest. Propterea enim non ex lignis, sed ex pellibus nauigia sunt. Idem, ubi asinos agitando in Armeniā redierunt, alia ad eūdem modum nauigia comparant. Et naues quidē eorum tales sunt. Amictu autē tali vtuntur: Duabus amiciuntur tunicis, vna linea vsq; ad pedes demissa, cui alteram laneam superinduunt: postremo candidam penulam circumiiciunt. Calceos gerunt gentis more, soleis Thebanis penē similes. Capita habentes comata, mitris redimiunt, vnguētis toto corpore delibuti. Anulum signatorium singuli gestant, & sceptrum affabrefactum, cui superstat aut malū, aut rosa, aut liliū, aut aquila, aut aliud quippiam. Nam absque insigni gestare sceptrum ipsis nefas est. Atque hic eorum corporis est cultus. Leges verò quæ constitutæ ab ipsis, hæc sunt: Vna quidem, prudentissima, altera autem (quantum ego sentio) qua Eneitos qui sunt ex Illyriis, audio vti per singulos pagos. Semel enim quotannis ista fiebant. Vbi virgines effectæ essent nobiles, eas quum congregassent, vniuer-

36 gubernaculis duobus, cum totidem hominibus qui stant: quorū alter introrsum trahit, alter extrinsecus propellit. Fiuntq; hæc nauigia valde magna, nonnulla & minora: eorum autem maxima ferunt onus talentorum quinque millium. Inest & in vnoquoq; nauigio asinus viuus, in maioribus etiam plures.

Pro Bicus è palmularum foliis, alio Dolus palmarum interpretantur.

1 Hunc locum ita uerit Baffi in lib. De re Naua. Nauigia illis sunt quæ secundo flumine deferuntur Babylonē versus omnia circulari forma, eaque ex aluta. Vbi enim Armenij qui supra Assyrios habitant, ligna circularia è salice coaptarūt, obrendūt extrorsus tegumenta è pellibus, quibus soli vice vtūtur carinæq; loco, nulla neq; puppis neque proræ forma discreta, verū scuti instar, in orbem composita: deinde stipula referciunt, illudq; nauigium flumini permittunt, mercib⁹ onustū: præcipuè autem bicos è palmariū foliis comportant vino refertos. Reguntur autem

1 Vbi autem hæc auro multo vendita erat, aliam addicebat, quæ secundum illam eilei spec. Vendebantur autem ea conditione ut uxores essent *emproribus*. Babylonij igitur qui.

2 Surgere iubebat.

3 Debilitas aliqua parte corporis. *Vel, Quæ aliquo vitio corporis laborarent.*

4 Nec verò cui; suâ filiâ collocare licebat cui vellet, neq; emptori sine fid.

5 *Videntur in Gr. exemplaribus præpostere collocata esse quadam verba, & esse hic sensus.* Et hæc qui dem apud illos honestissima consuetudo erat, ne iniuria illas afficeret, neq; in aliam urbem abducerent.

Verum ad

hæc usque tempora non permanfit: sed nouiss. aliud q. excogitauerunt. Nam posteaquâ in sua urbis expugnatione vexati fuerunt & bonis euerfi, vnusquis.

6 Accedentes igitur ad ægrotum si qui aut eodem morbo laborauerint, aut laborantem alium viderint, de illo consilium dant, hortant.

fas vnum in locum recipiebant, quas circumfistente virorum frequentia, surgens præco sigillatim vendebat: sed primum pulcherrimam omnium, ¹ secundum hanc (ut quamplurimo venditur auro) aliam euocabat quæ post illam esset speciosissima. Vendebatur autem in contubernium. Babylonij igitur qui locupleres, & iidem cœlibes erant, pulcherrimas quasque mercabantur, ut quisque licitando alterum superauerat. At iis ex plebe qui essent cœlibes, his non opus erat pulchra forma: ideo turpiores virgines simulque pecunias accipiebant. Nam præco, vbi virginum speciosissimarum peregisset venditionem ² excitabat deformissimam, si quis illorum mercari volens existeret: edicebatque quisquis vellet quamminimo auri sumpto eam in matrimonium habere, donec illi qui minimo contentus esset, forma addiceretur. Ita aurum ex speciosis virginibus conficiebatur, & sic speciosæ deformes ac ³ debiles collocabant.

⁴ Quarum nullam cuique emptori fas erat sine fideiussoribus abducere, sed datis fideiussoribus de ducenda illa in uxorem, ita demum licebat abducere. si de hoc non conueniebat, lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio pago venientibus licebat uxorem mercari si vellent.

⁵ Hæc apud eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseueravit. Sed nouissimè aliud quiddam excogitauerunt, nequis fœminas iniuria afficiat, nève quis aliam in urbem abducatur. Nam posteaquam expugnati malè accepti sunt, remque domesticam absumpserunt, vnusquisque plebeius qui victus inopia premitur, filias suas adigit ad quæstum corpore faciendum. Alteram item sapienter condiderunt legem, ægrotos efferendi in forum: (neque enim medicis vtuntur) ut de eorum languore consulant ⁶ qui eos adeunt, si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium vidit patientem. Hæc viri qui illos adeunt consulunt, hortanturque ad ea quæ ipsi faciendo effugerint similem morbum, aut alium nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam ægrotantes præterire silentio, nec antequam explorauerit quonam

nam

nam ille morbo laboret. Sepulchra eisdem in melle sunt: luctus funebres Ægyptiacis persimiles. Quoties autē cum vxore miscetur vir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex altera parte mulier idem facit. Quinetiam sub diluculum abluuntur ambo, nullum vas priusquam se abluerint tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna iisdem Babylonii lex est omnibus modis scæda, nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in vita ad Veneris templum desidentibus, cum externis viris consuetudinem habere. Cæterum quum pleræque sint diuitiis tumentes, quæ sui copiam facere recusent, hæc vehiculis cameratis vectæ, pro templo consistunt, relicta interim à tergo magna famulitij turba. Pleræque etiam hunc in modum faciunt. Ad templum Veneris sedent nodis corrolisque tempora reuinctæ multæ mulieres, è quibus aliæ accedunt, aliæ discedunt. Nam diuerticula vndecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quam cuique libuerit deligendam. Porro quum semel illic confederint, non prius domum regrediuntur quam hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet, Ego tibi deam Mylittam imploro. Mylittam enim Assyrij Venerem appellant. Ac verò pecuniam illam, quantulacunque sit, non fas est reijcere, siquidem in sacrum conuertitur vsus. Neque mulieri etiam permittitur hospitem aliquem repudiare: sed quicumque is est qui pecuniam obiecerit primus, hunc illa sequitur citra delectum. Postremo vbi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata, domum reuertitur. At deinceps haud ita multo conduxeris. Iam, quæ forma sunt elegantiori, citius discedunt: quæ verò deformes, diutius coguntur desidere pro templo antequam legi faciant satis. Fitque interdum vt vno atque altero anno aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseræ. Alicubi, nempe in Cypro, similis quædam lex est. Hæc sunt Babyloniorum instituta, quorum tres sunt familiæ, quæ nullo alio nisi piscibus vitant. Quos captos vbi arefecerunt ad solem, hoc faciunt. * In pilam coniiciunt, ac pistillis pinisunt: deinde linteis con-

1 Quæ se aliis immiscere de dignatur, hæc veh.

2 Siquidem illa sit sacra.

3 Rite factis deæ sacris.

4 Nihil tam magnum est quo dato potiri illis possis.

5 Sed & in aliqua Cypri parte simil.

6 Tribus.

* In pilam coniectos, & pistillis comminutos incernunt per linteum, vt vertit Paul. Leopard. E. mend. lib. 7, cap. 11. est enim os cribrare, per cribrum seu incerniculum trans-

mittere. S.

feruant, vnde quisquis vult conspergit, offamq; facit quam in modum panis torreat.

Cyro, post hanc gentem ab eo subactam, incescit cupi- 73
do Massagetarum in suam potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & strenua, ad auroram solisque ortum sita, trans Araxem fluuium eregione Issedonorum. Sunt etiam qui eam Scythicæ nationis esse dicant. Araxes Istro maior & idem minor esse memoratur: & in eo frequentes insulæ Lesbopares magnitudine: & homines qui illas incolunt, estate vesca radicibus quibuslibet quas ipsi euellunt: arborum autem fructus quos maturos compertiunt, in cibum reponere, quo per hyemem vescantur. Ab illis inuentas etiam esse arbores talem fructum ferentes, qui iactus ab illis in ignem quem turmatim collecti accenderint, odore suo eos circunquaque confidentes perinde inebriat ac vinum Græcos: & eo vehementius quo plus eius fructus fuerit iniectum, donec ad tripudiandum cantandumque consurgant. Atque hæc fertur eorum esse viuendi consuetudo. Araxes porro fluuius à Mantienis quidam, vnde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta diduxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ, vno excepto, in paludes eluuesque euoluuntur. vbi feruntur homines habitare qui crudis victitent piscibus, & pro vestibis vtantur vitulorum marinorum pellibus. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec vlllo cum alio commiscetur. Nam & illud quod Græci omne pernaugant, & id quod extra columnas est, Atlanticum dictum & rubrum, idem est mare. Caspium verò est alterum, ac per seipsum, longitudinis quindecim dierum, cursui naui quæ remis vtatur latitudinis, vbi spatiosissimum est, octo dierum. Est autem, qua ex parte ad vespertum vergit, Caucaaso prætentum monte, cuius cum maxima vastitas, tum summa est altitudo, multasque atque omnifarias gentes habet, ac plerasque omnes agresti materia victitantes: vbi arborum frondes¹ iis quæ sunt apud nos similes feruntur esse: quibus contusis & aqua dilutis illi animalia in suis vestibis pingere dicuntur: eaque animalia nunquam elui, sed perinde ac si ab initio essent intexta, sic cum reliqua lana vetera-

¹ Græca verba suspecta hic sunt.

veteraſcere. Horum quoque hominum concubitus, ſicuti pecorum, in propatulo eſſe. Et huius quidem maris quod Caſpium vocatur, partem quæ ad veſperam vergit, Caucaſus diſterminat: qua verò parte vergit ad auroram orientemque ſolem, planities excipit proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpatioſam planitiem non ex minima parte Maſſagetæ poſſident, quibus bellum Cyrus inferre cupiebat, multis ac magnis ſolicitatus incitatusque cauſis. Primum ſua genitura, quod videbatur maius quiddam homine eſſe: ſecundo loco, felicitate qua fuerat uſus aduerſus hoſtes. quamcunque enim gentem Cyrus inuaſerat, ea gens nullo pacto poterat euadere. Erat autem Maſſagetarum regina deſuncto viro, Tomyris nomine, ad quam in coniugium petendam Cyrus miſit verbo duntaxat, volens eam habere vxorem. at illa animaduertens non ſe in coniugium, ſed regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Poſtea Cyrus, quum dolus non procederet, progreſſus uſque ad Araxem, aperte inſeſto cum exercitu in Maſſagetas tendit. Flumen pontibus iungit, quibus copias traiciat, factisque nauibus turres deſuper ædificat. Ad quem in hoc labore oc-

- cupatum, Tomyris caduceatorem miſit, qui diceret, Rex
 » Medorum deſine incumbere in quæ incumbis, neſcius
 » an iſta quæ conſtituiſti, tibi conducibilia erunt. Omiſſo
 » incepto, apud tuos ipſius regna, & nos ſine finium quo-
 » rum ſumus principes, eſſe. Verum tu admonitionibus his
 » uti noles, & omnia males quàm quietem. Quod ſitan-
 » topere affectas laceſſere Maſſagetas, ſer quam ſuſtines æ-
 » rumnam. Sed deſiſte iungere fluuium: à quo nobis tridui
 » itinere digreſſis, traicito in noſtram regionem: aut, ſi ma-
 » nis, nos excipere in veſtram, tu hoc idem facito. Hæc
 » ubi Cyrus audiuit, accitis Perſarum primoribus coactisq;
 » in medium rem proponit, conſulens utrum ſibi agendum
 » conſtituerent. Illorum in idem conueniēte ſententiæ, iu-
 » bentium recipi in ipſorum regionem cum ſuo exercitu
 » Tomyrin. Quam ſententiam Cræſus Lydus quum adeſ-
 » ſet, improbat, in contrarium diſſerens his verbis, Equidem
 » tibi, rex, etiam antea dixi, quandoquidem Iupiter tibi me
 » tradidit, quicquid animaduertero errati in tua domo,

i Hanc Cyrus
 per quosdam
 quos miſe-
 rat, ſimulatis
 verbis ambie-
 bat, vxorem
 ſibi habere
 volēs. At To-
 myris ubi nō
 ſe, ſed Maſſa-
 getarum re-
 gnum ab illo
 ambitri anim-
 aduertit, ac-
 ceſſ. & c.

2 Quid? admo-
 nitionibus
 his uti noles?
 & omnia qui-
 eti antepo-
 nes? Atqui, ſi
 tâto laceſſen-
 di Maſſagetas
 deſiderio te-
 neris, agedū
 omitte quem
 ſers in cōſter-
 nendo pōtib?
 fluuiio labo-
 rem: & nobis
 trid.

id omne me pro viribus auersurum. nam mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extitere disciplinæ. Si tibi esse videris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiam: sin verò te quoque agnoscis hominem esse, & aliis talibus præesse, illud in primis discito, humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, semper eisdem fortunatos esse non finit. Ideoq; de hac quam proposuisti re, secus ego atque isti sentio. Si enim hostes in hanc terram volumus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne amittas imperium: quia haud dubiè victores Massagetæ, non se retro fuga recipient, sed tuas prouincias adorientur. Victor autem tu non adeo multum vincis quàm multum si traiciens in terram illorum, victis Massagetis instabis fugientibus. ¹ Hoc enim pro illo substituito consilium, ut victo hoste, rectà pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce. Turpe est enim atq; intolerabile, Cyrum Cambysis filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaque mihi placet, traiectis copiis procedere eousque dum illi in occursum prodeant: atque dehinc ² ita faciendo, dare operam ut illos superemus. Nanque, ut ego audio, Massagetæ bonorum sunt Persicorum insueti, & magnorum commodorum expertes. his ergo viris propone in nostris castris magnam instructarum epularum copiam, magna vi pecorum interfecta, cum magna etiam vi poculorum vini meri, atque omnis cibariorum generis. Hoc vbi fecerimus, imbecillissimis quibusque militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Tantis enim bonis conspectis illi (nisi me fallit opinio) se ad ea conuertent: vnde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atque hæc quidem ³ in discussionem venere sententiæ. Cyrus autem priore repudiata, Croësiq; probata sententia, indixit Tomyridi ut retrocederet, utpote se aduersus illam traiekturo. Illa, quemadmodum à principio sponderat, retrocessit. Cyrus in Cambysis filij sui (cui regnum tradebat) manus præbuit Croësum, ac maiorem in modum ut hominem honore beneficiisq; prosequeretur, præcepit, si sua aduersus Massagetas traiectio non rectè cederet. Hæc vbi præcepit, eosque remisit in Persidem,

¹ Hoc enim ipsum oppo-
nam illi quod
dixi, illos, si vi-
cerint, adoritu-
ros tuas prouin-
cias, fore ut
victo h.

² Ita ut dicam
fac.

³ Proposita
fuerunt sent.

dem, ipse cum copiis suis flumen traiecit. Transmisso Araxe ubi nox aduenit, vidit per quietem talem visionem: Videbatur Cyrus in somnis cernere maximum natu filiorum Hytaspis, habentem in humeris alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Hytaspis (qui Achæmenides erat, Ariamenes filius) erat ex liberis natu maximus Darius, tunc ferme vicesimum ætatis annum agens, in Perside relictus quod non maturus militiæ esset. Exspectatus Cyrus visum suum intra se retractabat: quod quum ei magni momenti videretur, vocato Hytaspis remotis arbitris, inquit, Filius tuus, Hytaspes, mihi atque regno meo insidiari deprehensus est: hoc unde proculdubio nouerim, per me noscas licet. Dii mihi, quod mei curam gerunt, quæcunque euentura sunt, ostendunt. Si quidem proxima nocte inter quietem vidi liberorum tuorum natu maximum, in humeris habentem alas, quarum altera Asiam, altera Europam inumbraret. Ex quo viso nulla tergiversatio est quin ab illo mihi tendantur insidiae. Quapropter tu quamprimum in Persidem reuertere: facitoque ut quum ego subactis Massagetis illuc rediero, filium tuum mihi sistas ad causam dicendam. Et Cyrus quidem hæc loquutus est, scilicet quod sibi insidiari Darium suspicabatur. At dæmon ei portendebat ipsum ibi mortem opperiturum, & eius regnum ad Darium esse peruenturum. Respondens illi Hytaspes, Absit, inquit, rex, ut quispian vir genere Perses, tibi moliatur insidias: quod si quis sit, is primo quoque tempore morte mulctetur. tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis, aliorum hominum dominos effecisti. Quod si qua tibi visio filium meum indicat rebus nouis contra te studere, ego tibi eum exhibeo pro tuo arbitratu tractandum. Hoc reddito responso, Hytaspes traiecto Araxe in Persidem contendit, Cyro filium suum Darium custoditurus. Cyrus autem Araxe traiecto progressus vnius diei iter, quæ Croesus admonuerat exequitur: relictaque illic imbelli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos ex Cyri exercitu aggrediens tertia Massagetani exercitus pars, sese defensantes interimit. Eadem, conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cadem, ad epulandum

1 Artacis. nã
 & vet. cod. pro
 ἀρτακίαν habent
 ἀρτακίαν.
 2 Apud se examinabat. Vel
 in disquisitione
 vocabat. Ad
 verbum sibi ipsi
 rationem illius
 miserebat.
 3 Unde certe
 comperet. 4 Nulla
 ratione negari
 potest quin,
 &c.

s Id est, Offe-
 ro. Vel, exhibere
 paratus sum.

discumbit: refertaque cibo ac vino soporatur. Persæ super-
 uenientes horum multos occidunt, multoque plures vi-
 uos capiunt, cum alios, tum verò ducem eorum, reginæ
 Tomyridis filium, cui nomen erat Spargapises. Tomy-
 ris, cognito exercitus ac filij sui casu, misso ad Cyrum ca-
 duceatore, ita inquit, Inexplebilis cruore Cyre ne spiritus
 tollas ex hoc quod actum est. Si fructu vitino, quo ipsi dis-
 senti adeo desipitis ut descendente in corpus vino impro-
 ba à vobis verba fundantur, si tali veneno filium meum
 vicisti, dolo, non prælio es superior. Quare meum admit-
 te consilium, bene tibi consulentis: Abi, reddito mihi fi-
 lio, ex hac regione, ferens impunè quòd tertiam Massage-
 tarum partem profligasti. Quæ nisi feceris, per Solem iu-
 ro Massagetarum dominum, fore ut ego te, etsi insatia-
 bilem cruoris, tamen satiem. Hæc verba ad se perlata Cy-
 rus pro nihilo habuit. Filius reginæ Tomyridis Spargapi-
 ses, ubi à vino relaxatus didicit¹ se in malo esse, exorauit
 à Cyro ut vinculis solueretur. Statimque quum solutus est
 ac manuum compos effectus, seipsum interemit: atque
 hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quum
 Cyrus ipsi non auscultaret, contractis suis copiis ita con-
 fluxit cum Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus quæ inter
 barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse. Eam
 autem ita gestam fuisse accipio: Primum utrosque spa-
 tio inter se distantes, sagittas misisse: deinde sagittis ab-
 sumptis concurrentes, lanceis pugionibusque² fuisse con-
 fertos: ac diu pugnantes perstitisse, neutris fugere volenti-
 bus: ad extremum Massagetæ superiores extitisse: ibique
 cum permagnâ exercitus Persici partem, tum verò Cyrum
 ipsum occubuisse, quum vnum detriginta omnino regna-
 set annos. Cuius cadaver inter cæsorum Persarum stragem
 Tomyris perquisitum quum inuenisset, caput in vitem
 demisit quem humano cruore compleuerat: mortuoque
 insultans inquit, Tu quidem meum viuentis & in pugna
 victricis filium perdidisti dolo captum: at ego te prout in-
 terminara sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri vitæ exi-
 tu: de quo quum multa referantur, is qui mihi maximè ve-
 rissimilis videtur à me commemoratus est. Massagetæ &
 amictum gerunt & victum habent Scythico similem.

Ex

¹ In quod
 malum inci-
 disse, Vel.
 Quantum ma-
 lum sibi acci-
 disse.

² Manus cõ-
 seruisse.

Exequis præliantur, ¹ & pedibus. utroque enim genere valent. Sagittarij item sunt atque hastati: sagares, ² *hoc est pugiones*, è more gestantes: in omnibus auro videntes & ære. Utuntur namque ære in omnibus quæ ad hastas, ad pharetras, ad sagares pertinent: auro autem in cunctis quæ ad capitis, ad balteorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum itidem pectoribus æreos thoraces circumdant. ³ Circa frænum, frænæque & phaleras, aurum adhibent: ferro atque argento nihil prorsus videntes. nam quum in eorum regione immensa sit auri atque æris copia, ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his utuntur: Singuli quidem uxorem ducunt, sed ea communiter utuntur. Nam quod Græci memorant facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massageta: siquidem vir Massageta quoties cupidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit: Terminus vitæ nullus eis propositus est: sed ubi quis admodum senuit, conuenientes propinquæ eum immolant, & cum eo aliquot pecudes: quarum carnibus pro epulo, ubi coxerunt, vescuntur. quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes quod ad immolationem non peruenerint. Nihil omnino ferunt: sed pecoribus victitant, piscatuque, quem eis abundè Araxes fluuius suppeditat: lac autem potitant. Ex diis vnum Solem venerantur, cui equos immolant. ⁴ Hic autem est eis mos sacrificandi, ut deorum perniciosum è quadrupedibus omnibus perniciosissimum maneat.

¹ Et absque equis. Gall. Ils combatent à pied & à cheval.

² Alii sagarin securis genus esse putant, & ipsemet Valla sic alibi vertit.

³ Circum habenas fr.

⁴ Est autem institutum hoc sacrificium ut deorum pern.

HERODOTI HALI- CARNASSEI HISTORIA-

RVM LIBER SECVN-

dus, qui inscribitur

EVTERPE.

CYRO vita functo, regnū suscepit Cam-
byses, eius. & Cassandanz Pharnaspo
genitz filius: quam ante virum defun-
ctam Cyrus ingenti luctu & ipse prose-
quutus est, & ceteris quibus imperabat,
eam ingenti luctu prosequi præcepit.
His parentibus ortus Cambyses, quum

Iones & Aeoles pro hæreditarijs suis seruis haberet, aduer-
sus Ægyptios fecit expeditionem, comparato cum ex a-
lijs, cum verò è Græcis quibus dominabatur, exercitu Æ-
gyptij autē priusquam apud eos regnaret Psammetichus,
omnium hominum se primos extitisse arbitrabantur: ve-
rū Psammeticho regnum adepto, quum incessisset cu-
pido noscendi quānam primi hominum extitissent, ex eo
tempore putauerunt Phrygas quā se priores extitisse, se
verò quā cæteros. Enimvero Psammetichus, quum sci-
scitando quānam primi hominum extitissent, nullum
exitum inuenire posset, huiusmodi rem machinatur: Pue-
ros duos ex humilibus parentibus recens natos, tradit pa-
stori inter pecora educandos hunc in modum: iubens vi-
delicet neminem coram eis vocem vllam edere, sed in de-
serta casa ambos seorsum collocari, eisdemq; in tempore
capras adduci: vbi autē lacte expleti forent, alia administra-
ri. Hæc ideo faciebat iubebatq; Psammetichus, quòd quæ
vox prima ex his pueris erumperet, vbi inarticulatè vagire
desissent, audire cuperet: prout & contigit. Nam bimatus
exacto tempore, pastori qui hæc administrabat, aperienti
ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus 40
occurrentes, beccos clamabant. Quod primò audiens pa-
stor obticuit: quum verò crebrius adeunti & obseruanti
idem verbum frequentaretur, ita demum re domino indi-
cata,

Nullam ra-
tionem inire
posset.

cata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos quum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur quoniam homines beccos quippiam appellarent. Hæc percontans comperit Phrygas sic panem appellare. ¹ Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse Ægyptij concesserunt. Quod ita actum esse equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen cum alia multa inepta memorant, tum verò Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres quarum linguas præcidisset. Hactenus de puerorum educatione referebant.

¹ Ex hac re coniecturam faciētes, Phr. Vel. Quum hanc rem examinassent.

Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium veni. Quinetiam harum ipsarum rerum gratia & Thebas & Heliopolin, *id est solis urbem*, me contuli, animo cognoscendi nunquid consentanea dicturi essent ijs quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur Ægyptiorum esse solertissimi. ² Atque ex ijs narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodo nomina, existimans omnes homines idem sentire de his. quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus commemorabo. ³ Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, ⁴ distinguentes eum in duodecim temporum menses. Et hæc comperisse ex astris: qui eo prudentius (ut mihi videtur). ⁵ hoc agunt quam Græci, quod Græci quidem tertio quoque anno intercalarem mensem introducunt, temporum gratia: Ægyptij verò numero tricenorum dierum, quibus duodecim menses taxant, adjiciunt quotannis quinos dies. unde eis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. Ægyptios quoque primos, duodecim eorum cognomina in usu habuisse, & ab illis Græcos fuisse mutatos. Item primos dijs & aras & simulacra & delubra statuisse: quinetiam animalia in saxis sculpsisse: ⁶ quarum rerum pleraque ita effecta opere demonstrabant. Præterea primum mortalium regnasse Menem, ac sub eo omnem Ægyptum præter Thebaicam provinciam, palustrem fuisse: ex eaque nihil eorum quæ nunc sunt supra stagnum Myrios, extitisse: in quod stagnum

² Verū quæ mihi ad deos pertinentia narrarunt, ea scriptis mandare nō libet, præter illorū nomina: quod idem de illis omnes homines scire existimem.

Quæ autem præterea de his cōmem.

³ Quæ autē ad res humanas spectant, hæc ita communi consensu referebāt. Omn.

⁴ Atq; illi duodecim tēpora distribuissē. Et hæc comp.

⁵ Annum spatium exigunt ita distinctum.

⁶ Quæ ita se habuisse re ipsa comprobant, magna ex parte. Præ.

à mari per flumen septem diebus nauigatur. Atque de regione bene mihi dicere videbantur. manifestum enim est ei qui, si antea non audierit, tamen inspexerit, (modò sit solertia præditus) Ægyptum in quam Græci nauigant, accessionem esse terræ, ac fluminis donum: quin etiam loca quæ supra stagnum hoc sunt, ad trium vsque dierum nauigationem. De qua non iam tale quicquam commemorabat. Est autem & aliud tale: Ægyptiacæ regionis huiusmodi natura est: iam primum quum Ægyptū versus in alto cursum tenens, abes procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spacio¹ patieris sensum cœni, etiam in aqua vn-

¹ Demissa bolide, id est nautico perpericulo, quod explorandæ profunditatis gratia demittitur in aquam, cœnū erues, (seu cœnum referes.)

² Vlnas. Gr. orguas.

³ Vlnis. Gr. orguis.

decim alta² passus: quæ res declarat eatenus esse humum aggestam. Ipsi autem Ægypti longitudo secundum mare, sexaginta est schœnorum, id est funsculorum: quemadmodum nos Ægyptum distinguimus à fidu Plinthinæ, id est lateris, vsque ad stagnum Selbonidis, ad quod mons Cassius vsque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim qui modicum terræ possident, metiuntur illam³ passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident parasangis, qui plurimum, schœnis. Constat autem parasanga tricenis, schœnus, (qui mensura est Ægyptiaca) sexagenis stadiis. Itae-

rat Ægyptus secundum mare stadiorum trium millium sexcentorum. Hinc ad Heliopolin mediterranea versus Ægyptus spatiosa est, ⁴ supina omnis & aquarum inops simul ac limosa. A mari ad Heliopolin eundo per superiora, iter est eiusdem spatij cuius id quod ab Athenis ab araduodecim deorum fert Pisam & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera si quis computet, inueniet parum quiddam differre quominus paria sint, ac non amplius quindécim stadijs. Nam viæ quæ ex Athenis Pisam fert, quindécim stadia desunt quominus sit mille & quingentorū stadiorū: at ea quæ à mari ad Heliopolin ducit, hunc stadiorum numerum complet. Ab Heliopoli autem per superiora eundo Ægyptus angusta, est. nam ab vna parte mons Arabiæ exporrigitur, ab aquilone ferens ad meridiem atque ad austrum, semper sursum tendens ad mare quod rubrum vocatur. Ibi insunt & lapidicinæ, ad pyramides quæ sunt apud Memphin, excisæ. Ab hac quidem parte desinens

⁴ Depressa, id est campestris, non montosa.

finens mons, ¹ declinat in quæ dictum est. Quæ verò parte
 productior seipso est, duorum ego audiebam mensium ¹ Reflectitur
 itineris esse ab aurora ad hesperum: & eius extrema quæ ^{versus ea quæ}
 ad auroram vergunt, feracia thuris esse. Atque hic quidem ^{dixi loca.}
 mons talis est. Quo autem latere Africam Ægyptus spe-
 41 citur, alius mons saxeus extenditur, in quo pyramides sunt,
 sabulo oblitus, eodem modo quo Arabici montis tractus
 qui ad meridiem fert. Itaque ab Heliopoli non ita multo-
 rum spatiorum est iter quod modò Ægypti sit, sed angusta
 est, & quatuor duntaxat dierum navigationem habet. In-
 ter eos quos dixi montes quod est intercapedinis, campe-
 stris est terra, stadiorum ferme (vt mihi videtur) qua parte
 arctissima est, non amplius ducentorum, è monte Arabi-
 co ad eum qui dicitur Libycus. Illinc rursus Ægyptus laxa
 est. Atque ita situs regionis natura comparatus est. Ab
 Heliopoli autem ad Thebas nouem diebus nauigatur, spa-
 tio quatuor millium octingentorum & sexaginta stadio-
 rum, hoc est vnius & octoginta schœnorum: quæ Ægyptia
 stadia collecta, secundum quidem mare sunt, (prout à me
 superius indicatum est) tria millia sexcenta: quantum ve-
 rò à mari ad Thebas mediterraneum sit, indicabo. sunt e-
 nim sex millia ac centum viginti stadia: à Thebis autem
 ad urbem nomine Elephantinam, octingenta viginti. Hu-
 ius igitur regionis quæ à me dicta est, pleraque pars (vt &
 sacerdotes aiebant, & mihi ipsi esse videbatur) acquisiti-
 tia Ægyptijs est. Siquidem quod inter prædictos mon-
 tes, supra Memphim urbem positos, medium est, vide-
 tur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodum
 ea quæ sunt circa Ilium & Teuthraniam, & Ephesum,
 & Mæandri planitiem: vt hæc parua magnis comparen-
 tur. quoniam nullum eorum fluminum quæ has regio-
 nes oblimauerunt, dignum est comparari vni ex se-
 prem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij nequa-
 quam magnitudine Nili, qui magna opera ediderunt,
 quorum nomina possem referre: cum aliorum, tum ve-
 rò Acheloi, qui per Acarnaniam fluens in Echinadum in-
 sularum mare, iam eas media ex parte fecit continen-
 tem. Est autem Arabicæ regionis, non procul ab Ægypto,
 sinus maris, exiens ex eo quod rubrum vocatur, ita lon-

¹ Ab elus recessu vsq; ad latum mare. *Legendum est enim ex vet. cod. μυχῶν, non δὲ ἄλγος, ut legit Valla: nec μυχῶν, ut in vulg. edit. habetur.*

² Hic Græcæ exempl. mendosa esse videntur.

³ In rimas fissam.

⁴ Subarenaceam vocat cui arena subest: suppetrosam (vel potius subpetrosam) cui petra subsunt. i. lapides. q. d. petricosam. i. lapideam. Sic exprimere voluit in suppetrosam & in petrosam.

gus atque arctus vt differendo ostendam. Prolixitas quidem, inchoando navigationem ¹ ex Inacho in amplum æquor, consumit quatuor dies remigationis. latitudo verò vbi sinus amplissimus est, dimidiatum diem navigationis. in quo sinu quotidie reciprocatio aquarum & vadosum æstuarium est. Porro alium huiusmodi arbitror sinum extitisse qui in Ægyptum ferretur, à mari septentrionali Æthiopiam versus tendens: sicut Arabicus (de quo à me sermo institutus est) ab austrino Syriam versus tendit: qui prope inter se suos recessus terminant, exiguo quodam terræ interuallo dirempti. Quòd si in hunc Arabicum sinum Nilus velit alueum suum conuerrtere, quid prohibebit assiduè fluentem, quin intra viginti millia annorum illum obliuet? ² Ego enim credo, intra decem millia annorum qui ante me natū transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum & sinum siccaneum fieri posse, etiam multo quàm hic est maiorem, à tanto flumine atque ita operoso. Itaq; quæ de Ægypto à referentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. quippe quum videam & Ægyptum esse exporrectam à terra contigua, & conchylià existere in montibus, ac saluginem exudare, quæ etià pyramides corrumpat: & solum hunc montē qui in Ægypto imminet Memphi, arenas habere. Præterea regionē hanc nulli alteri conterminæ, aut Arabiæ, aut Lybiæ, aut Syriæ assimilem esse: (etenim Arabiæ maritimam oram Syriæ incolunt) sed nigram terrā & ³ fragilē habere, vtpote limo ex alluuiionibus ab Æthiopia flumine deuecto. Nam Libyam humū scimus magis rubrā esse, & magis ⁴ subarenaceam: Arabicā verò atq; Syriacam, argillosoiorem ac suppetrosam. Quineriam hoc magnum huius regionis documentum aiebant sacerdotes, sub rege Myri fluium, quoties octo cubitis, dum minimum, influebat, irrigasse Ægyptum quæ infra Memphim est. necdum ab obitu Myris nongenti erant anni ad tempus quo hæc ego à sacerdotibus audiebā. At nūc, nisi ad sedecim aut ad quindecim saltē cubitos ascēdat fluius, in regionē non transcendit. Quæ regio, si proportionē in altum surgat, & tantundem ad incrementū tendat, nō restagnante eam Nilo, videntur mihi Ægyptij vtiq; qui infra paludem Myridis incolunt cum alia loca, tum verò eum qui

qui vocatur Delta, idem passuri omni futuro tempore, quod aiebant ipsi passuros aliquando Græcos. Nam quum audirent omnem Græcorum terram pluvia perfundi, non fluminibus, vt suam, dicebant fore vt decepti aliquando magna spe, malè¹ esurirent. Qui sermo hoc dicere vult, Græcos, si nolit eis deus pluere, sed siccitatem immittere, fame extinctum iri, vt pote quibus nihil aquæ, nisi tantum à Ioue, suppetat. Atque hæc quæ ab Ægyptijs in Græcos dicuntur, rectè se habent: age, nunc vicissim dicam quomodo res ipsis Ægyptijs se habeant. Si, vt superius dicebam, quæ infra Memphim est regio (hæc enim est quæ augescit) velit in altum augescere proportionem præteriti temporis,² quid aliud Ægyptios, qui illic incolunt, quàm⁴ esurituros? si neque gustare ea quæ ab Ioue sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti nanque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Ægyptijs, maxime illaboratum percipiunt fructum, qui neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum quæ in arvis colendis cæteri mortales laborem tolerant: sed postquam fluuius sua sponte superueniens irrigauit rura, irrigataque reliquit rursus, tunc in suum quisque rus iacto semine sues immittit, conculcatoque suis semine, messem deinde expectat: atque vbi³ suis semen versauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si vellemus de Ægypto Ionum vt sententijs, qui solum Delta Ægyptum esse aiunt, à Persei specula appellata, dicentes illam secundum mare, ad Pelusiacas vsque taricheas, quadraginta schoenorum esse: à mari autem mediterranea versus, pertingere ad Cercaforum urbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluens & in Canobum: cætera verò Ægypti, partim esse Africæ, partim Arabiæ: ostenderemus hac ratione vtentes, nullam Ægypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (vt ipsi dicunt, & mihi videtur)⁴ defluxa humus est, & quæ nuper (vt sic dicam) extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines

epum qui omni admodum id significare hic putant, vt id loci sit interpretatio.

¹ *Rectè legit Valla perierunt (vt habent vet. cod.) non moriuntur.*

² *Nónne Ægyptios qui hanc partem incolunt, esurire necesse fuerit, si neq; Iupiter illorū regioni pluere neq; fluuius in arua illorum transscendere possit? Nūc enim isti minore labore quàm omnes alij homines, atque adeo quàm cæteri Ægyptij, fructum è terra percipiūt: qui neq; se fatigant proscindendis aratro sulcis; neq; fariendo solo, neq; aliud q. Lego autem vnum pro yuonmu.*

³ *Suum opus frumentum è spicis excusserit, tū demum colligit. Quod si, &c. dant*

4 Humus est alluuie fluuij deuecta.

1 Nil sanè
necesse fuit
eos in infan-
tibus experiri
quam primā
vocem emit-
terent. Ego
certè Ægypt.
&c. Huius an-
tè saltè memi-
nit libro primo.

2 Terraque
fluvij decursu
accrefcente
ex eis reman-
fisse, multos
item in infe-
riorem regi-
onem descē-
diffe.

3 Plinius scif-
icam vocat.

extitisse? ¹ qui ne in puerorū quidem experimentū, qui pri-
mam linguā proderent, ire debebant. Ego certè Ægyptios
opinor neq; cum loco quē Delta Iones vocāt, pariter existi-
tisse, sed semper fuisse ex quo genus humanū extitit ² pro-
gressuq; terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde
subingressos. Ideoq; olim Thebæ Ægyptus vocabatur, cu-
ius ambitus est stadiorum sex millium ac centū viginti. Ita-
que si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt
de Ægypto: sin rectè Iones sentiunt, ostendo neque Græ-
cos neque Iones scienter computare: qui aiunt tria mem-
bra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quarum
enim membrum annumerare debent Delta Ægypti, si
non sit neque Asiæ, neque Africæ. Nam secundum hanc
rationem non est Nilus qui Asiam ab Africa determinat:
qui quum ³ diuortia faciat circa acumen Deltæ, id quod
in medio est, Asiæ & Africæ esset. Sed nos Ionum senten-
tiam missam facientes, ita de his dicimus: Ægyptum qui-
dem, eam omnem esse quæ ab Ægyptijs incolitur: quem-
admodum Ciliciam, eam quæ à Cilicibus, & Assyriam,
quæ ab Assyrijs. Sed Asiæ & Africæ scimus recta ratione
nullum esse terminum, nisi terminos Ægyptiorum. Sive-
rò quod Græcis persuasum est sequemur, sentiemus om-
nem Ægyptum quæ à catadupis & Elephantina vrbe
incipit, bifariam diuidi, & vtrumque cognomen obtine-
re. aliam enim eius partem, esse Africæ, aliam Asiæ. Quip-
pe Nilus à catadupis incipiens, mediam interfluens Ægy-
ptum in mare influit: vno quidem alueo vsque ad Cer-
casorum urbem, inde autem tripartito. Et alueus quidem
ad auroram vergens, Pelusium ostium nominatur. Tertius,
quo rectà Nilus meat, talis est: Delatus per superiora, ad
acumen Deltæ peruenit, dehinc medium Delta scin-
dens, in mare exit, non minimam huic alueo porcionem
aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebenny-
ticum ostium appellatur. A Sebennytico item duo alia
diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt im-
posita nomina, vni Saiæicum, alteri Mendesium. Nam
quæ Bolbitinum & Bucolicum nominantur, non sunt
natiua ostia, sed effossa. Huic meæ opinioni, tantam esse

Ægy-

Ægyptum quantam ratione demonstraui, testimonium etiam dat oraculum quod ab *Hammon*e est redditum: quod ego posterius quàm ita in animum induxeram, circa *Ægyptum* audiui. Nam qui sunt ex vrbe *Marea* & *Apia* incolentes *Ægypti* fines *Libyam* versus, quod sibi *Libyes* non *Ægyptij* viderentur, quodque perosi sacrorum ceremonias, nollent bobus fœminis prohiberi, miserunt ad *Hammonem*, negantes quicquam cum *Ægyptijs* sibi esse commune. Habitare enim se extra *Delta* nullumque sibi cum illis linguæ esse commercium, ac velle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos deus facere non permittit, inquit *Ægyptum* esse eam quam *Nilus* supergressus irrigaret: quique infra urbem *Elephantinam* incolentes ex hoc flumine potarent, eos esse *Ægyptios*. Hæc illis ita oraculo responsa sunt. Porro *Nilus* ubi inflatus est, non modò *Delta* inundat, verumetiam plagam quæ dicitur *Libyca* esse aliquoties & *Arabicam*: idque vtroque versus duorum dierum itinere, & amplius eo vel minus. De cuius fluminis natura neque à sacerdotibus quippiam, neque ab alio vllò percipere potui: quum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur *Nilus* aquis inflatus labatur, inchoans ab æstiuo solstitio, ad centum vsque dies, & propè totidem diebus retrocedat, relinquens fluentia ut per omnem hyemem tenuis esse perseveret ad solstitium rursus æstiuum. De his nihil omnino potui percipere ab *Ægyptijs* sciscitando, num aliquam vim *Nilus* haberet natura diuersam cæteris fluuijs. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam & cur solus omnium animi nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum, quum insignes vellent effici sapientia, trifariam disseruerunt. quarum opinionum duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus ut illas tantum significem, Earum vna ait, ventos etefias esse in causa cur *Nilus* infletur, prohibentes eum effluere in mare. Atqui nonnunquam etefiæ nondum spirauerunt quum *Nilus* id agit. At hæc, si etefiæ in causa forent, oporteret alia quoque flumina quæcunque etefijs obnoxia sunt, idem quod *Nilus*, pati: & eo magis quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt autem multa in *Syria*, multa in

1 Nec se cū
illis consen-
tire, ac velle,
&c.

1. Indocior.

Africa flumina, quæ nihil tale patiuntur quale patitur Nilus. Altera opinio est ¹ incredibilior quidem quàm hæc quæ dicta est, dictu tamē admirabilior, quæ ait illum, quod ab Oceano fluat istud efficere: Ipsum vero Oceanum orbem terrarum circumfluere. Tertia opinio, ut multo modestissima ita longè falsissima est: quippe quæ & ipsa nihil dicit, inquiens ē niuibus liquefcentibus manare Nilū qui quū ex Africa per medios Æthiopes fluens in Ægyptū euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, quomodo ex niuibus fluere? De qua re multa sanè sunt quæ quis coniectare possit, nō esse credibile, eū qui talis sit, manare de niuibus: primum ac maximum testimonium perhibentibus ventis, qui ab his regionibus calidi spirant: secundum, ea plaga quæ sine imbris & sine glacie perpetuò est. (super niuem autem quæ cecidit necesse omnino est intra quinque dies plueri: quare si in his regionibus ningeret, etiam plueret) tertium, hominibus qui ab æstu solis nigri sunt & miluis, atque hirundinibus, quæ illic perennant. Grues quoque, Scythicæ plagæ hyemem fugientes, ad hæc loca se conferunt hybernatum. Si igitur vel quantulumcunque ningeret in ea plaga per quam fluit & ex qua incipit Nilus, profectò nihil tale esset, quemadmodum necessitas arguit. At is qui de Oceano loquitur, ad occultam fabulam referens, caret argumento. Neque enim ego vllum noui fluuium qui sit Oceanus, sed hoc nomen opinor Homerum, aut aliquem priscorū poetarum, quum inuenisset, in poeticam intulisse. Quod si opiniones quas proposui, improbantem me oportet de occultis ferre sententiā, dicam quare mihi videatur impleri Nilus æstate, Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sidus, meat in superiora Africæ. ² Torum, ut quidem breuissimè demonstretur, à me dictum est. Etenim deum hunc, ut cuique terræ proximè accedit, ita eam maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarum arminum arefacere. Ut autem pluribus verbis demonstratur, ita habet: Sol Africæ superiora permeans, ista efficit, nam quū omne veris tempus sit serenū in his regionibus & plæ regiones sint calidæ ac venti frigidi, transiens sol facit quemadmodum medio cœlo means æstate facere

consue-

2. 1. *Ac rem
certè totam (ut
maxima breui-
tate utar) hisce
verbis compre-
henda.*

consuevit. ad se enim trahit aquam, attractamque in super-
 na abijcit loca, quam excipientes venti ac dissipantes
 liquefaciunt, hi videlicet, qui (vt credibile est) ab hac regi-
 one flant, auster & africanus, multo omnium pluuiosissimi.
 Quanquam mihi videtur non omnem sol humorem eius
 anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem,
 mitigata hyeme, rursus in mediū cœli regreditur, atq; il-
 linc iam itidē ex cunctis fluminibus trahit humorē: quæ
 flumina mox, multarum aquarum imbre commixto, ter-
 ram madefaciente vtrique ¹ lacunosam, magna decurrunt:
 at æstate, quum destituantur ab imbribus, & à sole attra-
 hantur, exiliora sunt. Nilus autē qui imbribus caret, quum
 attrahitur à sole, meritò solus fluuiorum eo tempore fluit
 multo exilior quàm solet per æstatem. Tunc enim per-
 æque attrahitur atq; cæteræ aquæ, per hyemem verò so-
 lus attrahitur. Ita solem censui huius rei esse causam. Idem,
 mea sentētia, autor est aeræ siccitatis in eā regione, ² dum
 exæquat transitum suum. Ita semper Africæ superiora æ-
 stas obtinet. Quòd si ³ finium ac cœli situs immutaretur,
 vt vbi nunc aquilo situs & hyems, ibi austri situs esset &
 meridiei: & vbi auster, illic aquilo collocatus esset: si hæc
 ita haberent, profectò sol ⁴ amotus è medio cœlo, sub hye-
 mem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmo-
 dum nunc supra Africam, pertransiliensque nobis omnem
 Europam, faceret (opinor) eadem in Istro quæ nunc facit
 in Nilo. De aura autē quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert o-
 pinio: Consentaneū esse è locis valde feruidis nihil respira-
 re aurē: quippe quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet. Ve-
 rum hæc ita sint quemadmodū & sunt, & ab initio fuere.
 Nili tamē fontes nemo neq; Ægyptiorū, neq; Græcorum,
 neq; Astorū, cū quibus in colloquiū veni, se nosse professus
 est, præter scribam sacrarū Mineræ pecuniarum apud Æ-
 gyptum, in vrbe Sai, qui mihi iocari videbatur, affirmans
 se id proculdubio nosse. Sic autem dicebat, geminos esse
 montes, cacuminibus in acutum tendentibus, inter Sye-
 nem positos urbem Thebaidis & Elephantinam: quorum
 vni nomen esset Crophī, alteri Mophi, & ex eo medio
 Nili fontes abyssos, *hoc est immensa altitudinis*, emana-
 re. cuius aquæ dimidiū Ægyptum versus & ventum aqi-

¹ Torrenti-
bus abundā-
tem.

² Videtur di-
uini legisse pro
diuini. Gra-
ca sonant, dū
transitum ei
perurit. ad cœ-
lum eū per-
meantem v-
rit. S.

³ Gr. ὁπότε
sunt autē ὅταν
stata anni tem-
pora. Sed vide-
tur aliā latio-
nem sequutus
esse.

⁴ Expulsus
è medio cœ-
lo ab hyeme
& aquilone.

lonem flueret, reliquum dimidium Aethiopiam versus atque austrum. Quod autem abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum Aegypti regem periculum huius rei fecisse: qui funibus multorum millium passuum connexis, & in fontes demissis, tamen ad fundum non deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerant quæ dicebat, affirmando faciebat ut ego opinarer vortices quosdam illic esse rapidos, ac refluxus, quemadmodum præcipitantis è montibus aquæ, unde nequeat funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab vilo quoquam audire non potui,

¹ Sed quicquid præterea audiui, vel accepi, (ad Elephantinam quidem usque urbem spectatū ipsemet profectus: ab eo autem loco, ex auditu habens: id est huiusmodi: penitissimè indagatū. Ab Elephantina urbe in superiora tendenti accliuus est locus, adeo ut necesse.

² Peruenies. Sic & sequentia perinducantur, non infinitum.

³ Insula: cōtiguū est ingens stagnū. Potest etiam etiam palus vel lacus exponi.

nisi (quum ipse inspiciundi gratia ad Elephantinam usque urbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirendo accepi, eum ab urbe Elephantina ad superiora esse locum accliuem, ubi necesse sit, nauigio vtrunque alligato, tanquam boue, pergere: & si funis abruptatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum quatuor dierum navigatione: esseque ibi Nilum tortuosum veluti Mazandrum, & duodecim Ichœnorum, per quos hunc in modum navigare oportet, & postea² peruenire planum in locum, ubi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab Elephantina desuper iam Aethiopes incolere & dimidium insulæ: nam alterum dimidium incolere Aegyptios.³ Insulam contineri ingenti stagno, accolentibus circum Aethiopibus pastoribus: in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri quadraginta dierum pergas propter flumen, nam in Nilo acutos scopulos existere & saxa frequentia, per quæ navigare non licet. Peragrato quadraginta diebus eo loco, alterum rursus ingressus nauigium, duodecim diebus subueheris, dum venias in oppidum magnum nomine Meroen, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosque magnopere venerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis, posteaquam iubentur, & quocunque iubentur, eò sumant expeditionem. Ab hac urbe, intra tantundem temporis intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando peruenies ad Automolos, id est transugas, quibus nomen est Asmach: quod verbum

bum Græca in lingua idem pollet quod Sinistræ regiæ
 assitentes. Isti quum essent Aegyptij bellatores, ducen-
 ta & octo millia, ad hos Aethiopes transiere hac de cau-
 sa: Sub rege Psammeticho fuerant in præsidij colloca-
 ti, * alij ad urbem Elephantinam & ad Daphnas Pelu-
 sias aduersus Aethiopes, alij aduersus Arabes & Syros, a-
 lij ad Maream aduersus Libyam (Quibus in locis, quem-
 admodum sub rege Psammeticho erant, ita mea ætate
 Persarum præsidia excubabant. nam & apud Elephanti-
 nam & apud Daphnas Persæ excubias agunt.) Quum igitur
 triennium in præsidio fuissent Aegyptij, neque il-
 linc ab aliquo dimitterentur, communi vñ consilio, à
 Psammeticho ad Aethiopiam sibi transeundum putave-
 runt. Quos, re' audita, Psammetichus insequutus, vbi est
 assequutus, multis verbis obsecrabat, vetabatque patri-
 os deos ac liberos vxoresque deserere. Ibi quidam illo-
 rum fertur ostenso veretro dixisse, vbicunque id esset, si-
 bi & vxores & liberos fore. Hi posteaquam in Aethio-
 piam profecti sunt, sese Aethiopum regi tradiderunt:
 quos ille ita remuneratus est. Erant ei nonnulli Aethio-
 pum aduersarij, quorum terram eripientes istos iussit in-
 colere. Aethiopes, his colonis in:er se collocatis, facti sunt
 mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor
 igitur mensum partim navigationem, partim iter, co-
 gnoscitur Nilus: præter id quo fluit per Aegyptum. Tot
 enim menses in summa reperientur impendi ab ijs qui
 ex Elephantina ad hos Automolos pergant. Fluit autem
 ab helpero & occasu: dehinc quid sit, nemo potest pro-
 comperto narrare. est enim deserta præ feruore ea re-
 gio. Accepi tamen hoc ex quibusdam Cyrenæis, qui se
 ad Ammonis oraculum isse commemorarent, collo-
 quutosque cum Etearcho Ammoniorum rege, & ex a-
 lijs sermonibus deuenisse in confabulationem de Nilo,
 cuius nomen nosceret fontes: Etearchumque narrasse, ali-
 quando quosdam ad se venisse Nasamonas, quæ gens sit
 Libyca, Syrtim incolens, & oram Syrtis quæ vergit ad
 auroræ: non multum supra Syrtim. Eos, quum venif-
 sent, interrogarenturque nunquid amplius haberent
 quod referrent de Africæ desertis, retulisse, apud se fuisse

* Franc. Inn.
 in Esaiam, p.
 68. Græca sic
 distinguit, ἐν τῇ
 Ἐλεφαντίνῃ πό-
 λι πρὸς Αἰθίο-
 πως ἢ ἐν Δάφνῃ
 σι τῇσι Πηλεσί-
 ησι ἄλλῃ πρὸς
 Ἀραβίαν καὶ κατὰ
 Λαυρελίαν. id est,
 alij ad urbem
 Elephantinā,
 Aethiopibus
 oppositi: alij
 ad Daphnas
 Pelusias, op-
 positi Arabi-
 bus & Assy-
 rijs. S.

1 Non lon-
 ge penetran-
 do, vel progre-
 diendo. Eos, q.

se quosdam virorum præpotentium filios petulantes: eos quum in virilem ætatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisset, machinatos, tum verò ex sese quinque sortitos ad inspiciundas Libyæ solitudines, & si quid amplius cer-
 45 nerent quàm ij qui longissima inspexissent. Oram enim maritimam Libyæ aquiloni obnoxiam Libyas & Libyum permultas gentes ab Ægypto incipientes omnem obtinere vsque ad promontorium Soloentem, quod Libyam terminat, præter id demum quod aut Græci obtineant, aut Phœnices: ac supra maritimam oram, & eos qui ad
 . mare incolunt, feris vltiora habitari: at quæ vltiora sunt parte à feris habitata, arenosa esse, vehementerque arida, ac prorsus vasta. Igitur eos iuvenes ab æqualibus dimissos, aqua atque cibarijs probè instructos, primum per regionē hominibus habitatam perrexisse: hanc permen-
 sos, in illam à feris habitatam peruenisse. Ex ea per solitudines iter fecisse ad ventum zephyrum: peragratōq; multo spatio sabulosi loci pluribus sanè diebus, aspexisse demum arbores in planitie quadā enatas, ad easq; accessisse, ac fructum qui inerat decerpisse, eisq; inter decerpendum
 superuenisse quosdā infra mediocrem virorum staturā pusillos: quorū linguam Nasamones nō intelligerent, vt nec ipsi Nasamonū. Et ab his deprehenso ductosq; fuisse per maximas paludes: atq; illas transgressos peruenisse in urbē in qua vniuersi forent æquali statura illis qui adduxissent, colore nigro. Eam urbem præterlabi grande flumē, ab hespero ad orientē solem fluens, in quo cōspicerentur crocodili. Haftenus à me sermo Ammonij Etearchi cōmemoratus sit: nisi quòd is aiebat Nasamones (vt Cyrenæi referebāt) reuertisse, & eos homines ad quos illi peruenissent, omnes esse fallaces. Flumen autem quod præterfluebat, & Etearchus coniectabat Nilum esse & ratio sic dicat. Ex Libya enim Nilus fluit, eamque mediam secat: & (vt ego ex apertis ignota coniecto) pari tractu atque Ister morat. Ister namque fluere incipiens à Celtis atque urbē Pyrene (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cynesij finitimi, omnium in Europa ad occasum habitantium vltimi) mediam Europam scindit: totamque permenfus quam Istriani Milesiorum coloni incolunt, mari Euxino finitur.

1 Impositores, vel præstigiatores.

2 Et Ister

* Et Ister (fuit enim per terram habitatam) inter primos
 cognoscitur: de Nili verò fontibus nemo habet quod re-
 ferat: & merito, utpote Libya per quam fluit, deserta. De
 eius fluxu, quam potuit longissimè repetendo narrari, di-
 ctum est. exit autem in Ægyptum. Porro Ægyptus mon-
 tanæ Ciliciæ ferè opposita est. Hinc rectà ad Sinopen in-
 ponto Euxino sitam, quinque dierum est rectum iter vi-
 ro expedito. Sinope autem Istro mare irrumpenti ex ad-
 uersò est sita. Ita Nilus totam permeans Africam, videtur
 mihi æquiparandus Istro. Hactenus de Nilo dictum sit.
 Venio ad plura de Ægypto referenda: quia plura quàm a-
 lia omnis regio mirabilia habet, & præter omnem regio-
 nem exhibet opera relatu maiora. Horum gratia plura de
 ea commemorabuntur. Ægyptij, quemadmodum & cœlo
 eorum & flumine diuersam ab alijs naturam ostenden-
 te, ita ipsi pleraque omnia à cæteris hominibus diuersa
 constituerant & instituta & iura. Apud hos foeminae qui-
 dem negotiantur cauponanturque, & institutorijs operis
 vacant: viri autem intra domos texunt. Alij villum subte-
 gminis desuper tramant, Ægyptij subter. Onera viri ca-
 pitibus, foeminae humeris baiulant. Foeminae, stantes min-
 gunt: viri, sedentes. Domi ventrem exonerant, foris in vijs
 comedunt: reddentes rationem, quæ sunt turpia, sed ne-
 cessaria, ea in occulto fieri debere: palam verò, quæ non
 sunt turpia. Mulier neque dei neque deæ vlla sacerdos est,
 sed viri deorum omnium & dearum. Alendi parentes fi-
 lijs nulla nolentibus filiabus, etiamsi nolint, summa ne-
 cessitas est. Deorum sacerdotes alibi comati sunt, in Æ-
 gypto derasi. ² Apud alios ritus est, statim in funere pro-
 ximi capita deglabrare: Ægyptij in funeribus sinunt capi-
 tis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæte-
 ros mortales victus à ferarum secretus est consortio, Æ-
 gyptij cum feris vescuntur. Alij frumento atque hordeo
 victitant, Ægyptijs ³ victitare ijs quæ ex his facta sunt,
 maximo probro est: sed cibus è farre confectis, quod qui-
 dam siliginem appellant. ⁴ Conspersionem pedibus, lu-
 tum manibus subigunt. Virilia, alij talia relinquunt qua-
 lia natura sunt, præter eos qui ab istis didicerunt: Ægy-
 ptij circuncidunt. Viri binas vestes habent, foeminae tri-

1 Versus Ister
 à multis co-
 gnoscitur,
 quippe qui
 per terram ha-
 bitatâ fluat.

2 Apud ali-
 os homines
 more receptū
 est ut in luctu
 statim capita
 tondeantur
 ab ijs quos
 potissimum
 is attingit: ac
 Ægyptij, in
 morte suorum,
 sinunt capitis
 barbæq; pilos
 crescere, quâ
 alioqui antea
 tonsi fuerint.

Apud cæ-
 3 Visitare
 his, maximè
 probrosum
 est. sed ex o-
 lyris cibaria
 conficiunt,
 quas alij zeas
 appellant.

4 Farinâ a-
 qua maceratâ
 subigunt pe-
 dibus, lutum
 autem mani-
 bus. Fortasse
 autem intelli-
 git lutum ex
 quo intritum
 conficitur, quod
 Gall. mortier.

gulas. Alij velorum anfulas & funes extrinsecus assuunt, Aegyptij intrinsecus. Græci literas scribunt & calculis computant à sinistro in dextrum manum ferentes, Aegyptij à dextro in sinistrum: & hoc facientes aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Literis bifarijs vtuntur quarum vnas, sacras vocant, populares alteras. In deos supramodum supraque omnes homines religiosi sunt, talibus moribus vtentes: Aheneis in poculis potant, singulis eadiebus extergentes, non eorum aliquot, etiam aliquot non: sed vniuersi. Linea ferunt vestimenta semper recens abluta, huic rei præcipuè vacantes. Virilia circuncidunt munditiæ gratia pluri facientes se mundos esse quàm decoros. Sacerdotes tertio quoque die totum corpus eradunt, nequis pediculus deos colentibus aut alia sordes creetur. 46

1 Byblinos.

2 Bis. srs, nō
reiss.

3 Sunt qui sacrificia exponunt, alij panes sacros.

4 Videtur aliud legisse quā habeant vulg. edit.

Idem vestem tantummodo lineam, calceos¹ papyraceos gestant: nec aliam vestem aut alios calceos induere eis fas est. Lauantur quotidie frigida, interdium² ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propè dixerim infinitas exercent. Qui etiam non exiguis afficiuntur commodis. nam neque è re domestica aliquid conterunt, neque impendunt, sed eorum singulis quotidie³ cibi sacri cocti præsto sunt, & carnis bubulæ & anserinæ satis abundeque. Vinum quoque vineale illis datur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Aegyptij in sua terra nec admodum ferunt, nec eas quæ prouenerint, aut⁴ crudas aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes verò ne aspicere quidem eas sustinent, arbitantes haud mundum illud legumen esse. Initiantur non sigillatim cuique deorum sed gregatim: quorum vnus est pontifex, vbi quis defunctus est, filius eius subrogatur. Boues mares, Epaphi esse censent: caque de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum vel vnum viderint, nequaquam mundum censent: Explorat autem hæc sacerdotum aliquis ad id constitutus, pecude cum stante & erecta, tum etiam resupinata: lingua etiam exerta *explorans* an pura sit ijs signis quæ ego aliò referam in libro. Inspicit & caude pilos, nunquid eos habeat secundum naturam procreatos. Eum, si fuerit his omnibus mundus, notat alligato cornibus byblo: deinde applicita terra sigillari anulo impressa abducitur. Nam immolanti eo sigillo non notatam,

tatam, pœna morte sancita est. Et hunc quidem in mo-
 dum pecus exploratur. Sactificandi autem is eis est ritus:
 Pecude quæ obfignata est, ad aram ubi immolatur abdu-
 cta, pyram incendunt: deinde ¹ supra pœcedem libato *con-* ¹ *Supra ho-*
tratum vino, ac deo inuocato, eam maectant: ² ma- ² *Maectare*
 ctatæ caput asportant in forum; si nundinæ sint; & eis ² *caput ampu-*
 Græci negotiatores adfuerint, atque illis vendunt: qui si ² *tant, & reli-*
 non adfuerint, in flumen abijciunt. Execrantur autem ca- ² *quæ corpus*
 pita in hæc verba, *vesiquid mali aut ipsis immolantibus aut* ² *excoriant. Ca-*
vniversæ AEGYPTO futurum sit, id in caput hoc conuertat- ² *piti autem il-*
tur. Eodem portoritu circa capita pœcedum immolanda- ² *lius multa im-*
rum, & vini libamina, omnes pariter AEGYPTIJ in omni- ² *precari aspor-*
bus templis videntur: Atque ex hoc ritu sic ut nemo AEGY- ² *tant, inquam,*
ptiorum de capite ullius animantis degustet. Est tamen la- ² *in fori qui-*
ciorum delectus, & alius apud aliâ templa adolendi mo- ² *dem, illi qui-*
odus ab eis institutus. Quam igitur deam maximam esse ² *bus fori est,*
censeant, & cui maximum festum celebrent, iam nunc di- ² *& apud quos*
cam. Posteaquam ieiunauerunt pridie festi, atque obdôr- ² *mercatores*
mierunt, bouem immolant, eumque corio exuunt, & aluo ² *Græci diuer-*
tota vacuant. Intestina intra ventrem adipemque linquunt, illi verò qui- ² *santur, ibiq;*
crura truncant, & extremos lumbos armosque, ac cervi- ² *illis vendit:*
tem. His actis, reliquum bouis corpus stipant panibus ² *fuerint Græ-*
puris, & melle, & vna passa, & ficis, & thure, & myrrha, at- ² *ci, in flum,*
que alijs odoribus. Vbi hæc infarserunt, adolent, multum ² *3 Et precati*
vini oleique insfundentes: ieiuni tamen priusquam sacrifi- ² *sunt. namq; for-*
cent. Dum sacrificium ardet, omnes ⁴ verberantur. Post- ² *mus, pro quo a-*
eaquam vapulauerunt, dapes ex sacrificij reliquijs propo- ² *liud legit.*
nuntur. Boues mares eodemque mundos, ac vitulos vni- ² *4 Omnes se-*
uersi AEGYPTIJ immolant: at foeminas eis immolare non ² *ipfos verbe-*
licet, utpote Isidi consecratas. Nam Isidis simulacrum ² *rant. Postquâ*
muliebre est; bubulis præditum cornibus, quemadmo- ² *autem verbe-*
dum Io Græci describunt. Bouesque foeminas omnes iti- ² *rare desierut,*
dem AEGYPTIJ venerantur ex omnibus pecudibus lon- ² *dapes, &c. In*
gè plurimum: eoque nemo AEGYPTIUS AEGYPTIÆVE GRÆ- ² *vulg. edit. hu-*
ci viri aut os suaviaretur, aut cultro, vel veru, vel ollail- ² *ius interpret.*
lius vteretur, aut pura bouis carne Græco cultro incisa ve- ² *Valle epulaue*
sceretur. Boues qui demortui sunt, hunc in modum sepe- ² *rut legitur pro*
liunt: Foeminas quidem in flumen abijciunt, mares au- ² *vapulauerut,*
tem in suburbanis singuli defodiunt, vno aut altero cor- ² *seu enapula-*
uerunt.

nu extante, signi gratia. Vbi computruerūt, & statum tempus aduenit, præsto est ad singulas vrbes nauis ex insula nomine Prosopitide, quæ est in Delta, habetque nouem schoenorum ambitum. In qua cum aliæ sunt frequentes vrbes, tum ea vnde proficiscuntur naues ad ossa tollenda, nomine Atarbechis, vbi templum Veneris extructum est. ex qua vrbe alij permulti vagantur in alias vrbes. Vbi autem effoderunt ossa, asportant, eaq; vno in loco cuncti sepeliunt. Quem porro in modum boues, in eundem defuncta alia pecora sepeliunt. ita enim apud eos circa hæc legibus comparatum est. nam ne hæc quidem interimunt. Cæterum qui Iouis Thebani templum incolunt, aut Thebanæ¹ provinciæ sunt, ij omnes ab ouibus se abstinentes, capras immolant. Non enim eosdem deos similiter colunt vniuersi Ægyptij, præter Isidem & Osirin, quem Bacchum esse aiunt. hos peræquē vniuersi colunt. Qui verò Mendetis templum obrinent, siue Mendesiæ provinciæ sunt, hi capris abstinentes, immolant oues. Itaque Thebani, & quicumque propter illos ouibus parcunt, aiunt ideo sibi conditam hanc legem, quod Iupiter, quum ab Hercule cernere eum volente, cerni nollet, tandem exoratus hoc commentus sit, vt amputato arietis capite, pelleque villosa quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Ægyptios instituisse Iouis simulacrum facere arietina facie: & ab Ægyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Ægyptiorum atque Æthiopium coloni, & linguam inter vtrosque vsurpantes. Qui etiam mihi videntur ideo se Ammonios cognominasse quod Ægyptij Iouem² Ammonem appellant. Ob hanc rem arietes non matantur à Thebanis, sed eis sacrosancti sunt. Certo tantum die quotannis in festo Iouis, vnum demum arietem obtruncant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulacro induunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulacrum. Hoc acto, cuncti qui circa templum sunt, arietem verberant, deinde sacra eundem vrna sepeliunt. De Hercule autem hunc ego audiui sermonem, quod sit vnus ex dijs duodecim, nam de altero Hercule quem Græci norunt, nulla in parte Ægypti quippiam potui audire: cuius nomen non Ægyptij à Græcis acceperunt, sed Græci po-

47

¹ Vel, præfectura. & sic ista sum post. Valla utrobique, ritus. id est ritus, non ritum.

² Id est, Lingua utresque qua aliquid cum utrorumque, lingua commune habet.

³ Ammon.

ei potius ab Ægyptijs, & ij quidem Græci qui hoc nomen filio Amphitryonis imposuere. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum verò istud, quòd huius Herculis uterque parens, Amphitryon & Alcmena, fuerunt ab Ægypto oriundi: & quòd Ægyptij negant se aut Neptunia aut Tyndaridarum nomen nosse: neque hos deos inter ceteros admiserunt. Quòd si nomen dæmonis vllius à Græcis mutuati essent, non minus, imò vel magis istorum mentionem fuissent habituri: si etiam tunc nauiculariam exercebant, & vlli Græcorum nauicularij erant, ut credo, & mea fert opinio. Istorum igitur potius deorum quàm Hercules nomen Ægyptij percepissent. Atqui vetustus quidam deus est apud Ægyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septem annorum millia sunt ad Amasin regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim erant, vnum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem, in Tyrum Phœnicia: urbem nauigavi, quòd ibi templum Herculis esse audirem: quòd & vidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum verò duobus cippis, altero ex auro excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente per noctem. Veniensque in colloquium cum dei sacerdotibus, percontabar quantum temporis foret ex quo id templum fuisset exstructum: sed comperi ne hos quidem congruere cum Græcis, quippe dicentes ab vrbe condita fuisse dei templum pariter exstructum: esse autem à Tyro condita annorum duo millia ac trecentos. Vidi præterea Tyri etiam aliud Herculis templum cognomine Thasij. Quinetiam in Thasum profectus sum, vbi inueni templum à Phœnicibus conditum, qui ad inuestigandâ Europam nauigantes, Thasum condiderunt: quod quinque virorum ætate prius fuit quàm Hercules Amphitryonis in Græcia existeret. Hæc quæ commemorantur, planè declarant Herculem vetustum deum esse. eoque videntur hi rectissimè facere è Græcis, qui bisaria Herculi templa ædificanda colendaque censuerunt. vni quidem ut immortalis, cognomine Olympio, immolantes: alteri verò, ut heroi, parentantes. Alia quoque multa inconsideratè Græci loquuntur, quorum & hæc inepta fabula est, quam de

1 Dioscurorum.

2 Ex quo è dijs octo facti fuerunt duodecim, quorum vnu Herculé censent.

3 Studens pro viribus, Tyr.

1 Se contu-
nuisse.

2 Ibi viri-
bu. vti cepis-
se, omnesq;
interem. *Ad*
verbum, ibi ad
vires se conuer-
tisse. [Alijs sic
totum locum
vertunt, atq;
interim quie-
tum mansi-
se. at cum ei
ad arā admo-
to molam in-
spergerent,
(vel, ut Bud.
senti, capillū
vellerent) ad
vires exercen-
das versum,
omnes illos
interemisse.
s.]

3 *Sunt qui*
inducit pro o-
stento hic acci-
piant.

4 Immer-
sum se flumi-
ni cum ipsis
vest.

Hercule ferunt, eum, quum in Aegyptum peruenisset, ab Aegyptiis redimitum tanquam Ioui immolandum; cum pompa fuisse eductum, ac tantisper¹ quietem tenendum illi ante aram eum stetitissent.² ibi ad³ vim conuersum; omnes interemisse. Quae cum dicunt Graeci, videntur mihi se & naturae Aegyptiorum & morum ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, praeter sues, praeterque boues mares, & vitulos (dummodo mundos) & anseres, ij qua ratione immolarent homines? Aut quomodo Hercules, quum vnus esset, & adhuc (vt aiunt) homo tot millia virorum interemisset. Haec tamen tot quae de his rebus diximus, sint & à dijs & ab heroibus in bonam partem accepta. Porro capras & hircos ea de causa ij quos diximus Aegyptiorum non mactant, quod Pana inter octo deos Mendefij numerant, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos autem simulacrum & pictores pingunt & statuarii scalpunt, quemadmodum Graeci, caprina facie, hircinisque cruribus, haudquaquam existimantes eum esse talē, sed similem ceteris dijs. Quae tamen eum causa talem pingant, non est mihi relatu iucundum. Verum hi omnes cum capras, tum verè maxime capros venerantur. Et inter Mendefios caprarij praecipuo honore afficiuntur, & ex his vnus maxime: qui quum decessit, ingens toti Mendefiae prouinciae luctus proponitur. Vocatur autem & hircus & Pan, Aegyptiacè Mendes. In hoc regione cōtigit hoc meae memoria prodigium: Hircus cum muliere coijt propalam, quod in³ ostentationem hominum peruenit. Suem autem Aegyptij spurcā beluam arbitrantur: quam si quis vel transeundo contigerit, abit⁴ lotum sese cum ipsis vestimentis ad flumen. Eoque soli omnium subulci, Aegyptij⁴⁸ indigenae, nullum ingrediuntur in templum: nemoq; aut filiam cuiuspiam eorum nuptum dare vult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere: sed ipsi inter se subulci dant accipiuntque filias. Alijs dijs immolare sues ius Aegyptijs non est, praeterquam Lunae & Libero: quibus quum per tempus plenilunij sues immolant, eorum carne vescuntur. Cur autem alijs diebus festis sues oderint, at in isto mactent, huius rei ab Aegyptijs ratio redditur: sed

sed quam mihi notam magis decorum est non referre. Sa-
crificium autem de suis Lunæ hunc in modū fit, Immo-
lata sue, extremam eius caudam, & lienem, & omentum
simul componūt, & adipe qui circa aluum pecudis existat,
ea operiunt, ac deinde igni adolent: reliqua carne plenilu-
nij die vescuntur, quo die sacra faciunt: alio die non am-
plius gustarent. Qui sunt ex eis inopes, propter tenuita-
tem facultatum, ¹ assimilatos quosdam sues coquunt, quos
immolent. Baccho quoque in eius festo singuli in cœnam
porcam pro foribus mactant, redduntque subulco qui il-
lam vendiderat. ² Quin & alium diem festum Baccho Æ-
gyptij agunt sine porcis, ferè per omnia Græco festo simi-
lem. Sed loco phallorum, *id est ficulneorum & ceterorum*
à collo pendensum, sunt ab eis excogitatæ statux cubita-
les ³ è nervis compactæ, quas foemine circumferunt per pa-
gos, mentula nutante, quæ propemodum instar est reliqui
corporis; & tibia præeunte, quam foeminæ, Bacchum ca-
nētes, sequuntur. Cur autē mentulam habeat iusto maio-
rem *statua* & vnum corporis membrum agiter, redditur
ab eis ratio sacra. adeo ut iam Melampus Amythæonis fi-
lius non imperitus huius sacri sed peritus fuisse videatur.
Siquidem Melampus fuit qui Græcis Dionysi, *id est Libe-
ri patris vel Bacchi* nomen & sacrificium, & pompā phalli.
⁴ enarravit, non tamen omnem planè rationem comple-
xus. Verum ij qui post hunc extiterunt ⁵ sophistæ, rem in
maius explicauerunt. ⁶ Itaque phallum Dionysio missum
narrandi Melampus autor extitit: à quo edocti Græci faciunt
ea quæ faciunt. Equidem Melampodem vinum fuisse sapi-
entem aio, ⁷ diuinationemq; sibi ipsi comparasse: eūdemq;
cum alia multa ab Ægypto accepta Græcis enarrasse, tum
verò nonnulla de Dionysio, tamen commutata. ⁸ Neque e-
nim dixerim quæ in Ægypto fiunt huic deo, congrue-
re cum iis quæ in Græcia. Nam consentanea essent
certè qui Baccho circumfertur, Melampus introduxit: & ab eo edocti Gr.

⁷ Artemque diuinandi sibi comparasse: & cum alia multa, quæ ex Ægy-
ptiis audiuerat, Græcis introduxisse, tum verò quæ ad Dionysium pertinent,
paucis tamen ex illis commutatis. Neque en.

⁸ Sunt qui hunc locum ita interpretentur, Neque enim dixerim casu contigisse,
ut eadem tum in Ægypto tum in Græcia huic deo sacra fierent. Sunt enim v-
nius modi apud Græcos, neque recens introducta.

¹ Sues farina-
ceas fingunt,
quas coctas
immolant. *Vs
legatur suu-
nus promissus.*

² Reliquum
autem festū
Baccho cele-
brant Ægy-
ptij, exceptis
porcis, pari-
ter ferè cæte-
ris in rebus ac
Græci.

³ Quæ fidicu-
lis tractæ mo-
uentur tan-
quam viux.
*Sunt qui putent
esse nostras ma-
rionnettes, vel
mariottes.*

⁴ Videtur po-
tius significare,
*id est inuenerunt
qui autor illis
fuit. Vel, Qui
introduxit. A-
lio, Qui inue-
xit. Sic statim
post id à me præ-
dictum & à me præ-
dictum, Q. d.
Qui illis præ-
uit & viam o-
stendit. Id est,
Qui magister
illis fuit.*

⁵ Philosophi.

⁶ Phallum

1 Aut hunc Græcis, non autem nuper introducta. Neque tamen dicam Ægyptios à Græcis fuisse mutuatos¹ aut hoc aut aliud quippiam. Videtur autem mihi Melampus quæ ad Dionysum pertinent audisse ex Cadmo, aliisque Tyriis qui cum eo è Phœnice venerunt in terram quæ nunc Bœotia appellatur. Ac omnia ferè deorum nomina ex Ægypto in Græciam peruenerunt.² Idque ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Ægypto præcipuè venisse:³ & idcirco illic non esse usquâ nomina neque Neptuni, neque Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neque Iunonis, neque Vestæ, neque Themidis, neque Gratiarum, neque Nereidum, neque aliorum deorum. Dico autem quæ ipsi dicunt Ægyptij, qui se negant deorum illorum *Neptuni & Dioscurorum*, agnoscere nomina. Videntur autem mihi isti à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem à Libybus audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio nulli usurpauerunt, nisi Libyes, qui semper hunc deum in honore habent.⁴ Eum Ægyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hos itaque ritus & alios præterea quos ego referam, Græci sunt ab Ægyptiis mutuati: sed ut Mercurij statuas facerent porrecto cum vetro, non ab Ægyptiis, sed à Pelasgis didicerunt, & primi quidem ex omnibus Græcis Athenienses acceperunt, & ab his deinceps alij.⁵ Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo creperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirorum sacra initiatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondam incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus vnâ habitauerunt, à quibus orgia Samothraces acceperunt. Itaque primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta virilia habentes fecerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendam sermonem retulerunt, qui in Samothraciæ mysteriis declaratus est. Iidem antea in deorum inuocatione tum omnia immolabant, (quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui) tum nulli deorum aut cognomen aut nomen imponebant, quippe

2 Nam à barbaris profecta esse audiens, ita r.

3 Nam præterquam Neptuni & Dioscurorum, (quemad. à me s. dict. est) & Iunonis & V. & Themidis, & Gratiarum, & Ner. & aliorum deorum nomina Ægyptij semper olim in sua regione habuerunt. Dico autem, &c.

4 Quidam sic, Ægyptij verò heroas nullis sacris dignantur. Vel, Prodis non habet.

5 Atheniensium enim, qui tunc inter Hellenas cenfebantur, Pelasgi contubernales fuerunt in ea regione: unde etiam crep. pro Gr. haberi. Quisquis autem Cabirorum sacris fuit initiatus (quæ Samothraces peragunt à Pelasgis sumpta) is quæ dico intelligit. Nam Samothraciam

quippe quod nondum audissent. ¹ Quos autem cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quod omnes res atque omnes regiones illi tenerent redactas in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Ægypto allata: post quos diu nomen Dionysi acceperunt. Itemque aliquanto post de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nanque hoc oraculum omnium quæ apud Græcos sunt oraculorum vetustissimum esse existimatur, atque adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam nunquid nomina quæ à barbaris aduenissent asciscerent, oraculum redditum est ut illis vterentur. Atque ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina nuncupantes, & ea deinceps è Pelasgis Græci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, hætenus ignoratum est, nisi nuper atque heri, ut sic dicam. Nam Hesiodus atque Homerus (quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse) fuere qui Græcis theogoniam introduxerunt, eisque & ² cognomina & honores, & diuersa artificia & figuras attribuerunt. ³ Quibus & posteriores videntur extitisse hi poetæ, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodonææ sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum usque & Homerum, ego referam. At de oraculis quæ in Græcia, & de illo quod in Libya est, talia Ægyptij commemorant. Narrabant sacerdotes Iouis Thebani duas sceminas, quæ essent sacerdotes, Thebis à Phœnicibus fuisse abductas: & harum vnam in Libya fuisse venundatam, se audisse, alteram in Græcia: atque has sceminas esse quæ primæ apud dictas gentes oracula constituissent. Percontatique mihi vnde id quod commemorarent, adeo compertum haberent, ad hæc responderunt, maiorem in modum se instituisse vestigare de his mulieribus, nec tamen vnquam inuenire potuisse: sed postea hæc quæ dicebant de eis audisse. Hæc igitur Thebis è sacerdotibus audiui. Antistites autem Dodonæorum, hæc aiunt: Geminas Thebis Ægyptiis columbas nigras aduolauisse, vtranque nigram, vnam quidem in Libyam, alteram ad ipsos: quæ fago insidens, humana voce eloquuta sit, eò loci Iouis oraculum condi-

¹ *Quid autem eos vocarūt, id est, deos, & res omnes omnesque regiones, vel prouincias, &c. ut xov xōσ-μoν, id est, disposituerant, sive collocarant ordine.*

² *Cognomina dederunt, honoresq; & artificia distribuerunt, id est, singulis assignauerunt, ac eorū figuras etiam effinxerunt, vel simulacris repræsentarūt. Vel simplicius, figuras eorum indicauerunt.*

³ *Qui verò istis priores poetæ fuisse dicuntur, posteriores (ut mihi quidem videtur, fuerūt. Et prima quæ illa Dodonææ sacerdotes dicunt: ea verò quæ ad Hesiodū & Homerum spectāt, ego is sum qui dico. At de orac.*

1 In fatis esse.
2 Qui templi
curam gerūt.
*Vel, Quibus tem-
pli cura deman-
data est.*

3 Videtur mi-
hi hæc mulier
venundata ap-
ud Thef-
protos in ea
regione quæ
nunc Hellas
est, quæ eadē
pti⁹ Pelasgia
vocabatur:
deinde ancil-
lans ibidem,
sub fago quæ
ibi nata esset
constituisse.
Ioui sacrum,
*id est fagū quæ
ibi erat, Ioui
consecrassē, sic-
ut par erat eā
quæ Thebis
sacra Iouis
obiisset, eo
loco ad quem
perueniat.
monimētum
īplius habe-
re. Atq; hinc
orac.*

4 Collocu-
tiones cum
diis per seque-
strem & in-
terpretem.

debere: & se interpretatos esse, quod ipsis annuntiaretur
id esse diuinitus, & ob id se ita fecisse. Eam verò quæ ad Li-
byas abisset columbam, iussisse illis vt Ammonis oracu-
lum conderent: quod & ipsum Iouis est. Ita referebant Do-
donæorum sacerdotes cum assensu cæterorum Dodonæo-
rum² templo vicinorum: quarum antiquissimæ nomen
erat Promenæ: proximæ, Timaretæ: minimæ natu, Ni-
candræ. de quibus ita mea fert opinio: Si re vera Phœnices
abduxerunt fœminas sacerdotes, & earum alterum in Li-
bya, alteram in Græcia vendiderunt: hanc, quæ in Græcia
illa quæ Pelasgia vocabatur, venit, eā esse quæ apud Thef-
protos venit: atque deinde ancillantem ibidem, condidit-
se sub fago enata fanum Iouis, quemadmodum mos erat
Thebis ministrare in Iouis templo. Hinc processit vt hîc
memoria eius haberetur: atque hinc oraculum institutum.
Et posteaquam illa linguam Græcam accepit, dixisse aiunt,
sororem suam in Africa ab eisdem Phœnicibus (vt ipsa fu-
isset) venundatam. Quod autem mulieres à Dodonæis co-
lumbæ vocatæ sunt, ob id mihi videtur factum quia bar-
baræ essent, quod videlicet simile quiddam auius sonare
ipsis viderentur. Interiecto deinde tempore columbam hu-
mana voce loquutam aiunt, postquam quæ ipsi intelligere
possent mulier loquuta est, tamdiu volucris modo sonare
visa quamdiu barbarè loquebatur. nam calumba quonam
modo humanam vocem sonaret? Nigram autem colum-
bam esse dicentes, A Egyptiam fœminam significât. Sânt-
que penè simillima inter se oracula, & illud apud Thebas
A Egyptias, & hoc apud Dodonam. estq; diuinandi in tem-
plis ratio ab A Egypto ascita. Ipsi igitur A Egyptij extite-
runt principes conuentus & pompas & ⁴ conciliabula fa-
ctitandi, & ab eis Græci didicerunt. Cuius rei hoc apud me
argumentū est, quod illa constet priscis temporibus, Græ-
canica verò recens fuisse instituta. Nec verò semel quota-
nis conuentum agunt A Egyptij, sed frequenter, cum alibi,
tum præcipuè ac studiosissime in vrbe Bubasti in honorem
Dianæ. Secundo loco in vrbe Busiri in honorem Isis. In
qua vrbe maximum est templum Isis, ipsa in medio Del-
ta A Egypti sita. Est autem Isis quæ Græca lingua dicitur
Αἰγυπτιῆς, id est Ceres. Tertio gradu in vrbe Sai, in hono-
rem

rem Mineræ. Quarto Heliopoli, in honorem Solis. Quinto in vrbe Buti, in honorem Latonæ. Sexto in vrbe Papremi, in honorem Martis. Cæterum quum se cõferunt in urbem Bubasti, hæc faciunt: Nauigant viri pariter & mulieres, magnaq; est in singulis nauibus vtrorunq; multitudo. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot, crepitacula tenentes plaudunt, viri tibijs canunt: cæteri cæteraq; modulantur manusq; complodunt. Atque vt ad quancunque urbem perueniunt nauigando, talia agunt: Appulsa ad terram naui, mulierum aliæ ea quæ dixi faciunt, aliæ compellantes eius vrbis scæminas ingerunt probra, aliæ saltant, aliæ surgentes retrahunt illas. Talia in singulis ciuitatibus ad flumen sitis agunt. Quum ad urbem Bubastin peruentum est, diem festum celebrant magnis hostiis offerendis. quo in festo plus vini vinealis absumitur quàm in reliquo anni tempore. Commeant illuc (vt indigenæ aiunt) virorum ac mulierum, præter pueros, ad septingenta millia. Atq; hæc quidem in ea vrbe fiunt. At in vrbe Butiri quomodo diem festum Ildi agant, superius à me dictum est. Verberantur enim post sacrificium cuncti & cunctæ, multa sanè hominum millia: quo autem verberentur, non est mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipuè hoc faciunt Cares qui Aegyptum incolunt: adeo quidem vt gladiis quoque frontes concidant. Ex quo facto datur intelligi eos hospites esse, non Aegyptios. Vbi verò in Sain urbem sacrificatum conuenerunt, noctu sub dio vniuersi circum domos frequentes lucernas accendunt, imbutas sale & oleo plenas cum multo lychno, quod tota ardet nocte. Cui festo nomē impositum est, Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicumq; Aegyptiorum non ierint, obseruantes sacrificij noctem & ipsi vniuersi lucernas accendunt: atque ita accenduntur lucernæ non in Sai modò, sed etiam per vniuersam Aegyptum. Qua verò gratia nox hæc lumen & honorem sortita sit, sacra quædam ratio commemoratur. Ad Heliopolin & ad Butin qui veniunt, tantum sacrificasse contenti sunt. In Papremi verò, quemadmodum alibi, & sacrificia & res diuinas peragunt, sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdotes circa simulacra exercentur: quum plures coram tenentes ligneas clauas stant pro foribus

1 Pudenda reuelant.

2 Quotquot autem Cares Aegyptum incolunt, in eo plus etiã faciunt istis, q; & feriant frontē gladiis.

3 Quibus superflans incubit ipsum ellychnium. [aliu. supernè autem inest ipsum ellychnium. S.]

4 Sole autē iam inclinante, pauci quidam ex sacerdotibus circa simulacrum occupati sunt, plurimi autem eorū, vel, maior autē pars, tenentes lign. cl. st. pro f. templi. Alii verò qui vota exequuntur, plures quàm mille homines, cum singul.

templi, alij eregione, plus mille virorum qui vota exequuntur, cum singulis fustibus frequentes alia ex parte consistunt. Porro simulacrum ligneum ex ligneo sacello deaurato in alias sacras ædes pridie exportant, paucis illis qui ministerio simulacri relictæ sunt, trahentibus plaustrum quatuor rotarum, quo vehitur sacellum cum simulacro quod intus est. Hos ingredi prohibent ij qui in vestibulo stant. At ij qui vota exequuntur, opitulantes deo, percutiunt hos, sese ipsi defensantes. Hic vehemens existit fustuaria pugna mutuò capita ferientium, multiq; ex vulneribus (ut ego opinor) pereunt, etsi Aegyptij quenquam mori negat.

1 Ut qui ante ipsum non vidissent, non fuisse ingredi, sed abegisse.

2 Et ob hæc re Marti hanc verberatione die festo solennem se instituisse aiunt. Sed & ne in templo cum congregarentur, neve à congressu, ad verbum, à feminis, nisi abl. rem adir. hi primi religiosè cauerunt. Vel, Sed in templo congregari, &c. his primis religio fuit.

3 Quarum alij inter ipsos homines alitur, alia non item. Cur autem abstinetur ab iis quæ sacra sunt, si dix.

Aiunt autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum: Templum id incoluisse matrem Martis, & ad eam Matrem iam adultum ac virilis ætatis venisse gratia coeundi cum matre: quem maternos ministros, ut qui cum à principio non agnoscerent, eum ingredi ad matrem non sicerent. Hunc, ex alia ciuitate adductis hominibus, illos male mulctasse, & ad matrem fuisse introgressum. Et ob hanc rem aiunt solennem esse Marti die festo hanc rixam, & institutum ne in templo cum foeminis coiretur, neve à veneri nisi ablutis templa adirentur. Hi sunt qui primi ceremoniis vacauerunt. nam cæteri ferè mortales, præter Aegyptios ac Græcos, coeunt in templis: & à veneri surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse ut ceteras animantes. Etenim videre licet & pecudes omnes & volucrum greges coire in deorum templis atque in fanis: quod si non esset deo gratum, ne pecudes quidem id esse facturas dicunt. Mihi autem ista facientes non probantur. Aegyptij porro cum in aliis ad sacra pertinentibus, tum verò in his superstitiosè agunt. Aegyptus, quum sit Libyæ finitima, non tamen admodum bestiis abundat: quæ verò illic sunt, ex omnes pro sacris habentur, partim mansuetæ, partim immanis. Quæ autem causa pro sacris habentur, si dixerò, ad res diuinas oratio mea descendet, quas ego in primis enarrare deuiro: quarumque quicquid dixi, id necessitate coactus delibando dixi. Consuetudo quæ de bestiis est, ita habet: Eas seorsum singulas educandi curam Aegyptij atque Aegyptiæ suscipiunt: in quo honore filius patri succedit. His bestiis omnes qui in urbibus sunt,

vota

vota persoluunt, supplicantes illi deo cuius illa bestia est, huic in modum: Derasis filiorum capitibus aut in torum, aut ex media, aut ex tertia parte, appendunt crines vna in lance, & altera tantundem argenti: quæ pecunia quum lancem traxerit, eam tradunt curatrici bestiarum. Illa pro hoc concisos pisces præbet bestiis escam.¹ talis enim cibus illis præbetur. Quarum siquam quis necauerit, si volens, morte mulctatur: sin nolens, plectitur ea multa quam sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibin aut accipitrem necauerit, siue volens siue nolens, necessario morte afficitur. Quum autem multæ sint bestię quæ vnà cum hominibus victitant, multo tamen plures essent² nisi res hæc officeret felibus. Feles postquã sunt enixæ, nõ amplius adeunt masculos: eas isti coeundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt: ³ ergo contra illas talia comminiscuntur: Ereptos & subreptos earum foetus occidunt, non tamen occisos edunt. Illæ foetibus orbatæ, cupiditate aliorum (amantissima enim foetuum bestia est) ita demum ad mares se conferunt.⁴ Felem incensa strue diuina res occupat: nam quoties ignem extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intrudendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contingit, ingenti luctu afficiuntur Aegyptij, Quibuscunq; autem in domibus felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totum autem corpus & caput, in quorum domibus moritur canis. Efferuntur autem felēs mortuæ ad sacra tecta, vbi salite sepeliuntur in vrbe Bubasti. Canes foeminas in sua quisq; vrbe tumulant, sacris in loculis. Eodem modo quo canes foeminae, ⁵ ichneutæ sepeliuntur. Nam mygalas, *id est mures araneos*, & accipitres in vrbem Butum asportant. Vrsos autem, qui sacri sunt, & lupos non multo vulpibus grandiores, eò loci sepeliunt vbi iacetes inueniunt. Ac crocodilo talis inest natura: Quatuor mēsisbus maximè hybernīs nihil omnino edit: & quum sit animal quadrupes, tamen terrestre & aquatile est. Nam ova parit humi, excluditque: & plerumque diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quam nocturno sereno & ruscido. Ex omnibus quæ nouimus animalibus, hoc maximum existit ex minimo. siquidem

¹ Et huiusmodi quidē educatio ipsius est constituta. Quarum, &c.

² Nisi tale quiddam felibus accideret.

³ Ergo aduersus hoc malum tali videntur versutia.

⁴ Orto autē incēdio diuinum quiddā felibus accidit. Aegyptij enim recedentes & ignem extinguere negligentes, felēs obseruat: felēs autē subeuntes & supersilientes homines, in ignem insiliunt. *Vel, saltem res super homines.*

⁵ Id est, Canes masculi ferarū indagatores. Gall. Chiens de chasse. Limiers.

⁶ Ad verbum mortalibus.

oua gignit haud multo maiora anserinis, & proportione oui foetus excluditur: at excrefcens, ad decem & feptem & amplius cubitos peruenit. Oculos habet fuillos, dentes magnos proportione corporis, & prominentes atque serratos: cui ex omnibus beftiis foli lingua innata non eft. Idem inferiorem maxillam folum non mouet, fed fuperiorem inferiori admouet. Vngues quoque robustos habet, pellemque squamatam circa tergum impenetrabilem. Inter aquas cæcus, fub dio perfpicaciffimus. Itaque quod in aqua vitam degat, os fert introfum hirudinibus referu. Quum-

1 Cum folo trochilo pacè habet, vt pote à quo iuuetur. Etenim p.

* Alii, tractat vt hoftes. S.

2 Conftituta, vel decreta.
3 Et viuum honeftiffimè tractantes.

que eum cæteræ volucres ac beftiæ fugiant, ¹ folus ipfi trochilus pacatus eft, quod videlicet ei eft vtilis. Etenim poft-
eaquam crocodilus ex aqua in terram egreffus eft, ac deinde hiauit (femper enim ferè hoc ad zephyrum facere follet) tunc in eius os trochilus penetrans, deuorat illas fanguifugas. Qua vtilitate delectatus crocodilus, nihil omnino trochilum lædit. Quibufdam AEgyptiorum crocodili facrofanti funt: quibufdam non funt, fed ^{*} veluti hoftes exagitant. Sacros admodum effe eos exiftimant qui circa Thebas & Moerios ftagnum incolunt: quorum vtrique vnum ex omnibus crocodilis alunt cicurem & edoctum manuttractari, appendentes eius auribus vel gemmas, vel ex auro fuiles inaures, & primoribus pedibus catenam innectentes: cibaria quoque ² accommodata ac fæcra præbentes, ³ confectionantur tanquam pulcherrimè viuentem. At vbi mortem obiit, fale conditum facris in urnis fepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolunt, quod facros effe non cenfeant, etiam comedunt. Neque verò crocodili vocantur, fed champfæ: verum Iones appellauere crocodilos, illi genere crocodilorum quod apud eos in fepibus gignitur, ipforum formam comparantes. Hos capiendi quum fint complura & multiplicia genera, vnum tantum hoc mihi, quod maximè dignum relatu videtur, puto fcribendum. Vbi tergum fuillum hamo circumdatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in medium fluminis venator, ipfe ad oram fluminis porcellum, quæ viuum tenet, verberat. cuius vocem crocodilus audiens, fecundum illam tendit, naftusq; tergum deuorat. Et poft eaquam attractus eft, ante omnia eius oculos venator corno opplet. Hoc æ-

cto, cæ.

cio, cetera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adeptu-
 rus. Ià verò fluuiales equi in plaga Papremitana sacri sunt,
 in cetera AEgypto non sacri: talem speciem naturamque
 habentes: Quadrupedes sunt, bifidis pedibus, vngulis bo-
 uinis, simo naso, equina iuba, ¹ eminentibus & cancellatis
 dentibus, fulgida cauda, equina voce, magnitudine maxi-
 mi tauri, tā crasso corio vt ex eo arefacto fiant pila missilia.
 Gignuntur præterea in fluuio ² aquatilia quædam quæ Æ-
 gyptij sacra esse arbitrantur. Arbitrantur item sacrum esse
 genus piscium quod vocatur squamosum, atq; etiam an-
 guilla. Hos pisces aiunt sacros esse: ex volucris verò vul-
 pæferes. Est & alia volucris sacra, nomine phœnix, quam
 equidem nunquā vidi nisi in pictura. etenim perrara ad eos
 cōmeat, quingentesimo quoq; (vt aiunt Heliopolitani) an-
 no, & tunc demū quum pater eius decessit. Is si picturæ af-
 similis est, talis tantusque est: Pennæ coloris partim aurei,
 partim rubei, maxima ex parte cū habitu tum magnitudi-
 ne simillimus aquilæ. Eū aiunt (quod mihi non sit verisimi-
 le) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscētem in tēplum So-
 lis, gestare patrē myrrha obuolutum, & in eo tēplo huma-
 re. sic autem gestare: primū ex myrrha ouum compone-
 re, quantum ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri.
 Hoc expertum, ita demū ouum exenterare, atq; in illud pa-
 rentem inferre: & qua parte ouū exinaniuit, parremq; in-
 tulit, eam partē alia myrrha inducere: & quum tantundem
 ponderis imposito parente effectū sit, obstructo rursus fo-
 ramine, baiulare illud in AEgyptum in tēplum Solis. Hæc
 facere hanc auem cōmemorant. At circa Thebas sunt sacri
 serpentes, nihil omnino hominibus noxij, pusillo corpore,
 binis præditi cornibus, è summo vertice enatis: quos defun-
 ctos in Iouis æde sepeliunt. huic enim deo sacros illos esse
 52 prædicant. Est autem Arabiæ locus, ad Butum urbem ferè
 positus: ad quem locum ego me contuli, quòd audirem
 volucres esse serpentes. Eò quum perueni, ossa serpentum
 aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum,
 quarum acerui erant magni, & his alij atque alij mino-
 res, ingenti numero. Est autem hic locus vbi spinæ proie-
 ctæ iacebant, huiuscemodi: Ex arctis montibus exporrigi-
 tur in vastam planitiem AEgyptiæ contiguam. Fer-

¹ Exertos de-
 tes ostentan-
 tes, cauda &
 voce equina.
² Lutræ, sine
 lutra, quas
 Æg. sacras ef-
 se arbitr.

tur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim vere in Aegyptum volare, sed eis ad ingressum planitiei occurrentes aues ibides, non permittere, sed ipsos interimere: & ob id opus ibin magno in honore ab Aegyptiis haberi Arabes aiunt, confitentibus & ipsis Aegyptiis idcirco se his auibus honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota vehementer est, cruribus gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem qua crex magnitudine. Et hæc quidem species est nigrarum quæ cum serpentibus pugnant. At earum quæ pedes humanis similes habent (nam bifaria ibides sunt) gracile caput ac totum collum, pennæ candidæ, præter caput cervicemque, & extrema alarum & narium, quæ omnia quæ dixi sunt vehementer nigra, crura & rostrum alteri consentanea. Serpentis porro figura qualis hydrarum: alas pennatas non gerit, sed *glabras* & alis vesperilionis valde similes. Hactenus de sacris bestiis dictum sit.

1 Earum vero quæ hominibus magis obuersantur.

2 In proden-
dis memoriae
factis omnium
hominum se
exercentes.

3 Tempesta-
tum. Gall. La
disposition du
temps.

4 Ex olyris.
i. x. x. x.

5 Cæteris au-
tem quæ cum
auibus aut pi-
scibus affini-
tatem aliquâ
habent.

Ipforum autem Aegyptiorum, ij qui circa partem Aegypti frumentariam habitant, memoria omnium hominum commentantes, sunt ferè eorum in quorum ego veni experimentum, longè excellentissimi. Talia autem vitæ genere vtuntur: Singulis mensibus triduo purgant se, vomendo atque intestina diluendo, gratia sanitatis conservande: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis quibus aluntur. Nam sunt alioqui Aegyptij omnium hominum, secundum Libyas, maximè salubri corpore, aeris (vt mihi videtur) beneficio, qui nunquam immutatur: ex cuius mutationibus præcipuè existunt in hominibus morbi. Pane vescuntur quem ex farre faciunt, quem *panem* collestem nominant. Vino vtuntur facto ex hordeo: defunt enim in ea regione vites. Victitant quoque tum piscibus (partim crudis ad solem arefactis, partim salsugine conditis) tum auibus crudis, prius tamen sale conditis, coturnicibus anatribusque atque auiculis. cæteris autem vel volucribus vel piscibus qui ipsis in proximo sunt. (præter illos qui ab eis sunt recepti pro factis) partim assis, partim elixis. Apud locupletes eorum, quum multi conuenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere verum maximè imitantem, longitudine cubitali omnino,

omnino, aut bicubitali, ostendensque singulis conuiu-
 rum, ait, In hunc intuens pota & oblectare, talis post mor-
 tem futurus. Hæc illi apud conuiuia faciunt, contentique
 moribus patriis: nullum alium asciscunt. Quibus cum alia
 sunt egregia instituta, tum verò illud, adhibendi modu-
 latorem, qui & in Phœnice & in Cypro, & alibi nomen pro
 differentiâ gentium habet. Idem tamen congruit cum eo
 quem Græci decantant, appellantes Linum. vt ego admi-
 rer cum alia multa quæ sunt apud AEgyptum, tum verò
 vnde id nomen Lini acceperint, quem semper quodam-
 modo decantare cognoscuntur. Vocatur autem Linus
 AEgyptiacè Maneros: quem AEgyptij tradiderunt, quum
 filius vnicus extitisset primi ipsorum regis, præmaturaque
 morte decessisset, his lamentis ab AEgyptiis fuisse deco-
 ratum, & cantilenam hanc eamque solam ipsis institu-
 tam: Congruunt præterea in hoc cum solis Græcorum
 Lacedæmonis AEgyptij, quòd minores maioribus natu-
 obuij cedunt via; ac deflectunt, aduenientibusque è sedili
 assurgunt: qua in re cum nullis alijs Græcorum conueniunt.
 Inuicem compellendi se mutuò in vijs adorant, genu te-
 nus demissa manu. Vestibus amiciuntur lineis, circa crura
 simbriatis, quas calasiris appellant, super quas candida fe-
 runt amicula linea superiecta. Lancæ tamen vestes neque
 in cedes sacras gestantur, neque vnà cum cadauere sepeliun-
 tur. profanum enim est. Consentanea verò hæc sunt ijs quæ
 Orphica & Bacchica appellantur, sunt autem AEgyptia &
 Pithagorea. Nam his quoque ceremonijs participantem,
 lancis indurum vestibus humari religiosum est, de quibus
 sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab AEgyptijs exco-
 gitata, quis mensis diésve cuius deorum sit, & quo quis die
 genitus, qualia sortietur, & quam mortem obibit. & qua-
 lis exister. Quibus rebus qui in poesi versati sunt, vsi fue-
 runt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt
 quàm à cæteris omnibus hominibus. nam quum prodigi-
 um extitit, scribunt id, obseruantes quomodo euenerit:
 & si quando postmodum huius simile extiterit, exemplo
 prioris putant euenturum. Diuination apud eos ita est con-
 stituta vt eius artificium nulli mortalium vendicaretur, sed
 certis dijs. Siquidem Herculis illic oraculum est, & Apolli-

1 Tum verò
 etiam Linus
 catio in Phœ
 nice & Cypro
 & alijs locis
 decantata: quæ
 varium quidẽ
 pro singularũ
 gentium dif-
 ferentia no-
 mē habet: sed
 vt inter o-
 mnes conue-
 nit: eadẽ illa
 est quã Græci
 canunt, & Li-
 nũ appellant.
 vt cũ alia mul-
 ta quæ sunt in
 AEgypto. tum
 etiam illud
 admirer, vn-
 de Lini illius-
 quem viden-
 tur iam inde
 ab omni æuo
 cecinisse, no-
 men sit exor-
 tum. Vocatur
 porro Linus,
 &c.
 2 In vijs pro
 mutua saluta-
 tione, ador.

nis, & Mineræ, Dianæq; ac Martis, & Iouis. sed quod pr-
cipuo honore colunt ex omnibus oraculis, Latonæ est, in 33
vrbe Buti. Verùm hæc vaticinia non eodem modo sunt o-
mnia instituta, sed differenter. Iam verò medicina apud eos
hunc in modum est distributa, vt singulorum morborum
sint medici, non plurium. itaque omnia referta sunt medi-
cis. Alij enim sunt oculorum, alij capitis, alij dentium; alij
1 alui & vi-
cinarum par-
tium.
2 Inter cogna-
tos, vel necef-
sarios, nisi vi-
xatoris deprava-
tum est, aut pro-
vixatoris positum.
3 Affines o-
mnes.
4 Succincti.
5 Nomen
nuncupare
nefas esse du-
co.
6 Ipsum qui
dem sic edu-
centes, phar-
maca verò
infundentes.

1 alui partium, * alij morborum occultorum. Luctus eo-
rundem ac sepulturæ tales sunt: Quibuscunque aliquis ex
domesticis decessit homo alicuius momenti, ibi omnes
fœminæ illius familiæ caput sibi & vultum oblinunt. Ito.
deinde relicto 2 domi cadauere, ipsæ per urbem vagantes
se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis
3 proximæ quæque. Altera ex parte viri, & ipsi 4 expectora-
ti se verberant. His actis, ita demum ad condiendum por-
tant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc ar-
tificium faciunt: qui, quum ad ipsos cadauer portatum est,
ostendunt iis qui portauerunt, exemplaria mortuorum li-
gnea, pingendo assimilata. Et eorum vnum accuratissimè
fabrefactum esse aiunt, (cuius ego 5 nomen si nuncupaue-
ro, haud faciam sanctè) alterum illo inferius, ac vilioris pre-
tij: tertium, vilissimi. Quibus expositis sciscitantur ab iis ad
quod exemplum velint effingi mortuum suum. Isti vbi de-
pretio conuenerunt, illinc abeunt. At hi relicti in ædi-
bus, hunc in modum diligentissimè condiunt corpus: An-
te omnia incuruo ferro cerebrum per nares educunt,
6 vt quanque partem educentes, ita locum eius medica-
mentis explentes. Dehinc acutissimo lapide AEthiopi-
co circa ilia conscindunt, atque illac omnem aluum pro-
trahunt: quam vbi repurgarunt, ac vino palmeo eluerunt,
rursus odoribus contusis proluunt: tum aluum complen-
tes contusa myrrha pura, & casia, & aliis (excepto thure)
odoribus, iterum consuunt. Vbi hæc fecere, saliant ni-
tro abditum septuaginta dies. nam diutius salire non li-
cet. Exactis septuaginta diebus cadauer vbi abluerunt, sin-
done byssina totum incisis loris inuoluunt, gummi il-
linentes: quo AEgyptij glutinis loco plerunque vtun-
tur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis ef-
figiem faciunt, in qua mox inferunt mortuum, inclu-
sumque

sumque ita, ¹ reponunt. Eos autem qui mediocria volunt, ¹ Reponunt
nimium fugientes sumptum, ita apparant. Clysterem vn- in loculo, *uel*
guine quod ē cedro gignitur complent: deinde ex hoc al- *potius in loco*
uum mortui, ipsam neque scindentes neque extrahentes, *sepulchrorū lo-*
sed per secessum, prehensō viæ posterioris hiatu, infer- *cus dicato, &*
ciunt: & tot quot dixi diebus sale condiunt. quorum die- *rectum statu-*
rum ultimo cedrinum vnguen, quod prius ingesserant, ex- *unt ad parie-*
aluo egerunt: quod tantam habet vim vt vnā secum al- *tem Siquidē*
uum atque intestina tabefacta educat. Nitrum autem *mortuos sum*
carnes tabefacit, mortuūq; tantum cutis & ossa relinquitur. *ptuosissimē*
Vbi ista fecere, ² ex quo sic tradidere mortuum, nihil *apparant, uel*
amplius negocij suscipiunt. Tertia conditura hæc est qua *adornant. Eos*
adornantur eorum mortui: Qui tenuiori sunt fortuna, ab- *autem, &c.*
lutionibus ventrem abstergunt, arefaciuntque sale septua- ² Sic mortuū *propinquis* ted
ginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores ta- *dunt, nulla re*
men insignium virorum, non statim vita defunctas tra- *alia facta.*
dunt condiendas, ac ne eas quidem scēminas quæ formosæ *Tert.*
valde & ³ maioris momenti fuerint, sed triduo atque qua- ³ In pretio
triduo ante defunctas. Ea de causa facientes, ne cum scē- *habitæ f.*
minis isti salinarij concumbant. Deprehensum enim quen-
dam aiunt coeuntem cum recenti cadauere muliebri, de-
latumque ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem vel i-
psorum AEgyptiorum vel externorum compertus sit mor-
tuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessa-
rium prorsus est ei ciuitati ad quam eiectus est, condire, &
quam honestissimo funere sepelire, in sacris monumen-
tis. quem ne contingere quidem fas est alteri aut proximo-
rum aut amicorum, ⁴ nisi ipsis Nili sacerdotibus, vtpote ⁴ Sed eum
maius quiddam quam hominem mortuum tractantibus *sacerdotes i-*
ad sepeliendum. Græcanicis institutis vti recusant, & (vt se- *pfi Nili, velu-*
mel dicam) nullorum hominum aliorum institutis vti vo- *ti maius quid*
lunt. Et hoc quidem cæteri AEgyptij obseruant. Est au- *dam quàm*
tem Chemmis oppidum grande Thebaicæ provinciae, *humanum ca-*
prope Neam urbem, quo in oppido est templum Persei, *dauer, mani-*
Danæ filij, quadratum ac palmeto circumdatum, ingenti *bus contre-*
tisanè è saxis vestibulo, stantibus desuper duabus gran- *stantes sepe-*
dibus è lapide statuis. In hoc ambitu est templum, & in *liunt.*
eo simulacrum Persei: quem Chemmitæ memorant si-
bi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter

intra templum. Eiusque sandalium quod gestabat, inueniri, bicubitali magnitudine: quod postquam apparuerit, exhuberare omnem Ægyptum. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Perseo Græcanicè gymnicos ludos, per omne certandi genus, propositis præmijs tum pecorum, tum palliorum, tum pellium. Percontantiq̃ue mihi cur eis solis consueuisset apparere Perseus, & cur, in edendo gymnico certamine ab Ægyptijs discreparent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum. Danaum enim & Lynceum, qui essent Chemmitæ, nauigasse in Græciam: 14

1 Quorum
genealogiam
describentes,
deuen.

2 Se igitur
certamen gy-
mnicum ipsi-
us iussu pera-
gere. Et hi
quidam sunt
ritus Ægypti
orū qui sup.

3 Calyce ad-
nascente è ra-
dice, simil.

1 a quibus originem gradatim ducendo, deueniebant ad Perseum. Hunc in Ægyptum profectum eam ob causam quam & Græci dicunt, gratia afferendi ex Libya caput Gorgonis, venisse quoque ad ipsos, ac cognatos omnes agnouisse, quos postquam agnouisset, & nomen Chemmis ex matre audisset, in Ægyptum venisse, 2 & gymnium certamen celebrari iussisse. Hæc omnia opinantur Ægyptij qui supra paludes incolunt. Qui verò in paludibus, vtuntur eisdem quibus cæteri Ægyptij moribus, cum in aliis, tum in habendis singulis vxoribus, quemadmodum Græci. Cæterum ad victus facilitatem alia sunt eis excogitata. Siquidem quum fluuius plenus campos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens vis liliorum, quæ loton Ægyptij vocant, ea vbi demessuerunt, ad solem exiccant: deinde quod medium loti est, papaueri affine, postquam coxerunt, ex eo faciunt panes assos. Est autem huius loti radix quoque esculenta, etiam suauitate præstanti orbiculata, mali magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumine nascentia: quorum fructus in alio 3 calyce germinans è terra, simillimus specie est fauo vesparum. In eo esculenta quædam instar nuclei oliuæ coagmentata innascuntur, quæ & tenera comeduntur & arefacta. Iam verò byblum annuum vbi è paludibus excerptum, superiorem eius partem amputant, quam in aliud quiddam conuertunt: quod relictum est inferius, longitudine cubitali, id edunt pariter, ac venundant. Eo siqui admodum suavi uti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita comedunt. Sunt præterea ex eis qui solum piscibus victitant, quos vbi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccatisque deinde

deinde vescuntur. In fluminibus non ferè gignuntur pisces gregales: sed nutriuntur in stagnis: qui hæc faciunt: Simulac incescit eis libido gignendi, gregatim in mare enantant, ducibus masculis genituram spargentibus, quam sceminæ¹ consecretantes, recurvando se ex ea concipiunt. Eadem vbi prægnantes in mari sunt effectæ, remeant omnes rursus ad loca sibi consueta, non amplius eorundem ductu, sed foeminarum. Gregatim autem præeuntes, faciunt quemadmodum fecerant mares, oua fundentes instar milii parua, quæ mares venientes deuorant. Sunt autem ea tanquam milij grana, pisces: quum ex illorum granorum reliquiis non deuoratis, sed nutritis, pisces fiant. Ex his piscibus qui capiuntur, dum in mare meant, his detrita dextra: quod ea de causa patiuntur, quod in mare dum tendunt, à sinistra terram legunt: rursus eadem via reuertentes, incurvant atque offensant contingendo terram plerunque, ne itinere aberrant propter aquæ decursum. Nilo incipiente augescere, in primis depressa loca terræ & lacunæ fluuiio proximæ impleri incipiunt. Confestimque redundante à flumine aqua, hæc plena fiunt, & continuo cuncta pisciculis minutis opplentur. Vnde autem verisimile sit eos gigni, hoc mihi videor causæ intelligere, quod superiore anno postquam Nilus abscessit, pisces qui oua in cœno pepererant, vnà cum postremis abeunt aquis: circumacto rursus anno, vbi aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces. Et ad pisces quidem quod attinet ita se res habet. Porro AEgyptij qui palustria accolunt, vnguento vtuntur ex fructu sillicypriorum, quod appellant AEgyptij, kiki, hunc in modum conficientes Sillicypria hæc, quæ apud Græcos vltro nascuntur, ad oras fluminum stagnorumque ferunt, multum quidē fructum ferentia, sed graeolentem. Hunc vbi collegerūt, alij contusum, ad ignem, alij in sartagine coquunt, & quod ex eo defluit excipiunt, pingue quiddam, & non minus ad lucernas idoneum quàm oleum, sed graeolentiam exhibens. Sunt autem aduersus culices, quorum magna vis est, hæc ab eis excogitata, illos quidem qui supra paludes incolunt, iuant turres quas dormituri ascendunt. nam culices ventus prohibet in altum volare. At qui intra paludes habi-

¹ Consecrantes, absorbent. & ex ea conc. *Legendum enim ἀνακαταστειναι ex vet. cod. non ἀνακαταστειναι, cum Valla, nec ἀνακαταστειναι, cum vulg. edit.*

² His capita sinistra versus attrita apparet: qui verò capiuntur dum remeant, dextram habet attritam. idque ob eam causam par.

³ Vulgò rick-nus esse existimatur.

1 Nocte vero sic vtuntur, Cubile in quo quiescunt, reti circumdant, deinde op. *Ut legatur utro, non utroq.*

2 Nauigia eorum oneraria sunt facta è sp.

3 In formam lateris comp. hunc in m. compingentes, Cuneis frequentibus & longis circumnectunt bicubitalia ligna. Vbi hunc in m.

4 Curuatis autem in gyrum lignis non vt.

5 Vnum fac. *ir, pro quo hic legit v.*

6 Cratis.

7 Ex arundinum relegendinis cōiuta, vel contexta, & lapis perforatus, duorum f. &c.

8 Cratem.

9 Cratis itaque imp.

10 Memphin versus nauigati, iuxta ipsas pyramidas est cursus, id est tenetur, vel dirigitur. at ne hic quidem est

tant, alia turrium vice sunt machinati, hæc videlicet: Singuli sua habent retia, quibus per diem pisces capiunt, eisdem noctu vtuntur cubili in quo requiescunt. Circundatis illis, deinde operiti somnum capiunt. qui si in vestimento inuoluti aut in fundone dormitēt, eos per ipsa indumenta culices morderent: per retia verò ne tantulum quidem morere conantur. 2 Naues eorum onerariæ sunt factæ è spina, cuius figura simillima est loto Cyrenæo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spina ligna concidunt, quæ magnitudine bicubitali 3 tanquam lateritio opere componunt, hunc in modum compingentes: Ligno cubitali circumdensos ac longos stipites appendunt: vbi hunc in modum compegerunt, de super frequentia transtra extendunt. 4 Commissuris nequaquam vtuntur, sed interorsum compages byblo innectunt. Gubernaculum 5 sciēt faciunt, & hoc per carinam transit. Malo quoq; spinaceo, & velis ex byblo vtuntur. Hæc nauigia contra flumen meare non possunt, nisi luculentus ingruat ventus, verum à terra protrahuntur. Secundum decursum hoc pacto feruntur: Est 6 ianua ex myrica facta, 7 putaminibus arundinaceis strata, & lapis politus duorum ferè talentorum pondo: huiusmodi 8 ianuam fune alligatam, in anteriore parte nauis sinunt deferri: lapidē verò retrorsum alio fune. 9 Ita ianua, impetu aquæ infidente, protinus mear & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem dum retrorsum trahitur, fundo ad motus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondo. Quum regionem supergressus est Nilus, solæ vrbes apparent, eatenus extantes vt insulis Egæi maris ferè assimiles esse videantur. Nam cætera Egypti, pelagus efficiuntur: ipsæq; vrbes, solæ extant, quæ stationes nauium faciunt. Nec iam, quum hoc contingit, per alueum fluminis, sed per medium campi nauigatur. Ex Naucræte quidem 10 Memphin versus, non iam iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Deltæ & urbem Cercasorum. A mari autem & Canobo Naucrætem versus per campum ad Anthyllam urbem venies, & ad urbem

quæ

quæ vocatur Archandri. Harum urbium Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta vxori semper eius qui in Ægypto regnat. quod factum est ex quo Ægyptus fuit ditionis Persarum. Altera videtur mihi nomen habere ab Archandro Danai genero Phthij Achæi filio. Archandri enim vrbs nominatur. ¹ Quod si alius quisquam Archander esset, nequaquam Ægyptium nomen foret. Hactenus quæ vidi, quæ noui, quæ interrogauī, dicta sunt: hinc pergam differere de Ægypto quæ audiui, addens & aliquid quod ipse viderim. Menem, qui primus apud Ægyptum regnavit, aiebant sacerdotes ² iunxisse pontibus Nilum ad Memphin. nam cum, Libyam versus, totum præterlabi montem Psammium: & supra Memphin centum circiter stadia meridiem versus aggesta humo ad anfractum fluminis arefecisse pristinum alueum. ita flumen facto alueo per medium montium fluere. Adeo nunc quoq; sub Persis iste anfractus Nili qui coercitus fuit, magnis præsidij custoditur, quotannis obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen velit ea parte redundare, omnis Memphis adibit periculum ne aquis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, ³ id vnde fuit amnis effectum terrestre, ibiq; ab eodem urbem hanc conditam quæ nunc Memphis appellatur (est enim Memphis in angustiis Ægypti sita) & exterius aquilonem versus & vesperum, ex flumine effossum esse stagnum, (nam ab aurora ipse Nilus coercet) & ab eodem in ea vrbe extructum hoc templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissimum. Post hunc recensebant è libro sacerdotes nominatim alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus hominum, decem & octo fuissent Æthiopes & vna mulier alienigena: cæteri viri Ægyptij. Mulieri quæ regnavit, fuit nomen idem quod reginæ Babylonicæ, Nitocris: quam dicebant vltam fuisse fratrem ab Ægyptijs, apud quos regnabat, interemptum: quum eo interempto, regnum ad hanc detulissent. Vltam autem fratrem, multis Ægyptiorum dolo absumptis. ⁴ Nam extruxisse eam permagnum ædificium subterraneum, per causam quidem noui operis, animo autem aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos præcipuè nouerat frater-

¹ Sed fieri potest vt aliquis alius Archander fuerit: non tamè Ægyptiū est hoc nomen.

² Aggestisse Memphin.

fluuiū enim totum præterlabi solitū montē tabulosum Libyæ versus: Mene autem supra stadia circiter centū à Memphi, sinu qui meridiē versus ferebatur obstructo, aref. pr.

³ Quum ea pars à qua fluuium arcuerat, continens facta esset, vel terrestris, ibi ab e.

⁴ Nam quid domum conderet. specum subterraneū & eum quidē valde longū excavasse, vt ipsa quidem dicebat, mente autē aliud machinatam esse. & conuoc. Vt legatur xlviii, non è rui.

1 Sese con-
lecisset in do-
mum cinere
plenam, quò
imp.

2 Hunc locū
*Budans ita ver-
sit*, Primum
omnium re-
gum longis
nauibz Ara-
bicum sinum
præteruectū,
& populos
rubri maris
accolas in po-
testatem suā
redegisse: in-
deq; retro ijs
dem vestigijs
reuerſum, &
coactis ingē-
tibus copijs
transgressum
incontinentē
infesto exer-
citu obuias
vbiq; gentes
subegisse:

Quasunque
autē erat na-
tus gentes
strenuas, &
pro libertate
tuēda acriter
ac percupidē
dimicantes,
per horum il-
le regiones
ſtelas, *id est*
cippos lapideos
statuebat, li-
teris significantes ipsius regis nomen & patriam, & vt copijs eos proprijs ac
viribus subegerat. Quorum verò vrbes nullo negotio aut incruento certa-
mine cepisset, apud hos itidem vt apud illos qui strenuitatis specimen edide-
rant, cippos quoq; statuebat, atq; eo amplius muliebria genitalia adsculpe-
bat, significare volens eos ignauos esse. Bud.

æcædis autores fuisse, per occultum quendam specum
immisisse flumen discumbentibus. Hæc demum de illa re-
ferebant, præterquam quòd, vbi hoc fecisset, ¹ conspersisse
eam multo cinere ædificium, quo impunita esset. Aliorum
autem regum nullum referebant clarum opus editum, ni-
ſi vnus, qui postremus horum extitit, Mæris. Hunc enim
ædificasse memoratu digna Vulcani vestibula, ad ventum
aquilonem vergentia: & stagnum effodisse, cuius quot ſint
in ambitu stadia, posterius aperiā: & pyramides in ea ex-
struxisse, de quarum magnitudine ſimul cum ipsius lacu
mentionem faciam. Hunc itaq; tantum operum edidiſſe:
alios autem nihil prorsus. Quos ego prætergreſſus, eius
qui his ſucceſſit, nomine Sesoſtris, mentionem habebo.
Iſtum dicebant ſacerdotes, ² primum longis nauibus ex
Arabico ſinu proſectum, rubri maris accolas in ſuam po-
teſtatem redegisse: progreſſumq; longius, veniſſe in mare
iam vadofum, & proinde non nauigabile. Illinc vbi retro
ſe ad Ægyptum recepiſſet, ſecundum ſacerdotum com-
morationem, coacto ingenti exercitu per continentem
perrexiſſe: omnesq; gentes, vt in quamq; incidebat, ſube-
giſſe. Et quaſcunq; earum nanciſcebatur feroces & vehē-
menter ſtudioſas libertatis, in earum regionibus cippos
ſtatuebat, inſcriptos literis ſui nominis & patriæ, & quæ re-
ferrent ipſum illos vi ſubegiſſe: quarum verò vrbes nullo
prælio. nulloq; negotio cepiſſet, his cippis inſcripſit tum
eaſdem literas quas ſcripſerat eis gentibus quæ viriles ex-
ſtiterant, tum muliebria genitalia: planum facere volens,
illos haudquaquam viriles extiſſe. Hæc faciendo petra-
grabat continentem, donec ex Aſia in Europam tranſgreſ-
ſus, Scythas ſubegit & Thraces: ad quos vſq; & non vltius
mihi videtur Ægyptius exercitus perueniſſe, quoniam in
iſtorum terra tituli, non vltra, poſiti apparent. Hinc digreſ-
ſus retro abiit, & poſteaquam ad Phaſin ſubſedit, ³ quid de-
inceps, non habeo quod dicam, an ipſe rex Sesoſtris, diuiſo
ſuo

suo exercitu, aliquantulum copiarū reliquerit ad eam re-
 gionem incolendam, an aliqui militum pertasi peregrin-
 nationis, circa fluvium Phasin substiterint. Nam Colchi vi-
 dentur Ægyptij esse, quod ipse prius notum quàm ex alijs
 auditum refero. Cuius rei quum mihi cupido incessisset vt
 utroq; percontarer, magis Colchi reminiscebantur Ægy-
 ptiorum, quàm Ægyptij Colchorum. Dicebant autem Æ-
 gyptij se opinari Colchos è Sesostris esse exercitu. Ipse au-
 tem ex hoc coniecturam capiebam, quòd atro colore sunt
 & crispo capillo (tamen hoc pro nihilo putari posset, quū
 & alij sint huiuscemodi) ² sed quòd isti præcipuè. Præterea
 quòd soli omnium hominū Colchi & Ægyptij & Æthio-
 pes ab initio statim pudenda circumcidunt. Nam & Phœ-
 nices & Syrii, qui sunt in Palæstina, didicisse id ab Ægyptijs
 & ipsi confitentur. Syrii verò qui fluvium Thermodontem
 & Parthenium accolunt, & horum contermini Macrones,
 à Colchis se nuper didicisse aiunt. Hi enim ex hominibus
 soli sunt qui circumciduntur: ³ & in hoc faciendo, agnoscū-
 tur Ægyptij esse. Ægyptij verò atq; Æthiopes, nō queo di-
 cere vti ab utris didicerint, nam videtur esse perantiquū.
 Sed quòd ex Ægypto, quum illic commercium habent,
 didicerint, magnum mihi fit hoc testimonium: quòd hi
 Phœnices qui cum Græcis commercium habent, non am-
 plius circa virilia imitantur Ægyptios, nec eorum qui na-
 scuntur, virilia circumcidunt. Agedum & aliud de Colchis
 dicam, in quo sint similes Ægyptiorum. Hi soli atq; Æ-
 gyptij linum eadem ratione ⁴ operantur: omnisque vtro-
 rumq; vita pariter & lingua similis est. Linum autem Col-
 chicum à Græcis Sardonicum appellatur, quum illud quod
 ab Ægypto venit, appelleretur Ægyptiacum. Titulorum
 quos Sesostris rex Ægypti ⁵ regionatim erexit, plerique
 iam incolumes non extant. quoddam in Syria Palæstina i-
 pse vidi inscriptos, tum quibus dixi literis, tum muliebris
 genitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius viri figuræ
 visuntur in petris incisæ: vna quidem quæ ex Epheso in Pho-
 cæam itur, altera verò, quæ è Sardibus Sinyrnam versus. In
 quarum vtraq; insulptus est vir magnitudine quinūm pal-
 miorum, dextra spiculum tenens: sinistra arcus, ceteramq;
 item armaturam & Ægyptiacam & Æthiopicā gestans:

¹ Ipse par-
tim ex hoc.

² Sed ex istis
magis, quòd
soli, &c.

³ Et in eo i-
stos Ægypti-
orum cōsue-
tudinem se-
quutos con-
stat.

⁴ Elaborata.
Vel. Apparant.
Gall. accom-
strens.

⁵ Per singu-
las regiones.

& ex altero ad alterum humerum cunctes sacrae literae Ægyptiacae sunt insculptae in hæc verba, HANC EGO REGIONEM MEIS OBTINVI HUMERIS. Quis tamē aut

1 Hic quidē non declaratur, sed alibi declaratum est.

2 Quum in reditu Daphnas Pelusias venisset.

cuius fuerit, 1 ab hac parte non indicant, sed ab altera. Ea quidam conspiciant, Memnonis imaginem esse coniectant, multum à veritate deficientes. Hunc igitur Sesostrin Ægyptium sacerdotes dicebant, redeuntem, multosq; mortales earum gentium ac regionum quas subegerat, reportantem, eundem, 2 posteaquam ad Daphnas Pelusias se receperat, fuisse à fratre, quem Ægypto præfecerat, vnā cum liberis inuitatum: & quum ille domum exterius materia circumstipasset, struemque incendisset, re hunc intellecta extemplo cum vxore deliberasse, (nam & vxorem secum duxerat) & ea suadente vt duos è sex liberis super ardentem pyram extendens pontem faceret, super quos ipsi transeuntes euaderent, ita fecisse: & duobus filiis ita incensis, cæteros vnā cum patre fuisse seruatos. Sesostrin in Ægyptum reuersum, vltionē de fratre sumpsisse: quam verò multitudinem è terris in potestatem reductis abducebat, ea vsum in hæc fuisse: Nempe isti fuerunt qui sub hoc rege immensae magnitudinis lapides in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quiq; ad diuortia aquarum, quæ nunc in Ægypto sunt, cuncta effodienda sunt adacti,

3 Et per imprudentiā fecerunt vt Ægyptus pr. e. & pl. agendis vbiq; idonea, commoditate ista careat. Nam. & c.

4 Et varias formas, vel na via diuerticula habentes. Regionem autē idcirco rex incidit vt ciuitat. Hic pro pōnus legis

quia inuiti faciebant vt Ægyptum, prius equis & plaustris agendis vbiq; idoneam, redderent non idoneam. Nam ab eo tempore Ægyptus, quæ omnis plana est, tamen inequitabilis & plaustris inhabilis extitit, propter multiplices fossas 4 vniuersa loca occupantes: quas ideo rex fodiendas putauit vt ciuitates quæ non accolerent flumen, sed in medio Ægypti essent, refluente flumine non laborarent penuria aquæ ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis. Hac de causa Ægyptus intercisa est, & ab hoc rege, vt dicebant, in omnes Ægyptios dispartita, soli quadrati æqua portione viritim per sortem data: atque hinc prouentus instituti, imposita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quod si cuius portionem alluione flumen decurtasset, is adiens regem, rei quæ contigerat certiore faciebat. rexque ad prædium inspiciendum mittebat qui metirentur quanto deterius factum esset,

vt ex

ut ex residuo proportionē taxatum vectigal penderetur: atq; hinc geometria orta videtur in Græciā transcendisse.

17 Nam polum & gnomonem, *id est normam*, & duodecim diei partes à Babylonijis Græci didicerunt. Solus hic Ægyptius rex imperio positus est Æthiopie: monumentū quoque sui reliquit ante ædem Vulcani, lapideas statuas, duas quidem tricenū, vnam suam, alterā vxoris: quatuor autē, vicensū cubitorum, totidem filiorum. Huic statuarū longo post tempore quum Darij Persæ statua anteponderetur, nō tulit id sacerdos Vulcani, negans Darium tales res gessisse quales gessisset Sesostris Ægyptius: quippe qui cum alias nationes non pauciores quā Darius, tum verò Scythas subegisset: eoq; iniquum esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esset illum supergressus. Hæc loquuto sacerdoti tamē ignouisse Dariū ferunt. Defuncto Sesoistre, regnā suscepisse Pheronem eius filiū aiebant, & hunc nullā sumpsisse expeditionē, sed ei contigisse ut luminibus caperetur. idq; hinc de causa: Quum flumē eo tempore copiosissimū manaret, ita ut supra decē & octo cubitos rura transcendere, vento ingruente, qui fluctus ciceret, ferunt hunc regem ² facinus admississe, quod sumptum spiculū in medios fluminis vortices contorserit: statimq; laborasse ex oculis, ac visum amisisse, & decennioq; cæcum fuisse. Vndecimo autem anno ex vrbe Bari ei oraculum aduenisse, iam exactum esse tempus ³ calamitatis: visumq; ei rediturum, si oculos abluisset lotio mulieris quæ ad suum solius virum accessisset, aliorum virorum expens. Eum ergo ante omnia vrinā vxoris expertum, quum nihil amplius cerneret, cæterarum deinceps vrinā expertum, tandem vidisse. Tumq; omnes mulieres quas fuisset expertus (præter eam cuius lotio lotus visum recepisset) vnam in urbem coegisse, quæ *ἰερὴ πόλις, id est rubra gleba*, dicitur, & eas illic coactas cum ipsa vrbe omnes concremasse: & eam cuius lotio lotus visum recepisset, vxorē duxisse. Ergo ea clade liberatus cū alia in alijs templis donaria posuit, omnia memoratu digna, tū maximē memorabilia ac spectaculo digna in tēplo Solis, gemina saxa, quos obelos vocāt, *a figura veru*, centenū cubitorū longitudinis, octonū latitudinis. Huic in regno successisse aiebāt virū Memphiten cui nomē esset

¹ Hæc adde post Subegisset, Darium autē Scythas vincere non potuisse. ideoq; in.

² Proteruitate quadam sumpt.

³ Pœnæ quæ multaretur.

lingua Græca Proteus . cuius nunc apud Memphin visitur fanum , decorum sanè ac valde adornatum , ad australem partem templi Vulcani positum , circumquaq; Phœnicibus Tyrijs habitantibus : qui locus omnis castra Tyriorum appellatur . In hoc fano Protei est ædes quæ vocatur Veneris hospitæ : quam conijcio esse Helenæ Tyndari filiz : tum quia apud Proteum fuisse diuersatam audiui , tum etiam quòd cognomine Veneris hospitæ appellatum est . Nam quæcunq; sunt alterius Veneris templa , neutiquam hospitæ appellantur . Et sanè percontanti mihi sacerdotes de Helena , referebant ita rem esse gestam : Alexandrum , raptam è Sparta Helena , quum renaugaret domum , in mari AEGæo ventis cursu excussum in AEGyptiacum pelagus : atq; illinc , non remittentibus flatibus appulsum , in AEGyptum ad ostium Nili quod vocatur Canobicum , atque ad Tatcheas . Erat in eo litore , Herculis templū , quod nūc quoque est : ad quod si quis cuiuscunque hominis scelus confugiens capiat sacras notas , sese deo tradens . cum nefas est tangere . Quæ sanctio ad meam vsque ætatem prorsus immutata perseverauit . Eam templi legum mancipia Alexandri quum audissent , ab eo profugerunt : assidentesque deos supplices , Alexandrū insimulabant , cum destructum volentes , remque omnem exponebant vt circa Helenam gesta erat , & illatam Menelac iniuriam . Insimulabant autem de his apud sacerdotes & apud huius ostij Nili præfectum , nomine Thonin . His auditis , Thonis quamraptissimè Memphin ad Proteam mittit hæc nunciatum , his verbis : Peregrinus quidam venit genere Teucer , qui rem nefariam in Græcia perpetravit : quippe seduxit hospitis uxorem , quam secum ducens cum multis admodum opibus , in tuam terram ventis appulsus est : vtrumne sinemus cum abire impunem , an ea quæ attulit secum eripiemus ? Ad hæc remisit Proteus qui diceret , Virum istum , vnde cunque is sit , qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit , comprehensum ad me deducite , vt quidnam dicturus sit sciam . Hoc vbi accepit Thonis , Alexandrum comprehendit , nauesq; eius distinet : dehinc illum Helenamq; cum opibus , atq; etiam ¹ seruos Memphin ducit . Quibus omnibus repræsentatis , Proteus percontatus est Alexandrum

¹ Supplices,
iustus . pro quo
hic legitur aliter
est .

drum quisnam esset, & vnde cum nauibus profectus. Alexander illi & genus suum commemorauit, & patriæ nomen, & vnde nauigasset, & quò. Sed interrogante Proteo vnde Helenam accepisset, titubantem in loquendo ac ¹ tergiverfantem coarguebant ij qui fuerant supplices, exponentes omnia quæ in scelere admittendo gesta essent. Tâdem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, inquiens, Ego, nisi magni inter esse arbitrarer de nullo peregrino supplicium capitis sumere, ad terram meam ventis appulso, supplicium pro Græco illo de te sumerem. ² omnium hospitum deterrime, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius hospite erepta vxore: ³ neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne his quidem satis habens, compilata hospitum domo venisti. Itaque quoniam magni momenti esse duco necare hospitem, mulierem hanc atque opes tibi vt abducas non sinam, sed ego hæc Græco hospiti reserua-
 58 bo, dum ille ipse constituerit venire ad ista reportanda. Tibi verò ipsi, tuisque conuectoribus, vt è mea terra in aliam triduo transfretetis præcipio, alioqui vos pro hostibus persequuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduentum fuisse sacerdotes referebant. Quam famam videtur mihi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res erat in carmine, alio loquendi modo est vsus, in quem transtulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse. Id manifestum est ex eo quòd in Iliade facit mentionem eiusdem erroris Alexandri: nec vsquam alibi retractat, Alexandrum abducentem Helenam, cum alibi fuisse errabundum, tum etiam Sidonem Phœnicix applicuisse. Meminit enim huius rei in laudanda virtute Diomedis, ita versibus inquiens,

¹ Adverbū.
Non dicentem veritatem.

² Qui (δ omnium hominum deterrime) hospitio exceptus, scelestiss. *As hic pro Eurio legit Euriv, iungens cum adgōr, & omittens vxor.*

³ Neq; verò tibi satis fuit cum illa rem habuisse, sed etiam sublata illa abijsti. Ac ne his quidē contentus, direpta hosp, *Potest & aliter exponi à Mr. Nisibour.*

*Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, quæ ipse Paris formosus ab Urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Quum retulit magnis Helenam natalibus ortam.*

Iliad. 3.

Meminit quoque in Odyssea his versibus,

*Hoc habuit Ioue nata probum præsensque venenum, Odys. 5.
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat Uxor:
Ægypti qua terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnoſa venena.*

Odyss. 2.

Hæc quoque alia ad Telemachum Menelaus inquit,

Huc etiam Ægypto dis metenuere reuerts

Conantem, quibus haud tuleram solennia sacra.

In his carminibus fatetur Homerus se nosse errationem Alexandri in Ægyptum. Est enim Syria Ægypto contermina, & Phœnices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaque cum hi versus, tum verò hic locus, nō minimū, imò maximè probant Cyprios versus non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quibus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo Ilium peruenisse, secundo vento vsus ac tranquillo mari: quum in Iliade dicat illum, quum Helenam duceret, errasse. Sed Homerus & Cypria carmina valeant. Cæterum, nunquid Græci vana quæ circa Ilium gesta memorarent necne, percontanti mihi, sacerdotes respondebant, se cognouisse ex ipso Menelao, raptâ Helena magnas Græcorum copias auxilio venisse Menelao in regionem Teucriam: quæ in terram egressâ, locoq; communito, miserunt Ilium legatos, cumq; eis & ipsum Menelaum isse. Hos, postquam ingressi sunt mœnia, tum

1 Vel, Resq;.

Helenam¹ opesq; quas Alexander furto asportasset, reposcisse, tum iniuriæ satisfactionem. Teucros autem tunc eadem narrasse, deinde & iuratos negasse habere se Helenam atque opes de quibus arguerentur, sed ea in Ægypto esse omnia, neq; se iure reatum sustinere earum rerum quas Proteus Ægyptius rex teneret: Græcos, quum se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse Ilium, donec expugnauerunt, Vrbe capta, quum Helena non appareret, & eandem orationem quam prius audirent Græci: ita demum habita prioribus verbis fide, ipsum Menelaum ad Proteum mittunt. Hic ubi ad Ægyptum peruenit, & Memphin apulit, exposita rei gestæ veritate, honorificentissimè hospitio exceptus, Helenam malorum immunem recepit, & insuper omnes² pecunias suas. Et quum hæc assequutus esset Menelaus, tamen iniurius in Ægyptos exiit. nam quum proficisci conaretur, nec per ventos posset, idq; iam diu, rem nefariam excogitauit. Sumptis enim duobus pueris quorundam indigenarum filiis, exectisq; haruspicinam fecit. Quod ubi cum fecisse rescitum est inuisus & exagitatus³ fuga in insulas Africæ obiacentes, Eo postea-

2 Vel, Res suas.

3 Nauibus in Libyâ profugit. Inde quoniam iter cōuerterit, nihil ampl. Hic interpr. pro νουσι legit ῥήσθην.

quam

quam se contulit, nihil amplius quod referrent AEgyptij habebant. Atque horum alia sese ex historiis nosse dicebant, alia vt apud ipsos gesta, sese magis habere comperta. Et hæc quidem aiebant AEgyptiorum sacerdotes. Ego verò ad ea quæ de Helena, comemorata sunt, & ipse adijcio hoc coniecturæ, Si intra Ilium fuisset Helena vtique fuisset Græcis tradita, siue volente Alexandro siue inuito. Neque enim ita despiciebat Priamus, aut alij eius propinqui, vt suis ac liberorum corporibus, atque etiam vrbe periclitari vellent, quò Alexander Helenæ contubernio potiretur. Quòd si inter initia ita sensissent, tamen, posteaquam
 59 cum multi aliorum Troianorum, tum verò Priami filiorum duo tresue aut plures perierant cum Græcis præliantes, siquid referentibus credi versificatoribus debet: hæc inquā, omnia quum contigissent, ego crediderim Priamum, vel si ipse in contubernio Helenam habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuitandi. Neque verò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, vt iam sub eo res essent, seniore Priamo, quum Hector & natu maior & virtute præstantior quàm ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquaquam decuisset fratri iniuste agenti indulgere, quum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec verum dicentibus eis Græci fidem habebant, numine (vt quod sentio dicam) disponente, vt funditus euersi planum facerent hominibus magnarum iniuriarum magnas à diis esse ultiones. Et hæc quidem, vt mihi videntur dicta sunt. Protei autem regnum dicebant suscepisse Rhampsinitum qui memoriam sui reliquit vestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione vestibulorum statuit duo singulacra quinum & vicinum cubitorum longitudinis: quorum quod aquilonem spectat, id AEstatem: quod austrum, id Hyemem AEgyptij vocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum vim fuisse, quam nemo regum qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et quum in tuto eam pecuniam collocare vellet, ædificium extruxisse lapi-

1 Et ipse as-
 sentior ijs
 quæ de Hel.
 &c. his adie-
 ctis, Si, &c.

2 Ex opini-
 one mea d.

3 Monimē-
 tā.

4 Id AEstatē
 vocant, & eū
 quidem ado-
 rant atq; be-
 neficijs pro-
 sequuntur: ei
 autem quid
 notum est, &
 Hyems voca-
 tur, contraria
 istis faciunt.

deum, cuius parietum vnus in exteriorem ædium partem pertingebat. sed structorem insidiantem hoc fuisse machinarum: Is vnum è lapidibus ita struxit vt è pariete facile rolli à duobus viris atque adeo ab vno posset. Ædificio absoluto, regem in eo pecuniam reposuisse: interiecto tempore, structorem illum, quum esset vita excessurus, vocasse ad se filios (nam duos huic fuisse) eisque narrasse, se illis prospicientē, vt affluenter vitam degerent, astutē ædificasse regis ærarium: 1

Denique quum illis omnia quæ ad lapidem amouendum pertinerent, apertē exposuisset, eius mensurā dedisse, ac fore dixisse vt si hæc obseruarent, regij ær.

2 Apparebat (nā fures non desinere diripere) ipsum hæc fecisse. Laqueos, &c. *Vel (ut pote furibus assidue diripientibus.)*

denique omnia illis exposuisse planē, mensurasque ad lapidem amouendum docuisse, ac dixisse, illos hæc obseruantes, regij ærarij quæstores fore. Patre vita functo, haud in longum filios rem distulisse. noctu enim ad regiam accedentes, lapidem ædificij inuentum nullo negotio amouisse, multūq; pecunię expilasse. Quum autem rex fortē fuisset ædificium ingressus, videretque vasa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem insimularer, quum & signa salua & ædificium obsecratum esset. Vbi autem iterum ac tertio aperienti minor assidue pecunia 2 apparebat, hoc fecisse, ne fures cum cum furto abirent: Laqueos faciendos curasse, & eos circa vasa in quibus pecuniæ inerant collocaſſe: fures, quemadmodum superiori tempore, quum venissent, & alter eorum penetrans ad vas recta perrexisset, eum fuisse laqueo retentum: & vbi agnouit quo in malo esset, protinus fratrem vocasse, & præsentis conditionis suæ certiorā fecisse: iussisseque vt quamcelerrimē introgressus sibi caput abscinderet: ne ipse conspectus agnitusque quis esset, etiam illum vita perderet. Qui quum visus esset probē dicere, fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide domum abiisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, ingressum in ædificium regem expauisse cernentem corpus furis in laqueo sine capite, & ædificiū incorruptū, nullūq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abiisse, atq; ita faciendū statuisse vt furis cadauer è muro suspenderet: custodesque illic apposuisse, iussos vt si quem plorantem aut miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Suspenso cadauere matrem indignē tulisse, alloquitāque filium qui supererat, imperasse vt quacumque ratione machinari posset, corpus fratris resolveret asporteretque:

retque: id si negligeret, minatam se regem esse adituram ad eum indicandum quod pecunias regias haberet. Aduersus hanc quum filius multa verba faceret, nec persuaderet, quod illa rem grauius accipiebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis vtres vino plenos imposuisse: & postquam agendo asinos iuxta custodes fuit ante suspensum cadauer, reuulsis ligaculis, duos tresque pedes resoluisse: & quum vinum profluere, tum caput cædentem, vehementer vociferatum esse, tanquam nescientem ad quem prius asinorum se conuerteret. Custodes quum multum vini profluere viderent, concurrisse cum vasis in viam: & id quod profluere, lucrifacientes comportasse. Istum simulata iracundia omnibus maledixisse, aliquandoque post illis consolantibus, finxisse se mitigatum, & ab irascendo desisse. Tandem seduxisse e via asinos atque instruxisse: & quum plura verba inter eos fierent, & quidam faceto dicto hominem lacefferet, vt risum eliceret, donasse illis vnum ex vtribus. Atque eos illic, vt erant discumbentes, potare constituisse, prehensantes hominem ac iubentes vt secum ad componandū maneret, atq; istum obsequutum remansisse: & quum inter potandum comiter acciperetur, donasse insuper alterum vtre. Ita se vino ingurgitantes custodes, admodum temulentos esse factos somnoque oppressos, ibidem vbi potauerant obdormisse. Istum, vbi multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & custodum malas dexteras in contumeliam derauasse, & asinos imposito cadauere domum versus agitare, exequutumque imperia matris. Regem, vb ei renuntiatum est furem cadauer surripuisse, acerbè tulisse: & quum vellet quoquomodo inuenire quānam esset ista machinatus, hoc fecisse, quod apud me caret fide: Filiam suā domi prostituisse, iussam omnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere ad sibi dicendum quānam in vita esset actum à se solertissimum ac scelestissimum: & qui narraret quæ circa furem acta essent, eum comprehenderet, neque exire permetteret. Quum itaque filia patris imperia faceret, furem, quod audisset quamobrem ista fierent, cupientem euadere versutiā regis, hoc egisse: Recensis mortui amputatam ex humero manū sub pallio feren-

1. Detrahit vtrium duobus aut tribus peronibus, seu sacculis, resoluisse illos laxatis vinculis.

[Leopard. Emend. lib. 7. c.

12. vertit, duos

aut tres vtriū

petiolos pen-

dulos resolui-

ss. Infra sanè

in oraculo è πρὸ

ἰχθῦος ἀναγνώ-

σκῶν dicitur pe-

nis, qui e ven-

tre velut ex v-

tre petiolus

prominas.

S.]

tem isse, atque ingressum ad filiam regis, quum interrogatus esset eadem quæ cæteri, enarrasse, hoc se scelestissimum perpetrasse, quod fratris in ærario regis laqueo capti caput amputasset: solertissimum autem, quod cadauer fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis. Illam, quum hæc audisset, manum in hunc iniecisse, ei que furem in tenebris manum mortui porrexisset. Quam mulier quum apprehendisset, manum se huius tenere rata, istum per fores se proripuisse muliere delusa. Postquæ & hæc renuntiata sunt regi, stuporem incussisse tum astutiam, tum audaciam hominis. Ad extremum dimissis per omnes vrbes nuntijs, regem edixisse, non modò veniam sed etiam magna munera manere furem, si in conspectum ipsius veniret: ita furem, fide habita, ad eum venisse: ei que Rhampsinitum, magna viri admiratione ductum, filiam suam collocasse, tanquæ ex omnibus mortalibus plurima sciētī. Nam AEgyptios quidem cæteris, hunc autem AEgyptijs antecellere. Post hæc aiebant regem hunc descendisse viuum sub terram, eò vbi Græci opinantur sedes infernas esse, & ibi cum Cerere alea luisse: & aliquando victorem, aliquando victum fuisse: & sursum iterum fuisse reuersum munus ab ea obtinentem mantile aureum. Quod tempus à Rhampsiniti descensu ad reditum, dicebant feriatum esse apud AEgyptios. Idque ego ad meam memoriam scio obseruatum. Verum ¹ an ob id sic feriatī sint AEgyptij, asserere non possum: sed sacerdotes pallium quoddam, quod intra vnum diem detexuerunt, vni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem pallium vbi in viam deduxerunt quæ fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos velatos habentem aiunt à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab vrbe viginti stadia abest: & rursus à templo in eundem locum à lupis reduci. ² Quæ ab AEgyptijs referuntur, cuiusque credibilia videntur, is eis vtatur. mihi autem in omni sermone constitutum est ea scribere quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem & Liberum AEgyptij aiunt. Hi denique primi extiterunt qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud atque aliud corpus, vt quodque gignetur,

¹ An ob id, an ob aliud quippiam sic ferientur AEgyptij, asserere non possum. Sacerdotes autem palliū quoddam eo ipso die cōtextum vni ex suis induūt, & oculos mitra obducūt: quem gest. pall. vbi in v. dedux. q. f. ad C. templum. ipsi redeunt illo relicto.

² Et hæc quidem tum ab AEgyptijs relata sunt, quæ cuius cr. vid. is eis vtatur. Mihi autem toto hoc opere, *vel tota hac narratione*, constituitur.

retur, immigraret. Atque vbi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, volucra, rursus in aliquod hominis corpus genitum introire. atque hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationem sunt è Græcis qui vsurpauerint tanquam suam ipsorum, alij prius, alij posterius. quorum ego nomina sciens, non duco scribenda, Ad Rhampsinitum vsque regem aiebant in Aegypto viguisse sanè¹ ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit Cheopē in omne flagitiū fuisse prolapsū. Omnibus nanque eum templis obseratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse vt in suis ipsius operibus exercerentur: alijs, vt ex lapidicinis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum vsque protraherent: alijs, vt transmissio flumine, illa acciperent, & ad montem qui dicitur Libycus traherent. Faciebant autem opus circiter decem hominum myriades, *id est centum millia*, ternis semper mensibus singulæ. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus trinit, quod non multo minoris operis mihi videtur quàm pyramidem extruxisse. Cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum.² altitudo (vbi maxima est) octo passuum, lapide polito & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis ædibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulchro, in insula intromisso per fossam Nilo. Verum in pyramide hac annos viginti absumptos: cuius singulæ frōtes (nam est formæ quadratæ) sunt³ octogenū iugerum pari altitudine, saxis dolatis decentissimeque coagmentatis quorum nullum est minus triginta pedum. Fuit autem extructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam scālas, quidam arulas vocant. Posteaquam eam principio talem fecissent, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem graduum leuantes.⁴ Vbi super hunc gradum lapis erat, alteri machinæ imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahebatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinam, quæ vna & facilis ad ferendum

¹ Omne legum æquitatem, &c.

² Altitudo autē, qua parte est altior se ipsa. Sic ad verbum. Intelligit autem fastigium ipsius pyramidis, Gall. La pointe, vel. l'eguille.

³ Octogenū pedum.

⁴ Atq; pro ut in eū lapis attollebatur.

1 Dictum e-
nitiā sic à no-
bis quod aiūt
in vitāq; par-
tem.

2 Raphano.

3 Vestē, id
est vestitum, o-
perariorum,
dum per id
quod dixi tē-
pus opera ex-
struerent.

4 Sesquiple-
thri spatium
habet. *Ad ver-
bum. Sesqui-
plethrum est,
id est, 150 pa-
tes pedes.*

5 Primo au-
tem edificio
ex lapide Æ-
thiopicover-
ficoloris adifi-
cato, quadra-
ginta pedi-
bus infra, al-
teram adifi-
cavit eadem
magnitudi-
ne, magnę cō-
tiguam. *ut lo-
gatur oinodōm-
on pro oinodō-
mō.*

esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum a-
moliebantur. 1 Dictum sit à nobis de utroq; quemadmo-
dum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæq; ex pyra-
mide, quæ erat altissima: deinde gradatim sequentia: no-
tissimæ verò quæ solo sunt iuncta & infima. In ipsa pyra-
mide literæ Ægyptiacæ scriptæ, indicant quantum sit ero-
gatum in operarios pro 2 apio, cæpis, & alijs: quod inter-
pres earum literarum (ut probè reminiscor) aiebat in sum-
ma mille & sexcenta talenta pecuniæ esse. Quod si ita se
habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum,
vel in ferramenta, vel in cibos, vel 3 in vestiarius operario-
rum? Atque per id quod dixi tempus opera extruebant.
Alio item tempore (ut ego opinor) lapides exciderūt atq;
portarunt, & alio non exiguo subterraneā fossam effece-
rūt. Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, ut pecu-
nia defectus, filiam suam in quodam edificio prostituerit,
imperans quantumcunque faceret quæstum. (non enim
dicebatur quantum) eamque cum patris iussa fecisse, tum
verò priuatim de relinquenda sui memoria cogitasse. ita-
que singulos ad se intrantes orasse ut sibi ad opera singulos
lapides donarent. Ex his lapidibus aiebant extructam fu-
isse pyramidem quæ stat in medio trium, in conspectu py-
ramidis magnæ, cuius vnumquodque latus 4 sesquijuge-
rum est. Quinquaginta annos regnasse hunc Cheopem
Ægyptij dicebant, eoq; defuncto accepisse regnum fra-
trem Chephrenem: & hunc eodem instituto vsum cum in
alijs, tum verò in facienda pyramide, non tamen quæ ad
magnitudinem fraternæ accederet. eas nanque & nos su-
mus dimensi. Nam subterranea non subsunt ædificia, neq;
per fossam deriuatus in eam Nilus (quemadmodum in
alteram) influit, sed extructo aquæductu introrsum insu-
lam circumluit, in qua situm esse ipsum Cheopem aiunt.
5 Fulxisse tum ex Æthiopico lapide versicolore primū
domum, quadraginta pedibus depressiorem altera, sed ha-
bentem idem quod grande ædificium, magnitudinis. Stant
autem super eundem tumulum ambæ, centum ferè pe-
dum celsitudinis. Porro quinquaginta sex annos regnasse
Chephrenem aiebant. ita centum & sex anni supputantur
quibus Ægyptij in omni calamitate versati sunt, nec
templa

templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Aegyptii præ odio ne nominare quidem volūt, sed eorum pyramidas vocant pastoris Philitionis, qui ea tempestate pecudes per hæc loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebant Mycerinum Cheopis filium, cumque paterna perosum facta, & templa referasse, & populo ad vitimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi & sacrificandi: quinetiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex vniuersis regibus hunc Aegyptij maxime prædicabant, tum ob alia quæ bene iudicabat. tum verò quod conquerenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satisfaceret. Quum autem esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ¹ ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiae, quæ domi vnica soboles erat. Qua clade supramodum dum doleret, velletque filiam excellentiori aliquo genere sepelire quam cæteri, fecisse ligneam bouem cauam, quam quum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. neque humo bos hæc condita est, sed ad meam vsque memoriam in propatulo ² fuit in vrbe Sai apud regiam, in conclauis quodam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarij odores ³ inferuntur: noctibus autem perpetuò incensa lucerna astat. In altero contiguo conclauis imagines stant concubinarum Mycerini, ut in vrbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, *id est grandia simulachra*, circiter viginti, è ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, præterquam quæ narrantur. Sunt qui de hac boue & colossis hæc referant: Mycerinum amore filiae suæ captum, vim ei intulisse: deinde illam quum præ mœrore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum quæ filiam patri prodidissent, præcidisse: & nunc earum hæc esse simulachra eius mali quod viuæ passæ fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nugatores, ut alia, ira & de manibus colossorum: quippe quas ipsi vidimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam vsque ætatem ad pedes eorum stratz viscebantur. Bos quoque cum cæterum corpus operta est Phœniceo pallio, tum verò ceruicem & caput crasso admodum auro: cuius inter media cornua

¹ Ita se gereret.

² Extrabat in vrbe, &c. vel, viscebatur.

³ Adolebatur.

1 Orbis est
solis aureus
assimilatus.

¹ circulus annexus inest, soli assimilatus. Neque stans est
bos, sed in genua cubans, magnitudine quanta est grandis
vacca viua. Effertur autem e conclaui quotannis. & post-
quam AEgyptij verberarunt deum quendam, quem in ta-
li negotio non puto mihi nominandum, tunc & bouem
in lucem proferunt. Aiunt enim eam orasse patrem Myce-
rinum, vt defuncta quotannis semel solem intueretur. Huic
regi, post calamitatem filiae, secundo loco hæc accidisse:
Ex vrbe Buti venisse oraculum, fore vt sex omnino annos
viueret, septimo defuncturus. Id hunc ægrè ferentem, vi-
cissim misisse ad oraculum contumeliosas querimonias:
quòd, quum pater suus & patruus qui deorum immemo-
res templa clauserant, hominesque perdiderant, tandiu
vixissent, ipse piè faciens tam citò foret vita defuncturus.
Rursus ei venisse dicuntur ex oraculo responsa, eapropter

2 Quod in
fatis esset vt
faceret.

ipsum properè vitam finitum quòd non id faceret² quod
deberet. Oportuisse enim AEgyptum centum quinquaginta
annis affligi: idque duos qui ante eum fuissent reges
didicisse, ipsum verò, nequaquam. Hæc vbi accepit Myce-
rinus, se iam à numinibus damnatum, lucernas fecisse per-
multas, quibus quum noctesceret accensis, potaret, ac se
oblectaret: neque diu neque noctu intermittentem quin

3 Et vbi in-
telligeret cor-
nacula esse cō-
modissima.

per paludes perque nemora vagaretur,³ vtque audiretur
iuuenilibus in rebus studiosissimè versari. Hæc autem id-
circo excogitarat, quòd veller oraculum conuincere men-
daciij, vt duodecim pro sex fierent anni, diebus factis ex
noctibus. Pyramidem & hic reliquit longè minorem pa-
terna, vicens pedibus ex omni parte (nam est quadrangu-
laris) breuiorem,⁴ quæ est trium iugerum, AEthiopico ex

4 Trium ple-
throrum, id
est pedū 300.

lapide ad medium vsque. Hanc quidam Græcorum volunt
esse Rhodopis mulieris prostantis, non rectè sentientes:
qui ne nosse quidem videntur quænam fuerit Rhodopis de
qua loquuntur. Neque enim talem pyramidem illa sibi fa-
cere destinasset, in qua talentorum infinita (vt sic dicam)
millia consumpta sunt. Ad hæc, non istius sed Amasis regis
temporibus Rhodopis floruit. Multis enim post hos reges
annis qui istas Pyramides reliquerunt, Rhodopis exiit,
genere Thracia, ancilla Iadmonis Samij, ex vrbe Vulcani,
cōserua Æsopi fabularū scriptoris (⁵ nam & hic Iadmonis
fuit

5 Nam & hic
Iadmonis fu-
it, vt hinc ma-
ximè osten-
dit.

fuit postquā is huic mulieri non minimū cordi fuit. Siquidem quum sæpenumero Delphi ex oraculo pronuntiarent, si quis sumere poenas vellet ¹ animæ Æsopi, alius nullus extitit qui sumere vellet nisi Iadmonis ex filio nepos, alius Iadmon. ita & Æsopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Ægyptum abiit, à Xantho Samio trāsportata. Et quum eò ad quæstum faciendum venisset, magna pecunia fuit redempta à Charaxo viro Mitylengo, Scamandronymi filio, Sapphūs poematum conditricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta est, & in Ægypto remansit: gratiosaque vehementer effecta ingentes opes ² comparavit, quæ Rhodopin transcendere, non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. ³ Ex quarum opum decima parte cuicumque etiam hoc volenti cognoscere licet, nō magnam ab illa pecuniam fuisse repositam, Quum enim optaret memoriam sui in Græcia relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non est neque donatum, idque donauit in templo Delphico monumentum sui. E decima enim suarum opum torē ferro verua ad boues torrendos fecit, ad quot facienda sufficeret decima ipsa: quæ Delphos misit: quæ nūc quoque posita sunt eregione templi, post aram quam Chij donauerunt. Gaudet autem quodammodo in Naucræte prostibula fieri gratiosa. nam hæc de qua mentio habetur, adeò nobilitata est fama, vt nemo Græcorum non edidicerit Rhodopis nomen. Alterius quoque quæ posterior fuit nomine Archidice, fama per Græciam celebris extitit, sed minus quā prioris: ⁴ cuius amore Charaxus infaniens Mitylenen rediit, vt meminit Sappho, conuitiis eum insectata. & de Rhodope quidem hactenus. Post Mycerinum autem Ægypti regem fuisse dicebant sacerdotes Aſychin, eumque fecisse Vulcano porticum ad solem orientem, longē pulcherrimam longēque maximam. ⁵ Habere enim vbique cum figuras insculptas,

¹ Habere enim cum alias porticus, figurasque bene sculptas, & alias infinitas ædificiorum species, tum verò ista longē plura. Hoc regnante quum non sine magna difficultate pecunias alij cum aliis communicarent, legem hanc Ægyptiis fuisse dicebant, vt ita demum, &c. *Vt distinguatur post μὲν, ita tamen vt hæc verba ad sequentia referri possint. q. d. Ista quæ sequuntur: quannus sit in ista, non tantum, aut tādē.*

¹ Id est vita, vel pro vita.

² Comparauit, pro Rhodopes quidē conditione, neq; tamē ad potentiā tantamperuenit. Vel ad tantum regnū. At Val-la pro τὴν ἰσχυρίαν legit τὴν ἐξουσίαν. Quam lectionē sequendo (qua et in aliquot vet. quibusdam cod. habetur) ita verte. Sed non quæ tantæ pyramidis sumptus ferre posset.

³ Nam quum ipsius opum decimam partē quicuis etiā nunc cernere possit, non est cur magnas ipsi opes tribuamus.

⁴ Charaxus autem quum liberata Rhodope Mitylenen rediisset, Sappho versibus suis illum est valde insectata.

tum aliam infinitam ædificiorum speciem. Illud verò maximum ab hoc rege fuisse factum, vt quum vehementer laboraretur ex ære alieno, legem hanc AEgyptiis promulgauerit, vt ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si cadauer patris pignori traderet. Hunc autem ad hanc legem adiecisse, vt penes creditorem esset potestas omnis sepulchri debitoris, vtque hæc irrogaretur multa pignus deponenti: cui, si dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri aut in paterno aut vllò in alio sepulchro: ac ne alium quidem ex seipso progenitorum sepulturæ mandare. Hunc præterea regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriam sui pyramidem lateritiā, incisissimam lapidi literis in hæc verba, NE ME LAPIDEIS PYRAMIDIBVS COMPARES, QUAE TANTVM ILLIS PRÆCELLO QVANTVM IVPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LACVS CONTO VERBERANTES, QVICQVID LVTI CONTO ADHAERESCEBAT, ID COLLIGENTES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM MENSVRAM REDEGERVNT, atque id demum operis hunc regem edidisse. Post hunc regnasse cæcum quendam ex vrbe Anyfi, nomine Anyfin: atque eo regnante, excurrisse in AEgyptum magnam cum manu AEthiopum Sabacum regem: & quum cæcus hic fuga se in palustria proripuisset, illum regnasse in AEgypto quinquaginta annos: idque intra tempus ista edidisse. Quoties AEgyptiorum quisquam aliquid deliquisset: neminem voluisse morte afficere: sed pro sui quenque delicti magnitudine, damnare ad aggerendam certā mensuram aggerum intra urbem vnde quisque incolentium erat. Atque ita vrbes sunt etiam sublimiores effectæ. nam primū humus aggesta fuerat ab ijs qui sub rege Sesostreriuos effoderant: iterum sub rege AEthiope valde sunt vrbes factæ excelsæ, cum cæteræ quæ in AEgypto sunt, tum verò (vt mihi videtur) Bubastis vrbs, vbi præcipuè terra exaggerata. In qua vrbe templum est Bubastis, quæ nostra lingua dicitur Diana, omniū maximè memorabile. Quod et si alia sunt tum grandiora, tum sumptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius. id ita se habet: Cætera præter accessum insula est: cuius ad ingressum vsque duo e Nilo

1 Videtur aliud legisse quam hæc.

11 Lateres duxerunt, & me in talem formā redege.

2 Nocentiū.

3 Est autem Bubastis, ea quæ lingua Græca Artemis dicitur. i. Diana. Sed hæc verba habentur in ood. Gr. post ista, Nullum tamen est aspectu iucundius.

fluente

fluenta vicina currunt, nec confluunt, hinc atque illinc præterfluenta, centum vtrunque pedum latitudinis, arboribus inumbrata. Eius vestibulum decem passibus sublime est figuris senum cubitorum adornatum. Id templum in media vrbe situm, vndique circumeuntium oculis subiicitur. nam quum vrbs sit aggestu terræ sublimis, templum quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro speculo est. illud ¹ materia figuris exculpta ambit. Interius delubrum, ingenti procerissimarum arborum manu consitarum luco ambiente, in quo delubro statua est. ² Longitudo templi quoquouersus vnus est stadij. Ab eius ingressu via per forum orientem versus; quæ fert ad Mercurij templum, tria circiter stadia longitudinis & ³ quatuor iugerum latitudinis, strata lapide est, vtrinque arboribus manu consitis in cælum euntibus. Atque hunc quidem in modum templum habet. Verum se ita ad extremum liberatos Aethiope referebant, quod ille per quietem oblata sibi visione, fugæ se mandauerit. Visus est sibi videre quendam astantem, qui suaderet ipsi vt congregatos cunctos AEgypti sacerdotes incideret medios. Hac eû visione conspecta dixisse, videri sibi deos demonstrare hanc occasionem, vt piaculo in sacra commissio, aliquid cladis aut à diis aut ab hominibus acciperet: se verò nequaquam ista facturum, sed abiturum: quoniam excessisset iam tempus quod ipsi à diis vaticinatum esset, quousque foret in AEgypto regnaturus. Etenim quum in AEthiopia ageret, oraculis quibus vtuntur AEthiopes, responderat deus, fore vt is in AEgypto quinquaginta regnaret annos. Id tempus quum excessisset, & viso in somni perturbatus esset Sabacus, vltro ex AEgypto concessit. Eo profecto ex AEgypto, rursus cæcum è palustribus egressum accepisse imperium: vbi quinquaginta annos habitasse insulam, cinere atque humo aggesta. Nam vt quisque AEgyptiorum iussus illuc ibat portans frumentum, ei mandabat vt clam AEthiope ad se dono etiam cinerem ferret. Hanc insulam nemo ante Amyrtæum inuenire potuit, sed septingentis & amplius annis superiores Amyrtæo reges nequierunt eam inuenire: cui insulæ nomen est Elbo, decem omnino stadiorum magnitudinis. Post hunc regnasse sacerdotem Vulcani, no-

¹ Septem figuris exculptum.

² Latitudo autem & longitudo 1.

³ Quatuor plethorum, id est 400 pedum.

1 Aruris exu
isse. *Quæ men-
suræ pedes quin-
quaginta ca-
pit, dimidium
plethri.*

2 Noluerint
ei milites Æ-
gyptij opitu-
lari. *Vel, Bella-
tores Ægyptii.
Videtur signifi-
care eos qui rei
militaris scien-
tiam profiteren-
tur. Ipse Valla
bellatores paulo
antè interpreta-
tur, & alibi pu-
gnatores.*

mine Sethon: eumque bellatoribus Ægyptiis abusum fuisse, contemptui habens tanquam sibi non opportunus, & cum aliis ignominiosis affecisset, tum verò agris exuisse quibus fuerant à superioribus regibus singuli donati duode-
nis. Ex quo factum est ut, quum postea Sanacharibus Ara-
bum Assyriorumque rex cum magnis copiis inuassisset Æ-
gyptum, noluerint ei opitulari. Tunc sacerdotem consi-
lij inopem, in cœnaculum se contulisse: ibique apud simu-
lachrum complorasse quanta pati periclitaretur: eique in-
ter lamentationem obrepisse somnum: & inter quietem
visum astare deum, exhortantem nihil eum molesti passu-
rum, si copiis Arabum obuiam iret: se enim auxiliosos ei
missurum. His insomniis fretum sacerdotem, sumptis Æ-
gyptiorum iis qui sequi vellent, castra in Pelusio posuisse.
(hæc enim Ægyptus inuaditur) nec eum fuisse quempiam
bellatorum sequutum, sed institores, & operarios, & fo-
renses homines. Eò quum peruenissent noctu, effusam ip-
sis hostibus vim agrestium murium, qui illorum tum
pharetras, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt,
ita ut postera die hostes armis exuti fugam fecerint, multis
amissis. Eoque nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat,
manu murem tenens, atque hæc per literas dicens, IN ME
QUIS INTVENS, PIVS ESTO. Ad hunc usque narra-
tionis locum & Ægyptij & sacerdotes referebant, demō-
strantes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hunc qui po-
stremus regnavit, progenies hominum fuisse trecentas
quadraginta unam, & totidem interea pontifices totidemque
reges. Trecentæ autem progenies decem millia annorum
valent. (nam tres virorum progenies, centum anni sunt.)
una & quadraginta, quæ reliquæ sunt ultra trecentas, sunt
anni mille trecenti quadraginta. Ita intra decem millia tre-
centosque & quadraginta annos, negabant ullum deum
forma humana extitisse: ac ne in regibus quidem Ægypti
qui aut prius aut posterius extiterint, aliquid tale dicebant
fuisse: sed intra hoc tempus quater solem præter consue-
tudinem fuisse ortum. bis quidem illinc exortum, ubi nunc
occidit: bis autem vnde nunc oritur, illic occidisse: necta-
men sub hæc aliquid in Ægypto esse immutatum, nec ea
quæ ex terra, nec ea quæ è flumine ipsis proveniunt, nec
quæ

quæ ad morbos aut quæ ad mortes pertinent. ¹ Atque an- ¹ Iam prius
 te Hecataeum sermonum scriptorem, apud Thebas ori- ² autē Hecatao
 ginem generis sui recensentem, ac progenitores familiae ³ historiogra-
 suæ repetentem ad sextumdecimum deum, sacerdotes lo- ⁴ pho apud The-
 uis tale quiddam fecerant: & mihi non recensenti origi- ⁵ bas originem
 nem familiae meæ, introducto in quoddam grande cœna ⁶ generis sui re-
 culum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos ⁷ censenti, ac
 quot dixi. Ibi nanque stabant pontifices sub imagine vi- ⁸ progen. fam.
 tæ qua quisque vixerat, enumerantes itaque sacerdotes o- ⁹ suæ ad sextū-
 stendebant mihi vnumquenque eorum esse filium pro- ¹⁰ decimum vs-
 ximè defuncti sacerdotis, imagines eorum singulas gra- ¹¹ que deum te-
 datim percensendo, donec omnes exposuerant. Atque ¹² petenti, sacer-
 Hecatao originem suam recensenti, & ad sextumdecimi- ¹³ dotes Iouis
 mum deum referenti, occurrebant è diuerso progeniem ¹⁴ tale quiddam
 recensentes, & in enumeratione non admittentes id quod ¹⁵ fec. quod mi-
 ab illo diceretur, hominem progenerari è deo. Occurre- ¹⁶ hi recens. ori-
 bant autem in repetenda progenie hunc in modum, quòd ¹⁷ ginem fam.
 dicerent vnicuique colossorum fuisse Piromin ex Piromi ¹⁸ meq. Introdu-
 genitum, donec trecentos quadragintaquinque ¹⁹ cō in q. gr.
 memorarent: Piromin assiduè ex Piromi procreatum, ²⁰ cœn. en. de-
 non referentes ad deum illos aut ad herosa. Est autem Pi- ²¹ monst. tot è
 romis Græca lingua expositum καλὸς καὶ ἀγαθὸς, id est ho- ²² ligno colof-
 nestus & bonus. Eos itaque quorum imagines erant, de- ²³ sos quot dixi.
 monstrabant tales omnes extitisse, sed multum à diis di- ²⁴ Illic enim sin-
 stantes. Priores tamen his viris fuisse deos in AEgypto ²⁵ guli pōtifices
 principes, ²⁶ vnà cum hominibus habitantes, & eorum sem- ²⁷ adhuc viui i-
 per vnum extitisse dominatorem: & postremum illic re- ²⁸ imaginē suam
 gnasse Orum Osiris filium, quem Græci Apollinem nomi- ²⁹ collocat. Enu-
 nant. Hūc, postquam extinxit Typhonem, regnasse in AE- ³⁰ mer. itaque,
 gypto postremum. Osiris autem Græca lingua est Diony- ³¹ &c.
 sus, id est Liber. Atqui apud Græcos nouissimi deorum ³² Cōmemo-
 esse cēsentur Hercules, Dionysus & Pan: at apud AEgyptios ³³ rant Piromi-
 Pan vetustissimus est etiam ex octo diis, qui primi dicun- ³⁴ midas cogno-
 tur: Hercules, ex iis qui secundi, numero duodecim: Dio- ³⁵ minatos, ne-
 nysus, ex iis qui tertij vocantur, ab illis duodecim procrea- ³⁶ que tamē re-
 ti. Ab Hercule autem quantum annorum ad Amasin re- ³⁷ fer. *Legendo*
 gem esse ipsi AEgyptij aiunt, superius à me patefactum est. ³⁸ πικρὺς ἰππο-
 A Pane verò plus annorum esse dicitur: minimum in- ³⁹ μαζορδρῶν.
 ter hos, à Dionysō: quanquam ab hoc ad Amasin regem ⁴⁰ 3 Minimè cū
 hominibus
 versantes.

quindecim millia annorum supputantur. Et hæc AEgyptij pro compertis asseuerant, seque scire assidue supputando, semperque annos describendo. A Dionysio quidem certe, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meam ætatem sunt anni ferme mille sexcenti: ab Hercule verò Alcmenæ filio, ferme nongenti. A Pane autem Penelopes (ex hac enim & Mercurio Pan genitus dicitur à Græcis) minus annorum est quàm à bello Troiano, octingenti ferè ad me anni. Vtrum horum probabilius sibi videtur, eo quisque vtatur licet:

1 A me verò, quæ sit de illis sententia commemoratum est. Quòd si & isti, videlicet Dionysus ex Semele, & Pã ex Penelope genitus in Græcia celebres fuissent ac consensuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, dicere etiam posset aliquis & hos alios, &c.

2 Quibus aliquid etiam adjicietur ex iis quæ ipse cõspexi. Post Vult.

3 Nam in omnibus templis conuenire solebant. visum autem est eis, &c.

mihi autem de his recepta opinio probatur. Nam si & isti in Græcia cū celebres fuissent, tum sensuissent, quemadmodum Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysus ex Semele, & Pan ex Penelope natus, dixisset aliquis & hos alios habere illorum deorum nomina qui prius geniti fuerant: nunc Græci aiunt Dionysum, statim editum, ab Ioue insutum in femore, portatumque in Nyssam quæ est supra AEgyptum in AEthiopia. De Pane ne habet quidem quod dicant, vbi nam à partu sit educatus. ex quo fit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum quàm aliorum deorum nomina: & ex eo tempore illorum progenies recensuisse quo primum de iis audierant. atque hæc quidem AEgyptij aiunt. Quæ verò cæteri homines cum AEgyptiis consentientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, ² aliquid etiam his quæ ego vidi conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum AEgyptij libertatem adepti, duodecim sibi reges (nullo enim temporis momento poterant sine rege viuere) deligunt, in totidem partes omni AEgypto distincta. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactionibus initis ne mutuò ⁶⁵ auferre imperium conarentur, neque quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed vt essent inter se quam amicissimi. Atque ea de causa has pactiones arctas accuratæque iniierunt, quòd eis inter initia, simulatque tyrannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vulcani æreaphiala libasset, eum totius AEgypti regno potiturum. ³ Vbi omnia sacra exequuti sunt, placitum est eis aliquid relinquere sui commune monumentum: ex eoque placito fecerunt labyrinthum, paulo supra stagnum Moerios, maximè urbem versus quæ dicitur crocodilorum: quem ego aspexi

aspexi fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione muros & operis speciem ¹ ratiocinetur, minus concipiet quàm pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tametsi enim Ephesi templum est memoratu dignum, & in Samothrace, tamen pyramides erant narratione maiores, quarum singulæ multis ac magnis operibus Græcis æquiparandæ sunt. Sed eas quoque labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulae sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinfecus: sex ad aquilonem contiguæ, totidem ad austrum vergentes, eodem extrinsecus muro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora ² illis imposita, utraque numero tria millia, quingenta. Quorum ea quidem quæ superiora sunt, ipsi vidimus, & quæ aspeximus enarramus: subterranea verò auditu didicimus. ³ Nam præpositi Aegyptiorum nolebant ullo pacto illa monstrari, quòd dicerent illic sepulchra esse tum eorum regum qui ædificandi labyrinthi fuere autores, tum sacrorum crocodilorum. Ita de inferioribus ædificiis fando cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus humanis operibus maiora. nam egressus per tecta, & regressus per aulas diversissimi, infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclavia transitur, ex conclavibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclavibus in alias aulas. Horum omnium lacunar, quemadmodum parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatum. Singulæ aulae maxima ex parte digesto lapide albo, columnarum ambitu redimitæ. Angulo quo finitur labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra fit. Et quum talis sit labyrinthus, tamè stagnum Mæorios, ad quam labyrinthus ædificatus est, plus præbet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium millium & sexcentorum stadiorum est, schœnorum sexaginta, quantavidelicet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet autem stagnum longo situ aquilonem versus austrum quæ: altitudine, ubi eius profundissimum est, quinquaginta passuum. Quòd autem manu facta sit ac depressa, indicat, quòd in eius fermè medio stant duæ pyramides, quinquaginta passus ab aqua extantes, altero tanto ædificij aquis tecto. Super quarum utraque lapideus est colossus in folio

¹ Æstimet.
Vel, colligat.

² Illis aulis
imposita numero tria millia, singula videlicet mille quingenta.

³ Nam qui ex Aegyptiis præfecti erant labyrintho.

⁴ Anfractus, uel, implicata, per aulas diversissimæ infinitam admirationem afferebant, ex aula in conclavia transeuntibus, ex conclavibus in cub.

1 Videtur re-
spondere hac
Græca Phrasin
Gallicæ.

2 Sex Plethro-
rum. Id est
100 pedum.

3 In regium
fiscum talen-
ta argenti sin-
gula singulis
diebus ex pro-
uëtu piscium
persoluit: quâ
influit, viginti
minas.

4 Occiden-
tē versus.

5 At illi quô-
nam esset de-
portata, mihi
exposuerunt.

6 At illi mē-
te comprehē-
so factō Psam-
mitichi, atq;
oraculo ipsius
reddito. Vel,
Quum Psam-
mitichi factum
et sibi redditū
oraculum apud
se consideras-
sent.

sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Centum au-
tem¹ iusti passus sunt stadium vnum² sex iugerum. Passus,
inquam, mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorum: pe-
des autem, quatuor palmorum: cubiti verò, sex palmorum.
Aqua stagni natiua non est, utpote solo illo admodum ari-
do, sed è Nilo deriuata, sex mensibus in stagnum fluens,
totidem retro in Nilum refluens. Illisque sex mensibus
quibus effluit,³ augens regium fiscum talentis argenti sin-
gulis, in singulos dies, prouentu piscium, quum influit, vi-
ginti minis. Hoc stagnum dicebant etiam indigenæ euade-
re in Syrtin Africæ, perforato sub terram meatu in medi-
terranea⁴ Hesperiam versus, secundum montem Mem-
phi imminentem. Verum quum humum è lacu egestam
nusquam viderem (hoc enim mihi indagare curæ erat)
percontabar proximos accolarum vbinam esset humus il-
linc defossa.⁵ Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi
persuadentes: quippe qui simile quiddam factum esse apud
Ninum urbem Assyriorum auditu cognoueram. Siquidem
fures quidam magnam vim pecuniæ Sardanapali, qui Ni-
ni rex erat, in thesauris subterraneis abstrusam, compilare
quum constituissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, di-
mensi viam sub terra ad regias ædes, eamque humum è cu-
niculis effossam, vbi nox aderat, in flumem Tigrim (qui
Ninum præterfluit) exportabant, donec id quod optabant
perfecere. Eodem modo audiui in Aegypto hanc alteram
fuisse factam lacunam, præter quam quòd non noctu hæc,
sed interdiu est facta. Aegyptios enim humum quam effo-
diebant, in Nilum extulisse, quam ille acceptam dissiparet.
Et hic quidem lacus ita fertur fuisse depressus. Duodecimi
autem reges quum iustè degerēt, ac statò tempore in tem-
plo Vulcani sacrificassent, & vltimo die festo libaturi es-
sent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus libare
consueuerant: aberrans numero, duodecim videlicet viris
vndecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorum
stabat, quum non haberet phialam, detractam sibi æream
galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autem & cæteri omnes
reges, & tunc quoque gestabant galeas. Nec tum quidem
dolo malo Psammitichus galeam tenuit.⁶ Cæteri tamen
id consultò factum esse à Psammiticho existimantes, & in
memo-

memoriam redeunt; oraculum ipsis esse redditum, qui
 area in phiala libasset, cum solum regem Ægypti futu-
 rum, non censuerunt quidem æquum esse Psammitichum
 morte mulctari, postquam rimando compererunt non
 id illum fecisse industria: sed maxima potentia suæ parte
 exutum in palustria relegandum, ne illinc egressus, cetera
 Ægypto se immisceret. Hunc Psammitichum, quum
 Sabacum Æthiopem, qui patrem eius Necon interente-
 rat, fugisset in Syriam, postquam Æthiops, ex insomnij vi-
 sione abiit, reduxerunt ij Ægyptij qui sunt è tribu Saita-
 na. Deinde quum regnaret vna cum vndecim regibus, con-
 tigit ei ut fugeret iterum propter illam galeam in paludes.
 Igitur intelligens quàm ignominiosè tractatus ab illis es-
 set, statuit vltimum ire qui ipsum persequuti essent. Itaque ex
 oraculo Latonæ, quod in vrbe Buti apud Ægyptios vera-
 cissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est responsum,
 affuturam vltionem ei è mari viris æreis existentibus.
 Quod responsum ei magnam incredulitatem offudit, viros
 æreos ipsi in auxilium venturos. Non longo tempore in-
 teriecto, Iones quosdam & Cares prædandi gratia nauig-
 gâtes, necessitas compulit applicare ad Ægyptiû. Hi quum
 in terram exissent ære armati, Ægyptiorum quidam nunci-
 cium fert Psammiticho ad paludes: & quia nunquam vide-
 rat aliquos ære armatos, ait egressos è mari æreos viros
 campestris populari. Ille agnoscens oraculum esse perfe-
 ctum, amicitiam cum Ionibus & Caribus facit: eosq; ma-
 gnis pollicitationibus hortatur ad secum manendum. Vbi
 persuasit, ita demum vna cum iis Ægyptiis qui secum sen-
 tiebant, cumq; auxiliariis, reges sustulit. Omni potius Æ-
 gypto, fecit in Memphi tum Vulcano vestibula ad ventum
 austrum vergentia, tum eregione vestibulorum aulam A-
 pi, (in qua Apis educatur, quum apparuerit) vndique colu-
 mnis cinctam, ac figuris refertam: in qua aula stant loco
 columnarum colossi duodenum cubitorum. Apis autem
 Græca lingua Epaphus est. His Ionibus Caribusq;, quibus
 fuerat vsus adiutoribus, Psammitichus dedit ad habitan-
 dum posita altrinsecus prædia Nilo medio dirempta, qui-
 bus nomen impositum est Castra. Et cum hæc eis loca de-
 dit, tū verò cetera quæ fuerat pollicitus repræsentauit. Pue-

1 Quæstione
habita com-

2 Quum Sa-
bacum Æthio-
pem fugiens,
qui patre eius
volens inter-
emerat, in Sy-
riam venisset,
post, &c. Valla
ex. i. d. (i. v. v. o-
lens, non per im-
prudenciam) fe-
cit nomen pro-
prium Necon.

3 E præfectu

ra.
4 Repente
apparëtibus.
Vel, In conspe-
ctum venienti-
bus.

1 Propemodum ad mare, infra urbē Bub.

2 Et canales quibus deducebantur naues.

ros quinetiam Ægyptios commisit lingua Græca imbuedos, à quibus linguam Græcam edoctis oriundi qui nunc in Ægypto interpretes sunt. Incoluerunt autem Iones & Cares diu hæc loca¹ contra mare, aliquantulum supravrbem Bubastin, ad ostium Nili quod dicitur Pelusiacum sita. Vnde postea Amasis rex Memphin eos transtulit, in suam tutelam aduersus Ægyptios. Post sedes ab istis in Ægypto collocatas Græci cum illis ita commercium habuerunt, & nos res in Ægypto gestas, à Psammiticho rege exorsi, & quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Ægyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque vnde demigrarunt illuc,² & vestigia naualium, & domorum rudera, ad meam vsque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Ægypto potitus est. De oraculo autem quod est in Ægypto, cum feci multa verba, tum faciam, utpote de te memoratu digna. Est enim oraculum hoc in Ægypto, sacrum Latonæ, positum in magna vrbe cui nomen est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili quod Sebennyticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac vrbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et illud Latonæ in quo redduntur oracula, grande est, & porticum habens decem passibus sublimem. Vbi quid mihi ex iis quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ, delubrum ex vno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenū cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaq; eorum quæ circa templum hoc sunt in propatulo positorum, admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula quæ vocatur Chemmis, in lacu profundo ac spatioso sita propter templum quod Buri ast: quæ insula ab Ægyptiis fertur innare. Ego tamen eam neque innantem vidi, neque se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si verum est insulam natare posse. In hac igitur templum Apollinis magnum est, & aræ trifariè constructæ, & palmæ frequentes enatæ: aliæque partim fructiferæ, partim steriles arbores. Cur autem ea innatans sit, hanc Ægyptij rationem reddunt: quod Latona (quæ ex octo numini-

numinibus quæ prima extiterunt, vnum est) quum in vrbe Buti, vbi hoc eius oraculum est, habitaret: Apollinem ab Iside sibi commendatum, occultauit in hac insula nondum innatante, ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans vt Osiris filium inueniret, aduenisset. Nam 67 Apollinem & Dianam aiunt Dionysi & Isidis filios esse: Latonam verò, nutricem horum ac liberatricem. Et Apollo quidem AEgyptiacè Orus dicitur: Ceres autem Isis, Diana verò Bubastis. Atque hinc solum non aliunde AESchylus Euphorionis filius, rapuit quod dicam: vt solus ¹ omnium qui poetæ dicuntur, fecerit Dianam Cereris filiam, id eoque insulam redditam esse natantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus verò in AEgypto quatuor & quinquaginta regnavit annos: per quorum vndetriginta magnam Syriæ urbem obsidens oppugnauit, donec expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diutissimam inter omnes vrbes (*duntaxat* quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psammitichi filius qui regnum AEgypti suscepit, extitit Necus, qui fossam ad rubrum mare ferentem primus aggressus est, quam Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis quidem quatuor dierum navigationis, latitudinis, vt per eam duæ possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc è Nilo deducitur, paulo supra Bubastin urbem, iuxta oppidum Arabiæ Patumon deducitur, euadens in mare rubrum. Initium fodiendi sumptum est à planitie AEgypti, Arabiam versus. Nam quæ supra planitiem sunt ¹ continens prope Memphin occupat mons, in quo lapidicinae sunt. Itaque ad huius montis ima ducta est fossa ab occidente orientem versus longo tractu: & deinde pertingit diuortio montis tenus (quod diuortium ad meridiem & ventum austrum fert, in sinum Arabicum. Quâ igitur breuissimus tractus & maximè compendarius est à mari septentrionali ascensus ad australe, quod idem rubrum vocatur, à monte Casio, qui AEgyptum Syriamque disternit, stadia mille sunt in Arabicum sinum. Et hoc quidem breuissimum est: verum fossa multo longior, scilicet quanto est ² confragosior. In qua fodienda sub rege Neco centum viginti millia AEgyptiorum perierunt. Inque eius medio opere Necus destitit, hoc ³ interpellatus oraculo, cum id

¹ Omnium superioris ætatis poetarum.

¹¹ Cōtiguus.

² Obliquior.
³ Impeditus.
Vel. Renocatus.

1 Ad bellicas
copias & tri-
remes partim
in m. sept.

2 Canales
quibus dedu-
cebantur na-
ues, ut paulo
ante. Alii na-
ualia interpr.

3 Eum autem
vestitum quo
usus erat quū
ista cōficeren-
tur, missum
ad Brāchidas
Milesiorum
Apollini dica-
uit. Postea ve-
rō decem &
septem omni-
no annos quū
imperasset,
decessit, trad.

4 Ac optima
ratione prae-
ter omnes
mortales.

5 Aberrasse.

opus barbaro prae munire. Aegyptij autem barbaros omnes vocant qui non ipsorum lingua loquuntur. Superle-
dens itaque à facienda fossa Necus, ¹ ad militum copias se
conuertit, atque ad classes quae partim in mari septentrio-
nali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare sunt aedifica-
tae: quarum adhuc ² vestigia naualium ostendunt. Et classi-
bus quidem Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestri autem
acie congressus cum Syris in Magdolo, victoria potius
est, & post praelium, Cadyti magna Syriae vrbe. ³ In vestitu
autem curiosus quum fuisset, illum Apollini dicatum ad
Brāchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem & se-
ptem imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammifi-
lio suo. Eo apud Aegyptum regnante, nuncij Eleorum ad-
uenerunt, iactantes à se in Olympia iustissimum ⁴ ac ma-
ximum inter mortales propositum esse certamen, rati ne
Aegyptios quidem hominum sapientissimos aliquid ultra
hec esse inuenturos. Isti vbi in Aegyptum peruenerunt, eā-
que exposuerunt quorum gratia venerant, rex conuocauit
ex Aegyptiis eos qui sapientissimi haberentur. Qui quum
conuenissent, & Eleos audissent omnia commemorantes
quae par erat ab eis fieri in edendo certamine, & se venisse
dicentes sciscitatum num quid possent Aegyptij reperire
iustius, habito inter se consilio, interrogarunt Eleos nun-
quid apud eos certarent ciues. Et illis respondentibus, sine
discrimine & suorum & caeterorum Graecorum, cuiusq;
volenti certare fas esse. Atqui, inquit, illos quum tale cer-
tamen proponerent, ab omni iure ⁵ excedere. Nullo et-
enim pacto posse fieri quin conciuui pugnantem ciues faue-
rent, facientes iniuriam hospiti. Sed si vellent iustum pro-
ponere certamen, & si eius gratia venissent in Aegyptum,
iusserunt hospitibus ponere certamen, nullo Eleorum cer-
tare permissio. Haec Aegyptij Eleis subiecerunt. Psammis
autem, quum sex tantum regnasset annos in Aegypto, fa-
cta in Aethiopiam expeditione, mox vita defunctus est.
Cuius regnum Apries filius accepit, qui secundum Psam-
mitichum auum suum, fortunatissimus extitit omnium ad
eam aetatem regum, quinque & viginti dominatus annos.
Quod intra tempus & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro
pugna nauali dimicauit. Sed quum calamitas eum mane-

ret, contigit ea occasione quam ego pluribus, dum res Li-
bycas exequar, exponam, paucis contentus impræsentia-
rum. Quū aduersus Cyrenæos Apries exercitu missō ma-
gnam cladem accepisset, id ei imputantes AEgyptij rebel-
lauerunt, opinati se ab illo in apertam perniciem fuisse di-
missos: vt his internecione deletis, ipse cæteris AEgyptiis
imperitaret securius. Hæc perquam grauitur ferentes tum
ij qui redierunt, tum eorum qui interierant amici, ingenuè
desciuerunt. Id vbi rescituit Apries, mittit ad eos verbis se-
dandos Amasin. Qui quum peruenisset, reprehendensque
dissuaderet ne talia facerent. quidam AEgyptiorum ei à
tergo stans galeam circumdat: eaque circumdata, inquit se
illam ob regnum imposuisse. Neque hoc eo inuito factum
fuit, vt ostendit. nam simulatque ab ijs qui descauerant AE-
gyptiis declaratus est rex, sese apparabat tanquam aduer-
sus Aprien moturus. His cognitis Apries mittit ad Ama-
sin ex ijs qui secum erant AEgyptiis, spectatum quendam
hominem nomine Patarbemin, iussu vt ad se viuum
Amasin perduceret. Hic vbi peruenit, Amasin ad se vo-
cat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortan-
dos insolenter) stolidè iubet hunc ad se adducere Aprien,
& quum Patarbemis eum rogaret vt regem adiret acci-
tus, respondit se iamdudum dare operam vt id ageret:
nec de seipso Aprien esse questurum. se enim illi præstō
futurum & alios adducturum. Patarbemis non ignarus
propositi illius, tum ex oratione tum ex apparatu quem
videbat, statuit suæ diligentiae esse quamcelerrimè re-
gem rerum quæ agerentur facere certiorē. Huic redeun-
ti, quod Amasin non adduceret, nullo verbo edito Apries
ira percitus præcidi aures nasumque iussit. Id intuentes
cæteri AEgyptij qui cum eo hætenus senserant, virum
inter eos probatissimum ita foedè indigneque affectum,
ne tantisper quidem differentes, ad cæteros transeunt,
seleque Amasi tradunt. His quoque auditis Apries ar-
matis auxiliariis (habebat autem auxiliatorum circa se ex
Ionibus & Caribus triginta millia) in AEgyptios ten-
dit. Erat autem ei regia in vrbe Sai ingens ac spectatu
digna. Itaque vtrique aduersus alteros Apriani & Ama-
siani in Memphi vrbe constituerunt, tentaturi pugnae

1 At Amasis
(sedebat e-
nim fortè in
equo) crure
sublato pepe-
dit, & illud
Apriæ afferri
iussit. Ita Came-
rar. Affertur
& tertia inter-
pretatio: sed Ca-
merario assen-
tiō. [Plu-
tarch. pro eodē
alibi dicit à no-
Yōpion, id est,
crepitum ven-
tris emisit. S.]

2 Apries igi-
tur in Egi-
ptios, Amasis
in externos
tendebat.
Quumq; Mé-
phin virique
peruenissent,
tētare pugnae
discrimen pa-
rabant. Cæte-
rum sunt &
in. Ad verbū,
Mutuo alter al-
terum expertu-
rus erat, vel, ex-
perris parabat.
Potest etiā ver-
ti non malè for-
tasse, cum Val-
la, Apriani &
Amasiani.

discrimen. Sunt autē in Ægypto septem hominum genera, quorū alij sunt sacerdotes, alij qui pugnatores appellantur, alij bubulci, alij subulci, alij institores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot sunt Ægyptiorum genera, à suo quodque artificio appellata: sed pugnatores vocantur Calasiries, & Hermothybies, qui¹ harum regionum sunt; (nam in regiones distincta est omnis Ægyptus) Hermothybiorum quidem hæ sunt plagæ, Busiritana, Saitana, Chemmitana, Papremmitana, insula Prosopitis, quæ vocatur Natho ex dimidia parte. Ex his tractibus Hermothybies, quum plurimi, centum ac sexaginta millia sunt, quorum nemo quippiam opificij quæstuarij didicit, sed omnes rei militari vacant. Calasirium hæ aliæ plagæ sunt, Thebana, Bubastiana, Aphthitana, Tanitana, Mendefia, Sebennytana, Achribitana, Pharbæthitana, Thmuitana, Onuphitana, Anyfia, Myecphoritana. Hæc tribus insulam incolit ex aduerso Bubastis vrbs. Hæc tribus Calasirium, qui dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta millia virorum sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operā dare, sed solum rei militari, filio discenti à patre. Hoc ab Ægyptiis ne mutuari sint Græci non possum pro certo dijudicare, quum videam & apud Scythas Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuibus eos qui artificia discunt, eorūq; liberos: generosiores autem eos qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui³ cessent ob bellum. Hoc itaque cum cæteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. Corinthij quoque minimi faciunt opifices. His solis Ægyptiorum præter sacerdotes, hoc eximij honoris habebatur, vt singulis duodecim aruræ essent exemptæ & immunes. est autem arura centum cubitorum Ægyptiorum quoquouersus. Ægyptius verò cubitus Samio par est. Hæc tamen vniuersis exempta erant: istis verò per vices in orbem fruebantur, & nunquam iidem. Calasirium milleni & Hermothybium, alij totidem circa regemungebantur annuo satellitum munere. Istis præter aruras dabantur viritim hæc alia, panis tosti pondo quinæ minæ, carnis bubulæ binæ, vini sextarij, quaterni. Hæc assidue satellitibus præbebantur. Vbi igitur ediuerso venientes,

1 Harū præfecturarum sunt. (nam in præfecturas distincta est omnis Ægyptus) Hermothybiorū quidem hæ sunt

Ex paulo post, Ex his præfecturis, pro Ex his tractibus. Item, paulo post Præfectura pro Plage, & pro Tribus, nisi quis malit vocē Græcam nomoi vbiq; retinere.

2 Anytia.

3 Qui rei rei militari vacant.

4 At Corinthij minime contemptui habent opifices. Intelligere autem Minime vel pro Non, vel comparatiue pro Minime omnium.

5 Ægyptus, ab alijs cyathis: ab alijs notationē vocabuli sequentibus Haustus, vel Haustra.

tes, Apries cum auxiliarijs, Amasis cum vniuersis AEgyptijs, in urbem Memphin peruenere, cōgressi sunt. Et peregrini quidem egregiè pugnauerunt, tamen quòd erant multo inferiores numero, victi sunt. Fertur Apries ea fuisse persuasione, ¹ vt nullus neque dēorum neque hominum posset sibi adimere regnum: adeo videbatur sibi illud stabilisse. Et tamen tunc congressus, praelio fugatus est, viuusque captus ad urbem Sain ductus est in aedes quae ipsius antea fuissent, tunc autem Amasis regia. Ibi quē ² quamdiu in regia pascebatur, eum Amasis honestè asseruauit. Tandem incusantibus AEgyptijs non iustè agere qui suum & ipsorum inimicissimum aleret, ita illis Aprien tradidit. Eum isti vbi strangulauere, paternis in monumentis sepelierunt, quae sunt in tēplo Mineruae proximè ³ coenaculum ad laeuam manum intranti. Nam Saitani ⁴ cunctos qui tribules eorum fuere reges, intra templum sepelierunt. Etenim Amasis monumentum ⁵ ex altera parte coenaculi est, quàm illud Apriae eiusque progenitorum. In eiusdē templi aula hoc quoque est ingens cubiculum lapideum, tum columnis ex cultum, palmarum arbores imitantibus, tum alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant in quibus vrna est. Sunt etiam sepulchra, (cuius nomen si nuncupauero hac in re, haud sanctè fecero) apud Sain in templo Mineruae post totum delubrum prope parietem: atque in fano stant ingentes obeli, lacusque contiguus lapidea ⁶⁹ crepidine adornatus, & circumquaque probe elaboratus, magnitudine (vt mihi videtur) quanta in Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum quisque affectum noctu faciunt, quae vocant AEgyptij mysteria: de quibus quum permulta ego norim, quo pacto se habeant singula, tamen absit vt proloquar. De Cereris quoque initiatione, quam Graeci thesmophoria vocant ⁷ à ferendis legibus, absit vt eloquar, nisi quatenus sanctū est de illa dicere. Danaï filiae ritum hunc ex AEgypto attulerunt, eoque Pelasgicas foeminas imbuerunt. Sed deinde omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis, ritus initiandi abolitus est, à solis Arcadibus (qui à Peloponnesibus non eiecti sunt, sed relictī) conseruatus. Aprie sublato, regnauit Amasis ⁸ à tribu Saitana, & vrbe cui nomen est Siuph. Eum

¹ Ne deum quidem vllū posse sibi adimere reg.

² Aliquantū quidem in regia nutritus fuit, & eum Amasis honestè obseruauit: vel, honesta obseruatiā prosecutus est: tandem autē incusant. Vel, antea quidem in regia nutrebat: & eum Am. honestè obseruabat: & postquam incusant AEgyptij, &c.

³ Palatium.

⁴ Cunctos ex ea praefectura reges.

⁵ Longius quidem abest à palatio quā illud Apriae eiusque progenitorum: est tamē in septo templi hoc quoque porticus lapidea & columnis ornata palmarum arb. imitant. & alio sumptu. In ipsa porticu geminae stant fores, intra quas est conditorium. Sunt etiam sep.

⁶ Praefectura. Vel, provincia.

inter initia Ægyptij contemnere, nec ullius sanè momenti ducere, vt qui plebeius fuisset, nec insigni familia ortus.

1 Nō legitur
ἡρώδης (vt
in vulg. edit.)
sed ἡστυάσιος,
ut in met. cod.

2 Numinis
stat.

3 Admone-
bant. Non te-
ipsum rectè
regis, o rex,
qui, &c.

4 Augustus
augusto in so-
lio sedēs per-
torum diem
res admini-
nistr.

5 Qui arcū
possidēt, quū
illo opus ha-
bent, inten-
dūt: postquā
autē vti sunt,
remittūt. Nā
si perpetuò
intentus es-
set, frangere-
tur, vt, quum
opus esset, v-
ti iam illo nō
possent. Talē
& hominis
conditionē
esse: si assidue
seria tractare,
nec vll.

Eos verò postea Amasis ad se solertia, nō¹ asperitate, perdu-
xit. Erant ei cum alia bona infinita, tū verò peluis aurea, in
qua tam ipse quā omnes conuiuē semper pedes ablue-
bant: hanc ille confregit, ex eaq; ² dæmonis statuam fecit,
& in appositissimo vrbis loco statuit: Ægyptij simulachrū
adeuntes, magnopere venerari. Id Amasis fieri à popula-
ribus edoctus, conuocatis Ægyptijs aperit, ex illa pelui in
qua primò Ægyptij euomere immingereque, & in qua
pedes abluere consueissent, factum esse simulachrum quod-
tunc tantopere venerarentur. Itaque se aiebat perinde atq;
peluim esse factum: etsi enim antehac fuisset plebeius, im-
præsentiarum tamen esse ipsorum regem, eoq; iubere
vt sibi honor haberetur atque reuerentia. Hunc in mo-
dum ad se traduxit Ægyptios, ita vt æquum censerent
ei seruire. Idem hoc vsus est in rebus agendis instituto: ab
aurora vsquedum refertum esset forum, accuratè negotia
oblata agebat: deinde potabat, & inter compotiores toca-
batur, morionem agens ac scurram. Quibus rebus offensi
amici, talibus eum verbis ³ castigabant, Rex, dicentes, non
è dignitate tua degis, qui ad tantam te dimittis nequitiam.
Nam deberes ⁴ augusto in folio sedens, auguste interdū
res administrare. ita & Ægyptij cognoscerent à magno
sibi viro præsideri, & tu melius audires. Nunc haudqua-
quam facis è regia dignitate. His ille respondit, ⁵ accus ab
ijs quorum sunt, quum est opus, intendi: eos, si semper in-
tenti sint, ruptum iri, nec posse eis illos, quum indigeant,
vtri: ita & hominis institutū esse: si assiduo laborare studio,
nec vllam partem ad lulum sibi indulgere velit, fore vt pe-
detentim aut mente captus sit aut membris. Quod ego
intelligens, vtrique rei tempus inperitio. Hæc Amasis a-
micis respondit. Etenim ferrat Amasis, quum priuatus
foret, fuisse potandi iocandique cum dicacitate studiosus,
& vir neutiquam rerum agendarum anxius. Et quoties
eum potantem ac se oblectantem necessaria defecissent,
solitum circumeundo furari, & quum reposceretur ab ijs
qui dicerent eum ipsorum habere pecuniam, ac negaret,
adduci solitum ad oraculum quodcunque eo in loco erat
& fre-

& frequenter ab oraculis conuictum, frequenter absolutum. Postquam verò etiam assequutus est regnum, ista egit: quicunque dii eum furti absoluerant, horum templa neque curæ habuit, neque vlla re ad ornamentum donauit, neque adiens sacrificauit, tanquam nihil mereretur, quòd redderent falsa responsa: qui autem eum¹ pronunciauerant furem, hos tanquam verè deos, nec mendacia reddètes oracula, maximè coluit. Præterea in Sai vestibulum Mineræ fecit, opus admirandum, & longè superans cætera tum sublimitate, tum magnitudine. tanta est vastitas lapidum atque substructionum. Quinetiam ingentes colossos, & immanes androsphingas ibidem posuit. Alia quoque saxa prægrandia in apparatus comportauit, ducta partim è lapidicinis quæ iuxta Memphin sunt; partum vtiq; quæ maioris molis erant, ex vrbe Elephantina, quæ Sai distat viginti dierum navigatione. Adhæc, quod non minimè sed maximè omnium admiror, attulit ædificium ex solido saxo ab vrbe Elephantina, in quo affereundo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Huius autem domus extrinsecus est vnus & viginti cubitorum longitudo: quatuordecim, latitudo: octo, sublimitas. Hæc est dimensio exterior tecti ex vno lapide. Introrsum autem² duodeviginti & amplius cubitorum est longitudo: quinque, sublimitas. Domus hæc ad ingressum templi collocata est. nam ob id aiunt in templum non fuisse pertractam, quòd quum suspirasset architectus dum illa adueheretur, vtpote pertæsus diutini temporis operæ,³ ea de re stomachatus Amasis, non permiserit hominem vltius trahere. Nonnulli aiunt quandam ex ijs qui vectibus lapidem agebant, ab illo fuisse oppressum, ideoque lapidem non introductum. Donauit præterea operibus ob magnitudinem spectaculo dignis cum aliâ templa insignia; tum in Memphi templum Vulcani, colosso supino ante illud posito, longitudinis quinq; & septuaginta pedû. Superq; idem pauimentû gemini colossi stant⁴ ex Aethiopico lapide, videntium pedû magnitudinis, hinc & hinc magno illi assistentes: cuius instar est alter in Sai lapis, eodè habitu iacès. Illud etiâ quòd in Memphi est templû Isidis ingens & spectatu dignissimû,

¹ Ad verbû,
Constrinxerant. id est, Cō-
miserant.

² Duodeuiginti cubitorum, & digitorum xx est lōgitudo: latitudo verò, cubitorum duodecim: quinq; , subl.
³ Hoc in religionē vertens Amat.

⁴ Ex eodem lapide.

Amasis ædificauit. Sub Amasi rege dicitur AEgyptus fuisse maximè beata, in ijs quæ vel regioni ex flumine, vel hominibus ex regione proueniunt, & vrbes quæ incole-
 rentur tunc fuisse numero illic mille & viginti. * Amasis quoque extitit qui legem hanc apud AEgyptios condidit, vt singulis annis apud prouinciarum præfides AEgyptij omnes demonstrarent vnde viuerent: & qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret se legitimè viuere, is morte afficeretur. Quam legem Solon ab AEgyptijs mutuatus, Atheniensibus tulit, quam illi, quòd sit castissima, assidue vsurpant. Amasis porro, quoniam Græcorum erat studiosus, cum alia in quosdam Græcos officia contulit, tum ijs qui in AEgyptum concederent, dedit facultatem Naucratin urbem incolendi. Qui verò eorum nollent illic habitare, sed nauigando negotiari, fecit potestatem certis in locis aras & fana extruendi. Et maximum quidem eorum fanum atque ² celeberrimum vocatur Græcum: ciuitates autem quæ communiter illud extruxerunt, sunt, Ionum quidem, Chius, Teus, Phocæa, Clazomenæ: Dorum autem, Rhodus, Cnidus, Halicarnassus, Phaselis: AEolum verò, vna Mitylene. Harum ciuitatum hoc fanum est, & ab his præfecti emporij præbentur. Cæteræ ciuitates quæ consortes huius rei sunt, rei ad ipsos minimè pertinentis consortes sunt. Separatim tamen ædificauerunt AEgine-
 tæ quidē, Iouis, Samij autem, Iunonis, Milesij verò, Apollinis fanum. Nam vetus emporium erat sola Naucratis: præter hoc in AEgypto aliud nullum. Quòd si quis in aliud aliquod Nili ostium applicuisset, is necesse habebat de-
 ierare se venisse inuitum, datoque iureiurando eadem naui ad Canobicum nauigare: &, si id minus per contrarios ventos posset, onera fluuiatibus nauigijs circumagere lustrando Delta, donec perueniret Naucratin, ita Naucratis in honore erat. Iam verò quum Amphictyones templum quod nunc Delphis est, (quia illud prius sua sponte deflagrauerat) trecentis talentis construendum locassent, Delphi, quos quarta pars sumptus contingebat, circa ciuitates vagi cum aliunde, tum verò non minimum ex AEgypto reculerunt. nam Amasis quidem eis mille talenta aluminis, Græci autem qui AEgyptum incolebant, vicens
 minas

1 Hic est autem Amasis qui legem hanc tulit, demonstrare vnumquodque apud præfidem cuiusque loci, vnde viuat:

quod qui non fecerit, aut demonstrare vitæ suæ rationem iustā non potuerit, hunc morte mulctandū. Solon autem Atheniensis sumptam hanc legem ex AEgypto Atheniensibus promulgauit, qua illi semper vsi sunt, lege sanè inculcata. Ita hunc locum vertit Budens.

2 Maximè frequentatū. Vel, Quo maxime utuntur.

minas donauerunt. Cum Cyrenæis quoque Amasis amicitiam societatemque iniit, ita ut illinc uxorem etiam putaret sibi esse ducendam, siue scēmina: Græcæ amore caprus, siue aliàs ob beneuolentiam Cyrenæorum. Vxorem quam duxit, alij volunt filiam fuisse Barti, alij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares viri spectati, nomine Ladice: cum qua dum in toro cubaret, concumbere non poterat, quum tamen alijs mulieribus vteretur. Idquum diu fieret, ad eam Amasis, Tu verò, inquit, vxor veneficio me læsisti: ideoque nullo machinamento vales effugere quominus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice, quum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasin, vouit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis, (hoc enim ipsius fuisse machinamentum aduersus illud malum) statuam Cyrenas se illi missuram. Concepto autem voto, coiit statim cum ea Amasis, ac deinceps quories adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam perquam valde dilexit. Et Ladice votum deæ persoluit, facta statua Cyrenasque missa, quæ ad meam usque memoriam incolumis erat, extra urbem Cyrenensem posita. Hanc Ladice Cambyles, posteaquam A Egypto potitus est, cognito quænam esset, Cyrenas illam remisit. Donauit item Amasis dona quæ misit in Græciam: Cyrenas quidem, statuam Mineræ inauratâ, & sui imaginem pictura¹ adumbratam: Lindum autem, duo lapidea Mineræ simulachra, & thoracem lineum spectaculo dignum: Samum vero, Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam usque ætatem. Samum quidem, propter hospitium quod inter ipsum erat & Polycratem A Eacis filium: Lindum autem, nullius hospitij gratia, sed quia templum quod Lindi est, Mineræ feruntur extruxisse Danaï filiæ, postquam agnitæ sunt quum filios A Egypti fugerent. Hæc quidem donaria dedicauit Amasis, pri-² musque mortalium Cyprum cepit, tributa-
 riamque fecit pro-
 uinciam.

¹ Ad viuum expressam.

² Eò appul-
 sæ quum f.

HERODOTI HALI-⁷

CARNASSEI HISTORIA-

RVM LIBER TER-

tius, qui inscribitur

THALIA.

DVERSVS hunc Amasin Cambyſes Cyri filius, comparato cū ex alijs quibus imperabat, tum ex Græcis Ionibus Æolibusq; exercitu, bellum mouit ob hanc cauſam: Miſſo in Ægyptum legato, Cambyſes petijt ab Amaſi filiā, & petijt conſilio cuiuſdam Ægyptij, qui Amaſi erat inſenſus, quòd ſe potiſſimū ex omnibus Ægypti medicis Amaſi ab vxore & liberis abſtraxiſſet, amandando in Perſas, quo tempore Cyrus ad Amaſin miſerat petiitū ocularium medicum, omnium qui in Ægypto eſſent præſtantiſſimū. Ob id inſenſus Amaſi ille Ægyptius, inſtitit ſuadere Cambyſi vt ab Amaſi filiā peteret: vt ille aut mœrore afficeretur data filiā, aut non data, Cambyſi redderetur inuiſus. Amaſis eam nec dare audebat, nec abnuere. nam & Cambyſem intelligebat non habiturum illam vxoris loco, ſed pellicis: & Perſarum potentiam grauabatur horrebatq;. Hæc reputans, ita ſibi faciendum ſtatuit: Erat Apriæ ſuperioris regis filiā, nomine ¹ Nitetis, vnica domi relicta, grādis atq; ſpecioſa. Hanc puellā Amaſis veſtitu pariter & auro exornatam, pro ſua in Perſas dimittit. Quā quum poſt aliquantum tempus Cambyſes ſalutaſſet, filiā Amaſis appellans, ipſa ad eum, Rem, inquit, rex, ignoras, ab Amaſi eluſus, qui me ornatu comptā tranſmiſit, tradens tibi pro ſua, quum reuera ſim Apriæ filiā, quem ille dominū ſuum cum Ægyptijs rebellans interemit. ² Hic ſermo extitit cauſa quæ Cambyſem Cyri filium vehementer indignatum induceret aduerſus Ægyptum. Atq; ita quidē memorant Perſæ. Ægyptij autem Cambyſem ſuum vendicant, aſſerentes ex hac Apriæ filiā illum eſſe genitum. Cyrum enim fuiſſe qui ad Amaſin miſerit ſuper filiā, non Cambyſem. Quod quum

¹ Nitetis, valde proce-
ra & formo-
ſa, ſola ex ea
familia reli-
cta.

² Hic ſermo
& hæc cauſa
vel occaſio in-
terueniens
Camb. Cyri
fil. veh. ſto-
macharū ad-
uerſus Ægy-
ptū impulit.

quum dicunt, non rectè dicunt: etsi eos hoc non later. nam si qui alij, profectò & Ægyptij rectè norunt mores Persarum: ¹ apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnum, si adsit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cambyfes, Pharnaspe viro Achæmenida genitæ, non mulieris Ægyptiæ, sed Ægyptij ² rem gestam transferunt, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. & hæc quidem ita se habent. Cæterum ille sermo mihi non probatur, quo dicitur mulierem quandam Persidem ad vxores Cyri introgressam, quum liberos Cassandanes assistentes, forma ac statura egregia conspicaretur, supersummodum admirabundam magnis tulisse illam laudibus: eiq; Cassandane (quæ Cyri esset vxor) ita dixisse, Me, quæ talium filiorum mater, Cyrus contemptui habet, præponens quandam ex Ægypto ancillam. Videlicet infensam Niteti ista dixisse: & ei maximum natu filiorum Cambysem subiecisse, Ego verò tibi mater, quum in virilem ætatem adoleuero, summa Ægypti reddam ima, & ima summa. idq; dixisse circiter decem natum annos, admirantibus mulieribus. Et quum in virilem adoleuisset ætatē, & regnum obtinuisset, huius rei memorē, Ægypto bellum intulisse. Accessit huc & aliud quiddam, ad hanc sumendam expeditionem. Erat quidam auxiliariorum Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, vir consilio præstans, & in re bellica strenuus. hic Phanes nescio quid Amasi succensens, nauigio profugit ex Ægypto, volens in colloquutionem venire Cambyfis. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; de rebus Ægypti non nihil compertissimum haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorum fidsimum, qui Phaniem assequutus in Lycia cepit, sed non reduxit in Ægyptum, ³ ab illo prudentia superatus. Nam Phanes inebriatis custodibus abiit in Persas, Cambysemq; molientem aduersus Ægyptum expeditionē, & quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eiq; cum alias Amasis res exposuit, tum verò quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabum mitteret oratum ut sibi tutum præberet transitum. Hæc. n. duraxat patet ingressus in Ægyptum. Nam à Phœnice ⁴ vsq; ad mœres Cadytis, quæ est vrbs eorum Assy-

¹ Primum quidē per legem non licet vt illegitimus regnum obtineat, quū legitimus adest: deinde, Cassand. filiū fuisse Cambysem, Phar.

² Rem ita narrant vt inuertant.

³ Phanes enim cum astutia circumuenit. Nam inebriat. custod.

⁴ Vsq; ad fines Cadytis, quæ est vrbs eorum Assyriorum qui Palæst.

reriorum qui nunc Palæstini vocantur: ab vrbe Cadyti non minore (vt mea fert opinio) quàm Sardis, emporia secundum mare vsq; ad urbem Ienysum, Arabicæ ditionis sunt. Ab vrbe Ienysu rursus, Syriacæ, vsq; ad lacum Serbonidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare. A Serbonidis lacu in quo Typhon fertur occultatus, deinceps iam Ægyptus est. Hoc tamen intercapedinis quod est inter urbem Ienysum & montem Casium & lacum Serbonidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar trium dierum, vehementer aridus. Verùm quod pauci eorum qui in Ægyptum nauigant, notū habent, hoc dicere institui. Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in Ægyptum bis quotannis ¹ vas fictile vini plenum: & tamen ibi ne vnum quidem numero (vt sic dicam) vas vinarium fictile aspici ² vacuum potest. Vbinam (dicat aliquis) hæc vasa consumuntur? hoc quoque ego depromam. Præfecti prouinciarum necesse habent ex sua quisq; vrbe colligere vasa testacea quæ Memphin portentur: eadem è Memphi alij aqua implera portare in hæc arida Syriæ loca. ³ ita hydriæ superuenientes in Ægypto sumptæ, ad veteres, in Syriam portantur. Atque hunc in modum quem dixi aqua contracta, Persæ vsi fuerunt, qui hoc ingressu apparato quamcellerrimè Ægypto potiti sunt. Sed tunc, quum in expedito aqua non esset, Cambyfes, audito hospitis Halicarnassæi consilio, missis ad regem Arabum nuntijs tutum iter precatus, obtinuit, data acceptaq; inuicem fide. Seruant autem fidem Arabes inter homines vt qui maximè, quam hūc in modum dant: Quoties foedus inire volunt, alius quidam medius inter vtrosq; stans, acuto lapide ferit volam, iuxta maiores digitos eorum qui foedus ineunt. Deinde sumpto flocco ex vtriusq; vestimento, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos, inter inungendum inuocans Dionysum & Vraniam. Hoc acto, idem qui fuit sequester foederis inter amicos contrahendi, vadatur hospitem, aut fortè ciuem, si cum ciue res agitur. Quod foedus & ipsi qui

¹ Vel, Amphora vini plena, sic & insequentibus. Vel potius, Amphora vini plena, ut sit positus singul. pro plurali.

² Vox respondens huic in textu Gr. non habetur: sed ex αἰσχροῦ, quod ibi legitur, factum fuit αἰσδῶ, id est uacuum.

³ Ita amphoræ quæ inuehuntur, sumptæ in Ægypto, vltra veteres in Syriam portantur. Et quidem Persæ ij sunt qui hunc in Ægyptum transierunt appararunt, contracta, vt modò dixi, aqua, simularq; occuparunt Ægyptum. Intelligi autem vltra veteres, pro eo quod est, vltra eas quæ iam antea ibi erant.

⁴ Eodemq; modo quo tonsus est Dionysus, tonderi se aiunt. ita puellarum capillum tondere aiunt. tondentur autem in

rotun-

rotundum, tempora subradentes. Igitur postquam foedus cum nuntijs iniit Arabs, talem rem commentus est: Camelos omnes, posteaquam vtribus camelinis aqua completis oneravit, egitque ad loca humore carentia, ibi Cambyfis exercitum praestolabatur. Ex ijs quæ narrantur, hoc quod dixi propius fidem est, tamen id quoque quod minus credibile est, quandoquidem refertur, commemorare debeo. Est magnum in Arabia flumen nomine Corys, exiens in mare quod dicitur rubrum: ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis aliisque crudis corijs confutum, tanta longitudine produxisse, ut ad loca arida per illum aquam produceret: inque ipso arido solo ingentes cisternas fodisse, qua recepta aqua potum suppeditarent. Et quum sit à flumine ad terram aridam duodecim dierum via, per tres aquæ ductus in totidem partes aquam deduxisse. Cæterum apud Nili ostium quod dicitur Pelusium, habebat castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem opperiens. Nam Amasin Cambyfes in Ægyptum progressus non viuum nactus est, sed defunctum, quum quatuor & quadraginta annis regnasset: per quos nihil admodum calamitatis est expertus. defunctusque & sale conditus est, & in sepulchris quæ ipse ædificauerat, situs intra templum. Sub eius autem filio Psammenito maximum extitit Ægyptijs portentum: Apud Thebas Ægyptias (quod neque prius vnquam neque postea ad meam usque ætatem contigit, ut ipsi Thebani aiunt) pluit. Thebis tamen tunc pluit guttis. Persæ porro vbi siccania peragruerunt, subsedere, vicini Ægyptijs, tanquam iam congesti furi. Ibi Ægyptiorum auxiliarij Græci & Cates, Phani qui externum exercitum in Ægyptum abduxisset, infensi, hoc rei in illū sunt machinati: Filios qui erant à Phane relictī in Ægypto in castra perduxerunt atque in conspectum patris, positoque in medio duorum exercituum cratere: dehinc productos singulos puerorum super craterem obtruncaverunt. Omnibus interfectis, vinum & aquam in cratere intulerunt: quo sanguine epoto, auxiliares ita conflixerunt. Acri prælio commisso, perquam multis vtrinque cadentibus, in fugam vertuntur Ægyptij. Ibi ego rem mirandam vidi, ab indigenis edoctus: Ossa eorum qui

1 Nam in superiore Ægypto penitus nō pluit. Thebis tamen, &c.

2 Legit suppellectilis ut & ver. nostri cod. habent.

in acie ceciderunt, quum iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorum Aegyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Aegyptiorum autem ita firma, vt ea vix ictu lapidis¹ elidas. Cuius rei causam hanc illi reddebant, (facile mihi persuadentes) quod Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os capitis ad solem redditur compactum. Quæ eadem causa est non caluescendi: nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos videat. His igitur hoc causæ est cur robusta capita gestent. At Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principio assuescunt operire capita, gestantes pilea tiarasque.² Hæc ego huiusmodi ossa vidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum qui vnà cum Achæmene filio Darij ab Inaro Libyæ sunt cæsi.

Aegyptij quoque postquam ex acie terga dederunt, nullo⁷³ ordine fugam capessunt. Ad quos, quum se recepissent Memphi, misit Cambyfes aduerso flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore viro Persa, qui illos ad dedicationem hortaretur. Isti vbi nauim aduentare Memphi vident, frequentes ex vrbe effusi, nauim corrumpunt, virosque frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Aegyptij quidem³ post hæc obsessi aliquandiu restiterunt. Libyæ verò in animaduertentes, eadem sibi quæ Aegyptio contigissent veriti, sese citra pugnam dediderunt, tributumque inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoque ac Barcæi itidē vt Libyæ timentes, similia & ipsi fecere. Cambyfes munera quæ à Libybus venere, perbenignè accepit: quæ autem à Cyrenæis, succensens, vt opinor, quod exigua erant. quingentas enim minas argenti miserant, quas sua manu prehasas, dispersit in milites. Decimo autem die quàm muros Memphis cepisset Cambyfes, Psammenito Aegyptiorum rege, qui sex omnino regnarat⁴ annos, collocato in suburbanis, ignominie gratia, cum Aegyptijs aliis, hoc fecit vt eius animum experiretur: Filiam illius, vestitu seruili circumdatam, cum hydria ad aquam emisit, & cum ea similiter indutas alias quas delegerat, primorum virorum filias virgines. Quæ vbi ad patres peruenerunt cum eiulatu ploratuque, cæteri quidem patres conspectis filiabus

¹ Perfringas.

² Et hæc quidem ita se habent.

³ Obsessi tandem ad dedicationem venerunt. At Libyæ vicini eadem, &c.

⁴ Menses. nam prius & in vulg. edit. & in vet. cod. legitur.

filiiab tam malè acceptis, vicissim vociferati sunt atq; fleuerūt: Psammenitus autem intuens atq; intelligens, humi vultum demisit. Prætergressis puellis aquam ferentibus, secundo loco Cambyfes ante oculos Psammeniti misit filiū eius cum duobus millibus Aegyptiorū æqualis ætatis, vincetas fune ceruices & frānata ora habentibus. Ducebantur autē luituri pœnas his Mitylenæis qui cum naui fuerant ad Memphin obruncati. Ita enim censuerant regij iudices, pro singulis suorū interfectis denos primorū Aegyptiorū interficiendos. Psammenitus prætereuntes intuens, & filiū animaduertens duci ad mortē, alijs Aegyptijs qui circumsedebant complostantibus, *ac indignè ferentibus*, ipse idē quod erga filiā fecit. His quoq; prætergressis accidit vt quidam compotorū eius natū grandior, pristinis bonis delapsus, ac nihil habens nisi quā inops mendicabat, obiret exercitiū, necnon Psammenitū aliosq; Aegyptios in suburbanis confidentes. Quem vt conspexit Psammenitus erumpente ingente fletu, compellans nomine amicū, caput suū cædebat. Aderant autē ei tres obseruatores, qui vt quicquid ab illo fiebat, ex omni viarū exitu Cambyfi renuntiarent.

1. Consulito-
rum.

2. Quod fa-
ctum admin.

3. Hæc quæ
ab isto renū-
tiata essent,
visus est Psam-
menitus re-
cē respondis-
se. ferūtq; A-
egyptij Crœ-
sum (nam hic
quoq; à Cam-
byse in Egy-
ptū adductus
fuerat) eosq;
qui aderant
Persas illa-
crymassē.

4. Hæc vbi responsa
ab hoc renuntiata sunt, visus est illis Psammenitus, vt ab Aegyptijs fertur, rectē respondisse. Crœsusq; dicitur illa-
crymassē, item qui aderant Persæ, ipsiq; Cambyfi commi-
serationē subiisse, vt protinus iusserit & filiū ex his qui mor-
ti addicti essent liberari, & patrē è suburbanis excitatū ad
se perducī. Sed filiū quidē qui adierūt, nō iā superstite inue-
nerūt, sed primo loco truncatū: ipsū verò Psammenitū exci-
tatū ad Cambysem perduxerūt: vbi reliquū vitæ vixit, nihil
violētū passus. Qui si cōpertus fuisset nō affectasse res no-

uas, accepisset Ægyptum ut eam procuraret. Nam consueverunt Persæ in honore habere filios regum, & etiam si qui ab eis defecerint, tamen illorum filijs restituere principatum. Quod eos ita facere consueisse, cum alijs permultis potest probari documentis, tum verò hoc, quòd Thannyras Inari Libys filius recepit quem pater obtinuerat, prinoipatum: quodq; Paufris Amyrræi filius & ipse patrum recuperavit imperium. *

* tametsi quàm Inarus & Amyrræus nullus dum Persis plus damni dedit: ut vertit Paul. Leopard. Emend. lib. 7. c. 14. S.

1 Verùm Psammenius quū fraudem molitus esset, mercedem accepit. Deprehensus enim Ægyptios ad defectionem sollicitare, ac deinde à Cambyse conuictus, &c.

2 Vel. Omnis deniq; modis vexari.

3 Ad fores intra conditorium suū.

* Nec ipsis Inaro & Amyrræo quicquam amplius à Persis irrogatum est. 1 Nunc Psammenius malè cogitans mercedem accepit. nam quum ad defectionem Ægyptios induxisset, captus est: ac deinde à Cambyse conuictus, epoto cruore taurino, statim expirauit. Atq; hunc in modum iste decessit. Cambyses autem è Memphi urbem Sain abiit, animo faciendi quæ fecit. Et enim simulatq; in ædes Amasis ingressus est, imperavit cadauer Amasis è conditorio afferri: deinde prolatum verberibus cædi ac vellicari, & stimulis pungi, 2 omni denique contumelia infestari. Quod facientes postquam defatigati erant, (nam cadauer utpote salurum resistebat, nec quicquam omnino elidebatur) iussit cremari: haudquaquam sancta iubens: quia Persæ deum ignem esse arbitrantur, & apud neutros moris est cremare cadauera: apud Persas quidem, propter id quod dictum est, quia nefas esse aiunt deo depasci cadauere hominis: apud Ægyptios autè quia persuasum habent ignem animatam belluam esse, & omnia quæ nascuntur deuorare, & postquam deuorando fuerit expleta, vnà cum ipsa se deuorata emori. Non esse verò apud eos consuetudinem mortuum belluis tradendi, sed 74 salendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à vermibus. Ita neutris consuetam rem iussit agi Cambyses. Quamquam (ut ipsi aiunt Ægyptij) non Amasis fuit qui ista passus est, sed alius quidam Ægyptius eadem quàm Amasis ætate: quem Persæ Amasin arbitantes vexauerunt. Memorant enim Amasin, quum ex oraculo audisset quæ circa se defunctum futura essent, hoc modo rei venturæ medendum putasse, ut hunc hominem qui flagellatus erat, mortuum 3 ad postes sepeliret extra conditorium suum, se autem in conditorij quamintimo recessu collocari filio mandaret. Mihi tamen non videntur hæc ab initio Amasis fuisse

sis fuisse mandata de sua & alterius hominis sepultura, sed
 aliàs ab Ægyptijs adornata. Secundum hæc Cambyfes cō-
 stituit tritarium mouere bellum, aduersus Carthaginien-
 ses, aduersus Ammonios, aduersus Æthiopes macrobios,
id est longanos, qui Africam ad australe mare incolunt. &
 aduersus quidem Carthaginienses, nauticas copias: aduer-
 sus autem Ammonios, peditatum: aduersus verò Æthio-
 pes, prius exploratores mittere, per speciem dona ferendi
 illorum regi, spectatum illic mensam Solis, nunquid reue-
 ra esset: simulq; res Æthiopicas exploratum. Solis autem
 mensa talis esse memoratur: est in suburbanis pratum, o-
 mnium quadrupedum assa refertum carne, quam per no-
 ctem singuli ciuium magistratus properant ponere: ad
 eamq; vbi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc
 autem ipsa à terra reddi assidue indigenæ aiunt. Et mensa
 quidem quæ Solis vocatur, talis esse fertur. Cambyfes au-
 tem vbi statuit exploratores dimittere, continuo ab vrbe
 Elephantina accersit ex Ichthyophagis, *id est pisce vescen-*
tibus, maxime gnaros Æthiopice linguæ. ² Vsquedum
 isti veniunt, interea nauales copias Carthaginem versus
 navigare iubet. verum hæc exequuturos se Phœnices ne-
 gauerunt. esse enim magno cum illis iureiurando se deuin-
 ctos: præterea non facturos sanctè si aduersus liberos suos
 militarent. nam ceteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pu-
 gnandum haud idonei erant. Ita Carthaginienses quomi-
 nus in seruitutem Persarum redigerentur euaserunt: quo-
 niam Cambyfes haud æquum ducebat vim afferre Phœ-
 nicibus, qui seipsos Persis dediderant, ex quibus nauticus
 omnis constabat exercitus. Sed & Cyprij qui aduersus AË-
 gyptum in militia erant, sese & ipsi dediderat. Porro Cam-
 byfes posteaquæ ex vrbe Elephantina aduenerunt Ichthyo-
 phagi, eos ad Æthiopes misit, iussis cum ea dicere quæ o-
 porteret, tum dona ferre, amiculum purpureum, aureumq;
 torquem tortilem, & armillas, ac vnguenti alabastrum,
 cadumq; vini ³ Phœnicei. Æthiopes autem ij ad quos mi-
 sit Cambyfes, feruntur esse maximi omnium hominum
 atq; pulcherrimi: diuersisq; vti à cæterorum hominum ri-
 tibus, cum alijs, tum verò hoc circa regnum: quòd quem
 è popularibus maximum & pro magnitudine validum iu-

1 Triplex.

2 Et interim
 dum istos ac-
 cerferet, na-
 uales cop.

3 Palmei.

¹ Quū Persæ tam faciliè tendent tantæ magnitudinis arcus, quæ faciliè hunc a me tendi videtu, tunc copijs supramo dum magnis instructus macrobijs Æthiopibus bellū inferat.

² Id est, Æthiopibus.

³ Id est, Ad sermonem de vino.

⁴ Legit àri-
pior, ex qua le-
ctione videtur
hic sensus e-
lici posse. Nisi
potu illo vi-
res roscilla-
rent: Ichthyo-
phagis vinū
innuens. in
hoc enim se à
Persis vinci.
Quum autē
vicissim regē
interrogaret
Ichthyopha-
gi de vita,
&c. At legen-
do àri-pior, per
inde fuerit ac si
Gallice dicas,
S'ils ne detrem-
poyent leur vi-
ande d'un tel
breuvage. [Eā
lectionem secu-
tus Paulus Leo
pard. Emend. lib. 7, cap. 14, sic vertit, neq; enim tot eos victuros fuisse annos, nisi
potu conpergerent atq; miscerent: de vino hoc dicens Ichthyophagis. hac
enim re se Persis esse inferiores. S.]

dicant, hunc regem diligendum censent. Ad hos itaq; vi-
ros Ichthyophagi venerunt, offerentesq; regi munera,
ita loquuti sunt, Cambyfes Persarum rex cupiens amicus
tibi fieri atq; hospes, nos misit, iubens vt in colloquium
ruum veniremus, tibiq; hæc dona daremus; quorum i-
pse vsu maximè delectatur. Ad hos Æthiops, gnarus ad ex-
plorandum venisse, talia respondit, Neque rex Persarum
vos ideo cum donis misit quod magni faciat hospitium
meum, neq; vos vera loquimini, quippe qui ad exploran-
dum nostrum imperium venistis: neq; iustus ille vir est. si
enim iustus foret, non alienam regionem affectaret, sed
esset sua contentus, nec homines à quibus nihil laceffit
est in seruitutem redigeret. Ei nunc vos hunc arcum date,
ita dicentes, Rex Æthiopum regi Persarum consilium
dat, ¹ quando Persæ tam faciliè trahent in tanta magni-
tudine arcus, tunc aduersus macrobios Æthiopes cum ma-
ioribus copijs moueat bellum: interim dijs gratias ha-
beat, qui non inducunt ² filijs Æthiopum vt præter suam
velint aliam comparare regionem. Hæc loquutus, arcum
laxauit, eisq; qui venerant dedit. Tum sumpto purpureo
amiculo rogauit quidnam esset & quomodo confectum.
& quum Ichthyophagi veritatem de purpura deque tin-
ctura dixissent: Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt vesti-
menta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili moni-
li atque armillis, ornatum eius rei exponentibus Ichthyo-
phagis, risit, atq; existimans vincula esse, inquit robustio-
ra apud se vincula esse. Tertiò sciscitatus de vnguento,
quum illi de confectura vngendi que ratione dixissent,
idem dixit quod de vestimento. Vbi ³ ad vinum peruenit,
eiusque conficiendi rationem audiuit, maiorem in mo-
dum delectatus potu, percontatus est quibúsnam rebus
vesceretur rex, & quod longissimum tempus à viro Persa
viueretur. Isti dixerunt vesci regem pane, (exposita tritici
natura) perfectissimumque diu viuendi spatium homini
Persæ proponi octoginta annos. Ad hæc Æthiops, nihil
se mirari inquit si stercore vescentes, paucis viuerent annis.
nam ne tot quidem annis victuros ⁴ nisi hoc potui acceptū
refer-

referrent affirmatibus Ichthyophagis ita esse de vino. (hoc enim ipsos Persis subdidisse) Interrogatus vicissim rex ab
 75 Ichthyophagis de vita & victu, plerofq; è suis ait ad centum viginti annos peruenire, nonnullos etià hos transcendere: dixit cibum eis esse carnē coctā, & potum, lac. Et quum exploratores de numero annorū mirarentur, ad fontē quendam eos deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; oleo inuncti, violā olentes. Eam aquam aiebāt exploratores ad eò inuaditā vt in ea nihil innatare posset, ne lignum quidē, & quæ leuiores sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundū. Hæc aqua si verē apud illos est qualis cōmemoratur, id eo macrobij, *id est longæui*, existunt, quod ea semper vtuntur. Deinde à fontē rex istos ad carcerē deduxit, vbi viri omnes aureis vinculis erant alligati. est enim apud hos Aethiopes omniū rarissimum ac preciosissimū æs. Inspecito carcere, exploratores inspexerunt & mensām quæ dicitur solis. Post hanc ad extremum inspexere eorū sepulchra quæ dicuntur è vitro esse constructa hunc in modū: Posteaquā mortuū siue Aegyptiorum siue aliorum more arefecerūt, totum gypso inducunt, picturāq; exornantes repræsentant quoad fieri potest effigiem eius: deinde cippum ei cauum è vitro, quod apud illos multum est & faciliē effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet, nihil neque odoris ingrati, neque scæditatis vllius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum qui maximè sunt propinqui intra ædes annum tenent, offerentes ei omnium rerum primitias, hostiasque: anno exacto efferunt circaque urbem statuunt. Omnibus exploratores inspectis reuersi sunt. Qui quum ista renuntiaissent Cambysi, continuo ira percitus aduersus Aethiopes exiit in expeditionē, neq; rei frumentariæ apparatu indicto, neq; secum ipso, ratione inrita quòd in extrema terrarum faceret expeditionem: sed veluti vesanus, nec mentis cōpos, simulatq; Ichthyophagos audiit, profectus est cū omni peditatu, Græcis qui aderāt illi, manere imperatis. Vbi ad Thebas est ventū, delegit de exercitu quinquaginta circiter millia, quibus præcepit vt Ammonios diriperent, deinde oraculum Iouis incederent: ipse cū reliquis copijs aduersus Aethiopes cōtendit. Sed antequam quintam itineris partē confecit-

sent, exercitum eius protinus com meatus omnis quem secum habebat, defecit: mox & iumenta ad vescendum defecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyfes si respiciisset ac retrodixisset exercitum, in eo quod prius admiserat peccato, vir sapiens extitisset: nunc autem nihil pensi habens, assidue processit ulterius. Milites, quandiu quod de terra sumerent habuerunt, herbis victitauerunt: at ubi ad sabulum peruenire, ibi nonnulli diram rem perpetrauerunt. nam sortiti ex seipsis decimum quenque comederunt. Id audiens Cambyfes, veritus suorum mutuam depastionem, intermissa aduersus AEthiopes expeditione, retro rediit, Thebasque peruenit, multis de exercitu amis-

1 Thebis autem iter faciebant, itineris duces habentes, & quum descendisset.

2 Ac peruenisse quidem eos ad vsq; ad urbem Oasin constar, quam incolunt &c.

3 Vel, Valde aut omnino hoc eorum factum improbandum, quod in eius rebus aduersis ita se exhilararent, Memphidis praefectos accersiu: quos, ubi in conspectum prodierunt, interrogauit curantes, quum, &c.

sis. 1 Et quum e Thebis descendisset Memphin, Graecos missos fecit, ut illinc enauigarent. Et exercitus quidem aduersus AEthiopes ita se gessit. Copiae autem quae aduersus Ammonios missae erant, e Thebis mouentes itineris duces sequebantur: 2 ac nisi sunt vsquedum ad urbem Oasin peruenierunt, quam incolunt Samij ij qui feruntur e tribu AEschryonia esse, septem dierum per arenas itinere distantem Thebis, quae regio vocatur lingua Graeca μακάρων νῆσος *id est beatorum insula*, in hunc locum dicitur peruenisse exercitus. Deinceps quid de eo actum sit, praeter Ammonios & eos qui ab his audierunt, nulli alij habent quicquam dicere. Nam neq; ad Ammonios peruenierunt, neq; retro reuerterunt. Ab ipsis autem Ammoniis demum fertur, quum illi ex vrbe Oasi per arenam iter facerent, iamq; medio fere spatio inter Oasin & Ammonios pranderent, ingruisse magnum ac validum austrum, & ingestis arenarum cumulis eos obruisse, atque hunc in modum illos e conspectu sublatos, ita actum esse de hoc exercitu Ammonij memorant. Cambyse autem Memphin regresso, Apis (quem Graeci vocant ἱεραφον) apparuit. Aegyptij, quum Apis extitisset, vestimenta quam pulcherrima ferebant, & celebrando festo operam dabant. Id tunc facientes Aegyptios Cambyfes intruens, 3 ratusq; ob res a se male gestas prorsus illos esse in his gaudijs, praepositos accersit Memphis, quos, ubi praesto fuerunt, interrogabat, quid ita, quum antea se apud Memphin agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquam ipse redisset parte copia-

copiarum amissa. Illi dicere, dum illis deus appareret (longo autem temporis intervallo apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solennem celebrare lætitiā. Hæc ubi audiit Cambyſes, mentiri eos respondit, ac tanquam mentientes morte mulctavit. His interemptis, iuſſit ſacerdotes in conſpectum venire. quibus eadem referentibus, dixit, Siquis deus manſuetus ad Aegyptios veniret, fore ut ſe non lateret, ¹ Hactenus loquutus iuſſit ſacerdotes adducere Apin. illi ad eum adducendum perrexerunt. Eſt autem hic Apis, idemque Epaphus, è vacca genitus quæ nullum-
76 dum alium poteſt concipere fortum: quam Aegyptij aiunt fulgure iſtam concipere ex eo Apin. Habet autem hic vitulus qui appellatur Apis, hæc ſigna: Toto corpore eſt niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ: in tergo effigiem aquilæ, ² cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Poſteaquam Apin ſacerdotes adduxere, Cambyſes veluti vecordior, educto mucrone quum veller ferire ventrem, femur percuffit, cachinnansque ad ſacerdotes inquit, O capita nequam, huiuscemodi dij exiſtunt, ſanguine atque carne præditi & ferrum ſentientes? dignus nimirum Aegyptijs hic deus. nos certè ludibrio habuiſſe non iuvabit. Hæc loquutus imperavit ijs quorum hoc munus erat, ut ſacerdotes quidem ſlagris cæderent: cæteros autem Aegyptios, ut quenque feriantem adipiſcerentur, occiderent. Ita feſtum ſolutum eſt, ſacerdotes mulctati: Apis ſauciatus femur, in templo iacens extabuit: quem è vulnere extinctum tumulauere ſacerdotes clam Cambyſe. Ob hoc ſcelus, (ut Aegyptij aiunt) continuò Cambyſes inſan-
it: ³ quum ne compos mentis quidem fuiſſet, exorſus primum perpetrare facinus in Smerdin, ex eiſdem ſibi parentibus fratrem, quem ex Aegypto remiſerat in Perſas liore commotus quòd ſolus ille Perſarum arcum quem I-chthyophagi ab Aethiope attulerāt, ⁴ ad duos digitos traheret: quod nemo alius è Perſis poterat. Smerdi in Perſidem proſecto hanc vidit in ſomnis Cambyſes viſionem: Nuntius quidam è Perſis veniens, ei nuntiare eſt viſus, Smerdin in regio ſedentem ſolio cœlum contingere ver-tice. Ob id Cambyſes ſibi metuens, ne ſe necato à fratre occuparetur imperium, mittit in Perſas ad illum interi-

¹ Nec plura loquutus.

² In lingua ſcarabeum.

³ Quum ne prius quidē compos mentis fuiſſet.

⁴ Quæ verba nō iam ſunt Aegyptiorum, ſed ipſius authoris. q. d. Dicūt illum Aegyptij hinc ſurſum correptum. at qui ne antea quidem mentis compos erat. exorſus, &c.

⁴ Οσοι τιμὴν δὴν δακτύλου, quod Gallicè dicitur, A deux doigts pres. Pro Traheret autē vertendum potius Adduceret, aut Tenderet, ſive Intenderet. hæc enim de arcu potius dicit, ut & ipſe Herodotus in ſequentibus dicit δακτύλου τὴν τιμήν.

mendum Prexasperm, sibi ex omnibus Persis virum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smerdin necandum curauit, (vt quidam aiunt) quum eum eduxisset venatum: quidam inquirunt, quum ad mare rubrum produxisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidem initium scelerum Camby-
 sis exiisse ferunt: secundum autem scelus, sororis necationem, in Aegyptum eum sequitur: quæ ex eisdem parentibus erat soror, atq; eadem vxor: quam hunc in modum ac-
 ceperat vxorem. Quum antehac Persæ sorores in matrimo-
 nium accipere nequaquam consueuissent, Cambyfes vnus sororum amore captus, cupidusq; deinde ducendi il-
 lam vxorem, ¹ quum propter rei insolentiam laboraret ef-
 ficere, accersit eos qui regij iudices nominantur. Fiunt au-
 tem delecti è Persis viri, suntq; ² perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Isti apud Persas ius dicunt, & legum
 patriarum sunt interpretes, & ad eos omnia referuntur. Hos Cambyfes percontatur, num qua lex sit quæ sinat vo-
 lentem cum sorore contrahere matrimonium. Iudices & ³ iuste & ³ ingenuè respondentes, negant vllam se inuenire
 legem quæ sinat fratri nubere sororem: quandam tamen
 inuenire legem, qua liceat regi Persarum facere quicquid
 libeat. Ita neque legem abrogarunt metu Cambyfis: & ⁴ ne legem tuentes ipsi perirent, aliam inuenerunt adiutricem
 eius qui sororem in matrimonium ducere veller. Tunc itaq; Cambyfes ⁴ eam quam dixi accepit vxorem,
 aliquantoque post & alteram. Harum iuniorem quæ ip-
 sum in Aegyptum comitata est, interemit. Cuius mors,
 quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. nam Græci
 quidem aiunt, dum Cambyfes duos catulos, alterum leo-
 nis alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo:
 & quum à leunculo catulus superaretur, alterum catulum
 huius canis fratrem, abrupto loro superuenisse: & quum
 duo essent, ita superiores leunculo extitisse. Et Cambyse,
 dum id cernit, capiente voluptatem, hanc ei assidentem
 illacrymasse. Ea re animaduersa, Cambysem interrogas-
 se quidnam lacrymaretur: & mulierem dixisse, se viso
 catulo suppetias fratri ferente, ideo flere quòd subierit
 memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore vltorem.
 Qb hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse inter-
 emptam

¹ Quum re
 nouam face-
 re in animo
 haberet.

² Donec mo-
 riantur.

³ Et cautè
 respond.

⁴ Eam quam
 diligebat. vel.
 Amicam illā.

empram memorant: A Egyptij verò ob id quòd quum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusque decerptis foliis, virum interrogavit vtrum discerpta lactuca an densa pulchrior foret: quum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiliisse calcibus in pręgnantem, eamque abortu edito decessisse. Ita Cambydes in pręcipuos domesticorum insaniit, siue id propter Apin, siue aliunde, qualia multa in rebus humanis mala contingere consueverunt. Etenim fertur Cambydes ab ipsis natalibus grandi laborasse morbo, quem quidem sacrum nominant: vt haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. Atque in alios quoque Persas insaniisse, veluti in Prexaspem, quem pręcipuo honore prosequabatur, & qui ad eum nuntios perferebat: & cuius filius Cambydis vina miscebat, qui honos & ipse non parvus est: ad hunc (*inquam*) fertur dixisse Cambydes, Quęnam virum Persę me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse, Here, cętera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimiste vino deditum aiunt esse. Hęc Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus, Siccine, inquit, Persę me aiunt vino deditum desipere, nec mentis esse compotem? ergo in eo quod prius dixerunt, non veri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Croesus) aliquando interrogat Cambydes, qualis ipse videretur esse vir ad patrem Cyrum adęquandum. Et illi responderant, eum patre esse pręstantiorem, qui & omnia illius haberet, & Aegypti ac maris accessionem adiecisset. hęc quidem Persę dicebant. Sed Croesus qui aderat, displicente ei quę dicebatur sententia, ad Cambysem inquit, Mihi tu quidem Cyro genite, non videris adęquandus esse patri: nondum enim tibi est filius qualem ille te reliquit. Hoc audito Cambydes delectatus, Croesi sententiam approbavit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit, Intellige nunc ipse per te nunquid Persę vera dicant, an hęc dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui quę in vestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit: nihil esse

1 Id est, Talia per insaniam fecit pręcipuis, &c.

2 Hęc autem aduersus alios Persas insaniit. Id est, Per insaniam egit. Fertur enim ad Prexaspem dixisse, quę pręcip. 3 Cuius filius a poculis ei erat.

4 Non legitur philoxenon, sed philoxin, quam lectione sequentia comprobare videntur.

5 Id est, Vanum esse, vel frusculum.

1 Er me non
sapere.

2 At Prexaspē
quum anim-
aduerneret
hominē men-
te esse captū,
& sibi time-
ret, dixisse,
Here, ego,
&c.

3 Non legit ō-
mnis, sed quibus
ut & in uet. cod.

4 Ob nullū
mortē dignū
crimen. Vel,
Nullo crimine
mortem cōme-
ritos. Sic & sta-
sim pōst.

5 Hęc quum
dixisset, arcū
corripiebat,
&c.

6 At hic quū
illum confi-
gere non pos-
set, uisore qui
se foras prori-
pisset.

quod Persæ dicunt: sin aberrauero, constabit Persas vera loqui, & me esse intemperantem. Hoc loquutus, intendit arcum, puerumque percussit: atque eum collapsum iussit discindi, & inspicere ictum, quumque in corde sagitta esset inuenta, ob id letabundus atque cachinnans, ad patrem pueri inquit, Prexaspes, facta est tibi fides non me insanire, sed Persas. Verum nūc mihi dicito quēnam ex omnibus hominibus iam noris ita ad destinatum emittere sagittas. ² Prexaspes hominem aduertens esse uesānum, & in ipsum quoque insanientem, Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probē iaculari. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, duodecim Persas primoribus pares, ⁴ ob nullius momenti causam necauit, viuos in caput defodiens. Hęc eum facientem Crœsus Lydus censuit his verbis admonendum, Rex, cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe & compesce te ipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere: tu verò viros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis etiam pueros: qualia si multa facies, cōsidera ne abs te deficiant Persæ. Enimvero pater tuus Cyrus, etiam atque etiam mandans, mihi præcepit ut te commonefacerem, subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Crœsus beneuolentiam præse ferens consulebat. Ad quem Cambyfes respondens, Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tanquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetas, quum illi vellent transire in terram nostram. Imò & te ipsum malè præsentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti: sed ob id nequaquam gauisurus: quia olim iam debebam captare in te occasionem. ⁵ Arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. at Crœsus cursu se foras proripuit. ⁶ Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris ut illum comprehensum interimant. Ministri, qui mores eius nossent, Crœsum abdiderunt: hac ratione, ut si Cambyfes facti poenitens requireret Crœsum, eo producto donis afficerentur quòd illum seruassent: si non poeniteret, nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo pōst quum Cambyfes desideraret Crœsum,

Crosum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyfes se quidem inquit Croeso superstitite gaudere, sed iis qui illum fertuissent, veniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas quàm in socios, quum Memphi moratus est, Cambyfes faciebat ¹ insania. Adeoque vetusta recludens sepulchra, mortuos inspiciebat. Etiam templum Vulcani adiens, multo derisu simulachrum illius cauillatus est. siquidem statua Vulcani simillima est iis diis quos Patavicos vocant Phœnices, quos in triremium proripientes circumferunt: quos qui non vidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pygmaei viri imagine. In templum quoque Cariborum, inaccessum alteri quàm sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulachra, multis in ea iocatus verbis, concremauit. Sunt enim & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cum multa igitur apud me documento sunt, Cambysem vehementer insanisse, tum verò illud, quòd alioqui non tentasset templa ² legesque habere ludibrio. Nam si quis vniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas vnusquisque rimatus, suas eligeret. Non igitur credibile est alium quàm dementem, talia ludibrio habere. At ita de suis quenque legibus sentire, licet cum aliis coniecturis colligere, tum etiam hæc: Darius accitos qui in sua ditione erant Græcos percontatus est quanta pecunia vellent defunctis parentibus vscari: illis negantibus vlla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis præsentibus, & quæ dicebantur per interpretem discitentibus, interrogavit eos Indos qui Callatiæ nominantur, qui vscuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum vellent vt patres defunctos igne comburerent. Indi vehementer reclamantes, meliora illum ominari iuebant. Atque ita moribus comparatum est: recteque mihi videtur ³ Pindarus fecisse vt diceret morem omnium esse regem. Cæterum dum Cambyfes in Aegyptum contendit, Lacedæmonij quoque intulere bellum Samo & Polycrati AEacis filio, qui Samum vi occupauerat, eamque inter initia trifariam partitus erat cum fratribus Pantagnoto & Sylosonte: quorum deinde altero necato, altero qui erat iunior eiecto, totam

¹ Vel, Per insaniam.

² Ritusque.

³ Pindarus cecinisse, morem, &c. nam mitius de poetis dicitur, vt Lat. canere.

solus obtinebat, inito foedere cum Amasi rege Aegypti, cum quo hospitium habebat, mittens munera vicissimq; accipiens. Breuique statim tempore res eius adeo processerunt ut per Ioniam ceteramque Græciam celebrarentur.

¹ Bellum inferre cogitaret.

² Centū naves quinquaginta remorum.

³ Nihil ab initio abstulisset.

Quocunque enim ¹ bellum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, quum haberet centum ² biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine vilo cuiusquam discrimine: quòd diceret se magis gratificari amico si ei quæ abstulisset redderet, quàm si ³ nihil adhuc auferret. Multas itaque hic insulas, multa etiam in continente oppida capiebat. Lesbios enim cum omnibus copiis opem Milesius ferentes, nauali prælio vicit cepitque, qui omnem fossarum moenia Sami ambientem vincti foderunt. Atque res Polycratis tantopere secundas esse non latuit Amasin, cui hoc curæ erat. Sed quum assidue forent multo secundiores, Amasis libellum Samum misit in hæc verba scriptum, AMASIS

POLYCRATI ITA INQVIT, Mihi quidem, feliciter ^{cc} agi cum viro amico meo & hospite, audire voluptati est: ^{cc} tamen tuæ magnæ prosperitates mihi non placent, qui ^{cc} intelligo quàm inuidum numen sit. Quod ad me attinet, ^{cc} malim tum meas ipsius, tum eorum qui mihi curæ sunt ^{cc} ⁴ res nunc prosperè ire, & ita per varias fortuna vices ^{cc} ^{cc} uum traducere, quàm in omnibus mihi prosperè cedere. ^{cc} Tu itaque mihi obtemperando, hoc aduersus prosperita ^{cc} ^{cc} tes agito: dispice quid tibi sit quod plurimi facias, quòd ^{cc} ^{cc} que amissum tibi maximè doleret: id ubi inueneris, ita ab ^{cc} ^{cc} iicito ut nunquam ⁵ ad homines veniat. Quòd si prospera ^{cc} ^{cc} tua deinceps non variabuntur aduersis, medeare tu tibi ^{cc} ^{cc} subinde eo modo quem tibi subieci. Hæc quum legisset ^{cc} Polycrates, & in animum demisisset, tanquam bene sibi ab ^{cc} Amasi præcepta, disquirebat quòdnam suorum ornamen ^{cc} ^{cc} torum esset quo amisso maxima ipse molestia afficeretur: ^{cc} atque hoc tandem quæritando inuenit. Erat ei gemma s ^{cc} ^{cc} gnatoria smaragdus, quam gestabat auro inclusam, opus ^{cc} Theodori Samij Telecle geniti. hanc ubi abiiciendam sta ^{cc} ^{cc} tuit, ita abiicere libuit: ⁶ Biremem conscendit: eam dehinc ^{cc} viros quibus illam instruxerat, in pelagus educere iuber. Et ^{cc} postquam ab insula procul aberat, detractum sibi sigil ^{cc} ^{cc} lum, is qui vnà nauigabant inspectantibus abiicit in pel ^{cc} ^{cc} gus: hoc

⁴ Res nunc prosperè ire, nunc infeliceret cedere. Vel potius, Ex rebus alias feliciter, alias infeliceret cedere: Post cedere, adde, Nec enim adhuc de quoquam audisse me puero, qui quum in omnibus felix fuisset, non tandem malè perierit funditus.

⁵ Id est, In hominum conspectum.

⁶ Quinquaginta remorū nauem.

gus: hoc acto renaugauit. Reuerso domum, quum ex iactura afficeretur, quinto sextove quàm hæc acta sunt die, hoc ei casu euenit. Piscator quidam captum à se piscem, grandem sanè ac pulchrum, putauit dignum quo Polycratem donaret, eum ad fores quum attulisset, dixit se in conspectum Polycratis ire velle: à ianitore permissus, donans Polycrati piscem, Rex, inquit, hunc ego quem cepi piscem, etsi operis manuariis vitam tolero, tamen non iudicaui ferendum à me esse in forum, sed te tuaque potentia dignum. Eum itaque assero tibi, donoque. His verbis iste delectatus, ita respondit, Tu verò probè, nec facto solo, sed etiam oratione apud me inisti gratiam: ad cœnamque te vocatum volo. Hæc magni faciens piscator domum abiit. piscem ministri rescindentes, offendunt in eius aluo sigillum Polycratis. Quod vbi viderunt sumptèruntque, ad Polycratem lætabundi quamcelerrimè pertulerunt. Eoque illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum.

1 Polycrates, quum cum subiisset diuinum quiddam id esse, scribit quæ fecisset, & quæ post illa à se facta sibi contigissent. *Vel. Quæ quid sibi post eam rem factam accidisset.*

Polycratès, quemadmodum res diuinitus contigit, singula quæque à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat receperisset. Hæc vbi scripsit, in Ægyptum misit. Quibus tabellis Amasis perlectis quæ à Polycrate venerant, intellexit non posse præstare hominem vt alterum hominem fato impendenti eripiat: vtque Polycrates bene iam moreretur, bonam fortunam semper expertus, quicquid quoque reperiret quæ abiecisset. Misso itaque Samum caduceatore, dixit se ius cum illo hospitij soluere. Quod ideo fecit ne in tristem aliquem grauemque casum incidente Polycrate, animi dolorem veluti de hospite ipse contraheret. Aduersus hunc igitur Polycratem in omnibus bene agentem, Lacedæmonij sumptèrè expeditionem, acciti ab iis Samiis qui post hæc Cydoniam in Creta condiderunt. Polycrates, misso clanculum caduceatore ad Cambysem Cyri filium, aduersus Ægyptum copias comparantem, orauit vt nunciis ad se in Samum missis, rogaret aliquid copiarum. Quod audiens Cambyses, libèrè in Samum misit ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas secum iste mitteret in Ægyptum. Polycratès, delectis quos maxime suspicabatur è popularibus suis ad rebellionem spectare, quadraginta triremes misit Cambysi, mandans ne retro

2 Didicit fieri non posse vt homo hominem à te quæ euentura est retrahat: & Polycrati non felicem fore tandem rerum exitum, qui per omnia prospera fortunam experiretur: adeo vt ea etiam reper.

eos dimitteret. Et alij quidem negant Samios à Polycrate missos, in Aegyptum peruenisse: sed quum in Carpathio mari cursum tenerent, inter se colloquutos decreuisse ne porrò tenderent. Alij verò aiunt peruenisse in Aegyptum, ac retentos inde fugam fecisse: & in Samum redeunt, Polycratem cum classe occurrentem superasse, atque in insulam exisse: sed pugna pedestri commissa repulso, ita Lacedæmonem nauigasse. Sunt qui dicant penes eosdem, ab Aegypto redeunt, aduersus Polycratem, extitisse victoriam: non rectè dicentes mea opinione. Neque enim oportuisset illos asciscere Lacedæmonios, si per se ad resistendum Polycrati validi erant. Præterea nec ratio dictat ut cui permulti aderant, cum auxiliarij mercede conducti, tum domestici sagittarij, is à Samiis redeuntibus numero paucis fuerit superatus: quum præsertim liberi ciuium atque vxores sub Polycrate essent, quos iste inter naualia coactos tenebat, ideo paratos ut si ij qui secum erant, eum redeuntibus aliis prodidissent, vnà cum ipsis naualibus combureret. Posteaquam verò Samij qui à Polycrate exacti erant, Spartam venerunt, adeunt, principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo congressu responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora verò non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerunt, nisi allato panario, illud pane indigere. Quibus iidem responderunt panario superfuturum.² Itaque opem ferendam eis censuerunt. Atq; vbi rem apparauere, cum exercitu in Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, ut Samij aiunt, quia illis aliquando Samij aduersus Messenios auxilio fuissent: ut verò Lacedæmonij aiunt, non tã quia tutari deberent Samios, q̃ ut eosdè vlcisceretur ob interuersum craterem, quæ Cræso portabant, & ob thoracè ab Amasi rege Aegypti ipsis missum. Interceperat enim Samij priore quàm craterè anno, thoracem lineū quidem, sed frequētib; animalium figuris ex auro lanaque versicolore,³ è ligno intertextum: ob id admiratione dignum, quòd quum inscriptæ eius venationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenae ac sexagenas bestiolas, singulasque euidentes: hoc mirum reddebat thoracem. Qualis alter est quem in Lindo Mi-

¹ Illos panario superuacaneam orationem curiosè addidisse. *Q. d. Debuisset illos cōtētos esse panarium seu faccum ostendere. Videtur hic verum esse huius loci sensus, cui tamen fortasse vox aliqua deest.*

² Ferendam tamen illis opem cens.

³ Ex xylo intertextū, quæ admiratione dignum reddebant singula eius fila, quæ quā exilia essent, tamen singula in se tricena ac sexagena fila, & quidē euidentia singula habebāt: Talis & alter est quem in Lindo Min. idem Am. dedicauit. Ad hanc verò in Samum expeditionem adiuerunt etiā Corinthij lubenter.

neruæ

heruz idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaque Lacedæmonij exercitum aduersus Samum, vt Corinthios quoque sollicitarent. In quos etiam Samiorum extabat iniuria ætate quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta quo crater interuersus est. Nam quum Periander Cypseli filius, Sardis ad Halyattem castrandos mitteret trecentos primorum Corcyæorum liberos, Corinthiique qui illos ducebant, Samum appulsi essent, audita Samij causa cur Sardis pueri ducerentur, primum edocuerunt pueros vt ¹ puluinat Dianę contingerent: deinde non finentes ² abstrahi eosdem è puluinari, quum prohiberent Corinthij præbere illis alimenta, ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoque per id tempus celebrant. Quum enim nox aduenerat, quamdiu pueri precabantur, tamdiu exercebant choros virginum atque adolescentium. Tunc autem choros exercentes, esculenta fecerunt ex sesamo ac melle, quæ distribuenda ferrentur: vt ea Corcyæorum filij rapiètes, alimenta haberent. idq; eousque factum est dum Corinthij pueris quos asseruabant omisiss abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reduxerunt. Quòd si defuncto Periandro Corinthiis cum Corcyæis amicitia extitisset, non ob hanc causam Corinthij ³ aduersus Samios expeditionem sumpsissent: nunc ab ipsa vrbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyæis discordes mutuò fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorum Corcyæorum delectos pueros, vlciscendi facinoris gratia quod Corcyreï priores in eum admiserant. nam posteaquam vxorem suam Melissam necauit Periander, accidit vt ad superiorem calamitatem hæc quoque accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, vnus decem & septem, & alter duodeviginti natus annos. hos autem maternus Procles Epidauri tyrannus ad se accitos ea psequeretur charitate qua debebat nepotes ex filia. Quos vbi remittēdos statuit, priusquam dimitteret, Scitis, inquit, pueri, quisnam matrem vestram interemit? Hoc dictum, ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, vt reuersus Corinthum, patrem neque prior affatus sit, neque af-

¹ Templum.
² Abstrahi
supplices è
tēplo, quum
prohib.

³ Ad sumendam in Samios expeditionem operas contulissent.

fantem reaffari, ac ne interroganti quidem responsum reddere voluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus esset colloquutus. Ille narrare vt se auus amantissimè acceperat: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixisset, 80

1 Quippe qui eius non meminisset, & animum ad id non aduertisset.

2 Ad quod Peri. animum aduertens,

3 Multam.

4 Inuidiam quam commiserationem mouere.

5 Corripere.

6 Multam.

1 quippe quòd in mentem non admiserat. Periander dicens, nulla ratione fieri posse quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare. Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narravit. 2 Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiant. Ille illinc eiectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur. Periandro iis qui acceperant comminante, atque vt arcerent imperante. Expulsus hinc in aliam sodalium domum se contulit. Ille et si formidantes, tamen quòd esset Periandri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut alloqueretur, eum sacram 3 pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari veller, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuic & inedia enectum cernens, misertus est, depositaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum est optabilius, istudne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præpositasti mendicam vitam, obstitendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam si quid calamitatis illinc accidit unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusque ego particeps eo magis sum quòd ipse id perpetravi. Tu verò, edoctus quanto satius sit 4 inuidiosum quam miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium 5 castigabat: ille autem nihil patri respondit, nisi ipsum sacram 6 pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquium venisset.

Ibi Periander animaduertens malum filij¹ vehementius esse quàm vt corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram missò. nam Corcyra quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum Socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum auctori. Expugnataque Epidaurò, Proclèm cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum sensisset Periander, sibi que esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne² responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore vt ille huic præcipuè auscultaret. Hæc, vbi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, & domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad penates, desine tibimet officere. ³ Læua possessio est peruicacia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora ⁴ iustioribus præponunt, multi materna sectantes, paterna perdiderunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est prouectæque ætatis: tua ipsius bona ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum appositis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respondens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superesse audiret. Hoc quum mulier renuntiasset, tertio Periander caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcyram velle concedere, sed vt hic Corinthum proficiscatur ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocti Corcyraei, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcyraeis ultionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe vbi peruenere, Samum obsederunt, succedentesque muro, turrem mari imminentem iuxta suburbana transcenderunt. Sed mox cum magna manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat)

¹ Eiusmodi esse cuius sanandi ratio nulla iniri posset. *Vel, Nulla via esse sanabile. Magis ad verbum, Nul-lum exitum habere.*

² Interrogatione. *Vel, compellatione.*

³ Sinistra. *Vel, infausta.*

⁴ Iustis æquitate anteponunt. *i. e. æquum et bonum summo iuri præferunt.*

fantem reaffari, ac ne interroganti quidem responsum reddere voluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu percontatur quænam cum eis auus esset colloquutus. Ille narrare ut se auus amantissimè accepisset: non tamen facere mentionem dicti illius quod Procles in eis dimittendis dixisset, 80

1 Quippe qui eius non meminisset, & animum ad id non aduertisset.

2 Ad quod Per. animum aduertens.

3 Multam.

4 Inuidiam quam commiserationem mouere.

5 Corripiebat.

6 Multam.

1 quippe quòd in mentem non admisserat. Periander dicere, nulla ratione fieri posse quin aliquid illis ab auo sit suggestum: itaque percontando instare. Tunc adolescens in memoriam rediens, id quoque dictum fuisse narravit.

2 Quod Periander in animum accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentius, mittit ad eos apud quos filius ab ipso expulsus degebat, prohibitum ne adolescentem in domum excipiant. Iste illinc eiectus, in alteram se domum conferebat: sed ab hac quoque abiiciebatur, Perianandrois qui acceperant comminante, atque ut arcerent imperante. Expulsus hinc in aliam sodalium domum se contulit. Ille etiam formidantes, tamen quòd esset Perian dri filius, hominem excipiebant. Ad postremum Periander edictum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut

alloqueretur, eum sacram 3 pœnam Apollini debiturum, quantam ipse nuncupabat. Ad hoc edictum quum nemo illum in domum reciperet, nemo affari vellet, ne ipse quidem putauit rem desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, assiduè versabatur. Quem die quarta Periander illuue & inedia enectum cernens, misertus est, depositaque ira, propius accedens, Fili, inquit, vtrum est optabilius, istudne quod faciendo pateris, an patri obtemperando, tyrannidem atque opes accipere quæ ego habeo? qui quum sis & meus filius & beatæ Corinthi rex, præpostasti mendicam vitam, oblistendo atque irascendo illi cui minimè debebas. Nam siquid calamitatis illinc accidit unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusque ego particeps eo magis sum quòd ipse id perpetravi. Tu vero, edoctus quanto satius sit 4 inuidiosum quam miserabilem esse, & simul quid sit in parentes & in meliores se irasci, abi domum. Periander quidem his verbis filium 5 castigabat: ille autem nihil patri respondit, nisi ipsum sacram 6 pœnam deo debere, quòd in ipsius colloquium venisset.

Ibi

Ibi Periander animaduertens malum filij¹ vehementius esse quam ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. nam Corcyra quoque imperitabat. Eo autem amandato, bellum Socero Procli intulit, tanquam præcipuo harum rerum autori. Expugnataque Epidauro, Proclum cepit, quem tamen viuum seruauit. Interiecto deinde tempore quum senuisset Periander, sibi que esset conscius se non esse amplius parem administrandis obeundisque rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erat indoles, hebetiorque esse ei videbatur. Lycophron ne² responsione quidem est dignatus eum qui sibi nuntium afferebat. At Periander in amorem adolescentis propensus, rursus ad eum misit sororem filiam suam, sperans fore ut ille huic præcipue au-
² scultaret. Hæc, ubi venit, Fili, inquit, mauis tyrannidem
³ recidere in alios, & domum patris tui ad alienos disper-
⁴ gi, quam tu ipse habere illuc reuersus? Redi quæso ad pena-
⁵ res, desine tibimet officere. ⁶ Læua possessio est peruica-
⁷ cia: noli malum medicari malo. Multi mansuetiora ⁸ iu-
⁹ stioribus præponunt, multi materna sectantes, paterna
¹⁰ perdidierunt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt a-
¹¹ matores. Pater senex est prouectæque ætatis tua ipsius bo-
¹² na ne aliis tradas. His illa verbis ad inducendum apposi-
tis fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui iste respon-
dens, negat se iturum Corinthum quoad patrem superes-
se audiret. Hoc quum mulier renuntiafferet, tertio Perian-
der caduceatorem mittit, qui dicat se quidem in Corcy-
ram velle concedere, sed ut hic Corinthum proficiscatur
ad tyrannidis successionem. Id approbante filio, Periander
Corcyram ipse veniebat, iuuenis Corinthum mittebatur.
Hæc omnia edocti Corcyraei, ne ad ipsorum regionem Pe-
riander accederet, adolescentem interimunt. Ob hæc
igitur Periander de Corcyraeis ultionem sumebat. Lace-
dæmonij ingenti cum classe ubi peruenere, Samum ob-
sederunt, succedentesque muro, turrem mari imminen-
tem iuxta suburbana transcenderunt. Sed mox cum magna
manu suppetias ipso ferente Polycrate, reiecti sunt. Sed
quum à superiore turri (quæ tergo montis prominebat)

¹ Eiusmodi
 esse cuius sa-
 nandi ratio
 nulla iniri
 posset. Vel,
*Nulla via esse
 sanabile. Magis
 ad verbum, Nul-
 lum exitum
 habere.*

² Interro-
 gatione. Vel,
compellatione.

³ In iura.
 Vel, *infausta.*
⁴ Iustis æ-
 quitatem an-
 teponunt. i.
*Æquum et bo-
 num summo
 iuri præferunt.*

erupissent tum auxiliarij, tum ipsorum Samiorum permul-
ti, & aliquantisper Lacedæmonios sustinuis-
sent ipsi, retro fugam fecerunt, Insequentiq; ab hoste cædebat-
tur. Quod si Lacedæmonij qui aderant, Archiæ & Lycopæ similes ex-
stitissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidem Archias &
Lycopes soli cum Samiis ad murum refugientibus irrum-
pentes, interclusa ad redeundum via, intra urbem Samio-
rum occubuerunt. Equidem ipse cum alio Archia Samij fi-

1 Apud Pita-
nen (huius e-
nim tribus e-
rat) qui ex
omn. hosp. Sa-
mios potissi-
mum honora-
bat, suoq; pa-
tri impositi-
Samij nomen
dicebat, quod
suis pater Ar-
chias str. &c.
Valla autem ita
uertit quasi d-
quod est ante
g-urur, referat
Siphnorum, quum re-
ferat Ag-urur.

lio, eodemque tertio ab hoc Archia, congressus sum¹ a-
pud Pitaniem (huius enim tribus erat, quæ ex omnibus ho-
spitibus maxime Samios honorabat) sibi dicente Samio
nomen à patre fuisse inditum, quod eius pater Archias stre-
nuè pugnans, Sami mortem oppetisset: se verò ideo Sa-
miis honorem habere quod auus suus fuisset à Samiis pub-
licè affectus egregia sepultura. Lacedæmonij, quadragin-
ta diebus in oblidendo absumptis, quum in suscepta re ni-
hil admodum proficerent, in Peloponnesum redierunt.
Fertur Polycratem, (vt rumor quidam temerarius ema-
nauit) magnum numerum monete patriæ è plumbo per-
cussisse, eamque auto induxisse, ac Lacedæmoniis dedisse:
atque ea accepta illos recessisse. Hanc primam expeditionem
Dores aduersus Asiam per Lacedæmonios susceperunt. Sa-
mij qui Polycrati bellum intulerant, posteaquam à Lace-
dæmoniis se relictum iri vident, & ipsi transmiserunt in
Siphnum. deficiebant enim pecuniæ. Vigebant autem ea
tempestate Siphniorum res, eratque hæc insularum locu-
pletissima, vt in qua auraria & argentaria metalla essent,
vnde tantum pecuniæ fiebat vt ex decima eius parte repo-
neretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par,
Siphniis pecuniam quæ quotannis conficiebatur, distribu-
entibus. Qui vbi thesaurum confecerunt, nūquid diu per-
manere possent iosis præsentia bona, cōsultuere oraculum.
Eis ita Pythia respondit,

2 Hac expli-
cantur statim
post.

2 Quum tamen in Siphno fuerint prytaneia cana,
Cana fors facies, tunc Gyr Gaffer adsit oportet,
Qui noceat è ligno agmen, legatumque rubentem.

3 Id est domus
publica.

Erant eo tempore Siphniis³ prytaneium forumque Pari-
lapide exulta: hoc autem oraculum Siphnij neque tunc
statim, neque post aduentum Samiorum intelligere po-
tuerunt.

auerunt. Nam Samij¹ quum velocissimè ad Siphnum applicuissent, miserunt ad urbem cum legatis vnam è nauibus. Veteri autem instituto naues omnes erant rubrica delibutæ: arque hoc erat quod Siphniis Pythia prædixerat, vt obseruarent ligneum agmen ac rubrum legatum. Nuncij igitur vbi peruenere, decem sibi talenta mutuari precabantur. Negantibus Siphniis se mutuatueros, Samij eorum agros populabantur. Id audientes Siphnij, continuo occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorumque multi ab vrbe interclusi, quos postea centum talentis recuperauerunt. Ab Hermioneis quoque Samij pecuniarum loco insulam Thyream acceperunt, Peloponneso adiacentem, quam Troezeniis commendauerunt: ipsi Cydoniam in Creta condiderunt, quum illuc non ea de causâ nauigassent, sed vt Zacynthios ex insula summouerent. In hac vrbe quinquennium degentes, ita rem bene gesserunt vt templaque nunc in Cydonia visuntur, isti fecerint, & Dictynnes præterea delubrum. Sexto eos anno AEginetæ nauali prælio victos cum Cretensibus diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt, eaque rostra apud Mineræ templum in AEgina affixerunt. Hæc AEginetæ Samiis fecere, infensiquod illi antea sub Amphicrate rege, bello AEginæ illato, magnis cladibus illos affecissent, & inuicem affecti fuissent. & hæc quidem fuit causâ. Protraxi autem sermonem de Samiis ob hoc magis, quod tria sunt apud eos opera Græcanicorum omnium maxima. Vnum, montis in centum quinquaginta passus editi, à cuius imo fossa incipiens ad contrarium os deducta est, longitudinis septem stadiorum: celsitudinis autem ac latitudinis, vtrunque octonum pedum. Item per eam totam altera fossa depressa est² viginti cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deriuata à magno fonte aqua fistulis in urbem deducitur. Huius fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Naustrophii filius. Alterum è tribus operibus est agger circa portum in mari, ad viginti passus altitudinis, duobus amplius stadiis longitudinis. Tercium opus est templum omnium quæ nos vidimus amplissimum, cuius architectus primus extitit Rhœceus, Philei filius, indigena. Horum operum gratia sermonem aliquanto magis ex-

¹ Quumprimū Siph. applicuerunt.

² Viginti cubitorum altitudinis. i. profunditatis, triū autē pedum latitudinis. Valla autem pro primū legitur.

1 Rebellaue-
runt. *Vel, In-*
surrexerunt.

2 Inuaden-
dū regnum.

3 Rebellaſſe.
Vel, Inſurre-
xiſſe.

4 Aut vlla
contentio.
vel diſceptatio,
magna aut
parua ex illo
aduerſus te
oriatur.

5 Si forte ta-
men mortui
reſurrexerūt,
puta fore vt
etiam Aſtya-
ges Medus re-
beller: ſin res
ita ſe habent
vt antea. *i. ſi*
mortui nihilo
magis nunc re-
ſurgunt quā
antea, fieri nō
poſteſt vt no-
uum aliquod
malum ab il-
lo tibi repul-
ſulet.

6 A quo ve-
niens. *i. miſ-*
ſus, nos Smer-
di dicto audi-
entes eſſe iu-
beat.

tendimus. Cambyſe Cyri circa AEgyptum immoran-
te, ac deſipſcente, duo magi iidemque fratres¹ coniuraue-
runt: quorum alterum Cambyſes reliquerat rei domeſti-
cæ curatorem. Hic cognita Smerdis nece, quæ occultaba-
tur, paucisque Perſarum erat nota, plerisque eum viuere
arbitrantibus,² rebellandum ſibi putauit, atque ita rem
eſſe aggrediendam. Erat ei in regia germanus, quem dixi
vnā conturaſſe, corporis habitu quamſimillimus Smerdi
Cyri filio, quem Cambyſes fratrem ſuum interemerat: nec
ſpecie tantum corporis Smerdi aſſimilis, ſed etiam cogno-
minis. Hunc virum magus Patizithes inſtructum quem-
admodum ipſe illi omnia peracturus eſſet, in regium fo-
hūm perducit. Hoc acto, caduceatores cum alia in loca,
tum verò in AEgyptum dimittit ad exercitum, qui edice-
rent vt Smerdi Cyri filio deinceps obedirent, non Camby-
ſi. Hæc caduceatores alij alibi edixere. Is quoque qui ad Æ-
gyptum delegatus erat, (inuenit autem Cambyſem atque
exercitum in Ecbaranis Syriæ agentem) ſtans in medio,
præcepta magi expoſuit. Hæc audiens Cambyſes, vera lo-
qui caduceatorem ratus, ſeque à Prexaſpe eſſe proditum,
quò diſſuſus ad occidendum Smerdin, rem non peregiſ-
ſet, intruens in eum, Prexaſpes, inquit, rem mihi non exe- 82
quutus es quam iniunxeram. Ad quem ille, Iſta here, ait, ce
haudquaquam vera ſunt, vt aut frater tuus aliquando re- ce
beller in te, ⁴ aut quippiam ex illo viro certaminis exiſtat ce
magni exiguiſſe. quippe quum ego ſim exequutus quæ tu ce
mihi imperaſti, quiq; hominem meis ipſius humanim ma- ce
nibus. ⁵ Quòd ſi deſuncti rebellant, expecta vt etiam Aſtya- ce
ges Medus in te rebeller: ſin autem ita habet vt antea habe- ce
bat, nihil tibi ex illo nouum amplius germinabit. Igitur ce
mitte mecum qui aſſequantur caduceatorem, qui percon- ce
tando indagent⁶ nūquid à quo Smerdi rege nobis denun- ce
tatum venit, eum audierit. Hæc loquentem Prexaſpem ce
Cambyſes audiens, quum ei placuiſſent, conſeſtim ad aſſe-
quendum caduceatorem miſit. Eum, vbi rediit, Prexaſpes
his verbis interrogauit, O homo, quandoquidem te ais à ce
Smerdi Cyri filio venire nuntium, dicito veritatem: quæ ce
dicta, abito ſoſpes. Vtrum Smerdis ipſe in conſpectum ce
datus tibi iſta mandauit, an quiſpiam eius miniſtrorum? ce

Tura

- 10 Tum ille, Equidem, inquit, ego Smerdin Cyri filium, ex
 11 quo Cambyfes aduersus Ægyptum fecit expeditionem,
 12 nunquam conſpexi: ſed magus quem Cambyfes rerum
 13 ſuarum familiarium procuratorem conſtituit, is mihi iſta
 14 mandauit, dicens Smerdin Cyri filium ¹ optare hæc apud
 15 vos dici. Hæc ille loquens, nihil ementitus eſt. Tum Cam-
 16 byſes, Prexaſpes, inquit, tu quidem quia vt vir bonus im-
 17 peratâ feciſti, culpam effugiſti: verum quiſnam fuerit è
 18 Perſis qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomi-
 19 ne? Ad quem Prexaſpes, Ego, inquit, hoc quod actum eſt
 20 mihi videor intelligere. Magi ſunt qui aduerſus te inſurre-
 21 xerunt, Parizithes quem tu rerum familiarium curatorem
 22 reliquiſti, & frater eius Smerdis. Ibi Cambyſem, quum
 23 Smerdis audiſſet nomen, ² percuffit veritas ſermonis, ac
 24 ſomnij, per quod ei quidam viſus fuerat nuntiare Smerdin
 25 regio inſidentem ſolio, ad cœlum vſque pertingere verti-
 26 ce. Agnoſcens itaque ſine cauſa fratris interemptorem ſe
 27 fuiſſe, deſcebat Smerdin. Quem vbi ³ deſceuit (vt erat omni-
 28 clade afflictuſ) in equum inſiliit, habens in animo ⁴ quam-
 29 raptiſſimè Suſa verſus exercitum ducere in magum. Inſi-
 30 lienti in equum ⁵ vagina gladij excidit, vnde nudatus gla-
 31 dius perſtrinxit eius femur, in ea ſcilicet parte in qua prius
 32 ipſe tanquam opportuna ad feriendum (vt ſibi videba-
 33 tur) percufferat Apin Ægyptiorum deum. Vulneratus
 34 Cambyſes, quòdnam illi oppido nomen eſſet interroga-
 35 uit. illi aiunt Ecbarana. Sed quum fuiſſet iam antea Cam-
 36 byſi redditum ex vrbe Buti oraculum, eum in Ecbaranis
 37 deceſſurum, ipſe interpretabatur ſe in Ecbaranis Mediæ
 38 (vbi res eius omnis erat) ſenem vita functurum: at ora-
 39 culum in Ecbaranis Syriæ loquebatur. Tunc ⁶ poſtquam ſci-
 40 ſcitatur, reſipuit, oppidi nomen audiens, tum magi iniu-
 41 ria percuffus, tum vulnere: verbaque oraculi expendens,
 42 Hoc in loco, inquit, fatale eſt Cambyſem Cyri decedere.
 43 Hactenus tunc loquutus. Viceſimo dehinc die accitis Per-
 44 ſarum qui aderant præſtantiſſimis quibuſque, ita inquit,
 45 10 Quod maximè occultum volebam Perſæ, ⁷ id cogor a
 46 11 pud vos efferre. ego enim quum apud Ægyptum age-
 47 12 rem, inter quietem viſum vidi, ⁸ quod quidem minimè
 48 13 viſum oportuit. Videbatur mihi nuntius quidam domo

1 Iniunxiſſe.
Vel, mandaſſe.

2 Videtur hæc
phraſis reſpon-
dere noſtra, Il
fut touché en
ſon cœneur.

3 Deſceuit, &
de tota cala-
mitate queſt⁹
eſt, in equum
inſ.

4 Quam pri-
mum. Vel, Tri-
mo quoque
tempore.

5 Gladius.
vagina exci-
dit.

6 Poſtquam
ſciſcitatus, op-
pidi nomen
reſciuit, tum
magi iniuria
percuffus, tū
ex vulnere,
reſipuit, vel,
adſeſcedit, &
intellecto o-
raculo, vel, &
quum mente
complexus eſſet
oraculum, di-
xit, Hoc in lo-
co fatale eſt
Camb.

7 Eò reda-
ctus ſum vt id
apud vos eſ-
ſeram.

8 Quod vti-
nam minimè
vidiſſem.

adueniens, nuntiare Smerdin in regio sedentem folio, cor-
 lum capite contingere. Ex quo veritus ne à fratre exueret
 principatu, properantius quàm prudentius feci. neq; enim
 in hominis natura situm est auertere quod euenturum
 est. Itaq; demens ego Prexaspem Susa ad Smerdin inter-
 imendum misi. Quo tanto scelere perpetrato securius de-
 gebam, nequaquam coniectans fore vt Smerdi sublato,
 alius quispiam mortalium in me exurgeret. Vnde prorsus
 euentu rerum frustratus, & parricida fratris incassum ex-
 stiti, & nihilominus regno exutus sum. nam Smerdis ma-
 gus erat is quem dæmon mihi per quietem demonstraui
 in me arma sumpturum. Hoc opus quum ego perpetra-
 rim, iam vobis Smerdin Cyri non superesse existimetis, sed
 magos vobis regnum occupasse: quorum alterum rerum
 domesticarum procuratorem reliqueram, alter eius frater
 est Smerdis. Quem igitur decebat præcipuè vicem meam
 vicisci, indigna à magis passi, is¹ immerita morte à proxi-
 mis suis affectus est.² Secundo loco (quod reliquum est
 Persæ) necessariissimum mihi demandare vobis quod è
 vita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regios deos ob-
 testans cum omnes vos, tum maximè Achæmenidas qui
 adestis, ne per socordiam permittatis vt imperium rursus
 redeat ad Medos. Sed si dolo occupatū est, illud dolo surri-
 piatis: sin vi præreptum,³ vi recuperetis. Hæc vobis facienti-
 bus, & tellus fructum proferat, vxoresq; & pecora pariant in
 omne tempus libertate fruentibus: secus facientibus, con-
 traria his quæ dixi imprecor: & præterea vniciq; Persa-
 rum eum finem qualis mihi contigit. Simul hæc loquutus
 Cambyfes,⁴ defleuit omnem suam conditionem. Persæ vt
 regem lamentantem conspexere, vniuersi tum vestimen-
 ta rescindere, tum effuso ploratu vti. Post hæc vbi femoris
 os⁵ vitiatum est, femurq; celerrimè contabuit, Cambyfi
 vita erepta est Cyri filio, quum regnasset septem omnino
 annos & menses quinq; , nulla vnquam prole suscepta vi-
 rili sœmineæve. At Persis qui aderant magna offusa est in-
 credulitas, rerum potiri magos, interpretantibus potius,
 Cambysem quæ de nece Smerdis dixisset, ea dixisse vt illi
 omne nomen Persicum redderetur hostile. Itaque pro cer-
 to habebant Smerdin Cyri per rebellionem regnare, vt-
 pote

1 Impia.

2 Quum ve-
 rò iste super-
 stes non sit,
 hoc mihi se-
 cundo loco re-
 linquitur im-
 primis neces-
 sarium, vt vo-
 bis mandata
 dem de ijs
 quæ mihi vi-
 ta excedenti
 præstari vo-
 lo. Hæc igitur
 à vobis extre-
 mum peto,
 per regios
 deos obt.

3 Vi recu-
 peretis pro
 virili. Vel, Pro
 viribus.

4 Omne il-
 lud factum
 suū deservit.

5 Alij, Carie
 exesum fuit.
 Alij etiam ali-
 ter.

pote Prexaspe vsque pernegante à se fuisse Smerdin interfectum. Neque enim tutum ei erat post Cambyſis obitum fateri, ipſius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyſe, ſimulando ſe Smerdin eſſe Cyri filium, qui ipſi fuerat cognominis, ſecurus regnavit menſes ſeptem, qui reliqui erant ad implendum octauum annum regni Cambyſis: per quos menſes omne genus liberalitatis in ſubditos munificentiaque exhibuit, adeo ut eius defuncti magnum ceperit deliderium omnes Aſia incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas quibus imperabat nationes edictis magus im munitatem tributorum ac vacationem militiæ in triennium tribuit: atque hoc quidem ſtatim adeptus imperium edixit. Octauo autem menſe, quiſnam eſſet compertus eſt hunc in modum: Erat Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atque opibus primo cuique Perſarum par. Hic Otanes magum non eſſe Smerdin filium Cyri primus ſuſpicatus eſt, ſed eum quierat, hac coniectura, quod neque ex arce progrediebatur, neque Perſarum procerum quempiam ad conſpectum ſuum vocabat. Itaque¹ eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit faciendum: Quum haberet filiam nomine Phædymam, quam Cambyſes tenuerat, cuiusque tunc magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambyſis vxorum: miſit ad eam quendam ſciſcitatum quocum homine cubaret, cum Smerdi Cyri,² an cum altero. Illa remiſſo nuntio, negauit ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdin filium Cyri vidiffet vnquam, nec eum cum quo cubaret noſſet quiſnam eſſet. Ad hanc rurfus mittit Otanes, inquit, Si ipſa Smerdin Cyri non habes cognitum, ſaltem ſciſcitare ab Atolla quocum viro tu atque illa cubitaris. non enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem. Filia ad hoc reſpondit, Ne in Atollæ quidem colloquium venire poſſum, aut vllam aliam cernere mulierum cum illo cubantium. Namque hic vir, quiſquis eſt, quum primum adeptus eſt regnum, nos diſperſit, aliam alibi collocans. Audiendi hæc Otani res eſt viſa manifeſtior. itaque tertio nuntium ad eandem mittit in hæc verba, Filia, decet te bonis ortam natalibus, ſuſcipere periculum quod te ſubire pater hortatur. Si enim iſte Smerdis filius

¹ Quum eū ſuſpectū impoſtura haberet, ita egit. Quum hab.

² An cum alio quopiam.

Cyri non est, sed is quem ego suspicor, non debet neque tuo frui contubernio, neque quod potentiam Persarum obtineret, impune latari, sed poenas luere. Nunc igitur hoc agito: quum tecum cubabit, animaduertesque soporatum, palpa eius aurículas: quas si habentem compereris, cum Smerdi filio Cyri te cubare existima: sin minus, cum Smerdi mago. Ad hæc Phædyma respondet, se, si id faciat, magnum adire discrimen, quoniam probè scit, si ille careat auribus, & ipsa in palpando deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur: tamen se id facturam. Et Phædyma quidem recipit se patri hoc esse perfecturam. Huic autem Smerdi mago Cyrus, quum regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phædyma hæc Otanis filia, quæcunque receperat patri exequuta est. nam ubi vices eius fuerunt adeundi magum, (etenim vxores Persarum per vices in orbem ad illos pergunt) adiens magum, vnà cubuit, eiusque, dum vehementer soporatus esset, aures palpauit: quibus carere hominem non difficulter, sed faciliè sanè deprehendit. Vbi illuxit, celestimè patrem certiorum rei gestæ facit. Iste, sumptis Aspathinæ & Gobryæ Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua sponte rem ita se habere suspicabantur. eoque verba quæ Otanes attulerat, admiserunt: constitueruntque ut singuli sibi singulos in societatem deligerent à Persis quibus maximè confiderent. Asciiuit itaque sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzum, Aspathines Hydarnem. hi quum sex forent, Darius à Persis (nam his patet eius Hytaspes præerat) Susa aduenit. qui quum aduenisset, placuit sex Persis hunc in societatem adsciscere. qui quum seprem essent, congressi colloquuti que, fidem mutuò dederunt. Quumque ad Darium ordo dicendæ sententiæ venisset, ita apud cæteros verba fecit, Equidem mihi videbar ego solus nosse magum regnare. & Smerdin filium Cyri mortem oppetisse: atque ob id ipsum dedita opera huc me contuli, ad necem mago comparandam. Verum quandoquidem contigit ut vos quoque rem sciatis & non solum ego, videtur mihi confestim esse transigendum neque differendum. differre enim satius non est. Ad hæc Oranes, Fi-

84 li, inquit, Hyſtaſpis, & patre egregio ortuſes, & te nihilo in-
 » ferioſorem eſſe patre tuo, indolem præfers: noli tamen ita
 » proſperare ad rem aggrèdiendam inconſultò, ſed confi-
 » rantius illam capeſſe: quam ita demum aggrèdi debemus
 » quum plures fuerimus. Tum Darius, Viri, inquit, qui ad-
 » eſtis, ſi eo quem Oranes dixit vtemini modo, ſciatis vos
 » deterrimè perituros. aliquis enim priuati lucri ratione ha-
 » bita rem ad magum deferet. Et vos quidem debebatis po-
 » tius per voſmet qui cõperatis, iſta exequi: ſed quoniam
 » ſtauiſtis ad plures referendum & me adhibendum, aut ho-
 » die tranſigamus, aut ſcitote, ſi nobis hodiernus elabatur
 » dies, non alium occupaturum vt me apud magum accu-
 » ſet, ſed me vt vos accuſem. Ad hæc Oranes, quum cerneret
 » Darium proſperare, Quoniam, inquit, nos maturare com-
 » pellis, nec ſinis diſſerre, age, expone nobis ipſe quõnam
 » pacto regiam introire poſſimus, & illos aggrèdi. excubias
 » nanq; diſpoſitas eſſe, ipſe quoq; etſi non viſu, certè auditu
 » noſti: quas qua ratione penetrabimus? Cui reſpondens
 » Darius, Multa ſunt, inquit, Oranes, quæ nequeunt oratio-
 » ne declarari, ſed factò: alia, quæ oratione declarari poſ-
 » ſunt, ſed vnde nihil clari operis exiſtit. Vos verò noſtis, ex-
 » cubias quæ diſpoſitæ ſunt, haudquaquam difficiles eſſe ad
 » penetrandum. nam quum nos tales ſimus, nemo non,
 » quiſquis ille ſit, cedit nobis, partim ob reuerentiam, par-
 » tim ob timorem. Adde quòd habeo prætextum accom-
 » modatiſſimum cui innitamur. ſiquidem è Perſis veniſſe
 » medicam, ac velle quædam à patre mandata regi nuntia-
 » re. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. nam
 » idem optamus quiq; mendacium dicimus quiq; veri-
 » tatem: quippe quum ij qui mentiuntur, tunc mentiantur
 » quum perſuadendo ſunt quippiam lucri facturi: & qui ve-
 » rum dicunt, ideo dicant vt verum dicendo aliquod lucrum
 » conſequantur. Et alius huc, alius illuc magis propenſus eſt.
 » ita non idem factitando, idem tamen obtinemus. quòd ſi
 » nihil lucri faciendum eſſet, peræquè & verax foret men-
 » dax, & mendax verax. Quod autem ad ianitores attinet, ſi-
 » quis eorum libenter cedit nobis, vtilius ei ſuo tempore e-
 » rit: ſiquis reſiſtere conabitur, vt erit hoſtis, ita tũc pro hoſte
 » habeatur: deinde intro irrumperes, rem tranſigamus. Poſt

1 Calumni-
osè.

2 Neq; hoc
cœtu dissolu-
to, eundem
aliò cenfeo-
quàm rectè
ad magum.

3 Præterea
apud Persas
in maxima
existimatio-
ne esset.

4 Pollicita-
tes se decies
millies ipsius
bona multi-
plicaturos.

hæc Gobryas, Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recu-
perare imperium: aut, si recuperare non poterimus, mor-
tem oppetere, quàm, quum simus Persæ, viro Medo pare-
re, & quidem aures non habenti. Quum præsertim qui-
cunque vestrum Cambyfi ægrotanti adfuistis, memoria
teneatis quæ ille dum vita excederet, Persis imprecatus est,
nisi imperium recuperare tentarent: quæ nos tunc non
admittebamus, ¹ inuidiosè dici à Cambyse existimantes.
Nunc igitur calculum pono in Darij sententiam: ² neque
hunc cœtum dissoluendum cenfeo, sed statim aduersus
magum adeundum. Hæc dicta à Gobrya cæteri compro-
barunt. Interca verò dum ab istis consultatur, fortè hoc
contigit, vt magi inito inter se consilio statuerent conciliandum sibi amicum Prexaspem, quòd indigna passus à
Cambyse esset, occiso eius filio ictu sagittæ, & solus mor-
tem Smerdis Cyro geniti nosset, quem ipse suapte manu
interemisset: quòd ³ præterea *ob id* apud Persas maxima fla-
grabat inuidia. His de causis accitum hominem, sibi ami-
cum comparabant: accipientes fidem ac iusiurandum, fal-
laciæ quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturum
neque cuiquam mortalium patefacturum, ⁴ pollicitantes
innumerabilia se ei duros. Recipiente Prexaspe factu-
rum se quæ magi suaserant, iterum illi dicere, in animo se
habere omnes Persas sub murum arcis conuocare: ideoq;
iubere hunc conscensa turri prædicare, à Smerdi Cyri Per-
sis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipientes, ve-
luti homini summæ apud Persas authoritatis, & qui sæpe
numero asseuerasset eum esse Smerdin Cyri, ac eadẽ à
se factam pernegasset. Hæc quoque Prexaspe se paratum
exequi dicente magi conuocatis Persis hominem in tur-
rim perductum iubent habere orationem. Prexaspes, ea
quæ ab istis oratus fuerat sponte obliuiscitur: exorsusque
ab Achæmene, seriem familiæ Cyri recenset: & vbi tan-
dem deuenit ad Cyrum, commemorauit illius in Persas
beneficia. His expositis, prompsit veritatem, causatus i-
deo se hætenus occultasse quòd sibi tutum non fuisset
proferre rem gestam, sed impræsentiarum necessitate
coactum proferre: dixitque se à Cambyse adactum Smer-
din Cyri occidisse, & magos esse qui regnent. Multis quo-
que ver-

que verbis Persas deuouit nisi rursus imperium recuperarent, ac magos vlcerentur. Hæc loquutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modum Prexaspes, vir per omne tempus vitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ, vbi constituerunt aggredi protinus magos, neque rem differre, deos comprecatum ierunt, ignari omnino eorum quæ circa Prexasphem acta essent: sed hæc inter eundum in medio itineris audierunt: eoque à via secedentes

8) iterum colloquuti sunt. Quorum qui cum Otane optauerant rem proflus differri, videbant negantes tunc esse adoriendam: qui verò cum Dario, confestim eundum, & quod decretum esset peragendum. Eis concertantibus apparuerunt septem accipitrum paria, insectantium duo patria vulturum, eosque vellicantium atque insectantium. Quod intuentes septem Persæ, sententiam Darij comprobarunt: & mox freti auiibus ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas adfuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. nam custodes reueriti Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui venirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos qui erant à nuntijs: & ab his qua gratia venirent interrogantur. Simulque inter percontandum ianitoribus minitabantur quòd homines ingredi pemississent: atque vltius pergere volentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: ijdemque cursu in conclaue contendunt, intra quod tunc fortè ambo magi agebant, & de ijs quæ à Prexaspe erant acta consultabant. Qui quum vidissent tumultuantes eunuchos atque vociferantes, procurrerunt vterque: & quod fiebat animaduertentes, ² ad vires conuersi sunt: quorum vnus occupat arcum, alter lanceam sumit. atque inde ³ miscentur inuicem. Verum arcus ei qui illum sumpserat, quum hostes iuxta essent, nulli vsui fuit: alter qui se lancea tuebatur, tum Aspathmis femur percussit, tum oculum Intaphernis: oculoque ex vulnere Intaphernes, non tamen & vita priuatus est. Hos igitur alter magorum vulnerauit: alter verò, quando, arcus ei nulli vsui erat, in thalamum qui erat conclauis contiguus, se proripuit, fores occlusurus.

1 Rem iterum in disquisitionem vocauerunt. Ex quibus Otanes omnino autor erat vt differret, neque, rebus flagrantibus, incceptum capessere: (ut legatur, videtur) at Darius confest.

2 Vires suas aduersus illos experiri cœperunt. Vel, Tro viribus illis obsistere cœperunt.

3 Manus conserebant.

1 Quum autem pedem cōferret cū m. *Vel, Quum autem manu conferret. Vel, Quum adortus esset Gobryas magum.*

2 Ego certe, ut posthac nostrum unus rerum solus potiar, *vel, ut totum imperium uni nostrum posthac deferatur, autor non fuerim. Q. d. Non esse posthac de hoc cogitandum ut imperium uni deferatur. Neque enim dicit, Posthac deferatur, quasi iam antea delatum fuerit. Sic intellegendum paulo post ut virtus imperii usurparet.*

3 Nam quo progressa sit Cambyſis insolentia vidiſtis, & magi insolentiam experti eſtis.

4 Quomodo autem monarchia sit res bene ordinata, in qua licet pro lib.

&c. Vel, Quomodo autem in monarchia res bene composita esse possint?

5 Hæc autem duo habens, omne vitium habet.

Sed illuc duo de septem cum eo irrumpunt, Darius & Gobryas: 1 quum autem Gobryas esset implicitus cum mago, Darius adhuc stans atque hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas otiosum stantem, interrogavit cur non videretur manu. Respondenti Dario, Dispicio ne te feriam, Tu verò inquit, vel per vtrumque exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis ictu vibrato magum casu percussit. Interfectis magis capita demunt, eaque gestantes quinque eorum, duobus reliquis qui saucij erant illic relictis, tum quod inualidi essent, tum arcis tuendæ causa, foras procurunt cum vociferatione ac tumultu: cæterosque Persas compellando, rem gestam exponebant, capita ostentantes: & simul quicumque magorum ipsis occurrebat mactabant. Persæ, cognito quod actum ab his erat, ac dolo magorum, & ipsi facienda sibi eadem censuerunt: eductisque gladijs, ut quemque reperiebant magum, interficiebant: & nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminem magorum reliquissent. Hunc diem Persæ maximè solennem publicè observant, & in eo ingens celebrant festum, vocantes id *μαγοφονίαν, id est magorum cadem.* quo die nulli magorum fas est prodire in lucem, sed cuncti se intra domum continent. Vbi resedit tumultus, diesque quinque excessere, ij qui magos inuaseraut, de omni rerum statu consultabant. Quorum orationes etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt: Oranes hortabatur ut rem Persicam in medium constituerent, ita inquit, 2 Vnum è nobis principem fieri amplius mihi non videtur: neque enim id aut iucundum est, aut bonum. 3 Nam & quò licentiæ Cambyſes processerit, nostis, & quò magus. 4 Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impunè: quæ virum, etiam si optimus omnium fuerit, tamèn, quum in ea positus est, extra consuetos abiecerit sensus? Quippe quum præter invidiam ab initio ingentem homini, ingeneretur ex præsentibus bonis insolentia. 5 Itaque hæc duo mala habens, nimirum omnem

malitiam

malitiam habet, tum per insolentiam, quod expletus omnibus rebus est, tum per inuidiā multa facinora admit- tens. Atenim vir tyrannus, ut qui omnia bona obtineat, debebat sine liuore esse: verum ita natura comparatum est ut is sit aduersarius popularibus suis. siquidem eorū optimis quibusq; qui sapientiores sunt atq; viuunt, inuidet, de- terrimis delectatur: & quod indecentissimum est, criminationes admittere optimum putat. Nam siue admireris eum modeste, offenditur quod non effusē hoc facias: siue effusē facias, offenditur, quasi sibi assenteris. Er ut exequar dicendo quæ maxima sunt, iura patriæ labefactat, foem- nis vim affert, indemnatos interimit. At quum domina- tur multitudo, primum quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomiam, id est iuris aequalitatem: deinde verò nihil eorum agit quæ monarchus: hoc est uni- cus princeps. nam magistratus tum sorte deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia deniq; consi- lia in commune referuntur. Itaq; (ut meam dicam senten- tiam) censeo nobis monarchiæ deiectionibus statum mul- titudinis esse optandum. in multitudine enim omnia in- sunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus autem ad oligarchiam, id est ad statum paucorum, rem traducens, ad eam socios hortabatur, his verbis, Quæ Ota- nes dixit de abolenda tyrannide, ea sunt pro dictis à me quoq;: sed quatenus hortabatur summam rerum deferri ad multitudinem, in hoc ab optima errauit sententia. Ete- nim populari multitudine nihil est neq; insipientius, neq; insolentius. Itaq; eos qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad in- temperantis plebis recidere sæuitiam, nequaquam tole- randū est. Nam tyrannus, siquid facit, intelligens facit: at plebi suum est nihil intelligere. quo. n. pacto sciat, qui neq; edoctus est, neq; honestū nouit, ne domesticum quidem? & qui ad res agendas sine consilio præceps ruit torrenti

1 Ut contra- rio modo se in populares suos gerat.

Vel, Contrarijs moribus erga suos populares præditus sit. Vel breuius, Sed cō- tra comparatus est in ciues. ut vniuersos sum- matim aduer- bialiter.

2 De terri- mis delecta- tur: crimina- tionibus et- iam, vel calu- mnijs, locum dare optimū putat. Et

(quod est quiddam mi- nimē omniū secū consen- tiens) si qui- dē eum me- diocri, vel mo- dica, admira- tione prose- quaris, in sen- sus est quod non impensē colatur: sin impensē quis eum colat, eo cultu, tanquā assentatione, offenditur.

3 Nobis igitur

censeo, missam facientibus tyrannidem, euehendā, vel prouehendā, esse multitudinē in multitud. &c. i. missam facientibus de tyrannide deliberationem.

4 Qui tyranni insolentiam fugiunt, in plebis effrænæ insolentiam inci- dere, neq; 5 At plebi nulla intelligentia inest, quomodo enim intelli- gat, vel, unde enim intelligentia ei adsit, qui nec edoctus est nec nouit honestum quicquam, ne in sua quidem familia: & qui ad res ag. &c. Sed viciū potest et- aliter exponi.

flumini similis? Quare siqui malè consultum Persis cupi-
unt, ij statu populari vtantur: nos verò cœtu virorum op-
timorum delecto, ad eos imperium deferamus. nam in-
ter eos & ipsi erimus, & ex optimis viris credibile est opti-
ma existere consilia. Hanc Megabyzus sententiam di-
xit. Tertio loco suam Darius, inquiens, Quæ Magabyzus
dixit, quatenus ad statum popularem pertinent, rectè mi-
hi videtur dixisse: quatenus autem ad statum paucorum,
non rectè. propositis enim tribus statibus, & his omnibus
optimis, vt optimè imperet populus, optimè pauci, optimè
vnus, inter hæc multo antecellere vnus imperium sentio.
imperio enim vnus viri qui optimus sit, nihil melius esse
constat. Quod qui sentit, non immeritò statum popula-
rem missum faciat. vt taceam sic præcipuè consilia in ad-
uersarios trahi solere. At in statu paucorum, quum plures
virtuti incumbant in publicum, vehementiora priuatim
odia excitari consueuerunt. quum enim quisque princeps
esse optet, & in dicenda sententia vincere, ad ingentia in-
ter se odia euadunt. Ex quibus seditiones existunt, è sediti-
onibus cædes, è cædibus ad vnus imperium deuenitur.
vnde intelligi datur quanto sit hoc illo præstantius. Iam ve-
rò, plebe imperante, fieri non potest quin malitia exoria-
tur: exorta malitia in republica inter malos, non odia fi-
unt, sed amicitia validæ. qui enim aduersus rempublicam
facinorosi sunt, mutuò se occultant: idque tam diu fit dum
aliquis populo præpositus tales homines compescat, is vi-
delicet quem populus inter cæteros admiretur. Hic quum
admirationi est, tunc verè monarchus ostenditur, decla-
rans in hoc monarchiam esse rem omnium præstantissi-
mam. Atque vt in summam omnia colligam, vnde nobis
libertas exitit, & à quo data: à populone, an ab oligarchia,
an à monarcho? Ego igitur sentio, quum sitis per vnū vi-
rum liberati, vos debere talem rem complecti, ne alioqui
leges patrias dissoluatis bene conditas: quod nequaquam
satiū est. Hæ tres dictæ fuerunt sententiæ, quarum vltimæ
quatuor reliqui assenserunt. Otanes, qui iuris æqualitatem
facere Persis studebat, vbi ipsius sententia reiecta est
apud alios, ita in medium loquutus est, Viri seditionis, quo-
niam constat necesse esse vnus aliquem è nobis regē fieri, siue

1 Nam qui hoc animo præditus sit, sine vlla reprehensione multitudinē gubernauerit: vt tac. &c. qui sequens locus in Græc. edit. mendosus esse videtur, & deesse infinitus.

2 Monarchus euadit.

3 Sétio, quū per vnum nobis imperantē sumus liberati, hoc vnus imperium nobis esse tuendum. ac præterea, leges patrias nō esse soluendas, quæ rectæ sunt, vel bonæ. non enim cōsultū nobis hoc fuerit. Hæ tres dictæ.

4 Conspirationis socij, vel, factionis.

" si sine per sortem, sine permissu Persarum per multitudinis
 " electionem sine qua alia ratione, equidem ego ¹ vobis non
 " refragor: quippe qui neque præesse volo, neque subesse. Et
 " hac lege cedo vobis ius meum imperij, ut nulli vestrum aut
 " ipse ego, aut ullus vnquam meorum subsit. Otane hæc
 loquuto, ceteri sex eius postulatis assenserunt. Ita hic
 alijs non refragatus, è medio abiit aliò sessum. ² Cæteris
 autem septem de rege iustissimè deligendo consultantibus,
 visum est, si ad aliquem ex ipsorum numero regnū per-
 ueniret, Otanè donari debere peculiartiter eiusq; deinceps
 posteros cum omni alio magnificentiæ genere apud Persas
 honorificentissimo, tum Medica quotannis veste. Quæ
 ideo decreuerunt ei donanda quòd primus rem agitaue-
 rat, & ipsos in cœtum coegerat. Et hæc quidem peculiari-
 ter Otani decreuerunt: illa verò in commune, ut regiam in-
 troire vnicuique è septem sine internuntio liceret, nisi for-
 tē cum vxore cubaret rex: neue regi fas esset aliunde quàm
 è familia coniuratorum vxorem ducere. De regno autem
 hunc in modum: ut sub ortum solis conscensis equis, dum
 in suburbanis vectarentur, cuius equus vocem primus
 edidisset, is regnum Cambysis obtineret. Erat autem Da-
 rio quidam equis, vir solers, nomine OEbares: ad quem
 Darius, postquam è cœtu digressi sunt, ita inquit, OEbares
 de regni negotio sic inter nos conuenit: sub ipsum statim
 solis ortum equis conscensis, ut cuius equus vocem primus
 ediderit, is regno potiatur. quare siquid solertiæ habes nūc
 comminiscere, ut nos obtineamus hoc decus, & nemo a-
 " lius. Ad eum respondens OEbares, Here, inquit, si in hoc
 " versaris ut rex sis vel non, ³ huius rei causa confidere te iu-
 beo, & bonum habere animum, ante te fore regem nemini-
 " nem. eiusmodi habeo medicamenta. Si igitur, inquit Da-
 " rius, habes istiusmodi commentum, adest tempus cōmi-
 " niscendi, nec differendi rem, utpote crastino die nobis
 " futuro certamine. Hæc ut audiuit OEbares, ita facit. Vbi
 nox aduenit, vnam equarum quā equus Darij maximè ad-
 amabat, in suburbana adducit, ibique alligat: tum equum
 Darij eodē ducit: eumque circumagens, idem idem equæ
 admouet, ac tandem admittit. Postero die, simulatque
 illuxit, sex Persæ ex conuento adfuerunt equis insidentes:

¹ Vobiscum
 non contem-
 dam. i. Me cō-
 petitorē non ha-
 bebitis. Sic &
 paulo post &
 inuicem.

² Ante Cæ-
 teris addit, At
 que ad hunc
 usq; diem so-
 la hæc fami-
 lia inter Per-
 sas libertatē
 retinet, nec
 imperio regis
 nisi quantum
 ei visum fue-
 rit, parer, le-
 ges Persarum
 nō transgre-
 diens.

³ De hac re
 securum esse
 te velim.

& quum in suburbanis vltro citroque vectarentur, vbi ad locum peruenerunt vbi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitum edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cœlo tonitruque extitit. Hæc quum Dario tanquam ex composito accidissent, eum compotem voti fecerunt. nam cæteri ex equis defilientes, Darium adorauerunt. Sunt qui hoc dicant OEbarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. vtroque enim modo refertur à Persis. Volunt nanque OEbarem atrectatis manu huius equæ genitalibus, ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortu, quum equi digressuri essent, eam naribus equi Dariani admouisse, equumque ad odoris sensum infremuisse atque hinnisse. Darius itaque Hystaspis filius declaratus est rex, eiq; omnes Asiani audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro & rursus à Cambyse subacti, nunquam tamen in

1 Quæ Cambyfi aditū in Ægyptū permisisse.

2 Sunt qui ita hunc locum exponant, Adiunctis ad nationes, uel gentes, vicinarū regionū incolis, atq; etiam transgressus vicinos, ijs qui longius erant diffusi, alijs alias gentes tribuens. Distribuit igitur prouincijs hunc in modū tributū, quod quidem exigebatur, &c. Vt legatur ἀλλοις δὲ λαοῖσιν ῥίμων. ἕκαστος δέ, &c.

seruitutem redacti sunt, sed hospites exiuerunt. Hi Cambyfi aduersus Ægyptum præsto fuerant, quibus inuitis haudquaquam fuissent ingressi Persæ Ægyptum. Darius matrimonia ex Persis auspiciatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambyfi fratri & rursus mago nupserrat, & Artystona virgine. Præterea alteram Smerdis filij Cyri filiam, nomine Parmyn, necnon filiam Oranis duxit, quæ magum prodidit. Idem, viribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrum è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc verba literis, DARIVS HYSTASPIIS FILIVS, TVM EQVI VIRTUTE, (cuius nomen legebatur) TVM OEBARIS EQVISONIS, PERSARVM REGNVM ADEPTVS EST. His apud Persas actis, viginti prouincias (quas ipsi satrapeias vocant) constituit: earumque singulis præfides præfecit: taxato quod penderetur tributo per nationes, alijs finitimos transcribens, alijs transferens, alijs remotiores gentes attribuens. distributo prouincijs hunc in modum tributū, quod exigebatur cum hoc edicto, vt qui argentum, ij Babylonici talenti pondere: qui aurum, ij Euboico pondere afferrent. Valet autem Babylonicum talentum septuaginta minas Euboicas. Etenim sub Cyro atque deinde sub Cambyse nihil dum fuerat circa tributa institutum, sed munera

munera afferbantur. Ob hanc tributi ordinationem & alia huiusmodi, Persæ aiunt Darium fuisse institorē: Cambysem autem, dominum: Cyrum verò, patrem. quoniam Darius res omnes quæstui habebat: Cambyses, asper erat ac morosus: Cyrus, mitis, & omni ratione de illis bene mereri studens. Ab Ionibus igitur & Magnetibus qui in Asia incolunt, & Æolibus & Caribus & Lycijs & Melyensibus & Pamphylijs (vnum enim erat idemque impositum his tributum) pendebantur quadringenta argenti talenta. Hæc erat ab eo prima portio instituta. A Mytis & Lydis & Alysonijs & Cabalijs & Hygennensibus quingena talenta: Secunda portio hæc erat. Ab Hellepontijs, qui ad dexteram illuc navigantiũ siti sunt, & Phrygibus & Thracibus qui Asiam incolunt, & à Paphlagonibus & Mariandenis & Syris, trecenta & sexagena talenta: Hæc erat tertia portio. A Cilicibus, equi albi triceni sexageni, in dies singulos singuli, necnō talenta argenti quingenta: quorum centena & quadringena erogabantur in eam Ciliciæ regionem quæ equos producebat: trecena autem & sexagena Dario obueniebant. Hæc quarta portio. Ab vrbe Posideio, quam coloniam Amphilocho Amphiarai filius deduxit: in finibus Cilicum ac Syriorum, ab hac ad Ægyptum vsq; præter Arabum partem, (hæc enim erat immunis) trecenta & quinquagena erat tributum. Quinta portio hæc. cui annumeratur omnis Phœnicia & Syria quæ dicitur Palæstina, & Cyprus. Ab Ægypto & Libybus Ægypto conterminis, & Cyrena & Barca (in portione namq; Ægypti istæ ordinantur) septingenta proueniebant talenta, præter pecuniā è piscario prouentu lacus Mœrios. Excepta hac pecunia & certo frumenti numero, septingenta talenta obueniebant. Nam centum viginti millibus Persarum, qui in Albo muro Memphitico stationē habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum. Sexta portio hæc. Sattagyde & Gandarij & Dadicæ & Apparitæ, in idem constituti, centena & septuagena talenta pendebant: Septima portio hæc. A Sufis & cætera Cissiorũ regione, trecenta: Octaua hæc portio. A Babylone verò cæteraq; Assyria millena talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati quingeni: Nona portio hæc. Ab Ecbaranis &

1 In montibus. Valla legit in æquis pro in æquis.
2 Est autem in hac portione omnis Phœnicia. Nā Valla in præced. repetit portionem mortis.

1 Aurum au-
 tem ramenti-
 tium inueni-
 tur esse talen-
 tū Euboico
 rum quatuor
 milliū sexcen-
 torū & octo-
 ginta, si ita ra-
 tio ineatur vt
 pſegma. i. ra-
 mētū, terdec-
 es tanto argē-
 ti repēdatur.
 His igitur om-
 nibus in v-
 num coagmē-
 tatis, Euboi-
 ca talenta nu-
 mero quatuor-
 decim mil-
 lia quingen-
 ta sexaginta
 annuo tribu-
 to colligeban-
 tur. Ita Buda-
 us hunc locum
 interpretatur
 lib. 4. De asse,
 admonens legē-
 diū τελοῦς δὲ
 ναῦς ἀπὸν. quā
 lectionem & in
 vet. cod. reper-
 imus. Idem alijs
 verbis hunc lo-
 cum ita reddit
 circa initium e-
 iusdē libri, Au-
 rum verò ra-
 mentitium si
 terdecies ex-
 pendatur ad
 Asia obueniebat,
 & aliquantulum
 ex Libya: cæterū
 pro-
 argentum, in
 summa reperietur
 ad rationem Euboicam
 esse quatuor millia
 talentorum,
 sexcentaque & octoginta.
 Quibus in vnum coactis,
 sit summa eorum quæ
 quorannis colligebantur,
 quaterdecies millena
 quingena & sexagena talen-
 ta Euboica.

codente

cedente tempore & ab insulis obuenit aliud tributum, & ab ijs qui Europam Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, *hoc est reponit*. Liquefactum aurum argentumque in fictiles fidelias infundit: expletas mox fidelias subinde frangit: ex eoque auro argentoque, quoties pecunia indiget, tantum concidit quantum usus postulat. Atque hæc quidem provinciæ erant ac tributorum taxationes. Sola autem Persis ideo inter tributarias à me prætermissa est, ¹ quòd eam minimè Persæ colunt. Isti autem ad ferendum vllum tributum non adigebantur, sed munera portabant: AEthiopes AEgypto contermini, quos Cambyses in expeditione contra macrobios AEthiopes sumpta subegit, quique sacram Nisam incolunt, & Dionysio dies festos agunt. Isti AEthiopes eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandix semine vuntur, subterraneasque habent domos. horum vtrique tertio quoque anno munera portabant, portantque ad meam usque memoriam, ² binos semodios auri rudis, & ducenos fasces ebeni, & quinos AEthiopes pueros, & videnos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes repositi erant, eorumque finitimi ad montem usque Caucazum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. nam qui ad aquilonem Caucazi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Isti igitur dona sibi imperata, etiam ad meam usque ætatem, quinto quoque anno afferebant centenos pueros, totidemque virgines. Afferebant & Arabes millena quotannis talenta thuris. Hæc isti dona, præter tributum, regi portabant. Sed Indi id aurum tam multum, vnde ramenta quæ dixi, regi afferunt, hac ratione comparant. Indicæ regionis id quod ad solem vergit, sabulosum est. nam Indi, duntaxat eorum quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum qui in Asia ad auroram & solis ortum habitant. Indorum autem tractus qui auroram spectat, propter arenam vastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque earum lingua inter se dissonæ: & eorum alij sunt dediti rei pecuariæ, alij non: item alij in palustribus fluminis habitant, crudis victitantes piscibus, quos aggregati ex arundineis nauigijs exceptant. Singula autem

¹ Quòd Persæ immunes agros colant. Isti porro ad fer.

² Binos chœnices auri ignem non experti.

nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt vestem è tegete : quam vbi è flumine messuerunt incideruntq; , plectentes in modum storeæ, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram versus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis vescentes, nomine Padæi, ¹Seu vir seu femina, ægr. qui talibus vti moribus narrantur : Quoties ciuium ²aliquis aliquæve ægrotat, virum quidem sui maximè familiares interimunt : quòd dicant illum morbo tabescentem, carnes ipsis corrupturum : & licet se neget ille ægrotare, nihilominus isti non ignoscentes necant eum, epulanturque. Mulieri verò, suæ maximè necessariæ, idem quod viri viro faciunt. Qui autem ad senium peruenit, eo iridem mactato pascuntur. Ideoque cum hac de causa, tum quia omnes qui in morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad senectutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa consuetudo, vt nullam animantem interimant, vtq; nihil ferant, nec domos parandas existimēt, atq; herba victitent. Estq; eis semen quoddam millij instar, sua sponte nascens è terra, suo in calice : quod cum ipso calice lectum coquunt, eduntque. Eorum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum pergit, ibique decumbit, eius vel decumbentis vel defuncti curam gerente nemine. Horum omnium quos recensui Indorum coitus in propatulo est, sicut pecorum : color similis ac proximus Æthiopico. genitura quam in mulieres emittunt, non alba, quemadmodum cæterorum hominum, sed atra, vt color corporis : qualem Æthiopes quoque emittunt. Hi Indi longius à Persis absunt, ³& vento Austro obnoxij : eoq; Dario neutiquam obtemperabant. ⁴Cæteri Indi Caspatyro vrbi & Pactycæ regioni contermini sunt, ad ventum Aquilonem habitantes. Et ex alijs Indis ij qui proximam Bactrianis vitam degunt, pugnacissimi sunt, & qui ⁴ad aurum præcipuè mittunt. Circa hanc enim plagam vasta sunt propter arenam loca. in ea solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum quidem magnitudine minores, vulpium verò maiores. Earum nonnullæ & apud eos & apud regem Persarum visuntur, hinc venatu captæ. Hæ formicæ in faciendis sub terra domicilijs egerunt arenam, vt apud Græcos formicæ, atque eodem modo, ipsa

² Et versus Austrū ventum.

³ Alij ex Indis Caspatyro vib.

⁴ Ad aurū colligendū præcipuè mittuntur. In alijs edit. interpret. Valle legitur. Qui ad Austrum mittunt. pro. Qui ad aurum mittuntur. vel, proficiscuntur.

ipsa specie corporis simillima. Ea autem quæ egeritur arena, auracea est: ¹ pro qua in desertum mittentes Indi, ter-
nos singuli camelos iungunt: mares à lateribus, quos fræn-
aros trahunt, foeminam in medio, in quam ipsi ascen-
dunt: data opera ut à recentissimis foetibus abstractas
iungant. Etenim apud eos cameli cum nihilo sunt mino-
ri pernecitate quàm equi, tum verò ad ferenda onera
multo valentiores. Qualem autem habeat camelus spe-
ciem, Græcis, utpote scientibus, non puto scribendum:
sed quod de eo animali nescitur. Camelus in posteriori-
bus cruribus gerit quatuor femora, & totidem genua, &
veretrum inter posteriora crura caudam versus spectans.
Hunc in modum iunctis camelis, Indi ad aurum *legen-*
dum tendunt, ² ut quum feruentissimus fuerit æstus, sint
in rapina. siquidem præ æstu formicæ sub terra se occul-
tas tenent. Est autem illis hominibus sol ardentissimus
matutinus, non quemadmodum alijs meridie, eousque
effervescens dū tempus est à foro discedendi: per quod spa-
tium multo magis vrit quàm meridianus in Græcia, ad-
eo ut dicantur illi tum in aqua se abluere. Meridies verò
ferè Indos, vrit per æquæ atque alios homines: declinan-
te meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus: ac dein-
ceps magis ac magis frigescens, dum ad occasum perue-
nit: quo tempore præcipuè friget. Vbi ad locum Indi per-
venere, culeis quos attulere, arena completis, ³ raptissime
retro se recipiunt. Quos protinus formicæ (ut à Persis fer-
tur) olfactu perceptos insequuntur tanta pernecitate quan-
ta in alio est nullo: ita ut nisi viam ⁴ ad quam formicæ con-
gregantur, anticipent Indi, nemo sit ipso- rum inde evasus-
rus. Ideoque camelos mares, quod impares foeminis sunt
in currendo, ⁵ ne trahantur, dissolvunt: sed non utrunque
pariter. foemina verò, pulli quem reliquit memor, nihil si-
bi remittit. Hac ratione Indi maiorem auri partem nanci-
suntur, ut Persæ memorant. nam quod effoditur in ea-
dem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quo-
dammodo res extrema orbis habitati pars sortita est,
quemadmodum ⁶ Græcia (quod præstantissimum iudica-
tur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulo antè dixi, vlti-
ma plagarū quæ ad orientem vergentes habitantur, Indica

¹ Ad quam colligenda qui in desertum mittuntur Indi, &c.

² Sic inica itineris ratio- ne ut quū fer- uen. &c. Vel, Hoc prudenter prævisum ut quū, &c.

³ Quamprimum. Vel, pri- mo quaq; tem- pore.

⁴ Interim dum formicæ congregan- tur.

⁵ Dissolvunt, si vnā nō tra- hantur utriq; Id est, Si utriq; assequi pari gra- du non possint. Ita quidā hunc locū interpre- tantur, qui & aliam interpre- tationem ad- mittere vide- tur.

⁶ Græcia lē- gè tempera- tissimas nacta est anni tem- pestates. Gal. Les saisons de l'annee.

¹ Versicolori.

² Vt rationi consentaneū est.

³ Superfœtet.

est: in qua & animantes tam quadrupedes quàm volucres, multo sunt grandiores quàm cæteris in locis, præterquam equi: (nam ab equis Medicis vincuntur qui Nisæi vocantur) & infinita vis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim vt indicaui surrepti. præterea agrestes arbores pro fructu lanā ferentes, ouillæ tum pulchritudine tum bonitate præcellentem, quā in vestiariū Indi vtuntur. Ad meridiem vltima è regionibus quæ habitantur, Arabia est: in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, cassia, cinnamomum, & ledauum. cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus Arabes Syrace suffientes legunt, ea quam Phœnices ad Græcos exportant, hac suffitum thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, ¹ discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijdem videlicet qui aduersus Aegyptum facto exercitu tendunt. Nec villo alio ab arboribus quàm styracis fumo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, nisi (vt ijdem narrabant) simile quiddam istis contingeret, ei quod nouimus contingere viperis, idque (² vt credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. nam quæ & timido animo sunt & esculenta, ea omnia fœtuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ sæua & maligna sunt, ea voluit parum esse fœtuosa. Vnde fit vt lepus, quem omnia venantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestiis, quum ³ grauida est, etiam ³ impleatur, & alium fœtum in vtero gestet pilis vestitum, alium nudum, alium tantum non formatum: alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leæna validissimum ferocissimumque animal, semel in vita vnum parit. nam vnā cum fœtu vterum emittit. Cuius rei causa est hæc, quòd catulus leoninus, vbi moueri in vtero incipit, quum habeat ungues longè acutissimos ex omnibus feris, vterum lacerat, augescensque magis ac magis, ungues imprimendo exhulcerat: ita vt ad postremum, quum partus instat, nihil vteri relinquatur incolume. Sic quoque si viperæ & alati Arabiæ serpentes gignerentur vt ipsorum natura fert, non esset hominibus viuendi facultas: nunc autem, quum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit,

hendit, ¹ sorbensq; non prius dimittit quàm deuotaue-
rit. & mas quidem hoc modo perit. Fœmina verò talem
luit maulculo poenam: quòd filij dum adhuc intra vterum
sunt, patrem vlciscentes matricem ambedunt: eiusq; aluo
ambesa ita partum faciunt. Cæteri serpentes qui non sunt
hominibus perniciosi, oua pariunt & magnam vim fortu-
um excludunt. Porro viperæ per vniuersum orbem terra-
rum visuntur: alati verò serpentes nusquam alibi nisi in A-
rabia, aut certè nō adeo frequentes. Hunc in modū Arabes
thus comparant. Casiam autem sic: Postquam sibi cum cæ-
terum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt co-
riis aliisque pellibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in pa-
lude non alta, circa quam & in qua degunt feræ alatae, ve-
spertilionibus simillimæ, stridore diro & viribus præualen-
tibus: quas ab oculis arcentes Arabes, sic casiam metunt.
Cinnamomum etiam quàm superiora mirabilius legunt.
nam aut quomodo aut qua in terra gignatur, illud neque-
unt dicere: nisi quòd probabili ratione vtuntur, quòd qui-
dam volunt id gigni in ijs regionibus vbi Dionysus educa-
tus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grādibus qui-
busdam alitibus ad nidos è luto constructos in præruptis
montium & homini inaccessis. Contra quas hoc Arabes
excogitauerunt: boum ² asinorumque defectorum & ali-
orum iumentorum membra minutatim concisa, in ea
loca portant: & vbi iuxta nidos posuere, procul abscedunt.
Ad hæc frustra delapsæ volucres, ad nidos suos carnem
comportant: cui sustinendæ impares nidi ad terram discis-
si labuntur: tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hac
ratione cinnamomū ab illis legitur, & illinc in alias regi-
ones dimittitur. At ledanum (quod Arabes ladanum
vocāt) etiam cinnamomo mirabilius comparatur: quippe
quod in graueolentissimo loco nascens, tamen fragran-
tissimè olet. In barbis hircorum inuenitur innatum, vel-
uti mucor ligni, cum ad conficienda multifaria vnguen-
ta vile, tum præcipuè ad suffitionem qua Arabes vtuntur.
Hactenus de thymiamatis dictum sit. Redolet Arabi-
ca regio mirificè iucundo quodam odore. suntque in ea
ouium duo genera admiratione digna, quæ nusquam
alibi visuntur, quorum vnum caudas habet tam longas

11 Et arctæ
amplexa. vel,
Et arctæ cōstrin-
gens. vel, Et in-
harrens.

2 Asinorum-
que mortuo-
rum & al. iu-
mentorū mem-
bra in quam
maxima fru-
sta concisa, in
ea loca por.

1 Quas si per-
mittantur tra-
here, id est de-
mittere ad ter-
ram, vel demis-
sas affricare ter-
ra, hucera cō-
tracturæ sint
dū illæ ad ter-
ram attereh-
tur: verum
vnusq.

vt non sint tribus breuiores cubitis: si quis trahi sinat, hul-
cera contracturæ dum per terram atteruntur: nunc vnus-
quisque pastorum hætenus est doctus arte fabрили, vt plo-
stella faciant quæ singularū ouium caudis subligent, super-
que plostella caudas ipsas alligent. Alterum genus ad cubi-
talem latitudinem caudas gerit. Huic, qua parte meri-
dies ad solem occidentem vergit, contermina est Æthio-
pia terrarum habitatarum vltima. Hæc & auri multū fert
& vastos elephantes, prominentibus vtrique dentibus: &
cum agrestes omnes arbores, tum verò eburnum, necnon,
viros maximos pucherrimosque & æui longissimi. Atque
hæc quidem extrema sunt Asiæ Libyæque. De extremita-
tibus autem Europæ quod pro comperto referam non
habeo neque enim assentior fluuium quendam esse, Eri-
danum à barbaris vocitatum, qui subit mare ad Septentri-
onem spectans, vnde electrum venire narratur. Ne Cassi-
teridas quidē noui insulas, hoc est *stannarias*, vnde ad nos
venit cassiteros, id est *stannum*. nam vel ipsum coarguit
nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbari ab ali-
quo poetarum fictum. Sed etsi hoc studiosè quæsiui, à ne-
mine qui ipse viderit accipere potui, quomodo se habeat
mare ad illam Europæ partem. Ab extrema itaque ad nos
venit stannum electrumque. Cæterum ad septentrionem
Europæ quamplurimam auri vim esse constat: sed quo-
modo fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Di-
cuntur tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, viri vnocu-
li, quod nec ipsum crediderim, vt viri nascantur vnoculi,
cæteram naturam habentes alijs hominibus parem. Por-
rò extrema terrarum concludunt aliam regionem, intus-
que cohibent ea quæ nobis pulcherrima putantur, illisque
rarissima. Est in Asia planities quædam vndique cincta
monte quinque in locis interciso quæ aliquândo fuit² Cho-
rasmi²orum cum ipsorum finibus & Hyrcanorum, & Par-
thorum & Sarangæorum & Thomaniorum: sed postea-
quam Persæ rerum potiti sunt, facta est regis. Ex hoc cir-
cumiecto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui
quondam per singulas vndique intercisiones ductus ac
distributus totidem quas dixi gentium regiones irriga-
bat: vbi verò in potestatem regis Persæ venerunt, hoc ab
illo

2 Chorasmi-
orum montes
incolentium.
Chorasmi-
orum inquam
& Hyrc.

illo sunt passæ, quòd anfractibus montium ab rege obstru-
ctis, & ad eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu in-
terclusa est: interfluenteque introsum amne, planities que
intra montes erat, pelagus facta, quum fluat in interiora a-
mnis nulla ex parte exitum habens: atque ita ipsæ gentes
pristino aquæ vñ fraudatæ afficiuntur permagno derri-
mento. Nam hyberno tempore deus illis, quemadmo-
dum aliis hominibus, pluit: sed æstate quum serunt¹ pi-
sum & sesamum, aquam desiderant. Igitur quum nihil eis
aquæ tribueretur, ad Persas venerunt viri atque mulieres:
stantesque² pro foribus regis, cum eiulatu vociferabantur.
Tunc rex iis qui maximè indigebant portas referari iussit.
vtrique eas quæ ad illos ferrent: easdem, quum illorum ter-
ra humore hausto satiata esset, rursus obserari: ita deinceps
alias, vt quique cæterorum populorum maximè aqua in-
digerent. id faciens (quantum ego auditu cognoui) pecu-
niæ exigendæ gratia præter tributum. Atque hæc quidem
ita se habent. Cæterum rex vñum è septem viris qui ad-
uersus magum conspirauerunt, Intaphernem, cepit ac ca-
pite damnauit ob hanc noxam: Intaphernes, statim post
oppressos magos regiam ingressus, volebat admitti ad
colloquium regis. etenim hac lege conuentum erat inter
magi oppressores vt eis ad regem foret aditus sine inter-
nuntio, nisi cubantem cum vxore. Itaque non oportere si-
bi interuenire nuntium censens Intaphernes, quia foret
vñus è septem, introire vtrique volebat. sed quum ianitor &
qui à responsis erat introire non sinerent, quòd regem di-
cerent rei vxoriæ dare operam, eos mentiri ratus, educto
acinace, aures vtriq; naresque præcidit, ac lora fræni equi-
ni ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui
quum sese regi exhibuissent & cur id passi fuerant exposu-
issent, Darius sigillatim quenque Persarum accersiu, veri-
tus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, ex-
plorauitque nunquid id quod actum foret comprobarent,
Vbi comperit sine horum consensu Intaphernem hæc fe-
cisse, hominem comprehendit eiusque liberos atque om-
nem familiam: multis de causis credens illum cum suis
propinquis rebellionem fuisse moliturum: hos compre-
hensos ad necem vinciri iussit. Tunc vxor Intaphernis ad

¹ Panicum.

² Id est, In an-
la regis sic in-
sequent. locis.

regias fores accedens,plorabat atque lamentabatur. id affiduè faciendo ad sui misericordiam Darium quum adduxisset,missio ad eam nuncio rex inquit, Mulier, offert tibi Darius vnus electionem, ex vinctis domesticis tuis quem velis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit, Si vnus *omnino* animam rex mihi gratificatur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, missio nuncio, inquit, Percontatur te rex qua de causa, viro filijsq; prætermisiss, fratrem delegisti vt superesset, qui & remotiore abs te est gradu quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens, Rex, inquit, maritus mihi alius, si dæmon voluerit, atq; alij liberi, si hos amisero, esse possunt: alius frater, parentibus meis iam vita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc sequuta causam, ita loquuta est. visaque est Dario probè dixisse. itaque ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita vnus è septè Persis statim initio occubuit. Enimvero illud ferè circa Cambyfis ægrotationem contigit: Errat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, nomine Oroetes, Persa, cui nefariæ rei cupido incessit: siquidem Polycratem Samium, à quo nullo nec factò nec dicto quantulocunque læsus esset, quemq; ne vidisset quidem vnquam, tamen concupiuit capere ad interimendum, ob hanc (vt plerique aiunt) causam: Quum aliquando pro foribus regis considerent Oroetes & alter quidam Persa nomine Mitrobates, præfectus gentis quæ est in Dascylis, è verbis ad iurgia peruenerunt. Et quum de virtute disceptaretur, Mitrobates obiiiciens Oroeti inquit, ² Tunc in pretio virorum es, qui insulam Samum tuæ prouinciæ adiacentem, regi non acquiris, ita facilem captu vt quidam è popularibus quindecim armatis fretus occuparit, eiusque tyrannide potiatur? Hoc iurgium audienti Oroeti adeo doluisse quidam aiunt, ³ vt affectauerit non de obiurgante vindictam, sed Polycratem prorsus occidere, propter quem malè audisset. Alij (sed pauciores) inquiunt caduceatorem in Samum ab Oroete missum cuiusdam rei rogandæ causa: (cuius autem, non dicitur) Polycratem autem tunc forè in conclauicubantem fuisse, assistente ei Anacreonte Teio, siue id consultò,

¹ Hanc rationem in ista electione sequuta sum.

² Itane tu vir cefendus es qui inf.

³ Vt non tam eum qui hæc dixisset viciisci affectauerit quàm Polycr.

consultò, quòd res Oroetis contempnui haberet, siue forte aliqua huiusmodi factum. ad quem quum accederis Oroetis caduceator, eius mandata exponeret, Polycratem neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad parietem versus) neque quicquam respondisse. Hæ bifariæ causæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum vtrilibet accommodare fidem quis potest. Itaque Oroetes in *Urbe Magnesia* degens, quæ est ad Mæandrum flumen sita, misit Myrsum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuntio in Samum ad Polycratem, cuius animum nouerat. Etenim Polycrates primus exitit Græcorum, *duntaxat* eorum quos nouimus (secundum Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio potitus est) qui in animum induxerit ut mari potiretur. Primus, inquam, exitit ¹ ex eo genere quod humanum vocatur, qui multam conciperet spem Ionæ atque insulis dominandi. Hoc igitur eum in animo habere certior Oroetes factus, misit nuntium in hæc verba, O ROETIS POLYCRATI ITA INQVIT, Audio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecuniariam non superpetere. Quòd si ita feceris ut suadeo, prospexeris & tibi & salutem meam. Nam rex Cambyfes (ut mihi pro comperto reuertiatur) de me interficiendo cogitat. nunc igitur me ipsum recipito, atque pecunias, earum partem tibi habiturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarum beneficio omni Græciæ imperaturus. De quibus si mihi fidem non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, ² cui ego fidem faciam. Quo audito Polycrates gauisus est, atque obsequi volebat. maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit itaque prius ad rem inspiciendam quendam è popularibus suis ³ Mæandrum Mæandrii filium, scribam suum: qui non longo post hoc tempore ornatum conclauis Polycratis spectatu dignum templo lunonis omnem dicauit. ⁴ Hunc Oroetes quum cognouisset speculatorem esse circumspectum, ita sibi agendum putauit: Octo scrinia lapidibus implet, præter admodum paruam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro inducit: eaque scrinia alligata in expedito habet. Quæ adueniens Mæandrus quum inspexisset, Polycrati renuntiauit. ⁵ Enimvero ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur tum oracula

¹ Id est, Primus inter homines. Hoc addit quòd Minos habere-tur Iouis filius.

² Cui ego ostendam. Vel, representabo.

³ Mæandrum Mæandrii fil.

⁴ At Oroetes quum exploratoré aduen-tare audisset, ita egit. Ad verbum, Expe-ctari audisset.

⁵ At ille, tum oraculis tum amicis multum dehortanti-bus, illuc pro-fectus est. quæ etiam eius fi-lia somnium hoc vidisset. Cernere sibi videbatur, &c.

1 Omnibus modis, *mel. omni arte dissuadebat.*

2 Ad nauem quinquaginta remorum. *Sunt qui uertant, ad nauem althuariam.*

3 Optimè omnium suæ ætatis exerc.

4 Et suo ingenti animo, *uel excelsio.* *De præter Syrac.* nullus est Gr. tyr. magnif.

5 Quum ipse humorem è corpore emitteret.

6 Qui ei illa ad Polycratē pertinentia exprobrauerat.

& amici, tum præcipuè somnium hoc, quod eius filia videbat. Videbatur sibi cernere patrem in aere sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole autem inungeretur. Hanc visionem conspicata, ¹ instabat omnino dissuadere patri ne à patria proficisceretur ad Oroetem: quinetiam ² ad biremem eunti malè ominabatur. Cui quum ille minitaretur, si sospes rediret, fore ut hæc per diu maneret virgo: ipsa ut ita contingeret, sibi imprecata est. malle enim se diutius virginem esse quàm patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Oroetem nauigauit, cum alios secum ducens, tum verò Democedē Calliphontis filium Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos ³ præclarissimè omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indignaque sua persona ⁴ & suis cogitationibus. nam neque eorum qui Syracusis tyranni extiterunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificentia cum Polycrate comparandus. Eum Oroetes (quod indignum relatu est) cruci suffixit: ex illis verò qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubēs eos gratiam sibi habere quòd liberi essent: peregrinos autem atque seruos iure captiuitatis sibi vendicās, retinuit. Polycrates ergo suspensus omnem filiarum visionem exoluit. nam ab Ioue quidem, quum plueret, lauabatur: à sole autem, ⁵ exudante è membris abdomine, yngebatur. Hunc exitum habuerūt tot prosperæ res Polycratis, quem vaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo post tempore Polycratis ultio Oroetem excipit. quippe post Cambysis obitum occupato à magis regno, Oroetes quum esset Sardibus, nihil de Persis qui à Medis imperio fraudati erant, bene meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem Dascylii præfectum (⁶ qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit, & eius filium Cranaem, spectatos in Persis viros: & cum alia quoque omnisfaria flagitia commisit, tum quandam è nuntiis qui ad ipsum à Dario venerat, quòd parum iacunda nuntiaffer, trucidandum curauit, summissis quibusdam qui redeuntem aggredierentur, quique trucidatum cum ipso equo occultarent. Darius, ubi principatu positus est, Oroetem vicisci cum ob alia scelera, tum præcipuè ob Mitrobatem filium-

filiumque cupiebat: sed aduersus eum ¹ è professo mittere copias consilij non erat, ² vtique rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto: quum præsertim audiret Oroetem multa vi nixum, quum mille Persarum satellitibus stipatus esset. nam suæ prouinciæ habebat Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaque Darius aduersus hæc hanc rationem inquit: accitis Persarum summis quibusque proceribus, his loquutus est verbis, Persæ, quis hoc vestrum mihi repromittat, & exequuturus & prudentia duntaxat, nulla vi, nullisque copiis? Vbi enim opus prudentia est, ibi viaggere nihil attinet. Ergo ³ quis vestrum mihi Oroetem vel adducat viuum, vel interficiat, qui de Persis nihil omnino meruit, sed cum alia multa scelera admisit, tū hæc duo: vnum, quod duos è nobis, Mitrobatem eiusque filium interemit: alterum, quod à me missos ad se accersendum, ⁴ necandos curat, facinus profectò non tolerandum. id eoque priusquam maiora in Persas scelera admittat, ⁵ comprehendendus est ad necem. Hæc Darius interrogabat Persas, Eorum triginta extiterunt qui repromitterent, singuli volentes ipsi id exequi. Quos inuicem contendentes Darius reprehendens, sortiri iussit. id quum fecissent, fors Bagæum Artontis filium ex omnibus contigit. Hic forte delectus, hac ratione vsus est: Complures literas variis de rebus vbi scripsit sigilloque Darij impressit, cum his profectus est Sardis. eas, posteaquam in conspectum Oroetis venit, dedit separatim recitandas regio scribæ. (regio autem scribas cuncti præsidēs habent.) Reddebat autem separatim Bagæus literas, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerent ad rebellandū ab Oroete. Quos animaduertens magnopere venerari literas, & ea quæ in illis dicerentur, etiam vehementius, reddidit aliam epistolam in hæc verba, Persæ, Darius rex interdicat vobis ne apud Oroetē fungamini satellitum officio. Hoc illi audito lanceas deposuerūt. Tunc Bagæus cernens illos obtemperantes epistolæ, sumpta fiducia reddidit scribæ vltimum libellum in hæc verba scriptum, Rex Darius mandat Persis qui in Sardibus sunt vt Oroetem interimant. Id vbi audire doryphori, *id est, hastati satellites*, eductis acinacibus, sine mora Oroetē interemerunt. Ita vindicta Polycratis

¹ Apertè. Gr. *ix. tūc idius. q. d. recta via.*

² Vtpote rebus adhuc turbulentis. *Vel, Rebus nondum compositis. Ad Verbum, Rebus adhuc tumentibus. q. d. Quum nondum tumor rerum resedisset, id est turbulētus status.*

³ Aliquis vestrum. *Potest & interrogatiue legi.*

⁴ Necat, insolentiam, intolerabilem exhibens.

⁵ Motte nobis est occupandus.

Samij Oroetem persequuta est. Traductis atque com-
 portatis Susa bonis Oroetis, contigit non diu post vt in ve-
 natu ferarum Darius rex, dum ab equo desilire, pedem in-
 torserit vehementer quæ luxauerit. nam talus è iunctura a-
 motus est. Se itaque existimans, vt etiam prius, habere ex
 AEgyptiis eos qui primi putarentur arte medicinæ, eorum
 opera utebatur. At isti retorquendo pedem ac violenter
 tractando, plus mali faciebant: adeo quidem vt septem die-
 es totidemque noctes Darius præ molestia qua afficieba-
 tur transegerit insomnes. Octauo die eidem malè ha-
 bentì quidam Democedis Crotoniensis mentionem facit,
 cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisser. Da-
 rius hominem quamcelerrimè accersi ad se iubet. Ille, vt
 inter captiuos Oroetis fuit inuentus, vbi pro neglecto ha-
 bebatur, in medium adductus est, sicut erat pannosus ac
 compedes trahens. In medio positum Darius interrogauit
 nunquid eam nosset artē. Democedes, veritus ne, si se pro-
 deret, vsquequaque Græcia priuaretur, dissimulare: sed quū
 videretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos qui
 hominem adduxerant, verbera & tormenta afferre in me-
 dium. Tunc ille dissimulatione missa, se planè scire artem
 illam negauit, sed aliquantulum, ob eam consuetudinem
 quam cum medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi,
 Græcis medicamentis vtens,* & lenia post acria admo-
 uens, Darium compotem somni fecit, & breui tempore in tolu-
 mem reddidit, quum iam se posthac validum fore ad ince-
 dendum desperasset. Ob quam curationem postea quum ce-
 eum Darius duobus aurearum compedum paribus donaf-
 set, interrogauit Democedes nunquid ideo se duplici malo
 remunerandum putaret, quòd ab eo sospes ipse foret effe-
 ctus. Hoc dicto Darius delectatus, ad suas vxores homi-
 nem misit. Eunuchi qui eum deduxerunt ad fœminas, di-
 cebant hunc esse qui restituisset animam regi. tunc earum
 singulæ auream phialæ thecam suffringentes, Democe-
 dem donauerunt tam amplo munere, vt famulus nomine
 Sciron qui sequebatur, excidentes ex percussione phiala-
 rum stateres colligens, non paruam auri summam coege-
 rit. Hic Democedes hunc in modum è Crotone profe-
 ctus, cum Polycrate consuetudinem habuit: quum a patre
 sanè

* alij in Græco
 legunt ἐνέμεγε-
 τα ἰατρὰ πρὸς
 αὐτὸν: id est, so-
 menta effica-
 cia & vehe-
 mentia admo-
 uens: ut vertit
 Pau. Leopard.
 Emend. lib. 7.
 c. 14. S.

† Hic autem
 Democedes
 ita Crotone
 Samum vene-
 rat. Cum Po-
 lycrate patre
 versatus, quū
 asperam eius
 iracundiam
 ferre non pos-
 set, illo reli-
 cto ab. &c.

sanè iracundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo relicto abiit in Aeginam: vbi commoratus vnum annum, primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil instrumentorum habens quæ ad artem medicinæ pertinerent. Ex quo factum est vt insequenti anno Aeginetæ conducerint eum talento, Athenienses tertio anno centum minis, Polycrates quarto anno talentis duobus.

ita Samum profectus est. A quo viro non minimùm ¹medici Crotonienses primi numerabantur, secundi, Cyrenæzi.

¹ Crotonienses inclaruerunt. hinc enim tempus fuit quum primi quidē medici Græciæ Crotoniæ esse dicerentur, secundi verò, Cyrenæzi.

Qua etiam tempestate Argiui cæteris Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaque Democedes Dario sanato Susis, maximas ædes obtinebat, & cum rege ad mensam sedebat, omnibus rebus affluens, præter hanc vnam quòd in Græciam redire nō poterat. Quinetiam Aegyptios medicos regem curare solitos, quum essent paribulis suffigendi quòd à Græco medico superati forent, impetratā ab rege venia liberauit: item vaticinum quendam Eleum, qui Polycratem sequutus fuerat, & inter captiuos pro neglecto relictus. Denique ²maximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto deinde breui tempore, inter alia contigit vt Atossæ Cyri filia (quæ erat Darij vxor)

² In maximo pretio à rege Democedes habebatur.

94 in mamilla vicus exoriretur, deinde rescissum porro grafaretur. quod ista, quoad fuit exiguum, præ pudore occultans, nemini indicauit: sed vbi malè iam se habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditurum sanam affirmans, adiurat eam vt sibi vicissim ipsa inseruiat in eo quod orauerit. oraturum autem nihil vnde dedecus redundaret. A quo, posteaquam curata est, edocta, Darium, dum cum eo cubat, his verbis alloquuta est, Rex, quum tantum tu habeas copiarum, desides, nullam neque gentem neque potentiam Persis acquirens. atqui par est virum & iuuenem & magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se ostendere, quò etiam Persæ cognoscant sibi virum præesse. Quod vt facias, duabus de causis interest, vt Persæ & eum qui ipsis præest, virum esse intelligant, & bello atterantur: ne orium agentes tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod opus edas quoad in ætate iuuenili es. nam augelcente corpore ingenium pariter augescit, & consenscente consenescit, & ad res omnes elanguescit. Hæc Atossæ

1 Ad ostendenda singula Græciæ loca & ad deducendum.

2 Ut quum Persis ostēderit vniuersam Græciā & per eā deduxerit, reuertatur.

3 Pro illis donaturum.

4 Præterea verò ad dona portanda nauē onerariā ei se suppeditarurū dixit, eāq; se bonis omni sariis impleturum, quæ cum ipso nauigaret.

5 Pollicebatur: ille tamē veritus ne Darius eius animū tentaret, nequaquā omnia quæ dabātur percurreret, i. recensuit, & accepit: sed sua quidē suo in loco relicturū se dixit, vt ea reuerſ. &c. vt legatur nauis ex vet. cod. pro πέντες, et ἰνδραυγὸν ἀστίνε sumatur. q. d. non percurrisse numerum, tanquam nihil omittere volens. Fortasse ta-

ex admonitu Democedis. ad quā Darius respondens, Quæ, inquit, vxor, ipse facere destinaueram, ea omnia dixisti. ego enim constitueram Scythis bellum inferre, iuncto mari nostra continente in alteram ponte: & hæc breui tempore perficientur. Ad eum Atossa, Animaduerte, inquit, nunc: omitte primū Scythis bellum inferre, qui, quandocunque voles, tui erunt: aduersus Græciam mihi tu eas in expeditionem. concupisco enim Lacænas & Argiuas & Atticas & Corinthias, fando cognitās, mihi fieri ancillas. Et ad hoc virum habes ex omnibus maximē idoneum¹ ad demonstrandas Græciæ res atque exponendas, hunc qui pedem tuum sanauit. Cui Darius, Quandoquidem, inquit, vxor, tibi videtur nos primū Græciam tentare debere, mihi videtur satius ante omnia mittere illuc exploratores Persas, vnā cum isto quem dicis, qui percepta omnia illic & visa renuntient: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendam. Hæc loquutus Darius, & quod est loquutus, re quoque aggressus est. natque vbi primū illuxit, accitis quindecim viris Persarum spectatis, præcepit vt sequentes Democedem omnia Græciæ maritima loca collustrarent, neve committerent vt Democedes ab illis aufereretur, sed rursus eum omnino reducerent. Hæc illis vbi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersitum orat vt² exposita atque demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat: iubetque eum dono ferre patri ac fratribus omnia sua vtenſilia, affirmans se alia multo plura³ illi inuicem donaturum.⁴ ac præter dona missurum ait, quæ vnā iter faciat onerariam nauim, omnifariis bonis reſertam. Quæ Darius nullo doloſo conſilio (vt mea fert opinio)⁵ mandabat: ille tamen veritus ne se Darius tentaret, tanquam fugitiuum, si cuncta sibi oblata caperet: respondit se quidem sua illic velle relinquere, vt ea reuerſus sibi haberet: verū nauim onerariam quam Darius promitteret, dono fratribus accipere. Darius postquam hæc Democedi præcepit, homines ad mare dimisit. Isti, quum in Phœnicem descendissent, & ex Phœnice in urbē Sidonem, confestim duas triremes instruxerunt, & simul ingentem onerariam omnifariis bonis impleuerunt. Comparatisq; omnibus, in Græciam traiciunt, & aduentes maritima eius

eius loca intuebantur atque describebant. Tum pleraque acceleberrima Græciæ loca contemplati, in Italiam Tarentum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarentinorum rex, & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum navium resoluit, pariter & ipsos Persas detinuit, tanquam certos exploratores. Interea dum isti patiuntur hæc Democedes Crotonem abiit ad domum suam. Quo abeunte Aristophilides Persas missos fecit, restitutis iis quæ de navibus abstulisset. Illinc Persæ nauigantes, ac Democedem persequentes, Crotonem perveniunt: nactique in foro Democedemprehendunt. Eum Crotoniensium quidam, res Persicas reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, fustibus cædebant Persas, qui his verbis comonefaciebant, Viri Crotonienses considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitium eripitis. An ex usu erit vobis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac vobis bene cedit ista fecisse, si nos dimiseritis? Cui enim prius quam huic urbi bellum inferemus? aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt. quinimo non modò Democede, sed etiam oneraria naui quam vnà duxerant, priuati sunt: atque in Asiam reuersi, omisso iam studio discendi vltiora Græciæ, quòd duce essent fraudati. Quibus tamen in digressu Democedes mandauit vt Dario dicerent, Democedem ducere vxorem Milonis filiam, erat enim apud regem celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias videtur mihi eo tēpore properasse magna erogata pecunia vt ipsum etiam in patria sua spectatum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ, ad Iapygiam in quasdam naues inciderunt: à quibus in seruitutem redactos Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad regem Darium reportauit. Ob quod meritum quum rex paratus esset donare ei quicquid vellet, oprait se in patriam reduci, exposita prius sua calamitate, dicens, ne omnem Græciam conturbaret, si classis ingens ipsius causa in Italiam mitteretur, contentum se esse vt per solos Cnidios reduceretur: existimans, pro amicitia quæ Cnidiis erat cū Tarentinis, se præcipuè reductum iri. Id Darius pollicitus effecit. nam missò Cnidum nuntio iussit vt Gillum Tarentum reducerent. Cnidij Dario obse-

mē & aliter exponi possit imdiquar.

1 Nō sequitur lectionem edit. vulg. quæ tamē & ipsa suspecta est.

2 Interim vero dum iste domū reuertitur, Aristoph.

3 Qui hæc verba obtinebant.

Vel. Hæc illis allegabant, vel proponebant.

4 Si nobis hunc eriperitis?

quentes, id tamen à Tarentinis non impetraverunt: nam ad vim inferendam inualidi erant. Atque hæc hunc in modum administrata sunt. hiq̃ue Persæ primi exitere qui in Græciam traiecerunt explorandi gratia, & ob hanc rem. Samum vefò post hæc rex Darius, omnium vrbiũ tam Græcarum quàm barbararum primam euerit, ob hanc causam: Dum Cambyfes in expeditione aduersus AEgyptum ageret, per multi se illuc Græcorum conferebant, partim (vt credibile est) negotiandi, partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E quibus fuit Syloson Æacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. huic Sylosoni felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo ac sibi circumdato, apud forum Mempheos spatiabatur. quem quum vidisset Darius Cambyfis satellles, ¹ nullius admodum conditionis vir, captus amore am-
 iculi, adit hominem vt merceretur amiculum. Syloson, animaduertens Darium magnopere amiculum cupere, diuina quadam fortuna vsus, Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia vendo, ² sed tibi largior, si modò tuum perpetuò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putarat sibi illud stultè perisse, interiecto tempore, quum Cambyfes decessisset, & septem illi magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, vbi certior factus est ad eum virum peruenisse regnum cui ipse roganti dedisset in AEgypto illud amiculum, Susa ascendit, sedensque in vestibulo regis, ait se eum esse qui de rege sit bene meritus. hæc audiens ianitor, regi nuntiauit: ad quem admirabundus rex, Et quis est, inquit, Græcorum qui in me beneficus extiterit, cui ego reuerentiam debeam, recens regno potitus? Necdum multi aut nulli eorum ad nos ascenderunt: ³ nec vllò Græcorum quicquam (vt sic dicam) opus habeo. tamen hominem introduce, vt sciam quid hæc dicendo velit sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac stetit in medio, interrogatur ab interpretibus quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseque illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius, O, inquit, virorum generosissime, ⁴ tunc ille es qui mihi nullam dum potentiam habenti donasti

¹ Nullius ad-
 huc admodũ
 magnę autho-
 ritatis vir, a-
 miculi desi-
 derio captus.

² Sed alioqui
 dono (si hoc
 quidem vt fi-
 at necesse est)
 certè tibi. *Q.*
d. Sed quod ego
uendere nolim,
id alioqui dono,
tibi quidẽ certè
libentius quàm
cuiquam alijs.
quandoquidem
donare non ven-
dere statui. Nō
im merito tamẽ
suspectus alicui
fuert hic locus.

³ Nec vlli
 Græcorũ vllò
 sum benefi-
 cio obstrictus.
nec de iustis.

20 nati ea, quanuis parua, tamen perinde grata ac si nunc ali-
 21 quid magnum acciperem? Qua de re immenso te auro ar-
 22 gentoque remunerabor, vt nunquam poeniteat te libera-
 23 lem in Darium Hytaspis filium extitisse. Cui Syloson, Mi-
 24 hi, inquit, rex neque aurum neque argentum dederis, sed
 25 patriam meam Samum, vbi eam liberaueris, quam nunc
 26 post necem fratris mei Polycratis ab Oroete interfecti,
 27 occupat seruus noster: hanc mihi donato citra caedem at-
 28 que direptionem. His Darius auditis, misit exercitum
 duce Otane vno è septem viris, iussu vt quæ Syloson rogaf-
 set, ea effecta redderet. Oranes ad mare descendens,
 contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat
 Mzandrius Mzandrij filius, acceptum à Polycrate, vt il-
 lud procuraret. Cui, iustissimo virorum volenti esse, non
 licuit, eam vbi de Polycratis interitu allatus est nuntius, an-
 te omnia Ioui liberatori statuit aram, elque fanum in cir-
 cuitu designauit, quod nunc quoque in suburbanis ex-
 stat. Deinde vbi hoc perfecit, aduocata omnium ciuium
 29 concione, ita verba fecit, Mihi sceptrum atque omnis po-
 30 tentia Polycratis (vt vos etiam nostis) demandata fuit: in
 31 meo quoque arbitrio situm est vobis dominari: sed quod
 32 in vicino reprehendo, id ipse quoad potero non faciam.
 33 Nam neque Polycrates placebat mihi, in viros sibi ipsi
 34 pares dominatum habens, neque alius quispiam talia fa-
 35 ciens. Et Polycrates quidem fatum suum expleuit: ego
 36 autem, deposito in medium dominatu, iuris æquabilita-
 tem suadeo: postulans iure optimo mihi ipsi hoc honoris
 tantummodo vt è pecunia Polycratis sex demum talen-
 ta peculiariter mihi cedant. Et præterea Iouis liberatoris
 (cui ego templum extruxi) sacerdotium tam meis in per-
 petuum liberis, quam mihi qui libertatem vobis restitui.
 Hæc Mzandrius à Samiis postulabat. Tunc eorum qui-
 dam surgens, Tu verò, inquit, indignus es qui nobis impe-
 res, tu qui malus extitisti ac funestus, sed dignus potius qui
 pecuniarum quas interuertisti, rationem reddas. Hæc Te-
 lesearchus (ita enim vocabatur) dixit, quòd inter ciues² e-
 rat expertæ virtutis. Quæ Mzandrius in animum accipies,
 reputansq; fore vt si dominatum ipse deponeret, alius quis-
 piam in eius locum tyrannus constitueretur, nō deponen-

¹ In alio rep.

² Erat spe-
ctatus.

1 Id est, Illis se opposuit.

2 Quinetiam & Mæandrij milites & ipse Mæandrius, se paratos esse data sibi fide insula excede re dixerunt.

Quum autem hanc cōditio- nem admisisset Otanes, si- demq; dedisset, spectatissi- mi quique Per- sarum, &c.

Lego autem ῥῆσιν ὧν ἐκ- vet. cod. pro ῥῆ- σιν ὧν.

3 Qui ob ne- scio quod de- lictum in sub- terranea fossa vinctus deti- nebatur. Sic paulo post, Et ex illa subter- ranea fossa suspiciens, &c. Nec tamen ῥῆσιν ὧν ἐκ- vet. cod. pro ῥῆ- σιν ὧν. simpliciter subter- ranea fossa, sed cæciosa etiam, siue limosa.

4 De omni- bus conue- nisse exist.

dum sibi dominatum statuit: sed in arcem regressus, acci- tum vnumquenque eorum, tanquam rationem pecunia- rum redditurus, comprehendit, alligauitque. Post hæc, dum hi in vinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessurum credens frater suus, nomine Lycaretus, quò facilius Sami rerum potiretur, omnes vinctos intere- mit. neque enim videbantur velle liberi esse. Igitur vbi Sa- mum tenuere Persæ, Sysolontem reducentes, nemo ad- uersus eos manum leuauit. ² Atque ij qui contrariæ Mæ- andrio factionis erant, deditio- nem se facere velle dixe- runt: quin & ipse Mæandrius ex insula discedere. Appro- bante hæc Otane, atque inito foedere, eminentissimi qui- que Persarum positus sellis eregione arcis sedebant. Erat autem Mæandrio germanus vecordiusculus, nomine Charileus, ³ qui quò delinquere solebat, in subterraneo loco erat alligatus. Hic quum audisset quæ agebantur, & per specum suspiciens vidisset Persas quietè sedentes, vo- ciferando dicebat velle se in colloquium venire Mæandrij. Eum audiens Mæandrius, iussit solutum ad se adduci. vbi adductus est, confestim conuitiando maledicendoque illi suadebat vt impetum daret in Persas: hæc inquires, Me tu, ^{ee} ô deterrime virorum, qui sum tuus frater, qui que nihil vin- ^{ce} culis dignum peccaui, in subterraneo carcere alligandum ^{ce} putasti: Persas autem, quos cerniste adorientes, atque ex- ^{ce} torrem facientes, vlcisci non audes, tam faciles tibi ad ca- ^{ce} piendum? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares ^{ce} tuos, vt istos ob suum huc aduētum vlciscar: paratus etiam ^{ce} te ipsum ex insula eijcere. Hæc Charileus. Quem sermo- ^{ce} nem Mæandrius admisit, quantum ego sentio, non quia eò insipientiæ venisset vt putaret suas vires regiis superio- res esse: sed quia inuidens Sylosonti si ciuitatē & integram & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debili- tati Persis irritatis, atque ita tradi: probè intelligens, Persas prius iniuria laceffitos, scuituros esse in Samios, & sibi tu- tum ex insula excessum esse quandocunque vellet. foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. itaque ipse quidem Mæandrius è Samo profectus est. Cha- rileus autem, armatis cunctis auxiliariis, patefactisq; por- tis, egreditur in Persas nihil tale expectantes, sed ⁴ omnia pacata

pacata existimantes.¹ In hos Persas qui sellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarij grassabantur. Dum hæc isti agunt, cæteræ Persarum copiæ auxilio veniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes imperator, cernens tantam cladem accepisse Persas, etsi memor erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat, nequem Samiorū aut occideret aut caperet, sed insulam immunem malorum Sylofonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitq; milites ut quæq; Samium adipiscerentur, occidere, virum pariter & puerum. Tunc pars copiarum arcem obsidebat, pars obuium quæq; sine discrimine trucidabat, tam in delubris quàm extra delubra. Mæandrius è Samo profugiens, Lacedæmonem nauigauit, eò ubi peruenit, habens quæ in discessu exporrtauerat,² dat negotiū famulis ut pocula argentea & aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleomenem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo deducit ad ædes suas. Cleomenes ubi pocula inspexit, præ admiratione attonitus erat. Mæandrius eum iubere, quæcunque liberet, illinc asportaret:³ idque quum etiam atque etiam Mæandrius diceret, tamen Cleomenes viro- rum iustissimus extitit, qui ea quæ sibi donabantur, recipienda non putauit.⁴ Sed quum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit, aditis enim ephoris, *hoc est tributum plebis*, dixit, satius esse Spartæ hospitem Samium è Peloponneso ablegari, necui Spartanorum aut ipsi aut alij cuiquam persuaderet fieri malum. Illi, Cleomeni obsequentes, Mæandrium ablegarunt. Persæ ubi diripuerunt Samum, Sylofonti tradiderunt viris desolatam. Interiecto tamen tempore Otanes imperator frequentem incolis effecit,⁵ è visione per quietem morbo correptus, quo laborauit circa pudenda.

Cæterum, interim dum Samum nauticus proficiscitur exercitus, interea Babylonij rebellauerunt, rebus probè admodum comparatis. nam quandiu magus imperauit, & septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tempus & per occisionem rerum turbatarum, se ad ferendam obsidionem instruxerunt, & in his apparandis vsque latuerunt: verum ubi è professo desciderunt, hæc sibi facienda

1 Irruentesq; auxiliarij Persas eos qui sellis insidebāt, & maximæ authoritatis erant, interfecerunt.

2 Ita egit: Quum argentea pariter & aurea pocula promississet, uel, protulisset, ea famuli extergebāt. interea autem ipse cū Cleomone Anax. filio Spartæ rege colloquēs, eum ad ædes suas deducit.

3 Quum bis atq; adeo ter dixisset.

4 Sed quum intellexit eū hæc aliquibus aliis ciuiū docturum, & inde multatum iri, aditis ephoris dixit, &c.

5 Ex infomnijs visione & morbo quo illū circa pudenda labore contigit. Quod facere in mentem illi venit quū somniū quoddam uidisset. & in morbum incidisset.

1 Matribus
suis exem-
ptis. *vel, Quā
matres secrenis
sent aut segre-
gassent.*

statuerunt: 1 Matres expellunt: mulierum vnam, quam sibi quisque voluit, è domesticis deligit, itemque vnam ad pānem sibi faciendum: cāteras in vnum contractas strangu- 97
lant. hoc idcirco facientes ne rem frumentariam ipsorum illā absumerent. His rebus cognitis Darius, aduersus eos contractis omnibus copijs contendit: & postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. nam conscensis propugnaculis, tripudiare probraq; ingerere Dario atq; exercitui: quorum quidam ita inquit, Quid istic desidetis Persā? quin potius absceditis, quippe qui tunc expugnaturi nos estis quum pepererint mulā? Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Dariū atq; vniuersum exercitum tādere quod Babylonios expugnare non posset: etsi aduersus illos omnia machinamēta atque omnes insidias expertus, cum alias, tum illas quibus eodē Cyrus expugnauerat. Omnia hāc frustra fuerunt, quia Babylonij vehementer excubiis incumbabant. Sed quum ne sic quidem capi possent, vicesimo quā circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, vnus è septem qui magum sustulerunt, hoc contigit portentum, vt quādam mularum eius quā frumentū subuectabant, pareret. Quod vbi ei renuntiātum fuit, non credens, fœtum ipse inspicere voluit. eo viso, vetuit seruos cuiquam rem aperire, reputans illius Babylonij verba, qui inter initia dixisset, postquam mulā peperissent, fore vt muri expugnarentur. 2 Ex hac fama Zopyro visa est expugnabilis Babylon. diuino enim numine & illum loquutum & suam mulam esse enixam. Igitur vbi visum est fatale esse iam Babylonem capi, adiens Darium sciscitatus est nunquid perquam magni faceret expugnare Babylonem. Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quomodo ipse foret vrbis expugnator, & suum hoc esset opus. 3 beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorum consequenda valent. 4 Eoque nemini expromens, se suffecturum rei faciendā si seipsum quum mutilasset, ad hostes transfugeret, sese deformissima mutilatione affecit, prorsus quum id minimi faceret. quippe nates sibi præcidit auriculasque, comamque deformiter circumton-

2 Ex hoc o-
mine.

3 Fortia e-
nim facta. *vel,
Res enim forti-
ter gesta.*

4 Alio enim
nullo facto il-
lam se subiugaturū cogi-
tabat quā si
à seipso mu-
tilatus ad il-
los transfuge-
ret. Tum igitur
id parui pen-
dens seipsum
atrocissima mu-
tilatione affecit:
*vel, seipsum mo-
do atrocissimis
mutilas.*

cumtondit, ¹ plagas imposuit: atque ira ad Darium perrexit. Quem ille intuens, virū videlicet spectatissimū sic mutilatum, adeò grauitè tulit vt exiliens è solio exclamaret, interrogando quis eum & ob quod facinus mutilasset.

¹ Et se flagris cecidit.

» Ad eum respondens Zopyrus, Nemo, inquit, rex præter
» te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. neque
» alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quòd indignè
» animo fero Assyrios Persis illudere. Cui rex, O virorum
» miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen
» imposuisti, inquiens, propter eos qui obsidentur, temer-
» ipsum indignè lacerasse. Nunquid ò demens, te mutilato
» hostes citius deditiorem facient? quid in teipsum laniando
» sensus amisisti? Ad eum Zopyrus, Si, inquit, tecum com-
» municassem quæ eram factururus, tu me non permisisses:
» nunc memet ego adhibens in consiliū, id feci. Itaque iam
» Babylonem capiemus, ² nisi tu tuis parces. ego enim ita vt
» sum ad muros vt transfuga fugiam: dicamque ad illos me
» hæc abs te esse passum: & ³ vt opinor, ex hoc corporis ha-
» bitu fidem eis faciens, consequar exercitus præfecturam.
» At tu decimo die quàm muros fuero ingressus, mille mili-
» tes ex eo genere cuius amissione nihil admodum damni
» fiat colloca ad portam quæ vocatur Semiramidis: rursus
» interiectis septem diebus, colloca mihi duo millia ad por-
» tas quæ dicuntur Niniurum: arque tertio, viginti diebus
» interiectis, eregione portarū quæ dicuntur ⁴ Chaldæorū,
» alios statue numero quatuor millia: dum neq; priores neq;
» posteriores habeant quò se defendant, præter gladios: hoc
» tantum finas eos habere. Post diem vicesimum reliquas
» copias iube rectà muros vndique subire. Verum ad por-
» tas quæ Belides ac Cissia vocantur, Persas mihi statuito.
» etenim (vt ego arbitror) Babylonij mihi, qui magna ope-
» ra ediderim, committent cum alia, tum verò portarum
» clauēs. illinc mihi atque Persis curæ erit operam nauare.
» Hæc vbi mandauit, ad muros perrexit, subinde respectans
» tanquam verè perfuga. Eo conspecto qui in turribus ad
» id dispositi erant, deorsum occurrerunt, & alteram por-
» tam aliquantulum reclinantes, sciscitabantur quisnam
» esset, & cuius rei indigens veniret. Quumque hic dixisset
» se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, cum ⁵ ad Baby-

² Nisi per tuos steterit.

³ Vt opinor, fide eis facta hæc ita se habere, militū copias implebo.

⁴ Rectè legi Χαλδæων, vt & in vet. cod. non Χαλδαιων.

⁵ Ad publicas eides Bab. eum deduxerunt. a la maison de la ville. Quò quū venisset, conditionem suam miserè deplorabat, ref. &c.

loniorum magistratus deduxerunt. Ante quos ubi stetit Zopyrus, conditionem suam miserebatur, referens à Dario se passum quæ à semetipso passus erat, idque ob eam causam quod suavisset illi discedere cum exercitu, quoniam nulla via ostenderetur urbis expugnandæ. At nunc inquit, ad vos venio Babylonij, futurus vobis maximè bono, Dario autem & copijs eius maximo malo. Neque enim quod ita me mutilavit, feret impune quum habeam exploratos omnes consiliorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem Babylonij virum utique apud Persas spectatissimum cernentes naribus atque auribus privatum, vibicibus ac sanguine conspersum, sperantes, omnino vera loqui, & ad ipsos venire socium, inducti sunt ad permittenda ei quæcunque postulasset. Ille postulavit copias militum: quas ut accepit, perfecit ea quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos quos collocari primos maderat, circumventos trucidavit. Eum Babylonij animadvertentes consentanea verbis facta prestare, maiorem in modum letabantur, parati omni in re homini parere. Ille rursus interiectis diebus de quibus erat conventum, cum delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darianorum militum interfecit.

1 Auxiliatorum ei.

2 Ad cailli committenda parati erant quæ ab ipsis postulasset. Ille mil. cop. postulavit.

3 Ea de quibus cum Dario convenerat.

Babylonij cernentes hoc alterum opus, nihil aliud quam Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus super sedens ad prædictum locum copias educit, circumventaque quatuor millia occidit: quo tertio opere edito, Zopyrus omnia apud Babylonios erat, adeo ut & dux exercitus & murorum custos declararetur. Vbi verò è composito Darius copias undique muris admovit, ibi Zopyrus omnem dolem patefecit. nam quum Babylonij consensu muris copias Darij ad orientes arcerent, ipse apertis Cissijs ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum qui Babyloniorum videbant, hi in pulvinar Iouis Beli confugerunt: qui non videbant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. qua potitus Darius muros eius circuncidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat prius eadem à se captæ. Babyloniorum quoque procerum

4 Templum.

tria millia patibulis affixit, data cæteris venia urbem incolendi. Atque ut iidem vxores haberent vnde succresceret soboles, prouidit. nam scēminas Babylonij (vt superius demonstratum est) rei frumentariæ consulentes, strangula- uerant. Itaque Darius vicinis vndique populis negotium dedit vt scēminas Babylone repræsentarent, pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia scēminarum conuenerunt. ex quibus qui sunt Babylonij originem duxerunt. Zopyri autem præstantia facta nemo Persarum Darij iudicio supergressus est, neque eorum qui prius neque eorum qui posterius extiterunt, præter vnum Cyrum, cui comparari nullus vnquam Persarum dignum se existimauit. Ferturque Darius hoc dictum sæpenumero vsurpasse, præoptaturum se, Zopyrum nihil esse cladis passum, quàm viginti sibi Babylones vltra illam quam haberet acquiri. Egregiè verò eum remuneratus est, cum dando quotannis quæ apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta, tum tradita Babylone immuni, quoad viueret, in peculiarem portionem. Huius Zopyri filius fuit Megabyzus, qui dux exercitus extitit in Ægypto aduersus Athenienses & socios: atque huius Megabyzi filius Zopyrus ille qui ad Athenienses transfugit à Persis.

HERODOTI HALI-⁹⁹

CARNASSEI HISTORIA-

RVM LIBER QVART-

tus, qui inscribitur

MELPOMENE.

OST Babylonis expugnationem, Darius aduersus Scythas expeditionem fecit. Nam quum floreret viris Asia & magno pecuniæ prouentu, cupido incessit ei Scythas vlciscendi: quippe qui priores iniuriam intulissent, quum Mediam ingressi essent, & eos qui occurrerant

prælio vicissent. Etenim Scythæ (quemadmodum superius à me dictum est) duodeviginti annos superiori Asiæ imperitauerunt. siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerant. Sed Scythas, quum octo & viginti annos peregrè abfuissent, in patriam reuertentes, excepit non minor quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum sibi occurrentem. Vxores namque eorum, in diuturna virorum

1 Cum servis rem habuerant.

absentia 2 ad seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythæ seruos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: Sufflatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eaque genitalibus equarum imposita ore inflantur. hoc alijs facientibus, alijs equas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd venæ equarum sufflatæ implentur & mammae descendunt. Posteaquam emulxere lac, in concava vasa ligneae diffundunt. His circumpositi cæti lac agitant. cuius quod summum est delibatur, pretiosiusq; habetur: vilius autem, quod subsidit. Huius rei gratia Scythæ quemcunque capiunt, visu orbant. non enim agricolatores sunt, sed 2 Nomades. 3 pastores. Ex his igitur seruis & vxoribus Scytharum progenita est iuuentus: quæ suorum natalium conditione cognita, obuiam perrexit ijs qui reuertebantur à Medis. Er primum quidem regionem intersepsit ducta lata fossa, quæ

2 Nomades.

quæ à Tauricis montibus pertingebat ad Mæotin paludem omnium maximam : deinde in his consistens , Scythi introire conantibus repugnabat. Sæpe commissa pugna, quum nihil tamen Scythæ proficerent , quidam ex eis inquit. Quidnam rei facimus viri Scythæ, cum nostris ipsorum seruis dimicantes? qui & quum interficimur , ipsi pauciores efficimur : & illos interficiendo , paucioribus deinceps imperabimus. Mihi videtur hastis arcubusque omnis sumenda flagella quibus equos verberamus , & ad illos propius eundum. Nam quoad vident nos arma habentes , arbitrantur se similes nobis , atque è similibus esse : vbi nos pro armis verbera tenentes viderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes , atque id agnoscentes , non perstabunt. Hoc Scythæ quum audissent , ita sibi faciendum putauerunt. Qua ex re perculsi illi, pugnae immemores, fugam capesserunt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ potiti : & rursus à Medis eieci, ad terram suam hunc in modum reuersi. Hac de causa Darius vlciscendi cupidus, comparauit exercitum.

Scythæ gentem suam omnium nouissimam esse aiunt, idque hoc modo extitisse. Virum quendam in hac terra, quum deserta esset, primum fuisse, nomine Targitæum, & eius parentes (quod tamen mihi non probatur) Iouem, Borysthenisq; fluuij filiam. Tali genere ortum aiunt Targitæum: eiusque tres liberos fuisse, Lipoxain, Arpoxain, & nouissimum Colaxain. His regnantibus, demissa cœlitus in Scythicam regionem ex auro facta, aratrum, iugum, securim, phialam. Quæ quum primus omnium inspexisset natu maximus, accessisse animo illa sumendi : sed eo accedente, aurum arsisse: hoc digressio, secundum accessisse, & itidem aurum arsisse. Ambobus ab ardenti auro summotis, quum minimus natu accederet tertius, aurum fuisse extinctum, & ab illo asportatum eaq; re maiores fratres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et à Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quorum genus Auchatæ appellatur: ab Arpoxai vero, qui medius fuit, eos qui Catiari & Traspiæ nominantur: à minimo autem natu, reges qui Paralætæ vocantur. Omnibus autem nomen esse Scolotis, regis cognomen. sed Scythas Græci appellauere. Hunc in modum se extitisse Scythæ memorant, & ex quo extite-

1 Deinde vero conatibus irrumperè Scythi se prælio opponebat.

2 Nō sit verisimile.

3 Natu minimum.

1 Studiofif-
simè.

2 Quæ verò
sunt boream
versus, vltra
eos qui supre-
mā regionis
partem inco-
lūt ea nec pro-
spici nec trās-
iri posse pro-
pter interf.
&c.

3 Natium.

runt, à primo rege Targitao, vsq; ad Darij aduersus ipsos
transitum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurū
verò illud sacrum¹ in primis custoditur à regibus, placatur-
que maioribus hostijs, & aditur quotannis solenniter. &
qui aurum sacrum habens, die festo dormierit sub dio, is
nunquam perennare fertur: & ob id dari ipsi tantum soli
quantum vno die vectus equo peragrarè potest. Quum au- 100
tem regio sit ingens, Colaxain constituisse trifarium filijs
suis regnum: eorumq; vnum & quidem maximum, vbi au-
rum asseruatur.² Superiora autem ad ventum aquilonem
vergentia, vltra quam regionem nulli incolere possint, ne-
que prospicere neq; transire, propter interfusas pennas.
Pennis enim tum terram, tum aerem oppletum esse: &
has præpedire visum. Hæc Scythæ de seipsis pariter ac de
regione superiore narrant. At Græci qui Pontum inco-
lunt, ad hunc modum: Herculem Geryonis vaccas agen-
tem, in hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam
nunc Scythæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra
Pontum in terra quam Græci insulam Erythiam vocant,
contra Gades, quæ sunt extra columnas Herculis in occa-
no. (oceanum verò, ab ortu solis incipientem, circumflue-
re terram, verbis quidem affirmant, sed re tamen non de-
monstrant.) Herculem, quum illinc ad regionem quæ
nunc Scythica vocatur venisset, substrata sibi pelle leonis
obdormisse (deprehenderat enim eum vehemens pluuia
& gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascen-
tes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas ex-
perrectus quum indagaret, omnem regionem collustrans,
tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse: ibiq; in
antro quandam inuenisse virginem ancipitis naturæ, hu-
manæ ac serpentinæ: supernè quidem,³ femorum tenus,
fœminam: inferius autem, viperam. Eam conspicatum
Herculem atque admiratum, interrogasse nuncubi suas
equas errabundas vidisset. Illamq; respondisse, se quidem
illas habere: sed non prius reddituram ei quàm cum ipsa
coiisset. Herculem pro ea mercede cum fœmina concu-
buisse. Sed quum illa differret reddere equas, cupida diutif-
simè cum Hercule concumbendi, at hic cuperet receptis
equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse,
Has

21 Has ego tibi equas, quæ huc venerant, seruauī: tu earum
 22 seruatarum pretium mihi persoluisti. Concepi enim ex te
 23 filios tres: qui ubi adoleuerint, expone quid facere debe-
 24 am: nunquid hīc ¹ habere domicilium, (nam ipsa huius re- ¹ Dare illis
 25 gionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ domic.
 26 respondisse, Posteaquam eos in virilem ætatem adoleuisse
 27 videris, si ita facies non delinques: quem animaduuerteris
 28 eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita præ-
 29 cinctum, eum tu huius regionis incolam effice: qui autem
 30 his operibus quæ mando non erit par, eum hinc ablega-
 31 bis. Hæc exequendo & ipsa læraberis, & præceptis meis
 obtemperabis. Atque ita loquutum Herculem tetendisse
 alterum arcum, (duos enim gestabat) & balteum præ-
 monstrasse, atque vtrunque mulieri tradidisse, arcum &
 balteum, qui balteus in extrema commissura haberet au-
 ream phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis no-
 mina imposuisse, vni; Agathyrsō: ² sequenti, Gelonō: ³ no-
 uissimo, Scythæ. Et quum in virilem ætatem adoleuerunt, ² Id est, æ-
 eandem mandatorum memorem illa peregrinasse: & duos ³ tate proxima.
 quidem filiorum, Agathyrsū ac Gelonum, qui propo- ³ Nato mi-
 sito certamini non suffecissent, à matre ablegatos è regione ⁴ nimo.
 excessisse: Scytham verò, qui rem complexer, ibidem re-
 mansisse: & ab illo Scythæ Herculis *filio* progeneratos qui
 deinceps fuerint reges Scytharū: ab illa autem phiala, Scy-
 thas ad hanc vsq; ætatem phialas in balteis ferre: & id solū
 Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui habitant in
 Ponto referunt. Fertur & alius sermo ita habens, cui ipse
 præcipuè assentior: Scythas ⁴ pecuarios, qui Asiam incolūt, ⁴ Nomadas.
 quum à Massagetis bello vexarentur, Araxe transmissō, in
 Cimмериā abiisse. nam regio quam nunc Scythæ incolūt,
 ea fertur olim fuisse Cimmericorū. Sed inuadentibus Scy-
 this Cimmericos, quum deliberarēt, tanquam qui à magno
 inuaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges,
 inde plebem: vtraq; quidē valida, sed regum meliore. nam
 populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere aduer-
 sus multos *pugnando* adire periculum: at reges, pro regione
 cum inuasoribus dimicandū. Ita quum neutris alteri obre-
 perare vellent, & populus cēseret sine prælio demigrandū,
 tradita inuasoribus regione: reges verò, in sua potius patria

occumbendum, nec vnà cum plebe fugiendum censuisse, quot bona habuissent, & quot mala euidentia habituri essent patria profugi, reputantes. Hæc illos sentientes, inter se decertasse, vtrosque numero pares: & omnes qui muruis ictibus concidissent, fuisse à populo Cimmericorū sepultos ad flumen Tyrem: (& eorū adhuc sepulchrū extat.) Sepultis his, illum è regione migrasse: quam desertā superuenientes Scythas occupauisse. Extantque adhuc in Scythia tum muri Cimmerici, tum portoria Cimmerica, tum regioni cuidam nomen Cimmericæ est, & Bosporus qui Cimmericus appellatur. Constat autem Cimmericos¹ in Asiam fugisse Scythas, & Chersonesum condidisse, vbi nunc Sinope Græca vrbs sita est. Apparet etiam Scythas, in persequendis illis Mediam intrasse, via aberrantes. nam Cimmerici quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scythæ autem eos ad dexteram Caucasum habentes insequabantur, donec ingressi sunt Mediam, itinere in mediterranea conuerso. Alia quoque fertur communis Græcorum barbarorumque narratio: Aristeus quidam Proconnesius, verficator, Castrobij filius, memorauit se Phœbo instinctum venisse ad Issedonas: & supra hos incolere Arimaspos, viros vnoculos: & item supra hos esse Grypas, qui aurum asseruent: ac super hos esse Hyperboreos, *id est supra aquilonares*, ad mare pertingentes. Hos autem omnes, præter Hyperboreos, Arimaspiis authoribus assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspiis exterminari Issedones, ab Issedonibus Scythas. A Scythiis autem vexatos Cimmericos, qui ad australe mare incolebant, regionem relinquere. Itaque ne Aristeus quidem cum Scythiis de ea regione consentit. qui vnde fuerit, qui hæc retulit, dictum est à me: sed à me dicitur item quænam de eodem viro in Proconneso & Cyzico audierim. Aristum aiunt, quum nullo suæ ciuitatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonicam officinam decessisse: fullonemque, occlusa officina, abisse denuntiatum rem propinquis defuncti. Dissipatoque iam per urbem rumore Aristum esse vita functum,² superuenisse sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex vrbe Artacia profectum, qui diceret sese fuisse congressum cum Aristeo apud

1 Id est, In Asiam venisse quum fugerent Scythas.

2 Cyzicenu quendam, ex Artace vrbe venientē, altercatum fuisse cum illis qui ad dicerent: affirmatē se Aristeo occurrisse eunti Cyzicu, & cum eo colloquutum esse. Quade re dū pertinaciter contēderet, propinquos

amort.

apud Cyzicum, atque colloquutum. Et quum idiste contendendo asseueraret, propinquos mortui ad fulloniam præstò fuisse, habentes quæ ad efferendos homines expediunt: sed aperta domo, Aristeum nec viuum compauisse nec mortuum. septimoque deinde anno, quum in Proconneso comparuisset, eos versus fecisse qui nunc à Græcis Arimaspei vocantur: quibus conditis, rursus euauisse. Hoc istæ ciuitates commemorant: ¹ quod scio congruisse cū Metapontinis qui sunt in Italia, trecentis & quadraginta annis, postquam iterū euauit Aristeus, quemadmodū coniiciens & in Proconneso & apud Merapontinos inueni. Metapontini enim aiunt Aristeū, quū apud ipsos apparuisset, iussisse arā Apollini extrui, & iuxta eā erigi statuā quæ cognomē Aristei Proconnesij haberet: quòd diceret Apollinem ad eos ² solos ex Italioris in ipsorū terram venisse. se illum affectante, & qui nunc Aristeus esset, tum fuisse eorum quum deum affectaretur. Et hæc loquutum euauisse. Eoque aiunt Metapontini se Delphos ad deum misisse sciscitatum quòdnam illud hominis esset ³ proloquium, sibi quæ iussisse Pythiam vt dicto audientes essent. melius enim cum ipsis actum iri, si parerent. Se igitur hæc admittentes ⁴ perfecisse. Et nunc statua extat cognomine Aristei, iuxta aram ipsam Apollinis, in foro extructam: circumstantibus vtrinque lauris. Hæc de Aristeo hætenus. Regione autem de qua nos dicere institueramus, quænam sint vltiora, nemo exploratum habet. neque enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret nosse quod ipse vidisset. Ac ne Aristeus quidem ipse (cuius paulo antè feci mentionem) in ijs quos fecit versibus, ait se vltra Issedones processisse: sed vltiora fando sibi esse cognita, quòd Issedones diceret ista commemorare. Verūm nos, quoad ⁵ longissimè rem inuestigare potuimus, omnē referemus: Ab emporio Borysthenitatum (hoc enim ex maritimis torius Scythiæ est maximè medium) primi incolunt Callipidæ, qui sunt Græcoscythæ, *id est e Græcis facti Scythæ*: super hos aliud genus eorum qui vocantur Halizones. Horum vtrique tum ⁶ in cæteris seruant ritum Scytharum, tum in serendo, atque vescendo cæpe, allio, lente, milio. Supra Halizones autem incolunt Scythæ

¹ Arista Metapontinis qui sunt in Italia contigisse scio trecent.

² Solos ex Italioris esse in quorū terram Apollo venisset.

³ Visum.

⁴ Præstitisse. Vel, effectū reddidisse.

⁵ Penitissimè.

⁶ In cæteris quidem ritū Scytharū seruant, sed frumentū serunt & edunt, nec non cæpe, & allium, & lentē, & miliū.

1 Qui frumentum non ad vescendum serunt, sed ad vendendum. Sup. aratores, ² qui non ad panem conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt Neuri: quorum tractus qui ad aquilonem vergit, quantum nos scimus, desertus est. Atque hæc quidem nationes iuxta flumen Hypanin colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verum transmissio Borysthene, à mari prima est Hylæa: dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci qui ³ sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant, ipsi verò se Olbiopolitas. Hi igitur agricolæ Scythæ ³ colunt eum quidem tractum qui vergit ad auroram, trium dierum itinere, pertingentes ad flumen nomine Panticapem: ⁴ cum verò qui ad ventum aquilonem, vndecim dierum navigatione, Borysthenem versus, tractus autem qui ulterior est, in multum sanè spatij desertus est. Ultra quam solitudinem habitant Androphagi, *id est virorum carne vescentes*, separata natio, ac nequaquam Scythica. At supra hos deserta iam proculdubio omnia, nec vlla gens, quantum nos scimus. At horum Scytharum qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram vergit, transmissio flumine Panticape, Scythæ nomades, *id est pecuarii*, incolunt, neque serentes quicquid neque arantes. Nuda autem arboribus est omnis hæc plaga præter Hylæam. Nomades autem isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram versus, ad Ger-

5 Vel, Ea quæ vocatur regia, sub domus.

6 Quam foderunt qui è cæcis illis orti fuerunt. E cæcis illas quoru videlicet facta fuit supra mentio.

7 Sed prima quidem portio est Sauromat. vel fers.

rhum usque flumen. Trans Gerrium autem sunt ⁵ ea quæ 102
vocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrantur: à meridie quidem ad Thauricam regionem pertingentes: ab aurora verò, ad fossam ⁶ quam dixerunt illi qui è cæcis geniti fuerunt Oryxam, & ad emporium paludis Mæotidis quod vocatur Cremni *id est prærupta*. quorum pars ad flumen Tanain porrigitur. At quæ superiora sunt, ad ventum aquilonem, Scythi regijs, ea incolunt Melanchlæni, alia gens nō Scythica. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta hominibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Tanain non est regio Scythica, ⁷ sed prima Laxiorum Sauromatarum, qui à recessu Mæotidos paludis incipientes, incolunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim, vacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructiferis. Supra hos habitant (quæ secunda portio

portio est) Budini, terram colentes rotam omni arborum genere abundantem. Supra Budinos ad aquilonem statim excipit solitudo octo dierum itineris. Post hanc solitudinem declinando magis ad ventum subsolanum, incolunt Thyssagetæ, natio copiosa & ¹ propria, & è venatu victitans. His contigui, & in eisdem habitantes locis, ij quibus nomen inditum est Iyræ, & ipsi è venatione victitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus, quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur. singulis autem adest canis, & item equus, in ventrem cubare edoctus, humiliter subsidendi gratia. Vbi quis igitur ab arbore feram viderit, sagitta que percussit, conscenso equo illam persequitur, comitante cane. Super hos, auroram versus, incolunt alij Scythæ, qui à regijs Scythis deficientes, ita in hunc locum pervenerunt. Ad hos usque Scythas omnis regio Scythica est campestris, & spissi soli: reliqua dehinc lapidosa atque salebrosa. Cuius regionis magno transmissio spatio, incolunt sub excelsorum montium radicibus homines qui ab ipso natali dicuntur esse calui, mares pariter & feminae, simis quoque naribus, & ingenti mento: propriam quandam vocem edentes, Scythicam gestantes vestem: ex arboribus victitantes. cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ fico, fructus fabæ instar nucleum habens. Id ubi maturuerit, vestibus ² exprimunt, & quod ab eo crassum & nigrum defluit, nomine aschy, id & lingunt, & lacte commixtum potant. ex ipsius quoque crassitudinis fece massas ad esum componunt. Neque enim multum est eis pecorum, utpote non studio sis rei pecuariæ. Sub arbore quisque cubat, per hyemem quidem, ubi arborem pileo albo firmoque contexerint: per æstatem verò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. sacri enim dicuntur esse, nihilque Martiorum armorum possident. Idem & finitimorum controuersias dirimunt, & quisquis ad eos confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est Argippæi. Ad hos usque caluos ingens quoque versus prospectus est regionis & gentium, quæ in conspectu sunt ex Borysthenis atque alij Ponticis emporijs. Scythæ qui ad eos commeant, per septem interpretes totidemque linguas perveniunt. Horum tenuis notitia rerum habetur. at quod

¹ Id est. quod supra vertit preparata.

² Excolant.

supra illos caluos est, nemo pro comperto referre potest. nam montes editi atque prærupti transitum interdicunt, quos nemo transcendit. Isti tamen calui referunt, (quæ apud me fidem non habent) incolæ montes ab hominibus capripedibus: quos ubi transieris, esse alios qui senos menses dormiant. quod ego in primis non admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille verò superior qui vergit ad aquilonem, ¹ tam Issedonibus quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones porro talibus motibus uti feruntur: Quoties pater alicui decessit, omnes eius propinqui pecora adducunt, quæ ubi mactauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq;

¹ Neq; ab illis caluis neque ab Issedonibus habitari comperitur.

² Pilis nudatum.

** Sincerior nunc detur hac Græci contextus lectio apud Eustath. Commēt. in Dionysij Periegesin, pag. 16. ἄρ' ἰσθὶ γὰρ τὸ ἐν Σκυθίᾳ, κατὰ δὲ τὸ ὀφθαλμὸς, id est, nam A R I Scythicè V N V M dicitur, M A S P V S verò O C V L V S. ut Hartung. annotavit Decurie 1, cap. 2. S.*

³ Quibus si aquam effluerum non facies: facies au.

⁴ Tonitrua quo tempore sunt alibi, ibi non sunt, at æstate frequentia existunt. Quod si hyeme, &c.

mactauerunt concideruntque, concidunt & mortuum patrem illius à quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carnibus conuiuium exhibent. Caput autem defuncti ² denudatum purgatumq; inaurant, eoq; pro simulachro vtuntur, agentes illi quotannis maiores hostias ceremoniasq;. Hæc filius patri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea & isti iusti esse, & ipsorum uxores peræque fortes ac viri. Hi & ipsi cognoscuntur. quod supra hos est, ibi aiunt Issedones esse homines vnoculos, & grypes auri custodes. Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythiis nos cæteri accipientes, verum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arimaspos. ^{*} nam arima Scythæ vnum vocant, spu verò oculum. Omnis autem quam dixi regio, adeò infestatur hyberna sæuitia ut octo mensibus tolerari non possit: tale illic gelu est. ³ sicubi aquam effundas, modo facias ibi lutum, facies autem si illic ignem accenderis. Ibidem quoque mare glaciatur, & omnis Cimmerius Bosphorus: super quam glaciem omnes qui intra fossam incolunt Scythæ exercitus ducunt, & plaustra agunt trans mare vsque ad Indos. Ita vis hyberna octo mensibus persistat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora illic sunt. Vbi etiam aliam quàm in cæteris regionibus, conditionem habet hyems. nam quū tempus pluendi est, nihil ibi quod sit vllius momenti, pluit: æstate pluere non cessat. ⁴ Quinetiam tonitrua quum alibi, tum ibi nulla existunt, ætas nubila est. hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. Terræ motus in Scythia si existat seu æstate seu hyeme, tanquā prodi-

prodigium admirantur. Eam vim hyemis equi perferunt, muli asiniq; neq; incipientem quidem ferunt: quum tamē alibi stantes in gelido equi tabescant, asini verò ac muli durent. Et hæc mihi videtur esse causa cur omnino cornua bouino generi non succrescant: astipulante sententiæ meę Homeri carmine in Odyssæa, quod ita habet,

Et Libyen, Subsunt cornua protinus agni.

Quod rectè dictum est, in locis calidis maturè cornua existere. at in vehementibus frigoribus aut non oriuntur statim pecoribus cornua, aut si oriuntur, vix oriuntur. In Scythia itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab initio enim oratio mea indagare instituit) cur in omni Eleo agro muli nequeant gigni, quum neq; locus sit frigidus, neq; vlla alia causa appareat. Aiunt Eleenses ipsi ex imprecatione quadam id sibi contigisse: quumq; tempus aduentat conceptus equarum, se in loca finitima illas educere: ibi postquam admiserint asinos, dumq; conceperint, tunc rursus eas reducere. De pennis autem quibus aiunt Scythæ oppletum esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentem, nec ulterius transiri, hæc est mea sententia: ¹ Quod vltra eam regionem, assiduè nungit, & (vt credibile est) minus æstate quàm hyeme. nam, (prout cuilibet eminus intuenti cadentem niuem copiosam liquet quod dico) nix pennis assimilis est: & propter hanc talem hyemem inhabitabilia sunt eius continentis loca quæ ad aquilonem spectant. Eoq; opinor, pennas niuem esse interpretantes Scythas ac circumiectas gentes, ita loqui. Verum ² ea quæ reperiuntur, longissimè dicta sunt. De Hyperboreis autem hominibus neq; Scythæ quippiam, neq; alij vlli illic incolentium memorant, præter Issedones: ne ipsi quidem (vt mihi videtur) dicentes aliquid. dicerent enim & Scythæ de hoc, quemadmodum de vnoculis dicunt. Quanquam & ab Heliodo de Hyperboreis mentio fit: quinetiam ab Homero in Epigoni, si tamen Homerus re vera fecit hos versus. Sed multo plurima de his Delij memorant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis delata venisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos accepisse, gradatimq; per singulos ad ³ occasum vsque: atque illinc Meridiem versus dimissa, à pri-

¹ Et grauidę fuerint, tunc rurs.

² Quæ sunt vltra hanc regionem loca, semper niuosa sunt, minus tamē (vt rationi consentaneū est) est, quàm hyeme. Iam verò quisquis cadētē copiosam niuem intuitus est cōminus, intelligit quod dico. nix enim pennis similis est.

³ Quæ commemorantur ab alijs, latissimè exposita sunt.

⁴ Occasum versus longissimè Adriam vsque.

mis Græcorum Dodonæis esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum, peruasisseque in Eubœam, & oppidatim vsque ad Carystum: ab hac verò reliquisse Andrum (Carystios enim esse qui in Tenum portarint) Ténios verò in Delum: atque ita hæc sacra in Delum aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreos misisse duas puellas quæ ferrent hæc sacra, quas Delij aiunt Hyperochen & Laodicen: & cum his tutelæ gratia quinque è suis populatibus, qui eas deducerent: nunc Peripherees vocatos in Delo, ubi in magno honore habentur. Sed quum isti ab Hyperboreis missi, rursus non redirent, indignè ipsos Hyperboreos tulisse, si eos quos assidue mitterent non recipere. Ita misisse qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici ligata, iuberentque illos consideratè mittere ad aliam nationem: atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum. His ego sacris simile quiddam fieri animaduerti à sceminis Thracijs atque Pæonijs, quæ in sacrificando regiæ Dianæ, non sine stipula triticia id faciunt: atque ipse vidi eas facientes. Cæterum his virginibus Hyperboreis vita functis in Delo, parentant puellæ Deliæ ac pueri, tonsis utriusque crinibus: quos¹ puellæ quidem fuso inuolutos supra monumentum deponunt: pueri aut ad quandam herbam applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monumentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, oleaque supra ipsum est nata. Hochonore ab incolis Deli afficiuntur hæc virginis. Aiunt verò iidem Argin & Opin virginis ex Hyperboreis eorundem hominum ætate in Delum venisse, etiam priores Hyperoche & Laodice: & has quidem venisse ad reddendum Lucinæ tributum quod pro partu maturando instituerant: Argin verò & Opin vnâ cum ipsis deis aduenisse, hosque illis alios honores donasse. Ad eas enim² congregari cœtum mulierum quæ hymnum canant ab Olene Lycio conditum, in quo hymno nomina Argis & Opis nuncupantur. Deinde à Delijs edoctos insulanos & Iones, cœtus agere instituisse, & nominatim Argin & Opin decantare. (hic Olen è Lycia profectus, alios quoque vestutos fecit hymnos, qui cantantur in Delo)³ dum cinis qui supra sepulchrum est Argis & Opis, dispergitur super infinitam ægro-

¹ Puellæ qui dem ante nuptias, fuso inuolut.

² Videtur potius à γαίαν ita sumi ut quum de matre deorū dicitur, unde mater γαίαν. Sic & statim post.

³ Et dum femora ad arā adolentur, cinerem hunc conspergendo Opidis & Argidis sepulchro. Est autē sep. [Tausanias hanc Argin vocat. He-cærgen, 42, 32: & 154. 13. S.]

ægro-

104 ægrotorum turbam qui ad aram sunt. Est autem sepulchrum earum post Artemisium, ad auroram spectans, proximè Ceiorum cœnaculum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabula Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico: qui sagittam dicitur per vniuersam terram circumtulisse, nihil comedens. Quòd siqui sunt Hyperborei, *id est super aquilonares*, erunt & alij hypernotij, *id est super australes*. Nempe rideo quum multos video iam descripsisse ambitum terræ, nullum habentes in exponendo sensum, qui Oceanum scribunt circumfluere, & terram, tanquam tornum, factam esse orbiculatam, & Asiam faciunt Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinem breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendū. Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare quod dicitur rubrum. Super hos ad ventum aquilonem habitant Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi, ad septentrionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis. Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc vesperam versus ab ea duæ oræ terrarū ad mare protenduntur, quas ego exponā. Hinc aquilonem versus, ora vna à Phasi incipiens porrigitur ad mare per Pontum & Hellespontum, vsque ad Sigeum Troicum: austrum autem versus, eadem ora à sinu Mariandyno, qui Phœnicæ adiacet, protenditur secundum mare ad promontorium vsque Triopium. Incolunt autem in ora hac hominum nationes triginta. talis est vna ora. Altera verò, à Persis incipiens porrigitur ad rubrum mare, quod & Persicum vocatur: deinde gradatim Assyria, atque inde Arabia: desinitque in sinu Arabico. etsi non desineret, nisi ob id quòd Darius è Nilo riuos in illum sinum induxit. A Persis ad Phœnicen tractus amplius est ac multus. A Phœnice hæc ora tendit secundum hoc mare per Syriam, Palæstinam & Ægyptum, in qua terminatur: intra quam tres sunt duntaxat nationes. Atque hæc sunt quæ à Persis occasum versus in Asia continentur. Quæ supra Persas sunt & Medos & Sapires & Colchos, auroram versus & solem orientem, hinc mari rubro alluuntur: aquilonem autem versus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui contra solem orientem fluit. Porro India

Et quales
sint singulæ,
quantum ad
descriptionē
attinet.

tenuis habitatur Asia. Illinc iam auroram versus deserta sunt: nec qualia sint dicere quisquam potest. Et Asia quidem talis & tanta est. Libya autem in altera ora est: ab Ægypto enim iam excipitur. Hæc ora circa Ægyptum iam angusta est. nam ab hoc mari ad rubrum intercapedo est centum millium vlnarum, quæ efficiunt mille stadia. Ab his deinceps angustijs spatiosa sanè ora excipit quæ Libya dicitur. Itaque admiror eos qui distemperarunt atque distinxerunt Libyam, Asiam, Europam: inter quas non parum est differentiar. Siquidem Europa longitudine quidem cæteras assequitur, latitudine verò non videtur mihi comparari digna: nam Libya seipsam monstrat circumflua mari esse, excepto duntaxat vbi Asiæ contermina est, Neco Ægyptiorum rege, eorum quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquàm destitit à deprimenda fossa à Nilo ad Arabicum sinum, misit nauibus quosdā Phœnices, precipiens vt transuerti columnas Herculeas penetrarent ad septentrionale usque mare, atque ita ad Ægyptum remearent. Phœnices igitur è rubro mari soluentes, abierunt in mare australe: qui, quum autumnus aduenisset, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: vt assidue Libyes legerent, ac messem expectarent. deinde messo frumento nauigabant. Ita biennio consumpto, anno tertio ad Herculeas columnas declinantes in Ægyptum remeant, referentes quæ apud me fidem non habent, sed forte apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atque hunc in modum Libya primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataispem, Teaspis filium, virum Achæmenidem, qui Libyam non circumnauigauit quum esset ad hoc ipsum missus: sed cum nauigationis longitudine tum terræ solitudine deterritus retrò rediit, non impleto labore quem ei mater iniunxerat. Etenim vitiauerat filiam virginem Zopyri filij Megabyzi, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendum cruci mater sua, quæ erat Darij soror, liberauit: quod diceret se maius illi supplicium irrogaturam quàm rex pararet. quippe necesse ei fore pernauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataispes in Ægyptum abiit, sum-

1 In quamcunq; Libyæ partem nauigantes peruenissent: messemq; expectabant. Quum autem messuissent, oram soluerunt. Ita bienn.

2 Achæmenidē Libyam non circumnauigasse, id est, nauigando obisse: quasi legere-
tur ἀποπνεύειν. Vel, ἀποπνεύειν separandum à sequentibus.

Deinde, De-
terrītum retrò
rediisse.

sumptaque illinc naue ac sociis, nauigauit ad columnas
 Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africæ pro-
 montorium nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat.
 Emensusque permultum maris intra complures menses,
 quum assidue pluri tempore opus esset, conuerso cursu in
 Ægyptum redijt. Et illinc ad regē Xerxem regressus, aie-
 bar se in pernauiganda remotissima ad quam isset ora, vi-
 disse homines pusillos Phœnicea vrentes veste, qui, quum
 ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proripe-
 rent relictis vrbibus. Ipse autem ingressos nihil illis iniuriæ
 intulisse, pecora tantum illinc accepisse. Quod autem to-
 105 ram Africam non pernauigassent, hanc causam afferebat,
 quod nauigium vltius procedere non posset, sed retine-
 retur. Hunc Xerxes negans loquutum vera, ¹ quod certa-
 men sibi propositum non exoluisset, in crucem sustulit,
 irrogata quam destinauerat poena. Huius Sataispis eunu-
 chus, audita domini nece, Samum cum magna pecunia pro-
 fugit, quam Samius quidam interuertit: cuius nomē quum
 sciam, tamē volens ² obliuiscor. Cæterum Asiæ bona pars
 à Dario peruestigata est. Is cupidus cognoscendi vbinam
 Indus (qui secundus omnium fluminum crocodilos præ-
 stat) mare influat, misit nauibus cum alios quosdam, quos
 vera renuntiaturus confidebat, tum Scylacem quendam
 Caryandem. Isti è Caspatyro vrbe è terra Pactyica soluen-
 tes, secundo flumine auctoram versus atque solem orien-
 tem nauigantes in mare, dehinc per ipsum mare occasum
 versus atque solem orientem nauigantes in mare dehinc
 per ipsum mare occasum versus, tricesimo demum mense
 tenuerunt eum locum vnde rex Ægyptiorum eos Phœni-
 ces quos antea dixi, miserat ad Libyam circumnauigandā.
 Post horum circumnauigationē Darius Indos subegit, &
 eo mari potitus est. Ita Asiam (præter eam quæ orientē so-
 lē spectat) compertū parem Libyæ esse. At Europa à nemi-
 ne inuestigata est, neq; quā ad orientem neq; quā Aquilo-
 nem vergit, an mari ³ claudatur. Longitudine tamen co-
 gnoscitur ad vtranque accedere. Neq; possum coniectura
 colligere vnde, quum vna sit terra, trifaria sint ei nomina
 indita è mulierum cognominibus: eiusque fines ponantur
 Nilus fluminis Ægyptiacus & Phasis Colchus. Alij aiunt ef-

¹ Quod la-
 bore sibi pro-
 posito nō de-
 functus esset.

² Id est, silen-
 tio prætereo.

³ Mari al-
 iuatur.

1 *Diversam videtur sequens lectio ab ea quæ in vulg. edit. & in nostris vet. cod. habetur.*

2 Tribum.

3 *Non sveins legit Valla, sed sveins: cui lecti oni assentiuntur nonnulli etiam vet. cod.*

4 Antea vero nomine carebat, sicut & cæteræ.

5 Vtemur enim opinionibus quæ de his receptæ sunt. *Potest tamen & aliud esse sensus.*

6 Vna rerum humanarum maxima, omnium quas quidè novimus, solertissimè excogitata est.

7 Neque possit eos quisquam nancisci, si inueniri nolint. Quibus enim nulla condita sint mœnia, sed qui domos portant, sintque ex equis sagittandi periti, ac non ex messe, sed ex pecoribus victum habeant, ac in plaustis habitent, qui non hi fuerint inexpugnabiles & inaccessi? Hæc autem, &c,

se fines Tanain & Mæotidem, fretumque Cimmerium: sed negant se audisse nomina eorum qui hæc distinxerunt, & vnde nomina imposuerint. Iam enim Libya quidem à plerisque Græcorum fertur sortita nomen à Libya quadam muliere indigena: Asia verò, ab vxore Promethei. quanquam Lydi hoc sibi nomen vendicant, asserentes ab Asio filio Corys, filij Mancij, Asiam appellatam, non ab vxore Promethei. vnde & Sardibus familiam quandam esse vocatam Asiadem. Europa autem neque an sit mari circumflua, neque vnde hoc nomen acceperit, neque quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortalium compertum est: nisi dicamus ab Europa Tyria nomen accepisse regionem: nec antè, sicut cæteras, nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neque in hanc commeasse terram quæ nunc à Græcis vocatur Europa, sed è Phœnicæ tantum in Cretam, & è Creta in Africam. Hæc hætenus de his dicta sint. nam quæ sentimus de his, ea dicimus. Pontus autem Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica duptaxat excepta. nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiam pertinens proferre possumus, aut aliquem virum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicam gentem & Anacharsin. In gente autem Scythica ex omnibus humanis negotijs vnum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. at cætera non admiror. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, vt neque quispiam qui ad eos se contulerit, aufugere, neque ipsi capi possint, aut ne inueniri quidem, si nolint, atque deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis vrbes, nulla mœnia extructa. domos secum ferunt singuli: equestresque sunt sagittarij, non pane victitantes, sed ex pectoribus: pro domibus plaustra habentes: quidni imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles? Hæc autem sunt ab eis inuenta cum opportunitate terræ, tum fluminum beneficio. nam hæc terra, quum sit campestris, sua sponte vliginosa est & humida, eamque interfluunt flumina non multo pauciora numero quam in

Egy-

Ægypto fossæ. Quorum quæ sunt celeberrima & à mari navigabilia, ea recensebo. Ister, quinque hostia habens: post hunc Tyres & Hypanis & Borysthenes & Panticapes & Hypacyris & Gerrhus & Tanais. Isti hunc in modum fluunt. Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibi ipsi par tam æstate quàm hyeme fluit, ab occasu primus omnium qui sunt in Scythia. ob id omnium maximus quòd alij in eum influunt, qui ipsum ingentem reddunt: per Scythiam quidem delapsi, numero quinque. Vnus quem Porata Scythæ appellant, Græci Pyreton: alius, Tiarantus, tertius Ararus, quartus Napares, quintus Ordissus. Horum primo loco dictus fluuius, magnus est, & ad auroram fluens, cum Istro aquam communicat: minor est Tiarantus, ad occasum magis vergens. Inter quos ceteri fluentes, Ararus, Naparis & Ordissus, in Istrum infunduntur. Hi sunt vernaculi Scythiæ amnes, qui illum augent. Ex Agathyrsis autem fluens vnus, Maris, Istro se immiscet: ex Hæmi verò iugistres alij ingentes ad aquilonem ventum, Atlas & Auras & Tibesis: per Thraciam verò & Crobyzos Thraces, Athres & Noes & Ararnes: at ex Pzonis ac monte Rhodope, medium interseindens Hæmum Cius in ipsum erumpit. Quin ex Illyriis in aquilonem tendens Angrus, planitiem Triballicam interfluens, Brongum intrat, Brongus iste Istrum. ita vtrunque per se magnum Ister excipit. Præterea ex regione quæ est supra Vmbricos, Carpis, & alius ad ventum aquilonem Alpīs, in Istrum exeunt. Omnem enim Europam Ister emetitur (sumpto ex Celtis initio, qui omnium in Europa ad solis occasum extremi sunt, post Cynetas (totamque perueniens Europam, ex transuerso ingreditur Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & aliis aquas suas communicantibus, Ister fit omnium maximus. nam si alterius cum alterius aqua comparetur, profectò Nilus copia aquæ antecellit, quòd in eum nullus neque fluuius neque fons ingrodiens, ad incrementum aquæ confert. Quòd autem Ister sibi semper par fluit tam æstate quàm hyeme, ob id fit (vt mihi videtur) quòd hyeme est quantus est, aliquantulo maior quàm sua natura fert. nam per hyemem paululum in ea regione pluit, sed ybique ningit. Aestate verò

1 Per quorū medium cæt. fl. vel quos cæters interss.

nix, quæ sub hyemem decidit permulta, vndique in Istrum liquefacta dilabitur, eumque implet: nec ipsa solum, sed cum ea imbres multi atque vehementes. Quippe per æstatem pluit, quo tempore quanto plus aquæ sol ad se attrahit quàm hyeme, tanto plus aquæ cum Istro miscetur æstate quàm hyeme. Ita quum paria faciat Ister datis aquis & acceptis, sit ut semper videatur sibi esse similis. Ex fluuiis ergo qui apud Scythas sunt, vnus est Ister. Post hunc Tyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quæ Scythicam terram à Nebride separat. ad ostium huius incolunt Græci qui Tyrizæ vocantur. Tertium flumen est Hypanis, ex Scythia veniens, & ex magna palude profluens, circum quam pascuntur equi syluestres candidi: recteque vocatur hæc palus, mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis fluit ferè quinque dierum nauigatione, angustus, & adhuc dulcis, sed mox quatuor à mari dierum nauigatione sanequam amarus, propter amarum qui in eum fluit fontem: adeo, inquam, amarum, ut quum sit exiguus magnitudine, tamē inficiat Hypanin flumen, in paucis magnum. Est autem hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, & Alizonum, eodem nomine quo locus vnde emanat, Scythica lingua* Amaxampeus, Græca autem lingua, ἱπαι ὄσι, id est sacra via. Apud Alizonas autem contrahunt terminos suos Tyres & Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, mediam intercapedinem laxant. Quartus fluuius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, & nostra sententia, non modò Scythicorum fluuiorum longè huberrimus, sed etiam cæteris huberior, præter Aegyptium Nilum, cum quo non licet alium comparare. Cæterorum autem huberrimus est Borysthenes, pascua præbens amœnissima & accommodatissima pecoribus, necnon optimorum ac singularium piscium affatim: idem ad potandum suauissimus, limpidus inter turbidos fluens, iuxta quem sementis optima fit, & herba non satiuæ, etiam altissima. In huius quoque ostio ingens vis salis sua sponte concrevit. Præbet idem ingentia cete ad saluram, spinis carentia, quæ antacæos appellant. Alia præterea præstat admiratione digna. Porro quadraginta quidem dierum nauigatione vsque ad locum nomine Ger-

* Infra 110.
Exampæus
scribitur, etiam
in Græco: itidēq;
apud Solinum
cap. 34. & apud
Pomp. Melam.
lib. 2, cap. 1. S.

1 Et gramen,
qua parte nō
seritur regio,
altissimum.
Ad verbum,
profundissimū.

ne Gerrhum, cognoscitur ab aquilone fluere: at superiora per quæ fluit, nemo hominum eloqui potest: videtur tamen fluere per solitudinem ad Scytharum agricolantium plagam. nam hi Scythæ decem dierum nauigatione accedunt hoc flumen. Cuius tantum ac Nili fontes nec ipse possum, nec ullum Græcorum reor posse dicere. Idem quum ad mare aduenit, Hypanis cum eo miscetur, eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos amnes in confluentem tendentes intercapedinis est, ¹ Hyppoleo promontorium vocitatur, vbi delubrum Cereris extructum est. Ultra quod delubrum sub Hypani incolunt Borysthenitæ. Hactenus quæ ab his fluuiis. Post hos alius, qui quintus est, nomine Panticapes, & ipse ab aquilone fluens, atque è palude: inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Idem in Hylæam ingreditur, qua transmissa, Borystheni immiscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, mediosque Scythas nomadas influens, in mare voluitur, iuxta Carcinitin oppidum, ad dexteram coercens Hylæam, & cursum qui dicitur Achillis. Septimus est Gerthus, nomen à loco obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca apud quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho, disternatque regionem Scytharum nomadum ac regionum, & dum in mare fluit in Hypacarin dilabitur. Octauus est Tanais, qui superius è vasta palude profluens, in aliam vastiorem diffunditur, nomine Mæotin, quæ discludit regiones Scythas à Sarmatis. In hunc Tanain alius influit, nomine Hyrgis. His celeberrimis amnibus Scythæ muniti sunt. Gramen quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus germinum ² aridissimum est, quod ita se habere dissectis pecoribus ³ licet discernere. Et ea quidem vt quam maxima sunt, ita apud eos abundant. cætera autem vulgaria sunt. Atque hunc in modum ⁴ res sunt eis institutæ. Deorum hos solos propitiantur: Vestam ante omnes, deinde Iouem ac Tellurem: existimantes Tellurem Iouis coniugem esse. Post hos Apollinem, & cælestem Venerem, & Martem & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrâtur. Sed qui regij Scythæ vocantur, etiam Neptuno sacrificant, appellantes Vestam lingua sua Tabiti, Iouem, Papæum, mea sententia

¹ Hipolcon.

² Videtur autem legisse quæ ἰμπερωτάτη.

³ Ritum sunt eis instituti.

⁴ His solis diis litant, uel sacrificant.

1 Facere non
est illis usu
receptum.

2 Non obla-
tis primitiis.

3 Primitias.

4 His. Intelli-
git fortasse Mar-
ti & acinaci.

rectissime: Tellurem Apiam, Apollinem Oëtosyrum, cœ-
lestem Venerem, Artimpasam, Neptunum Thamimasa-
dem. Simulachra & aras & delubra¹ facienda non putant,
præterquam Marti. Idem sacrificium prorsus apud omnia
templa fieri eodem modo est institutum, qui talis est: Vi-
ctima ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à
tergo stans immolator, amota in primis infula, pecudem
ferit, eaque concidente deum inuocat cui illam mactat: de-
inde circūdat laqueum collo, tum iniecto baculo circum-
ducit, hostiamque strangulat non incenso igni,² non vo-
ris nuncupatis, non sumptis libamentis, sed ubi pecudem
strangulauit, ei que pellem detraxit, ad coquendum se con-
uertit. Verum quum Scythica regio lignorum sit admo-
dum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogita-
tum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant quo-
que ossa carnibus, dehinc illas in lebetes eius gētis (Lēbēis
crateribus assimilēs, nisi quòd sunt multo capaciores) in-
iiciunt. subiectis atque succensis ossibus hostiarum, co-
quunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes hostia-
rum in aluos illarum & cum aqua commiscēt, atque ossa
succendunt. Quibus pulcherrimè ardentibus, & aluis facilè
cipientibus carnes ossibus separatas, ita fit ut bos seipse co-
quat: & itē cetera pecora immolata, per semetipsum quod-
que elixum fit. Coctis carnibus, is qui immolauit, earū atque
intestinatorum³ libamenta ante se porricit. Immolāt autem
cum alia pecora, tum præcipuè equos. Et aliis quidem diis
hunc in modum & alias pecudes immolant. Marti verò sic
prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmen-
torum fascēs aggeruntur trium in lōgum latumque stadio-
rum, minoris tamen sublimitatis. de super quadrata plani-
ties efficitur: tria latera prærupta sunt, quartum accliuè, per
quod ascendatur. Eò quotannis comportant centum quin-
quaginta plaustra sarmētorum. nam semper propter cœli
tempestatem illa marcescunt. Sub hac cōgerie ferreus aci-
naxis, qui singulis vetustus est, statuitur. Idque est Martis si-
mulachrum, cui annuas hostias offerunt cum aliorum pe-
corum, tum equorum, & plus⁴ huic acinaci quàm cæteris
diis. Ex captiuis centesimum quenque immolant, non eo-
dem quo pecora modo, sed diuerso. nam ubi eorum capi-
tibus

tibus vinum libauerunt, ipsos intra quoddam vas iugulâr: dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublatis, acinacem cruore perfundunt. Hæc quidem supra conferunt. inferius autem in templo ista faciunt: Virorum interemptorum omnes humeros dextros præcidunt, quos vnâ cum manibus in aerem iaciunt. & quocunque deciderit manus, ibi iacet, scorsum autem mortuus. ¹ Cæteris deinde solennibus confectis abeunt. Et sacrificia quidem hæc ab eis sunt instituta. ² Sues pro nihilo putant, quas nec alere omnino in sua regione volunt. Quæ verò ad bellum at-
 tinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum virum ceperit vir Scythia, eius sanguinem potat: quosunque in prælio interemerit, eorum capita regi offert. nam capite allato, sit prædæ quamcunque ceperint particeps, alioqui expers. Caput hoc modo præcidit: In orbem illud amputat circa aures, verticemq; sumpto excutit, deinde pellem detrahitr: & vbi sicut bouis corium manibus molliuit, tanquam mantile possidet, eaque & habenis equi sui appensa gloriatur: qualia mantilia vt quisque plurima habet, ita vir iudicatur præstantissimus. Sunt quoque multi qui coria hæc humana tanquam brutorum consulant, quibus pro amiculis induantur. Multi etiam cælorum hostium manus dexteras cum vnguibus excoriant, ³ eisque opercula pharetrarum indigunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè & crassum maximè & cādore splendidum. Multi etiam totos homines excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circumferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de omnium, sed de inimicissimorum capitibus hoc faciunt, vt quisque illud quod est infra supercilia, recisum prorsus excutiat: & crudo tantum bouis corio, si pauper sit, sin diues, non modò exterius inducat bouino corio, verum etiam interius in auret, & sic vterque pro poculo vtratur. Idem agunt de familiaribus, si inter eos extiterint discordiæ, & apud regem victoria sint potiti. Hæc capita hospitibus qui ad eos veniunt, quæ prouinciarum existimationis, exhibent: referuntque, illos, in sua prouincia cratere esse superatos: id strenuitatis loco ponentes. Semel autem vini tēperat, de quo sc.

¹ Videtur autem diuersam à nostra lectionem sequutus esse, aut nostram non intellexisse. Quæ tamen à-
 uisq; hunc ha-
 bet pro eo quod
 uet. cod. & nūq-
 uariet.

² Suum nul-
 lus est illis
 vsus.

³ Eisq; pha-
 retras inde-
 gunt. Vel, Et
 ex eis opercula
 pharetrarum
 consciunt.

⁴ At capiti-
 bus non qui-
 dem omniū,
 sed inimicissi-
 morum, hoc
 faciunt.

⁵ Vnusquis-
 que præfectus
 in sua prouin-
 cia craterem
 vini tēperat,
 de quo sc.

1 Scythæ omnes bibunt, de quo¹ Scythæ omnes hostiū homicidæ bibunt, at nō
 mnes bibunt gustāt qui nihil præclari operis ediderint, sed sine honore
 à quibus ho- leorsum sedent: quæ res apud eos maximæ est ignominiz.
 fles sui inter- Qui verò cōplures cædes fecerunt, hi duobus pariter quos
 festi fuerint: at qui hoc faci- habent calicibus potant. Apud eosdem permulti sunt vati-
 cinus non e- cinatores, qui pluribus virgis salignis diuinant, ad hunc
 diderint, hoc modum: Grandes virgarum fasces quum attulerunt, humi
 non gustant, positos dissoluunt, ac separatim ponentes illarum singu-
 sed, &c. las, vaticinantur.² ad hæc dicendo, viceuersa virgas prehen-
 dum hæc di- dunt, ac rursus sigillatim componunt. Hæc est illis tradita
 cunt, virgas à maioribus diuinatio. Sed Enaries,³ qui sunt androgyni,
 rursus con- aiunt sibi à Venere traditam diuinationem, qui tiliæ fron-
 uoluunt, quas de vaticinantur. Tiliam vbi quis trifariam sciderit, digitis
 videlicet enol- suis eam implicando ac resoluendo tractat; atque in hunc
 uerant, & in modum vaticinatur. Horum tres maximè probatos accer-
 vnum com- sit rex quoties ægrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc aut
 ponunt. illum ciuem (nominant autem hominem de quo loquun-
 tur) peierasse, iurantem per regium⁴ solium: (est autem
 3 Legit oi. & ai- Scythis mos plerunque iurandi per regium solium, quum
 dspsuui, pro maximum volunt interponere iusiurandum) protinusque
 qu. oi. ai. ds. Pro is quem dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia di-
 iræcus supra uinandi, tanquam compertus falsò deierasse per regium
 fuit iragis, p. solium, & ob id regem ægrotare. Si ille inficiens se negat
 20. quod sonat peierasse,⁵ atque rem grauius fert, rex duplum varicino-
 execrationis ob- rum accersit: qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi ho-
 noxios. Corin- minem periurij conuicerint, sine mora caput excidunt:
 thus, qui de dia eiusque facultates inter se partiuntur primi vaticini. Sin ve-
 lectis scripsit, rò illi qui superuenerunt vaticini homines absoluerint, alij
 iræcus inter- atque alij præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decer-
 pretatur imi- nitur primis illis vaticinis esse pereundum: eosque hunc in
 tus, nonnulli modum necant: Plaustrum concameratum vbi sarmentis
 tradunt, iræ- referferunt, bobusque iunxerunt, vaticinos pedibus impli-
 eas Scythas ef- cati, & manibus post tergum reuinctis, atque ore obstru-
 se vates eura- cto, extendunt in medium sarmentorum: incensisque sar-
 tos, quos Hippo- mentis territando agitant boues. quorum bouum multi
 crates alicubi cum vaticinis concremantur, multi ambugi, cremato uti-
 ugardis appell- que plaustri temone, aufugiunt. Hoc què dixi modo com-
 lauerit: ut an- burunt μάγντας, id est vascinos, etiam ob alias causas, ap-
 nos. Paul. Leo- pellantque ἄβυδο μάγντας, id est falsos vascinos. Sed quos
 pard. Emend. morte
 lib. 7. c. 10. S.

4 Aut, laudem
 5 Kai δὲ τοῖς
 qu. quod dici-
 tur Gall. Et di-
 qu'on luy fait
 tort.

4 Aut, laudem
 5 Kai δὲ τοῖς
 qu. quod dici-
 tur Gall. Et di-
 qu'on luy fait
 tort.

4 Aut, laudem
 5 Kai δὲ τοῖς
 qu. quod dici-
 tur Gall. Et di-
 qu'on luy fait
 tort.

morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed vniuersos mares interficit, foeminis nihil laesis. Foedera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem vino, commiscunt eorum sanguinem qui feriunt foedus, percutientes ¹ cultello aut incidentes gladio aliquantulum corporis. deinde in calice tingunt acinacem, sagittas, securim, ² gladium. Hæc ubi fecerunt, sese multis verbis deuouent: postea vinum epotant non modò ij qui foedus fecerunt, sed etiam comites ij qui sunt maximæ dignitatis. Regum autem sepulchra apud Gerrhos sunt. Vbi Borysthenes iâ nauigabilis est, ibi, quum rex eorum decessit, ingentem scrobem effodiunt forma quadrata. hoc ubi præpararunt, accipiunt mortuum corpore incerato, aluo euulsa atque expurgata, quam silere contuso & thymiamate apiiq; semine & anisi quum expleuerunt, resuunt rursus, imposituq; plastro cadauer ad aliam gentem ferunt. Quod qui excipiunt, eadem agunt quæ regij Scythæ: ³ aurem decidunt, crinem circumtondent, brachia circumcidunt, frontem nasumq; consauciant, sinistram manum sagittis traiciunt. Postmodum regis cadauer carpento ferunt ad aliam gentem cui imperitant, quæ ipsos comitatur ad eos vnde primùm venerant. Vbi iam mortuum circumferentes, lustrauerunt singulas gentes quibus imperauit, apud eos deponunt qui in extremis Gerrhis habitant, & in sepulchris. Quem postquam super torum in loculo posuerunt, hastis hinc atque hinc defixis, desuper ligna disponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spatiositate aliquam eius pallacam strangulatam sepeliunt, & eum qui vinum miscebat, & cocum & equisonem & ministrum & eum qui erat à nuntiis, nec non equos & aliarum rerum omnium primitias, quin etiâ phialas aureas. nam argentum aut æs nihil in vtu habent. His actis, humum certatim atque auidè iniiciunt, cupientes tumulum quam maximum efficere. Circumacto anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos sumunt. (sunt autem famuli regum, ⁴ ingenui Scythæ, & quos ipse rex iusserit. nam nullus venalitiis ei ministrat.) Horum ministrorum quinquaginta quum strangulauerunt, ac totidem præstantissimos equos, ⁵ eductis intestinis & expurgatis, paleis

¹ Sunt qui vocem Græcam inueni suspectam habent.

² Iaculum.

³ Auris partem amputant.

⁴ Sūt autem Scythæ indigenæ. nam famuli sunt quos rex iusserit: nec vilis venal. Legisse autē videtur hic interpret. in d. h. pro ino riu.

⁵ Vacuata & purgata aluo.

implent, ac consuunt : & vbi dimidium fornicis super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, & itē alia multa huiusmodi defixerint, tum super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad ceruicem vsq; traiectos, ita vt priores fornices sustineant armos equorum, posteriores verò iuxta femora suscipiant vteros, vtriusq; cruribus supernè pendentibus. Equos autem infrēnant, eorumque habenas ad palos extentas alligant: dehinc super eorum singulos statuunt singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hunc in modum, Vnicuique eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem vsque transfigunt: quod inferius stipitis extrat vltimum, insigunt tigno illi quo equus traiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas, quum decesserunt, proximi quique in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. eos singuli amicorum excipientes, epulum cadauer comitantibus præbent, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc¹ humātur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, ablueruntque, circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuò inclinata, circa hæc præ-

109

¹ Humātur. Postquam autem humarūt Scythæ, ita se pergant. Vbi caput absterferunt & lauerunt, hæc circa corpus faciunt.

² Alueum.

³ Fulgentes. *Vel, candentes.*

⁴ Nisi quis sit valde exercitatus. lin,

⁵ Fulgentes. *Vel, candentes.*

⁶ Corpus enim nullo pacto lauant. At vxores eorū effundunt aquam, deinde cupressi & cedri & thuris lignum ad scabrum aliquē lapidem attritū: eo autem quod ita fuerit atterendo abrasum (est autē crassum) corpus totū faciemq; oblinunt.

tendunt lanca pilea, quam maximè possunt constipantes, & in² scapham in medio lignorum pileorumque positam lapides coniciunt ex igne³ perspicuos. Nascitur autem apud eos cannabis lino simillima, præterquam crassitudine ac magnitudine: sed multo quàm nostra est præstantior, vel sua sponte nascens, vel sata: ex qua Thraces vestimenta consciunt lineis simillima: quæ⁴ nisi quis admodum terat, linea sint an cannabea, non queat dignoscere: & qui non viderit cannabem, existimet lineum esse vestimentum. Huius cannabis sumptum semen Scythæ sub pileis occulunt, supra lapides igne⁵ perspicuos: vnde fit thymia, tantum reddens vaporem quantum apud Græcos nullum thuribulum reddit. Hoc odore stupentes Scythæ ciulant: quod apud ipsos loco lauacri est. ⁶ neque enim lauant omnino corpus, sed vxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapidem aliquem scabrum conterunt cypresso & cedro & thuris ligno: deinde per frictum corpus

pus

pus quum intumuerit, illud faciemque mendicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes facit, simul postero die, ¹ medicamentis amotisundas ac splendas. Externis hiritibus uti magnopere cauent, ne mutuo quidem inter se: sed Græcorum præcipue, ² utique posteaquam deprehenderunt Anacharsin, & deinde iterum Scylem. Siquidem Anacharsis quum multum orbis terrarum contemplantus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mores Scytharum pertulit. Is dum per Hellespontum nauigans tenuisset Cyzicum, vouit Matri deorum, (offendit enim Cyzicenses eius diem festum magnifico sanè apparatu celebrantes) si saluus sospesque domum reuertisset, sacrificaturum se eodem ritu quo Cyzicenos sacrificantes vidisset, & peruigilium noctis instituturum. Quum igitur in Scythiam venisset, ³ venit ad locum qui dicitur Hylæa, iuxta Achillis cursum sita, ubique omnifariis arboribus referta. In hanc abstrudens se Anacharsis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum tenens, ⁴ exutisque simulachris. Hæc eum agentem quidam Scythæ animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex quum & ipse contulisset se eò, & Anacharsin ea facientem inspexisset, excussa sagitta necauit. Et nunc si quis de Anacharsis interroget, Scythæ negant se nouisse hominem, ob id quod in Græciam peregrinatus externosque sit mores sectatus. ⁵ Licet (ut ego accepi) tutor fuerit Timnis, filij Spargapithis, patruusque Indathyrsi Scytharum regis, filius Gnuri, nepos Lyci, pronepos Spargapithis. Itaque si ex hac familia extitit Anacharsis, constat eum à patruele fuisse interemptum. Indathyrsus enim fuit filius Saulij, Saulius autem fuit qui Anacharsin interemit. Quanquam & aliud quiddam Peloponneses audiui referentes, Anacharsin à rege Scytharum missum, Græciæ factum esse discipulum, & quum redisset, dixisse ad eum qui ipsum miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occupatos, Lacedæmoniis exceptis, qui soli rationem haberent dandi & accipiendi prudenter. Verùm hæc narratio aliter ab ipsis Græcis delusa est. Hic igitur vir (⁶ quemadmodum antea

¹ Ramentis quibus se obleuerant.

² Ut ostēdit Anacharsis, & deinde iterum Scyles. Anacharsis enim, quum multo orbis terrarum spatio perlustrato, magnæque sapientia sibi inde comparata, Scythicas sedes repetere, per Hellesp. nauigās, Cyzicum apulit, ubi vouit Matri d.

³ Clā ingressus est Hylæa. Vel, in Hylæam se abdidit.

⁴ Legit Valla *ἰνδυστάμπος*, pro *ἰνδυστάμπος*, pro quo *perperam legitur in vulg. edi.* *ἰνδυστάμπος*.

⁵ Ut autē ego ex Timne tutore Spargapithis, audiui, fuisse eū Indathyrsi regis Scytharū patruum, filium autem Gn. n. L. pron. Sp. si ex hac fam. fuit Anach. se à patruele in-

teremptum fuisse sciat. Indathyrsus, &c. Est autem aliqua *ἀνακονδία* in verbis Græcis, quam expressimus. ⁶ Vel, Eo quo dictum est modo, interemptus fuit,

¹ Et huic qui
dem propter
externos rit⁹
& propter cō-
suetudinem
quæ illi cum
Græcis fuerat,
italia contige-
rūt. Mult. &c.
*Q. d. Ut autem
huic ita damno
sa fuit rituum
externorum co-
gnitio, &c. ita
Scyli multis
postea annis.*

dictum est) mortem appetiit, ¹ & ipse quidem ita egit pro-
pter externos ritus & Græcorum consuetudinem: multis
autem sanè annis postea interiectis ita passus est Scyles, A-
ripithis filius. etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios
filios multos, tum Scylem sustulit ex vxore Istrina, haud-
quaquam indigena, quæ filium Græcam linguam literas-
que edocuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per do-
lum occiso à Spargapithe Agathyrforum rege, Scyles re-
gnum suscepit, & vxorem patris, nomine Opceam. Erat
autem Opcea hæc ciuis, ex qua erat Aripithi filius Oricus.
Scyli regnum Scytharum obtinenti Scythicus tamen vi-
uendi mos nihil prorsus cordi erat, sed Græcus, in quo fue-
rat imbutus à puero: ideoque multo magis ad hunc exer-
cendum se cōuertebat. Vtique quum ad urbem Borysthe-
nitarum Scythicum ducebat exercitum, (Borysthenitæ
autem se à Milesiis aiunt esse oriundos.) ad hos, *inquam*,
quoties Scyles veniebat, relicto in suburbanis exercitu, i-
pse muros ingressus portas obserabat: depositaque Scythi-
ca stola, Græcum sumebat vestimentum, & eo indutus, per
forum spatia batur, nullo neque satellitum neque populi
comitatu, appositis qui portas custodirent, nequis Scytharum
cerneret eum gestantem huiusmodi stolam: & cum
cæteris Græcorum institutis utebatur, tum in faciendis
deorum sacris. Et quum ibi tempus menstruum aut am-
plius triuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idque
sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & vxore
illinc accepta. Sed quum foret ei malè euenturum, ex hac
occasione malè euenit. ² Affectanti ei Dionysum baccha-
nalem initiari, ac hostiam initiationis iam iam sumpturo
in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in vr-
be Borysthenitarum circum ædes suas, quarum paulo an-
tè habui mentionem) magnas atque magnificas, è lapide
candido sphinges & grypes stantes. in has ædes deus ful-
men iaculatus est, totæque deflagrauerunt. Scyles nihilo-
minus initiationem peragit. Enimvero Scythæ Græcis
probro ³ dant bacchandi consuetudinem, negantes esse
credibile deum inuenisse quo homines ad dementiam ad-
igantur. Posteaquam bacchanalibus sacris initiatus est Scy-
les, quidam Borysthenitarum Scythi indicium detulit, in-
quiens,

² Ei Dionysi
bacchici sac-
cris initiari
cupienti, & iā
iam initiatio-
nis ritum ag-
gressuro, obl.
³ Agendi bac-
chanalia cō-
suetudinem,
negantes rati-
oni consen-
taneum esse
excogitare
deum qui ho-
mines ad in-
fantiā adigat.

„ quiens, Vos quidem Scythæ nos irridetis quòd bacchana-
 „ lia agamus, quodque nos deus occupet : at nunc demum
 „ hic vestrum quoque regem occupavit. nam bacchanalia
 „ exercet à deo in dementiam actus. Quòd si mihi non ha-
 „ betis fidem, sequimini me, rem vobis ostensurum. Primo-
 „ res Scytharum hominem sequuti sunt : quos Borysthenita
 „ ille deductos clanculum in turri collocavit. Vbi adfuit Scy-
 „ les cum thiafo, Scythæ eum bacchabundum conspicati,
 „ rem ingentis calamitatis esse duxerunt: digressique, ea quæ
 „ viderant omni exercitui indicarunt. Post hæc vbi ad lares
 „ suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto fratre
 „ eius Octamafade, ex filia Teris genito. ¹ Scyles cognito
 „ quid de se fieret, & quam ob causam, profugit in Thraci-
 „ am. Id quum audisset Octamafades, cum exercitu aduer-
 „ sus Thraciam contendit: cui ad Istrum progresso Thraces
 „ occurrerunt. Et quum conficturi essent, Sitalces ad Octa-
 „ mafadem misit caduceatorem, cum his mandatis, Quid
 „ opus est inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis
 „ mæ es filius, sed habes germanum meum, quem si mihi
 „ reddideris, ego vicissim Scylem tradam tibi. Ita neque tu,
 „ neque ego periclitabor exercitu. Erat enim apud Octama-
 „ fadem frater Sitalcis ab eo profugus. Hanc à Sitalce obla-
 „ tam conditionem Octamafades accepit, redditoque Si-
 „ talci fratre, eodemque auunculo suo, Scylem recepit fra-
 „ trem. Et Sitalces quidem recepto fratre reduxit exercitum:
 „ Octamafades autem eodem die caput Scyli dempsit. Ad-
 „ eo sua instituta Scythæ observant : & iis qui externos ritus
 „ asciscunt, tales irrogant pœnas. Multitudinem autem Scy-
 „ tharum non potui exactè indagare, quum de eius nume-
 „ ro varia referentes audiam, & permultos illos, & rursus
 „ paucos esse vtiq; Scythas. Quantum autem sub aspectum
 „ meum venit, est inter Borysthenem & Hypanin flumina
 „ locus nomine Exampeus, cuius etiam aliquanto antea ha-
 „ buimus mentionem, quum dicebam fontem in eo esse a-
 „ quæ amaræ, Hypanin in quem fluit, importabilem reddent-
 „ tis. Hoc in loco iacet abenum sexies tantum quantus cra-
 „ ter qui est in ostio Ponti, à Pausania Cleombroti filio de-
 „ dicatus. Quòd si quis illum non inspexit, hunc ei in mo-
 „ dum declarabo: Sexcentarum est amphorarum facile ca-

1 Scyles quum
 ita se tractari
 videret, & cau-
 sam sciret. Vel.
 Quum videret
 ita in se consuli.

pax, crassitudine digitorum sex. id aiunt indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. regem enim suum, nomine Ariantem, quum numerum Scytharum scire vellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarum aculeos, proposita morte ei qui non ferret. Ita magnam vim collatam esse aculeorum: & ex his confectum ahenum illud placuisse ei pro monumento relinquere, & in hoc Examp̃o dedicare. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Miracula autem hæc regio nulla habet, præter flumina cum multo maxima, tum numero plurima. Siquid tamen, præter flumina & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicitur: Vestigium Herculis ostendunt petre impressum, virili vestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet.

Redeo ad eam quam ab initio institueram orationem: Dario aduersus Scythas exercitum comparanti, dimissis nuntiis ad imperandum, aliis vt peditatum, aliis vt classem præstarent, aliis vt Bosporum Thracium ¹ iungerent: Artabanus Hytaspis filius, Darij frater, nolebat illum vilo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam, vtilia suadens: quum tamen non persuaderet illi, destitit à dissuadendo. Darius, vbi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex vrbe Susis. Ibi eum OEobazus quidam Persa, cui tres filij erant omnes in militiam euntes, obsecrabat vt vnum sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquam amico ² & modesta obsecranti, respondit se omnes eius liberos relicturum. Eo responso OEobazus magnopere lætabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille ³ præpositos filiis OEobazi iussit vt omnes eos interimerent. Ita filij OEobazi obruncati, illic sunt relictæ. Darius Susis mouens, peruenit ad Bosporum Chalcedonis, vbi pons iunctus erat. Illic conscensa naui, transiit in insulas nomine Cyaneas, quas Græci prius errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo subiiciebat oculis Pontum, rem spectaculo dignam. nam inter omnia maria est maximè admirabile. Cuius longitudo est vnde-cim millium ac centum stadiorum: latitudo (qua latissimum est) trium millium ducentorum. Huius pelagi os latitudinis est quatuor stadiorum: longitudo oris (quod est collum)

¹ Id est, Pontibus consternerent.

² Et non nimia petenti. Vel, Rem non nimis magnā.

³ Vel, Eos potius, quorum id officium erat iussu.

collum) quæ Bosporus dicitur, vbi pons connectebatur, circiter centum viginti stadia, ad Propontidem vsque pertingens. Propontis autem quingentorum stadiorum est, mille & quadringentorum longitudinis, influens in Hellespontum. Ipse Hellespontus, vbi angustissimus, stadiis septem quadringentis longus, intrans pelagi vastitatem quod Ægæum vocatur. Hæc autem ita dimensa sunt. Nauis ferè meat omnino septuaginta millia passuum longo die, nocte verò sexaginta millia. Itaque à faucibus Ponti ad Phasin (hoc est enim Ponti longissimum) novem dierum est navigatio, & octo noctium, quæ fiunt millecentum ac decem millia passuum, hoc est stadiorum vndecim millia ac centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super flumen Thermodontem (hic namque Ponti latissimum est) trium dierum duarumque noctium est navigatio, quæ fiunt passuum trecenta ac tria millia, stadiorum verò tria millia & trecenta. Hunc igitur in modum Pontus ac Bosporus & Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi, situm habent. Quinetiam Pontus hic paludem habet influentem in se, non multo quàm ipse est minorem, quæ ¹ Mæoris appellatur, & mater Ponti. Darius, vbi Pontum contemplatus est, renavigavit ad pontem, cuius architectus extitit Mandrocles Samius. Contemplatus item Bosporum, duos super eum cippos erexit è candido lapide, literis incisis in vnum quidem Assyriis, in alterum verò Græcis, ² omnes gentes quas secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes quibus imperabat, continentes numero septingenta millia hominum cum equitatu, præter classem, quæ constabat è navibus sexcentis. His postea cippis Byzantiij in urbem suam translatis vsi sunt ad aram Dianæ Orthosæ, præter vnum lapidem, qui apud Bacchi delubrum in eadem urbe relictus est literis Assyriis oppletus. Ceterum Bospori locus quem rex Darius ponte commisit, coniectanti mihi videtur medius inter Byzantium & templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte sublicio delectatus, authorem eius Mandroclum Samium donavit ³ decuplo. Ex cuius primitiis Mandrocles pictis animalibus commisionem Bospori & regem Darium in Medico folio

¹ Mæotis.

² Indicantibus omnes g. Hoc aut aliud huiusmodi participium subaudiendum videtur.

³ Hic mendosus est Græcus textus.

sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq; picturam templo Iunonis dedicauit, cum hac inscriptione,

Qui rate piscosum coniunxit Bosporon, implens

Daris regis Gota, iubentis opus;

Iunonis Mandrocles hac monumenta discavit,

Effet honor Samiis Unde, corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius qui pontem compexit: quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Europam, iussis Ionibus nauigare in Pontum usq; ad Istrum, atq; ubi eo peruenissent, se illic præstolari, fluiuium ponte iungentes. Ducebant enim classem Iones & Æoles & Hellepontij. Hi præteruecti Cyaneas, rectâ ad Istrum nauigauit, subuectiq; duorum dierum itinere à mari ad fauces fluminis, ubi in diuersa scinditur, illud ponte iungunt. Darius, transmissio per ratem Bosporo, faciebat per Thraciam iter, & quum ad fontes Teari amnis peruentum esset, tri-duo hic habuit statiuâ. Tearus fertur ab accolis omnium amnium esse optimus cum ad alios morbos, tum ad scabiem curandam vel hominum vel equorum. Eius enim fontes duodequadraginta sunt, ex eadem petra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantundem viâ est à Iunonis templo eius vrbis quæ iuxta Perinthum est, & Apolloniæ quæ est in Ponto Euxino, duorum dierum vtrâq; Fluit autem Tearus hic in flumen Contadesdum, Contadesdus in Agrianem, Agrianes in Hebrum, Hebrus in mare iuxta urbem Ænum. Ad hunc igitur amnem quum peruenisset Darius, castraq; posuisset, oblectatus amne, cippum erexit, his literis inscriptum, TEARI AMNIS¹ CA-

¹ Sic vocare videtur eius fontes quos esse dixit duodequadraginta.

² PRÆBENT.

PITA OPTIMAM AQVAM ATQVE PVLCHERRIMAM CUNCTORVM AMNIVM² CONTINENT, ET AD EA PERVENIT, EXERCITVM DVCENS³ ADVERSVS SCYTHAS, VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CUNCTORVM HOMINVM DARIVS HYSTASPIS FILIVS, PERSARVM CUNCTAEQVE CONTINENTIS REX. Hæc sunt illic inscripta. Darius hinc mouens venit ad aliū amnem nomine Artiscum, qui per Odrysas fluit: quò ubi peruenit, ita agendū sibi putauit: Ostenso certo loco copijs suis, iussit illic singulos quosq; prætereuntes ponere singulos lapides. Id quum omnis exerci-

exercitus fecisset, grandes acerui lapidū effecti sunt: quibus relictis, Darius illinc mouit. Sed priusquam ad Istrū perueniret, primos subegit Getas, ¹ qui immortales agunt. Nam Thracēs qui Salmydeſū, quiq; supra Apolloniā & Meſam- ² *Ἀθανάτορας. i. ad verbum, Immortalizantes, quod statim poſt ab ipſo authore exponitur.* briam urbē incolunt, & qui Cyrmianæ & Myſſæi vocātur, ſine pugna ſeſe Dario dēdiderunt. Getæ vero per imperitiā reſiſtentes, in ſeruitutem redacti ſunt, quum ſint fortiſſimi Thracū atq; iuſtiſſimi. Immortales autē agunt hoc modo: Mori ſeō nō putant, ſed eū qui deſunctus eſt, meare ad Zamolxin *demonem*, quem nonnulli eorū opinantur eundē eſſe Gebeleizin. ³ Ad hūc mittunt aſſiduē cum naui quinque remigum nūntium quempiam, ex ſeiſiſ ſorte delectum præcipientes ea quibus ſemper indigent. eumq; ita mittunt: Quibusdam eorum datur negotium vt tria iacula teneant: alijs, vt comprehenſis eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedibusq; hominem agitan- ² *Semper autē ſolēt quinque quoq; anno quempiā e ſuorum numero ſorte delectū, nūntium illi mittere, mandata ei dātes de ijs quę ſibi opus ſint.* tes in ſublime iactent ad iacula. Qui ſi impræſentiarum extinguitur, proprium ſibi deū arbitrantur: ſin minus, ipſum nūntium inſimulant, aſſeuerantes malum illum eſſe virum. Hoc inſimulato, alium mittunt, dantes adhuc viuendi mandata. Iidem Thracēs, dum tonat fulguratq; in cœlum ſagittas excutiunt, deo minitantes quòd nullum alium præter ſuum eſſe arbitrantur. Verūm (vt ego à Græcis accepi, Hellespontum & Pontum incolentibus) Zamolxis hic, homo fuit, Samique ſeruitutem ſeruiuit Pythagoræ Mneſarchi filio. Illinc naſtus libertatem, quum multum pecuniæ comparaffet, in patriam redijt. qui quum animaduerneret Thracēs malè viuentes & inſcitē, ipſe edoctus Ionicum viuendi genus & mores liberaliores quàm Thracum, vt qui conuerſatus eſſet cum Græcis, ³ cumq; Pythagora non inſirmiſſimo inter Græcos ſophiſta, domicilium exſtruxit in quod primos quoſq; popularium in conuiuium accipiebat, & inter conuiuandum docebat, neque ſe neque ſuos conuiuas, ⁴ neque illos qui illic aſſiduē gignerentur, interire: ſed in eum locum ire vbi ſuperſtites omnium bonorū compotes eſſent. Dum ea quę commemorata ſunt ageret atque diceret, interim ſubterraneum ædificium ſtruebat. Quo prorsus abſoluto, è Thracum conſpectu ſe ſubducit, deſcendens in illud ſubterraneum ædificium. V-

³ Et quidem cum Pythagoraphilosophum non inſimo.

⁴ Nec eos qui ex ipſis in omne tēpus naſcerentur, interituros, ſed in eum locum venuros vbi, &c.

bi circiter trienniū egit, desiderantibus eum Thracibus, ac deflentibus tanquam mortuum: quarto anno se eisdem in conspectū dedit. atq; ita credibilia sunt effecta quæ illis exposuerat. Hæc Zamolxin aiunt fecisse. Cuius subterraneo ædificio neq; fidem detraho, neq; valde credo, sed multis eum ante Pythagoram annis exitisse arbitror. Verum siue Zamolxis fuerit homo quispiā, siue sit dæmon Getarū indigena, valeat. Getæ hoc ritu videntes, vbi à Persis subacti fuerunt, cæterum sunt exercitū sequuti. Darius vbi ad Istrū peruenit, & vnā pedestres copiarū cunctiq; flumē transmise-
rūt, tunc verò iussit Iones, postquam ratē soluissent, sequi se

*1 Pontem vo-
cat statim post.* pedestri itinere cum nauticis copijs. Qui quum ¹ ratē solu-
turi essent & imperata facturi, Coes Erxandri filius, Mity-
lenæorum dux ita apud Darium verba facit, sciscitatus an-

*2 Admitte-
re sententiā,
vel consiliū, ab
eo qui pro-
ponere vel-
let. Id est, Au-
rem præbere
consilio.* tea nunquid ei gratum foret ² audire sententiam dicere vo-
lentis: Quum aduersus eam terrā rex facias expeditionem, ^{cc}
in qua fertur nihil arari, nullas vrbes coli, finito nunc pon- ^{cc}
tem hoc loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs ^{cc}
qui eum contexuerunt: per quem siue ex sententia rem ge- ^{cc}
remus, Scythis inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tu- ^{cc}
tus nobis sit reditus. Neq; enim vereor ne prælio commissō ^{cc}
à Scythis superemur: sed potius ne eis non inuentis aliquid ^{cc}
patiamur errabundi. At enim credat me quispiā mea ipsius ^{cc}
causa hæc dicere, vt hīc subsistam: ego verò, quod in tuam ^{cc}
rem esse sentio, rex, id in medium profero. ipse te sequi vo- ^{cc}
lo, neq; hīc relinqui. Delectatus admodum eo consilio Da- ^{cc}
rius, ita respondit, Hospes Lesbie, fac omnino quum sospes ^{cc}

*3 Des te mi-
hi in conspe-
ctum.* domum rediero, ³ præstò mihi sis, vt te ob egregium consi-
lium egregijs factis remunerē. Hæc loquutus, vbi sexagin-
ta nodis lorum innodauit, accitis ad colloquium tyrannis ^{cc}
Ionibus, ita loquutus est, Viri Iōnes, quam prius habueram ^{cc}
de ponte sententiā, eam missam facio. vos sumpto hoc lo- ^{cc}

*4 Simulat-
que videritis
me in Scyth.
proficisci, ex
eo temp.* ro, hæc ita velim agatis: ⁴ quo ex tempore videritis me ra-
ptissimè iter intendentē in Scythas, ex eo tempore incipie-
tes, soluite singulis diebus singulos nodos: intra quod tem-
pus nisi adfuero, sed dies nodorū exierit, vela facite in pa-
triam vestrā. interea, quoniam consiliū mutauī, agite custo-
diam ratis, & omne studiū illi & cōseruandæ & custodien-
dæ adhibete: quod facientes, maiore in modum mihi gra-
tifica-

¹⁰ nificabimini. Hæc loquutus Darius, promouet exercitum.
 Thracia tellus in mare tendens, Scythicæ prætenditur, qua
¹¹ sinu faciente Scythica excipit: & illic Ister mare subit, ostio
 in ventum eorum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scy-
 thici secundum mare est id metiendo, indicare aggrediar:
 Ab Istro hæc iam vetus Scythia est, meridiem versus &
 austrum posita, vsq; ad urbem Carcinitidem. eiusdem de-
 inceps quod ad mare fert montosæ regionis, & in pontum
 porrectum, incolit gens Taurica vsq; ad Chersonesum di-
 ctam tracheam, *id est asperam*. Hæc ad mare pertingit
 quod ad ventum subsolanum vergit. Sunt autem finium
 Scythicæ partes duæ, ferentes ad maria, vna ad meridia-
 num, altera ad orientale, quemadmodum Atticæ regionis.
 quod sic partem Scythiæ Tauri incolunt vt si Atticæ iu-
 gum Suniacum alia gens non Atheniensis incolet, quod
 à tribu Thorica vsq; ad Anaphlystam magis in Pontum
 porrigit promontorium. talis est (vt parua cum magnis
 comparem) Taurica regio. Qui autem non est hanc Atti-
 cæ partem præteruectus, huic alio modo planum faciam:
 vt si Iapygiæ non Iapyges sed alia gens imperans, diuisa
 terra à Brundisio vsq; Tarentum, promontorium incole-
 ret. Quum hæc duo dico, multa alia similia dico, quibus
 Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps
 Scythiæ supra Tauros & orientale versus mare incolunt, &
 quæ Bospori Cimmerij sunt ad vesperam vergentia, & quæ
 paludis ¹ Mæotidis Tanai tenus, qui influit in huius paludis
 secessum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in
 mediterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde
 à Neuris, deinde ab Androphagis, postremò à Melanchlæ-
 nis. Itaq; Scythiæ veluti formam quadratam habentis, duæ
 partes quæ ad mare pertingunt, altera ad mediterranea fe-
 rens, altera ad maritima, vsquequaq; sunt pares. nam ab
 Istro ad Borysthenem, decem dierum est iter, tantundem à
 Borysthene ad ² Mæotidem paludem. A mari mediterranea
 versus, vsq; Melanchlænos qui supra Scythas habitant,
 viginti dierum iter. Supputantur autem à me in singulos
 dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erūt qua-
 tuor millium stadiorum: recta quæ ad mediterranea ferūt,
 totidē stadiorū. Tantę est hæc terra magnitudinis: ³ Scythiæ

¹ Mætidis.
*illa tamen alte-
 ra appellatio
 frequentior est.*

² Mætin.
³ Porro Scy-
 thiæ, quā ini-
 ta apud se ra-
 tione se solos
 impares esse
 animaduertis-
 sent copijs
 Dar.

inter se colloquuti, quum soli impares essent copijs Darij prælio repellendis, nuntios ad finitimos misere. Eorum reges vbi conuenere, consultabant vt ingenti exercitu inuadente. Erant autem qui conuenerant reges, Taurorum & Agathyrforum, & Neurorum, & Androphagorum, & Melanchlænorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sauro-matarum. E quibus Tauri huiusmodi moribus vtuntur: Virgini naufragos immolant, & quoscunque Græcos il-luc delatos: hoc modo, Postquam preces peregerint, ho-minis caput claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari è rupe. nam in rupe prærupta templum est eor-um situm. cruci affigunt caput. Quidam de capite *suffi-gendo* consentiunt, sed truncum è præcipitio deiici negant sed humo contegi dicunt. Dæmonem cui immolant, ipsi Tauri aiunt esse Iphigeniam, Agamemnonis filiam. In ho-ftes autem quos ceperint, hoc aiunt: Amputatum quisque caput hostis domum reportat, & fusti suffixum admodum sublime supra recta statuit, & plerunque supra fumarium: ideo in sublimi locantes quòd dicant eos totius domus ef-se custodes. Viuunt autem è rapto & ex bello. ¹ At Aga-thyrsi excultissimi viri sunt, & aurum plerunque gestantes. In commune cum mulieribus coeunt, vt inter se germani sint ac domestici omnes, nihil neque liuoris neque odij: mutuò exercentes: in cæteris ad Thracum consuetudinem accedunt. At Neuri Scythicis quidem vtuntur moribus qui vna anteq̃ Darij expeditionem ætate coacti fuerant so-lum vertere propter serpentes. nam serpentum cum ma-gna vis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è lo-cis desertis ingruerat: quibus vsque adeo infestati fuerūt, vt relicto suo solo cum Budinis habitauerint. ² Iidem periculū faciunt se homines esse maleficos, quod dicuntur à Scythis & ab iis qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum ha-bitum redire. quod tamen dicentes mihi non persuadent: nihilominus tamen illi aiunt ita esse, ac deierant. An-drophagi agrestissimos omnium hominum mores ha-bent, non iudiciis, non legibus vtentes, ³ pecuariam exer-centes: vestem Scythicæ similem gestantes, propriam lin-guam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt,

¹ Vel, Luxui
deditissimi
sunt.

² Videntur
autem hi in-
cantatores ef-
se quòd dic.

³ Sunt autē
Nomades.

gerunt, unde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne vescuntur, institutis Scythicis utentes. Budini, ingens natio atque numerosa, vehementer caesijs oculis omnis ac rufa: quorum urbs nomine Gelonus est materia constructa est, muro alto est materia toto: cuius singula latera tricenorum stadiorum sunt magnitudinis. Aedes quoque cum priuatarum sacrae sunt est materia. Nam visuntur ibi deorum Graecorum templa Graecanicè constructa, simulachris, aris, delubris ligneis. Dionysio trieterica, id est triennalia, agunt, & bacchanalia exercent. quippe Geloni quondam Graeci
 114 fuere, sed summo inter Budinos habitauerunt, lingua partim Scythica, partim Graeca utentes. Budini à Gelonis & lingua & victu sunt dispares. nam quum indigenae sint, ¹ pecuariae operam dant, solique eius regionis pedunculos edunt. at Geloni agriculturae operam dantes frumento victitant, & hortos possident, nihil illis neque aspectu neque colore similes. Vocantur autem à Graecis Geloni, etiam Budini isti, non rectè vocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & ubique plurimum consita, ubi est lacus ingens & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutrae capiuntur, & castores, & aliae ferae, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consuuntur, & testiculi ² ad curanda posteriora sunt. De Sauro-matis verò ita memoratur: Quum Graeci praeliati sunt cum Amazonibus (quas Scythae Aorpata vocant, quod nomen potest transferri Viricidae: aor enim virum dicunt, pata autem, occidere) feruntur post victoriam praelij ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quascunque potuerant ex Amazonibus viuas capere: quibus illae in pelago insidiatae, cunctos trucidauere. Sed quum naues haberent incognitas, nec gubernaculo aut velis aut remis uti scirent, interfectis viris, ferebantur secundum tempestatem & ventum. Delataeque sunt ad paludis Maotidis praerupta, quae Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi est nauibus egressi Amazones, ad loca habitata iter facientes, quod primum nocte sunt equorum armentum, diripiunt, conscenduntque: & obequitantes, è Scythijs praedas agunt. Scythae quid hoc rei esset conijcere nequibant, quum neque vocem, neque vestem, neque gentem agnosceret: admirabun-

¹ Nomades sunt.

² Morbis matricis auxiliantur. Ad verbum. Ad medellam matricis conferunt.

di vnde venirent, & rati cunctos esse viros eiusdem ætatis. Sed commissa cum eis pugna positi quibusdam illarum, ita demum fœminas esse cognouerunt. Itaq; consilio habito visum est eis, nullo pacto posthac quampiã illarum esse occidendã: sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas esse mittendos, eodẽ numero quo illas esse coniectabãt, qui sua

¹ Si illæ ipsos inuaderet, ne pugnaret, sed subterfugerent.

prope earũ castra haberent, & eadẽ quæ illæ facerent. ² Si inuaderentur, pugnarent, neu subterfugerent: vbi subsisterent illæ, ipsi etiã proximè accedentes castra poneret. Hoc Scythæ idcirco decreuerunt quod prole ex illis suscipere cupiebant. Adolescentes qui missi sunt, madata peregerunt. quos vbi Amazones intellexerunt neutiquã ad se lædendas venisse, valere sinebant. quotidie tamẽ castra castris propius admovebãtur. Cæterum ne ipsi quidẽ adolescentes quicquam habebant, quemadmodũ Amazones, præter arma & equos: & eandem vitã quam illæ viuebant, venando atq; prædando. Circa meridiẽ Amazones solebant aut singulæ aut binæ separatim à reliquis ad ventrẽ leuandum longius

² Quum autem quidã vni Amazoni seorsim à cæteris vaganti corpus iungeret, illa minime repulit, sed copiã sui fecit. manuq; significauit, quũ voce nõ posset (neque enim se mutuo intelligebant) vt ad eund.

vagari. ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. ³ quorum cuidam vna illarũ, quæ soliuaga erat, propinqua quum fuisset, non se auertit, sed de colloquendo deliberabat: nec appellare poterat eum quocum nõ esset prius congressa, tamen manu significauit vt ad eundem locũ postridie rediret adducto secum altero, vt duo essent: se quoq; alteram adducturam. Digressus ab ea adolescens hæc enarrat cæteris: posteroq; die socium secum ducens, ad locum præstò fuit, ac reperit ³ Amazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti reliqui adolescentes, & ipsi ⁴ seducunt cæteras.

Post hæc commixtis castris pariter habitarunt: eam quicquæ vxorem cum qua primum coierat, habentes. Earum vocem quum ipsi discere non possent, ipsorum illæ discabant. Et quum vtrique inter se conuenissent, viri ad Ama-

³ Amazonẽ alterã ipsum expectantẽ.

⁴ In matrimonium sibi cæteras conciliarunt.

zones ita dixerunt, Nobis parentes sunt pariter & facultates: proinde non agamus diutius hanc vitam, sed hinc digressi in hominum frequentia degamus; vbi vos habebimus vxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt, Nos verò non possumus vestris cum fœminis habitare. quibus non iidem qui nobis sunt mores. nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria

opera

» opera non edoctæ: vestræ sceminæ nihil eorum quæ re-
 » censuimus, sed opera muliebria factitant, desiderantes in
 » plaustris, non ad venationem atque alia huiusmodi prode-
 » untes. ¹ proinde non possumus illis esse similes. Quod si
 » vobis cordi est habere nos coniuges, & iusti videri vultis
 » ite ad parentes vestros, & facultatum sortiri partem, rursus
 » redite, vt deinde semoti ab illis habitemus. Id approbantes
 » adolescentes ita fecere, acceptaque facultatum quæ ipsis
 » contingebat portione, rursus ad Amazones redierunt.
 » Ad quos illæ, ² Duplex, inquit, metus nos tenet in his
 » locis habitadi: vnus, quod nos parentibus vestris vos priua-
 » uimus: alter, quod terram vestram magnopere vastauimus. Sed quoniam dignamini nos habere vxores, hoc vnâ
 » nobiscum agatis, Agedum proficiscamur è regione hac, &
 » Tanai transmissio illic habitemus. Huic quoq; rei obrem-
 » perauere adolescentes. Traiectoq; Tanai & à Tanai trium
 » dierum orientem versus, totidemq; à Mæotide palude &
 » aquilonem, itinere confecto, peruenerunt ad eum locum
 » quem nunc incolunt, ibique subsederunt. Ideoque prisca
 » consuetudine viuendi sceminæ Sauromatarum vtuntur.

nam ad venationem vnâ cum viris ac sine viris, equis insi-
 » dentes, & ad prælium proficiscuntur, eandemque quam
 » viri stolam gerunt. ³ Sauromatæ putantur lingua Scy-
 » thica solæcizare, *id est corrupte* ~~vt~~, quod eam ab initio
 » non probè didicerint Amazones. Quod ad coniugia per-
 » tinet ita ab eis est institutum: Nulla virgo nubit prius-
 » quam aliquem hostium interemerit: ideoque nonnullæ
 » earum decedunt iam vetulæ, antequam nubant, quod le-
 » gi satisfacere nequeant. Ad harum igitur quas dixi gentiû
 » coactos reges nuntij Scytharum quum peruissent, cer-
 » tiores eos fecerunt, Persam, vbi omnia quæ sunt in interi-
 » ore continente in suam ditionem redegit, faucibus Bos-
 » pori ponteiunctis, in citeriorem traiecit continentem:
 » subactisque illic Thracibus, fluuium Istrum ponte iunxis-
 » se, animo hæc omnia in suam redigendi potestatem. Pro-
 » inde vos (inquiunt) nolite vllo pacto de medio cedere,
 » finentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentien-
 » tes, obuiam eamus inuadendi: quod nisi facitis, nos in vl-
 » timum discrimen adducti, aut regionem deferemus,

¹ Proinde
nobis conue-
nire non po-
test cum illis.

² Duo sunt
quæ ab inco-
lendo hoc lo-
co nos deter-
rent: vnum,
quod, &c. al-
terum, quod
terr.

³ Voce por-
ro Scythica
vtuntur Sau-
romatæ, iam
inde à prisco
tempore ea
solæcissan-
tes, quod, &c.
*Vcl. Vistata est
antè Sauroma-
tis vox Scythi-
ca, ea solæcissan-
tibus iam inde
à prima origi-
ne, quod eam,
&c.*

aut manentes deditionem faciemus. quid enim cladem subeamus, nolentibus vobis auxilio nobis esse? Quanquā nou commodius agetur vobiscum, aduersus quos non minus venit Persa, quā aduersus nos: neq; nos subegisse cōtenus, à vobis abstinebit. Cuius rei magnum hinc accipite documentum, quòd si nobis solis inferret ille bellum, animo superioris seruitutis vlciscendæ, debebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostram tendere regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire: at nunc, vbi primum traiecit in hanc continentem, vt quisq; sibi occurrit, pacat: cæteros, veluti Thraces & nobis confines Getas, suo subiectos imperio habet. Hæc quum Scythæ denuntiassent, ij qui è nationibus venerant reges deliberabant, sed discordes eorum erant sententiæ. ¹ Nam Geloni quidem & Budini & Sauromatæ concordi animo receperunt se Scythis auxilio futuros: Agathyrus autem & Neurus & Androphagus & Taurorum Melanchlænorūq; reges ira Scythis responderunt: Si vos in iniuria faciendā ac bello inferendo priores non fuissetis, rectè videremini precari quæ precamini: & nos vestris precibus morem gerentes, idem quod vos ageremus: nunc vos sine nobis illorum terram ingressi, imperitastis Persis, quoad deus vobis indulsit: illi iridem, quando quidem eos idem deus in vos excitat, vicem vobis reddunt. At nos neq; tunc quicquam intulimus iniuriæ his viris, neq; nunc quicquam conabimur priores inferre. Quòd si hic nostram regionem inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. id donec cernamus, apud nosmetipsos manebimus. neq; enim in nos venire Persæ videntur, sed in eos qui fuerunt authores iniuriæ. Scythæ, vbi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam rectā atq; ex aperto conferendam, quando ipsi isti ad societatem nō accedebant. ² Itaq; digressi clam, ac longius progressi, puteos quos ipsi offendunt ac fontes obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad vnā è partibus, vbi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subducerent, si eò Persa declinaret, fugientes rectā ad flumen Tanatū, secundum Mæotidem: iidem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat vna pars regni ordinata ad hanc viam, quemadmodum

¹ Nam Geloni quidem rex & Budinus & Sauromata conc.

² Sed se subducendo obstruendos sibi esse puteos & fontes

quos in itinere offenderet, gramēq; è terra extēdum, *velerandum*, & ex duabus partibus in quas se ipsos diuisissent, ad vnā, vbi Scopasis regnabat, Sauromatas conferre se debere: sed subducere se, si illuc se conuerteret Persa, fugient. r. ad fl. T. f. M. quum autem Persa pedem referret, inuadere & persequi.

modum dictum est. Reliquarum duarum vnam, cui imperabat rex Indathyrus, quæ magna erat, & tertiam in qua regnabat Taxacis, in vnum coeuntes, accedentibus Gelonis atque Budinis, iubent hos vno die prægressos exercitum Persarum ¹ seducere, hostem laceffendo, & ea quæ decreuissent exequendo: & ante omnia hostem seducere in agros illorum qui societatem ipsorum abnuissent, vt eos, si minus volentes bellum aduersus Persas susciperent, certè inuitos redderent istis hostes. deinde in suam terram reflectere, & tentare, siquid ipsis tentandum esse videretur ac liberet. Hæc vbi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autem in quibus eorum filij vxoresq; omnes degunt, vnà cum pecoribus, ² præterquam ad vitulum suppetentibus, præmiserant, dato suis mandato vt semper aquilonem versus tenderent. Hoc quum ³ præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquam compere-runt Persas ab Istro trium ferè dierum & ante se vnus diei itinere abesse, positis castris, germina terræ vastant. Persæ, vbi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à via sese semper subducentem: & quum ad vnam partium ventum est, auroram versus & Tanain, Scythis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanain traiciunt: eò & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatum plaga, perueniunt in Budinica-m. Cæterum quandiu Persæ fuerunt in Scythica ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, vtpote vastæ: vbi vero Budinica ingressi sunt, ibi nacti li-gnea mœnia à Budinis deserta, & omnibus rebus vacua, incenderunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt, dum eam regionem peruagati, in vastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum colitur, posita supra Budinorum regionem, septem dierum itineris magnitudine: vltra quam Thyssagetæ incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes per Mæotæos fluunt, & in paludem nomine Mæotin se insinuant, quibus hæc sunt indita nomina, Lycus, Oarus, Tanais, Syrges. Darius, vt ad solitudinem peruenit, cursu omissa copias super fluuium Hoarum locauit. Post hæc, octo vrbes easque ingentes condidit, pari

¹ Subducere se. Vel, Paulatim aut clam progredi se subducendo. Sic & paulo post re-pone pro Sedu-cere.

² Præterquàm ijs quæ ad vitulum satis esse possent.

³ Præmississent.

inter se spatio distantes, sexagenorum ferè stadiorum, quarum ad meam vsque memoriam adhuc ruinæ extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scythæ (quos ille insequabatur) circumitis locis superioribus, reuertunt in Scythiam. Quibus è cōspectu omnino semotis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius vrbibus illic relictis dimidiatis, conuertit iter ad occasum, ratus & hos esse cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exercitu maturans ire Scythiam, eò deuenit vbi in duas Scytharum incidit partes. Hos nactus insequabatur vnus diei spatio, nunquam intermittens subterfugientes. Subterfugiebant autem de industria in terram eorum qui societatem ipsorum respuerant, & primum in Melanchlænorum. Quos quum perturbassent tam Persæ quàm Scythæ, eorum terram ingressi Scythæ in loca Androphagorum Persas adducunt. Perturbatis autem & Androphagis, hostem in Neuridem ducunt. Neuris quoque consternatis, tendunt subterfugiendo ire ad Agathyrsos. Sed Agathyrsi cernentes fugari finitimos è Scythiis ac perturbari, priusquam à Scythiis ager ipsorum inuaderetur, misso caduceatore, Scythiis ingressum suorum finium prohibent, prædicentes, si conarentur inuadere agrum suum, cum eis primum se prælium commissuros. Hoc interminati Agathyrsi, in fines procurrunt, animo accendi ingredi volentes. At Melanchlæni & Androphagi & Neuri, inuadentibus Persis vnà cū Scythiis, neque virium neque minarum tremores, sed timore perculsi, fugam capesserunt aquilonem versus ac solitudinem. ¹ Scythæ partim ad Agathyrsos, iam non recusantes societatem, se conferebant, partim è Neuridè regione in suam Persis præibant. Id quum diu factitaretur, neque desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso equite, inquit, ² Virorum dæmonie, id est beate, quid assidue fugam facis, quum liceat tibi horum facere alterutrum? si tibi videris idoneus ad resistendum negotiis meis, siste cursum, ac perstans, mecum fac prælium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoque siste cui sum, & herro tuo munera offerens terram atque aquam, in colloquium veni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrsus ita respondit, Sic res meæ habent, ô Persa, vt neque vllum mortaliū

ego

¹ At Scythæ nō iam ad Agathyrsos (quippe qui ingressu suæ regionis interdixissent) tendebāt, sed ex Neuride regione in suam Persis præibant. Valla putauit & interpretatus esse προειρημένον (vt paulo ante loquutus erat Herodotus) quum referatur ad προειρημένον præcedens paulo ante.

² Budeus vertit, O miserum me hominū.

ego metuens antè fugerim, neq; nunc fugiã te, neq; quicquam faciã diuersum nunc atq; in pace facere consueuerã.

Quòd autem non protinus tecum in eo prælium, huius rei te certiore faciam: Nobis neq; oppida sunt neq; agri culti, quos inuadi aut vastari meruentes, properemus vobiscum conferre pugnam. ad quam si opus est continuò deuenire, sunt paterna sepulchra, quæ vos quum nacti fueritis, agendum tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnaturi vobiscum simus pro sepulchris, necne: prius autem (nisi nos ratio traxerit) tecum prælium nõ conferemus. Hactenus,

quod ad pacem pertinet, dictum sit. quod autem ad cætera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorem meum, & solium Scytharum regium. Tibi autem pro terra & aqua, quæ dono poscis, mittam quæ decet ad te venire dona: pro eo quòd herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus

Dario renuntiauit. Scytharum reges audito nomine seruitutis indignatione perfunsi, partem illam quæ cum Sauro-matis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus qui Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ non amplius sibi vagandum esse statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum comitatum eripiebant, insidias tenderent, distributis qui aduersus ereptores frumentariæ rei iussa exequerentur. Enimvero equitatus Scytharum semper in fugam vertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in peditatum, ab eo defensabatur. Ita Scythæ summoto equitatu hostili, tamèn metu peditum abscedebat, & nihilominus noctibus quoq; tales incursiones faciebant. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam: res in primis admirabilis, asinorum vox ac multorum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica neq; asinus neq; mulus gignitur, ac ne vllus quidem visitur, propter frigora. Itaq; rudentes asini perturbabant Scytharum equos, & quum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi exaudita asinorum voce, cõsternati auertebantur, arrectis auribus stupefacti, utpote insolentia tum vocis, quam prius nõ audissent, tum formæ quã nunquam inspexissent. Atq; hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Cæterum Scythæ vbi

1 Cur autem nõ pr. tecum ineam præliũ, hoc quoque tibi declarabo.

2 Et Vestam Scytharum reginam.

3 At Scythæ qui ibi relinquebatur, vel remanebāt, nõ amplius censuerunt Persas cogendos esse vagari, sed adorirendos esse quòties cibum sumerēt. Obseruantes igitur tempus quo ab illis cibis sumebatur, faciebant quod statuerant. Enimvero, &c.

4 Verum quod Persis auxiliabatur, Scythis verò aduersabatur, Darij exercitum inuadentibus, id referam, maximum miraculum. Nimirum id faciebat asinorum vox & mulorum species.

1 Et commo-
rantes ange-
rentur ob re-
rū omnium
penuriam.

2 Suam po-
tentiam.

3 Itaq; si hoc
feceritis, cul-
pa & apud il-
lum & apud
nos vacabi-
tis: *nimirū ut*
quum ad pr.
diem perman-
seritis, iam
abscedatis.

4 Primo
quoq; tēpore
redierunt.

animaduenterunt Persas tumultuantes, quò diutius in Scythia illi commorarentur, ¹ & commorantes ad omnium necessariorum rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, ut pecoribus suis vnà cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. quo facto quum sæpius idem tentarent, ad vltimum Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligentes, mittunt ad eum cum muneribus caduceatorem, aue, mure, rana, & quinque sagittis. Persæ, eum qui munera ferebat, percontabantur quid illa significarent. Iste negare sibi aliud esse mandatum nisi ut quum illa tradidisset, celerrimè rediret. iubere tamen ipsos Persas, si solertes forent, interpretari quid sibi dona vellent. Hoc quum audissent Persæ, consultabant. Et Darius quidem sententia erat, Scythas seipsos ei donare, & terram atque aquam: hac ratione coniectans, quòd mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines fructu vititetur, rana autem in aquis nascatur, auis verò sit equo assimilis: at sagittis dandis, quòd ² seipsos tradere viderentur. In hanc sententiam Darius interpretabatur. At Gobryas vnus è septem qui magos sustulerunt, hoc dicere dona coniectabat, O Persæ, nisi effecti ut aues, subuoleatis in cœ-
lum, aut effecti ut mures, subbeat in terram, aut effecti ut ra-
næ insiliatis in paludes, non remeabitis vnde venistis, his
sagittis confecti. Et Persæ quidem illa munera sic interpre-
tabantur. At vna pars Scytharum cui datum ante erat ne-
gotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc autem cum
Ionibus qui ad Istrum erant colloquendi, vbi ad pontem
venit, ita verba fecit, Viri Iones, libertatem vobis afferentes
venimus, si modò nos exaudire volueritis. Accepimus e-
nim Darium vobis præcepisse ut ad sexaginta duntaxat
dies custodiam pontis ageritis, & si intra id tempus ipse
non afforet, domum abiretis. Itaque si ³ id feceritis, & apud
illum & apud nos culpam deuitaueritis. proinde quum ad
præstitutam diem permanseritis, iam abscedite. Hæc se fa-
cturos recipientibus Ionibus, Scythæ ⁴ raptim retrò abiere.
At cæteri Scythæ, post missa Dario dona, cum peditatu ac
equitatu aduersus Persas in acie instructi steterunt tanquam
conflicturi. Quum interim lepus in mediū profiliit, quem
ut quis-

ut quisque vidit insequeretur. Perturbatis Scythiis ac vociferantibus, sciscitabatur Darius unde hostium tumultus existeret, & quum audisset illos leporem insectari, inquit ad eos Persas cum quibus cetera colloqui consueuerat, Hi viri videntur mihi magno nos habere contemptui, & nunc Gobryas recte dixisse de Scythicis donis. Quo magis, quam mihi quoque ipsi res ita se habere videantur, bono consilio est opus, ut tutus nobis eo unde venimus sit receptus. Ad hæc Gobryas, Equidem, inquit, ô rex, horum ego virorum inopiam videbar mihi ferè fama habere cognitam, sed ubi adueni, euidentius intellexi, animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi videtur, quum primum nox adueniret, ¹ incensus è more ignibus, & alijs quæ consueuerunt fieri, actis, imbecillissimis quibusque; militum ad hostem salendum relictis, a finisq; omnibus alligatis, abeundum, priusquam ad Istrum recta pergant Scythæ ad pontem soluendum, ² aut Ionibus soluere liceat: quod nobis factum facile erit. Hoc Gobryas consilium dabat. Cui assentiens Darius, ubi nox adfuit, reliquit in castris ³ viros languore præditos, & eos quorum amissio minimi facienda esset, necnon omnes a finos *alligatos*: a finos quidem, ut vocem ederent: ⁴ infirmos autem homines, hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adoriretur hostem, isti interea castra tutarentur. Hæc persuadens ijs qui relinquebantur Darius, accensis ignibus quam maturè ad Istrum contendit. ⁵ Asini, quod multitudine destituti essent, eo magis rudere. quos audientes Scythæ, credere omnino Persas in eisdem permanere castris. verum ubi illuxit, ijs qui relictis erant, cognito se proditos esse à Dario, ⁶ manus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His illi auditis, repente retractis duabus Scytharum partibus, & una Sauromatarum cum Budinisq; ac Gelonis, Persas recta ad Istrum via persequuntur, utpote plerosque pedites & itinera nescientes, ea præfer-

num agmen conglobata: tum illæ duæ Scytharum partes; tum illa Sauromatarum una, necnon Budini & Geloni, Persas recta ad Istrum via persequuntur. Sed quum Persarum exercitus magna ex parte pedites haberet, viasque ignoraret, utpote in certa diuerticula, vel in certa itinerum diuortia non sectas, at Scythicus equitibus constaret, & ijs quidem itinerum compendia scientibus, quum utriusque ab alt. aberr.

¹ Accensis ignibus, ut & alias facere consueuimus, & imbecill.

² Aut Iones aliquid in nos moliantur quod efficere illis non difficile futurum sit.

³ Eadem est vox pro qua reddidit paulo ante Imbecillissimis quibusque: nisi quod hic est positum gradus, quum ibi esset superlativus.

⁴ Homines verò propter imbecillitatem quidem relinquebantur, sed hoc tamè prætextu, ut dum ipse cum fl. cop.

⁵ Asini à cætu segregati.

⁶ Manus ad Scythas tendere, & ijs quibus debebat verbis apud eos uti. Quibus illi auditis, in v-

tim quæ diuortia habebant, ipsi equites & compendia vi-
arum scientes. Sed quum vtriq; ab alteris aberrarent, mul-
to priores ad pontem Scythæ peruenere quàm Persæ. Ibi
cognito se præuertisse Persas, ita ad Ionas qui in nauibus
erant verba fecerunt, Viri Iones, quum dierum numerus
iam pertransierit, iniurij estis qui adhuc permaneat: sed
quoniam hæctenus præ timore permanistis, nunc soluite
quam celerrimè traiectum, atq; abite sospites liberiq; dijs
pariter ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea
dominus vester erat, ita tractabimus vt aduersus nullum
mortalium sit facturum expeditionem. De hac re consul-
tantibus Ionibus, Milriadis quidem Atheniensium ducis & n^o
Chersonensium (qui sunt in Hellesponto) tyranni senten-
tiam erat, Scythis obtemperandum esse, & Ioniam serui-
tute liberandam. At Histiazæ Milesij diuersa, quòd diceret
nunc quidem eos suæ quenq; vrbs tyrannos esse ob Dari-
um: potentia verò Darij sublata, neq; se Milesijs, neq; alium
quenquam vsquam præesse posse. Fore enim vt singulæ ci-
uitates popularem statum quàm tyrannicū mallent. Hanc
sententiam quum dixisset Histiazæ, omnes confestim qui
Miltiadi assenti fuerant, in eam transferunt. Fuere autem
qui disceptauerunt, duntaxat alicuius apud regem existi-
mationis, Hellespontinorum quidem tyranni, Daphnis
Abydenus, & Hippoclus Lampfacenus, & Erophantus Pa-
rienus, & Metrodorus Proconnesius, & Aristagoras Cyzi-
cenus, & Ariston Byzantius: & isti quidē ex Hellesponto.
Ab Ionia autem, Stratias Chius, & Æacides Samius, & La-
odamas Phocensis, & Histiazæ Milesius: cuius sententia
prælata est sententiæ Miltiadis. Æolum verò vnus affuit
qui esset alicuius authoritatis, Aristagoras Cymæus. Hi,
posteaquam Histiazæ probauere sententiā, hoc sibi præte-
rea agendum dicendumq; censuerunt, vt pontem ¹ qui-
dem ab vltiore ripa eatenus soluerent vt extra sagittæ
iactum essent, ne nihil facere viderentur, quum tamen ni-
hil facerent, neve Scythæ vim afferre tentarent, & Istrum
ponte transire, ² sed soluentes illinc pontem, quasi omnia
ad votum Scytharum facerent. Hoc sententiæ Histiazæ ad-
dendum quū decreuissent, ita pro vniuersis ad Scythas Hi-
stiazæ verba fecit, Viri Scythæ, iucundā nobis rē attulistis, &
& op-

¹ Partis pon-
tem soluerēt
quæ versūs
Scythas spe-
ctaret: solue-
rent autē nō
amplius quā
ad iactus peli
spatium, ne
nihil fac.

² Sed soluē-
tes illā pōtis
partem quæ
Scythiam ver-
sus spectabat,
omnia pro ar-
bitrio Scytharum
se factu-
ros dicerent.

» & opportunè instatis : atq; vt vos nobis probè viam osten-
 » distis, ita nos vobis obsequenter obtemperabimus. Vt e-
 » nim cernitis, traiectum rescindimus, adhibitori omnem
 » diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterùm
 » dū nos hæc dissoluimus, interea vos illos inquirere tempus
 » admonet, & inuentos, tam vestro quàm nostro nomine
 » ita vlcisci vt merentur. Scythæ, Ionibus iterum fidem ha-
 » bentes tanquam vera eloquutis, ad inquirendos Persas re-
 » uerterunt: atque ab omni illorum itinere aberrarunt, ¹ ipsi
 » sibi huius rei causa, quòd pabula equorum illis in locis cor-
 » ruperant, fontesque obstruxerant. quod nisi fecissent, faci-
 » lè si voluissent Persas inuenissent: nunc ita faciendo, visi si-
 » bi fuerant optimè consuluisse, ob quæ tamen eos res fru-
 » strata est. Quippe eam suæ regionis partem cōsectantes
 » in qua cibaria equis atque aquæ forent, hostem indaga-
 » bant, rati illum eadem parte fugam intendisse : at ille ob-
 » seruato quod prius tenuerat itinere, abierat, atque ita quo-
 » que egrè traiectus reperit locum. Et quum noctu peruenis-
 » set, nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, veri-
 » tus ne se relicto Iones abissent. Erat autem apud Dariū
 » Ægyptius quidam, omnium hominum vocalissimus: hunc
 » Darius supra ripam Istri positum iuber inclamare Histiaū
 » Milesum: Histiaus *eum sepius inclamantem, tamen ad*
 » primam inclinationem exaudiens, omnes naues admo-
 » uit, & ad traijciendum exercitum pontem iunxit. Atque
 » hunc in modum Persæ effugerunt, quos indagantes Scy-
 » thæ iterum aberrauerunt. ² & ob id Iones tanquam non
 » liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum
 » iudicant, de quæ eis tanquam de seruis loquentes, manci-
 » pia dominos amantia esse aiunt, & insectatione dignissi-
 » mos. Hæc in Iones Scythæ probra iaciūt. Darius per Thra-
 » ciam iter faciens, Sestum Cherfonesi peruenit, atque illinc
 » in Asiam nauibus ipse transiit, relicto in Europa exerci-
 » tus duce ³ Megabyzo, viro Persæ, cui Darius aliquando hūc
 » honorem habuit, vt hoc verbū inter Persas diceret: quum
 » esset esurus mala punica, simulac primum malum aperuit,
 » interrogatus à fratre Artabano ⁴ nunquid tantum homi-
 » num sibi optaret quantum illic esset acinorum, respondit,
 » se præoptare tot sibi esse Megabyzos quàm Græciā subditā.
 » tantam multitudinem sibi optaret.

¹ Cuius ma-
 li sibi autho-
 res fuerant.

² Et propter-
 ea modò Iones, vt qui li-
 beri sint pess.
 & ignauiss.
 omn. hom. iu-
 dicant: modò
 de illis tāquā
 de seruis lo-
 quētes, man-
 cipia domino-
 rum amantia
 & minimè fu-
 gitia esse ai-
 unt. Vel, Et pro-
 pterea alias Iones,
 &c. Sic & in altera parte.
 Alias verò de
 illis, &c. Solet
 tamē tōm pōp-
 ulū dī potius
 exponi, Partim
 quidē, Partim,
 vero. sed hic nō
 satis conuenire
 videtur Partim,
 sensus est
 enim, Iones (Scy-
 tharū iudicio)
 si vt liberi consi-
 derentur, se in
 illa re ignauissi-
 mos ostendisse:
 sin vt serui, offi-
 cio mancipiorū
 dominos aman-
 tium sanctos
 fuisse.

³ Megabazo.
 in vulg. edit.
 Gr. & in nostris
 vet. cod. Sic in
 sequētib. locis.

⁴ Cuius rei

His verbis apud Persas hominem honoravit : quem tunc prætorem reliquit cum octoginta millibus militum . Megabyzus autem hic immortalem sui memoriam apud Hellepontios reliquit, hoc dicto, quod quum apud Byzantium agens audisset Chalcedonios decem & septem annis ante Byzantios urbem condidisse, inquit Chalcedonios eo tempore cæcos fuisse, qui, quum pulchrior adesset locus ad urbem condendam, nequaquam turpiorem elegissent nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellepontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erant, subigebat. & iste quidē talia agebat. Per idem autem tempus alia ingens aduersus Libyas exitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis : Argonautarum posterī quum à Pelasgis qui scēminas Atheniensium ex Braurone prædati sunt essent eiekti à Lemno, Lacedæmonem nauigauerunt, confidentesque apud Taygetum ignes accenderunt. Quos Lacedæmonij quum aspexissent, nuntium misere sciscitatum quīnam & vnde essent. Illi, nuntio sciscitanti responderunt se Minyas esse, ab ijs heroibus oriundos qui in Argo nauigassent, quique quum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc mentionem stirpis Minyarum quum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuntio sciscitantur quid sibi velit ipsoꝝ aduentus, atque ignis accensio. Illi verò se respondent à Pelasgis eiektos, redire ad parentes, (æquissimum enim id factu esse) orareque vt sibi liceat vnā cum eis habitare, tum bonorum tum agrorum participes. Eos recipere¹ in ea quæ ipsi vellent, Lacedæmonijs placuit, cum ob alia ad hoc faciendum inductis, tum præcipue quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt & in tribus cooptarunt. Ibi confestim ablocatis in alios quas in Lemno duxerant vxoribus, matrimonia contraxerunt. Non longo deinde interiecto tempore, statim elati superbia, cū alia flagitiosa perpetrarunt, tum regnum affectarunt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte mulctandos quum censuissent, comprehensos in carcerem coniecerunt. Quoscumque autem Lacedæmonij morte plectendos censent, eos noctu plectunt, interdū neminem. Quum igitur essent in illos

¹ Quibus ipsi conditionibus vellent.

animaduersuri, exorati sunt ab eorum vxoribus (quæ ciues erant & primorum Spartanorum filia) veniam ingrediendi carcerem, & cum suo cuiusque viro colloquendi, nullum in illis dolum esse suspicantes. Horum permissu, Minyarum vxores ingressæ carcerem, omni¹ veste quam gestabant viris tradita, illorum vestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri veste amicti, veluti mulieres è carcere prodierunt, rursusque apud Taygetum confederunt. Hac eadem tempestate Theres Autelionis filius, Tisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeo, auunculus Aristodemi filiorum, Eurysthenis & Proclis: quorum, quum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauiter tulit sibi ab alijs imperari, quoniam imperium degustasset, vt negaret se Lacedæmone moraturū, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula quæ nunc Thera vocatur, quondam Callista, viri Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insulâ quæ nunc Thera vocatur quum appulsus esset, siue regionis amore captus, siue qua alia voluntate, reliquit illic cum alios quosdam Phœnices, tum Membliarem consanguineum suum. Isti hominum ætatibus octo antequam Theras Lacedæmone venisset, insulam quæ Callista, *id est pulcherrima*, vocabatur, incoluerūt. Ad quos Theras cum multitudine tribulium missus est, nequaquam ad illos eijciendos, sed ad vnâ habitandū, & ad insulam valde frequentandâ. Postea verò quàm Minyas è carcere elapsos & apud Taygetum confidentes, Lacedæmonij tamen necare statuerant, Theras necem eorum deprecabatur, recipiens se illos ex ea regione abducturum. Et huic postulato Lacedæmonijs assentientibus, cum tribus biremibus ad posteros Membliaris nauigauit, ducens secū non vniuersos Minyas (pleriq; enim ex ipsis ad Paroreatas Cauconasq; diuertebant) sed paucos,² quos in sex partes distribuerunt, & totidem illic oppida condiderunt, Lepreum, Magistum, Thirax, Pyrgum, Epium, Nudium. quorū pleraq; Elei memoria mea deleuerunt. Insulæ autē à conditore Thera nomen est inditum.³ Hic filio, quod negaret se nauigaturum cum

1 1 Vestitu quem gest. v. trad. illorum vestitum sump.

2 Quum autem hos expulissent, seipsos in sex partes distrib.

3 At filius, quum ei se vnâ nauigaturum neganti, dixisset pater se itaq; eum relicturū in λυκαίαι, id est ouem inter lupos, ex hoc dicto vocatus fuit οἰλυνκος. atq; adeo nomen hoc inuoluit.

eo, relinquam ergo, inquit, ouem lupis. ex quo dicto nomen adolescenti impositum est Ololycus, *ad est Oulupus*, & id nomen alteri præualuit. Ololyco natus est filius Ægeus, à quo vocantur Ægidæ, in Sparta ingens tribus. Ex hac tribu viri, quum sibi non permanerent filij, ex Erinyum oraculo delubrum Laio & OEdipodi extruxerunt: quod postea apud eos Theræos mansit qui ex his viris procreati fuere. Hactenus Lacedæmonij cum Theræis consentiunt: quod deinceps extitit, soli Theræi factum hoc modo esse memorant: Grinus Æsani filius ab hoc Thera oriundus, quum esset Theræ insulæ rex, cõtulit se Delphos,

¹ Afferens ¹ ducens ex vrbe solennes hostias, comitantibus eum cum ex vrbe Hecatomben comit.

² Qui filius erat Polymnesti, Euthymides genere ex Minyis.

³ Obiecit illam coloniam deductione in Libyam.

alijs ciuibus, tum verò Batto ² qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas graciosus. Consulenti autem Grino Theræorum regi de alijs rebus, Pythia respondit vt urbem in Libya conderet. Cui vicissim iste, Equidem (inquit) ego, ô princeps, senior sum & grauis ad moliendum: tu verò quempiam horum iube ista facere. Simul hæc dicens, Bantum ostendebat: Hæc hactenus. Tunc vbi reuersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neq; vbi terrarum Libya esset gnari, neq; ex incerto oraculo coloniam mittere audentes. Septem post hæc annos quum in Thera non pluisset, & omnes, præter vnâ, arbores exaruisissent, consulentibus Theræis Pythiam, ³ respondit, mittendam in Libyam esse coloniam. Illi, quoniam nullum mali remedium erat, mittunt in Crëtam nuntios inuestigatum si quis aut indigenarum aut aduenarum illic esset qui in Libyam nauigassent. Nuntij, quum Crëtam pererrassent, & ad urbem Itanum peruenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodâ cui nomē erat Corobio. is aiebat se ventis abreptum in Libyâ applicuisse, & ad Platæâ insulâ Libyæ. Hunc nuntij mercede inductum in Therâ duxerunt. Verum nō multi ad rem explorandâ ex Thera initio profecti sunt, duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto cū aliquot mensium cibarijs, ipsi quamcelerrimè reuerterunt ad cæteris de insula renuntiandū. Quibus vltra præstitutum tempus redire differētibz, omnia Corobio deficiebāt: sed appulsa eò naui Samia quæ ab Ægypto redibat, (cuius gubernator erat Colæus) Samij, omni re gesta à Corobio audita, in annū homini cibaria reliquerūt. Ipsi ex hac insula

insula quā soluisſent, Ægyptū optantes, vento subſolano
 abrepti ſerebātur: nec intermittente ſtatu, Herculeas tranſ-
 uecti columnas, peruenerūt in Tarteſſum, ¹ pompā feren-
 tes ad rem diuinā. Erat ea tempeſtate id emporium inre-
 meratum, adeo ut inde reuertentes iſti ex mercibus qua-
 ſtum maximum fecerint, ² inter omnes quos nouimus
 Græcos, duntaxat poſt Soſtatem Laodamantis filium Æ-
 ginetam, cum quo nemo poſſit contendere. Ex hoc qua-
 ſtu Samij decima (id eſt ſex talentis) ſelecta fecerunt ahe-
 num ad exemplum crateris Argolici, gryphinis capitibus
 in circuitu altrinſecus obuerſis: & in templo Iunonis collo-
 carunt, ſuſtinentibus illud tribus coloffis, *id eſt humanis*
ſimulachris, ſeptenūm cubitorum, genu nixis: & hoc pri-
 mū factō ingens amicitia Cyrenæis Theræiſq; cum Sa-
 miis contracta eſt. Theræi, ubi relicto in insula Corobio ad
 Theram reuerſi renuntiarunt eſſe illis inſulam eregione
 Libyæ ſitam, placuit Theræiſ ut è ſingulis oppidis, quæ ſe-
 ptem erant, viri mitterentur, ſiatribus inter ſe ſortitis quis
 potius mitteretur, duce eorū rege Batto. Ita duas biremes
 in Plataeam miſerunt. Hæc Theræi memorāt. Cætera iam
 Theræiſ cum Cyrenæiſ conſtant. nam quod ad Battum
 pertinet, Cyrenæi nequaquam cum Theræiſ conſentiunt.
 ſic enim narrant: Eſt in Creta oppidum Oaxus, in quo fuit
 Etearchus rex. hic amiſſa vxore, induxit filiæ nomine Phro-
 nimæ nouercam, quæ domum ingreſſa, ut erat, ita re ipſa
 ſe nouercam præſtitit, cum lædendo atq; omne genus in-
 iuriarum excogitando, tum ad extremum ³ impudicitiam
 impingendo: atque ita rem habere viro perſuaſit. Iſte ab v-
 xore deceptus rem de filia nefariam commētus eſt. Erat in
 Oaxo negotiator quidam Theræus, nomine Themifon:
 hunc in familiaritatem acceptū Etearchus adiurat ut quā
 rem oraretur, in ea ſe miniſtrum præberet. Vbi hominem
 iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam ſuam: iu-
 bens ut eam abductam in mare demergeret. Themifon
 ancipiti animo inter nefas operis & hoſpitij perfidiam, ita
 ſibi faciendam putauit: accepta puella mare ingreſſus, quum
 in alto fuit, ⁴ ut iureiurādo Etearchi ſatisfaceret, reuinctam
 funibus puellā demifit in pelagus: ea deinde retracta, The-
 ræi peruenit. Ibi Polymneſtus vir inter Theræos ſpectatus in

¹ Deducente
 eos numine.
 Erat, &c.

² Inter o-
 mnes Græcos
 de quibus cer-
 to nobis com-
 pertum eſt.

³ Impudici-
 tiæ crimē im-
 pingendo.

*Vel, Impudici-
 tiam obiciendo.*

⁴ Hoſpitio
 exceptum adi-
 git iureiuran-
 do, ipſum o-
 peram ſuam
 ei præſtiturū
 quancunque
 ad rem illi o-
 pus ea eſſet.

⁵ Deſungi iu-
 riſiurandi re-
 ligione vo-
 lēs, demiffam
 in mare puel-
 lam funiculis
 alligatam, ſta-
 tim extraxit,
 ut promiſſo
 ſatisfaceret.
*Ita Budens hūc
 locum vertit.*

* *Budæus ex antiquo exem- plari legit ixy- quros, id est hē- litans lingua, ut annotauit*

Paus. Leopard. Emend. lib. 3, cap. 11. Ex ter- rore id vocis vi- tiū emendatum refert Pausan. 331, 16. S.

1 Pythiam in suo vaticinio lingua Liby- ca eum ita vo- casse, quoniā eum Libyę re- gem futurum nouerat.

2 *Ante hæc verba addo, Perinde ac si lingua Græca oraculum red- dens dixisset, O rex, vocis causa venisti.*

Ad verbum, Ad vocem.

3 *Qua poten- tia? Vel, Qui- bus copiis?*

4 Ab eo tem- pore autem quum illa tū in hūc ipsum tū in ceteros Theræos irā exerceret, hi calamitates suas ignoran- tes, id est, cala- mitatū suarum causam, Del- phos miserūt, quò de malis il- lis sciscitaretur.

concubinatum Phronimam accepit, ex qua interiecto tem- pore natus est ei filius, * sono vocis exili ac balburienti, cui nomen impositum est Batto, vt Theræi & Cyrenæi aiunt: vt autem ego sentio, aliud aliquod. sed eum cognomina- tum Battum postquam in Libyam abiit, cum propter ora- calum apud Delphos sibi redditum, tum propter honorem quem assequutus est. Battum enim Libyes regem appel- lant, & ob id reor ¹ Pythiam lingua Libyca quam nouerat, quum oraculum reddidit, vocasse Battum, quòd futurus rex esset in Libya. Hic, vbi in virilem adoleuit ætatem, Del- phos adiit ob linguę vitium. Cui consulenti Pythia re- spondit,

Batte Genis Vocis causa: dux te iubet ire

Lanigeram in Libyen habitatum Phæbus Apollo.

2 Ad hæc Battus sic vicissim inquit, O princeps, ego ad te veni gratia consulendi de voce: tu de aliis mihi respondes quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Libyam. qua copia?

3 quāve manu? Hæc loquens non persuasit illi vt alia respon- deret, sed eadem quæ prius respondente Pythia, illinc di- gressus abiit in Theram. 4 Mox deinde quum & huic ipsi & cæteris Theræis malè contingeret, nec mali causa depre- henderetur, ob hæc mittunt Delphos sciscitatum. Quibus quum respondisset Pythia, melius cum ipsis actum iri si Cyrenen in Libya conderent cum Batto, miserunt The- ræi Battum cum duabus biremibus. Isti Libyam profecti (quandoquidem non aliud habebant quod agerent) retrò ad Theram se receperunt. Sed eos Theræi arcentes accessu Theræ repellebāt, ac rursus reuerti iubebant. ita necessitate adacti, remenso iterum mari, condiderunt oppidum in in- sula Libyæ adiacenti, nomine vt prius dictū est, Platæa, quæ fertur Cyrenæorum vrbi quæ nunc est, par esse magnitu- dine. Hanc biennio incolentibus, quum nihilo melius se- cum ageretur, vno è suis relicto, cæteri Delphos nauigarūt ad oraculum consulendum. Eò postquam venerunt, scisci- tantibus quid ita secum in Libyam profectis nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his verbis,

Lanigere Libyes scis quam nec adiuueris Urbem,

Me melius: tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ij qui cum Batto erant, rursus redierunt. neque enim

enim sinebāt eos deus aliò migrare priusquam in Libyam concessissent. Reuersi ad insulam, recepto quem reliquerant, incoluerunt locum in Libya, eregione insulæ, nomine Aziristum, amœnissimis collibus vtrinque conclusum, & vtrinque flumine præterlabente. Hunc locum sex annis quum incoluissent, septimo deferendum putauerunt, admonitu Libyum, vt in meliorem transirent. Ita illinc eos Libyes vesperum versus & ad locorum speciosissimum abduxerunt, & quidem noctu, ne Græci interdium facientes iter, diurnum spatium metiendo animaduernerent. Est autem huic loco nomen Irasa. Eos, vbi ad fontem qui Apollinis esse fertur, duxerunt, inquit, Viri Græci, hic vobis incolere commodum est vbi cœlum ¹ vocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui condidit ² Zoam, & annos quadraginta regnavit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnavit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omnino quot in coloniam initio missi fuerant. Sub tertio autem Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandum in Libyam cum Cyrenæis habitatū induxit suo oraculo Pythia. Nam accerfebant eos Cyrenæi ad agri partitionem. Induxit autem hæc verba respondens;

¹ Cœlū perforatum est.

² Suspecta hic sunt Græca exempli quorum alia 30ns, alia 30ns habent.

» *Senior in Libyen quisquis peruenerit almam,*

» *Discernends agri, mox hunc, affirmo, pigebit.*

Quum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finitimorum Libyum agros vastabant, atque inter se partiebantur. At illi eorumque rex nomine Adicran, agris exuti à Cyrenæis, missis in AEgyptum quibusdam, sese dediderunt Apriæ AEgyptiorum regi. Iste comparatum grandem AEgyptiorum exercitum misit aduersus Cyrenas. Cyrenæi, instructa apud Irasa locum & ad fontem Thestin acie, cum AEgyptiis conflixerunt, eosque superauerunt, utpote inexpertos antea atque contemptores Græcorum, adeoq; profligarunt vt pauci ex eis in AEgyptum redirent. Quade re AEgyptij succensentes Apriæ, ab eo desciiuerunt. Huius autem Batti filius extitit Arcesilaus, qui regnum adeptus, inter initia cum fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo in alium Libyæ locum migrauerunt, vbi contracti urbem hanc condiderunt quæ, vt tunc, Barce nunc appellatur. Et inter condendum Libyas ³ sollicitabant ad

³ Impulerūt ad defic.

¹ Et inuadē-
dum esse eū
Libyes cense-
rent.

² Quum Bat-
to regi pecu-
liaria fana &
ceremonias
secreuisset, cæ-
tera omnia
quæ antea re-
gum erāt, po-
pulo in com-
mune dedit.
Quæ institit.

deficiendum à Cyrenæis. Arcesilaus tam suis defectoribus
quàm eorum receptoribus bellum intulit: quem reformi-
dantes Libyes, fugam ad orientales Libyes intenderunt.
Sed fugientibus Arcesilaus vsque institit insequendo, dum
ad Leuconem Libyæ perueniret, ¹ & Libybus videretur
opportunist adinuadendum. Itaque congressi cum eo Li-
byes, adeò superauere Cyrenæos, vt ex illis septem millia
ceciderint. Post hanc cladem, Arcesilaum ægotantem e-
poto medicamento frater suus Aliarchus strangulauit: sed
hunc dolo vxor Arcesilai interfecit, nomine Eryxo. Arce-
silao successit in regno Battus, pedibus non valens, sed
claudus. Cyrenæi ob acceptam calamitatem, Delphos mi-
serunt per quosdam interrogatum, quam rationem ineun-
tes præclarissimè habitarent. His Pythia respondens, ius-
sit ex Mantinea Arcadum adducerent moderatorem. Ita-
que petentibus Cyrenæis Mantinei dederunt quendam
nomine Demonacem, virum inter populares probatissi-
mum. Hicigitur vir Cyrenen profectus, vbi singula quæ-
que edoctus est, in tres tribus distribuens illos, ita digessit
vt vnā quidem partem faceret Theræorum, atque con-
finium: alteram autem, Peloponnensium atque Creten-
sium: tertiam verò, cunctorum insulanorum. Qui etiam
² huic Battō regi cum alia omnia quæ superiores reges ob-
tinuerant contulit, tum verò peculiaria fana ac ceremo-
nias in media ciuitate instituit. Quæ instituta sub hoc qui-
dem Battō sincera permanserunt: verum sub eius filio Ar-
cesilao vehementer sunt perturbata, negante Arcesilao
Batti illius claudi & Pheretimæ filio se laturum quæ Man-
tineus Demonax constituisset, ac reposcente honores suo-
rum maiorum. Hinc seditione orta, eiectus profugit in Sa-
mum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat eatem-
pestare Salaminis imperium E Velthon, qui Delphis dedi-
cauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro
Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima pre-
cabatur vt se filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret.
Ille omnia potius quàm exercitum huic dabat. Pheretima
id quod dabatur accipiens, dicere bonum id quidem esse,
sed melius facturum cum si ei petenti daret exercitum.
Quumque identidem ad omnia quæ dabantur, hoc dice-
ret,

ret, tandem misit ad eam Evelthon dono fufum aureum, ¹ Eadem autem verba ad
 atque colum penfo circumdatam ² dicentiſque quæ con- ^{hoc munus di-}
 ſueuerat verba Pheretimæ, inquit talibus rebus donari ſœ- ^{centi, id eſt, in-}
 minas, non exercitu. Arceſilaus interea Sami agens, vnum ^{ter accipiendum}
 quenque ſolicitabat ad ſpem rei agrarię: coaſtoſque ingenti ^{hoc munus, ſe-}
 exercitu, miſſus eſt Delphos ad conſulendum de reditu ^{talibus mune-}
 in patriam. Cui Pythia ita reſpondit, Ad quatuor Battos, ac ^{ribus, non au-}
 totidem Arceſilaos, octo hominum ætates dat vobis A- ^{tem exercit.}
 pollo Cyrene regnare: ulterius vos conari dehortatur. Tibi ^{ſœminas do-}
 verò ſuadet vt ingreſſus in domum tuam, quietem agas. ^{nare reſpon-}
 Quod ſi fornacem inueneris plenam amphorarum, ne eas ^{dit.}
 excoquas, ſed ad auram emittas. Sin fornacem incenderis,
 ne committas vt circumfluam intro eas: alioqui peribis tu
 pariter & taurus optimè opus faciens. Hæc Arceſilao Py-
 thia reſpondit. Iſte ſumptis iis quos contraxerat è Samo,
 rediit Cyrenen: recuperatoſque rerum ſtatu, immemor o-
 raculi factus, vocatis ad dicendam cauſam iis qui contra i-
 pſum in partibus fuerant, obiecit culpam fugæ ſuæ. At illo-
 rum alij exilio ſolum vertebant, alij ab eo comprehenſi, in
 Cyprium ad necem mittebantur: quos Cnidij ad ſuam ter-
 ram appulſos liberauerunt, ad Theramq; dimiſerunt. Quoſ-
 dam, qui in grandem quandam & priuatam Aglomachi
 turrim refugerant, circumdata materia Arceſilaus igni cre-
 mauit. Hoc perpetrato, agnoſcens id eſſe oraculum quo
 Pythia non ſinebat eum inuētas in fornace amphoras ex-
 coquere, exceſſit vltro ex vrbe Cyrene, extimeſcens necem ² Et quod ex-
 oraculo prædictam, ^{ſtimaret cir-}
 & quod Cyrenen exiſtimaret cir- ^{cunfluam eſ-}
 cumfluam. ³ Contulitque ſe ad regem Barcæorum nomi- ^{ſe Cyrenen. Id}
 ne Alazérin, cuius filius in matrimonio habebat cogna- ^{eſt, appellatione}
 tam ſuam. Et quidam tum Barcæi, tum exules Cyrenæi ^{circumfluæ Cyre-}
 quum in foro agentem animaduertiſſent, obruncarunt, fuiſſe. ^{nen ſignificatā}
 & inſuper eius ſocerum Alazerin. Ita Arceſilaus, ſiue vo- ³ Vxor autem
 lens ſiue inuitus oraculo non obſequutus, fatum ſutum im-
 pleuit. Mater eius Pheretima, dum filius ſuus mali ſui ſi-
 bi author Barcæ agit, ipſa interea honoribus filij, Cyre-
 ne fungebatur, ac munera obibat cum alia, tum in ſenatu
 præſidendo. Vbi autem cognouit filium in vrbe Barca op-
 petiſſe mortem, fuga ſe proripuit in Aegyptum. nam Ar-
 ceſilaus fuerat de Cambyſe Cyri bene meritus: quod Bar.

is extitisset qui Cyrenen Cambyſi tradiderat, ac tributum instituerat. Hæc in Aegyptum quum peruenisset, ſupplex Aryandi aſſedit: hortansque eum ad ſe vlciſcendam, & præ- tendens titulum quod ideo filius ſuus, quia cum Medis ſen- tiret, interemptus eſſet. Erat hic Aryandes Aegypti prætor à Cambyſe conſtitutus, qui aliquanto poſt tempore quum æmulari Darium vellet, ab eo eſt interfectus. Siquidem au- diens atque animaduertens Dario cordi eſſe memoriam ſui relinquere opere quod à nullo alio regum factum eſ- ſet, id ſibi imitandum putauit: donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro quàm potuit purgatiffimo mone- tam percuffit: Aryandes autem Aegypti prætor idem ex argento fecit, & nunc quoque extat puriſſimum argen- tum Aryandicum. Ea re comperta Darius inſimulatum quaſi rebellaret, morte affecit. Tunc autem Aryandes hic miſertus Pheretimæ, omnes ei copias Aegypti tradidit, pedestres ſimul & nauticas, præpoſito quidem pedestribus Amaſi viro Maraphio, nauticis autem Badre, qui genere Paſargades erat. Sed priuſquam copias mitteret, caducea- tore Barcam miſſo percontabatur quiſnam percuffor Ar- ceſilai extitiffet: Barcæi ſe omnes extiſſe reſpondent: multa enim ſe ab illo mala eſſe perpeſſos. His auditis Ary- andes ita exercitum vnà cum Pheretima mittit. Atque hic

1 Prætextus. quidem 1 titulus inferendi belli extitit. Verùm (vt mea fert opinio) exercitus mittebatur ad Libyas ſubigendos. Libyſi enim multæ ſunt & variæ nationes, quarum paucæ regi obtemperabant, pleræque Darium cõtemnebant. Colunt autem Aegyptum verſus (vt hinc incipiamus.) Libyũ pri- mi Adyrmachidæ, qui eiſdem fere quibus Aegyptij mori- bus vtuntur. Veſtem 2 geſtant qualem & alij Libyes, vxores eorum in vtroque crure armillam æream. Eædem capitis comam alunt: quarum quæque ſuos quos capit peduncu- los 2 præmordet, atque ita abiicit. Hoc iſti ex omnibus Li- bybus ſoli faciunt, ſolique virgines nupturas regi exhibent, & quæ illi placuerit, eam deuirginat. Pertingunt hi

3 Sic in vet. cod. Gr. πλῆθος legi- tur, πὸ πλῆθος.

Adyrmachidæ ab Aegypto ad portum vſque nomine 3 Ply- num. His confines ſunt Gigamæ, locum qui occaſum ſpe- ctat incolentes, Aphrodiſiade tenus inſula. In huius loci medio eſt inſula Plataea, vbi urbem condidere Cyrenæi.

Atque

atque in continente est portus Menelaus & Aziris, quam Cyrenæi incoluere. Et dehinc Silphium incipit, ab insula Platea pertingens usque ad fauces Syrtis. Apud hos iidem pene ritus qui apud alios sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbytae, qui supra Cyrenen incolentes non pertinent ad mare. nam maritima Cyrenæi incolunt. Iidem non postremi sed præcipui Libyæ sunt qui quadrigis vehantur, studiosi in Cyrenæorum moribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum versus confines AVschisæ, qui supra Barcam incolentes ad mare pertingunt ad Evesperidas. Circa mediam AVschisarum plagam habitant Gabales, exigua natio, ad mare pertingentes, ad Tauchiram oppidum agri Barcæ, eisdem quibus ij qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. AVschisarum quod ad occasum vergit, contingunt Nasamones, grandis natio, qui sub ætatem relictis ad mare pecoribus, conscendunt ad locum AEgilen, decerpunt palmulas. nam palmæ illic & permultæ sunt, & spatiosæ, & fructiferæ omnes. ex quibus ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solem siccentes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. Virescentes plures singuli è consuetudine habent, & cum eis in propatulo coeunt, eodem penè quo Massagetæ modo, prius scipione prætentis. Nasamonibus mos est, quum quis primum ducit uxorem, prima nocte ut sponsa singulos coniugas obeat concubitus gratia, & ut quisque cum ea concubuit, donum det illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando ac divinatione tali utuntur: Per eos viros qui iustissimi atque optimi apud illos fuisse dicuntur, iurant, illorum sepulchra tangentes. Divinant ad suorum accedentes monumenta, & illis, ubi preces peregerunt, indormiunt: ubi quodcunque per quietem insomnium viderunt, eo utuntur. Fidei dandæ consuetudo hæc est: De manu alterius uterque sumpto inuicem poculo bibit. quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra cinerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula aquarum arefecerat: erat autem omnis eorum regio quæ intra Syrtin est, aquarum inops. Ob id isti publico colloquio atque consilio expeditionem fecere adversus au-

strum. (quæ Libyes memorant refero) hos, quum ad arenas venissent, auster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Nasamonos obtinent. Super hos austrum versus, in loco feris frequenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum commercium aspectumque refugiunt, nihil bellicæ armaturæ habentes, ac ne defendere quidem sese audentes. hi supra Nasamonos incolunt. Circa maritima verò, occasum versus, confines sunt Macæ, qui summum capitis verticem radunt, in medio capillos crescere finentes, hinc atque hinc in orbem tondentes. In bellum pelles subterraneorum struthionum ferunt pro tegumento. Per eos flumen Cinyps è colle qui vocatur Gratiarum fluens, in mare influit. Hic collis Gratiarum nemoribus frequens est, quum cætera cuius memini Libya sit arboribus nuda. ducentorum ab eo ad mare stadiorum est intercapedo. Horum Macarum finitimi sunt Gindanes, quorum vxores ferunt fimbrias pelliceas singulæ multas, ob hoc (vt memoratur) quòd vt à quoque viro venerem passa est, fimbriam nodat, & vt quæque plurimas habet, ita præclarissima censeatur, tãquam à pluribus viris adamata.

Horum Gindanorum oram in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti fructu victitant: qui fructus est instar fructus lentisci, suauitate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi vinum conficiunt. Lotophagis secundum mare vicini sunt Machlyes, loto & ipsi velcentes, sed minus quàm superiores. Pertingunt autem vsque ad ingentem amnem nomine Tritonè, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est insula quæ dicitur Phla.¹ Hanc insulam aiunt dici à Lacedæmoniis habitari debere. Aiunt autem & hæc: Iasonem, posteaquam sub Pelio Argo exædificauit, impositis in ea² cum aliis solennibus hostiis, tum verò tripode æreo, circuisse Peloponnesum, animo Delphos eundi, eumque, quum teneret cursum circa Maleam, abreptum à vento aquilone, & abductum in Libyam, & priusquam tellurem cerneret, in³ aspretis paludis Tritonidis astitisse: eiq; hæsitanti de egressu apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quòd diceret ostensurum se illis exitum, atque incolumes remissurum. Assentiente Iasone, ita demum Tritonem ostēdisse qua

¹ Aiunt autē editum esse Lacedæmoniis oraculū de deducēda in hanc insulam colonia.

² Cum reliqua hecatombe, tum, &c.

³ Satim post eandem vocem vertit Breuia. Lego autē βῆμα & βῆμα cum vet. cod.

qua ratione è breuibz enauigarent, & tripodem in suo templo posuisse, in eoque tripode oraculum reddidisse, & iis qui cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim ut quum quis tripodem accepisset ¹ ex omnibus qui in Argo nauigarent, necessario centum Græcæ ciuitates accolerent paludem Tritonidem. Hæc quum audissent Libyes qui montem Gratiarum colunt, tripodem occultasse. Iuxta hos Machlyes, habitant A Vses: & circum paludem Tritonidem vtrique habitant, ita ut medio Tritone dirimantur. Quorum Machlyes quidem occiput crinitum gestant, A Vses verò sinciput. Horum virgines, anniuersario Mineruæ festo, in honorem ipsius deæ inter se bifariam diuisæ, præliantur lapidibus sustibusque, dicentes se ² morem patrium seruare ei quam Mineruam nominauimus: & quæ virgines è vulneribus decedunt, eas falsas virgines appellant. Sed priusquam à pugnando desistant, hoc faciunt: Quæ virgo in pugnam optimam operam nauauit, eam semper communi consensu cæteræ virgines exornant cum cætera armatura Græca, tum crista Corinthia, & curru impositam circa paludem circumferunt. Quibus autem rebus ornarentur olim hæ virgines antequam accolerent Græci, non habeo dicere. arbitror autem ornari suctas armis Aegyptiis. nam ab Aegypto af-

124 firmarim & scutum & galeam Græcis esse tradita. Aiunt autem Mineruam Nepruni esse filiam ac paludis Tritonidis, eamque ³ nescio quid à patre reprehensam donasse se ipsam Ioui, & Iouem sibi illam asciuisse filiam. Hæc illi aiunt. Idem promiscuè cum mulieribus, non vnà habitantes, sed pecudum more concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est factus. apud quem virum habitare sustinet, (nam tertio quoque mense viri conueniunt) eius filius censetur. Isti quidem maritimi Libyum Nomadum dicti sunt. Supra hos autem ad partem mediterraneam Libya est theriodes dicta, *id est feris abundans*. Supra hanc therioden supercilium soli fabulosum est, porrectum à Thebis Aegyptiis ad columnas Herculis. In hoc supercilio ferme decem dierum itinere ⁴ sunt grumi grandes salis iucundi in collibus, & singulorum collium vertices è medio sale eiaculantur aquam dulcem pariter & gelidam. Circa quæ ho-

¹ Ex posteris eorum qui, &c. Fortasse Valla scripserat ex nepotibus.

² Ritus patrios ei peragere.

³ Nescio quid de patre conuestam.

⁴ Sunt frustra salis veluti grumi magni in tumultis: & in singulorum tumultorum verticibus è medio sale aqua frigida & dulcis erupit.

mines habitant vltimi, solitudinem versus. & supra *plagam* therioden *dictam*, à Thebis itinere dierum decem, primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effigiem, etenim Thebis (quemadmodum à me memoratum est) aspectu arietino Iouis simulachrum est. Apud hos est alia quoque aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam autem qua forum frequentissimum est, frigescit: sub meridiem multo frigidior est, eaque hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calescens, ad mediam usque noctem, quo tempore feruens exastuat: præterita nocte media, ad auroram usque refrigescit. cognominatur autem fons iste, solis. Post Ammonios autem per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniae par, hominibus circumhabitantibus, cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Nasamones veniunt palmulas decerptum. Rursus decem dierum spatio ab Aegilæis alius¹ collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna vis, quemadmodum apud alios: incolentibus illic hominibus quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super salem humo, ita serunt. Ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spatium est ad eos apud quos gignuntur boues præposterè pascetes. Ideo autem præposterè pascuntur, quòd cornua inflexa antè habent, & ob id cessim euntes pascuntur. nam offensantibus in terra cornibus, progrediendo pasci nequeunt: alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis atque duritiam. Garamantes hi Troglodytæ Æthiopes quadrigis venantur. nam Troglodytæ Æthiopes, omnium quos fando cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpètib, laceratisque & aliis id genus reptilibus vescentes, lingua nulli alteri simili vrentes, sed vesperilionum more stridentès.

¹ Nam omnibus quidem simul nomen est Atlantes. Id est, communè quidem vniuersæ genti nomen est Atl.

A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua: accolètib, hominibus quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, innominatis. ² nam salès quidem apud eos vocantur Atlantes, singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem transcendentem execrantur, eique præterea omnia

omnia conuitia ingerunt, quòd torridus & ipsos & regionem perdat. Post toridem dierum iter alius tumulus salis est, cum aqua, & hominibus accolentibus. Cui confinis est mons nomine Atlas, angustus, & vndiq; teres: & (vt fertur) adeo celsus vt eius cacumen nequeat cerni, quòd à nubibus nūquam relinquatur, neq; hyeme neq; æstate: quem esse columnam cœli indigenæ aiunt. Ab hoc mōte cognominantur hi homines: nam Atlantes vocantur. dicunturq; nec vlla animante vesci, nec vlla somnia cernere. Ad hos vsque Atlantes possum recensere nomina eorum qui in supercilio *Libyæ* habitant, post hos non amplius. Porrigitur autem id supercilium ad columnas vsq; Herculeas, atque vterius. Intra quod est salis metallum, *id est effosso*, decem dierum itinere, & homines incolentes, qui domicilia sua faciunt ex ² micis salis. isti enim iam tractus *Libyæ* vacant imbris, nam si plueret illic, non possent manere parietes ³ salis. Supra autem hoc supercilium, austrum versus ac mediterranea *Libyæ*, deserta iam plaga est, & sine aqua ferisque, sine pluuiâ ac lignis, omni prorsus humore vacans. Ita ab *AEgypto* ad *Tritonidem* paludem, ⁴ pastorij *Libyæ* sunt, carne victitantes ac lacte, nihil vaccinum gustantes, quia nec *AEgyptij* gustant suam, nec alentes quidem vaccam. Sed nec *Cyrenææ* foeminae ⁵ ferire sibi fas putant, ob Isidem quæ est in *AEgypto*, cui etiam ieiunia & dies festos studiosè agunt. At mulieres *Barcææ* non modò gustu vacinæ carnis, sed etiam suillæ abstinent. Atq; hæc quidem ita habent. Ad occasum verò *Tritonidis* paludis iam non sunt ⁶ pascuales *Libyæ*, neque eisdem moribus vtentes, neque idem circa infantes quod pascuales solent, factitantes. Nam *Libyū* qui pastores sunt plerique hoc faciunt, an omnes, non queo pro certo dicere. Vbi filij ipsorum quadrimi effecti sunt, venas verticis illorum lana succida inu-
 25 runt, nonnulli venas temporum: eam videlicet ob causam ne vilo vnquam tempore phlegma, *id est pituita*, defluens è capite, officiat. eaque de re se aiunt esse optima valetudine. Et sunt reuera *Libyæ* inter omnes quos nos nouimus homines saluberrimo corpore: incertum mihi an ob hanc causam, certè optima valetudine sunt. Quòd si pueris inu-
 rendis spasmus existat, inuenta est ab eis medicina. vrina

1 Fodina.

2 Grumis.

3 Post Salis, adde, Ibi autè & altus & purpureus sal effoditur.

4 Nomades *Libyæ* sunt, qui carne & lacte vescuntur, sed ab esu vaccarū abstinent sicut & *Ægyptij*, suesq; non alunt.

5 Suspecta est hic vox Græcæ.

6 Nomades *Libyæ*.

1 Nomades.
Sic & in seq.
pro pastores.

2 Id est simul-
lachrorum Mi-
nerue. dicit e-
nim Herodot.
παλλιδίων quod
dixerat τῶν ἀ-
γαμέτων τῆς
ἀθλων.

3 Occiden-
tali.

4 Lectionem
sequitur vide-
tur diuersam
ab ea quæ est in
uulg. edit.

5 In uulg. Græc.
edit. Cynoceph-
alorum tantum
fit mentio, sed
quidam uet. co-
dices pro κυ-
νόφαλοι habent
ἀκροφαλοι, hoc
modo, ἃ οἱ ἀκί-
φαλοι οἱ ἐν πύ-
ρῳ εἰσι, &c.

enim hirci asperfa eos liberant. Ea autem refero quæ ipsi Libyes narrant. Porro sacrificia apud ¹ pastoritios Libyes talia sunt: Vbi pro primitiis autem pecudis præciderunt, eam supra domum abiiciunt: hoc acto, ceruicem eius auer-
tunt. Solis autem omnium deorum immolant Soli & Lu-
næ. & his quidem vniuersi Libyes sacrificant: at qui circa
Tritonidem paludem incolunt, etiam Mineræ Tritoni-
q; ac Neptuno: sed Mineræ præcipuè. A quibus Libybus Græ-
ci vestem & ægidas simulachrorum Mineræ mutuati sunt,
præterquam quod ægides apud Libyes, & pendentes ex eis
fimbriæ non sunt serpentes, sed è loris factæ: cætera verò
omnia ad idem exemplar efficta sunt: nomine quoque i-
pso testificante venisse ex Libya ² Palladiorum stolâ. Quip-
pe Libyssæ mulieres super vestem amiciuntur nudis ægeis,
id est caprinis pellibus non villosis, fimbriatis, ac rubrica
delibutis, à quibus ægeis, *id est caprinis pellibus*, ægidas
denominauere Græci. Quinetiam hinc primum mihi vi-
derur eiulatus in templis extitisse, quod eo Libyssæ mulie-
res vehementer vtuntur ac bellè. Et à Libybus quadriungos
equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem pastores
Libyes defunctos vt Græci, præter Nasamones, qui illos
sedentes sepeliunt, obseruantes vt dum quis cœpit agere a-
nimam, eum sedentem constituât, ne supinus expiret. Do-
micilia eorum sunt virgultis compacta, suspensis circa len-
tiscos, & ea quoquouersus versatilia. Et isti quidem talibus
vtuntur moribus. Contingunt autem hos ab ³ orientali
parte Tritonis fluminis ij Aules qui sunt aratores: ⁴ qui ve-
rò Libyes domos possidere consueuerunt, iis nomen im-
positum est Maxyes, qui dextram capitis partem coma-
tam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asse-
rentes se à Troianis esse oriundos. Regio autem hæc & re-
liqua ad occidentem vergens, multo frequentior est feris
sylvisque quàm regio pastoralium. Nam quæ ad auroram
respicit, quam pastores incolunt, Tritone flumine tenus
& depressa est & arenosa: hinc deinceps quæ aratorum est,
vesperam spectans, montana valde est ac nemorosa, fer-
risque frequens. Siquidem apud hos & serpentes sunt su-
pramodum grandes ac leones, elephantes quoque & vrsi,
& aspides, & asini cornibus præditi. Et ⁵ cynocephali, *id est*
capita

capita canina habentes, & acephali, id est non habentes capita, qui in pectoribus oculos habent, ut Libyes memorant: nec non viri foeminaeque agrestes, & aliae permultae feræ haud ementitæ. Quorum nihil apud pastorales est, sed alia, veluti pygargi, & capreae, & bubali, & asini, non illi quidem cornua habentes, sed alij importi: nunquam enim bibunt. & oryes, ¹ quibus vlnales palmae pro cornibus sunt. (huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis) & ballaria, & hyænae, & hystriches, & arietes agrestes, & dictyes, & thoes, *id est ex hyæna & lupo geniti*, & pantheræ, & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres lacertis assimiles, & struthi subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæ sunt illic feræ, & item cæteræ quæ alibi, præter ceruum & aprum. ceruus enim & aper prorsus in Libya nullus est. Sunt ibidem quoque tria murium genera, quorum alij bipedes vocantur, alij zegeries Libyca lingua (quod in Græca pollet idem quod *ποῦνοι, id est colles*: alij, echines. Sunt præterea mustellæ quæ in filphio nascuntur, ² murænis simillimæ. Tot habet feras Libyum pastoralium regio, quantum nos maxime scrutando longissime inuestigare potuimus. Maxymum autem Libyum confines sunt ³ Zabeces, ubi foeminae aurigantur currus in bellum. His finitimi sunt * Zy-gantes, ubi magnam vim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices viri facere dicuntur. omnes autem minio inficiuntur, ac simiis vescuntur, quarum affatim gignitur iis qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyranin, ducentorum stadiorum longitudine, arctam latitudine, in quam transiri è continente potest, oleis refertam ac viribus. Et in ea esse lacuum unde virgines indigenarum pennis volucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an vera sint haud equidem scio, sed quæ narrantur scribo. ⁴ Fuerit autem totum, ut ipse ego in Zacyntho vidi picem è lacu referri. Sunteo loci complures lacus, quorum qui maximus, septuaginta quoquouerfus pedum est, altitudinis duum passuum. in hunc *Virgines* contum, cuius in summitate mirtus alligata est, demittunt, deinde referunt myrto picem, odore quidem asphalti habentem, sed cætera præstantiorem pice

¹ Ad quarum cornua phœnices cubitos mensuras faciunt. i. Phœnices suas mensuras dictas cubitos illarum cornibus magnitudine faciunt pares: Fortasse tamen & alius sit sensus.

² Tarteessiacis similes.

³ Zaveces. * Zygarus pro gente Libyca ex Herodoti quarto citantur à Stephano: ut annotauit Turn. Aduers. lib. 10. c. 24. Sed idem tamen Steph. & Zygartus pro Libyæ populo citat ex Hecateo & Eudoxo. S. ⁴ Fieri autem possit ut id omnino ita se habeat, quum ipse viderim, &c.

Pieria: eamq; in scrobem quam iuxta lacum foderunt, effundunt, & vbi multum illius aggreſſerunt, ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum deci-

1 Conſpici-
tur. Vel, appa-
ret.

dit, id ſub terram meâs¹ redditur in mari, quod à lacu quatuor ſtadijs abeſt. Ita quæ de inſula adiacenti Libyæ dicuntur, conſentanea ſunt veritati. Aiunt præterea Cartha-

2 Procul à
mercibus re-
trocedere. Hic
autē interpre-
aliter legiſſe vi-
detur. ſed hanc
lectionem & iſ-
aυxυς & πρὸς
αὐτὸ τῶν πο-
τινυ frequentia
confirmant.

ginenſes, locum eſſe Libyæ extra columnas Herculis habi-
tatum hominibus: eò quoties ipſi applicuere ſe, merces è
nauib; exponere, eaſq; in crepidine terræ deinceps col-
locare: tum conſenſis nauibus ſumum excitare: ſumo au-
tem conſpecto, indigenas ad mare contendere: dehinc au-
ro pro mercibus depoſito, rurſus illinc abſcedere, ſed non
extra conſpectum: tum ſe illinc è nauibus egreſſos præ-

3 Videatur
aurum.

ſium conſiderare, & ſi dignum mercibus³ videatur, eo
ſumpto abire: ſin minus, conſenſis iterum nauibus conſi-
dere. illos verò accedentes, plus auri ad id quod depoſue-

4 Faciant il-
los acquieſce-
re. Gal. Inſquet
à ce qu'ils les
vendent con-
ſens.

runt addere, donec⁴ perſuadeant. Neutros autem alteris
iniuriâ inferre: neq; aut ſe contingere merces priuſquam

5 Neq; enim
illos aurū at-
tingere priuſ-
quam merciū
pretio id æ-
quaſerint, id
eſt priuſquam
tam multū ex-
hibuerint quan-
tum mercium
pretia reſpon-
deat, neq; il-
los merces at-
tingere, vel cō-
tingere priuſ-
quam, &c.

ipſi ſumpſerint aurum. Atq; hi ſunt Libyū quos nomina-
re poſſum: quorum pleriq; neq; tunc de rege Medorum
curabant quicquam, neq; nunc curant. De qua regione ea-
tenus queo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum

nos ſcimus) & non à pluribus incoli: quarum duæ ſunt in-
digenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem, Libyes
atq; Æthiopes, quorum alteri ad aquilonem Libyæ, alteri
ad austrum incolunt: aduenæ verò, Phœnices & Græci.

Neq; verò videtur mihi bonitas Libyæ terræ cum boni-
tate Aſiæ atque Europæ comparanda, præter vnā Ciny-

pem, quæ tellus fluuiō cognominis eſt. Hæc autem opti-
mæ cuique telluri par eſt prouentu fructus cerealis⁶ om-

minino cæteræ Libyæ. Eſt enim pulla & vda fontibus, ac
ſecura ſiccitatis aeris: ac ne imbre quidem, qui ſit vehe-
mentior, læditur. nam in eo tractu Libyæ pluit. Ex prouen-
tibus autem fructuum terræ, totidem menſuræ illic quot
è Babylonica tellure pereipiuntur. Bonum ſolum & illud

6 Nec quic
quam omni-
no ſimilis eſt
reliquæ Li-
byæ.

eſt quod E Veſperitæ colunt. nam quoties id eximiè ſci-
pſum vbertate ſuperat, centuplum reddit: at illud Ciny-
pum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio quæ huius
Libyæ editiſſima eſt, quam paſtorales incolunt, tres in ſe

1 pla-

¹ plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quod in ea iam fructus maturi metuntur vindemianturq; his compositis, in plaga quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quos bunos appellant: dum hi fructus adornantur, ij qui sunt in editissima plaga, coquuntur atq; maturescunt. Itaq; dum primi fructus bibuntur atq; eduntur, vltimi aduentant. Atq; hunc in modum ad octo menses perceptio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hætenus de his dicta sint. Persæ autem ad vltiscendam Phereitimam ab Aryande missi ex Ægypto Barcen peruenerunt, oppidum obsederunt, missis illico qui denuntiarent dedi authores necis Arcesilai. ² Eos oppidani, vt qui cedis omnes participes essent, in colloquium non admiserunt. Ita octo menses Barcen quum obsedissent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & valida tormenta admouerunt. sed cuniculos quidem faber quidam ærarius deprehendit æreo scuto, hunc in modum: Circumferens illud intra murum, admovebat pauimento urbis: quod vbicunq; admovebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem qui suffodiebatur, æs clypei resonabat. vbi è diuerso fodientes Barcæi, Persas suffosiores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulsabant. Verum quum multum temporis contriuisent, & multi vtrinq; caderent, nec pauciores ex Persis, Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos vi non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem depreffit, eiq; fragilia superstrauit ligna, & super ea humum induxit, reddens solum cætero æquabile. simulatq; illuxit, Barcæos in colloquium euocat. Illi libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pacitionem deuenire. Pacitionem autem in hanc formulam inierunt, ferientes fœdus super illam occultam fossam: vt quoad humus ea ita se haberet, tandiu fœdus in ea regione ratum foret, Barcæis quod æquum foret se pensuros regi, & Persis, se nihil rerum nouarum aduersus Barcæos esse molituros promittentibus. Barcæi dehinc fœdenibus freti, & ipsi ex vrbe prodibant, & ex hostibus cuiusq; libebat intrandi urbem faciebant potestatem, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso ponte occulto in urbem proruperunt: ideo autem pontem quem fecerant

¹ Sunt qui in Græco contextu pro χύβους legendum censeant ὠγύας. quam lectionem sequendo, aliter fuerit interpretandus hic locus.

² Eorū oppidani, vt qui &c. oratione non admiserunt. id est, coram petitioni non acquieuerunt, vel, assensu non sunt.

resciderunt, vt foedus soluerent quod cum Barcæis percu-
serant, tandiu ratum fore foedus quandiu maneret terra vt
tunc manebant. refracto enim ponte, non manere foedus
in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à Persis Bar-
cæos qui faciendæ cædis principes fuerant, sudibus suffixit
per ambitum murorum. Fœminarum quoq; decimas mam-
millas circa muros appendit. Cæteros Barcæos Persis vt di-
riperent imperauit, præter Battidas, & qui cædis affines
non extiterant. His urbem permisit: reliquis in seruitutem 127
abreptis Persæ redierunt. qui quum ad urbem Cyrenen re-

1 Hos ex Æ-
gypto ad re-
gē transporta-
runt: rex autē
Darius ijs. ad
incol. *Legen-
do àvavavavav
pro àvavavav.*

2 Feliciter
vitam finiuit.
quum primū
enim vltā
Barc. in Æ-
gypt. redijt,
miserè periijt.

3 Vt enim
dijs odiosæ
sunt nimium
acres homi-
nū vltiones.
*Terinde ac si di-
cat, deos illi tā
miserabilem vi-
tæ exitū immi-
sisse, odio prose-
quentes eā qua
usafuerat in ul-
tione sumenda
crudelitātē, ut
& alias adeo a-
zroces vltiones
odio prosequi so-
lent. Valla au-
tem sensum in-
uertit.*

disissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, per
urbem deduxerunt. sed inter transeundum præfectus na-
ualis exercitus Bares illis præcepit vt urbem diriperent: re-
cusante Amasi peditum duce. se enim aduersus vnā Bar-
cen Græcam ciuitatē esse missos. Verū postquam transi-
erunt, & ad ripam Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos
subijt quod Cyrenen non occupassent: eamq; iterum ad-
oriri conati sunt, Cyrenæis non permittentibus. Et licet
nemo contrā ferret arma, tamen incessit eis metus: illincq;
cursu se proripientes, sexaginta circiter stadia confederūt.
vbi statua habentibus, ab Aryande nuntius aduenit ad eos
reuocandos. Quum igitur à Cyrenæis commearum sibi
præberi precati essent & eum accepissent, in Ægyptum re-
uertebantur. Quos deinde Libyes excipientes, vestitus atq;
vtensilium gratia, vt quisq; relinquebatur trahebaturq;, in-
terficiebant, donec in Ægyptum peruentum est. Hic Per-
sarū exercitus in Libyam longissimè ad Euesperidas pro-
cessit. Quos autem Barcæorū cepere, ¹ quosq; ex Ægypto
eiecere ad regem, ijs Darius rex ad incolendum dedit vicū
Bactrianæ regionis, (cui vico nomen imposuere Barcæ) ad
meam vsq; memoriam etiam incolis frequentem. Verū
ne ipsa quidem Pheretima ² probè vita excessit. nam post-
eaquam vltā Barcæos celerrimè in Ægyptum redijt, malè
periijt. ³ vt enim existunt acres admodum & inuidiosæ vl-

tiones deorum in homines, viuens vermibus compu-
truit. Talis ac tanta Pheretimæ Battidi-

liæ in Barcæos vindicta

exitit.

HERO.

283

HERODOTI HALI- CARNASSEI HISTORIA-

RVM LIBER QVIN-

tus, qui inscribitur

TERPSICHORE.

T Persæ qui in Europa sub Megabyzo relictî à Dario erant, primos ex Hellespontijs Perinthios Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoque à Pæonibus malè affectos. Siquidem Pæones qui sunt à Strymone, admoniti diuino responso vt bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellantibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinerent: ita fecerunt. Enimvero confidentibus Perinthijs eregione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen triplex ex prouocatione commissum est, viri cum viro, equi cum equo, canis cum cane. Et quum victores duobus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæonia cantarent, tunc Pæones hoc ipsum esse responsum dei coniectantes, inter se dixere, Nunc oraculum dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes imperum fecere, egregieque vincentes ex illis paucos reliquere. Quæ quondam à Pæonibus gesta fuerant, hunc in modum gesta sunt. Tunc autem Perinthij pro libertate strenuè pugnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Perintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumferens, omnes eius vires atque omnes nationes pacatas regi reddebat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, vt omnem Thraciam subigeret. Gens Thracum, secundum Indos, omnium maxima est: quæ si aut vnus imperio regeretur, aut idem sentiret, vt mea fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium multo validissima: sed quia id nimis arduum illis est, & nulla ratione contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem multa nomina singulârû

1 Quæ quondam à Pæonibus acciderant Perinthijs, ita se habuerant. Vel, Talè quidam olim cladem Perinthijs à Pæonibus acceperant. Tunc tamen pro libertate stren.

¹ Vel, Et Cre-
stonæos qui
superiorē re-
gionem inco-
lunt. sic & pau-
lo post.

² De his vide
lib. precedente
locum Herodo-
ti, simulq; an-
notationem in
eum.

³ Stigmati-
s. Cicero si x b i r-
ta interpreta-
tur compuncti
notis.

regionum singuli. Moribus tamen ac opinionibus confi-
milibus imbuti sunt, præter Getas & Traufos, ¹ & qui su-
pra Crefionæos incolunt. Ex quibus quæ à Getis fiant qui
² se pro immortalibus gerunt, à me commemoratum est.
Traufi verò in cæteris quidem omnibus idem quod Thra-
ces, verum circa natalia suorum atque obitus hoc facti-
tant: Edito puero, propinqui eum circūfidentes cum plo-
ratione prosequuntur, ob ea mala quæ necesse est illi, quòd
vitam ingressus sit, perpeti: humanas omnes calamitates
recensentes. Hominem autem fato functum, per lulum
atque læticiam terræ demandant, referentes quot malis li-
beratus in omni sit felicitate. At qui supra Crefionæos in-
colunt, ista agunt: Singuli plures vxores habent: quorum
vbi quis decessit, disceptatio magna fit inter vxores, acri
amicorum circa hanc rem studio, quænam dilecta fuerit à
marito præcipuè. Quæ ralis iudicata est & hunc honorem
adepta, ea à viris ac mulieribus exornata, ad tumulum à ¹²⁸
suo propinquissimo mactatur, vnaque cum viro humatur,
cæteris vxoribus id sibi pro ingenti calamitate ducètib.
nam id eis summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic
mos est: Liberos in mercato venundant. Virgines autem
non asseruant, sed quibus libuerit cum viris concumbere
finunt: at vxores asseruant vehementer, easque magno
ære à parentibus coemunt. Punctas ³ notis esse frontes,
nobile iudicatur: non esse notatas punctis ignobile. Otio-
sum esse, pro honestissimo habetur: agricolatorem verò,
pro contemptissimo. E bello atque rapto vivere, pulcherrim-
um. Atque hi quidem sunt eorum insignissimi mores.
Deos autem hos solos colunt, Martem, Liberum, Dianam:
sed reges, præter populares, etiam Mercurium, eumque è
diis præcipuè: per quem solum iurant, à quo progenitos
quoque se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt sepulturæ:
Prolato triduum cadauere, mactatisque omnifariis hosti-
is, conuiuantur. Illudque defletum prius, deinde combu-
stum sepeliunt, aut aliter humo contegunt. Aggestoque
desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina pro-
ponunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachia, *id*
est singulare certamen. Et sepulturæ quidem Thracum
huiusmodi sunt. Quod autē huius regionis ad aquilonem
vergit,

vergit, nemo potest pro comperto referre quānam homines eam incolant: sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat vastam esse atque ignotam: ¹ ubi solos audio habitare homines nomine Sigynas, veste Medica vtrētes, eorumque quos toto corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum, eisdemque pusillos ac simos, inualidosque; ad viros gestandos, sed curru iunctos esse perniciosissimos: atque his curribus indigenas inuehi. Horū fines proximè accedere ad Enetos qui sunt in Adria. Eos quoque; se colonos Medorū dicere: qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo dicere: sed ² fiat quidlibet intra longum tempus. ³ Sigynas Libyes qui supra Massiliam incolunt, institores appellant: Cyprij iacula. Verūm, ut Thraces aiunt, apes loca quæ sunt trans Istrum, obtinent, & ob illas ulterius pergi non potest. Quæ quum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam hoc animal constat frigoris intolerans esse. Sed mihi videntur loca quæ septentrionibus subsunt, ob gelu inhabitabilia esse. Hactenus de hac regione: cuius oram maritimam Megabyzus Persis obedientem reddidit. Darius, ⁴ transmissio rapidissime Hellesponto, postquam Sardis venit, recordatus est beneficii in se ab Histiaeo collati, & consilij Cois Mitylenæ. Quibus accersitis Sardis obtulit electionem. Histieus, ut qui esset Mileti tyrannus, nullam sibi tyrannidem poposcit: sed Myrcinum Edonidem, animo urbis in ea cōdendæ. Et iste quidem hanc elegit: Coes autem, ut qui non tyrannus sed priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato uterque; quod optauerat, eò se contulit. At Dario res huiusmodi oblata est, ut illam videnti incesse cupido iubendi Megabyzo ut Pæonas ex Europæ sedibus in Asiam transportaret. Erant Pigres & Mastyes viri Pæones, qui postquam Darius transmisit in Asiam, & ipsi Sardis venire, cupidi tyrannidis apud Pæonas potiundæ, ducentes unā sororem procera statura atque speciosam: obseruato tempore dum in suburbanis Lydorum Darius præsideret, talem rem sibi agendā putarūt: Sororē quam optimè poterant, quum exornassent, ad aquam mittunt, vas capite tenentem, equumque; è brachio trahentē, linumque; nentem. Eam prætereuntem Darius attentè considerabat, quod

¹ De nullis autē possum quicquam accipere qui trans Istrum habitent præterquam de Sigynis.

² Nihil est quod non cōtingere possit intra long.

³ Sigynas quidem certè Ligures qui supra Mass. &c. At hic legitur pro Nixis.

⁴ Quum primum Sardis transmissio Hellesponto peruenit.

Equum aquavit. vel, adaquavit.

neque Persica erant illa quæ ageret mulier, neque Lydica neque vllarum ex Asia foeminarum. Hæc considerans, misit quosdam suorum satellitum, iussos observare in quam rem vteretur mulier equo. Istis obsequentibus, foemina vbi peruenit ad flumen, equo satisfecit, vas aqua implevit. His actis, eadem via regreditur, aquam capite sustinens, equum è brachio trahens, ac fufum versans. Admiratus Darius tum ijs quæ ab exploratoribus audisset, tum ijs quæ ipse vidisset, adduci coràm foeminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres qui aderant, non procul rem ipsam specularantes, interroganti Dario cuias illa esset, aiunt se Pæones esse, & illam suam sororem. Ad quos Darius, quinquam homines essent Pæones, & vbi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi venissent Sardis, percontari. Adolescentes, se verò venisse dicere vt sese ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto. Esse verò Pæones coloniam Teucrorū qui è Troia fuerunt. Hæc singulatim illi referebāt. Interrogantiq̃ue Dario nunquid omnes illic foeminae tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita se habere. huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius literas ad Magabyzum dat, quem in Thracia præfectum reliquerat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri cum liberis pariter & vxoribus. Eques cum hoc nuntio confestim ad Hellespontum cucurrit, Hellespontoq̃ue transmissoliteras Megabyzo reddidit. Quibus ille lectis, sumpto è Thracia duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit: Pæones cognito Persarum in se aduentu, contractis copijs processere ad mare, rati illac Persas ingressuros ad dimicandum. 129 Et Pæones quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum parati erant: Persæ autem certiores facti Pæonas cōuenisse ad intercludendum ab ora maritima ingressum, sumptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemq̃ue latentes in eius oppida irrumpunt, & illa vtpote vacua, facile occupant. Quod vbi rescivere Pæones, protinus dispersi, ad sua quisque dilabuntur, seque Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syropæones & Pæoplæ, & qui ad Prasiadem vsque paludem incolunt, è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui verò circa Pangæum montem incolunt,

Dobe-

Doberasque & Agrianas & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à principio non cepit Megabyzus. Tentauit tamen eos etiam expugnare qui paludem incolunt. inco-
lunt autem hunc in modum: In media palude compa-
ctæ stant sublicæ, angustum à continente ingressum vno
ponte habentes. Has sublicas tabulata sustinentes, olim
communiter omnes ciues statuebant: mox è lege hunc in
modum statuendas censuerunt, vt pro singulis vxoribus
quas quisq; duceret (ducunt autem singuli multas vxores
(ternas defigeret sublicas, è monte sumptas cui nomen est
Orbelus. Hoc habitantes modo, obtinent singuli super ea
tabulata tugurium in quo degunt, & fores inter tabulata
compactas, deorsum ad paludem ferentes. Paruulos autem
liberos per pedè recte illigant, metuentes ne illi in aquam
deuoluantur. Equis autem & subiugalibus pisces pro pa-
bulo præbent. Porro piscium tanta est copia vt quoties
quis ianuam compactam reclinauerit, dimissam fune
sportam vacuum, aliquanto post retrahat piscium plenam.
quorum duo sunt genera, vnum quod vocant Papraces,
alterum Tilonas. Cæterum è Pæonibus ij qui capti fuere,
in Asiam sunt abducti. Pæonibus captis, Megabyzus
nuntios in Macedoniam septem Persas, qui post eum e-
rant in exercitu spectatissimi, misit ad Amyntam peti-
turos regi Dario terram & aquam. Est autem è palude
Prasiade breuis admodum in Macedoniam via. nam in
primis paludi confine est metallum, *id est* ¹ *fossa aris*, ¹ *Fodina, vn-*
vnde post ea tempora Alexandro in singulos dies sin-
gula talenta proueniebant. Post Metallum, superato
monte quem vocant Dyforum, Macedonia intratur.
Eò Persæ vbi peruenere, & in conspectum Amyntæ, ad
quem mittebantur, regi Dario terram & aquam perie-
re, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium vo-
cauit. instructaque splendide cœna, per comiter accepit.
²² Persæ postquam à cœna ad potum peruenere, Hospes,
²³ inquit, Macedo, nobis Persis consuetudinis est, quo-
²⁴ ties magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubi-
²⁵ nas ² & adolescentulas vxores ad assidendum intro-
²⁶ ducere. Proinde tu nunc, quoniam libenter excepisti
²⁷ nos, & liberali hospitio prosequutus es regi que Dario & ptas.

¹ Fodina, vn-
de &c.

² 2 Eclegi-
timo virgini-
taris iure nu-
ptas.

terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram.

1 Morē ge-
nerati.

2 Neq; per
totum pota-
tionis tem-
pus hic ma-
neas.

3 Ex tuis ver-
bis te ira pro-
pmodum ar-
dere intelli-
go. *Potest et-
iam qd dicitur cum
omnibus iungi.*

4 Vobis, ho-
spites, his fœ-
minis potiri
vel frui facile
est, siue cū o-
mnib; siue cū
aliquot earū,
vel, cum quan-
tatione earum
parte concum-
bere libeat.

Verū id postea
nobis signifi-
cabitis: at nūc
quum & tem-
pus petendi
lecti instet, &
vos, ut vi-
deo, egregiē
poti sitis, has
(si graue non
est) locum ire
sinire: & lo-
tarum reditū
expectate.

5 Id est, im-
berbes iuue-
nes, quos la-
mia fulgent ora,
ut loquitur
Tib.

Ad hæc Amyntas, Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo
nō est, sed viros a fœminis semouendi: verū quandoqui-
dem vos exigitis qui domini estis, hoc quoq; vobis præsta-
bitur. Hæc loquutus Amyntas fœminas accersit. Illæ, ut
iussæ, præstō fuerunt, & eregione Persarum deinde conse-
derunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam allo-
quuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. satis
enim futurum fuisse, ab initio non venire fœminas,
quām, postquam venerant, non assidere, sed ex aduerso se-
dere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas illas assi-
dere iussit. Quæ cum obtemperassent illico Persæ mamil-
las illarum tractare, utpote plusculo vino temulentis: non-
nulli etiam tentare suauiat. Hæc Amyntas intuens etsi ini-
quo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis qui-
escere. Verū eius filius Alexander quum adesset, atque
hæc aspiceret, utpote adolescens, & malorum inexpertus,
nequaquam amplius tolerare posse. itaq; grauius ferens,
ad Amyntam inquit, Tu quidem pater¹ cede ætati, abique
hinc ad requiescendum,² neq; indulgeas nimium potatio-
ni: ego verò hic remanens, omnia hospitibus quæ oportet
exhibebo. Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum ani-
maduertens, ad hæc respondit, Fili, inquiens,³ verba tua
hinc me summoventis penè intelligo. ideo enim me di-
mittis quòd aliquid noui agere in animo habes. Quare no-
lo te quicquam noui in hos viros perpetrare: futurum in-
perniciem nostram: sed tolera expectans quæ geruntur.
nam quod ad discessum meum pertinet, parebo. His re-
sponsis Amyntas abiit. Tum Alexander ad Persas,⁴ Vobis,
inquit, hospites, cum his fœminis vel omnibus, si libet, fa-
cillimè licet concumbatis: sed cum qua earum concum-
bere libeat indicate. Nunc enim fere tempus cubandi ad-
ueniat, & vos bene potos esse temulentosq; video. Proinde
has fœminas, si vobis cordi est, sinite ire ad se lauandum,
quas, quum lotæ fuerint, accipiaris. Hæc loquutus Alexan-
der, approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre
remitit conclaue: ac totidem⁵ viros læues malas habentes,
muliebribus vestibus exornat: traditisq; pugionibus
introducitur, admonetq; Persas, inquiens, Vos verò Persæ, a
nobis

nobis in conuiuū estis omni munificentia accepti: quippe
 quibus & quæ habemus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia
 representauimus: & quod omnium maximum est, etiā
 nostras ipsorum matres & sorores liberaliter exhibemus: ¹ ut
 omni honore affecti à nobis, intelligatis quib. rebus digni
 estis: utq; regi qui vos misit, à Græco quodā Macedonū prin-
 cipe vos & mēla & lecto bene acceptos esse, renūtiētis. Hæc
 loquutus Alexander, singulos Macedonas quos fœminas
 esse aiebant, assidere iussit singulis Persis. qui posteaquam
 à Persis attrectari cœpere, illos obtruncauere. Et hac qui-
 dem morte affecti sunt Persæ ipsi pariter & eorum comi-
 tatus. Comirabantur enim eos & vehicula, & famulitia, &
 omnis generis apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus
 pariter intercepta sunt. Non multo deinde interiecto tem-
 pore, quum magna horum virorum à Persis inquisitio fie-
 ret, Alexander illos ² prudenter occupauit, tum multa pec-
 unia, tum sorore sua nomine Gygæa Bubari data, viro
 Persæ, vni ex inquisitoribus intetfectorum. Ita horum Per-
 sarum cædes ³ deprehensa, sed silentio suppressa est. Et
 se autem Græcos hos qui à Perdica progeniti sunt, quem
 admodum ipsi aiunt, & ego scio, & ostendam in ijs quæ
 postea dicam. Quinetiam & ij qui in Olympia certamini-
 bus Græcorum præsunt, Græcos esse eos ita cognouerunt.
 Nam quum Alexander certandi gratia ad hoc ipsum de-
 scendisset, à concurforibus prohibebatur, quod negarent
 barbarorum id esse certamē, sed Græcorum. at vbi palàm
 fecit sese Argiuū, Græcus esse iudicatus est: & stadium cur-
 tens, proximus primo extirrit. Et hæc quidem ita gesta sunt.

¹ Ut nos vobis omnem quo digni estis honorem exhibere intelligatis.

² Astutia circumuenit.

³ Inquisitoribus astu circumuentis, fil. suppr. est. *Ad verbum, Ita circumuenta est. Voluit enim author retinere idē vocabulū, etsi minus posteriori loco cōueniens.*

Megabyzus autem Pæones ducens, abiit in Hellespon-
 tum: & illo transmissio, peruenit Sardis. quum interim Hi-
 stiaus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petito
 donatus à Dario fuerat in pretium seruatae ratis, qui locus
 est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. At Mega-
 byzus, cognito quod fiebat ab Histiaeo, quum primum ve-
 nit Sardis, ducens Pæones, ita est Darium alloquutus, Rex,
 quidnam tu rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in
 Thracia viro Græco, eidemque solerti atque industrio? vbi
 affatim materia est ad naues ædificandas, multumque re-
 migum atque pecuniæ? multis etiam cum barbaris tum

Græcis incolentibus: qui nacti ducem, facient quicquid ille vel die vel nocte præceperit. Nunc igitur tu virum hunc ita facientem inibe, ne domestico bello affligeris. Inhibe autem miti modo accersitum: quem quum acceperis, da operam nequando in Græciam reuertatur. Hæc loquutus Megabyzus, perfacile Dario persuasit, tanquam probè prospiciens quod esset euenturum. Darius millo in Myrcinum nuntio ad Histiazum, hæc inquit, Histiaze, rex Darius hæc dicit, Mihi rebusque meis melius consulentem quàm te inuenio neminem: quod non verbis, sed factis compertum habeo. proinde quum res magnas agere destinem, præstò mihi sis vt eas tibi aperiam. His verbis fidem habens Histiazus, & simul magni faciens consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui aduenienti Darius, Histiaze, ego (inquit) ea de causa te accersiui, quòd posteaquam à Scythis redire maturauì, & tu ab oculis meis abfuisti, nullius rei desiderium tam me tenuit breui, quàm vt tu in aspectum & colloquium meum venires: quum sciam omnium possessionum pretiosissimam esse virum amicum, solertem, bene sentientem: quæ tibi ambo adesse ego testimonio esse possum è rebus meis. Quare tibi ego, qui fecisti probè quòd veneris, hoc gratificandum putaui, vt omissa Mileto, & recens condita in Thracia vrbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habiturus, meusque conuictor ac consiliarius futurus. Hæc loquutus Darius, vnà secum Histiazum ducens, Susa versus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre. Item præfecto Orane oræ maritimæ: cuius patrem Sisamnem, vnum è regijs iudicibus, quòd iniuste ob pecuniam iudicasset rex Cambyles interemerat: interemptoque detractum corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicaret, intendit: ibidemque eius filium Oranem sedere iudicem præcepit, atque in memoria habere in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Oranes in eo tribunali sedens, tunc Megabyzi successor exercitus Byzantios ac Chalcedonios cepit: cepit item Antandrum, quæ est in terra Troade, cepit quoque Lamponium. Sumpta etiam à Lesbii classe, cepit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoque vtramque habitatam. Sed Lemnij quoni-

¹ Quum pri-
mum à Scy-
this redij.

² Hæc pro-
pono. vel. of-
fero.

quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugna-
rant, mala perpeffi sunt: quorum qui superfuere, ijs præfe-
fectum Persæ impoſuere Lycaretū, Mzandrij eius qui Sa-
mi regnauit, germanū. Hic Lycaretus quū Lemno præſſer,
hac de cauſa mortē oppetiit, quòd omnes in captiuitatē re-
digebat, atq; euerſebat, alios inſimulans deſertores Scythi-
cæ expeditionis, alios vexatores copiarum Darij à Scythis
reuertentiū. Hæc iſte in ſua præfectura perpetrabat: ſed nō
191 diu ¹ in malis faciendis delituit: & cœperunt iterū è Naxo
atq; Mileto calamitates Ionibus fieri. ² è Naxo quidē, quòd
inter inſulas felicitate præſtabat: è Mileto autē, quòd ea
tempeſtate propē ſeiſſa ſuperata maximē florebat, eratq;
Ioniæ prætextū: quum laboraſſet duabus ſuperioribus æta-
tibus morbo ſeditionis, donec eam ſeditionem Parij ³ ſe-
dauērūt, ex omnibus Græcis correctores à Mileſijs delecti.
Hunc autē in modum eos Parij correxere: Quum Miletum
veniſſent viri inter Parios præſtantiffimi, cernerentq; ⁴ do-
mos vehementer labefactatas, dixerunt velle ſe regionem
ipſorū peragrarē. Id facientes, & omnem agrum Mileſium
luſtrantes, vt quenq; fundum animaduerteſcant bene cul-
tum *fructumq; emittentem*, conſcribebant domini no-
mē. Peragrata omni regione, quū paucos huiuſmodi fun-
dos comperiſſent, quammaturrimē ad urbē deſcenderunt:
coactōq; cœtu, decreuerunt urbem ab ijs eſſe incolendam
quorū fundos bene cultos inueniſſent. videri enim illos ira
curaturos publica vt ſua ipſorum curauiſſent. Cæteros Mi-
leſios, qui prius ſeditionē mouiſſent, iuſſerunt horum dicto
audientes eſſe. Ita ⁵ Mileſios Parij correxerunt. Ex his tunc
urbibus hoc modo cœperunt Ioniæ mala contingere: Ex
Naxo quidam locupletes è plebe in exilium miſſi, Mile-
tum ſe contulerunt. Miletum autem procurabat Ari-
ſtagoras Molpagoræ filius, idēque gener ac conſobri-
nus Hiſtiæi Lyſagoræ filij, quem Darius Suſis diſtine-
bat. nam Hiſtiæus Mileri erat tyrannus, & per id tem-
pus Suſis degebat quum Naxij venere iam pridem Hi-
ſtiæi hoſpites. Quum autem Miletum Naxij aduenere,
obſecrarunt Ariſtagoram vt aliquantulum copiarum iſ-
pſis præſtaret ad redeundum in patriam. Ille colligens, ſi
per eum iſti in patriam redirent, fore vt Naxo imperaret,

¹ Sunt qui d-
nos hic ſuſpe-
ctum habeant,
nec immerito
fortaſſe.

² Etenim Na-
xus quidē in-
ter inſ. felic.
præſtabat, Mi-
letus verò eo-
dem tempo-
re magis quā
viquā antea
florens, Ionię
ornamētum
erat: quum la-
borati.

³ Vel, Compo-
ſuerūt, ex omni-
bus Gr. compo-
ſitores à Mil.
delecti. Hūc au-
tem in modū eos
ad concordiam
Parij reuoca-
runt.

⁴ Eos planē
fortunis euer-
ſos.

⁵ Res Mile-
ſiorum Parij
cōpoſuerūt.
At tunc ex
his urbibus.

*1 Id est, Hospi-
tij consuetudi-
nem. Vel, Hospi-
talem amicitia
quæ illis cū Hi-
stias intercede-
bas. Intelligit
autē hunc præ-
textu huius a-
micitiæ voluisse
Naxijs operam
nanciare, quā po-
tius id ea spe
quam decla-
rat, faceret.*

*2 Rem Ari-
stagoræ com-
mendarūt vt
eā quā pos-
set optimē
administra-
ret. vel. Nego-
tium Aristago-
ra dederunt rē
quā posset cō-
modissimē ge-
rendi. quinet-
iam munera
eum pollice-
ri iubebāt, &
sumptus in
exercitum, vt
qui eos reddi-
turi essent. q̃
magna spe te-
nerentur fo-
re vt, quum
in Naxiorum
conspectū ve-
nissent, illi o-
mnia quæ ab
ipsis iuberē-
tur facerent.*

*3 Quod tu
quum feceris, non solum magnam pecuniarum vim, quæ tibi paratæ apud
me erunt, consequeris, præter sumptus exercitus: (hos enim à nobis qui du-
cimus, suppeditari par est) verumetiam ditioni regis adijcies insulas, & i-
psam Nax.*

tamen prætendens Histiaz ¹ hospitium, ita eos est allo-
quutus, Meæ quidem vires ad tantum copiarum præben-
dum non suppetunt, vt inuitis ijs qui Naxum tenent, vos
possim reducere: quum audiam octo millia scutorum
Naxijs ac multum longarum nauium esse: tamen omne
studium ad istud efficiendum adhibebo, hoc scilicet in ani-
mo versans: Est mihi amicus Artaphernes Hystaspis filius,
Darij regis frater, qui præses est omnium in Asia mariu-
morum, multo exercitu præditus ac multa classe: hunc e-
go virum opinor facturum omnia ex animi nostri sen-
tentia. His auditis Naxij ² instare Aristagoræ vt rem quam-
optimè posset conficeret: vtque munera homini pollicere-
tur, dicere, & se exercitui sumptum suppeditaturos, vt ipsi
paciscerentur. magnam videlicet spem habentes, quum i-
psi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ ipsi iuberent
esse facturos, atque adeo cæteros insulanos. nulla dum e-
nim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sar-
dis Aristagoras ait Artapherni esse insulam Naxum, non
spatiosam illam quidem, sed pulchram alioqui & bonam,
Ionizæque vicinam, multis præterea & pecunijs & manci-
pijs refertam. proinde tu aduersus hanc regionem ducito
exercitum exules illuc reducens. ³ Quod facienti tibi ma-
gnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ
in exercitum erogabuntur. has enim æquum est nos præ-
bere, qui aduentus vestri authores sumus: & te insulas re-
gi acquirere, ipsam Naxum, & quæ ex hac pendent, Parum
& Andrum, cæterasque quæ Cyclades nominantur. Vn-
de proficiscens, haud difficilè inuades Eubœam, insulam
magnam ac beatam, nec inferiorem Cypro, ac facilem sa-
nè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has omnes
occupandas suffecturis. Huic respondens Artaphernes, Tu
verò, inquit, quæ sunt ex vtilitate regiæ domus exponis, &
probè ista suades omnia, præterquam de numero nauium.
nam pro centum nauibus, ducentæ tibi ineunte statim ve-
re in promptu erunt. Oportet tamen in his rebus autori-

ratem quoque regis accedere. His auditis Aristagoras læ-
 tus Miletum redijt. Artaphernes autem misso Sufa ad Da-
 rium nuntio, per quem de rebus ab Aristagora dictis eum
 certiorum faceret, vbi ille rem approbavit, ducentas naues
 instruxit tum Persarum tum aliorum sociorum magna sa-
 nè multitudine, præfecto eis duce Megabate, viro Persa,
 familia Achæmenidarū, suo ac Darij consanguineo: ¹ qui
 (si vera sunt quæ post hoc tempus gesta) filiam desponde-
 rat Pausaniæ Lacedæmonio, Cleombroti filio, Græciæ ty-
 rannidem affectanti. Delecto itaque duce Megabate, ex-
 ercitus Artaphernes ad Aristagoram misit à Miletō. Me-
 gabates Aristagora assumpto atque Ionum exercitu cum
 Naxijs, profectus est per simulationem eundi in Hellef-
 pontum. Atque vbi Chium peruenit, classem continuit ap-
 ud Caucasum, vt illinc vento aquilone traiceret in Na-
 xum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri,
 hoc contigit: Megabates in circumeundis nauium excu-
 bijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. quam
 rem indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis
 principem, nomine Scylacem, vincere traiectum per tha-
 lamiam, *id est, foramen per quod remus extat*: ita vt ca-
 put extaret, corpus intus esset. Aristagoras autem à quodā
 factus certior, hospitem suum Myndium à Megabate vin-
 ctum afflictiari, Persam adire & hominē excusans reposcit:
 quum nihil exoraret, ipse accedens Scylacem soluit. Id vbi
 rescivit Megabates, ² grauiter admodum ferens, Aristago-
 ram inuasit, Cui Aristagoras, Quid tibi, inquit, est cum istis
 negotij? nonne te misit Artaphernes vt me sequereris, atq;
 eò nauigares quocunq; ego iuberem? quid multa agis? His
 verbis indignatus Megabates, vbi nox adfuit, misit Naxū
 quosdam cum naui, ad rem Naxijs quæ impenderet expo-
 nendam. Naxij, vt qui nihil minus quàm hanc aduersus se
 classem venturam expectabant, vbi id audierunt, omnia
 confestim ex agris in urbem comportare: & se, vt qui obsi-
 dendii essent, instruere cibarijs, potu, murorum refectione.
 Er isti quidem tanquam instante sibi bello sese apparabāt:
 illi verò, posteaquam è Chio in Naxum traiecerunt, iam
 præmunitos aggressi sunt. Consumptisq; quatuor in obsi-
 dione mensibus, assumptaq; à Persis quam secum attulo-

¹ Cuius filia
 postea (si ve-
 ra fama est) si-
 bi desponsata
 habuit Paus.
 Lacedæmo-
 nius Cl. fili-
 us, Gr. tyrannus
 euadere cupiens.

² Id magnæ
 iniuriæ loco
 ducens, Ari-
 stagora suc-
 censuit.

rant pecunia, & maxima etiā ab Aristagora, quū plura desideraret obsidio, vbi mœnia Naxiis exulibus edificauerunt, in continentē reuerterunt malè affecti. Aristagoras, quando quod Artapherni receperat præstare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, præsertim Megabate infimulāte apud milites malè affectos, verebaturq; præterea ne regno Mileri fraudaretur, his de causis trepidus, de defectione cogitabat. Contigit enim è Susis ab Histiazō venire quendā cōpuncto notis capite, quibus Histiazus Aristagoram cōmonefaciebat vt ab rege deficeret. Id nāque volens Histiazus Aristagoræ indicare, quia alia ratione facere non poterat, vtpote itineribus custoditis fidelissimo è seruis caput erasit, literasq; impressit, & hominē retinens quoad capilli renascerentur, vbi illi renati sunt, raptissimè dimisit Miletum, nihil aliud mandans nisi vt quum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram eraso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant (vt à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histiazus faciebat quòd magnam sibi iacturam ducebat se Susis distineri: etiam atque etiam sperans vt si ab Aristagora rebellaretur, ad mare proficisceretur: sin Milerus nil noui moliretur nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi intelligebat. Eum quidem nuntium Histiazus hæc considerans mittebat. Aristagoras autem, quum ei hæc omnia consentanea per idem tempus contigissent, retulit ad seditiosos tam de sua sententia quàm de Histiazi mandatis. Cui quum cæteri omnes assensissent, iubentes vt rebellaret, Hecataeus tamen historiographus initio dissuadere bellum sumi aduersus regem Persarum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret, omnemq; illius potentiam: sed quum hoc persuadere non posset, secundo loco suadere vt classe mare occuparent: negans se videre qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se Milesiorum vires esse imbecillas: si tamen pecuniæ è templo quod est in Branchidis tollerentur, quas Cræsus Lydus reposuisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecuniam & ipsos habituros ad vtendum, nec hostes eam spoliaturos. Erant autem hæc ingentes pecuniæ, quemadmodum à me in primo libro declarata.

Ad suæ factionis homines.

claratum est. Verum ne hæc quidem sententia obtinuit, sed illa, ut omnino rebellaretur, utque vnus eorum Myuntem nauigaret ad exercitum qui è Naxo reuersus illic agebat, ut conaretur duces classiariorum comprehendere. Missus autem ad hoc ipsum Iatragoras, dolo cepit Oliarum Ibanolis filium Mylassensem, & Histiazum Tynnis Termensem, & Coem Erixandri filium, quem Darius Mitylene donauerat, & Aristagoram Heraclidis filium, Cymzum, compluresque alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Darium comminiscens: & primum quidem, verbo duntaxat tyrannidem ¹¹ immutans, statum reipublicæ Mileti constituit, ut secum libenter Milesij rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia fecit, tyrannorum alios eiciens, ex aliis autem quos ceperat è nauibus iis quæ aduersus Naxum vnà ierant, ut ciuitatibus gratificaretur, ² alium in alia vrbe diuendens, ex qua quisque illorum erat. Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora productū lapidibus interemerunt: Cymzæ suum dimiserunt. Posteaquam autē & alij complures tyranni fuga solum vertere, passim per ciuitates tyrannorū abdicatio facta est. Tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxq; ipse Lacedæmonē triremi pro legato missus est. opus. n. erat magnā aliquā cōparare societate. Spartæ regnū iā non tenebat Anaxandrides, Leontis filius, quia nō superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat: nō ille quidē propter virtutis specimē, sed propter genus. Etenim Anaxandrides duxerat id matrimoniū sororis filiā, quæ etsi cordierat, tñ ex ea liberos nō suscipiebat. Id quū ita esset,

133 ³ ephori his eū verbis incusauerunt: Si tu nō prospicis, at certe nobis hoc nō est despiciendū, EVrysthei genus labefieri.

⁴ Tu igitur quandoquidē vxorē habes quæ nō concipit, ea

⁵ repudiata aliā ducito, gratissimā rē in hoc Spartiatis facturus. His ille respōdens, negat se earū rerum alterutrā esse facturū: & hos non rectē cōsulere ait, qui ipsum hortetur repudiata quā habeat vxore innoxia, alterā ducere: eoq; se nō esse pariturū. Cui ephori atq; optimates cōsilio inter se habito retulerūt, Quoniā te cernimus amore cōiugis quā habes implicitū, facito quod dicemus, ac noli repugnare, nequid

11 Aut aliud
legit quā nos,
aut malē ver-
tit.

2 Alium alij
vrbi tradens.

3 Ephori ei
accerfio di-
xerunt.

Atq; ipsa
quidem pro-
duxit eū qui
deinceps re-
gni admini-
strationē sus-
ciperet. Ita
Cambyar.

de re Spartiatæ grauius consulant. Coniugem quam ha-
bes vt repudies non postulamus: quæcunque ei præstas
nunc, ea omnino præstato: alteram tamen ducito præter
hanc vxorem, quæ sit fœcūda. Hæc dicentibus assensus est
Anaxandrides: qui duas dehinc vxores habens, binis ædi-
bus habitabat, haudquaquā Spartiaticè faciens. Non lon-
go interiecto tempore vxor quæ posterius ducta est parit
hunc Cleomenem, quem mater successorem regni Spar-
tiatarum nuncupabat. At vxor prior quæ hætenus sterili-
fuerat, & ipsa concepit, hoc fato vsa: quæ quum reuera
prægnans esset, domestici tamen posterioris vxoris id au-
dientes, ac molestè ferentes, dicere, iactari hoc ab illa ani-
mo subiiciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus,
exacto tempore pariendi, ephori increduli fœminæ partu-
rienti custodes apposuerunt: quæ Dorieum peperit, mox-
que Leonidem & post hunc gradatim Cleombrotū. Sunt
etiam qui dicant Cleombrotum atque Leonidem fuisse
geminos. At quæ Cleomenem peperit, secundo loco in
matrimonium ducta, filia Perinetadæ, filij Demarmeni,
aliū filium amplius non genuit. Et Cleomenes quidem
non compos (vt fertur) sed inops mentis, Dorieus autem
inter aequales omnes primus erat, meritoque putans se ob
virilitatem regno potiturū. hoc ita opinione præsumens,
defuncto Anaxandrida quum Lacedæmonij Cleomenem
ex lege, quod maximus natu esset, creassent, indignè id tu-
lit, sibi à Cleomene imperari: Igitur petita à Spartiatis ple-
be, coloniam duxit, neque Delphico vsus oraculo, in quam
terram ad urbem condendā tenderet, neq; quippiam con-
suetorum exequutus, adeo rem indignè ferebat. In Liby-
am autem nauigans ducibus Thebanis ad Cinypen dela-
tus, locum incoluit totius Libyæ pulcherrimum, iuxta flu-
men. Sed illinc tertio eiectus anno à Macis & Libybus &
Carthaginensibus, in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares
vir Eleonius ei consilium dedit ex Laij oraculis, vt Hera-
cleam in Sicilia conderet, affirmans Erycis regionem esse
Heracidarum, ab ipso Heracle, id est Hercule, conditore.
Hoc ille audito Delphos se contulit ad oraculū consulē-
dum nunquid regione ad quam mittebatur potiturus es-
set. Pythia eum potiturum respondit. Sumptaq; Dorieus
classē

classe quam & in Libyam duxerat, Italiã præteruehebatur. Ea tempestate (vt ferunt) Sybaritæ cum Tely rege suo bellum Crotoniatis erant illaturi: id metuentes Crotoniata Dorieum vt sibi opem ferret orauere. Hic precibus indutus, vnã cum illis aduersus Sybarin contendit, eamque cepit. Hæc Sybaritæ Dorieum & qui cum illo erant fecisse aiunt. at Crotoniata negant quempiam se peregrinum in bello aduersus Sybaritas asciiuisse, præter vnum Calliam Eleum Iamideorum vaticinum: & hunc à Tely Sybaritarum tyranno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod sacrificans de eundo aduersus Crotonem, non litaret. Hæc isti aiunt. quarum rerum vtrique testimonia hæc adferunt: Sybaritæ quidem partim sanum ac templum prope Crastin, quod Dorieum capta vrbe aiunt extruxisse Meneræ cognomine Crastia: partim ipsius Dorieæ necem, quam volunt esse maximum testimonium, quoniam contra vaticinia agens interemptus fuit. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuisset, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absumptus esset. At Crotoniata multa monstrant peculiariter donata Calliæ Eleo in agro Crotonensi, quæ etiam ad meam vsque memoriam prognati Calliæ colebant: Dorieo autem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. cui tamen, si in bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multò plura quàm Calliæ fuissent donata. hæc pro se vtrique eorum testimonia referunt: quorum vtris accedere quisq; mauult, his accedat licet. Nauigarunt autem cum Dorieo & alij Spartiatarum, deducendæ coloniæ focij, Thessalus, & Paræbates & Celees & EVryleon, qui quum omni classe Siciliam tenuerunt, superati à Phœnicibus atque Ægestanis, in prælio occubuerunt, vno tantum, ex hac aduersa pugna superstiti EVrylonte: qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Selinusiorum coloniam, Selinusiosque liberauit monarchia Pythagoræ. Hunc quum sustulisset, ipse tyrannidem Selinuntis inuasit. Sed ad breue tempus eam obrinuit. nam Selinusij impetu in eum facto, quum ad Iouis forensis aram confugisset, obruncarunt. Dorieo & vitæ & mortis socius fuit Philippus Butacides, vir Crotoniata, qui desponsa sibi

1 Crotone filia Telys Sybaritæ, Crotone¹ profugerat, abnegatoq; matrimonio trāsmisit Cyrenen. Ex hac discedens, sectatus est familiarē triremem, ac familiarium virorū sumptū, quòd esset olympionices, *id est victor certaminis ad Olympia*, & ² omnium illinc Græcorum speciosissimus. Ob quam corporis speciem ab Ægestanis ea quæ nemo alius reportauit. nam sepulturæ eius heroico monumento extructo, Ægestani hostias offerūt. Hunc in modū Dorieus vita functus est. qui si in animū induxisset ferre Cleomenis regem, & in Sparta permanisset, regno fuisset Lacedæmoniorum potitus. Neq; enim diu Cleomenes imperauit, ac sine liberis decessit, vna duntaxat relicta filia, cui nomen Gorgo.

2 Omnium Cleomene igitur imperiū tenente, Spartā venit Aristagoras Miloti tyrannus, Cleomenemq; alloquuturus cōuenit, habens (vt Lacedæmonij aiunt) æream tabellā, in qua totius terræ ambitus erat incisus, cunctūq; mare, atq; omnia flumina. Huius in colloquiū vbi venit, ita ad eū inquit, ³ Strudium meū Cleomenes qui huc aduenerim, ne mireris, nō enim ab re hoc fit. Ptolem Ioniā pro libera seruā esse, cum nobis ipsis dedecus dolorq; maximus est, tum verò vobis, & eo maior, quo magis cæteros in Græcia antecellitis. proinde nunc per deos Græcos eripite Iones à seruitute, cōsanguineos vestros. quod facile est ad præstandum: nam neq; barbari sunt viri strenui, & vos in summū rei bellicæ per virtutem euasistis, ⁴ & genus pugnandi eorum huiuscemodi est: breues arcus ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, (vnde faciles capti sunt) gerentes, in pugnam eunt. Ad hæc, tantum bonorum est ijs qui eam incolunt continentem, quantum non est cæteris vniuersis, tum auri (vt ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum variæ vestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus vos, si potiri libuerit, potiemiini. Sunt quoq; inter se confines, vt ego disseram. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt tum aliarum rerum tum verò argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens in ambitu terræ in tabella quam attulerat descripto. Lydis verò (dicebat Aristagoras) confines sunt hi Phryges, auroram versus, pecorum copia & terræ vbertate, omnium quos ego noui longè facile est.

4 Eorumq; pugnatalis est, Arcus & breue spiculu. Quinetiā bracas induti & pileis capita operiti in pugnam prodeunt. Adeo eos superare facile est. *Alij uero Crotone aliter exponunt.*

beatif-

20 beatissimi. Phrygibus confines sunt Cappadoces, quos nos
 21 Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris
 22 accola, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributū annuum.
 23 regipendunt quingena talenta. His Cilicibus cōfines sunt
 24 hi Armenij, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum
 25 hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia
 26 hæc confinis est: id qua iuxta fluuium hunc Choaspem sita
 27 sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium haber, atque
 28 hic pecuniarum thesauri sunt. ¹ Hanc vos urbem si animo-
 29 se ceperitis, iam cum Ioue de diuitiis licet certetis. Neque
 30 verò operæpretium est vos suscipere prælia pro terra ne-
 31 que multa neque ita feraci, & pro exiguis finibus, aduer-
 32 sus Messenios ² vestros consortes, & Arcades & Argiuos,
 33 quibus nihil est neque auri neque argenti, quarum rerum
 34 cupiditate quis inducitur ad mortem periclitandam: at
 35 quum offeratur occasio totius Asiæ facile potiundæ, aliud
 36 quippiam præoptabitis? Hæc Aristagoras dicebat. Cui
 37 respondens Cleomenes, Milesiæ, inquit, hospes, in triduum
 38 tibi differo respondere. Tunc quidem hætenus processum
 39 est. ubi verò dies responsioni præstituta adfuit, & ad locum
 40 de quo conuenerant, ventum est, interrogauit Aristago-
 41 ram Cleomenes quot dierum ab Ionio mari ad regem
 42 esset iter. Aristagoras, alioqui solers, & valde illum ante-
 43 cellens prudentia, in hoc tamen lapsus est: qui quum non
 44 deberet rem vt se habebat illi aperire, volens Spartiatas
 45 in Asiam educere, dixit trium mensium esse iter. Cleo-
 46 menes, interpellata huius quam ordiri instruerat oratio-
 47 ne de itineris spatio, inquit, Hospes Milesie abscede è Spar-
 48 ta ante solem occidentem. nihil enim rationis dicis, quum
 49 istud facile non sit Lacedæmoniis, qui vis eos trimestri
 50 itinere abducere à mari. Hæc loquutus Cleomenes, do-
 51 mum abiit. Aristagoras, sumpto ³ oleæ ramo ad do-
 52 mum Cleomenis se contulit, ⁴ eamque ingressus, iube-
 53 bat precabundus ad se audiendum mitti illius filiam. As-
 54 sistebat enim Cleomeni filia cui nomen erat Gorgo, v-
 55 nica proles, eaque octo aut nouem annos nata. Cleome-
 56 ne iubente eum dicere quæ veller: filiolarum enim gratia nol-
 57 le prohibere: tunc Aristagoras incepit polliceri illi ⁵ vn-
 58 decim talenta, si precibus suis annueret. Abnuente

¹ Hanc vos
 urb. si ceperi-
 tis, iam cum
 Ioue audacter
 de diuitiis cer-
 teris.

² Viribus vo-
 bis pares.

³ Oleæ ramo
 lana obuoluto
 quo supplican-
 tes utebantur.
 unde deducta
 est vox Græca
 quasi supplica-
 toriam dicas.

⁴ Eamq; in-
 gressus à Cleo-
 mene conten-
 debat vt filiā
 amitteret,
 quippe qui ab
 eo vt aurem
 sibi cōmoda-
 ret, supplici-
 ter peteret.

Assistebat e-
 nim, &c. (vel
 adstabat. legen-
 do potius augu-
 sūm quam

πρὸς τὴν) Cleo-
 mene eū iub.
 dicere quæ
 veller. neque
 differre pro-
 pter filiolarum.

tunc Aristag.
 Lego autē in-
 τὴν ἰσχυροῦ-
 σιν, ex ner. cod.
⁵ Decem. Sed
 Valla ex in dī-
 xa fecit ἰσχυρὰ
 quum in rega-
 tur ab ἀρχῇ.

Cleomene, subinde adiiciendo eò peruenit vt quinquaginta talenta polliceretur. Ad quod puella, Pater, inquit, hospes te corrumpet, nisi hinc abis. Consilio puellæ delectatus Cleomenes, in aliud conclaue abiit: & Aristagoras è Sparta prorsus abscessit, non facta ei amplius potestate indicandi itineris quod erat vsque ad regem. Ea nanque itineris ratio ita habet. Vbique sunt regij stathmi, *id est mansiones*, ac diuersoria pulcherrima. Iter omne per loca ¹³⁵ culta, ætutum, id nunquam intermissum per Lydiam & Phrygiam, viginti est mansionum, *hoc est vicenorum castrorum*, parasangarum nonagintaquatuor & dimidiati. E Phrygia excipit fluuius Halys, cui imminent portæ, quas transire omnino necesse, atque ita fluuium transmittere.

¹ Vel, arx, *aut* est & ¹ præsidium magnum supra illum. Transgresso in *castellum. vel.* Cappadociam, & eam permetienti vsque ad fines Cilices, *propugnaculū.* duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centum quatuor, *Sic & in seq.* In horum ² montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia determinat flumen quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersiorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus. in quibus & præsidium est. Eam fluuij qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi nō idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enu-
³ Matienis. *& paulo post* meraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex ³ Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tēdenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus transmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia,
tredecim

¹ Vel, arx, *aut* est & ¹ præsidium magnum supra illum. Transgresso in *castellum. vel.* Cappadociam, & eam permetienti vsque ad fines Cilices, *propugnaculū.* duodetriginta stathmi sunt, parasangæ centum quatuor, *Sic & in seq.* In horum ² montibus positas duplices portas ac totidem præsidia pertransis. Hæc tibi transgresso, & per Ciliciam iter facienti, tres stathmi sunt, parasangæ quindecim ac dimidiatus. Ciliciam autem ab Armenia determinat flumen quod nauibus transitur, nomine Euphrates. In Armenia stathmi sunt diuersiorum quindecim, parasangæ quinquaginta sex & dimidiatus. in quibus & præsidium est. Eam fluuij qui nauibus transeuntur quatuor influunt, quos transmittere prorsus necessarium est: primus, Tigris, secundus dehinc ac tertius eiusdem nominis, etsi nō idem fluuius, nec ex eodem fluens loco. nam horum quos enu-
³ Matienis. *& paulo post* meraui primus Tigris ex Armeniis fluit, alter ex ³ Mantienis. quartus fluuius nominatur Gyndes, quem Cyrus aliquando in trecentos ac sexaginta diduxit alueos. Ex hac Armenia in terram Mantienam tēdenti stathmi sunt quatuor: vnde in regionem Cissiam transeunti sunt vndecim stathmi, parasangæ verò quadragintaduo & dimidiatus, ad fluuium Choaspem, qui & ipse nauibus transmittitur. supra quem vrbs Susa est sita. Omnes autem hi stathmi, sunt centum vndecim. Tot diuersoria stathmorum sunt ascendenti Sardibus Susa. Quòd si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga valet triginta stadia, (vt valet) sunt è Sardibus ad regiam quæ dicitur Memnonia,
tredecim

³ Matienis.
& paulo post
Matienam.

tredecim millia stadiorum & quingenta: quum sint parafangæ quadringentæ quinquaginta. Itaque peragrandosingulis diebus centena & quinquagena stadia, consumuntur solidi nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedæmonium dicentetrium mensium iter esse, rectè dicebatur. Quòd si quis explorarius ista inquirat, hoc quoque ego indicabo. nam iter ab Epheso ad Sardis¹ hac ratione decet computari. A Græco igitur mari ad Susa (hæc enim vrbs Memnonis vocatur) dico esse² tredecim millia stadiorum & quadraginta. Ex Epheso enim ad Sardis, quingenta & quadraginta stadia: atque ita tribus omnino diebus producit iter trimestre.

³ Digressus è Sparta Aristagoras Athenas contendit, tyrannis liberatas, hoc modo: Postquam Hipparchum Pisistrati filium, Hippixæque tyranni fratrem, qui in somnisionem cladis suæ evidentissimam vidisset, interfecere Aristogiton & Harmodius, prisco genere Gephyræi, post hæc nihilominus Athenienses, imò magis quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio autem insomnij Hipparchi hæc erat: Pridie Panathenæorū videbatur Hipparchus cernere virum assistentem sibi procerum atq; speciosum, hos versus per ænigma dicentem,

Intoleranda leo tolera, tolerans animo agro.

⁴ *Nemo viris pœnas iniustus iure rependet.*

⁵ Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat referre hæc vellead somniorum coniectores: sed mox sprete visione, misit pompam, vbi mortem oppetit. Gephyræi autem è quibus erant percussores Hipparchi, fuere à principio ex Eretia oriundi, vt ipsi aiunt: verum, vt ego interrogando comperio, fuere Phœnices, ex iis qui cum Cadmo in terram quæ nunc vocatur Bœotia venere, atque eam incoluere, sortiti Tanagricum tractum. vnde Cadmeis primùm per Argiuos exactis, iterum per Bœotos hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Atheniensibus autem recepti sub conditionibus sunt vt ciues inter eos essent, multis⁶ nec memoratū dignis quas agerent rebus impositis. Phœnices isti qui cum Cadmo aduenerunt, quorum Gephyræi fuerunt, hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciā introducere, tum verò literas, quæ apud

¹ Huic oportet annumerare

² Quatuordecim.

³ Exactus autem Sparta.

⁴ Iniustus nemo est quæ non sua pœna sequetur.

⁵ Quum primum autem dies illuxit, hæc ad somniorū coniectores aperte retulit. Vel, Hæc somni coniecturibus palam communiçauit. sed postea repudiata visione, vel, quum visio illi renūtraisset, pompam solennem celebravit.

⁶ Nec memoratū dignis rebus illis interdicentes.

Græcos, ut mihi videtur, antea non fuerant. Et primæ quidem illæ exiterunt quibus omnes Phœnices vtuntur: progressu verò temporis, vna cum sono mutauerūt & modulum pristinum. Et quum ea tempestate in plerisque circa

1 Qui quum à Phœnicibus literas didicissent, forma paucarū quarrundā immutata, vt ebantur, & vtētes famam sparsērunt, (vt æquitas etiam postulabat) quū Phœnices in Græciam eas introduxissent, Phœnicias esse nominandas.

2 Per bibulum videtur intelligenda potius papyrus Ægyptia.

3 Legit Ἰπποκρίτης pro Ἰπποκρίτης.

locis eorum accolæ Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in vsu habuerunt, & in vtendo confessi sunt, vt ratio ferebat, vocari Phœnices, quòd essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscaque consuetudine biblos Iones appellant pelles, quòd aliquando penuria biblorum, hoc est sirporum, pellibus caprinis ouillisque vt ebantur, adhuc quoque ad meam vsque memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse vidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmeas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte cōsimiles Ionicis. quorum tripodum vnus habet hoc epigramma,

Obrulit Amphitryon me gentis Teleboarum.

136

Hæc fuere circa ætatem Laij, qui fuit filius Labadaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripus hexametro carmine ait,

Scæus in assueto pugilum certamine victor,

Me tibi sacrauit speciosum munus, Apollo.

Scæus autem hic Hippocoontis filius fuerit: si quidem hic est qui tripodem dicauit, & non alius idem Hippocoontis filij nomen habens, circa ætatem OEdipodis Laio geniti.

Tertius tripus, & is hexametro carmine ait,

Laodamas ipsum tripodem sua in vrbe monarchus,

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo.

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio qui monarchus fuit, id est, solus principatus est potens, eiectione sunt Cadmei ab Argiuis, & se ad Encheleas contulerunt. Gephyraei autem postea in suspicionem Bœotiorum quum venissent, Athenas commigrarunt: vbi sunt ab eis templa extructa seorsum à cæteris, cum alia quædam, tum Cereris Achæiæ & templum & orgia. Quod igitur fuerit visum Hipparchi in somnis, & vnde fuerint oriundi Gephyraei, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Vnde oportet ad eum redire sermonem quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis.

Hippia

Hippia tyrannidem obtinente,¹ & infenso eis propter cæ-
 dē Hipparchi, Alcæzonidæ, qui genere sunt Athenienses,
 profugi patria propter Pisistratidas, quoniā ipsis vnā cum
 cæteris exulibus res de redeūdo tentata omni ope, frustra
 fuit, conatūq; Athenas reuertendo liberare, vehementer
 spe deciderunt, Lipsydrium super Pæoniam cōmunierunt:
 dehinc omnia aduersus Pisistratidas cōminiscendo, mer-
 cede cōduxerunt ab Amphictyonibus templum Delphis
 ædificandū, id quod nūc est, tunc autē non erat. Enimuero
 quum bene nummati essent, ac viri spectati iam inde à suis
 maioribus, extruxerunt templū exemplari pulchrius,² ac
 cætera omnia. nam quum ex lapide Porino conuentū esset
 ut illud facerent, tamen anteriora eius Pario lapide effece-
 runt. Ut igitur Athenienses aiunt, hi viri Delphis sedentes
 Pythiam pecunia persuaserunt ut & quoties viri Spartiatæ
 venirent, siue priuato siue publico agmine, petētes oracu-
 lum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij au-
 tem, quum sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimo-
 lium Asteris filium inter populares eximiū, cum exercitu
 ad expellendos Athenis Pisistratidas, tametsi hospites suos
 & in primis amicos. antiquiora enim duxerunt quæ ad
 deum quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaque mari
 nauibus miserunt: cum quibus Anchimolius ad Phalerum
 appulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ auxi-
 lia Thessalia euocauerunt. societatem enim cum Thessalis
 fecerant. quibus rogantibus, communi decreto Thessali
 miserunt mille equites cum suo rege Cineæ, viro Coniæo.
 Hos socios vbi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: pla-
 nitiam Phalæreorum detergūt, eumq; locum equitabilem
 reddunt, atq; illac equitatum in castra hostium emittunt.
 Equitatus in Lacedæmonios irruens, cum alios multos,
 tum verò Anchimolium interemit: cæteros qui superfue-
 re, ad naues repulit.³ Hunc in modum primus Lacedæmo-
 niorum exercitus abscellit. Extratq; in Alopecis Atticæ bu-
 stum Anchimolij, iuxta Herculis templum quod est in Cy-
 nosargi. Postea verò Lacedæmonij maiores copias contra
 Athenas miserunt, non mari, sed terra, præfecto illis duce
 Cleomene Anaxandridæ filio: cū quibus oram Atticā in-
 uadentibus cōgressus primū Thessalorū equitatus, non

¹ Qui exacer-
 batus in Athe-
 nenses erat
 ob cædem
 Hipp.

² Atq; inter
 cætera, quum
 ex lapide Por.

³ Hic fuit pri-
 mæ expedi-
 tionis Laced.
 exitus.

1 Nec verò
Pisistratidas
villa ratione
eiecissent, *uel*
proflagassent La
cedæmonij,
quippe qui de
trahenda in
longum, obfi
dione non co
git. & Pisistr.
cōmeatu be
ne instructi
erant: ideoq;
vbi per ali
quot dies ob
sedissent, Spar
tam reuerſi
fuiſſent. Sed
res contigit
quæ vt illis
perniciosa, ita
his adiumento
fuit. Pisistrati
darum enim
liberi dū clam
ē regione sub
ducerentur,
deprehenſi
fuerunt. Quo
ex fact. omn.
&c.

2 Ex quibus
Codrus & Me
lanthus, qui
prius aduenē.

3 *Pythia per
ſuaſerat ut id
faceret quod
paulo antē nar
ratum eſt.*

4 Geleontis.

diu poſt in fugam verſus eſt, cæſis ſupra quadraginta ē ſuis,
qui ſuperfuere, qua quiſque potuit, rectā in Theſſaliam re
diere. Cleomenes ad urbem pergens, vnā cum iis Atheni
enſibus qui liberi eſſe cupiebant, obſedit tyrannos intra
murum Pelasgicum redactos. 1 Neque tamen omnino Pi
ſiſtratidas eiecere Lacedæmonij, quippe qui de faciendā
obſidione non cogitabant, & Piſiſtratidæ cibo potuque
bene inſtructi erant. Itaque quum aliquot dies Lacedæmo
nij tyrannos obſediſſent, Spartam abiire. Hic tamen ca
ſus qui aliis infaſtus, idem aliis fauſtus extitit. nam filij Pi
ſiſtratidarum quiclām extra regionem ſupponebantur, in
tercepti ſunt. Quo ex factō omnes eorum res perturbatæ
ſunt, & pro redimendis filiis ad voluntatem Athenienſium
tranſegerunt vt intra quinque dies ex Attica excede
rent. Moxq; in Sigeum quod eſt ſupra Scamandrum con
ceſſerunt, quum ſex & triginta annos regnaſſent, oriundi
ē Pylo atque à Neleo, ex eiſdem prognati 2 ex quibus ij qui
fuere cum Codro ac Melantho, qui prius aduētiij, tamen
Athenienſium reges euāſere. Eaque de re Hippocrates Pi
ſiſtrati pater, repetita memoria Piſiſtrati filij Neſtoris, i
dem nomen filio ſuo impoſuit. Hoc Athenienſes modo
tyrannis liberati ſunt. qui recepta libertate, quæcunque aut 137
fecere aut paſſi ſunt memoratu digna, antequam Ionia de
fecerit à Dario, & Ariſtagoras Mileſius Athenas oratum
auxilia venerit, hæc prius diſſeram. Athenæ, quum ma
gnæ fuiſſent antea, tunc tamen tyrannis liberatæ, extitere
maiores. in quibus duo viri præpollebant, Clifthenes vir
Alcmæonides, qui (vt fama fert) 3 Pythiam perſuaſerat, &
Iſagoras Tiſandri filius, illuſtri quidem familia, ſed quā
vetuſta non queo affirmare: eius tamen cognati Ioui Cario
immolant. Hi viri per factiones de potentatu contende
bant. Clifthenes, quum vinceretur, populum amplecten
do, ex quatuor tribubus mox decem effecit, cognomini
bus Ionis filiorum, 4 Peleontis & AEgicoris & Argadei &
Hopletis, in alia commutatis quæ ipſe inuenit, aliorum he
roum indigenarum, præterquam Aiæcis, quem erſi hoſpi
tem, tamen adiecit, vt pote finitimum ac ſocium. Qua in re
videtur mihi Clifthenes hic auum ſuum maternum Cli
ſthenem Sicyonis tyrānum fuiſſe imitatus. ille enim, quum
bellum

bellum gessisset cum Argiuis, summouit è Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibus Argos atque Argiui tantopere celebrantur. Neq; hæc modo submouit, sed etiam optauit monumētum Adraſti Talai filij, quod erat in ipſo Sicyoniorum foro, quia fuerat Argiuis, exterminare: ideoque Delphos adiit ad oraculum conſulendum nunquid Adraſtum eiiceret. Cui Pythia reſpondens, inquit Adraſtum quidem Sicyonium regem eſſe, ipſum verò, lapidatorem. Id non concedente ſibi deo, Clifthenes reuerſus excogitabat quo pacto Adraſtus ipſe demigraret. Quod ubi excogitaſſe ſibi viſus eſt, miſit ad Bœotias Thebas nūtiatum, velle ſe ¹ afferre Sicyonem Melanippum Aſtaci filium. Eumque tributibus Thebanis; in urbem intulit: atque ei ſanum in ipſa curia designatum exedificauit munitiſſimo in loco, in quem intulit Melanippum. ² Quod factum deberet exiſtimari inimiciſſimum Adraſto, quod & Meceſtem fratrem eius & Tydeum generum Melanippus interfeciſſet. Clifthenes ubi ſanum extruxit, hoſtias & dies feſtos Melanippo dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicyonij magno cum honore proſequi conſueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui, quū ſine liberis decederet, imperium Adraſto legauit nepoti ſuo ex filia. cum igitur Sicyonij cum aliis honoribus proſequebatur, tum verò ³ tragicis choris, ita vt non Dionyſum, ſed Adraſtum veneratentur. at Clifthenes choros quidem Liberto, cæteras verò ceremonias Melanippo dicauit. Hæc ille in Adraſtum egit. Tribus autem Dorienſium ne forent eadem Sicyoniis quæ Argiuis, in alia nomina, commutauit: ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit: quippe hyos & onou, *id eſt ſuis & aſini*, ⁴ vltima nomina pro priſtinis impoſuit, præterquam tribui ſuæ, cui à ſua archæ, *id eſt à ſuo imperio*, nomen indidit. itaque hi tribules Archelai vocabantur: cæterorum autem alij, Hyatæ, *id eſt ſuales*: alij, Oneatæ, *id eſt aſinales*: alij, Chœreatæ, *id eſt porcales*. His tributum nominibus Sicyonij & Clifthene imperante, & eo deſuncto ad ſexaginta annos uſi ſunt, quæ poſtea ⁵ inter ſe reputantes, in alia tranſtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dymanates: quartæ tribui quam adiecerunt, impoſito cognomine AEgiales, ab AEgialo Adraſti filio.

¹ Reducere.
Sic in ſeq.

² Reduxit autem Melanippum Clifthenes (hoc enim narrandū eſt) vñ Adraſto inimiciſſimū, quod & Meceſt.
³ Eius infortunia choris tragicis decorabant.

⁴ Cognomina enim eorū mutas in alia quibus dicitur & dicitur, *id eſt ſuis & aſini*, appellationes præfixæ eſſent, vltimas ſyllabas addebat.
⁵ Quum apud ſe expendiſſent.

1 Post Clisthenes, adde, fecerat. Atheniensis autem Clisthenes, quū huius Sicyonij esset ex filia nepos, & ab eo nomen haberet.

2 Superatus autem vicissim Isagoras, hoc contrā excogit.

3 Alcmaeonidæ enim & qui eorūdem partium erāt, cædis huius inuidiam sustinebant, at ipse Isagoras nequaquam, nec eius amici. Enagees autem inter Athenienses ita nominati fuerunt.

4 Omne Cleomeni ratio effecto. i. Rato effecto eo quod omne per tendebatur (leo meni. Vel, Exis- su omen approbante Cleomeni. Quod autē hic quidam, statim post claudia vocat, quod Val- la interpr. ad- monitum.

Hæc Sicyonius Clisthenes¹ & ipse (vt mihi videtur) præ contemptu Ionum, ne forent eædem ipsis & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Quum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaquam omnium auctoritatem ad suam vnus redegit, tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas, decem pro quatuor, & totidem phylarchos, *id est tribuum præfectos*. Ita populo in tribus distributo atque composito, erat multo superior iis qui erant contrariæ factionis.² Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, vt Cleomenem Lacedæmonium aduocaret, iam inde ab obsidione Pisistratarum sibi hospitium factum: qui quidem culpabatur quod ad vxorem Isagoræ ventitaret. is misso primū Athenas caduceatore Clisthenem eiecit, & cū eo alios complures Athenienses, eos enageas vocans, *q. d. piaculares*, videlicet admonitu Isagoræ hæc dicens. nam Isagoras atque amici eius non erant affines cædis cuius insimulabantur³ Alcmaeonidæ, & qui Atheniensium erant enagees, ita nominabantur, *qui piaculo obstricti erant*. Cylon quidam Atheniensis vir olympionices, affectatæ tyrannidis compertus est. Simulato nanq; æqualium sodalitia arcem occupare conatus est. Id quum efficere nō potuisset, assedit simulachro dei supplex, ipse ac socij. hos illinc submouerunt quidem magistratus Naucratorum, qui tunc Athenas incolebant, data fide puniēdi eos citra mortem: sed culpa horum mox interfectorum fuit penes Alcmaeonidas. Hæc ante Pisistrati ætatem gesta sunt. Vbi autem Cleomenes per nuntium eiecit Clisthenem atque piaculares, quamuis Clisthenes ipse profugisset, nihilo secius Athenas venit, non magna cum manu, atq; illinc septingentas familias *militares* Atheniensium, tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggerbat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum¹³⁸ dissoluere, & magistratus trecētis Isagoræ militibus mandare: verū reluctante senatu, atq; obtemperare nolente, Cleomenes Isagorasq; cū suæ factionis hominibus arcem occuparunt. quos cæteri Athenienses cum senatu sentientes, biduo obsederunt: tertio die quicunq; Lacedæmonij ibi erant, accepta fide, regione discesserunt, ⁴rato effecto quod Cleo-

Cleomeni dictum est. nam ei ad occupandam arcem ascenden-
 ti, & ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens
 " è sella sacerdos, antequam ille valvas referaret, Lacedæmo-
 " nie, inquit, hospes retrò redeas, néve templum introeas.
 " non enim Doribus huc introire fas est. Cui Cleomenes, E-
 " go, inquit, mulier, Dore non sum, sed Achæus. Itaq; admo-
 nitu vi nolens, atq; in conatu pergens, tunc quoq; iterum
 à proposito cum Lacedæmoniis decidit. Cæteros autem
 ad necem vinxere Athenienses, & in iis Timesticheum fra-
 trem eius cuius manualia opera atque strenuitatem maxi-
 mam referre possem. Atque hi quidem in vincula coniec-
 ti mortem oppetiere. Athenienses autem post hæc re-
 uocatis cum Clisthene septingentis *militum* familiis,
 quas Cleomenes exegerat, Sardis mittunt ad contrahen-
 dam cum Persis societatem. Intelligebant enim sibi cum
 Cleomene atque Lacedæmoniis esse bellandum. Ut Sar-
 dis venire nuntij mandataque exposuere, percontatus est
 eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prætor, quânam
 homines essent Athenienses, & vbi terrarum incolentes,
 qui socij Persarum fieri orarent. Vbi id ex nuntiis audiuit,
 ita eis ingenuè respondit, si regi Dario terram darent & a-
 quam, se contracturum cum eis societatem: sin minus, il-
 los abscedere præcepit. Nuntij inter se colloquuti, quòd
 societatem facere cuperent, daturos se esse dixerunt. quo
 nomine, vbi reuersi sunt domum, vehementer accusati
 sunt. Cleomenes, intelligens ab Atheniensibus se & verbis
 & factis lædi, ex omni Peloponneso copias coegit, dissi-
 mulans quem ad finem, quum haberet in animo tum po-
 pulum Atheniensem vlcisci, tum Isagoram constituere ty-
 rannum, qui vnà cum eo ex arce decesserat. Comparato
 exercitu ingenti, ipse Eleusina inuasit, & ex composito Bœo-
 tij OEnoem occuparunt & Hysias, vltimos Atticæ popu-
 los: & ab altera parte Chalcidenses oræ Atticæ loca popu-
 labantur. Athenienses etsi ancipiti bello districti, Bœotio-
 rum & Chalcidensiu vltione dilata, arma contra Peloponi-
 nenses in Eleusine agentes ferunt. Dumq; ambo exercitus
 cõserturi prælium essent, Corinthij, primi omnium secum
 reputantes iniuste à se agi, auerterunt se, atq; abcesserunt.
 Secundum hos idem fecit Demaratus Aristonis filius, qui &

3 Sententiam
mutauerunt.

ipse erat rex Spartatarum, & è Lacedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tempore dissenferat. Ob quam regum dissensionem lex apud Spartam lata est, non licere utrique regi cum exercitu prodire. (nam prius prodibant) & his seiunctis, alterum quoque è Tyndaridis relinqui: qui & isti antebac ab eis euocari, exercitum ambo comitabantur. Porro tunc cæteri socij qui erant in Eleusine cernentes non conuenire inter reges, & Corinthios aciem deseruisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quartò tunc Dores in Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob Atheniensium multitudinis commodum. Primò, quum Megaram coloniam deduxerunt, hæc expeditio rectè vocetur, sub Codro Atheniensium rege: iterum ac tertio, quum ad expellendos Pisistratidas ex Sparta ventum est: quartò, quum Cleomenes Peloponneses ducēs, Eleusinen inuasit. Ita quartò tunc Dores aduersus Athenas expeditionem sumpserunt. Dilapso igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienses volentes vltum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduersus Chalcidenses: quibus Bœotij ad Euripum iere suppetias. His conspectis Athenienses putarunt sibi cum eis prius quàm cum Chalcidensibus pugnam conferendam. itaque congressi cum illis egregiè superant, permultisque eorum caesis, septingentos capiunt. Eodem die transgressi Eubœam, cum Chalcidensibus conflixere: quibus etiam victis, quatuor millia colonorum in prædiis hippobatarum, *q. d. equitum*, reliquerunt. hippobatae autem apud Chalcidenses vocabantur locupletes. Horum quoscunque ceperunt, vnà cū Bœotiorum captiuis vinctos in carcerem coniecerunt: quos aliquantò post binis mulctatos minis soluerunt: eorumque vincula quibus alligati fuerant, in arce suspenderunt, quæ ad meam vsque memoriam extabant, pendentia è muris à Medo ambustis, eregiōne cœnaculi ad occasum spectantis. Decimam quoque redemptionis consecrarunt, facta ærea quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione,

*† Pecuniarum
à singulis in
pretium re-
demptionis
perfolutarū.*

Attica perdomitis acris sub Marte inuentus

Bœotum populis Chalcidicæq; manu,

Damna rependerunt Vinculis & carcere cæco,

Quorum

Quorum haec de decima stant tibi Pallas equae.

Et Athenienses quidem augeſcebant. Iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex vno tantum, ſed vndique datur intelligi: ſi Athenienſes etiam quandiu tyrannis ſubiectioni fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantes erant: liberati verò tyrannis, multo omnium primi exiſtere. Vnde liquet eos, dum tyrannis parebant, de induſtria peccaſſe, tanquam domino laborantes: at libertate pariti, ſibi ipſi quiſque rem gerere properabat. Athenienſes ita agebant. Thebani autem poſt hæc vlciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia, negabat per ſeſe eos poſſe illos vlciſci, iubebatque vt ad famæ celebritatem referentes rogarent ſibi proximos. Reuerſis qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſum exponentibus, Thebani illud nihil faciētes quod referebatur, vt rogarent proximos, dicebant, Nunquid non proximè nos incolunt Tanagrai Coronarique & Theſpienſes, qui noſtri aſſidue commilitones, alacri atque concordii in partes animo bella nobiſcum tolerant? quid hos rogari oportet? nunquid potius hoc non habendum pro oraculo? Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit, Ego quid nobis ſignificare velit oraculum videor mihi intelligere. Aſopi duæ filię fuiſſe traduntur, Thebe & Aeginæ, quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis vt Aeginetas rogemus vicem noſtram vlciſci. Thebani, quoniam nulla quàm hæc viſa eſt dici potior ſententia, protinus miſere ad Aeginetas orādos auxilia, tanquam proximos, ex dei oraculo. Illi petentibus his auxilia dixere ſe mittere cum eis AEacidas. Societate AEacidarum freti Thebani, quum laceſſiſſent Athenienſes, accepta offenſione aduerſæ pugnae, iterum auxilia virorum remiſſis AEacidis orauerunt. Quorum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati, tum priſtinæ inimicitia quam geſſere cum Athenienſibus memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam quum Athenienſes Bœotii incumberent, ipſi longis nauibus in Atticam traiciētes, cum aliis multis populis in cætera ora maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re calamitatem Athenienſibus afferentes. Inimicitia autem quam

1 Remiſſe agere voluiſſe. Vel, Operam ſedulo non naſſe.

2 Horum igitur res ita ſe habebant. Vel, Hic igitur erat verum Athenienſium ſtatus.

3 Ad Polyphemum.

4 Reuerſi conſultores oraculi, quod ab eo reſponſum erat expoſuerunt, conuocata cōcione. Thebani, quum audirent quod illi dicebant, nimirum vt proximos rogarent.

Nonne, inquit, proximi me nos habitant Tanagra.

5 Imò videndum ne aliud potius ſibi velit oraculum.

6 Bœotos bello premeret.

Æginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc initio existit: Epidaurij, quum sua ipsis terra nihil redderet, de hac calamitate Delphicum consulere oraculum. Quibus Pythia iussit ut Damia & Auxesia simulachra erigerent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Sciscitanti-
busque Epidauriis utrum ex ære facerent illa an ex lapide, respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino, oleæ tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athenienses ut sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas illas sacratissimas esse existimarent. fertur etiam nusquam gentium nisi Athenis illa tempestate oleas fuisse.) Athenienses se verò dixerunt concessuros, hac tamē lege, si quor-
annis illi sacra Mineruæ urbanæ & Erechtheo afferrent. Accepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt, & simulachra ex his oleis fabricata statuerunt: terræque sua fructum eis ferente, quod conuenerat Atheniensibus persoluebant. Eo tempore atque superiori Æginetæ Epidauriis parebant tum in aliis, tum verò in litibus, quas Æginetæ inter se vel actores, vel rei, illuc se conferentes agebant: verum ex eo tempore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidauriis descuerunt. Factique hostes, ac mari potiti, cum alias clades inferebant, tum simulachra Damia & Auxesia surriperunt: eaque asportata, in regionis suæ mediterraneo loco statuerunt, cui nomen est OËg, viginti ferme procul ab vrbe stadiis. Hoc in loco illi erectis, supplicabant sacrificiis atque iocabundis choris mulierum, denis viris utrique demonum assignatis, qui choris præessent. Chori autem neminem virum¹ nuncupabant, sed indigenas fœminas: quæ ceremoniæ apud ipsos quoque Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fuerant pacti Atheniensibus non soluebant: cuius rei quum à nuntiis Atheniensium admonerentur, reddere rationem cur iniurijs non essent: se enim quandiu apud se statuas habuissent, quod conuentum erat exoluisse: eisdem iam viduatos, non debere expluere, sed Æginetas, qui illas haberent: à quibus id exigi iuebant. Ad eas repetendas Æginam Athenienses misere. Æginetæ negare quicquam negotij esse sibi cum Atheniensibus. Athenienses autem aiunt, post repetita simulachra, triremem missam publicè
cum

¹ Probris in-
sectabantur.

cum ciuibus quibusdam: qui Æginam quum venerunt, simulachra, tanquam è suis lignis facta, conati sunt suis sedibus emoliri vt asportarent: quumque eo pacto auferre nequirent, circumdatis funibus trahere tentasse. Sed dum trahunt, tonitrum & cum tonitruo terræ motum extitisse: eaque de re illos remiges qui trahebant simulachra, ab
 240 his in amentiam esse conuersos: & ex hoc morbo sese tanquam hostes mutuò trucidasse, donec vnus ex omnibus relictus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses quidem ita rem gestam esse memorant. Æginetæ verò negant illos vna cum naui venisse, (facile enim se vnam nauim, atque adeo complusculas, etiamsi sibi nullæ fuissent naues, fuisse propulsuros) sed cum compluribus in ipsorum terram inuasisse, se verò cessisse, nec pugna nauali cōtendere voluisse. Qui tamen planum facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandum agnoscerent, cesserint: an volentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses certè, quòd nulli propugnatores obstarent, egressos è nauibus ad simulachra se conuertisse: & quum ea è suis vestigiis amoliri nequirent, circumdatis restibus trahere ita conatos, donec illic ambo simulachra, dum traherentur, fecere rem apud me fide carentem, alicui alteri credibilem. aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa permanfisse. Et hæc quidem Athenienses fecisse: se verò, quòd audirent sibi bellum ab Atheniensibus illatum iri, præparasse Argiuos vt sibi aduersus Athenienses in Æginam descendentes adessent auxilio. Eosque, quum latuissent hostem in traiciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præscissent, à nauibus disclusos irruisse: & interea tonitrum ipsi terræ motumque extitisse. Hæc ab Argiuis Æginetisque commemorantur. Athenienses quoque confitentur vnum omnino è suis incolumem in Atticam reuertisse, quem tamen Argiui aiunt superstitem fuisse ex Attico exercitu quem ipsi profligassent. Eundem Athenienses, dæmonio incolumem, nihilo secius periisse referunt, hunc in modum: Quum Athenas se recepisset, clademque renuntiasset, vxores eorum qui aduersus Æginam profecti fuerant, indigne ferentes vnum ex omnibus esse reducem,

1 Vt tamen circumfusas hominem prehendiffe, ac fibulis vestimento-
 verum fatea- rum pupugisse, percontantes singulas vbi suus vir esset, at-
 mur, non Io- que hoc modo hunc fuisse confectum. Idq; factum mulie-
 nica est hæc rum visum esse Atheniensibus ipsa clade tristius. in quas
 vestis ab an- quum alia ratione animaduerrere non possent, vestem illa-
 tiqua origi- rum in eadem mutauerunt, nam antea Doridem vestem
 ne, sed Caira. gerebant Atticæ foeminæ, simillimā Corinthiæ. eam itaq;
 omnis enim mutauerunt in lineam, ne fibulis vterentur. ¹ Quamquam
 prisca vestis reuera si ratione vtamur, non las olim vestis fuit, sed Caira.
 Græcarū mul- quoniam omnis prisca vestis foeminarum Græcarum ea-
 lierum eadē dem erat quæ nunc, quam Doridem appellamus. Præterea
 erat, cum illa Argiui & Æginetæ idem adhuc facitiant, apud quorum v-
 quā nunc Do- troique mos est fibulas faciendi fescuplas mensura quā
 ricam appella- tunc consueuerat: quas præcipuæ foeminæ eorum templis
 mus. At verò deorum consecrare solent, neq; aliud quicquam Atticum
 Argiuis & illic offerre, ne vrceū quidem, sed ex ollis gentilibus in po-
 Æginetis hac sterum ibidem potare. Eoq; contentionis processere Argi-
 de causa con- uæ atq; Æginæ mulieres cum Atticis, vt ad meam vsq; æ-
 suetudinem tatem fibulas gestauerint quā antea grandiores. Odiorū
 istam inualu- principium Æginetarum in Athenienses hoc, quemadmo-
 isse aiunt, vt dum commemoratū est, extitit. Cuius rei circa statuas ge-
 fibulæ fiant stæ memoriam retinentes, libenter Thebanorum rogatu
 mēsuræ fescu- auxiliū tulere Boeotijs Æginetæ. Qui quum maritima At-
 plo maioris, tica vastarent, Atheniensesq; aduersus Æginam expeditio-
 quā quæ tū nem inirent, aduenit è Delphis oraculum, vt ab Æginetis
 recepta erat. lādendis triginta annos abstinere, tricesimo anno, quum
 quinetiā mul- sanum Æaco dicassent, bellum cum Æginetis inchoarent,
 lieres apud e- ad votum eis re successura. Sin bellum continuò inferrent,
 os tēplo deo- fore vt interea multa detrimenta acciperent & inferrent,
 rū fibulas præ sed ad extremū illos ² subigerent. Hoc oraculū ad se Athe-
 cipuē conse- nienses allatum vbi audiere, eatenus ei obtemperandum
 crare, vel fibu- censuerunt vt Æaco sanum dicarēt, quod nunc in foro ex-
 las pro donarijs structum visitur: ³ sed triginta annis non esse abstinendū,
 offerre: Atticū quod videlicet audissent esse fatale, multa se passuros indi-
 verò nihil, ac gna ab Æginetis, si bello abstinerent. His tamē ad vlciscen-
 ne latere quid- se. Animaduertendum est autem, in Græco textu interpunctionem qua est post nōmōu,
 dem, templo inde translatam ponendam esse post αἰῶν, vt sit, ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς αἰῶσι αἰῶν.
 offerre: atque 2 Vel potius, Ipsi subigerentur. 3 Sed annos triginta non abstinue-
 adeo vt ibi ex runt, vel supersederunt, quum audissent sibi esse abstinendum, passis hostilia ab
 vrceis suæ pa- Æginetis. His tamen ad vlciscen-
 triæ potaret, dum
 more postea
 receptū fuis-

dum

dum separantibus, Lacedæmonium factum extitit impedimento. siquidem Lacedæmonij, audito commento Alcæmonidarum erga Pythiam, & quæ egisset Pythia in ipsos atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam fecisse animaduvertebant: quod & suos hospites è patria eiecissent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniensibus haberetur. Præterea oraculis vrgebantur, denuntiantibus multa ipsis & ¹ indigna ex Atheniensibus futura, quorū antehac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spartam reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potius est ex arce Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, quum illi expellerentur, ² relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij vbi per Cleomenē acceperunt, & animaduvertebant Athenienses angelicet, nec ad ipsis obtemperandum vllō modo esse animatos: præterea genus Atticum quod sub tyrannis fuisset infirmum, & ad parendum promptū, nunc paratā libertate ipsis par existere: hæc omnia considerantes, accersierunt Hippiam Pisistrati à Sigeo Helle Ponti, quod Pisistratidæ confugerant. Postquā Hippias accersitus adfuit, accitis etiā aliorum sociorū nuntijs, ita Spartiatæ apud eos verba fecerunt, ³ Agnoscimus viri socij nos haud recte egisse, qui ⁴ ementitis oraculis inducti, viros qui erant nostri imprimis ⁵ hospites, ⁶ quicūq; in animum inducebāt præbere nobis Athenas obnoxias, è patria eiecimus. & quū hæc fecerimus, tamē ingrato populo urbem tradidimus: qui posteaquam per nos ⁷ liberatus, despexit nos, pariter ac regem nostrum per dedecus detrimentumq; eiecit: inflatusq; superbe, famam auget, præcipuè quidem Bæotos suos finitimos atq; Chalcidenses didicisse qui ipsi sint: sed fore fortassis vt alius quis, si peccauerit, idem discat. Quare, quoniam in illis agematos esse videntes, quum apud se considerassent, gentem Atticam tantisper dum libertate potiretur, *vel sui iuris esset*, viribus parem suæ esse futuram, at si tyrannide coereretur, infirmam & ad imperata faciendum fore promptam: hæc, inquam, omnia quum animaduertissent, accersuerunt Hipp.

3 Conficij nobis sumus nos haud recte.

4 Quicūq; se Athenas in potestatem nostram redacturos receperant.

5 Liberatus, animo erigi cœpit, nos regemque nostrum per contumeliam eiecit: atque adeo superbe inflatus, suam potentiam auget: vt & iam didicerunt potissimum quidem finitimi eorum Bæoti & Chalcid. discet verò fortasse & alius quem peccare contigerit. id est non caute se erga illos gerere. Quod tamen potest aliter etiam exponi, sicut & illud dicitur quous.

1 Hostilia, vel atrocitas, ab Athen. fut.

2 quorum oraculorum antea quidē ignari fuerant, tum verò cognita habuerant, quū Cleomenes ea Spartā attulisset. ijs n. potius est ex Atheniensium arce oraculis quæ, &c. Vt tūc agē-
negotio referat
χρησιμῶν.

3 In templo reliquerat: relicta autē Pisistratus acceperat. Lacedæmonij igitur, quū hæc oracula in eorū manus peruenissent, Atheniensium potentia crescere & ad parandum ipsorū imperio nullo modo anim-

1 Nunc pro-
 fectò cor-
 lum sub terra erit,
 terraq; cœlo
 superemine-
 bit, homines
 mare incolēt,
 pisces domi-
 ciliū prius ho-
 minum acci-
 pient, quum
 vos Laced.
 reb. p. euerf.
 t. in vrbes re-
 ducere con-
 mini. quibus
 nihil in reb.
 humi. nec ma-
 gis iniustum
 est, nec magis
 sanguinariū.
 Terinde ac si
 diceret, cū poe-
 ta, Omnia natu-
 ra præpostera le-
 gibus ibunt,
 Pārſq; ſuis mū-
 di nulla tenet
 iter. Omnia in-
 fient fieri que
 poſſe negabam,
 quū vos Laced.
 adeo mutati ſi-
 tis ut, &c. Sed
 legendum ē dñ
 d. τ. ὁ γὰρ, &c.
 2 Sententiā
 proponere-
 tis. Talis erat
 Corinthijs vr-
 bis ſt-

dis peccaui-
 mus, nunc de-
 mus operā vt
 illuc vnā vo-
 biſcum eun-
 tes, ſupplicii de
 illis ſumamus.
 Hac enim de
 cauſa Hip-
 piām & vos ē
 ſua quoſq; vr-
 be accerſui-
 mus, vt publico
 cō- ſenſu & com-
 muni exercitu
 reducentes
 hunc Athenas,
 red- damus ei
 quæ abſtulim-
 us. Hæc Spar-
 tiatæ. Quæ
 quum a- lijs ſocij
 non probarent,
 quumq; ſilen-
 tium tenerent,
 Corin- thi-
 us Soſicles ita
 loquutus eſt, 1 Eo
 tempore cœlum
 ſub terra, ac
 terra ſuperior
 cœlo erit, ho-
 minesque do-
 miciliū in
 mari habebunt,
 quo tempore
 vos Lacedæmoni-
 j rebus publicis
 euerſis, tyran-
 nides in vrbes
 introducere con-
 abi- mini. quibus
 nihil eſt in rebus
 humanis neq;
 iniuſtius, neq;
 magis mortiferum.
 Quòd ſi bonum
 vobis videtur
 ciuitates ſub-
 eſſe tyrannidi,
 ipſi vobis primi
 tyrannum conſti-
 tui- te, atq; ita vt
 alijs conſtituatis
 operam date. At
 nunc ipſi ty- rannorum
 expertes, & ne
 id in Sparta
 contingat vehem-
 tiſſimè cauentes,
 hoc in ſocios ſtu-
 detis efficere,
 qui ſi eſſe- tis, vt nos ſumus,
 experti, meliorem
 quàm nunc faci-
 tis, de hac re 2
 ſententiam diceretis.
 Nam iſta res apud
 Corin- thios ciuitatis
 perturbatio fuit.
 quum eſſet apud
 eos paucorum
 regimen, & ij
 qui Bacchiadæ
 vocabantur, vr-
 bem incolerent,
 vltro citroq; inter
 eos matrimonia
 contrāhe- bantur.
 Horum vni nomine
 Amphioni nata
 eſt filia clau- da,
 cui nomen erat
 Labda: quam
 quoniam nemo
 Bacchiad- arum
 ducere volebat,
 duxit Eetion
 Echecratis filius,
 è Pe- trā quidem
 tribu, ſed oriundus
 à Lapiſthe ac
 Cæneo. Qui quum
 neq; ex hac muliere,
 neq; ex alia
 tolleret liberos,
 miſ- ſus eſt Delphos
 ad conſulendum
 de prole. cum
 introeun- tem ſtatim
 Pythia his verſibus
 compellauit,
 Eetion, te nemo
 (licet ſis tantus)
 honorat.
 Conceptum pariet
 faxum graue
 Labda, monarchas
 3 Qui cadet
 in cines, emendabitq;
 Corinthum.
 4 Hoc ora-
 culum Eetioni
 redditum eſt,
 eodem ten-

et. Quum igitur ij qui Bacchiadæ co-
 nerent, & vltro citroq; matrimo-
 x his, qui Amphion vocabatur, fi-
 abda. Eam quòd nullus Bacchiada-
 cadet, neq; enim videtur poſſe
 ilum Eetioni reſpondiſſe,
 orintho fuerat oraculum
 ni redditum, pertinere.
 debat

debat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius
intellectum quàm hoc renuntiatum est in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem
Robustum, sauum genua & qui multa resoluet.
Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,
Qui colitis pulchrâ¹ Pallenem, altamq; Cornithū.

1 Pirenen.

Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum,
simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque per-
tinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis fi-
lium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, mise-
runt è suo numero decem viros ad tribum in qua habi-
tabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam
ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, pue-
rum petunt. Labda cur venissent ignara, ² paternæque be-
neuolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in vnus
eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitu-
tum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is homi illum
allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à
Labda traditus erat, arrisit. quam rem illi consideranti mi-
seratio subiit pueri occidendi. Sic miserum alteri tradidit,
& ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus in-
fans, per omnes decem transijt: ac nemine interimere vo-
lente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ia-
nuam stantes, alius alium inculabant castigabantque, sed
primum præcipuè, qui ex conuento non fecisset: donec
interiecto temporis spatio placitum est vt rursus intro-
gressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex
Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam La-
bda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoq; metuès
ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum in-
terimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occu-
luit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret
illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scruta-
turos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi
nō apparuit, visum est eis abeundum, atq; ijs à quibus mis-
si essent, dicendū se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse,
atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti
impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod

2 Quem igitur Bacchia-

da huius ora-

culi sibi prius

redditi men-

tē assequi nō

possent, quū

audiuerūt id

quod Eetio-

ni erat editū,

tunc illud et-

iam prius in-

tellegerunt,

cū illo Eetio-

nis cōgruēs.

Quum autē &

hoc intelle-

xissent, silen-

tio suppressa-

runt, nascitu-

ram Eetioni

prole interfice-

re in ani-

mo habétes.

3 Ad gratia-

landum patri

ven.

1 Nunc pro- dis peccaui- mus, nunc demus operā ut illuc vnā vobiscum
 fectō cœlum euntes, supplicii de illis sumamus. Hæc enim de causā Hip-
 sub terra erit, piām & vos ē sua quosq; vrbe accersuimus, ut publico cō-
 terrāq; cœlo piām & communi exercitu reducentes hunc Athenas, red-
 superemine- bit, homines damus ei quæ abstulimus. Hæc Spartiatæ. Quæ quum a-
 mare incolēt, lij socij non probarent, quumq; silentium tenerent, Corin-
 pisces domi- thius Soscicles ita loquutus est, ' Eo tempore cœlum sub
 ciliū prius ho- terra, ac terra superior cœlo erit, hominesque domicilium
 minum acci- in mari habebunt, quo tempore vos Lacedæmonij rebus
 pient, quum publicis euerfis, tyrannides in vrbes introducere conabi-
 vos Laced. mini. quibus nihil est in rebus humanis neq; iniustius, neq;
 reb. p. euerf. magis mortiferum. Quod si bonum vobis videtur ciuita-
 t. in vrbes re- tes subesse tyrannidi, ipsi vobis primi tyrannum constitui-
 ducere con- mini. quibus te, atq; ita ut alijs constituatis operam date. At nunc ipsi ty-
 mini. quibus rannorum expertes, & ne id in Sparta contingat vehemen-
 nihil in reb. tissimè cauentes, hoc in socios studetis efficere, qui si esse-
 hui. nec ma- tis, ut nos sumus, experti, meliorem quàm nunc facitis, de
 gis iniustum sanguinariū. sententiam diceretis. Nam ista res apud Corin-
 est, nec magis Terinde ac si hac re 2
 sanguinariū. diceret, cū poe- thios ciuitatis perturbatio fuit. quum esset apud eos pau-
 2 Sententiā ra præpostera le- corum regimen, & ij qui Bacchiadæ vocabantur, vrbem
 gibus ibunt, incolerent, vltro citroq; inter eos matrimonia contrāhe-
 3 Parsq; sua mū- bantur. Horum vni nomine Amphioni nata est filia clau-
 di nulla temē- da, cui nomen erat Labda: quam quoniam nemo Bacchia-
 ster. Omnia iū- darum ducere volebat, duxit Eetion Echecratis filius, ē Pe-
 fient fieri quæ tra quidem tribu, sed oriundus à Lapithe ac Cæneo. Qui
 posse negabam, quū vos Laced. quum neq; ex hac muliere, neq; ex alia tolleretur liberos, mis-
 adeo mutati si- sus est Delphos ad consulendum de prole. eum introeun-
 tis ut. &c. Sed tem statim Pythia his verbis compellauit,
 legendum ē dñ- Eetion, te nemo (licet sis tantus) honorat.
 4 5, τὸ ἀγαθόν. &c. Conceptum pariet faxum grane Labda, monarchos
 3 Qui cadet in cines, emendabitq; Corinthum.
 proponere- tis. Talis erat 4 Hoc oraculum quod Eetioni redditum est, eodem ten-
 Corinthijs vr-
 bis status, ut penes paucos imperium esset. Quum igitur ij qui Bacchiadæ co-
 gnominabantur, ciuitatis gubernacula tenerent, & vltro citroq; matrimo-
 nia inter se contraherent, contigit ut vni ex his, qui Amphion vocabatur, fi-
 lia nasceretur quæ clauda esset, nomine Labda. Eam quod nullus Bacchiada-
 rum ducere vellet, duxit Eetion, &c. 3 Quod cadet, neq; enim videtur posse
 aliò referri πῶν τοῦ quam ad ἀλοῖ τριζοῖ. 4 Hæc oraculum Eetioni respondiisse,
 Bacchiadis renuntiatur, qui quod prius editū de Corintho fuerat oraculum
 non intelligebant, quum eodem quo & illud Eetioni redditum, pertineret.
 debar

debat quò alterum antea Bacchiadis redditum, haud prius
intellectum quam hoc renuntiatum est in hæc verba,

Concipit in petris aquila, enixura leonem

Robustum, sanum, genua & qui multa resoluet.

Hæc bene nunc animis versate Corinthia proles,

Qui colitis pulchrâ¹ Pallenem, aliâq; Cornthû.

1 Pirenen.

Id oraculum quum ad eam diem fuisset indeprehensum,
simulatque ex hoc Eetionis patuit eodem vtrumque per-
tinere, silentio suppressere, animo futurum Eetionis fi-
lium extinguendi. Et vt primùm mulier enixa est, mise-
runt è suo numero decem viros ad tribum in qua habi-
tabat Eetion, qui puerum extinguerent. Isti, postquam
ad Petram peruenere, & ad Eetionis atrium accessere, pue-
rum petunt. Labda cur venissent ignara, ² paternæque be-
neuolentiæ causa venisse eos rata, affert filium, & in vnus
eorum manum porrigit. erat autem inter viam constitu-
tum, vt qui primus eorum puerum cepisset, is humi illum
allideret. Verùm diuina quadam fortuna puer ei viro cui à
Labda traditus erat, arripit. quam rem illi consideranti mi-
seratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit,
& ille tertio, atque ita deinceps per manus traditus in-
fans, per omnes decem transijt: ac nemine interimere vo-
lente, rursus matri est redditus. Illi egressi atque ante ia-
nuam stantes, alius alium inculabant castigabantque, sed
primum præcipuè, qui ex conuento non fecisset: donec
interiecto temporis spatio placitum est vt rursus intro-
gressi, omnes fierent participes cædis. Sed necesse erat ex
Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem. nam La-
bda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat: eoq; metuès
ne illi immutata voluntate acceptum rursus puerum in-
terimerent, asportauit, & in mensura frumentaria occu-
luit: qui locus visus est minimè inuestigabilis, quum sciret
illos, si redirent ad inuestigandum puerum, omnia scruta-
turos: vt & contigit. nam introgressis & scrutantibus vbi
nò apparuit, visum est eis abeundum, atq; ijs à quibus mis-
si essent, dicendû se cuncta quæ illi mandassent perpetrasse,
atq; ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti
impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod

2 Quum igitur Bacchiadis huius oraculi sibi prius redditi mentē assequi nō possent, quū audiuerūt id quod Eetioni erat editū, tunc illud etiam prius intellexerunt, cū illo Eetionis cōgruēs. Quum autē & hoc intellexissent, silentio suppresserunt, nascituram Eetioni prole interficere in animo habētes.

3 Ad gratulandum patri ven.

deuitauerat in cypsela, *id est mensura frumentaria*. Vbi
autem in virilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum
Delphis anceps est redditum, quo fretus, Corinthum ag-
gressus occupauit. oraculum autem hoc erat,

Vir locuples nostras hic qui descendit ad ades

Cypselus Eetides, clara rex esto Corinthi,

ipse, & eo nati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculum quidem, hoc erat. Cypselus verò tyrannide
positus, talis exitit vt Corinthiorum multos insequutus
sit, multos pecunia, longè plurimos anima priuauerit. Cui
quum triginta regnasset annos, bene vita defuncto succe-
dit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius age-
bat quàm pater: sed vbi per nuntios consuetudinem habu-
it cum Thrasybulo Mileri tyranno, multo magis quàm
pater cruentus effectus est. Misso enim præcone, Thrasy-
bulum interrogauit qua ratione ipse rebus tutius consti-
tutis, ciuitatem pulcherrimè gubernaret. Thrasybulus, eo
qui à Periandro missus erat extra oppidum educto ingres-
sus est rus quoddam satum, & vnà cum eo segetem inter-
ambulans, sciscitabatur hominem de suo aduentu è Co-
rintho, detruncans atque abiciens vt quanque videbat
spicam inter alias extantem, donec segetem formosissimā
atq; densissimam hunc in modum corrumpit: prædiumq; il-
lud peruagatus, nullo verbo reddito præconem remisit.
Reuersus Corinthum præco auido præceptionis audiendæ
Periandro negauit sibi quippiam respondisse Thrasybulū,
& mirari quòd se ad virum vesanum Periander misisset, &
sua ipsius destruentem: exponitq; quæ ex Thrasybulo vidis-
set. Periander id quod à Thrasybulo actū erat intelligēs, at-
que interpretans sibi ab illo præceptum vt eminentissimos
quosque popularium interimeret, tunc verò omnem in
ciues læuitiam exercuit, interficiendo ac persequendo con-
summans id quod à Cypselo fuerat omissum. Atque adeo
die vno vniuersas mulieres Corinthias exuit, propter Me-
lissam vxorem suam. nam quum ad Thesprotos, qui sunt
ad flumen Acherontem, misisset nuntios sciscitatum ne-
cyomanteon, *id est moriuorum oraculum*, de hospitis de-
posito, Melissa apparens negauit se indicaturam aut dictu-
ram vbinam depositum esset collocatum, quoniam ipsa

alge-

, Dato con-
silio.

20 algeret, quia nuda esset. nihil enim sibi prodesse vestes cum
 21 quibus sepulta fuisset, utpote non concrematas. Cuius rei,
 22 quod vera loqueretur, testimonio foret quod Perian-
 23 der in frigidum furnum panes ingessisset. Hæc Periandro
 24 renunciata, ob illud argumentum fidem fecere, quod ipse
 25 cum Melissa quamvis defuncta coierat. Itaque statim post
 26 cum nuntium per præconem edixit ut omnes Corinthiæ
 27 mulieres ad Iunonis templum prodirent. Eò, tanquam ad
 28 diem festum, quam ornatis- sime poterant quum essent mu-
 29 lieres istæ, depositis clam satellitibus, eas omnes sine discri-
 30 mine exiit, ingenuas pariter & ancillas, atque *eas vestes*
 31 ad foueam comportatas Melissam precando cremauit.
 32 Hæc ubi fecit, & nuntios iterum eosdem misit, tunc ei Me-
 33 lissæ idolum, *hoc est inanis imago*, exposuit vbinam depo-
 34 situm hospitis collocasset. Huiusmodi est tyrannis, Lace-
 35 dæmonij, vobis, & talium operum. Eoque nos Corinthios
 36 cum magna admiratio cepit simulatque vidimus vos ac-
 37 cersisse Hippiam, tum verò maior nunc dum ista dicitis.

38 Propterea deos Græcorum inuocantes ¹ testamur apud
 39 vos, ne velitis tyrannides in ciuitatibus constituere, quas
 40 non extinguitis, sed excitatis præter æquitatem, dum Hip-
 41 piam reducit, in quo scitote Corinthios vobis non assen-
 42 suros. Hæc Socrates Corinthiorum legatus. Quem excipi-
 43 ens Hippias, eosdem quos ille deos inuocando dixit, cum
 44 cæteros, tum præcipue Corinthios desideraturos Pisistratidas,
 45 quum venissent dies quibus expiare se ab Athenien-
 46 sibus nequirent. Hactenus respondit Hippias, quoniam
 47 oracula illa ipse præ cæteris nota haberet. Cæteri socij, qui
 48 antea silentium tenuerant, audito Socrate, liberius pro se
 49 quisque in vocem erumpentes, accedere sententiæ Corin-
 50 thiorum, obtestarique Lacedæmonios nequid agerent
 51 noui aduersus Græcam ciuitatem. Ita ab ea recessatum est.

Hippias illinc profectus, offerente sibi Amynta Mace-
 done Anthemuntem, & Thessalis Iolchon, neutrum acci-
 pere voluit, sed rursus ad Sigeum concessit, quod armis
 Pisistratus, à Mirylenæis eripuerat. Eoque capto, tyrannum
 ibi cõstituerat Hegesistratum, filium nothum ex muliere
 Argiua, qui tamen, qui à Pisistrato acceperat, non tenuit

43 sine prælio, nam diu inter Mirylenæos ac Athenienses pu-

¹ Obtesta-
mur vos ne

tyrannides in
 ciuitatib. con-
 stituatis. Atq;
 adeo, nisi ab
 incepto desi-
 statis, sed Hip-
 piâ contra ius
 & æquum re-
 ducere con-
 mini, scitote
 nõ approba-
 tuos vestrū
 hoc factū Co-
 rinthios.

² Vbi venis-
 sent statim dies
 quibus futu-
 rū esset ut il-
 los angerent
 Athenienses.

*Sed ἀνὰ δὴν
 suspectum red-
 dit vel ipsa Val-
 le interpretata-
 tio.*

gnatum est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeun-
tes: hos repentes regiones, illos refellentes hac ratione,
quò dicerent nihilo magis iuris esse Æolibus in agrum
IlIensem, quàm sibi ac cæteris Græcis qui Menelao in ra-
ptu Helenes operam nauassent. His assidue bellantibus,
cum alia in prælijs gesta sunt, tum illud, quò Alcæus poe-
ta in prælio quod collaris signis gerebatur, vincentibus A-
theniensibus ipse quidem fugæ se mādans euasit: sed armis
eius potiti sunt Athenienses, quæ apud templum Mineræ
in Sigeo suspenderunt. Hanc rem Alcæus carmini man-
dans, in Mitylenen reposuit, indicans Melanippo sodali
suam calamitatem. Mitylenæos tamen arque Athenien-
ses reduxit in gratiam Periander Cypseli filius, qui dele-
ctus arbiter, ita eos reconciliauit, vt vtriq; ea colerent quæ
haberent. Atque hoc modo Sigeum factum est Athenien-
sium. Hippias, posteaquam Lacedæmone in Asiam abiit,
cuncta agitabat, insimulando Athenienses apud Artapher-
nem, atq; omnem operam dando vt Athenæ in illius ac Da-
rij venirent potestatem. Quæ agitare Hippiam quum ac-
cepissent Athenienses, mittūt Sardis nuntios ad dissuaden-
dum Persis fidem habere exulibus Atheniensibus. Sed Ar-
taphernes iubere Athenienses (si salui esse vellent) rursus
Hippiam recipere: Athenienses eam conditionem recula-
re, & malle professi esse Persarū hostes. Dum ita apud Per-
sas insimulantur, atq; ita animati sunt Athenienses eā con-
ditionem recusare, hoc interim tempore Milesius Arista-
goras à Cleomene Lacedæmonio reiectus è Sparta Athe-
nas venit. nam ea ciuitas inter cæteras præpollebat. ¹ Ad
quam ciuitatem vbi venit Aristagoras, eadem quæ in
Sparta, commemorauit de commodis quæ essent in A-
sia, de quæ Persico bello, quò neque scutum neque lan-
ceam in vsu haberent, ² facilesq; essent ad capiendū. Hæc
ille referens, ea quoq; addebat, Milesios esse Atheniensium
colonos, quos equum esset ab eis liberari qui multum pos-
lerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus
obsécrans quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Fa-
cilis ³ enim ei visum est multos decipere quàm vnum: qui
si Cleomenem solum fallere non potuit, id tamē in trigin-
ta millibus Atheniensium effecit. Itaq; Athenienses persua-
si, de-

¹ Quum au-
tem ad plebē
accessisset A-
ristag.

² Expugna-
riq; facile pos-
sent.

³ Esse vide-
tur mult. de-
cip. q. vn. si
Cleom. quidē
Lacedæmo-
nium solum
fall.

si, decreuere viginti naues Ionibus auxilio mittendas, Melanthio illis praefecto, viro inter populares omni in respectato. Hæc classis initium malorum exitit Græcis pariter & barbaris. ante cuius egressum Aristagoras reuectus Miletum, excogitauit consilium quod in nullam Ionum utilitatem erat redundaturum. quanquam ne ille quidem hac ratione faciebat, sed vt regi Dario molestiam afferret. Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones qui à flumine Strymone in captiuitatem abducti à Megabyzo erant, locum atq; vicum per sese incolentes: ad quos vt peruenit nuntius, ita verba fecit, Viri Pæones, misit me Aristagoras Mileti tyrannus ¹ ad ostendendam vobis (si obtemperare velitis) salutē. Nunc enim cuncta Ionia ab rege decernitur, ² eademq; vobis præstat facultatem salutis parandæ ad patriam vestram: per vos quidem, vsq; ad mare, deinceps nobis iam curæ erit. His auditis Pæones magnam sanè voluptatem acceperunt: sumptisq; liberis atq; vxoribus, ad mare fuga se proripuerunt: nonnullis eorum præ metu ³ illinc remeantibus. Vbi ad mare peruenere, illinc in Chium transilire. quò postquam applicuere, eorum vestigia insequutus adfuit ingens equitatus Persarum: & quia eos assequi non potuit, misit in Chium ad illos vt eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs sunt in Lesbū transportati, mox à Lesbij in Doriscum, vnde terrestri itinere se in Pæoniam receperūt. Post hæc ad Aristagoram Athenienses viginti cum nauibus venere, ducentes vnà quinque triremes Eretriorum, qui non Atheniensium gratia commilitum præstabant, sed debitam ipsis Mileijs gratiam reddebant. Nam Milesij aliquando ⁴ pro Eretrijs in bello Chalcidensi præstiterant, quum Samij contra Eretrios atq; Milesios Chalcidensibus opem tulissent. Aristagoras, vbi isti atq; alij socij adfuere, expeditionem fecit aduersus Sardis, non tamen ipse proficiscens, sed Mileti remanens, præfectis alijs ducibus Milesiorum, fratre suo Charopino, & cæterorum ciuium Hermophanto. Hac classe Iones vbi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresum, quod est agri Ephesij, ipsi cum ingenti manu, sumptis viæ ducibus Ephesijs, ad superiora tendebant, secundum flumen Caystrum tenentes iter. Illinc superato Tmolo

¹ Salutare consilium vobis daturum.

² Vobisq; iā licet incoluere in patriā reueri: vobis quidē ad mare vsq; quod autem à mari est, nobis curæ erit. *Q. d. Vestrum est operam dare vt ad mare vos recipiat, cō quum veneritis, quod iter tenere debeatis, curæ nobis erit.*

³ Illic remanentibus.

⁴ Eretrios in bello aduersus Chalcidenses adiuerant.

1 Repugnā- Sardis adueniunt, easq;,¹ occurrente nemine, capiunt, o-
 te nemine. mniaq; eius vrbis loca, præter arcem, quam Artaphernes
 2 Ne autem ipse tutabatur, habens non exiguas virorum copias: ² quæ
 urbem hanc à res fuit impedimento quominus qui ingressi erant urbem,
 se captam di- diriperent. Erant Sardibus domus pleræq; arundinaceæ:
 obstitit: quod quæ autem lateritiæ, tamen ex arundinibus lacunaria ha-
sequitur vide- bebant. harum vnam quidam è militibus quum incendi-
licer. at Valla set, repentè ignis è domo in domum elapsus totam urbem 144
innoxie præcedē- absumpsit. Ardente vrbe, & vastante iam extrema incen-
tibus hæc, τὸ δὲ dio, nec habente regressum, Lydi & Persarum quicumq; in
μὴ ληλατῆσαι, vrbe erant, vndiq; circumuenti, ex vrbe in forū confluunt,
etc. & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens,
 ramenta auri è Tmololo illis defert, deinde flumini Hermo
 immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem & ad hoc forum
 conglobati Lydi pariter & Persæ sese defendere adigeban-
 tur. Iones, videntes hostium alios sese tutantes, alios ma-
 gna multitudine se obuiā ferentes, metu perculsi, ad mon-
 tem qui dicitur Tmolus sese recipiunt, atq; illinc noctu ad
 naues. Crematis Sardibus, deflagrauit vnā templum Cy-
 beles indigenæ deæ: cuius prætextu postea Persæ templa
 quæ in Græcia erant cremauerunt. Hoc vbi Persæ qui in-
 tra Halyn domicilia habebant, rescuerunt, tunc verò ad
 ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus
 Iones iam illinc profectos, eadem via insequuti, comperiūt
 Ephesi: congressiq; cum illis ex aduerso instructis, in fugam
 eos vertunt, multosq; occidunt, & in his cum alios illustres
 viros, tum EValcidem Eretriorum ducem, qui donatus
 laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceo maiore
 in modum celebratus. Ex ea pugna qui euasere, per vrbes
 fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Atheniē-
 ses autem, post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nun-
 tios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se au-
 xilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen
 quoniam ista aduersus Darium egerāt, nihilo segnus bel-
 lum aduersus regem parabant: Hellepontumq; inuecti,
 Byzantium ac cæteras circa vrbes in suam potestatem re-
 degerunt. Inde euecti magnam Cariz partem in belli so-
 cietatem ascuerunt. nam Caunus, quæ prius societatem fa-
 cere recusauerat, vbi Sardis conflagravit, & ipsa Ionibus
 accessit:

accessit: Cyprij quoq; omnes vltro, exceptis Amathusijs, accesserunt. Defecerunt autem Cyprij à Medis in hunc modum: Erat Onesilus quidam Gorgi Salaminiorum regis frater, natu minor, Cherfis filius, Siromi nepos, Evethontis pronepos. hic vir, quum sapenumero antea Gorgum sollicitasset ad rebellandum ab rege, tunc audiens Ionas rebellasse, vehementius vrgeret hominem institit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tempore dum Gorgus oppidum egrederetur vnà cum suis ¹ militibus, eum portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit: eo positus Onesilus omnibus Cyprijs vt rebellarent suadebat: persuasus cæteris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circumdedit. Dum hic Amathuntem obsidet, Darius, vt ei nuntiatum est Sardis captas incensasq; ab Atheniensibus atq; Ionibus, & huius comparandæ classis atq; rei cõtendæ fuisse authorem Aristagoram Milesum, fertur, ² quum primum hæc audiuit, dixisse Iones nihil fecisse: probesciens non fuisse illos præ contemptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quàmnam essent Athenienses. Id quum audisset, tum arcum poposcisse, eoq; sumpto, sagittâ quam imposuerat, in cœlum excussisse: & ea in aerem excussâ, dixisse, O Iupiter, contingat mihi vt Athenienses vlciscar. ³ Atq; hæc loquutus, cuidam famulorum præcepisse vt sibi semper apposita cœna, ter diceret, Here, memento Atheniensem. Et quum hoc præcepisset, accito ad suum conspectum Histiaeo Milesio, ³ quem ipse diu distinuerat, ita cum fuisse alloquutus, Audio Histiaæ procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, nouas aduersum me res esse molitum. viris enim ex altera continente persuasit vt Iones sequerentur, (qui mihi commissorû pœnas dabunt) eosq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur videntur hæc tibi bene habere? quorum quidnam sine tuis consilijs actum est? Proinde vide ne rursus teipsum in culpam induas. Ad hæc Histiaus, Quòdnam, inquit, rex protulisti verbum? mène consulere rem quæ tibi sit quippiam siue multum siue parû molestiæ allatura? Quid mihi quærens ista facerem? aut cuius rei indigens? cui omnia adsunt quæ tibi? quem tu omnium consiliorum tuorum communio- ne dignaris? Quòd si istud quod ais egit procurator meus,

¹ Legit ὅτι
πρότιον προ βα-
σιλέως.

² Vbi hæc
audiuit, Io-
nes contem-
pluisse, vel mihi
fecisse, quip-
pe qui nō im-
punitam illo-
rum fore re-
bellionem sci-
ret. deinde
interr.

³ Quem à
longo iam tẽ-
pore detine-
bat. Vel, reti-
nebat.

1 Sed ego
prorsus fidē
his verbis ab-
rogo, Miles.

sic habeto, id eum fecisse suo consilio. 1 Principio rationē
istam non admitto, Milesios ac meum procuratorē quip-
piam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum: siquid
tamen huiusmodi faciunt, & tu id quod est audisti, rex, in-
tellige quid rei egeris quòd me à mari ablegandum puta-
sti. nam Iones id agere aggressi sunt postquam ego ex ipso
rum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampti-
dem libidine tenebantur: quod si ego in Ionia fuisset, 145
nulla profectò se ciuitas commouisset. Proinde nunc pro-
perè dimitte me ut in Ioniam contendā, illic omnia nego-
tia tibi in integrū restitutus, & hunc Mileti procura-
torē, harum rerum machinatorem, in tuam potestatem
redactus. Hæc, quum ex animi tui sententia confecero,
iuro per deos regios me non prius exuturum hanc vestem,
qua indutus in Ioniam descendam, quàm Sardiniam in-
sulam maximam tibi tributariam reddam. Hæc Histiazus
fallendi gratia dicebat. quibus persuasus Darius, hominem
dimisit, præcipiens ut posteaquam ea quæ sponderat
præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuntius de Sardi-
bus ad regem venit, Dariusque illam rem arcu fecit, & Hi-
sticum est alloquutus, Histizusque ab eo dimissus ad mare
se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt: O-
nesilo Salaminio Amathusios obsidenti nuntius affertur
2 Artybium virum inter Persas eximium cum magnavi
Persarum cursum tenere in Cyprum. Quo accepto, O-
nesilus legatos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocan-
dos: qui nō diu in deliberando cunctati, cum magna classe
ad eum se contulerunt. Et quum Cyprum tenuissent, Per-
sæ nauibus è Cilicia traiecerunt, terrestrique itinere Sala-
minem contenderunt, Phœnicibus classe circumeuntibus
promontorium quæ Clauēs Cypri vocantur. His ea faci-
entibus, Cyprij tyranni conuocatis Ionum ducibus dixe-
re, Viri Iones, vobis nos Cyprij optionem damus cum vris
dimicare velitis, cum Persis, an cum Phœnicibus. Si terra
mauultis cum Persis acie configere, iam tempus est è
nauibus egrediendi, & in acie standi, ut nos vestras ingressi
naues, cum Phœnicibus dimicemus: sin cum Phœnicibus
fortunam tentare mauultis, facite. quoniam alterutrum
opus est eligatis, ut quantum in nobis situm est, Ionia
atque

2 Artybium
Persam cū nu-
merosa ma-
nu Persica. Cy-
prum aduen-
tare. *Ad ver-
bum, Expecta-
ri in Cypru. Id
est. Eius in Cy-
prum aduentu
expectari. Val-
la autem hic
negotiorum cū
duobus consi-
dit.*

» atque Cyprus in libertatem vindicentur. Ad hæc Iones
 » Commune, iniquiant, Ionæ concilium nos misit ad mare
 » tutandum, non ad naues tradendas, quò ipsi cum Persis in
 » terra conflingeremus. ¹ Itaque vbicunque quidem colloca-
 » bimur, vt operam nauemus enitemur: vos verò debetis
 » qualia ab imperantibus Medis passi estis reminiscences, vi-
 » ros egregios vos ostendere. Hæc Iones responderunt. Post
 hæc Persis in campum Salaminium tendentibus, Cyprij
 reges aduersus alios hostes constituerunt alios Cyprios:
 aduersus Persas, optimum quenque Salaminiorum ac So-
 liensium. aduersus Artybium Persarum ducem Onesilus
 vltro constitit. Insidebat Artybius equo in armatum eri-
 gere se docto. Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum
 (erat enim ei satelles sanè quàm peritus rei bellicæ, & alio-
 » qui ² solertiæ plenus.) Audio, inquit, Artybij equum edo-
 » ctum se erigere, & pedibus simul atq; ore ³ eum in quem
 » agitur, perficere: proinde tu properè inita ratione dicito v-
 » trum malis obseruare, equumne tibi ferendum, an ipsum
 » Artybium. Ad quem feruus suus, Ego verò, inquit, rex, pa-
 » ratus sum & vtrunq; & alterutrū, & omnino quicquid im-
 » peraueris, facere. promā tamen quod rebustuis esse condu-
 » cibilius sentiam, regem ac ducē oportere cum rege ac duce
 » certare. siue enim talē occidas, decori tibi fore: siue (quod
 » secundū est) à tali occidaris, (quod absit) dimidiū mali esse.
 » nos verò famulos cum famulis hostium debere confligere.
 » Nam quod ad equum attinet, non est causa cur eius artifi-
 » cium extimescas. recipio enim tibi cum posthac aduersus
 » neminem se erecturū. Hæc illo loquuto, mox exercitus cō-
 fluxere terrestres naualesq; & classe quidem Iones eo die
 strenuè pugnantes superauere Phœnices: Samiorum tamē
 præcipua virtus extitit. In terra autem, vbi concursus est,
 dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est: Vbi
 Artybius equo cui insidebat in Onesilū inuectus est, One-
 silus (vbi cōuenerat cū satellite) ipse inuadentē Artybiū ferit,
 eius satelles sublatos equi pedes in Onesili scutū eos iactā-
 tis, *falce percuriens* abscidit. quo ictu Artybius Persarū im-
 perator illic vnā cū equo corruit. Cæteris aut pugnādo occu-
 patis, Stesenor Curiij tyrānus, nō parū circa se copiarū habēs
 prodidit socios Curiēses. (hi Argiuorū coloni dicuntur esse.)

¹ Nos itaq;
 vbi collocati
 sumus, vt o-
 per. Vel. In mu-
 nere quod nobis
 inimicū est.

² Audaciæ
 plenus. Vel.
 Animosus. Vel.
 Magnos spiri-
 tus gerens. Sed
 rectius dicitur:
 quàm dūm-
 ms.

³ Eum in
 quem impe-
 rū faciat, in-
 terficere. Vel.
 Eum in quem
 feratur, aut in-
 surgat, confice-
 re. quod melius
 respondet ver-
 bo καταρτά-
 σθαι.

Post horum prodicionem, statim Salaminij, qui curribus
 vehebantur, idem fecere. quo ex facto Persæ Cyprijs supe-
 riores extitere. Horum acie in fugam versa, cum alij multi
 occubuerent, tum verò Onesilus Chersis filius, qui Cyprios
 ad defectionem induxerat, & Soliorum rex Aristocyprus
 Philocypri filius, eius, inquam, Philocypri quem Solon A-
 theniensis Cyprum profectus inter tyrannos maximè ver-
 sibus celebrauit. Onesili caput Amathusij, quoniam ipsos
 obsederat, excisum in oppidum retulerunt, ac supra portas
 suspenderunt. Quod suspensum quum iam exinanitū es-
 set, ingressum apum examen fauo referfit. ea de re oraculū
 Amathusij (nam oraculum consulere) redditum est vt
 depositum caput humarent, Onesiloq; quotannistanquā
 heroi sacrificarent. hoc facientibus, melius cum eis actum
 iri. quod Amathusij ad meam vsq; memoriam faciebant.
 Iones, & alij qui ad Cyprum pugna nauali dimicauerant,
 vbi didicere res Onesili perditas, & cæteras Cypriorum vr-
 bes obfessas præter Salaminem, eam autem Gorgo pristi-
 no regi Salaminios restituisse, in Ioniam redire maturaue-
 rūt. Ciuitatum autem Cypriarum diuissimè obsidionem
 Soli pertulit, sed eam Persæ quinto mense quā obsidere
 coeperūt, circumfuffosso muro expugnauerunt. Ita Cyprij,
 quum annum liberi fuissent, denuò in seruitutem sunt re-
 ducti. Ar. Daurises, qui filiam Darij in matrimonium habe- 146
 bat, Hymeesq; & Oranes, atq; alij Persarum duces, & ipsi
 filias Darij in matrimonio habentes, persequuti eos Iones
 qui aduersus Sardis expeditionem fecerant, postquam in
 naues repulerunt prælio victos, dehinc inter se partiti sunt
 vrbes quas expugnant. Daurises quidem conuersus ad
 vrbes in Hellesponto sitas, cepit Dardanon, cepit Abydum
 & Percotem, Lampfacum & Pæson, singulas diebus singu-
 lis. Cui à Pæso ad urbem Parion contendenti nuntius ad-
 fertur, Cartes cum Ionibus sentientes, à Persis defecisse. igitur
 conuerso itinere ex Hellesponto aduersus Cariam co-
 pias duxit. Sed antequam perueniret, de eius aduentu cer-
 tiores facti Carij, ad columnas quæ albæ dicuntur, conue-
 niunt, atq; ad amnem Marfyam, qui ex Hydiade regione
 defluit in Mæandrum. Ibi coactis Carijs, multæ sunt à mul-
 tis dictæ sententiæ: sed optima omnium, meo iudicio, à Pi-
 xodora

xodora Mausoli filio, viro Cindyenſi, qui Syennefis Cilicū
 regis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc ſententia di-
 cebatur vt tranſmiſſo Mæandro Cares flumen à tergo ha-
 bentes, ita demum cum hoſte congregarentur, vt ſublata
 ſperet, fugiendi, atq; ibidem manere coacti, redderen-
 tur ¹ meliores quàm natura eſſent. Verùm hæc ſententia ¹ Fortiores,
 non peruicit, ſed illa, vt Perſis potius à tergo Mæander ef- ^{Vel, magis ſtro-}
 ſet, vt ſi Perſæ fugam facientes euaderent, tamen in flumen ^{nam.}
 incidentes, abire non poſſent. Poſt hæc quum ad eſſent Per-
 ſæ, ac Mæandrum tranſiſſent, ibi ſuper amnem Marſyam
 Cares prælium cōſeruere cum Perſis acre atq; diuturnum:
 ad poſtremum præ multitudinem hoſtium terga vertunt.
 Quo in prælio, Perſarum cecidere duo millia, Carum de-
 cem millia. ex quibus qui effugerunt, ad Labranda in Io-
 uis militaris templum ſe receperunt, in magnum atq; ſa-
 crum lucum platanorum. Soli autem ex ijs quos nouimus,
 Cares ſunt qui Ioui militari hoſtias offerant. Huc Cares
 quum ſe recepſſent, de ſalute conſultabant, utrū ſeſe Per-
 ſis dedere, an Aſiam penitus relinquere ſatius eſſet. De hac
 re conſultantibus, ſubſidio venere Mileſij cum ſocijs. Ibi
 Cares immutata priori voluntate, rursus ad bellum inſtau-
 randum animantur, & cum inuadentibus Perſis concur-
 runt: & quum diutius quàm prius dimicatum eſſet, fugan-
 tur, multis cæſis, Mileſiorum præcipuè. Poſt acceptam ca-
 lamitatem hanc Cares copijs reparatis ² repugnauerunt. ² Pro. Pugnā
 Audientes enim vrbes ſuas inuaſum iri à Perſis, inſidias il- ^{inſtaurauit.}
 lis in via quæ in Mylaſſa fert collocauerunt, authore Hera- ^{Vel, Denno pu-}
 clide Ibanolio viro Mylaſſenſi. In eas inſidias Perſæ noctu ^{gnarunt.}
 incidentes, obtruncati ſunt cum ducibus ſuis Dauriſe &
 Amorge & Siſamace, necnon Myrſe Gygis filio. Hunc in
 modum interiere hi Perſæ. Hymeſes autem (qui & ipſe e-
 rat ex inſequentibus Iones qui aduerſus Sardis militau-
 rant) ad Propontidem conuerſus cepit Cion Myſiam. Hac
 expugnata, audiens Dauriſem relicto Hellesponto tendere
 aduerſus Cariam, omiſſa Propontide, in Hellespontum du-
 xit exercitum, cepitq; Æoles omnes qui oram Iliadem in-
 colunt. cepit item Gergithas ³ qui à priſcis Teucris relicti ³ Qui ex pri-
 fuerant. Et ipſe quidem Hymeſes, quum has gentes cepiſ- ^{ſcis T. rel. fue-}
 ſet, morbo deceſſit Troade: & hic quidem ita mortē obijt. ^{rant. Vel, re-}
 manſerant.

1 Cum eis de-
 liberabat, sa-
 tius esse di-
 cens perfugi-
 um aliquod
 se habere, si
 fortè Mileto
 expelleretur.
 ànne igitur se
 coloniam in
 Sard. an in
 Myrc. Edono-
 rù ducere o-
 porteret, quā
 Hist. Vbi autē
 Valla sua illa
 septentrionalia
 loca inuenerit
 non video, nisi
 ex ἰνὰ ἑρὸν ἑ-
 cerit ἰνὰ ἑρὸν.

2 Histori-
 cus.

3 Mirum si
 Valla ita scri-
 ptum reliquit,
 ut Miletus viri
 illius sit nomē,
 quū in nostris
 exempl. sit δι-
 τὰται Pytha-
 gora.

Artaphernes autem Sardium præfectus, & Otanes tertius
 dux, aduersus Ioniam confinemq; Æolidem delecti impe-
 ratores. cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Æolia ve-
 rò Cumam. Quibus oppidis captis, Aristagoras Milesius,
 vbi hoc accepit, non erat compos mentis, vt qui perturbaf-
 set Ioniam, & magna negotia confudisset. Itaq; cernens
 hæc, vbi constitit ei rem effici non posse, nec Darium re-
 gem superari, de fugiendo deliberabat, conuocatisq; suæ
 factionis hominibus, ¹ consulebat satius fore eis, si Mileto
 expellerentur, in septentrionalia loca aliqua profugere, du-
 centes coloniam vel in Sardiniam vel in Myrcinum Edo-
 num, quam Histiazus, à Dario ea donatus, mœnibus stru-
 xerat. Hæc Aristagoras percontabatur. Verùm Hecataeus
 Hegesandri filius, ² vir logopæos, negabat coloniam alter-
 utrò deducendam: sed, si Mileto eijcerentur, mœnia in Le-
 ro insula ædificanda, atq; illic quiescendum: deinde illinc
 Miletum esse remeandum. Hoc consulebat Hecataeus. Sed
 Aristagoras, cuius sententia præcipuè erat abeundi in Myr-
 cinum, demandata ³ Mileto Pythagoræ filio viro inter po-
 pulares probato procuratione Mileti, ipse sumptis secum
 omnibus voluntarijs in Thraciam nauigauit, regionemq;
 obtinuit ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum urbē
 obsider, tam ipse quàm eius exercitus à Thracibus,
 tametsi illinc accepta fide excedere vo-
 lentibus, interem-
 ptus est.

HERO-

47 HERODOTI HALI- CARNASSEI HISTORIA-

RVM LIBER SEX-

tus, qui inscribitur

ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionicae rebellionis author ita oppetijt. Histiaeus autē Mileti tyrannus, ¹ à Dario com meatū adeptus, Sardis venit. eò quum venisset è Sufis, interrogatus est ab Artapherne Sardium præfecto, quidnam ei videretur Iones ad rebellandum induxisse: & quum negaret se id scire, quoniam mirari quod actum esset, tanquam eius rei prorsus ignarus, ² Artaphernes, qui eum fuisse artificem comperisset, id ipsum intuens, inquit, Histiaee, sic res hæc se habet. Hunc calcem tu quidem consisti. ³ Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad rebellionem pertinens dixit: quem Histiaeus tanquam rei gnarum veritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit, regem Darium frustratus, cui Sardiniam insulā maximam in illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas partes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is quum in Chium transmississet, à Chijs in vincula coniectus est, ⁴ exploratum habentibus eum à Dario illuc isse ad res novas moliendas: sed ubi omnem cognouere rationem, quòd regi hostis esset, hominē soluerunt. Ibi interrogatus Histiaeus ab Ionibus cur ita promptē Aristagoræ ut à rege deficeret ⁵ delegasset, & tāta clade Iones affecisset, ⁶ nō dixit causam penes illos meritò fuisse, sed regē Dariū constituisse, Phoenices è sedibus suis amotos in Ioniā transferre, & Iones in Phoenicen, & hac causā literas ea de re se misisse. *Quibus Verbis,* ⁷ quū nihil omnino rex cōstituisset, ipse Iones terrefaciebat. Post hæc ad Persas qui Sardibus erāt, literas dat, tanquam secū antea de rebellionē colloquutos: quas literas fecit per nuntiū quendā Hermippum Aarniteū. Eas Hermippus non ijs ad quos dabantur reddidit, sed Artapherni.

¹ A Dario dimissui.

² Artaphernes illū astutē respondere videns, dixit, ut qui veram defectio- nis causam competam haberet.

³ Iudicantibus. Vel, Existi mantibus.

⁴ Per literas, vel per nū- tios suasisset, aut imperasset.

⁵ Veram causam illis minime exposuit.

⁶ Quum rex hæc facere minime delibe- rasset.

Ille, omnibus quæ agebantur cognitis, iubet Hermippum & eas reddere quibus Histiaëus mittebat, & quæ vicissim à Persis ad Histiaëum responderentur, sibi dare. Ita rebus palàm factis, Archaphernes de multis Persarum supplicium sumpsit. Et Sardibus quidem tumultus exiit: Histiaëus autem hac spe lapsus, exoratis Chiis, Miletum reductus est. Sed Milesij, libenter etiam Aristagora liberati, nullo pacto animum inducebant ad alium tyrannum illuc recipiendum, utpote gustata libertate. ¹ Histiaëus sub noctem conatus introire Miletum, à quodam Milesio in fœmore vulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se recepit in Chium: atque illinc, quoniam Chios ad tradendas sibi naues inducere non poterat, traiecit Mitylenen: ² Lesbii quæ

¹ Atq; adeo Histiaëus sub n.

² Quumq; Lesbij ut sibi naues darent persuasisset, hi triremes octo armarunt, quibus cum illo Byzantiū nauigarūt. Ibiq; subsidētes nauigia q. e. P. pr. interceptiebant, præterquam eorum qui se Histiaëo paratos obsequi dicebant.

³ Expectabatur.

⁴ Sed è micnibus Milesios hostiū impetum pro viribus propulsare: classem autē instruere, &c.

⁵ Quicumq; agrum Æolicum incolūt.

ut sibi traderent naues persuasis, octo illorum triremibus armatis Byzantium remigauit. Ibi quæ è Ponto prodibant interceptiebant, præter eorum qui se paratos obsequi sibi assentiebantur. Histiaëo & Mitylenæis hæc agentibus, aduersus ipsam Miletum ingens exercitus hostium classiarius pariter & terrestris ³ in expedito erat. Duces enim Persarum coactis in vnum copiis cuncti in eā contendebant, minoris cetera oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœnices, cum quibus militabant & Cyprij recens subacti, & Cilices, & Ægyptij. Hos aduersus Miletum & cæterā Ioniam venturos quum accepissent Iones, miserunt suos quique primores ad commune Græciæ consiliū. Quibus in eum locum coactis, atque deliberantibus, visum nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, ⁴ sed Milesios moenia per seipso pro viribus tutari, cæteros classem instruere nulla naui prætermissa. Instructa quæ classe, primo quoque tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem, parua quædam est insula, vrbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis nauibus Iones præstō fuerunt, comitantibus Æolibus ⁵ qui incolunt Lesbum: atq; ita aciem instruxerunt: Cornu quod erat aurorā versus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Priēnenses erant, duodecim cum nauibus: Miusij cum tribus nauibus. His contigui Teij, decem & septem cum nauibus: Chij cum centū. Ultra hos locati erant Erythrai

thraei & Phocenses: Erythraei quidem, cum octo nauibus, Phocenses verò cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Vltimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu octasum versus. In summa, omnium numerus, trecentæ sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionice naues. Barbaræ verò, numero sexcentæ: quæ vbi & ipsæ in agrum Milesum venere, 148 omnisque ei peditatus adfuit, tum verò duces Persarum audita multitudine nauium, iamdudum extimuerunt ne illos superare, néve Miletum, nisi mari potiti essent, capere non possent, simulque ob id apud Darium adirent periculum poenæ subeundæ. Hæc reputantes, contractis Ionie tyrannis, qui ab Aristagora Milesio deiectionis principatu, ad Medos perfugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, horum quicumque aderant conuocatis, ita verba fecerunt, Viri Iones, qui vestrum de domo regia bene meritis est, nunc appareat. Suos enim populares quisque vestrum conetur abducere à reliquis socijs, eliciendo illos hac promissione, nihil eos quod rebellarint, molestiæ sensuros, nullas eorum vel sacras vel priuatas ædes incensum iri, nihil violentius quam antea passuros: sin minus ista facere sed omnino decernere prælio voluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè euenient: ipsos prælio victos in seruitutem rapiendos, liberos eorum à nobis castrandos, virgines in Bactra asportandas, terram alijs tradendam. Hæc loquutis Persarum ducebibus, Ionum tyranni sub noctem ad suos quisque populares denuntiatum miserunt. Iones ad quos ij nuntij peruenerunt, contemnere hæc, nec animum ad prodicionem faciendam inducere, sibi quisque soli illa à Persis denuntiari existimantes. Hoc, simulatque Miletum Persæ applicuere, gestum est. Mox quum ad Ladam Iones coacti essent, conciliaque haberentur, & aliæ ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysius Phocensis dux ita loquutus est, Quoniam in summo ancipiti res nostræ sunt, viri Iones, vt aut liberi simus aut serui, & quidem tanquam fugitiui, si vultis deuitare calamitates, subeundus est vobis impræsentiarum labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis: sin autem ignaui fueritis, & ab ordine

1 Nunc existit alicuius vestrum in regiam domum beneficia.

recesseritis, nullam vestri spem habeo quominus pœnas regi rebellionis detis. Sed assentiamini mihi, & vosp̃os mihi permittite, & ego, diis & æquo iuuantibus, recipio vobis aut non concursuros hostes, aut si concurrent, multo inferiores futuros. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille classem assidue in cornua producens, vt remiges exerceret, subinde loca inter nauigandum variare cogitabat, quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum dici naues in ancoris stare: quotidie laborem Ionibus exhibens, ad septimum vsque diem obtemperantibus atque imperata facientibus. Post eum diem Iones, vtpote talium laborum insueri, tum defatigatione, tum soli afflictati, inter se dixere, Quò nos deorum offenso ista patimur? qui desipientes ac mente capti viro Phocensi superbo tres naues habenti, omnino nos permisimus, eumque toleramus? quos ille sumptos perdit intolerabilibus ærumnis? quorum multi in morbum inciderunt, multi idem passuri videntur. quibus satius est quiduis aliud quàm hæc mala pati, atque adeo seruitutem, siqua futura est, expectare, quàm præsentī afflictari. Agite, huic ne deinceps obtemperemus. Hæc inter se loquutis, mox deinde nemo illi parere velle, sed tentoriis more militari in insula defixis frui vmbraculis, ac nolle naues ingredi, neque ad munia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & magnam Ionum confusionē, putauerunt sibi admittendam orationem Persarum, quam per nuntium aperuerat Æaces Sylosontis filius, rogans vt à sociis deficerent, quum præsertim non fieri posse videretur vt regis potentiam superarent, ac probè scirent, si præsentem Darij classem superassent, aliam quincuplo maiorem adfuturam. Nacti igitur occasionem, vbi primùm viderunt Iones negantes se in officio futuros, lucrificandam putauerunt suorum sacrorum atque priuatorum conseruationem. Æaces autem, cuius orationem admisere Samii, filius Sylosontis AEacis filii fuit, Sami tyrannus, ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmodum alij Ioniz tyranni. Itaque posteaquam Phœnices nauigare aduersus Iones cœperunt, Ionesque & ipsi naues in cornua digestas producere, ac propius ventum est, præliūq; consertum, tunc quānam Iones

1 Quanta-
cunq; futura
est.

nes ignaui, quive egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in alium reiicit culpam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cum AEace composuerant, sublati velis ex acie excessisse, Samumque abisse, præter decem naues, quarum trierarchi permanserunt dimicaruntque, nolentes dicto audiētes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit ut ipsorum nomina à maioribus repetita, tamquam egregiorum virorum, in lapide scriberentur: extatque is lapis adhuc in foro. Lesbij videntes Samios qui iuxta erant fugam capeßere, idem fecere quod Samij. Quum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perstitere, Chij præcipue circumuenti sunt, & quia nolebant perfide agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naues quum præberent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt si illorum similes essent: sed relictis cum paucis sociis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum ceteris in terram suam perfugerunt. Quorum verò naues inualidæ erant, quia laceratæ, iis Chij insequente hoste ad Mycalem fugientes, impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et quum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbem contenderunt, quum illic à mulieribus sacra legiferæ Cereris fierent. quos armatos Ephesij ingressos agrum suum videntes, quum de eis nihil audissent, suspicati fures esse & ad mulieres tendere, vniuersi ad vim arcedam procurrerunt, Chiosque interemerunt: & hi quidem hoc casu occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquam res Ionum accifas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, (probe sciens eum cum cætera Ionia direptum iri) sed ut erat, recta contendit in Phoenicem: vbi nauibus onerariis spoliatis, raptaque ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit: atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Carthagenenses ac Tyrrenos. At Perse, victis pugna nauali Ionibus, Miletum à terra atque mari obsederunt, suffossisque muris, & omni genere tormen-

1 Quin & Ionum bona pars idē faciebat. Inter eos verò qui in pugna perstiterunt, Chij asperrimè tractati fuerunt, quippe qui egregia facinorā ederēt, nullumque labore detrectarent. Qui (ut sup,

1 Funditus
euerterunt.

2 Milesiis au-
tem in hunc
modum à Per-
sis affectis, Sy-
baritæ qui vr-
be sua exacti
Laon & Sci-
dron incole-
bant, gratiam
parem non re-
penderunt. Si-
quidē Sybari
olim à Croto-
niatis capta
Milesij om-
nes pube-
res capita ra-
sitare instite-
runt, ingen-
temq; luctum
præferre ob
calamitatem
Sybaritarum.
Dux enim il-
læ ciuitates
omniū quas
nouimus ma-
ximè inter se
hospitiū con-
iungitæ fue-
runt. Non sic
autem Athe-
nienſes vt Sy-
baritæ: qui
quum mani-
festa alioquin
indicia con-
dolſcentiæ
multifariam
eam ob cau-
ſam dedif-
ſent, inſuper
Phrynicho

tragœdiam de Mileto capta ſcribente per ſcénicoſque edente, quum thea-
trum ipſum in lacrymas verſum eſſet, ipſi Athenienſes poematis authorem
mille drachmis mulctarunt, tâquam proprias eorum calamitates commemo-
raſſet. Ita Bud. hunc locum interpret.

rorum admoto, eam¹ ab arce acceperunt ſexto quàm re-
bellauerat Ariſtagoras anno, atque diripuerunt: vt defun-
cta ſit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem
Argiuſis apud Delphos de ciuitatis ſuæ ſalute conſulenti-
bus, oraculum promiſcuum redditum eſt, quod in ipſos qui-
dem Argiuos tēdebat, ſed ex adiectione ad Mileſios. Quod
quatenus ad Argiuos pertinet, quum ad eum locum vene-
rimus, referemus: quatenus autem ad Mileſios, ita habet,

Tunc quoque commentrix operum Milete malorum, ec

Per multis cæna et præſtantia munera aſies. ec

Crinitisq; pedes tua pluribus abluit Sxor: ec

Noſtri erſt aſt alijs delubris cura gemellis. ec

Hæc tunc Mileſiis contigerunt, quum ex iis plerique viri à
Perſis, qui criniti erant, ſunt caſi, vxores ac liberi in præ-
dam ceſſerunt, templumq; quod erat in geminis, & de-
lubrum, iuxta oraculum deſlagrarunt. Pecuniarum autem
quæ in hoc templo erant, ſæpe alibi mentionem fecimus.
Mileſij conſeruati à cæde, dehinc Suſa perducti ſunt, quos
rex Darius nulla alia pœna afficiēs, collocauit in vrbe Am-
ba ad mare quod rubrum vocatur ſita, vbi fluuius Tigris
eam præterfluens exit in mare. Agrum Mileſium vrbi cir-
cumiectum atque planitiem ipſi Perſæ obtinuere, monta-
na Caribus Pedæſenſibus poſſidenda dederunt.² Hæc Mi-
leſiis à gente Perſarum paſſis non reddiderunt vicem Sy-
baritæ, qui vrbe exuti Laon & Scidron incolebant. nam Sy-
bari à Crotoniatis direpta, vniuerſi Mileſij qui puberes e-
rant capita deraſerunt, & ingentem luctum exhibuerunt.
Ex omnibus enim ciuitatibus (quas nouimus) hæ præcipuè
mutuo hospitiū iungebantur. At non item Athenienſes,
ſed Mileti expugnationem ſe permoleſtè tuliffe cum alijs
multis rebus declararunt, tum verò hac, quòd Phrynicho
docente fabulâ quam de Mileto direpta fecerat, theatrum
illacrymauit, & Athenienſes eum, quòd domeſtica mala
refricuiſſet, mille drachmis mulctauerunt, adiecto inter-
dicto nequis poſtea ea fabula vteretur. Et Miletus quidem

Mileſiis

Mileſiis deſolata eſt. Samiis autem iis qui aliquid habebāt, adeo non id quod fui duces erga Medos fecerant, probabatur, vt iniro ſecundum pugnam naualem conſilio, viſum ſit, priuſquam eò tyrannus Æaces veniret, in coloni- am proſicci, ne manentes & Medis ſeruirent & Æaci. Et- enim per hoc idem tempus Zancłai (qui ſunt Sicilienſes) miſſis in Ioniā nuntiis, ſolicitabant Iones ad Pulchrum littus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc autem littus quod Pulchrum dicitur, Siculorum quidem eſt, ſed ad Tyrrheniā Siciliæ vergit. His ergo ſolicitantibus, ſoli ex Ionibus Samii cum iis qui effugere Mileſiis eò conſeſ- runt. Quibus in Siciliā tendentibus, iam quæ appulſis Lo- cros epizephyrios, hoc rei contigit, vt interea Zancłai vnā cum ſuo rege (cui nomen erat Scythēs) obſiderent urbem Siculorum, vt eam expugnarent. Id quæ quum audiſſet A- naxileus tyrannus Rheginus, quòd erat Zancłæorum ho- ſtis, adiens Samios, ſuaſit ſatius eſſe vt Pulchrum littus, ad quod nauigabant, valere ſinerent, & Zancłam occuparent viris deſertam. Samij perſuaſi Zancłam occuparūt. Id Zan- cłai quum audiſſent, vrbi ſuæ ſuppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gelæ tyranno. erat enim is eorum ſocius. Qui poſteaquam ad illos iuuandos cum exercitu venit, Scythæ Zancłæorum monarcho, tanquam vrbis deſertori, & fra- tri eius Pythogeni vincula indidit, eos quæ in oppidum Iny- cum relegauit : at cæteros Zancłæos Samiis (cum quibus
350 publicè loquutus fuerat) dato & accepto iureiurando, pro- didit, pacta mercede vt ¹ dimidium omnis prædæ urbicæ atque captiuorum ipſe haberet, item omnia quæ in agris eſſent : quanquam pleroſque Zancłæorum titulo captiuo- rum in vinculis habebat, ² quorum ſummos quos quæ tre- centos Samiis occidendos tradidit : quod tamen illi facere noluerunt. Cæterum Scythēs Zancłæorum monarchus ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc tranſmiſit in Aſi- am, aſcendit quæ ad Dariū regem : quem Darius iuſtiſſi- mum vitorum omnium cenſuit qui è Græcia ad ſe aſcen- diſſent. nam quum exorato rege in Siciliā abiſſet, rur- ſus è Sicilia ad regem rediit : donec natu grandior ac ³ bea- tus apud Perſas exceſſit è vita. Samij itaque Medis liberati, Zāclam urbem pulcherrimam nullo negotio adepti ſunt.

¹ Dimidium
torius ſupelle
tilis & man-
cipiorum quæ
in vrbe ef-
ſent, ipſe hab.

² Ex quibus
Zancłæis tre-
centos qui
primores in-
ter ſuos erāt.

³ Prædiues.

Cæterum post nauale prælium pro Mileto gestum, Phœnices iubentibus Persis AEacem Sylofontis filium tanquam de ipsis bene meritum, & qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quæ ciuitas, sola ex omnibus quæ à Dario rebellauerant, ea fuit cuius neque vrbs neque templa incenderentur, quod in pugna nauali à sociis defecisset. Statim expugnata Mileto Persæ Cariam cepere, ciuitatibus partim se vltro deditibus, partim vi adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histiazus autem Milesio, dum circa Byzantium agit, & Ionum onerarias naues quæ è Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuntius de rebus ad Miletum gestis. itaque negotijs ad Hellespontum pertinentibus Bisaltæ Apollonphanis filio Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij quem vocant Concaua regionis, quod ab eius præsidio non reciperetur, congressus, per multos eorum interfecit: simulq; cæteros Chios, utpote ex pugna nauali malè affectos, subegit, quodā ex eorū oppidulo cum Lesbij progrediens. Sed videlicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates vel ciuitati vel nationi, solent signis prænuntiari, etenim Chijs ante hanc cladem ingentia signa contigerant: vnum, quod ex choro centum iuuenum quos miserant Delphos, duo omnino rediere, nonaginta octo pestilentia absumptis: alterum, quod sub idem tempus, paulò ante naualem pugnam. tectum supra pueros literas discantes corruit, ita ut ex centum viginti pueris vnus omnino euaserit. hæc eis signa deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem naualis pugna Histiazus cum Lesbij, qui¹ Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histiazus autem illinc cum multa Ionum & AEolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti quum esset nuntiatum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atque in Lesbum traiecit cum omnibus copiis: & illinc,² quod copias suas formidabat, traiecit in prouinciam Atarnis, tanquam frumētandi gratia tam illinc, quàm ex agro Caico qui erat Myforum. Erat in his locis fortè Harpagus, vir Persa, non parui exercitus dux,

¹ Chios iam malis confectos facile subegit.

² Quod eius copiar sibi metuerent.

dux: qui cum Histiazō egresso in terram, certamine commisso, & ipsum Histiazum viuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. hūc autem in modum captus est Histiazus: Dum Græci cum Persis pugnaret apud Malenam regionis Atarnitidis, ac diu perstarēt, mox equitatus emissus in Græcos impetum dedit. quo ex facto versis in fugam Græcis, Histieus haud credens ob presentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quādam vitæ cupiditatem captus est: qui ut fugiens capiebatur à quodam Persa, utq; ab eodem erat transfodiendus, sese Milesium Histieum esse, lingua Persica utens indicauit. Quē opinor, si seruatus ad regem Darium perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, remissa ei à Dario culpa: nunc, ne id contingeret, néve fu-
ga elapsus apud regem magnus rursus existeret, Artaphernes Sardium prætor & Harpagus qui ceperant eum, Sardis perductum, in crucem sustulerunt, *tamen truncum. nam* caput sale conditum Susā ad regem Darium detulerunt. Ea re audita Darius obiurgatis qui id fecerant, quod hominē viuum in conspectum suum non adduxissent, iussit Histia caput eos elorum atq; obuolutū sepelire, tanquam viri de ipso ac de Persis bene meriti. Ita res Histia se habuerunt. Persarum autem nauticæ copię circa Miletum hybernantes, altero à profectiōe anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbū, Tenedum: quarum insulatum ut quāq; capiebant, ² euer-
riculabant. Euerriculant autem hunc in modum: ³ Viri in sagenam
manum inutuō tangentes, à mari aquilonari ad australe includebant.
pertransiunt: post hæc omnem insulam peragrant, venando homines. Ceperunt quoque in continente vrbes Iades
eadem ratione, præterquam quod non euerriculabant homines. neq; enim non poterant. Hic autem non falsò cesserunt ea quæ duces Persarum minati sunt Ionibus, quum
³ Vir manu viri prehensa.
¹ Prehensis manibus.
² Gall. Se prenāz rous par la main.
ex aduerso castra haberent. nam posteaquam potiti sunt viribus, formosissimos quosque puerorum seligentes castrauerunt, exectis testibus facientes eunuchos: virginesq; forma præstantissimas ad regem transportarunt: & super hæc, vrbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in seruitutem redacti, primū à Lydis, bis deinceps à Persis. Profect⁹ ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad

læquam sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. nam quæ sunt ad dexteram, iam subacta erant à Persis per continentem. Hellesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua frequentes sunt vrbes, & Perinthus, & muri super Thraciam, & Selymbria & Byzantium. Quorum Byzantij, & qui vteriori in littore sunt Chalcedonij, ne expectauerunt quidem aduentum Phœniciaë classis, sed relictis suis vrbibus, in interiora Euxini ponti recesserunt, ibique urbem Mesambriam condiderunt. at Phœnices his vrbibus quas commemorauimus incensis, ad Præconnesum & Artacen se conuertunt. Quibus & ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euerfuri cæteras vrbes quas superiore accessu non euerterant. nam Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quod ipsi Cyziceni, iam ante aduentum hunc classis Phœnicum sub rege erant, quum se OEbari filio Megabyzi qui Dascylii præses erat, dedissent. Cæteras Chersonesi vrbes (præter Cardiam) Phœnices subegerunt: quorum vsque ad id tempus tyrannus erat Miltiades, filius Cimonis, nepos Stefageræ: cuius imperij author fuerat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modum: Dolonci Thracæ qui Chersonesum hanc tenebant, quum ab Absinthijs bello vexarentur, reges suos, vt de bello consuleret, Delphos miserunt. quibus Pythia respondit vt coloniz in suam terram deducendæ eum authorem asciscerent qui primus eo templo abeuntes hospitio inuississet. Dolonci sacram viam ingressi, per Phœnices atque Bœotios iter fecerunt. à quorum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate Athenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus, dominabatur tamen & Miltiades Cypseli filius & familia¹ Tethrippotrophi,² ab Æaco & Ægina oriundus, nuper familia facta Atheniensi, cuius author extitit Philæus Æaci filius. Miltiades hic, vt sedebat in domus suæ vestibulo, cernens Doloncos prætereuntes, non illius loci vestem gerentes, neq; tela, homines inclamauit: accedentibusque obtulit domicilium & hospitum congiarium. Illi in domum excepti & hospitaliter accepti, aperuerunt ei oraculum, precesque addiderunt vt deo obsequeretur. Miltiades ea oratione audita, cōfestim persuasus est, vt qui pertæsus imperium Pisistrati cuperet illinc emigrare: protinusque

¹ Vide. quod paulo post dicit de palma quam hic quadrigario curriculo repositauerat. ibi enim est ὁ δῶμα ἀνέστης πρὸς τὸν πύλον, ut hic ceteris πρὸς τὸν πύλον. quod (ut verba sonant) significat. Ex familia quadrigarum equos alite. vel. equos ad quadrigarum cursum. Ex quo uidetur voluisse lectores splendorem opulentiamque domus colligere.

² Longius quidem repetita origine ab Æaco & Ægina oriundus, at propius repetita. Atheniensis, quum Philæus Æaci filius, ex hac familia primus Atheniensis fuisset.

tinusque Delphos se contulit oraculum consulturus nun-
quid faceret quod à Doloncis rogaretur. Iubente Pythia,
ita Miltiades Cypseli filius, (qui quadrigario curriculo pri-
us Olympiacam palmam reportauerat) vnà cum Dolon-
cis nauigauit, assumptis Atheniensium voluntariis quibus-
que ad expeditionem ineundam: & vbi locum illum te-
nuit ab iis qui se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante
omnia Chersonesi isthmum, *id est breuem inter duo ma-
ria intercapedinem*, ab vrbe Cardia ad Pactyam muro
præcepit, ne ab Absinthiiis regionē incurstantibus infestari
posset. sunt autem isthmi sex ac triginta stadia. ab hoc au-
tem isthmo introrsus, omnis Chersonesus quadringento-
rum viginti stadiorum est longitudinis. Miltiades igitur,
interseptis faucibus Chersonesi, atque hoc modo Absin-
thiis cohibitis, primis cæterorum Lampfacenis intulit bel-
lum: illi dispositis insidiis eum vinum cepere. Ea re Cræsus
Lydus audita (erat autē Cræso Miltiades charus) per nun-
tios Lampfacenis præcepit vt hominem missum facerent:
alioqui se illos in morem pini extriturum cōminatus est.
Hac oratione nutantibus Lampfacenis, quid sibi vellet
quod Cræsus minabatur se illos in morem pini extritu-
rum, vix tandem quidam è maioribus nātū intelligens,
quid illud esset exposuit, inquires pinum ex omnibus ar-
boribus solam esse quæ excisa nullam sobolem remittat,
sed prorsus emoriatur. Eapropter veriti Cræsum Lampsa-
ceni, solum Miltiadem remiserūt. Ita Miltiades ob Cræ-
sum euasit: qui postea sine liberis moriens, imperium atque
opes tradidit Stesagoræ, Cimonis sui è matre germani fi-
lio. - Cui defuncto Chersonisæ vt mos est conditori vrbis,
sacrificant, certamenque equestre ac gymnicum statuto
tempore celebrant, in quo nulli Lampfacenorum certare
permittitur. Durante autem cum Lampfacenis bello, con-
tigit vt Stesagoras quoque liberis orbis decederet, apud cu-
riam percussus securi in capite à quodam qui se trāsugam
verbis simulabat, sed te ipsa quàm hostis erat atrocior.
Stesagora hunc in modum defuncto, tum Pisistratide Milti-
tiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad
suscipiendas in Chersoneso res dimiserunt: in quem etiam
Athenis beneficia contulerant, tanquam non sanè conscij

1 Hæc Vallæ nō
è suæ addidit.
nam in vulga-
tis quidem edit.
desunt, in vet.
autem codic. le-
guntur hæc ver-
ba, πικρὸν μὲν
στειλὸν καὶ οὐκ
ἐν πρὸς λόγῳ,
τὸ δὲ ἐκ τῆς
ἐκείνου τοῦ σπινθῆρος
ἀπορίας,
πρὸς τὸν ποταμὸν ἐν
ἐκείνῳ. qui er-
ror ex repetitio-
ne eiusdem ver-
bi ἐκείνου con-
tigit, librarj
culis alterum
transsientibus.
2 Hostis erat,
& temerari⁹.
vel, & ita præ-
cipuus. Ad ver-
bum, Subfermi-
dus.

1 *Suspectus est hic locus in vulgat. edit. Gr. & in primis est potius Vlciscens, quod hic accipiendum fuerit pro Vltionem moliens.*

2 Quingentos alens auxilios.

3 Huic Cimonia filio Miltiadi, quum nuper in Chersonesum venisset, molestia maiores quam antea contigerunt. tertio enim quam hæc gesta sunt anno, à Scythiis fugatus fuerat. nam quum Scythæ Nomades à rege Dario irritati, cōserto agmine ad hanc Chersonesum usque progressi essent, illis inuadentibus obistere non ausus, è Chersoneso aufugit, donec post Scytharum discessum, eum Dolonci re-

duxerunt. Hæc inquam tribus ante annis configerant quam ista ei euenerunt. Tunc enim quum Phœnices, &c. *Lego autem ex vet. cod. τῶν καταλαβόντων pro κατεχόντων in priore loco, ut sit καταλαμβάνειν ἄλλα τῶν καταλαβόντων πρὸ κατεχόντων ἄλλα, eo sensu quo postea dicit τῶν τῆς μὲν κατεχόντων. Illud autem, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ὁρῶν. fortasse interpret. Chersoneso exulabas, quod videlicet cum illis congregari ausus non esset. Cui interpretatōni quadrat καὶ ἔχοντες.* 4 Neque hoc anno vlla Persis aduersus Iones contentio exitit: imò magno Ionum commodo factum hoc fuit, quod sequitur videlicet, est

mortis Cimonia patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut venit in Chersonesum, domi sese continebat, in honorem videlicet Stesagoræ fratris. Quod quum audissent Chersonitæ, undique ex omnibus ciuitatibus principes congregati sunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam venerunt illuc, in vincula coniecti sunt, & Miltiades Chersonesum obtinuit, conductis auxiliariis: filiamque Olori regis Thraciæ Hegesipylam duxit uxorem. Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria, sed grauias sanè negotia exceperunt. nam tertio quam hæc gesta sunt anno è Chersoneso profugit, non ausus expectare venientes Scythas Nomades: qui à rege Dario irritati, coactis copiis ad hanc usque Chersonesum processerant. Illis digressis eum rursus Dolonci reducere, tribus annis antequam aliis curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum esse quum audisset, quinque cum triremibus (quas præsentibus facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit, soluens ex vrbe Cardia. Qui dum per sinum Nigrum transmissa Chersoneso cursum tenet, Phœnicum classe circumuentus, ipse quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit, quintam verò Phœnices insequuti ceperunt, cui præerat Miltiadis filius natu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis, sed ex alia muliere. Eum Phœnices quum Miltiadis filium esse cognouissent, ad regem perduxerunt, rari se magnam apud eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda apud Iones sententia suasisset ut Iones Scythiis rogantibus soluta rate domum abire, obtemperarent. Oblato tamen sibi Metiocho Darius tantum abest ut quicquid mali fecerit, ut permultis eum bonis affecerit. donauit enim domo, facultatibus, uxore etiā Perside: ex qua liberi geniti sunt qui inter Persas censentur. Miltiades autem ex Imbro Athenas peruenit. Neque hoc anno quicquam

est, à Persis amplius in Ionas sæuitum, sed benignè sanè cum eis actū. Hoc anno Artaphernes Sardii præles, accitis hostiū nuntiis, adegit Iones ad pactiones inter se faciendas, ¹ de tradendis mutuò iis qui iniurias intulissent: néve quid iniuriarum inuicē ferrent aut agerent. Ad hoc adactis Ionibus, per parafangas (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisit: regionatimq; vectigal instituit quod regi pederet: quod vectigal ab Artapherne institutum, ad meā vsq; ætate qui illic fuere pependunt, eadē penē qua prius conditione institutū. Et hæc quidem illis pacata erāt. Ceterū incūte statim vere aliis ducibus ab rege abdicatis, Mardonius Gobriæ filius, adhuc adolescens, & recēs in matrimoniu accepta Darij filia Artozostra, ad mare descendit, per magnas ducens peditū classiariorumq; copias. Qui cū exercitu postquā in Siciliam peruenit, ipse cōscensa naui cum classe abiit, aliis ducibus pedestres copias in Hellespontum ducentibus. Posteaquam autē præteruectus Asiā in Ioniam peruenit Mardonius, ² hic rem ego referam iis Græcis qui non assentiūtur, Otanem inter septē Persas suasisse potiorē esse Persis statum populare, ³ abdicatis tyrannis. Mardonius statū popularem in ciuitatibus cōstituit. his actis, in Hellespontū ire contendit: vbi coacta ingenti vi nauium ac peditatus, eas copias traiecit Hellespontū, perq; Europā iter Eretriam versus atq; Athenas faciebat. Hæ igitur ciuitates ⁴ prætextus à Dario erant belli inferendi: sed in animo habebat quā plurimas posset Græcarū ciuitatum subigere. Nā & classe Thasios nec manū ex aduerso leuātes subegit, & peditatu Macedones, vltra eos qui iā seruiebant, in seruitutē redegit. etenim quæ intra Macedones sunt nationes, iam subactæ erant. Hæc classis è Thaso transmittēs, ac terram legens, ad Acanthum vsq; processit: & ex Acantho soluens, dū Athon circumuertit, ventus aquilo vehemens atq; admodū atrox & intolerābus dicitur in eam ingruisse, nauiumq; plerasque ⁵ in Athon propulsas, ad trecentas afflixisse, vt supra viginti millia hominum interierint: partim quod à feris rapti, partim quod natate nescirent, partim q̃ petris allisi, (nam sæuissimum circa Athō est mare) partim gelu absumpti. Et cum nautico quidem exercitu ita auctum est. Mardonium autem cum pedestribus copiis in

¹ Vt rationi
mutuò red-
dendæ obno-
xij essent, vt-
que à mutuis
direptionib⁹
abstinerent.
*Vel, Vt iniurias
mutuò persequi
ex iure possent.*
² Mardonius
enim abdic-
tyrannis, *Vel,*
abrogato tyrann
nis imperio,
starum pop.
³ Prætextus
expeditionis
ipsis erant.
⁴ In Athon
propulsi, &
ex nauibus
quidē trecentas,
ex homi-
nibus supra
viginti millia
interiisse.
Quum enim
feris abundan-
tissimū sithoū
mare quod
circa Athon
(id est, hæc Ma-
ris pars que est
circa Athon)
alij à feris ra-
pti, alij petris
allisi, alij q̃
natate nesci-
rent, nonnulli
& frigore in-
teribant. Eē
cum nautico
q. ex.

Macedonia statim habentem Thraces Brygi sub noctem inuasere, & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium vulnerauerunt. Sed non tamen seruitutem Persarum deuitare potuerunt. nam Mardonius non prius ex iis locis decessit quàm illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob eam quam aduersus Brygos in exercitu terrestri, tum ob maiore quam in classe ad Athon acceperat calamitatem. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta rediit in Asiam. Insequentis anno Darius ante omnia Thasios à vicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuntio iussit diruere muros, & naues in Abdera transportare. nam Thasij, vt qui ab Histiazō Milesio fuerant obfessi, & prouentus magnos habebant, ¹ pecunia multa utebantur cum in compingendis nauibus longis, tum validioribus muris vrbi circumdandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atque ex ¹³³ metallis. ex fossitia quidem metallorum aureorum materia, ² septuaginta talentorum. ³ Thasii autem metallis minus, sed tamen ita frequenter, vt si Thasij forent immunes tributorum, fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atque ex metallis ducenta talenta, & quando plurimum, trecenta. Quæ metalla ipse quoque in-
³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

¹ Pecuniam
*quam ex illis
 magnis prouen-
 tibus habebant,
 impendebat
 in comping.*
² Octoginta.

³ Ex quibus
 admiratione
 digna erant
 ea potissimū.
 quæ Ph.

omnes,

omnes, ad quos eadem petitori legati accessere, tū verò Æginetæ. Qua de re continuo Athenienses irritati sunt, quod putarent hostili in ipsos animo dedisse terram & aquam Æginetas, ut vnâ cum Persa aduersus Athenas militarent.

Itaque libenter occasionem contra Æginetas amplexi, Spartam profecti illos insimulauerunt quod ex eo quod fecerant Græciam prodidissent. Ad hanc delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum rex, Æginâ transmissit, animo præcipuos eius rei authores comprehendendi. Conanti autem illos comprehendere cum alij Æginetæ intercessere, tum præcipuè Crios Polycriti filius, ¹ negans eum gauisurum si quem abduceret Æginetarum. nam id eum facere sine communi consilio Spartiatarum, sed ab Atheniensibus pecunia corruptum: alioqui cum altero rege venturum fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex ² epistola Demarati. Eum Cleomenes ab Ægina discedens interrogauit quod ei nomen esset. Ille respondit quod erat Crios, ³ id est *aries*. Cui Cleomenes, Crie, inquit, iam nunc præferrato cornua, tanquā occursumus magno malo. Spartæ autem per id tempus Demaratus Cleomenem insimulabat, & ipse rex Spartiatarū, sed ex familia inferiore, quæ tamē alia nulla in re inferior erat, (ab eodem enim oriundi) quā quod familia E Vrysthenis, quod primigenius esset, nonnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij, nulli poetarum assentientes, negāt se in eam quam nunc possident regionem deductos à filiis Aristodemi, sed ab ipso Aristodemo regnāte, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli filius. Nec multo post Aristodemi vxorem nomine ⁴ Æginam, (quam dicunt fuisse filiā AVtesionis, qui fuit Tisameni, qui fuit Thersandri, qui fuit Polynicis filius) peperisse geminos: ⁵ eisq; natis Aristodemum morbo decessisse. Lacedæmonios autem qui tunc erant, inito consilio creasse regem è pueris eum qui esset primigenius, ut lex iubeat. Sed nescientes vtrum puerorum eligerent, quum essent similes ac pares: id quum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percontatos genitricem, eaq; negante se dignoscere, sed dissimulāte, quod videlicet (ut credibile est) magnopere cuperet ambos effici reges: ita de hoc dubitantes Lacedæmonios misisse Delphos sciscitatum

¹ Id est, Negās eum impune quonquam Ægin. abduci-
tum.

² Mandato.

³ Arguam.

⁴ Aristodemum autem liberos hos intuitū morbo decessisse.

quid in ea re agerent: & iis Pythiam respondisse ut utrumque puerorum regem ducerent, sed primigenium magis honorarent. Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus incertos quo pacto primigenium reperirent, admonitos fuisse à quodam Messenio, nomine Panite, ut obseruarent utrum puerorum mater priorem lauaret cibaretque: quam si deprehenderent eodem semper modo facit, habituros id omne quod quærerent, & inuenturos quod vellent: sin illa alternando erraret, palam fore ne ipsam quidem quippiam magis nosse, & ut isti aliam rationem inirent. Ibi que Spartiatis ex admonitu Messenij obseruantes matrem puerorum, ignaram cur obseruaretur, animaduertentesque illam præferentem alteri primigenium cibando tum lauando, accepisse puerum qui magis honorabatur à matre, tanquam primigenium, publiceque alendum curasse, imposito ei nomine EVrysthenei iuniori, Procle. Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per omne vitæ tempus inter se dissensisse, & iidem eorum posteros perseuerasse. Hæc soli Græcorum Lacedæmonij aiunt. At hæc quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Dorien-
 sum reges usque ad Perseum Danaes à deo genitum, recenseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. iam tum enim isti inter Græcos censebantur. Ideo autem dixi, usque ad Perseum, nec altius repetij, quod, nullum Perseo cognomentum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi
 154 Amphitryon. Itaque à me rectam rationem sequente dictum rectè est usque ad Perseum. A Danae verò Acrisij filia retrorsum patres eorum recensendo, constabit principes Dorien-
 sum¹ ex AEgypto oriundos. Hæc generis recensio ex commemoratione Græcorum facta est. Ut autem à Persis fertur, Perseus ipse, quum esset Assyrius, factus est Græcus, non tamen progenitores eius. nam progenitores Acrisij² recensere ad progeniem Persei nihil attinet: eosque (quemadmodum Græci aiunt) AEgyptios fuisse. Hæc de his hæcenus. Quod autem regnum Dorum, quum AEgyptij essent, sibi traditum acceperint, hoc (quoniam ab aliis dictum est) omitemus: quæ verò alij non attigerunt, eorum faciemus mentionem.³ Has dignationes regibus Spartiæ tribuerunt; duo sacerdotia, Iouis
 Lacedæ-

¹ AEgyptios fuisse indigenas.

² Nullam habere cum Perseo consanguinitatem.

³ Has dignitates. Vel, Hos honores.

Lacedæmonij & Iouis cœlestis: & ius belli in quamcunq; libuerit regionem inferendi, vt id nulli Spartiatarum prohibere fas sit, alioqui piaçulari crimine teneatur. Vt in expeditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postremi sint. Centum delecti viri eis in militia custodes adfint. ¹ In egressibus vtantur quotcunque pecoribus libuerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga accipiant. Bellica hæc. Alia sunt quæ pacis tempore eis tribuuntur: Vt quoties aliqua publica euisceratio sit, primi in cœna reges discumbant, & iis primis distribui incipiat vtrique eorum duplum omnium quàm cæteris conuiuiis: ² libaminaq; immolatorum & coria, eorum sint. Singulis quoque calendis instantis mensis, singula pecora vtrique è publico dentur Apollini immolanda: & farinæ medimnus, *id est sex modia*, & vini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulorum certaminum certis locis præsideant. ³ Liceatq; quibuscunque libeat ciuibus inniti, & vtriq; binos eligere Pythios. (sunt autem Pythij qui Delphos ad consulenda oracula mittuntur, quique publicè cum regibus pascuntur.) Regibus ad cœnam non euntibus mittantur bini farinæ chœnices, *id est semodia*, & vini singulæ cotylæ, *id est sextarij*: præsentibus dupla dentur omnia. Eadem ratione à priuatis quoque inuitati ad cœnam honorentur. ⁴ Vaticinia quæ de virgine pupilla, vtri danda sit, eîne cui mater, an cui pater desponderat: necnon de viis publicis: & si quis adoprium filium ⁵ facere velit inuitis regibus. Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu qui cõstat ex duodeviginti senibus: si eò nõ accesserint, eorũ maximè propinqui duo senatores ius regũ oblineâr, duos calculos ponedi, tertium pro seipsis. Viuentibus hæc regib⁹ à republica Spartiatarũ tribuitur. ista, defunctis: Equites p̃vniuersam Laconicâ obitũ regis enũtiant: fœminæ per urbẽ circueuntes ollas

y iiii

ex aliis ciuitatibus adueniebant, iisq; quæcunque poterant humanitatis officia præstabant.

⁴ Vaticinia autem quæ eduntur, vt ab iis custodiantur, vel afferuntur. Vt soli reges de his solis iudicium ferant: de virgine ad quam tota hæreditas deuenerit, quis ex iure illam in vxorem ducere debeat, si pater eam nõ desponderit. *Ad verbum, Cui obueniat illam habere. i. in quem cadat. Sic Gall. A qui il vient, pro. à qui il touche.*

⁵ Pacere velit, vt coram regibus faciat, vel in

¹ Quoties in expeditione proficiscuntur, vtant.

² Et vt primis in libationibus locũ obtineant, coriaq; immolatorum pecorum, eorum sint. Singulis quoque calendis, & septimo quoque die mensis ineuntis, vixima perfecta vtrique illorum datur in Apollinis æde. *Illud autem igitur nota, (id est, ad verbum, perfecta vixima, & quasi omnibus suis numeris absoluta) variè exponitur.*

³ Liceatq; illis quos velint ex ciuibus proxenos constituere, vel creare. *Erãs autem proxeni qui totius urbis nomine hospitio excipiebant qui*

*1 Mortuo
rege Lacedæ-
moniorū co-
guntur pro-
sequi funus
aperto pecto-
re totius La-
cedæmonia
regionis cer-
ti numeri in-
colæ, exceptis
Spartiatīs. Ita
Camerar. hunc
locum inter-
pret.*

pulsitant. quumque hoc fit, necesse est ex singulis domi-
bus duos ingenuos, marem ac foeminam, luctu foedari,
magnis poenis (nisi hoc faxint) impositis. Eadem autem
circa funus regum consuetudo Lacedæmonis est quæ
barbaris Asiæ, nam plerique barbarorum eodem ritu
in mortibus regum utuntur, Siquidem, posteaquam
mortem obiit Lacedæmoniorū rex, oportet eius exequiis
adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quos-
que Spartiarum, qui sunt numero vicinorum. Quorum
& item seruorum atque ipsorum Spartiarum postea-
quam multa millia in vnum coacta sunt, promiscuè cum
mulieribus frontes suas intrepidè pungunt, & vlulatu im-
menso utuntur, vltimum quenque regum dicentes sem-
per fuisse optimum. Qui verò regum in bello perit, eius
simulachrum quum expresserunt, in toro bene strato
effertur. cuius tumulatione decem dies iustitium est, nul-
lusque magistratuum confessus, sed luctus continens. In
hoc quoque cum Persis isti conueniunt, quòd defuncto
rege alter qui succedit, liberat ære alieno quicumque Spar-
tiata aliquid aut regi aut reipublicæ debebat: & apud Per-
sas item qui rex creatus est omnibus ciuitatibus tributum
quod debebant remittit. Cum Ægyptijs etiam Lacedæ-
monij in hoc congruunt, quòd eorum præcones & tibi-
cines & coqui in paterna artificia succedunt: & coquus
è coquo, & tibicen è tibicine, & præco ex præcone gigni-
tur: neque vlli propter vocalitatem alijs insidiantes seiplos
ingerunt, sed in paterno opere perseverant: atque hæc qui-
dem ita fiunt. Cleomenem autem tunc quum apud Æ-
ginam esset, communi Græciæ bono operam dantem
in simulabat Demaratus, non tam Æginetis studens, quàm
inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes ab Ægina re-
uersus consultabat ut regno submoueret, ob hanc rem
intendens in eum actionem: Ariston Spartæ regnum ob-
tinens, quum è duabus vxoribus liberos non susciperet,
& in se culpam eius rei non esse agnosceret, tertiam duxit
vxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam
Spartiatæ, cuius opera ex omnibus ciuibz maximè ute-
batur: cui viro erat vxor speciosissima, ex turpissima talis
facta. siquidem hanc mala forma præditam esse cernens
nutrii

nutrix sua, idque parentes eius, utpote locupletes, ægre ferre, hoc excogitavit, ut puellam singulis diebus baiularet ad Helenæ templum. quod est in loco qui dicitur Therapne, supra fanum Phœbi. eò quoties nutrix intulerat puellam, stans ante simulachrum, deam precabatur ut alumnâ deformatate liberaret. Cui aliquando exeunti è templo mulier quædam apparuisse fertur, atque interrogasse illam quidnam in vlnis gestaret: & quum nutrix se infantem gestare respondisset, iussisse sibi ostendi. Quumque negaret nutrix se id facturam, quòd infantem parentes sui veruissent ostendi cuipiam, instituisse iubere prorsus ut sibi ostenderetur. ¹ magni enim facturam illam si à se infans conspiceretur. ita nutrice puellam ostendente, demulcentem caput puellæ dixisse, futuram eam omnium Spartanorum formosissimam. atque ab eo pristinam speciem decidisse. Hanc, quum ad nubilem peruenit ætatem duxit vxorem Agetus Alcidis filius, ille amicus Aristonis. Eius mulieris amore citatus quum esset Ariston, hanc rem commentus est: Ageto sodali suo, cuius illa erat vxor, recepit se dono daturum vnam è suis rebus quamcunque ille optaret: atque inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Agetus nihil de re vxoria suspicatus, quum videret Aristoni quoque vxorem esse, accepit conditionem, & in eam rem iurandum interposuit. Cui mox Ariston è suis rebus pretiosis donauit quâ ille elegit. Ipse vicissim, quum eius partes petendi muneris ab illo fuerunt, ² ibi optauit vxorem eius adferri. Agetus dicere, se præter hoc vnum cætera annuisse: iureiurando tamen adactus ac dolo seductus, ³ ad eam ducendam abiit. Ita tertiam hanc Ariston repudiata secunda, duxit vxorem. ⁴ quæ circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decem mensibus, hunc ei genuit Demaratum. Ariston, quum ei sedenti in basilicâ cum ephoris quidam famulus nuntium nati filij attulisset, sciens quo tempore duxisset vxorem, deductis in digitos mensibus, dixit cum iureiurando, Hic non est filius meus. Quod audientes ephori, haud magni fecere improsentiarum: sed posteaquam puer adoleuit, poenituit Aristonem dicti, opinantem utique filium suum esse Demaratum: cui ideo nomen impostum est Demaratus, id est

¹ Nutricem autem, quum videret mulierem illam magni æstimate, infantem à se conspici, ei tandem ostendisse. Hæc autem, caput puellæ demulc. dixisse, &c.

² Illius vxorem abducere studebat.

³ Eam abducere permisit.

⁴ Quæ intra breuius tempore spaciū, & non exact. Id est, Intra breuius quam decem mensium spatium.

1. Viciſci.

Apopulo votis petitus, quòd ante eum natum omnis populus vota fecit vt Ariſtoni, omnium ante id tempus regum probatiſſimo, filius gigneretur. ea de re id nomen impoſitum eſt. Interiecto deinde tempore Ariſtone vita functo, Demaratus obtinuit regnum: ſed videlicet neceſſe erat vt id quod auditum fuerat, hominem regno priuaret. Eapropter à Cleomene vehementer inſimulabatur, cum antea quòd ab Eleuſine abduxiſſet exercitū, tum eo tempore quum aduerſus Æginetas cum Medo ſentiētes traiecit Cleomenes. Ergo ingreſſus eum ¹ vrgeret Cleomenes componit cum Leutychide Menaris filio, Agis nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactiōe, vt ſicum regem in locum Demarati conſtituiſſet, ſe aduerſus Æginetas comigaretur. Erat autem Leutychides Demarato inimicus, ob hanc præcipuè cauſam, quòd quum Percala filia Chilonis filij Demarmeni ei deſponſata eſſet, Demaratus inſidioſè hominem coniugio priuauit, præoccupata & prærepta vxore, ac retenta. ob hanc cauſam Leutychidi inimiciæ cum Demarato exitire. Is tunc, Cleomene ſollicitante, contra Demaratū iurauit, neganſe eum rite Spartanoſū eſſe regē, quòd Ariſtonis filius non eſſet, deinde quod iurauerat inſtitit cōfirmare: quòd Ariſton aliquando dixiſſet, quum ei nuntiāſſet famulus ſuus filium ei natum, & menſes conferens, iureiurando negaſſet illum eſſe filium ſuum.

Huic verbo inſiſtens Leutychides pronuntiabat Demaratum neque Ariſtonis filium eſſe, neque rite Spartæ regnare: eiſdem ephoris adhibitis teſtibus qui Ariſtoni aſſidentes tunc hæc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, viſum eſt Spartiatis oraculum quod Delphis eſt conſulendum an foret Demaratus Ariſtonis filius necne. Ibi Cleomenes, ² quum ex ipſius erga Pythiā prouidentia nihil ſuſpicionis eſſet, ſubornat Cobonem quendam Ariſtophanti filium, maxima apud Delphos authoritate, vt perſuadeat Periallæ mulierum vaticinantium antiſtiti, dicere ea quæ Cleomenes volebat dici. Ita Pythia; ſciſcitantibus ijs qui ad oraculum erant miſſi, negauit Ariſtonis filium eſſe Demaratum. quæ tamen reſ ſequenti tempore palàm facta eſt, & Cobon è Delphis profugit, & Perialla honore abdicata eſt. Hactenus quæ

2. In Græco exempl. pro à-
nuis legendū
videtur àrusū,
cuius lectionis
alibi ratio red-
ditur.

quæ ad deponendum regno Demaratum acta sunt. Is è Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam quòd cum eiectus regno gereret magistratum, adessetq; spectaculo gymnopædiarum, *id est palaestra nudorum puerorum*, misit ad eum Leutychides, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandique causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset præfectura post regnum. Eam interrogationem ægrè ferens Demaratus, respōdit se vtrunq; que expertum, illum verò non: & eam interrogationē Lacedæmoniis futuram initium plurimæ aut calamitatis aut felicitatis. Hæc loquutus, velato capite è theatro domum abiit. confestimque præparatum Ioui bouem immolauit: quo immolato, matrem accersijt: quæ quum aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his verbis obsecrauit, Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hunc domesticum, quem tango, precor, promas mihi veritatem: quisnam reuera meus est pater? Nam Leutychides inter conuitia obiecit, te è priore viro grauidam, ita ad Aristonem venisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt te ad domesticum asinarium ventitasse, illiusque me filium esse, qua de re ego te audiens obsecro vt verum dicas. Siquid enim eorum quæ dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multæ. Et multus de hac re Spartæ sermō est, negantium Aristoni fuisse genituram ad filios procreandos. nam si fuisset, priores vxores fuisse concepturas. Hæc Demaratus. Cui mater ita respondens, Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis vt dicam veritatem, omne tibi verum exponetur: Vt me domū Ariston duxit, tertia quàm me duxerat nocte simulachrum tanquam Aristonis ad me venit, quod posteaquā mecum concubuit, corona quam gestabat me circumdedit atque abiit. Dehinc Ariston aduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum dedisse respondi: eoque id abnuente, iuravi, asserens non bene illum facere qui negaret quippe qui paulo antè ingressus, vbi mecum cōisset, coronis me donasset. Ariston, cernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. compertumque est illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianquam aulae extructum, quod vocant Astro-

1 Quale illis
esset magi-
stratū gerere,
qui antea re-
gnauissent.

baci:& vates esse hunc eundem heroem responderunt. Ha-
 bes igitur fili ita vt volebas audire. aut enim ex hoc heroe
 genitus es, paterque tibi est Astrobacus heros, aut ex A-
 ristone. nam eate nocte concepisti. Verum quod tibi præ-
 cipue exprobrant inimici, quod Ariston, quum ei te na-
 tum esse nuntiarum est, multis audientibus negauit te
 suum esse, quia tempus decem mensium non exisset, per
 incertiam talium rerum illi hoc verbum excidit. nam
 mulieres nouem etiam mensium ac septem mensi-
 um partum edunt, non omnes decimum mensem ex-
 plentes. ego autem fili septimestrem te genui. Ipse quo-
 que Ariston non diu post agnouit se per imprudentiam
 id verbum extulisse. Itaque alias orationes de tua genitu-
 ra noli admittere. omnia enim verissime audisti. Nam
 quod ad asinarios attinet, ipsi Leutichidi, & ijs qui talia
 loquuntur, suæ vxores de asinarijs pariant filios. Hæc illa
 dixit. Demaratus auditis quæ volebat, sumpto viatico per
 speciem eundi Delphos ad oraculum consulendum, Elin
 contendit. Eum suspicati Lacedæmonij fugam capestitu-
 rum, insequuti sunt. Sed Demaratus iam ex Elide Za-
 cynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij
 prebenderunt, eiusque famulos: sed Zacynthijs eum dedere
 abnuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regē Darium
 traiecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac
 vrbibus donatus. Ita in Asiam Demaratus abiit, ac tali for-
 tuna usus est, vir cum alijs in multis factis dictisque apud
 Lacedæmonios illustris, tum quod illis olympiadem pal-
 mam quadriugo certamine reportauerat, rem eius so-
 lius, ad ea tempora, regum Spartiatarum. Leutichidi
 autem Menaris filio, qui in regnum amoti Demarati suc-
 cesserat, natus est filius Zeuxidamus, quem nonnulli Spar-
 tiatarum Cynifcon, *sed est casulum* vocabant. is Spartæ
 non regnavit, ante Leutychidem defunctus, relicto filio
 Archidamo. Leutychides orbatu filio, alteram duxit
 vxorem EVrydamen, Menij sororem, Diactoris filiam,
 ex qua nullam prolem virilem suscepit, sed filiam nomi-
 ne Lampito: quam Archidamus Zeuxidami filius in ma-
 trimonium accepit, ab ipso Leutychide datam. At ne Leu-
 tychides quidem ipse Spartæ consenuit, sed has pœnas De-
 marato

marato rependit: In expeditione Theſſalica dux quum omnia faciendi ius haberet, multum pecuniæ per corruptelam dono accepit, ipſeque in re deprehenſus, quum ſederet in caſtris, vtraque manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusque eius exciſa fuit: & Tegez in quam profugerat, mortem obiit. Sed hæc inſequenti tempore acta ſunt. Tunc autem Cleomenes, quum ſibi res in Demaratum bene ceſſiſſet, aſſumpto protinus Leutyche, contendit aduerſus Æginetas, maiorem in modum illis propter ignominiam inſenſus. Ita Æginetæ vtriuſque regis contra ſe aduentu non repugnandum iam ſibi eſſe putauerunt: ex quibus reges adduxere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentiſſimos, cum alios, tum Crium Polycriti, & Caſambum Ariſtocratis filium, qui plurimum habebant potentiæ. Eos in Atticam adductos, penes inimiciſſimos Æginetis Athenienſes depoſuerunt. Poſt hæc Cleomenes, quum eum ſubiſſet metus Spartiatarum, iam manifeſtus maleficij in Demaratum excogitati, in Theſſaliam ſubterfugit: atque illinc in Arcadiam profeſtus, res nouas moliebatur, ſolicitans Arcadas aduerſus Spartā, adigensque eos iureiurando ad ſe ſequendum quocunq; ipſos educeret. Quinetiā in animo habebat primores illorum ad urbem Nonacrin ductos adigere ad iuſurandū per aquam Stygis. In hac autē vrbe ab Arcadibus fertur eſſe Stygis aqua: & eſt videlicet talis ea aqua: E petra emanat aquula, diſtillans in vas quoddā, in gyrū maceria præſeptū. Nonacris autē vbi ſons hic viſitur, vrbs Arcadiæ eſt, ante Pheneon urbē. Talia molientē Cleomenem Lacedæmonij quum animaduertiſſent, timentes ſibiipſis, Spartam reuocarunt ad priſtinam dignitatem. Sed cum reuerſum ſtatim morbus inſaniæ cepit, iam etiam antea ſubinſanum. nam vt cuique Spartiatarum obuius erat, in eius faciem infligebat ſceptrum. Hæc illum facientem ac deſipiſcentem propinqui ſoleis ligneis illigauerunt. Qui cuſtodem digreſſis alijs ſolum remanſiſſe cernens, petiit ab eo gladium. cuſtode abnuente dare, ab initio comminabatur quæ mox ei faceret, donec minis conterritus cuſtos (erat enim ſeruus quidam) gladium tradidit. Eo accepto, Cleomenes à furis incipiens ſeſe detruncabat. In lō-

1 Cleomenes verò arrepto ferro cepit à tibijs ſeſe lacerare. nā conſcindens longis vulnibus carnes, à tibijs ſuſū verſus ad femora perrexit, eque femoribus ad coxas & latera atque ventrem peruenit. Ita Camer. hūc locum interpret.

gum nanq; discindens carnes, è tibijs ad femora processit, è femoribus ad coxarum vertebrae atq; ilia: quousq; peruenit ad vterum, in quo rescindendo, sic expirauit. vt quidem pleriq; Græcorum memorant, quia Pythiam corruperat ad ea dicenda quæ circa Demaratum acta sunt: vt autem soli Athenienses, quod adortus Eleusinem, sanum deorum fuerat depopulatus: vt Argiui, quia eos qui è pugna fugerāt Argiuos, ex Argi templo ipsorum abductos obruncarat:

r Ipsum lucum cōtempui habens incend. Videtur autē hic legisse ἐν ἀργαίῳ pro ἐν Ἀλφειῳ.

& ipsum lucum quem in Argia occupasset, incenderat. Cleomeni enim Delphis oraculū poscenti responsum fuerat, eum Argos esse capturum. qui posteaquam ad flumen Erasimum copias Spartiatarum duxit, quod flumen è lacu Stympthalio manare fertur: hunc enim lacum in voragine condi, & Argis postea exorientē apparere, illineq; iam eam aquam vocari Erasimū. ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immolauit: & quū læta nō essent exta de flumine transmittendo, dixit delectari se quidē Erasino, qui nollet prodere ciues suos, nō tamē ideo Argiuos gauisuros. Moxq; illinc motis castris ad Thyreā venit, & mari taurū quū mactasset, nauibus copias ad regionē Tirynthiam ac Naupliā duxit. Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiā tendunt ad mare. Et quū aduentarent Tirynthū, in loco cui nomē inditū est *Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine, confederūt eregione Lacedæmoniorū. Neq; verò illic pugnam ex aperto reformidabāt, sed ne dolo exciperentur, nam ad hanc rem attinebat oraculū quod Pythia ediderat communiter eis atq; Milesijs, in hæc verba,

* In Græco est Σεπία.

*Verum quando marem prauertet femina uirtrix,
Inter v' Argiuos referet pralustris honorem:
Tunc Argiuarum reddet plerasq; gementes,
Vt venturorum aiat quis quandoq; virorum,
Telo sauius obit sinuoso corpore serpens.*

Hæc omnia Argiuis quum contigissent, metū incutiebant, ideoq; eis visum est præcone hostium esse vtendū: atq; ita esse faciendū, vt quoties præco Spartiata quippiā Lacedæmonijs denuntiaret, idem facerent ipsi. Cleomenes autem animaduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones præco denuntiaffet, præcepit suis vt quū præco denuntiaret prandendum, tunc raptis armis tenderent in Argiuos.

giuos. Hoc exequuti Lacedæmonij, in Argiuos¹ è voce præconis prandentes imperum faciunt, eorumq; cum multos occiderunt, tum plures in lucū Argi fuga elapsos circumfederunt. Qui dum asseruantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit: Sciscitatus quosdā quos secum habebat perfugas, misit præconem ad euocandum nominatim eos Argiuos qui in luco præclusi erant ad se redimendos. est autē apud Lacedæmonios redemptio in singulos viros, binæ minæ. Ita Argiuorū quinquaginta, vt quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interimebat. quod faciens, latebat cæteros qui in fano erant, vt pote denso luco interiecto, nō cernentes quid illi extrinsecus agerent. nisi postquam quidā conscensa arbore, quod fiebat inspexit: vnde non amplius qui euocabantur prodire. Ibi Cleomenes iussit vnumquenq; seruorum lucum materia circumdare: atq; illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, percontatus est quendā perfugarum cuiusnam deorum esset ille lucus. perfuga Argi esse respondit. Quo audito Cleomenes vehementer ingemiscens, O Apollon, inquit, vates, quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturum. conijcio iam exitum habuisse oraculum. Post hæc maiore copiarū parte Spartā redire permissa, ipse cum mille delectis perrexit ad templū Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sacrificare super arā volēs, quā à sacerdote vetaretur, negante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abductum verberare: ac posteaquā immolauit, Spartā abiit. Reuersum inimici ad ephoros citauerunt, crimini dantes quòd pecunia corruptus, Argos, quū facile posset, non cepisset. Quibus respōdit Cleomenes (incertū mihi verè an falsò) se posteaquā templū Argi cepisset, putasse dei expletū esse oraculū, & proinde nō prius tentandā urbē quā sacris operatus sciret an sibi deus illā traditurus esset, an impedimento futurus. Sibi autē apud Iunonis templū litanti effulsisse flāmā è pectorib. simulachri: atq; ita se intellexisse nō expugnaturū se Argos. Si. n. è capite simulachri flāma extitisset, fore vt urbē ab arce caperet: quū verò è pectorib. illa extitisset, id oē fuisse cōfectū qd̄ deus cōfici voluisset. Hęc dicēs, credibilia ac p̄babilia Spartiatīs dicere visus est, multoq; maiore parte sententiā absolutus. Ceterū Argos ita viris desolatū est vt serui eorū res oēs susceperint,

¹ Id est, Preconis
ut præco denū-
tians erat.

² Futurum
fuisse vt urbē
funditus e-
uerteret.

1 Fuitq; mu-
tua inter eos
cōcordia do-
nec ad seruos
venit, &c.

atq; magistratus administrarint, dum filij cæforum ad pu-
berem adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes,
ac reuerſi Argos, mancipia eiecere. Serui eiekti, prælio Ti-
rynthem obtinuerunt, ¹ catenus quidem dum fuit in eis mu-
tua beneuolentia, & donec ad eos venit vates quidam Cle-
ander genere Phigaseus ab Arcadia. is persuasit seruis vt
dominos adorirentur: vnde bellum inter eos diuturnum
exitit, donec Argiui ægrè euasere victores. Ob hoc igitur
aiunt Argiui Cleomenem ad insaniam redactum, malè
perisse. Ipsi autem Spartiatæ negāt ab vllō dæmonio Cleo-
menem ad insaniam redactum: sed conuersatione Scytharum,
intemperanter meri esse factum, & idcirco furio-
sum. Scythas enim Nomades, post illatū sibi à Dario bellū,
ad illum vlciſcendum perstitisse, missisq; Spartam nuntijs
ad societatem faciendam, ita pepigisse, tanquam ex vtro-
rumq; vtilitate foret vt ipsi quidem Scythæ iuxta flumen
Phasin conarentur Medicam regionem inuadere, Spartia-
tæ verò ab Epheso ascendere, & ad certum locum vtriq;
occurrerent. Cum ijs Scythis qui ad hoc missi sunt, consue-
tudinem habuisse Cleomenem aiunt, atq; ex eo nimiam
didicisse potandi intemperantiam: seq; ob id eum insanif-
se arbitrari. Vnde quoties intemperantius bibere volunt,
aiunt, episcythison, *id est age Scytham*. Ita de Cleomene
referunt Spartiatæ. Mihi verò videtur ille has pœnas De-
marato pependisse. Eum autem esse defunctum vbi au-
diere Æginetæ, Spartam nuntios misere, vociferatum con-
tra Leutychidem de obsidibus qui Athenis tenerentur. His
Lacedæmonij, consilio inuito, multum iniuriæ à Leutychide
illatum esse censuerunt, hominemq; dedendum, quem illi
Æginam deportarent pro ijs qui Athenis tenerentur. Hūc
quum essent ducturi Æginetæ, tunc ad eos Theasides Leo-
prepis filius, vir Spartæ probatus, Quid, inquit, viri Ægine-
tæ facere vultis? regēne Spartiatarum deditum à suis ci-
uibus abducere? Si nunc præ iracundia Spartiatæ ita decre-
uerunt, cauete ne quod exitiale malum in vestram regio-
nem (si hoc feceritis) inferant. His auditis Æginetæ ab il-
lo abducendo superſederunt, hac tamen conditione vt se-
cum profectus Athenas Leutychides redderet sibi viros qui
illic depositi essent. Vbi Athenas venit Leutychides, ac de-
positum

positum repoposcit, Athenienses (vt qui reddere nollent) tergiuersari, quòd dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoq; iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides, Facite, inquit, Athenienses vtrum ipsi vultis, si reddetis, sanctè facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Spartz, volo referre: Dicimus nos Spartiarz fuisse tertia abhinc ætate quendam Glaucum Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excellebat, tum iustitia inter omnes optimè audiebat qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore contigisse vt vir quidam Milesius Spartam venerit, hominis conueniendi gratia, atq; ita sit alloquutus, Ego sum vir Milesius, qui ad tuam Glauce fruendam iustitiam venio. Nam quum esset tua fama celebris cum per omnem aliam Græciam, tum verò per Ioniã, apud memetipsum ratiocinatus sum, Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tutò fundata, & ob id videre licet eosdem homines nihil habere pecuniarum. Hæc reputanti mihi atq; consultanti visum est dimidiũ mei census in pecuniam redactum deponere penes te, quòd probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore: tu verò has pecunias accipe, & hanc notam, quam vnà custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniam, ei reddito. Hæc hospes qui Mileto venerat dixit: atq; ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius qui pecuniam deposuerat, Spartam veniunt, Glaucum conueniunt: exhibitaq; notã pecuniam reposcunt. Ille enim vero repellere homines, atq; his verbis è contrario respondere, Neq; istius rei quicquam reminiscor, neq; ad me pertinet scire quæ dicitis. Volo tamen, reminiscens, quicquid iustum fuerit facere, & si accepi, iure optimo reddere: sin à principio non accepi, Græcorum legibus in vos vti. Ad quod confirmandum præstituo vobis tempus hinc ad quatuor menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia, discessere: & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum consultandum. Cui consultanti an ὅπως id est iurando, pecuniam prædaretur, Pythia respondit his verbis,

1 Et pecunias nequaquã ab iisdem possideri videmus.

2 Si reminiscar.

3 Calamitatem se passos existimantes, vt qui pecunia fraudati essent.

*Glaucē Epicydides equidē expedit ad breuē tempus
 Sic orco vicisse, interuertisseque nummos
 Deiera, & euorcum quoniam manet exitus idem.
 Ast orci natus, qui nomine, qui manibus, qui
 Nullis est pedibus, rapidē aduenit, & sūc adeo dum
 Conuoluens omnem perdat prolemq; domumq;
 Cum sobole euorci melius sed postea agetur.*

His auditis Glaucus veniam sibi eorū quæ dixisset vt daret, deū obsecrabat. Cui Pythia inquit, idē pollere, tentare deū & facere. Tunc Glaucus accitis Milesiis hospitibus pecuniā reddidit. Cur autē hęc oratio apud vos instituta est, dicitur: Glauci nūc nulla superest neq; soboles neq; domus, quæ illius cēseatur: sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonū est nihil aliud de deposito cogitare quā vt repetētibus reddatur. Leutychides hęc loquutus, quū nihilo magis ab Atheniēsis audiretur, discessit. At Æginetæ priusquā superiorū iniuriarū, quas Atheniensibus intulerant gratificātes Thebanis darent poenas, hęc fecerant: Quū Atheniensibus succenserent quod sibi ab illis iniuriā fieri arbitrarentur, se ad vlciscendū apparabant. Erat autē Atheniensium in Sunio quinquere mis quædā, quam Delū iam inde à Theſeo quorū annis mittebant: hāc Æginetæ locatis insidiis intercepte, plenā primoribus Atheniensium, virosq; alligauere. Ea clade ab Æginetis accepta, Athenienses non amplius differendū putauerūt quin omnia in illos excogitarēt. Erat igitur quidā nomine Nicodromus Cnoethi filius, vir in Ægina spectatus: hic suam ipsius priorem abitionē Æginetis imputans, querebatur: qui prius sua de missione quum transgisset, cognito Athenienses esse animatos ad nocendum Æginetis, quibus ipse infensus esset, composuit cum illis de prodenda Ægina ad certum diem, quo esset rem aggressurus ipse, & illos oporteret venire subsidio. Atque ita ex composito urbem quæ vetus vocabatur occupat. Sed Athenienses ad diem non adfuerunt, quia clasſis eorum pat A Æginetæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthiis commodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij autem per id tempus Atheniensibus amicissimi dedere rogantibus naues viginti, sed dantes vendiderunt singulas quinīs drachmis: quoniam eas dono dare veraban-

tur lege. His acceptis Athenienses, & suis instructis in summam septuaginta numero, in Æginam nauigauerunt, perueniantque postridie eius diei qui erat destinatus. Qui quum ad diem non adessent, consensu nauigio Nicodromus ex Ægina profugit, aliis nonnullis Æginetarum eum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Vnde isti prodeuntes, eos qui in insula erant Æginetas & ferebant & agebant. sed hæc posterius acta sunt. Cæterum procures Æginetarum, superata plebe quæ vñ cum Nicodromo tumultum in ipsi fecerat, mox eos quos ceperant, ad necem abducebant. Vnde piaculum admisere quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupati que, prius ex insula sunt deiectioni, quam deum sibi propitiarent. nam quum septingentos è plebe quos viuos ceperant, ad necem educerent, vnus eorum è vinculis elapsus fugit ad Cereris legiferæ vestibulum, eiusque cardinibus prehensis adhærebat: quem illi quum auellere non possent, abscissis viri manibus ita deduxerunt: quæ manus cardinibus confertæ manserunt. Hæc quum ipsi fecissent Æginetæ classe septuaginta nauium cum Atheniensibus qui superuenerere congressi, superantur. Victi nauali prælio, eosdem quos prius Argiuos in auxilium vocauerunt: sed illi noluerere eis amplius auxilio esse, causati quod & naues Æginetæ necessitudo sumptæ à Cleomene oram Argolidem tenuissent, & ipsi cum Lacedæmoniis in terram descendissent, vt nonnulli quoque è Sicyonæis nauibus descenderent in eadem contra ipsos expeditione. Quo nomine vtrisque mulcta ab Argiuis iniuncta est mille talentorum, quorum quingena vterque populus solueret. sed quum Sicyonij suam culpam agnoscentes, centum talentis cum Argiuis decidissent, Æginetæ ne agnoscere quidem culpam voluerere: erant enim superbiores. Eapropter rogantibus eis nemo amplius Argiuorum publice auxilium tulit, sed voluntarium circiter mille, duce quodam cui nomen erat Evrybates, quinque palmarum viro. quorum plerique non remeauerere, sed in Ægina sub Atheniensibus occubuerere. Et ipse dux Evrybates singulari certamine ter victor, quarto sub Sophane Decelis filio oppetiit. Verum Æginetæ sua classe adorti incòpositos Athenienses superauere, eorumque naues

i Qui quinque gymnastica certamina obierat.

quatuor cum ipsis pugnatoribus cepere. Et Athenienses quidem bellum cum Æginetis contraxerant. Perses autem quæ ipsius partes erant exequabatur, cum famulo assidue in memoriam redigente ut reminisceretur Atheniensium, tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque criminantibus, tum cupiditate per hunc prætextum quo nixus erat, subigendi Græcos quicumque sibi terram & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui malè rem naualem gesserat, præfectura amouit, aliosque designatos duces aduersus Eretriam & Athenas misit, Datin genere Medum, & Artaphernem Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis ut Athenas atque Eretriam diriperent, captiuosque in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati, ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauticæ copię omnes, ut singulis erant imperatæ: ad hæc hippagogæ naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum continentem, Hellespontum & Thraciam versus nauigabant, sed è Samo vnde soluerant, præter Icarium, interque insulas: præcipuè quidem (ut ego sentio) metu circumueundi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant: sed & coacti propter Naxon, quam antea non cepissent. ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copię ducerentur, Persæ urgebant) Naxij memores priorum, fuga se in montes concitauerunt, non ausi resistere. Eorum autem quos adepti sunt Persæ quum in seruitutem rapuissent, delubra atque urbem incenderunt. His actis ad ceteras insulas redeunt. Hæc dum isti agunt, Delij relicta & ipsi Delo fuga Tenum abeunt. Eò tendentes naues præcedens Datis non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito ubi Delij essent, misso caduceatore his eos verbis affatus est, Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me malè opinantes: Ego enim & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, nequid aut eum locum aut

aut eius incolas lædam. Redite igitur ad vestra ipsorum, &
incolite insulam. Hæc Delijs per caduceatorem dixit: mox
trecentas thuris libras super aram aggestas adoleuit. His
actis aduersus Eretriam primùm nauigauit, simul omnem
classẽ, simul Iones pariter atq; Æoles agens. Statimq; ab
illius digressu Delos tremuit, (vt Delij aiunt) ad meam vsq;
ætatem tũc & primùm & postremùm commota, deo ma-
la ventura hominibus portendente. Nam sub Dario Hysta-
spis, & Xerxe Darij, & Artoserxe Xerxis filio, tribus ijs de-
inceps ætatibus plus malorũ passa est Græcia quàm viginti
alijs ante Darium ætatibus, partim à Persis, partim ab ipsis
primoribus de principatu bellantibus: vt non ab re Delos
commota sit, prius immobilis: de qua in oraculo ita scri-
ptum erat,

Et Delon, quanuis sit adhuc immota, monebo.

Et sanè in Græca lingua pollent hæc nomina, Darius, idem
quod ἐξήης, id est coercitor: Xerxes, idem quod ἀρῆιος, id
est bellator, ad Verbum, martius: Artoserxes, idem quod
μῆγας ἀρῆιος, id est magnus bellator. Barbari, postquam à
Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum co-
pias, tum liberos insulanorum obsides. Vt verò insulas præ-
ternauigantes, Carystum appulerunt, Carystijq; negarunt
se vel obsides daturus vel militaturos aduersus vicinas ci-
uitates (videlicet Athenas & Eretriam significantes) Cary-
stij tamdiu obsessi sunt, eorũq; ager vastatus, donec in de-
ditionem Persarũ venerunt. Eretrieneses autem audito Per-
sarum exercitum aduersum se venire, auxilia ab Athenien-
sibus implorauere. Quibus non deneganda auxilia rati A-
thenientes, miserunt subsidio illis ea quatuor millia homi-
num qui Chalcidensium equitum obtinuerant prædia. Sed
Eretrienensium haudquaquam syncerum erat consilium, qui
tamen accersiebant Athenientes, tamen ancipiti sententia
vacillabant: quibusdam eorum censentibus urbem deserẽ-
dam, & in cacumina Eubœe eundum: quibusdam, qui pro-
pria lucra à Persis expectarent, prodicionem molientibus.
Horum vtrorumq; animos animaduertens Æschines No-
thonis filius, Eretrienensium primarius, patefecit Athenien-
sibus omnem præsentium rerum statum, orauitq; vt domum

abirent, ne vnà cum illis occumberent. Hæc consulenti Æ-

Schini obtēperantes Athenienses, illinc in Oropum transgressi, salutem sibi pepererunt. At Persæ eo aduecti, naues oræ Eretricæ ad fanū & Choereas & Agilia applicuerunt: potitiquē his locis, continuò equos exposuere, & tanquam cum hostibus conficturi se instruxere. Aduersus quos non decreuerunt Eretrieneses sibi esse prodeundum: sed quandoquidem sententia de vrbe non deferenda euicerat, meritò dabant operam vt mœnia custodirent. Adorientibus autem ea Persis, acri pugna per sex dies cerratum est: multisque vtrinque cadentibus, septimò die EVphorbus Alcimachi filius, & Philagrus Cynei, inter populares suos viri spectati, filius, vrbe hostibus prodidere. Quam ingressi Persæ, postquam templa spoliauerunt, incenderunt, in vltionem eorum templorum quæ Sardibus deflagrauerant, hominibus iussu Darij in seruitutem captis. Potiti Eretria, & aliquot illi dies morati, in Atticam nauigauerunt, tuncque magnam partem vastauerunt, rati idem facturos Athenienses quod Eretrieneses fecissent. etenim erat locus Atticæ Marathon proximè Eretriam, ad equitandum opportunissimus, quò illos Hippias Pisistrati filius deducebat. Eodem Athenienses & ipsi re audita ad vim arcendā processerunt, decem præfectis sibi ducibus: quorum decimus erat Miltiades, cuius patrem Cimoneum Stefagoræ filium fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis contigerat: & dum fugit, obtinere Olympiadem quadriugo certamine: quam victoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaque Olympiade eisdē equibus aliam Olympiadē quum vicisset, a filijs Pisistrati interfectus est, nō iam viuo Pisistrato. Interfectus est autē ad Prytanēū, noctu summissis percussoribus: sepultusque: ante vrbe trans viā quæ vocatur Diacœle: & eregione sepultæ sunt eque illæ quæ tres Olympiacas victorias reportarant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerant, quæ fuerunt EVagoræ Laconis. aliæ præterea nullæ. per idem tempus maior natu filiorū Cimonis Stefagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur: minor autē apud ipsum Cimone Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Atheniensium erat, è duplici cæde elapsus: semel, quum

eum Phœnices usque ad Imbrum persequuti sunt, magni facientes capere hominem ut ad regem perducerent: iterum, quum ab iis elapsum, domum suam reuersum, ac se reducere esse existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragiis populi dux declaratus est. Duces autem quum adhuc in urbe essent, ante omnia legatum Spartam mittunt Phidippidem, illum quidem Atheniensem, sed tabellariam operam facitanti. Huic Phidippidi, ut ipse refert, & Atheniensibus renuntiavit, circa Parthenium montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatoque nominatim Phidippide, iussit nuntiari Atheniensibus quid ita illi nullam gererent curam sui, qui bene ipsis vellet, quique iam sæpenumero de eis bene meritus fuisset, atque etiam futurus esset. His verbis fide habita, Athenienses, quod eorum iam status erat bene constitutus, extruxerunt sub arce templum Panis: illique annuis hostiis, ex quo nuntium accipere, sacrificant, & ardenti candelabro supplicant. Phidippides autem hic qui sibi Pana dixit apparuisse tunc quum à ducibus missus est, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, adiensque magistratus, Lacedæmonij, inquit, orant vos Athenienses ut sibi opem feratis, nec ciuitatem inter Græcos vetustissimam contemnatis in discrimen adductam, ne barbaris viris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insignique ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis à Phidippide expositis, placebat quidem Lacedæmoniis opem ferre Atheniensibus: sed id sibi impossibile confestim facere erat, nolentibus legem rumpere. nam erat nonus dies instantis mensis, quo die negabant se progressuros, nec nisi orbelunari impleto. Et isti quidem plenilunium expectabant. Hippiae autem Pisistrati filio, qui barbaros in Marathonem perducebat, visum hoc in somnis superiore nocte oblatum est: Videbatur sibi Hippias cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore ut reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domus suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur visum suum. Dum autem prædā Eretriensem quam deposuerat in insula Styreorum nomine Ægileam, reportat, dumque naues ad Marathonem appulas in stationibus locat, ac barbaros in terram egressos disponit, ei talia administranti contigit sternutatio,

1. Postridie
quàm Athenis egressus est. Ad verbum, Secundo ex Atheniensium urbesus it Spartam. At Valla dicitur quos accepit pro dūmgor. Sic infra in hoc eodem libro, nuntius in Epigrammā in quarto in v. A. l. xij.

russisque solito vehementior. unde concussis eius, utpote senis, plerisque dentibus, vnus illorum ex violentia russiendi excussus est, & in arenam delapsus: qui magna adhibita ad inueniendum diligentia, quum tamen non appareret, suspirans Hippias, ad eos qui aderant ait, Hæc terra non est nostra, nec eam poterimus nobis subiectam effi-

1 Sed eam il-
lius portionē
quæ ad me
pertinebat,
dens possi-
det.

cere, sed tantummodo partem, quantum spatij dens qui mihi aderat, obrinet. Huc Hippias suam visionem interpreta-
batur euasisse. Atheniensibus autem apud Herculis sanum instructis superuenere auxilio Plataenses, omni cum populo, qui sese Atheniensibus dederant, & pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenienses. Dederant autem sese hoc modo: Quum à Thebanis premerentur Plataenses, primum Cleomeni Anaxandridæ, qui interuenerat, atque Lacedæmoniis sese dederant: à quibus tamen recepti non sunt, hac oratione utentibus, A nobis qui procul habitamus, frigidum quoddam fuerit vobis auxilium, nam priusquam nostrum quisquam audiat, possitis occupati ab hostibus sæpe expugnari. Suademus autem ut vos ipsos Atheniensibus dedatis, vicinis pariter & ad tutandum non inualidis. Hoc Lacedæmonij non tam consulebant Plataensibus quod eis bene vellent, quam quod optarent Athenienses defatigari Bœotio bello. Id suadentibus Lacedæmoniis non aduersari Plataenses, aditis Atheniensibus, dum rem diuinam duodecim dijs faciunt, eis ad aram suppliciter sedentes sese dederunt. Aduersus quos Thebani re audita exercitum duxerunt, in eorumque auxilium Athenienses venerunt. Sed dum conferturi prælium essent, Corinthij haud contemnendam sibi rem putantes, ad eos reconciliandos interuenere: atque vtrorumque permissu regionem hunc in modum terminarunt, ut Thebani eos Bœotos qui nollent inter Bœotos censerī, sinnerent facere quod vellent. Hoc ubi decreuere Corinthij abscessere. Abcedentes quoque Athenienses aggressi Thebani sunt, commissaque pugna, repulsi. unde Athenienses transgressi quos Corinthij statuerant terminos, 2 Asopum fecerunt limitem Thebanis. Ergo Plataenses Atheniensibus sese quum dedidissent, ad Marathonem tunc auxilio venerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites

2 Asopū &
Hyfias The-
banis aduer-
sus Plataen-
ses limitē sta-
tuerunt. Ergo
Plat.

pites sententiæ, aliis vetantibus fieri prælium, pauciores enim se esse quàm ut cum Medis configerent: aliis (quorum erat Miltiades) ad pugnandum hortantibus. Itaque quum essent bifariæ sententiæ, & deterior vinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnæum adiit, ¹ tunc fortè polemarchum, *id est belli principem*: qui magistratus per suffragia electus in danda faba, *hoc est in declaranda sententia*, vndecimus est. nam quondam Athenienses in dicenda sententia parem ducibus faciebant polemarchum.

» Ad hunc Miltiades, in te, inquit, nunc Callimache situm
 » est, utrum in servitutem Athenæ redigantur, an tu eas liberando
 » memoriam tui in omne ævum relinquis, qualem
 » ne Harmodius quidem atque Aristogiton reliquerunt.
 » Nam Athenienses nunc in maximum omnium ex quo
 » nati sunt venere discrimen: qui si Medis succumbant, pa-
 » lam est quæ passuri sint, traditi Hippia: sin autem superent
 » poterit hæc ciuitas urbium Græciæ effici prima. Quo au-
 » tem pacto hæc fieri possint, & quomodo ad te harum re-
 » rum arbitrium redeat, nunc exponam: Nostræ, qui duces
 » sumus, bifariæ sunt sententiæ de prælio committendo: alijs
 » id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi præliū commit-
 » timus, vereor ne magna existat seditio, quæ mētes eorū so-
 » liciter ad sentiendū cum Medis: sin pugnamus antequā ali-
 » quid virij in nōnullis Atheniensiū subeat, possum dijs æquis
 » cum victoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt, & abs
 » te dependent: qui si meæ sententiæ accesseris, erit & tibi
 » patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: sin
 » accesseris sententiæ dissuadentium pugnam, eorum quæ
 » recensui bonorum tibi contraria existent. Hæc dicens Mil-
 » tiades Callimachum induxit. Ita accedente sententia po-
 » lemarchi, obtentum est ut configeretur. Post hæc ij duces
 » quorum sententia de configendo fuerat, ut cuiusque dies
 » imperitandi venerat, vicem suam Miltiadi dabant: quam
 » ille accipiens, non tamē prius decertandum putavit quàm
 » sua dies imperij aduenit. Itaque ubi vices eius fuere, tunc
 » Athenienses hunc in modum instructi sunt ad configen-
 » dum: Dextro cornū præerat Callimachus polemarchus.
 » ita enim lex apud Athenienses tunc postulabat, ut pole-
 » marchus dextrum cornū teneret. Hoc duce sequebantur

1 Tūc, quod
 vndecimus
 suffragiū ad
 eum pertine-
 ret, qui ex fa-
 bā per fabam
 sortitione po-
 lemarchus A-
 theniensium
 creatus esset,
*vel, dūctis faba
 sortibus polem-
 archi, cr. esset.*
 (olim enim
 Athen. in fe-
 rendo suffra-
 gio par. duc.
 polemarchū
 faciebāt) adijt
 Aphidnæum
 Miltiades tūc
 polemarchū,
 eiq; dixit, In
 te nūc situm
 est Callima-
 che Athenas
 vel in servitu-
 tem redigere,
 vel illis liber-
 ratis, monu-
 mētum in o-
 mne ævū re-
 linquere, qua-
 le ne Harm.

deinceps cæteræ tribus, vt quæque ordine erat. Nouissimi autem sunt collocati Platæenses, sinistrum cornu tenentes. Quo factum est vt ab huius pugnae tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud panegyrias, *id est publicos conuentus*, quæ quinto quoque anno sunt, Atheniensis præco conceptis verbis precetur bona Atheniensibus pariter & Platæensibus. Igitur Atheniensium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quod aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta erat ordinibus, ideoque illic debilior: vtroque autem in cornu confertior. Quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificiū litatum esse Athenienses audierunt, tunc cursu in barbaros tendunt. Erat autem inter vtranque aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se videntes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id quod cernerent eos cursu tendere, quum pauci essent, & nec equitatu nec sagittis freti. Hoc ita barbari interpretabatur. at verò Athenienses, posteaquā conferti cōfluxere cum barbaris, pugna memoratu dignam edebant. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostem vsi sunt. ¹ primi sustinuerūt cernere Medica veste indutos: quum antehac vel audire nomen Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone quum diu pugnatum esset, barbari circa mediam aciem vincebant, vbi Persæ stabant & Sacæ, eamque perrumpentes, hostem in mediterranea persequiebantur: at in vtroque cornu viacentes Athenienses Platæensesque, barbaris, qui terga dederant, fugere permissis, contraxerunt cornua, & cum ijs qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes quum superassent, fugientes Persas vrgebant cædebantque, donec ad mare peruenientes, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus polemarchus interficitur, egregia nauata opera. Occubuit quoque è ducibus Stesileus Thraſyli, & Cynægirus Euphorionis filius, qui dū summā puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit: nec nō alij Athenienses multi & clari, ac septē quidē naues obtinuerunt Athenienses hoc modo: cæteris barbari retracti, receptaque præda Eretrienſi ex insula vbi reliquerāt, circumuecti sunt Sunium, animo præuertēdi Athenienses euestigio abeuntes.

¹ Primi que
vestem Medi
cā & eos qui
illā gestarent
cernero susti
nuerunt, quū
antea, &c.

euntes. Ceterū Alcæzonidæ ab Atheniensibus ¹ insimulati sunt, quod videlicet ex composito Persis adhuc apud insulā agentibus scutū ostenderint. Dum illi Suniū circumuehantur, Athenienses euestigio abeūtes celerrimè ad ferendā vrbī opem properarūt, barbarosq; eodem tendentes præuerrunt: progressiq; ex Herculis templo quod est in Marathonē, in aliud Herculis fanū quod est in Cynosargi, castra posuerunt. Barbari cum classe Phalerū superassent (hic enim Atheniensium nauale tūc erat) super eum locum aliquandiu propter tempestatem morati, rursus in Asiam abierūt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta, occubuerē circiter sex millia trecenta: Atheniensium verò, centum nonaginta duo. tot ex vtrisque cecidere. In qua pugna hæc res mira contigit, vt Atheniensis quidam Epizelus Cupbagoræ filius, dum stantē acie pugnat strenuē, luminibus caperetur, neque saucius vlla parte corporis, neque ictus: atq; ita cæcus in reliquum vitæ tempus permanserit. Quem audiui dicere solitum de sua clade, visum sibi esse ante se stare virum quendam armatū, procero corpore, cuius ² mentum omnem clypeum inumbraret: & hanc laruam ipsum prætergressam, sed illum qui sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelus solitū commemorare audiui. Porro Datis in Asiā cum classe rediens, vbi Myconum tenuit, vidit in somnis visum, id tamen quod fuerit, non traditur: sed vbi primum dies illuxit, naues rimatus est: compertoq; in nauī Phœnicia simulachro Apollinis inaurato, sciscitatus est quo ē templo sublatum esset: & vbi audiuit ex quo templo, nauigans sua nauī in Delum (iam enim Delij in insulam redierant) ibi simulachrum in templo deposuit, præcepitq; Delij vt illud in Delium Thebanorum referrent, quod est ad mare eregione Chalcidis. Hoc vbi præcepit Datis, vela illinc fecit. Delij tamen hanc statuam non reportauerunt, sed vicesimo post anno eam Thebani ex oraculo in Delium contulerunt. Datis autem & Artaphernes, posteaquam in Asiam nauigauere, captiuos Eretrien-ses Susa perduxere. quos Darius rex, etsi in eos ante captiuitatem vultum contraxerat acerbioris, quod se priores iniuria laceffissent: tamen vt in conspectum suum ad- ductos vidit ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed

¹ Insimulati sunt, illis id molientibus Persas hoc consilium cepisse. quod videl.

² Barbato-
tum cl,

in suo Cissiae regionis statbmo collocauit, cui nomen est Anderica, ducentis ac decem stadiis procul à Susis, quadraginta à puteo qui exhibet trifarias rerum species. nam ex eo asphaltum, *id est bitumen*, & salem & oleum hauriunt, ad hunc modum: Hauritur quidem celoneo, *id est instrumento dicto ciconia*, pro sicula autem, dimidiato vtre ad celoneum alligato: quo in puteum decusso, quicquid hauritur, mox in cisternam diffunditur, atque hinc aliò effusum, triplici varietate concrevit: in asphaltum quidem & salem, protinus: oleum autem (quod Persae rhadinacen appellant) in vasa colligunt. est autem atrum ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrieneses, quem ad meam vsque memoriam tenuere, seruantes pristina linguam. Quod ad Eretrieneses attinet, ita habet. Ceterum post plenilunium duo millia Lacedaemoniorum Athenas venerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, vt triduo quam ex Sparta discessere, in Atticam peruenerint: & licet serius ad pugnam venissent, tamen intuendi Medos cupidi, ad illos intuendos in Marathonem perrexerunt. Quibus visis, laudatisque Atheniensibus ob praeclarum facinus, rursus redierunt. Tenet autem admiratio me, nec rationem inire possum, Alcmaeonidas vnquam Persis ex cõposito ostentasse parmam, quòd vellent Atheniensēs barbaris atque Hippiae subesse, ¹ quippe quos constat in habendis odio tyrannis vehementiores quam similiores fuisse Calliae Phænippi, qui fuit pater Hipponici. nam Callias cum alia omnia in Pisistratum inimicissimè commentus est, tum verò solus Atheniensium omnium, illius Athenis eiecti quum publicè sub pracone venderentur bona, emere ausus est. Cuius Calliae mentionem crebrò plerique omnes habere debent, cum ob ea quae dicta sunt, vt viri summopere patriam liberantis, tum ob hæc quae in Olympia fecit. nam & in equorum cursu palmam obtinuit, & in quadrigario fuit secundus: & in ludis Pythiis quum primas obtinuisset, in vniuersos Græcos sumptuosissimus extitit: tum ob id quòd talem se in filias suas quae tres fuerunt, exhibuit. nam posteaquam nobiles extitere, ² hoc eis magnificētissimum munus est gratificatus, vt quem sibi vnaquaeque velleret ex omnibus Atheniensibus, eum deligeret: atque ita eam illi

¹ Quippe qui vel maior vel certe pari odio tyrannos prosequuti esse comperiuntur ac Callias Phænippi filius, Hipponici pater. *Utrum autem hic dicat μάλλον ἢ ὁ μαιώτερος, sic paulo post, ὁ μαιώτερος ἢ οὐ μὴν ἴσως.*

² Dotem eis magnificētissimā dedit, atq; hoc praeterea gratificatus est, *vel, indulget, vt quē sibi, &c.*

nuptum dedit. At Alcmaeonidæ aut perinde aut nihil minus quàm Callias perosi tyrannos fuere. Quo maior me admiratio subit, minusque admitto criminationem, eos parmam Persis ostentasse, qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atque ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt, meo iudicio, quàm Harmodius & Aristogiton. Illi enim Hipparcho interempto, nō tam cæteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad illam irritauerunt: Alcmaeonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt, si modò ipsi fuere qui Pythiam persuasere ad Lacedæmonios commouefaciendos vt Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratum est.

¹ Atenim aliqui forsitan succensentes quòd Atheniensi in populo patriam prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses viri illustriores, neque qui magis essent honorati. ² Neque verò sermo obtinuit clypeum ab his esse ostentatum, sed tantummodo fuisse ostentatum. quod nihil est quàm si id demum diceretur, ostensus quidem est, sed à quo ostensus, incertum. ³ Quanquam Alcmaeonidæ iam pridem extiterant Athenis clari sanè vsque ab Alcmacone atque etiam Megacle. Etenim Alcmaeon Megaculis filius, iis Lydis qui Sardibus à Cræso Delphos ad oraculū ierant, administrum se præbuit, eosque comiter accepit. Cuius beneficentiam Cræsus à Lydis quos ad oraculum miserat quum audisset, hominem accersijt, & vbi aduenit, eum donauit tanto auro quantum semel corpore suo ferre posset. Ad istam doni conditionem Alcmaeon hanc astutiam attulit: Pergandem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relictō, cothurnisque quos laxissimos reperit calceatus, ad

¹ Atenim fortasse Atheniensium populo succensentes patriam prodebant.

Q. d. Atenim (dicit aliquis fortasse) egre se sentientes se non esse apud Athenienses locum obtinere quo se dignos existimabant, patriam prodere conabatur. Imò verò, nulli ex Atheniensibus. maiori auctoritate præditi, nulli magis honorati erant: tantum abest vt sua sorte contenti non essent. & de eo Atheniensibus succensere. Potest tamen & cum interrogatione legi hic locus eodē sensu.

² Quo fit vt rationi consentaneū nullo modo esse possit, clypeū ab illis hac de

causa fuisse ostensum. ostensus enim clypeus fuit. neque hoc aliter dici potest: factum enim fuit. sed à quo ostensus fuerit, de eo vltra hac dicere non possum. Id est, Hac de re non habeo quod dicam: quippe qui sciam quidem ostensum fuisse clypeum, sed nihil vltra, vt sit οὐκ ἔχω σινὺν ἀποσπῶντις τοῦτον, pro ἀν' ἔχῃ σινὺν, ἀν' ἔχῃ σινὺν ἀποσπῶντις τοῦτον. Illud autem ἐκ τῆς ἑλλενικῆς, respondit Gallica phrasis. On ne peut dire autrement, pro. Non potest negari.

³ Hi autem Alcmaeonidæ cum ab antiqua origine clari extiterant, tum verò ab Alcmacone & rursus à Megacle clari vel maximè fuerunt.

1 Ibi aceruo thesaurum perrexit ad quem ducebatur. 2 Ibi in acetum
 ramentorum ramentorum procumbens, primum cothurnos quibus e-
 auri incum- rat indutus, auro quantum ferebant referit: deinde o-
 bés, primum mnem sinum suum atque etiam crines ramentis subigés,
 quidem circa & parte in os desumpta, è thesauro processit, ægrè trahens
 suas tibias corburnos, cuius alteri rei quàm homini similis: cuius os
 tantum agges- quum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Cro-
 sit auri quan- sus, in cachinnumque crumpens, ea omnia illi donauit:
 tum cothurni capiebât: de- nec minora his alia dona dedit. Ita domus hæc vehemen-
 inde verò ter locupletata est, & Alcæon quadriugos equos alens,
 quum sinum vicit Olympia. Sed eam deinde secunda ætate Clisthenes
 corum auro Sicyonis tyrannus extulit, ut multò magis quàm prius in-
 impleuisset, ter Græcos celebris extiterit. Erat enim Clistheni Aristo-
 & capillos ra- nymi filio, Myronis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomi-
 mentis illis ne Agarista: quam pater destinabat nuptum dare ei quem
 conspersisset, præstâtissimum Græcorum omnium comperisset. Quum
 vel, & ramenta illa per capillos præstâtissimum Græcorum omnium comperisset. Quum
 sparsisset, & a- igitur ludi Olympiaci celebrarentur, & ex eis Clisthenes
 lia ori iudici- curriculo quadrigali victor extitisset, nuntiari iussit voce
 set, ex thesau- præconis ut quisquis sese dignum putaret qui Clisthenis
 ro egressus gener esset, is ad sexagesimum diem aut prius Sicyone
 est, & ægrè co præstò foret, quòd Clisthenes intra annum à sexagesimo
 thurnos tra- die incepturus, exequi nuptias destinasset. Itaque omnes
 hés, & cuius 2 Græci aut sua ipsorum aut familiæ claritate sibi confi-
 rei magis dentes, eò proci contenderunt: quibus Clisthenes & cur-
 quàm homi- riculum, & palæstram ad certandum præparauerat. Ex Ita-
 ni similis, ut- lia illuc se contulit Smindyrides Hippocratis filius Syba-
 pote cuius os rita, (florebatur autem maxime Sybaris ea tempestate) qui
 obcuratū, & vnus vir in plurimum deliciarum processerat: & Sirita-
 parces omnes nus Damas Samyris filius eius qui sapiens appellabatur.
 inflatq; essent. & hi quidem ab Italia venerunt. Ab Ionio autem sinu Am-
 At Cræsus eū phimnestus Epistrophii filius Epidamnus. Ætolus verò
 intuitus in ri- Males, germanus Titormi illius qui Græcos robore fue-
 sum prorupit, rat supergressus, & in extrema Ætolie homines fugerat.
 eiq; cum hæc E Peloponneso autem Leocides Phidonis Argiuorum ty-
 omnia, tū ve- ranni filius, eius inquam Phidonis, qui spatia Peloponnes-
 rō alia his nō sibus statuit, longè omnium Græcorum insolentissimus:
 minora do- qui summois Eliensium agonothetis, id est munerariis,
 nauit. ipse agonotheta extitit in Olympia, id est certamen præ-
 2 Græci qui & minumque proposuit. Neq; non Amiantus Lycurgi filius Ar-
 de seipis & cas,
 patria sua ma-
 gnificè sentie-
 bant eò proci
 cont.

cas, ex Trapezunte: & Laphanes Azenus, ex vrbe Pæo, filius
 Evphorionis eius qui (vt in Arcadia fertur fama) in do-
 mum suam excepit Castorem & Pollucem, ¹ & ob id in om-
 nes homines hospitalis: ² & Eleus Agæi filius vir præclarus.
 Isti ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus
 autem, Megacles, Alcmaeonis eius filius qui ad Cræsum se
 contulerat: & alter, Hippoclidès, Tisandri filius, diuitiis ac
 forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria autem
 (quæ per id tempus florebat) Lysanias: solus hic ab Eubœa.
 E Thessalia uero à Scopadeis Diactorides Cranonius. Ex
 Molossis autem Alcon. Tot proci fuere, qui quum ad diem
 præstitutam adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam
 singulorum familiamque percontatur. deinde eos annum
 apud se detinens, explorauit vniuscuiusque & virilitatem
 & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum sin-
 gulis, nunc cum vniuersis congregiendi, & iuniores in gy-
 mnasia educens: præcipuè tamen in conuiujs experieba-
 tur. quandiu enim eos apud se tenuit, omnia fecit ac ma-
 gnificè accepit. Sed ei inter procos præcipuè cordi erant
 Athenienses: ³ & illorum magis Hippoclidem Tisan-
 dri strenuum esse iudicabat, quum præsertim eius ma-
 iores Cypseli Corinthij propinqui fuissent. Quum autem
 destinatus nuptiis dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixe-
 rat iudicaturum se quem ex omnibus deligeret, macta-
 tis centum bobus, in conuiuium tum ipsos procos, tum
 omnes Sicyonios accepit. Postea uero quàm cœnatum
 est, proci certamen de musica habere cœperunt, ⁴ pariter
 & de oratione habenda in medium. procedente autem
 potatione, Hippoclidès, ⁵ quum longè alios antecederet,
 iussit tibicinem sibi canere *ὑμῆλδαν id est sedatū quod-*
dam saltationis genus. Tibicine obsequente saltauit, sibi
 quidem placens: sed Clisthenes omnem rem cernens ⁶ dis-
 simulabat. Post hæc aliquantulum interquiescens Hippo-
 clidès, iussit aliquam sibi inferri mēsam. qua illata, primum
 super eam Laconicos saltauit modulos, mox alios Atticos:
 tertio super mensam capite statuto, cruribus veluti mani-
 bus gesticulabatur. Ad cuius primam ac secundam salta-
 tionem, etsi stomachabatur Clisthenes eum qui tam impu-
 dens esset, generum sibi fieri, tamen sese continebat, nolēs

¹ Et ab eo tē-
 pore in quos-
 libet hospita-
 litatem exer-
 cuit.

² Et Eleus
 Onomastus
 Agæi filius.
 Atq; hi quidē
 ex ipsa Pel.

³ &c. Valla autē
 putauit ὑμῆλ-
 δος hic, ut uul-
 gō, appellatiuū
 esse nomē. ἡλδός
 autē propriū:
 quum contrā
 ὑμῆλδός sit hoc
 quidem locō no-
 men propriū,
 ἡλδός autem no-
 men à patria.

³ Et ex illis
 magis Hippo-
 clidès Tisan-
 dri filius, qui
 & strenuitate
 cæteris præsta-
 re iudicaba-
 tur, & eo qd
 eius maiores
 à Cypselidis
 Corinthiis ge-
 nus ducerēt.

⁴ Pariter: &
 de sermone
 qui in mediū
 proponeba-
 tur. i. & de a-
 liis rebus de quā
 bue incidebat
 sermo.

⁵ Videtur aliud
 legisse quā
 κατὰ, aut id
 perperā accepit
 ἑ pro προίχων.

⁶ Suspectam
 habebat.

1 Excandescere & in irā præceps erumpere. Ita Bud.

2 Bud. hanc interpretationem approbat. perinde est autem ac si diceret,

Hactua impudenti salratione nuptiis te priuasti. vel, spe nuptiarum, vel nuptiis excidisti. q. d. Extra nuptias saltasti.

3 Sed quum de vnica virgine despondenda deliberās, omnium voto satisfacere non possim, singulis quidem vestrum qui circa hæc nuptias repulsa patimini, singula argenti talenta dono, tum quòd dignum me cen fueritis cuius filiā in uxorem ducetis, vel cuius filia nuptias

ambiretis, cum etiā quòd domo peregrè abfueritis : at Megacii Alcmaeonis filii. 4 Hactenus de ijs quæ in ferèdo de proci iudicio gesta sunt.

1 in eum erumpere: at vbi vidit cruribus veluti manibus gesticulantem, iam se vltra continere non sustinens, inquit, Fili Tisandri, 2 desaltasti matrimonium. Cui excipiens ille ait, Non est istud curæ Hippoclidæ. Vnde prouerbiū factum est, *Non est istud cura Hippoclidæ*. Tunc Clisthenes silentio imposito, in medium hæc proutit, Viri proci meæ filia, vos equidem omnes laudo, vobisq; omnibus, si fieri posset, gratificarer, neque vnum è vobis præcipuum probans, neq; cæteros improbens : 3 verum fieri non potest vt de vnica virgine deliberans, omnium voto satisfaciam. Itaque singulis vestrum, qui compotes huius matrimonij non estis, tanquam dignis meæ filia nuptijs, quòdque domo peregrè abfuiſtis, singula argenti talenta dono do: Megacii autem Alcmaeonis filio meam filiam Agaristam despondeo ritu Atheniensium. Annuente conditioni Megacle, nuptia apud Clisthenem celebrata sunt. 4 Hactenus quæ iudicandis procis gesta sunt : atque hunc in modum Alcmaeonidæ per Græciam celebrati fuerunt. Porro ex horum coniugio, cum Clisthenes auo materno cognominis procreatur, (qui Atheniensium tribus populariūque statum instituit) tum Hippocrates : ex Hippocrate verò alius Megacles & alia Agarista, ab Agarista Clisthenis nomen habens. quæ nupta Xantippo Ariphronis filio quum prægnans esset, visa est sibi in somnis parere leonem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltiades autem cum antea probatus apud Athenienses, tum verò post rem bene gestam in Marathone maioribus incrementis auctus, petit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnatoribus & pecunia, non promens eis cui regioni bellum esset illaturus, sed tantummodo se illos locupletaturum si se sequerentur. Ad eam enim regionem se illos ducturum vnde affatim aurum nullo negotio reportarent. His verbis Athenienses erectis animis, naues vt puerat tradiderunt. Quibus Miltiades acceptis in Parum nauigat, per speciem vlciscendæ iniuriæ quam intulerant Parij quòd triremi in Marathonem vnà cum Persis venissent. Hoc quidem colore orationis utebatur, sed insensus erat Parijs ob Lysagoram Tisei filium, genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusauerat. Eò postquam peruenit

peruenit Miltiades, Parios intra mœnia coactos obsedit, missôq; caduceatore poposcit centû talêta, dicens, si ea sibi non darent, se non prius illinc abducturû copias quàm eos euertisset. At Parij non vt quicq; pecuniæ Miltiadi darêt, sed vt custodirent vrbe[m] cogitabât, cum alia loca interserpientes, tum maximè vnde ea oppugnari poterat: adeò vt noctu laborantes, murum duplum quàm olim fuerat excitarent. Hactenus Græci in hac re commemoranda consentiunt: deinceps gesta ipsi Parij referunt hunc in modum:

166 Miltiades quum inops consilij esset, adisse atque alloquutum fuisse mulierem captiuam, genere Pariam, nomine Timon, quæ esset indigenarum deorum administra: hanc, quum in conspectum venisset, consilium ei dedisse vt si magni faceret Parum capere, exequeretur quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis Miltiadem accessisse ad maceriam quandam ante vrbe[m], qua maceria sepitur templum Cereris legiferæ: eamq; quia fores aperire non poterat, transiisse: & illam transgressum, solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendû aliquid quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcunque sit, agendum. Et quum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem via reuertisse, deq; maceria desilientem femur conuulxisse. alij in genua procidisse aiunt. Ita Miltiades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Atheniensibus portans, neque Paro parata: vrbe tantum per sex & viginti dies obsessa, & agro populato. Parij, cognito quòd ministra deorum Timo Miltiadem admonuisset, volentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum nunquid ministram deorum condemnarent, quæ rationem capiendæ patriæ hostibus detexisset, quæque Miltiadi exposuisset sacra quæ ad virilem sexum efferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timon earum rerum esse authorem: sed quia Miltiadi non bene obeundum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hæc Paris Pythia respondit. Miltiadem autem è Paro reuersum cum alij Athenienses in ore habebant, tum præcipuè Xanthippus Ariphronis filius, qui cum apud populum accusauit quòd Athenienses circumscriptisset. Cui ac-

*Id est, misera
morte pereun-
dum esset.*

1 Marathonijs prælii mentionem subinde facientes, & expugnationis Lemni: quomodo Pelasgos ultus expugnatam eam Atheniensibus tradidisset.

2 Quum femur ei marcidum, aut putridū, & emortuum factum esset. Vel, Quum ad syderationē devenisset, ut quidam interpret. ex Celfo.

3 In suis narrationibus. Vel, In suis historicis scriptis. unde alibi vocat λογισμῶν.

4 Et nullo pretio digna. Vel nullius pretij.

5 Nauibus quinquaginta remorum.

cusationi Miltiades non per se ipse respondit, (neque enim poterat, quippe qui putrescente femore iaceret in lecto) sed pro eo amici sui, ¹ allegantes cum alia multa, & Lenum expugnatam, quam ultus Pelasgos Atheniensibus tradidisset, tum verò pugnam in Marathone gestam. Interuentu tamen populi ne capitis damnetur, quinquaginta talentis culpa mulctata est. Post hæc Miltiades ² dissoluto atque marcescente femore decessit: quinquaginta autem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnū Miltiades hunc in modum obtinuerat: Pelasgi posteaquam ex Attica ab Atheniensibus exacti sunt, siue iure, siue iniuria: nam de hoc nihil habeo præter relata: quia Hecateus Hegesandri filius ³ in sermonibus ait, iniuria. Athenienses enim, quum viderent regionem quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandam dederant, mercedem muri circa arcem ducti, bene excultam, quæ prius mala fuisset, ⁴ à nemine accipi digna, liuore captos fuisse & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos, nulla alia re in excusationem allata. Ut autem Athenienses aiunt, iure eiectioni, quippe quum essent sub Hymesso habitantes, illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filiarum ac filiorum Atheniensium ad Nouæ fontes aquarum pergerent (nulladum enim aut eis aut ullis Græcis per id tempus mancipia erant) Pelasgos eis per contumeliam & contemptum vim attulisse neque hoc fecisse contentos, ad extremum manifestò deprehensos de inuadendis Atheniensibus consilia agitasse. se verò adeo meliores quam illi fuerant, viros fuisse, ut quum haberet facultatem interimendi eos quos sibi insidiosos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint ut e regione excederent: atque ita illos solum verrentes, tum alia loca tum verò Lemnum obtinuisse. Illa Hecateus, hæc Athenienses aiunt. At Pelasgi hanc Atheniensium iniuriam vlciscendi auidi, ij qui Lemnum incolebant, gnari quando dies festi Atheniensium celebrarentur, ⁵ biremibus instructis, insidias manipularum collocarunt vxoribus Atheniensium diem festum Dianæ apud Brauronem agentibus: permultisq; illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro concubinis habuerunt. Hæc feminae posteaquam filiis abundauere, lingua eos Attica ac moribus Atheniensium imbuerunt, At illi consuetudi-

ordinem cum Pelasgidum filiis habere abnuebāt : & si quis
 ē suis ab illorum vilo vapularēt , cuncti auxilio aderant , &
 mutuò sese tutabantur : ac dignos se qui aliis pueris domi-
 narentur existimabant , atq; adeo longē pręualebant. Qua

re animaduersa Pelasgi inter se colloquuti sunt , confide-
 rantesq; rem esse indignam inter se dicebant , Si nunc dum
 pueri sunt , dignoscunt sibi opitulari aduersus filios vxorum
 legitimarum , quas virgines duximus , & eis continuò præ-

esse conantur , quidnam facient in virilem adulti ætatem ?
 itaq; quum id eis altius insēdisset , placitum est vt eos filios
 ē matribus Atticis susceptos necarēt . his necatis , addunt &
 cædes matrum . Ex hoc facinore , & illo superiore scēmina-

rum , quæ viros suos¹ vnà cum Thoante interemerunt , vsu
 receptum est per Græciam vt teterrima quæque facinora
 Lemnia appellentur . Pelasgi , quum eis post necem libero-

¹ Auxilio
 Thoantis. E-
 rasmo.

167 rorum orbitate vexati , Delphos miserunt petitum aliquod
 laxamentum præsentium malorum . Iussi autem à Pythia
 pœnas Atheniensibus quas illi vellent pendere , Athenas ie-
 re : pollicitiq; sunt daturos se pœnas illis omnis iniuriæ . A-
 thenienses , stratis in curia toris quàm poterant splendidis-
 simè , appositæque mensa omnium bonorum refertissima ,
 iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere .

» Tunc Pelasgi excipientes dicere , Si naus vento aquilone
 » atq; vno die nos ē vestra regione in nostram prouehet , ita
 » demum quod vos petitis trademus . Hoc dixere quòd scirēt
 » fieri non posse . nam Attica multo magis ad austrum ver-
 git quàm Lemnus . Hæc hætenus . Tunc compluribus de-
 inde interiectis annis , vbi Chersonesus quæ est in Helle-
 ponto , Atheniensium ditionis fuit , Miltiades Cimonis fi-
 lius , ventis etesiis perflantibus , ex Eleunte quæ est in Cher-
 soneso , soluens , in Lemnum delatus est , præcepitq; Pelasgis
 vt ex insula excederent : redigens eis in memoriam oracu-
 lum , quod nūquam illi expletum iri sperassent . Quorum
 Hephæstiensēs quidem obtemperauerunt : Myrinæ au-
 tem non agnoscentes Chersonesum esse Atticam , tamdiu
 obsessi sunt donec in deditiōem venerūt . Ita Lemno po-
 titi sunt Athenienses atq; Miltiades .

HERODOTI HAL-
CARNASSEI HISTORIA-
RVM LIBER SEPTI-
mus, qui inscribitur
POLYMNIA.

OSTEA verò quàm nuntius pugnae ad regem Darium Hytaspis filium allatus est ad Marathonem gestae, quum antea vehementer infensus esset ille Atheniensibus quòd Sardis inuasissent, longè infensior factus est, ac propensior ad bellum Graeciae inferendum: missisq; con-

1 Dum autē hāc circun-
qua; denun-
tiaretur, vni-
uersa per tres
annos Asia a-
gitata fuit.

tinuò nuntiis ad ciuitates, edixit vt singulae multò quàm antea maiores copias, necnon naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuntiis Asia triennium exagitata est: Vbi dum delectus agitur optimi cuiusque aduersus Graeciā militaturi, & apparatui opera datur, quarto anno Aegyptij qui fuerant à Cambyse subacti, defecere à Persis: quo magis aduersus utrosque Darius expeditionem sumere properabat, Aegyptios atque Athenienses. Dum autem hāc comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita demum ire in expeditionem quum regni successorem declarasset. Erāt autem Dario iam antè quàm regnaret, liberi tres è priore vxore Gobriae filia suscepti, & post partū regnum; alij quatuor ex Atossa Cyri filia. Superiorū maximus natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. qui quum ex eadē matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternae sobolis ipse maximus natu foret, quum apud vniuersos homines sit institutum vt maximus natu liberorum obtineat principatum: Xerxes verò, quòd ipse Atossa genitus esset, filia Cyri qui Persis libertatem acquisisset. Dario autem nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exurus, ac Lacedaemone profugus, Susa ascenderat. hic vir audita libe-
rorum

rorum Darij controuerſia, adiit (vt fama fertur) Xerxem,
 admonuitq; vt ad cætera quæ pro ſe dicebat hoc adderet, ſe
 quidem genitum è Dario iam rege & Perſarum imperium
 obtinente: Artabazanem verò, è Dario dum erat priuatus:
 proinde neque æquum neq; iuſtum eſſe alium quempiam
 potius quàm ſe illam dignatione adipiſci: quoniam Spartæ
 quoq; ſic uſurparetur, vt ſicui antequam regnet filij naſcan-
 tur, deinde regnanti alius naſcatur, huius poſtea nati ſuc-
 ceſſio regni ſit. Hac à Demarato ſuggeſta ratione vtentem
 Xerxem, tanquàm iuſtè dicentem, Darius regem declara-
 uit. Quàquam etiam citra præceptum Demarati Xerxes
 (vt mea fert opinio) regnauiſſet: quippe quum omnis po-
 tentia penes Atorſſam eſſet. Declarato Darius Xerxe re-
 ge quū conaretur rebus apparatis exire in expeditionem,
 altero ab defectione Ægyptiorum anno, ſupremum diem
 obiit, ſex & triginta annis regni expletis, haud compos vo-
 ti vt Ægyptios & Athenienſes viciſceretur. Eius morte re-
 368 gnū ad Xerxem filiū deuenit, qui ab initio nequaquam
 animatus erat ad bellum Græciæ inferendum, ſed Ægy-
 pto. Cæterum Mardonius conſobrinus eius, Gobriæ & ſo-
 370 roris Darij filius, eum adiens, his verbis eſt alloquutus, Do-
 371 mine, haud decorum eſt Athenieſes tam malè iam de Per-
 372 ſis meritos non dare pœnas eorum quæ perpetraverunt.
 373 tu verò quod in manibus habes perſice: tamen vbi Ægy-
 374 prum, quæ dignitati tuæ iniuriā fecit, domueris, ſume
 375 aduerſus Athenas expeditionem: vt & bene de te loquan-
 376 tur homines, & poſthac abſtineat alius à bello tibi inferen-
 377 do. Et hæc quidem erat ratio vltionis exigendæ: illa autem
 rationis acceſſio, Europam eſſe regionem admodum ſpe-
 cioſam, omniaque genera felicitum arborum ferentem, ac
 ſummæ bonitatis, & dignam quæ à ſolo inter mortales re-
 ge poſſideatur. Hæc Mardonius dicebat vt iuuenis ac no-
 uarum rerum cupidus, imperijque Græciæ pro rege ad-
 miniſtrandi. Quod etiam regi perſuaſit, conditione tem-
 porum adiutus, nam alia vt rex ad hoc faciendum induce-
 retur, adiumento fuere. primū è Theſſalia nuntij ab Ale-
 vadis ad regem inuocandum aduerſus Græciam. ſe enim
 omne obſequium præſtituros, (Aleuadæ autem iſti erant
 Theſſaliæ reges) deinde ij Piſiſtratidæ qui Suſa aſcenderāt:

i Admoni-
 tionem.

1 *Diversam à nostra lectionem sequutus est. nostram tamen habent & vet. cod. sed quidam pro προκαταλυσάμενοι, habent προκαταλυσάμενοι.*

2 *Vel potius Hermionensi, id est ex Hermione.*

3 Tunc autem quum vnà cum illis Susa ascendisset, quoties in conspectum regis veniebat, Pisistratidis honorificè de ipso loquentibus, aliqua ex illis oraculis recitabat. ex quibus ea quæ cladem barbaro portendebant, tacebat, & contrà faustissima quæque excerpbat: nimirum in facis esse vt Hellespontus à viro Persa ponte iungeretur, & ad expeditionem illam pertinencia recensens. Hic igitur oracula commemorando cum rege agebat. Pisistratidæ autem & Alevadæ suas sententias proferendo. Quum autem Xerxi bellum Græcis inferre persuasissent, tunc quum secundus ageretur à Darij morte annus, primam expedit. suscepit aduersus Egypt. &c. *Illud autem χερσὶν ἵστωρ περὶ τοῦ ποταμοῦ perinde est ac si diceret, Ita se apud regem in hoc negotio gerebat ut oracula duntaxat illi allegaret quibus induceretur.*

4 *Se sequentibus.*

» ea quidem quæ Cyrus Cambyfesque ac pater meus fece-
 » re, quas gentes imperio addidere, non attinet referre a-
 » pud probè scientes: ego autem posteaquam hanc sedem
 » accepi, dedi operam ne ab iis qui hoc honore sunt fun-
 » cti degenerarem, nève minus potentix Persis acquire-
 » rem. Quod animo versans, inuenio nobis accessuram glo-
 » riam pariter ac honorem, & regionem neque inferiorem
 » neque deteriore[m] ea quam recuperauimus, sed feracio-
 » rem, vnà cum vltione iniuriæ atque vindicta. Ideoque
 » nunc ego vos contraxi, vt id quod agere constitui vobis
 » exponerem: Constituo, iuncto Hellesponto, copias per
 » Europam traducere in Græciam, vt Atheniensium vlciscar
 » iniurias, quas cum Persis aliis, tum patri meo intulere.
 » Noratis autem & Darium aduersus hos viros bellum mo-
 » uere destinasse: verùm ei morte præuento non conti-
 » git vt illos vlcisceretur. Ego verò eius vicem aliorumque
 » Persarum vlciscens, non prius desinam quàm expugna-
 » uero incendioque Athenas: cuius ciues & me & patrem
 » meum priores iniuria affecerunt: primùm quum Sar-
 » dis vnà cum Aristagora Milesio seruo nostro venientes
 » cremauerunt lucosque ac delubra: deinde in vos quid fe-
 » cerint terram suam ingressos, quum Datis & Artapher-
 » nes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum ¹ ir-
 » ritor ad inferendum eis bellum: quos atque ipsorum fini-
 » timos, regionem Pelopis Phrygis incolentes, si in pote-
 » statem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando
 » comperio: Terram Persidem ætheri Iouis conterminam
 » reddemus, nullam enim regionem spectabit sol finiti-
 » mam nostræ, sed ego omnem permensus Europam, vnà
 » vobiscum cunctas regiones in vnâ redigam. Nam ita
 » rem habere audio, nullam reliquam esse hominum neque
 » ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum ² dimicare pos-
 » sit. Ita subactis his quos dixi, & qui nos lacefferunt, iu-
 » gum seruire sustinebunt. In quo si mihi vos gratificari vo-
 » lueritis, vbi tempus vobis indicauero quo vos præsto esse
 » oportet, tunc vnusquisque debebit impigrè adesse. Quo-
 » rum qui ornatissimis cum copiis aderit, eum donabo
 » iis quæ in nostra domo pretiosissima habentur. Et hæc
 » quidem ita agenda sunt. Sed ne solus videar in concilio

¹ Alij. Ani-
 marum sum ad
 infer.

² Dimicare
 possit, iis
 quos dixi
 summotis.
 Atque ita fiet
 vt & qui in
 culpa sunt &
 qui culpa va-
 cant, seruire
 iugum susti-
 neant. vel, &
 qui malè de no-
 bis meriti sunt.
 & qui non.

sententiam dicere, rem pono in medio, iubens vnicuique
quam libet sententiam dicere. His dictis loquendi finem
fecit. Post quem Mardonius, Domine, inquit, tu verò

1 Ita vertis
quasi legeretur
ὅτι ἐν ἰόνις.
Sed rectius o-
mitti videtur,
quum Xerxes
ea non dixerit.

non modò superioribus Persis, sed etiam venturis es præ-
stantior: qui cum alia & optima & verissima commemo-
ras, tum verò quòd Iones qui Europam incolunt, non si-
nes habere ludibrio nos, minus quàm ipsi sunt ludibrio di-
gnos. Etenim res indigna est si Sacas & Indos & Æthio-
pes & Assyrios, aliasque multas ac grandes nationes, quæ
nihil Persas læsere, tamen potentia prolatandæ gratiæ in
provincias redeimus: Græcos qui nos lacessere iniuria in-
ceperunt, non vlciscemur. Quidnam metuentes? quas illo-
rum copias? quam pecuniarum vim? Eorum pugnam no-

2 Sed & eo-
rum liberos
iā habemus,
subiugatis ijs
qui in nostrā
ditionem in-
colentes, Io-
nes & Æo-
les, &c.

uimus, eorum nouimus vires esse imbellices, eorum quos
subegimus liberos penes nos habemus, hos qui domi no-
stræ habitantes, Iones & Æoles & Dores appellatur. Quos
ipse quoque expertus sum, quum eis iussu patris tui intuli
bellum: ac mihi quum in Macedoniam usque processissem
& penè usque ad ipsas Athenas, nemo pugnaturus occurrit.
Quamquam consueuere Græci (vt audio) inconsultissime
inire bella, propter imperitiā ac sinisteritatem. nam quum
bellum inter eos indictum est, in locum quem pulcherri-
mum planissimumque inuenere descendentes, ibi prælia
faciunt, ita vt magno cum suo malo victores inde disce-
dant: deuicti (ne longius repetam) ad internecionem de-
ueniunt. quos oportebat, quum sint eiusdem linguæ, inter-
positis caduceatoribus ac nuntijs dirimere controuersias,
& omnia alia potius agere quàm pugnare: aut, si necesse
habent inter se omnino pugnare, locum aliquem inuenire
vtrisque expugnatum difficillimum, & ibi fortunam belli
tentare. Hoc itaque ritu haud probo videntes Græci, nun-
quam mecum verbis egerunt de dimicando, quum Mace-
donia tenus promouissem. Tibi autem, rex, quis obuiam
venturus est bellandi causa, copias Asiæ atque omnem clas-
sem agenti? non eò audaciæ procedent (vt reor) Græco-
rum res. Quòd si me fallit opinio, & illi vecordia elati ad
pugnandum nobiscum venient, discant nos esse in re bel-
lica præstantissimos hominum. Nihil igitur sit quod non
experiamur, nam sua sponte nihil sit, sed omnia ab experi-

mento

„ mento hominibus fieri consueuerunt. His Mardonius
 „ sententiæ Xerxis assentatus, loqui cessauit. Tum silen-
 „ tibus aliis Persis, nec diuersam eis quæ dicta esset senti-
 „ am dicere audentibus, Artabanus Hytaspis filius, Xerxis
 „ patruus, vir conspectus ita inquit: Rex nisi diuersæ inter
 „ se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem,
 „ sed necesse habet ea quæ dicta est uti: at quum plures dictæ
 „ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se dis-
 „ cerni quum nequeat, ¹ comparatum cum altero discerni
 „ potest. Ego patri tuo Dario eidemque fratri meo suade-
 „ bam ne sumeres aduersus Scythas expeditionem, viros nul-
 „ la usquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas No-
 „ mades se subacturum, mihi non est assensus: itaque sumpra
 „ expeditione, multis & egregiis viris de exercitu amissis ab-
 „ cessit. Tu verò, rex, bellum inferre destinās viris multo
 „ quàm Scythæ sunt præstantioribus, quique & mari & ter-
 „ ra optimi esse dicuntur: quibus in rebus quid ² durum sit,
 „ hoc me tibi iustum est promere. Iuncto pontibus Helle-
 „ ponto ais te copias per Europam in Græciam deductu-
 „ rum: atqui eos conuenit aut in terra aut in mari aut utrobi-
 „ que abs te superari: siquidem feruntur viri esse fortes. Cu-
 „ ius rei licet hinc argumentum capi: Si tot copias ductu Da-
 „ tis & Arthaphernis Atticam regionem ingressas soli Athe-
 „ nienſes profligauerunt, ergo non vtraque in parte succes-
 „ sit. Quod si iidem conscenſis nauibus pugna nauali victo-
 „ res ad Hellespontum nauigent, ac deinde pontem soluant,
 „ hoc ³ durum fuerit rex. Neque verò hoc ex mea vnus pri-
 „ uata prudentia coniecto, sed eo casu quo aliquando pa-
 „ rum absuit quin opprimeremur, quum pater tuus iuncto
 „ Bosporo Thracio, ac flumine Istro pontibus commisso,
 „ traiecit ad Scythas: eum traiectum Scythæ omnino insti-
 „ tere precari Iones, quibus custodia pontium delegata erat,
 „ ut interſcinderent. Quo tempore si Histiazus Mileti tyran-
 „ nus aliorum sententiæ accessisset, ac non contradixisset,
 „ actum erat de rebus Persarum. Atqui res est dictu quoque
 „ horribilis, omnem regis statum in vno viro positum fuisse.
 „ Quare noli tu vllum tale adire discrimen, nulla subsi-
 „ stente necessitate, sed mihi potius obtempera: hunc cœ-
 „ tum in præsens missum facito, iterumque dum tibi vide-

¹ Affricatū
 alteri. Vel, Cū
 multo attritus
 adnotum.

² Timendū
 sit. Vel, pericu-
 losum.

³ Timendū
 fuerit.

NB.

1 Ne vellicat
quidem?

2 Absit vt ta-
lia fiant à no-
bis. Detractio
enim, vel ob-
tretractio, aut
calumniā, res
est deterri-
ma.

bitur, re apud te ipsum considerata, edicito quod optimum
esse arbitaberis. Bene enim consultare, comperio maxi-
mum esse lucrum. nam etiam si quid è contrario euentu-
rum est, nihilo tamen minus bene consultum est; supera-
uitque fortuna consilium: at qui turpiter consultauit, si ei
fortuna obsecundauit, ille est quidem voti compos, nihilo
tamen minus malè consilium cepit. Vides vt prægrandia
animalia fulmine deus ferit, nec sinit inolescere, parua ve-
rò nihil lædit? Vides vt magna semper ædificia magnal-
que arbores huiusmodi fulminum ictu percutiunt? Gau-
det enim deus eminentissima quæque deprimere. Vnde &
ingēs exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus ijs qui-
bus inuidet, aut metum incutit aut tonitruum. Propterea
quidam secus ac dignitas sua postulabat, in calamitatem
inciderunt, quia deus neminem alium quàm seipsum sinit
magnificè de se sentire. Omnis res properando parit erro-
res, vnde magna detrimenta fieri adsolent: in cunctando
autem bona insunt, si non talia quæ statim videantur esse
bona, certè quæ suo tempore bona quis esse competiat. Et
hoc quidem tibi rex suadeo. Tu vero Gobryz fili Mardo-
ni desine loqui stulta de Græcis, haud dignis qui malè au-
diant. nam Græcis detrahēdo, ipsum regem vis excitare ad
bellum illis inferendum: ad quod tu omni auiditate con-
tendis: quod absit vt fiat. Detractio nanque importunif-
sima res est, in qua duo sunt qui iniuriam faciunt: vnus cui
iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod non præ-
sentem accusat: item qui huic credit, iniurius est, quod pri-
us credit quàm rem compertam habeat. & illi cui absenti
detrahitur, ob id fit iniuria quod ab altero insimulatur vt
malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his
viris inferre oportet, agedum, rex ipse permaneat domi
apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur: tu in
expeditionem ito, delectis quos velis viris ac quantiscunq;
velis copiis: & si ex sententia tua res succedent regi, inter-
imantur liberi mei, & insuper ego: sin succedent vt ego di-
co, interimantur tui & insuper tu, si redieris. Quod si hanc
subire conditionem recusas, cupisque in Græciam prorsus
deducere exercitum, affirmo fore vt aliqui eorum qui hic
relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis
magnam

» magnā aliquam calamitatem, à canibus volueribusq; dis-
 » cerpi aut in Atheniensium solo aut in Lacedæmoniorū:
 » nisi fortē antea intē vim, tunc agniturū aduersus quales
 » viros suades regi vt moueat bellum. Hæc Artabano lo-
 » quuto, Xerxes ira percitus his verbis excepit, Artabane,
 » quod patris mei frater es, hoc te subleuat ne dignam stul-
 » ta oratione mercedem recipias. hac tamen te notabo igno-
 » minia, quia instrenuus es & ignāuus, ne comes sis meæ in
 » Græciā expeditionis. sed hic vnā cū scēminis maneat. Ego
 » etiā sine te quæ dixi conficiā. neq; enim fuerim Darij filius,
 » (qui fuit Hystaspis, qui fuit Arsamnis, qui fuit Ariaramnis,
 » qui fuit Teispei, qui Cyri, qui fuit Cambyfis, qui fuit Achæ-
 » menis filius) nisi Athenienses vltus fuero: probē intelligēs,
 » si nos quieuerimus, nō quieturos illos, sed nostrā terrā cum
 » exercitu inuasuros: prout colligere licet ex ijs quæ illi face-
 » re ceperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incurfa-
 » runt. Itaque neutris fas est recedere, sed vtrisque propo-
 » situm est certamē aut agendi aut patiendi, vt aut hæc omnia
 » sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. medium enim
 » inimicitiarum nullum est. Quare honestum erit nos iam
 » iniuria lacessitos exigere vltionem, vt quam calamitatem
 » passurus sum intelligam, profectus aduersus eos viros quos
 » etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum seruus ita sub-
 » egit vt ad hoc vsque tempus & ipsi homines & eorum re-
 » gio ab illius qui subegit cognomine appellentur. Hæc hac-
 » tenus loquutus est. Deinde sub vesperum, quum fuisset
 » stomachatus Artabani sententia, per noctem apud se con-
 » sultans, comperit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ
 » bellum: immutataque rursus sententia quum obdormis-
 » set, visus est in somnis (vt fertur à Persis) videre quendam
 » corpore ingenti atque specioso, qui sibi astans diceret, Re-
 » uocastine sententiā Persa de inferendo Græciæ bello, quū
 » prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum? Neq; si
 » reuocaueris eam, bene facis, neq; qui tibi assentiat ad-

1 *Quidam sic.*
 Sed in eo res
 vertitur dif-
 crimine vt
 aut faciendū
 aut patiendū
 aliquid sit.

2 Vt autem
 nox aduenit
 mordere cor-
 pit Xerxē Ar-
 tabani senten-
 tia. Quum au-
 tem in consi-
 lium noctem
 adhibuisset,
 planē compe-
 riebat ē re sua
 non esse expe-
 ditionem in
 Græciā susci-
 pere. Quum
 igitur hæc cō-
 traria priori-
 bus decreuis-
 set; obdor-
 miit. Sed ea
 nocte visus
 est in somnis.
 &c. Illud eū vt
 vertetiam po-
 test. Scrupulū
 iniiciebat, Eodē
 autem ferē mo-
 do vñ esse vi-
 detur Ouidius
 verbo mordere.
 Illud vero sūper-
 omni ei ē πρὸς τὴν
 ἰσχυρίαν, videtur
 ad verbum re-
 spondere phrasi
 nostrati & ea

melius exprimi, Que ce n'estoit pas son cas.

3 Quum iam Persis vt copias
 cogere denuntiaueris? Atqui nec quod sententiam reuoces bene facis, nec
 adest quisquam qui tibi huius rei, id est reuocata sententia, conscius futurus sit.
 Vel, Nec adest qui tibi hoc delictum reuocata sententia condonaturus sit. q.d. Nec
 ego qui tibi adfco impune hoc abire sinam.

est. quare perge ire eam viam quam interdū ire destina-
ueras. Hæc loquutus ille visus est Xerxi ab aspectu eua-
nuisse. Vbi dies illuxit, Xerxes huius insomnij nulla ratione
habita, coacto eorundem Persarum quos pridie coegerat
concilio, ita verba fecit, Viri Persæ, veniā mihi date dicē-
ti contrariam superiori sententiam. nam & ego nondū ad
summum quod perueniendum est mihi prudentiæ perueni-
& qui ut illud faciam suadent, nullo vnquam à me tempore
abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti,
confestim iuuentus efferbuit ut verba in virum grandem
natu effunderem petulantiora quàm debui. nunc itaque
agnoscens erratum meum, utar illius sententia: & quoni-
am reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, vos quieti
estote. Hæc vbi audire Persæ, lætitia affecti regem adora-
uere. Insequenti nocte idem rursus insomnium quiescenti
Xerxi assistens, inquit, Fili Darij videris expeditionē apud
Persas reuocasse, verbis meis pro nihilo habitis, quasi illa à
nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intellige, nisi ex-
templo inis expeditionem, hoc tibi ex ea re continget:
quemadmodum breui magnus & amplius effectus es, ita
breui rursus humilis eris. Hoc viso perterrefactus, è cubili
exiit pariter & nuntium misit ad accersendum Artaba-
num. qui vbi aduenit, ita ad eum inquit, Artabane, ego sta-
tim quum in te bene consulentem mihi, stultis verbis in-
uectus sum, non fui compos mentis: sed non multo post
pœnitens, cognoui id mihi esse faciendum quod tu præci-
piebas. Tamen id volens exequi non possum. nam mihi
iam animo immutato, & prioris sententiæ pœnitenti ap-
paruit in somnis visio, dissuadens omnino hoc quod po-
sterius facere constitueram: quinetiam nunc interpositis
minis abcessit. Quod si deus est qui insomnium misit, eiq;
prorsus est cordi expeditionem sumi aduersus Græciam,
continget hoc tibi quod mihi insomnium, itidem ut mihi
præcipiens. Quod ita fore coniecto, si omnem meum or-
natum sumas, eoq; indutus¹ in sella mea confideas, &
deinde in cubili meo capias somnum. Hæc loquuto Xerxi
Artabanus initio nolle obsequi, atque negare se dignum
qui regio in folio sederet: tandem quum cogeretur, fecit
imperata, hæc præloquutus: Apud me rex tantundem va-

¹ In folio
meo.

10 let bene sentire per se, & alteri bonam dicenti sententiam
 11 accedere: quæ ambo tibi quum adfint, malorum tamen
 12 hominū colloquia te deprauant: quemadmodum mare
 13 quod est hominibus omnīū vtilissimum, ferūt ab ingru-
 14 entibus ventorum flatibus non fini natura sua vri. Ego ve-
 15 rō quum ex te malè audiui, non tam meam dolui vicem
 16 quàm tuam: qui, quū propositæ essent duæ sententiæ Per-
 17 sis, vna quæ detrimentum augetet, altera quæ tolleret, di-
 18 cens perniciosum esse imbui animum vsu plura semper
 19 expetendi: his propositis sententiis, tu elegisti eam quæ &
 20 tibi ipsi & Persis est periculosior. Nunc autem quum ad te
 21 mutaro in melius consilio de sumenda aduersus Græcos
 22 expeditione ais accessisse insomnium alicuius dei nutu,
 23 quod te vetat dimittere exercitum, hoc non res diuina est
 24 fili. insomnia enim ista sunt, quæ aduentia homines fru-
 25 strantur, quemadmodum ego te docebo, multis quàm tu
 26 annis natu grandior. Consuerunt ipsa somniorū visa ple-
 27 runque frustrari ob ea quæ quis per diem mente agitauit.
 28 nos autem nudius tertius expeditionem hanc inter ma-
 29 nus & quidem vehementer habuimus. Quod si hoc non
 30 est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse
 31 omnia in summa dixisti. apparebit enim vt tibi, ita & mihi
 32 eadem iubens. Verūm nihilo magis apparere mihi debe-
 33 bit tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, sed meum:
 34 neque magis quiescenti in tuo toro quàm non, sed in meo:
 35 si etiam aliās vult se exhibere. Neque eò vesaniæ peruenit
 36 illud quicquid est quod sese obtulit in somnis, vt me cer-
 37 nens putet esse te, ducto è vestibis argumento. Id autem
 38 si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo di-
 39 gnabitur siue mea gerentem vestimenta, siue tua, sed te ad-
 40 ibit: quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius
 41 accesserit, ipse quoque fatebor diuinum esse. Cæterū si
 42 ita tibi agendū videtur, neq; id reuocari potest, en ad cubā-
 43 dum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoq; quum ista fecero
 44 appareat, hac tantūm conditione tuæ sententiæ acquie-
 45 scam. Hæc loquutus Arrabanus, quod speraret, ea à Xer-
 46 xe sine vllis verbis admissum iri, iussu exequutus est. Et quū
 47 induta sibi Xerxis veste, regali solio resedisset, moxq; recu-
 48 buisset, idem insomnium dormientem adiit quod Xer

1 Quum tu
 me probris es
 insectatus, nō
 id mihi tam
 doluit, quàm
 quod ex dua-
 bus sententi-
 is quæ Persis
 propositæ e-
 rāt, altera in-
 solentiā pro-
 uehēte, alte-
 ra eam com-
 pescente, &
 perniciosum
 esse dicente
 docere ani-
 mum plura
 præsentiis
 semper expe-
 tere: ex his sē
 tentiis eā tu
 elegeris, &c.

2 Id est, de hac
 expeditione, ma-
 gna cum animi
 contentione eg-
 mus, vel tracta-
 mus.

3 Quum spe-
 raret fore vt
 quæ à Xer-
 xe dicerentur
 vana esse pro-
 baret, iussu ex
 seq.

1 Tūne ille *xem adierat, eiq; superassitens, ita inquit,* 1 Tūne ille es
 es qui Xerxē *qui festinantem ire in Græciā Xerxem distines, tanquam*
 ab inferendo *eius curator? Tu neq; in futurum neq; in præsens confide-*
 Græcis bello *ras, qui dissuades id quod est fatale contingere. Quid autē*
 dehortaris, *Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi de-*
 tanquam eius *monstratum est. His verbis Artabano visus est ille vir in so-*
 curā gerens? *mnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos*
 At nec inpre- *ipsi exurere. Qua de re vehementer exclamans Artabanus*
 sens nec in *exiliit, aditoq; Xerxi obseruatā sibi in somnis visionem ex-*
 posterū im- *posuit, secundoq; loco hæc inquit:* 2 Equidem rex, ego, vel-
 punē tibi erit. *uti homo, quod multa iam viderā, & magna negotia sub*
 quod ea dis- *Heslonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indul-*
 suades quæ fa- *gere, gnarus rem esse malam multa cōcupiscere, memoria*
 ta fieri volūt. *tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massageras a-*
 2 Ego cer- *ctū esset, quomodo cum exercitu Cambyxis contra Æthio-*
 tē, rex, qui *pes: qui etiam cum Dario militaui aduersus Scythas. Hæc*
 multos quo- *sciens ego, sentiebā te (si quiesceres) omnium hominum bea-*
 rū res amplio- *tissimū. Sed quoniā diuinus quidā instinctus est, & Græcos*
 res essent, ab *clades quædā (vt videtur) missa diuinitus manet, ego quoq;*
 illis quorum *cedo, ac sententiā muto. Tu verò quæ diuinit⁹ missa sunt, in-*
 res angustio- *dicato Persis, iubetoq; vt ijs quæ ad apparatū pertinētia an-*
 res erant, su- *tē præceperas, operā dent. Et ita agito vt nihil tuorum, deo*
 peratos vidis- *tribuyente, desit. His dictis, & sublatis ex ea visione animis,*
 sem, te per om- *ubi dies exitit, ibi confestim & Xerxes hæc Persis exponit,*
 nia morem *& Artabanus, quem constabat prius solum omnium id fuisse*
 ætati gerere *dehortatū, tunc exhortabatur. Post hæc ineunti expedi-*
 nō sinebam. *tionem Xerxi tertium in somnis visum oblatū est: quod Ma-*
At Valla popu-
lum aliquē sub
Heslonū nomi-
ne videtur so-
mniasse. [ad
verbum sonat,
 multa & ma-
 gna euerfa es-
 se ab inferio-
 ribus. S.]

172
 tus esse, cuius oleæ ramis vniuersa tellus occuparetur, &
 mox corōna capiti circumdata, euanesce-
 re. Hæc Magis interpretatis, sine mora Persæ qui in concilio fuerant, ad suā
 quisq; præfecturā digressi, omni studio incubuerūt ad exe-
 quenda iussa, cupidi dona quæ proposita fuerant, obtinēdi.
 Xerxes autē ita copias suas contraxit vt omnē continentis
 locū scrutaretur. siquidē à debellata Ægypto per totū qua-
 driennium imparauerat exercitū atq; eius apparatū, quinto
 aut anno ineunte mouit cum ingenti copiarū manu. Nam
 omnium

omnium quos nouimus exercitū hic multo maximus ex-
 stitit: adeo ut ad eum nihil fuisse videatur aut ille Darianus,
 qui aduersus Scythas ductus est, aut ille Scythicus, qui Cim-
 merios insequēs Medicā regionem inuasit, ac penē omnia
 superiora Asię subegit ac tenuit: (quo nomine Darius post-
 ea Scythas iuit vltū) aut ille (ut fama fert) Atridę aduersus
 Ilium, aut ille ante Troicū bellum, Mysorum Teucrorūq;
 qui per Bosporum in Europā transgressus, omnes Thraces
 in ditionem suā redegit, ad Ioniumq; pontum descendens,
 ad Peneū vsq; amnem qui ad meridiē vergit, processit. neq;
 illi omnes exercitus, neq; alij his adiecti, cū vno hoc cōpa-
 rari merentur. ¹ Quis enim nō attulit ad Xerxē ex Asia co-
 pias: quę aqua præter ingentes amnes portando nō defecit?
 Alij nanq; naues præstabant, alijs ut peditatū, alijs ut equita-
 tum, alijs ut nauigia ad vectandos equos eorū qui vnā mili-
 tabant, alijs ut naues longas in vsum pontiū præstarent, in-
 iunctū erat, alijs ut frumentum & naues. Quę triennio su-
 periore preparata erant, præcipuē propter Athon, ut in quo
 superior classis dum circumuehitur afflictata fuisset. Ad Ele-
 untem enim Chersonesi classis habebat stationē, illincq;
 omnes copię sub verberibus cœperunt Athon effodere,
 quum per vices alij alijs succederent, adiuuantibus etiam
 in effodjendo accolis: præpositis operi, Bubare Megabyzi,
² & Artæo Artachæi filio, viris Persis. Est autē Athos mons
 ingens ac nobilis, ad mare pertingens, ab hac parte homi-
 nibus cultus, ad continentem desinens in speciem Cherso-
 nesi, *id est peninsula*, cum isthmo duodecim stadiorum.
 Hęc planities atq; tumuli, è mari Acanthiorum ad mare
 quod est contra Toronem, non sunt magni. In hoc isthmo
 vbi Athos finitur, sita est vrbs Græca nomine Sana. Quę
 autem extra Sanam & intra Athon sitę sunt vrbes, eas tunc
 Persa ex continentibus insulas facere aggressus est, quę
 sunt hęc, Dion, Olophyxus, Acrothoon, Thyſus, Cleonę. Istę
 quidem sunt vrbes quę apud Athon incoluntur. Hunc autē
 in modum barbari locum ³ nationatim effodiebant recto
 limite Sanam versus. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs
 qui in imo fodiebant, alij humum effossam assiduē trade-
 bant alijs super scalas stantibus: & isti excipientes tradebāt
 deinceps alijs, dum ad summos perueniebatur, qui illam

¹ Quam e-
 nim ex Asia
 gentē in Grę-
 ciam non ad-
 duxit Xer-
 xes?

² Et Artæo
 Artachæi
 filio.

³ Nationa-
 tim distribu-
 tum effode-
 runt.

1 Prærupta
præcipitia fos-
sa dupl.

2 οὐλαὶ hic vo-
cantur funes
nautici. Gal. Le-
cordage.

3 Bybli.

4 Fame la-
borarent. α-
μὴνδε ποτὶς λυ-
μὴνδε.

efferebant atq; abijciebant. Quam re¹ tumuli effossi du-
plicem laborem illis, præterquam Phœnicibus, præbebāt,
nam quum eandem facerent fossæ mensuram superius in
ore quam inferius in fundo, id necesse fuit contingere. At
Phœnices cum alijs in rebus, tum verò in illa prudentiam
suam declarauerunt: qui partem quæ sibi contigerat, ita
excauauerunt ut os fossæ duplum esset quàm ipsam fossam
esse oportebat, procedenteq; opere assidue illam coarcta-
bant, ut quum ad imum deuentum esset, fossa cæterorum
partibus adæquaretur. Est autem hoc loco pratum quod-
dam, ubi illorum erat & forum & mercatus, quò multum
etiam ex Asia frumenti moliti comportabatur. Hanc fos-
sam Xerxes (ut ego coniectura colligo) iactantiæ gratia
deprimi iussit, potentiæ ostendendæ cupidus, ac memoriæ
sue relinquendæ. nam quum liceret nullo negotio naues
per isthmum transportare, iussit isthmum intercidi, ad
mare recipiendum in fossam tantæ latitudinis ut duæ tri-
remes pariter illac agitari possent. Eisdem autem impera-
tum est ut fossam facerent, quibus fuerat ut flumen Stry-
monem pontibus iungerent. Ista Xerxes hunc in modum
fecit. Comparauit item ad pontem² armaturam, ³ firpi
atque albi lini copiam, dato hoc Phœnicibus atque Ægy-
ptiis negotio ut commeatum exercitui comportarent: ne
homines néve iumenta quæ ducebantur in Græciam,⁴ ab-
sumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca quæ cuique
opportunitissima essent, alius alia via comportaret vndique
ex Asia nauibus onerariis & vectoriis. Verù plurimi com-
portarunt in oram quæ dicitur Album littus, ut quibusque
præceptum erat: alij in Tyrodizam Perinthiorum oram,
alij in Doriscum, alij in Eionem, quæ est super Strymo-
nem: alij in Macedoniam. Dum isti in imperato sibi traie-
ctu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestri-
bus copiis, iter ingressus est Sardis versus, mouens ex Cri-
talis Cappadociæ. Illuc enim edictum erat ut cunctæ copię
cogerentur, quæ per continentem erant cum Xerxe ituræ.
In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrimè in-
structum ducens ab rege donatus est proposito præmio,
affirmare non possum, quia nec à principio, quum res in
iudicium deducta est cognoui. Posteaquam autem trans-
misso

misso flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam
 173 facto, perueniunt Celænas, ubi fontes Mæandri existunt: Quum ad
 & alterius amnis non minoris Mæandro, nomine Catara- mare Græciæ
 ctæ, qui ex ipso foro Celænarum exorians influit in Mæan- descēdere te
 drū. In qua vrbe & in quo foro visitur suspenſa Sileni Mar- audissem, sta-
 syæ pellis in virem formata: quam à Phrygibus fertur A- tim opū me-
 pollo illi detractam suspendisse. In hac vrbe residens Py- arū rationem
 thius Atys filius, vir Lydus, omnem regis exercitum atq; i- inire aggres-
 plsum Xerxem magnificentissimo hospitio exceperit: spo- sus sum. Iam
 ponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob tum enim in
 quam sponſionem Xerxes eos qui aderant Persas interro- animū indu-
 gavit quisnam esset Pythius, & quantum possidens, qui hoc xeram pecu-
 polliceretur. Illi, rex, inquit, hic ille est qui Darium patrē niam tibi do-
 tuum aurea platano ac vite donauit: quiq; nunc omnium no dare in bel-
 hominum diuitijs princeps est secundum te. Hæc vltima lum id gerē-
 verba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse dum. Subdu-
 Pythium quantum ei pecuniarum esset. Cui ille, Neq; te- ta igitur ra-
 inquit celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius fa- tione, argen-
 cultates: sed sciens, proinde exactè recēsebo. Etenim post- ti quidem ta-
 equam accepi celerrimè te ad mare Græcum esse descen- lenta duo mil-
 surum, volens tibi ad bellum pecuniam dono dare, subdu- lia, auri verò
 cta ratione comperi mihi esse argenti quidem duo millia myriadas qua-
 talentorū, auri verò quadragies centena millia nummūm dringētas sta-
 Daricorū, septem millibus minus: quæ tibi dono do. nam terū Darico-
 mihi ipsi victus è mancipijs atq; ex agricolis suppetit. Hæc rum, septem
 Pythius. Quibus verbis delectatus Xerxes, Hospes Lyde, millibus mi-
 inquit, ego ex quo Persidem regionem egressus sum, ne- nus, habere
 minem adhuc nactus sum qui in exercitum meum hospi- me comperi:
 talitatem exercere voluerit, aut qui in conspectum meum quæ tibi do-
 veniens, sua sponte pecuniam mihi ad bellum conferret, no dare sta-
 præter te: qui & exercitum meum egregia hospitalitate tui. Mihi au-
 prosequutus es, & ingentem pecuniam polliceris. ob quæ tem victus ex
 vicissim ego te ijs remunerandum duco. Hospitem meum mancipijs &
 te facio: & ista quadragies centena millia nummūm de agricultura
 meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadringen- suppetet. *Ex*
 meo explebo, datis tibi chiliadibus septem, vt quadragies, centenis millibus *Bud. interpr.*
 Daricorum staterum nihil desit. Proinde quæ hætenus possidisti, possidero: *2 Vt tecum*
 mementoq; talem te semper præstare. hæc enim te facientem nec in præsens *paria faciam,*
 nec in futurum ponitebit. *Ex eiusdem Bud. interpr.* *pro hac libe-*
ralitate hospi-
tem te meum
facio: qua-
dringētas ve-
rò myriadas
nummūm de

tæ myriades, *id est quadrages centena millia*, sunt im-
 perfectæ, sed addito è meis supplemento summa sit solida,
 quæque possides, ipse possideto, ac scito semper talem age-
 re. nam ita agentem te neq; in præsens neque in poste-
 rum pœnitebit. Hæc loquutus, & quæ dixerat exequutis,
 perrexit assidue porrò ire: prætergressusq; urbem Phrygi-
 am nomine Anaua, & stagnum ex quo conficitur sal, per-
 uenit Colossas Phrygiæ oppidum, vbi Lycus amnis hia-
 tum terræ subiens occulitur, deinde fere quinq; post stadia
 emergens, elabitur & ipse in Mæandrum. Mouens autem
 è Colossis exercitus venit ad oppidum Cydra, quod est in
 finibus Phrygum ac Lydorum: vbi cippus depactus arque
 erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Vbi autem
 è Phrygia in Lydiam ventum est, ad diuortia viarum, qua-
 rum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis: quam tenenti-
 bus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Cal-
 latebum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica &
 tritico conficiendi: hanc viam tenens Xerxes, reperit pla-
 tanum quam ob pulchritudinem aureo monili donauit,
 eamque tuendam viro¹ immortalis delegauit: & ad urbem
 Lydorum alitero die peruenit. Postquam Sardis aduenit,
 principio caduceatores dimisit in Græciam petitum ter-
 ram & aquam: edictumque vt cœnas regi instruerent ad
 omnes ciuitates, præter Athenas & Lacedæmonem.² Eo-
 rum autem causâ mittebat petitum terrâ & aquam, quia
 qui hæc antè Dario petenti non miserant, hos tunc perter-
 ritos omnino daturos arbitrabatur. Id igitur volens explo-
 rare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat
 tanquam Abydum profecturus, quum interea ij quibus
 negotium hoc datum erat, Hellepontum ex Asia in Eu-
 ropâ coniungerent. Est autem Cherionesi in Helleponto,
 Sestum inter & Madytum vrbes, ora salebrosa quæ in mare
 procurrit eregione Abydi. Vbi non lōgo post tempore sub
 Xantippo Aniphronis filio Athenientiū duce, Arrayctē vi-
 rum Persam Sesti præfectū cepere viuū, stipitiq; suffixerūt:
 qui in templū etiam Protefilai quod est in Eleunte addu-
 ctis sceminis nefanda perpetrabat. Ad hanc oram ex Aby-
 do iungere pontem inchoauere ij quibus hoc munus erat
 delegatū: hinc Phœniçes albo lino, illinc Ægyptij³ sirpo-
 Est au-

1 De his vi-
 ris qui immor-
 tales diceban-
 tur, vide qua
 postea tradun-
 tur ab Herodo-
 to hoc eodem in
 libro.

2 Desunt hic
 aliquot verba
 in vulg. edit.
 Græci, quæ Val-
 la addit, vt etiā
 in vet. nostris
 cod. habentur.

3 Biblio.

Est autem ex Abydo ad vltiorē continentem septem stadiorum traiectus: quem pontibus iunctum ingens adorta tempestas ea omnia dirupit atq; dissoluit. Quod quum audisset Xerxes, indignè ferens, iussit trecenta Hellesponto verbera infligi, & in eius pelagus par compedum demitti. Iam verò audiui misisse quoq; cum his etiam qui stigmata Hellesponto inurerent. Certè mandauit vt colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara verba ac vesana, O aqua amara, dominus hāc tibi irrogat pœnam, quòd eum læsisti, qui de te nihil malè meritus erat. Te tamen rex Xerxes, velis nollīve, transmittet: meritoq; nemo hominum tibi sacrificat, vt dolo so pariter & amaro flumini. Hac pœna mare Xerxes plecti iussit, atq; eis qui præpositi operi erant, caput præcidi. Et illos quidem pontes fecerunt ij quibus hāc ingrata merces proposita erat. At alij architecti qui alios fecerunt, hoc modo iunxerunt: Biremes triremesque trecentas sexaginta Euxinum versus Pontum composuere: item ab altero latere trecentas quatuordecim, Pontum quidem transuersas, Hellesponto autem secundum fluxum, vt stabiliret funes armamentorum. Quibus compositis, prægrandes ancoras demiserunt, partim ab hoc latere contra Pontum, ventorum causa qui extrinsecus spirant: partim ab altero contra vesperum & Ægeum, euri & austri causa: relicto ad auroram tribus in locis inter biremes transitu: vt qui vellet in Pontum minutis nauigijs & ex Ponto nauigare posset. His actis, contenderunt à tertia armamenta, contorquentes machinamentis ligneis, non iam separatim vtraq; sed bina ex albo lino hinc, quaterna è biblo illinc. Quorum quidē retinaculorū crassitudo hāc erat & species: sed proportionē lineā robustiora erāt, quorū cubitus talentū pendebat. Porro traiectu pontibus iuncto, codices lignorū discissos & ad latitudinē ratis adæquatos aptè instrauerūt super armamenta intentā. Hos vbi gradatim disposuerunt, tū verò rursus desuper in pexuerūt. Quod posteaquā fecere, materiā attulerunt concinneq; imposuerunt, deinde super materiā aggerem comportarūt: quo injecto, sepem hinc atq; hinc, ne maris aspectu iumenta & equi terrerētur, prætenderūt. Perfectis ijs quæ ad pōtes pertinet, & inē circa Athon aggeribus ad fauces fossæ propter

† Intrinsecus.

æstuaria maris, ne ipsæ fauces aluci obstruerentur: Xerxes nuntiato sibi prorsus alueo absoluto, Sardibus ubi hybernauerat, ineunte vere instructo cum exercitu profectus est Abydum versus. cui mouenti sol suam in cælo sedem relinquens apparere desiit, cum nullæ nubes, verum serenissimus aer esset: & pro die nox exitit. Id animaduertenti quum cura incessisset percontandi Magos quid ostentum id vellent portendere, illi responderunt, deum significare Græcis ciuitatum defectum: quod dicerent solem, Græcorum: lunam, ipsorum esse præsidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in modum lætatus ire pergebat. Quem procedentem adiens Pythius Lydus cælesti ostento perterritus, elato animo propter munera his verbis alloquutus est, Domine, indulgebisne quiddam quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi pro magno futurum? Xerxes nihil non potius illum quam petebat petitum ratus se indulturum respondit, & ut peteret proloqui iussit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fiducia, Domine, inquit, quinque mihi liberi sunt, quos omnes contingit in militiam tecum ire aduersus Græciam: horum vni tu quæso rex, miserus mei qui huc processit ætatis, indulge militiæ vacationem, ei qui natus est maximus: ut & mei ipsius & census curam gerat: quatuor tecum vnâ ducas. Ita confectis quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his verbis respondit, Homo improbe, tunc, quum ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiosque meos & fratres domesticos & amicos ducam, ausus es mentionem filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia & vxore me comitari? Probè nunc discito hoc, animum in hominum habitare auribus. Qui bene audit, eius corpus voluntate perfunditur: qui verò malè, is exacerbatur. Tu itaque quum bene fecisti, & alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia: postea verò quàm ad impudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minoram quàm pro merito accipies. nam te & quatuor liberos liberant tua munera: vnus autem quem præcipuè completis, damno mulctabere. Hæc quum respondisset, subito imperauit iis quibus delegatum erat ista exequi, ut maximum

1 Qui quum
bona audie-
rit voluptate
corpus im-
plet: quum his
diuersa, mo-
lestia affici-
tur. Ita Erasmus.

mum natu filiorum Pythij inuentum discinderent medi-
 um: eiusque discissi dimidium ad dexteram viæ, & dimidi-
 um ad sinistram disponderent, & illac transiret exercitus.
 Hoc illi vbi exequuti sunt, illac exercitus pertransiuit.
 In quo præcedebant ij qui sarcinas portabant & impedi-
 menta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, ^{1 Hæc in vulg.}
 sed promiscuæ copię, numero vltra dimidium exercitus. ^{quidē edit. non}
 Post has intercedebat interuallum: neque enim cum re- ^{habetur: sed in}
 gemiscebantur. Præcedebant enim mille equites è Persis ^{vet. cod. legun-}
 omnibus delecti: ^{tur hoc modo,} ^{μὲν δὲ αἱ χυ-}
^{φάροι χίλιοι, καὶ}
^{ἑπὶ ἐκ πάντων}
^{ἀπολλυμένων.}
^{Hæc autem li-}
^{brariorum cul-}
^{pa fuisse omis-}
^{(quorum oculos}
^{ea subterfuge-}
^{runt quæ sunt à}
^{priorē ἀπολλυ-}
^{μένων ὡςque ad}
^{posterius) ex se-}
^{quentibus appa-}
^{ret, vbi hæc enu-}
^{meratio repeti-}
^{tur.}
^{2 Sacri equi}
 Persis decem millia peditum delecta, quorū mille in lan- ^{3 Fortasse Val}
 75 ceis pro ^{la aliter scriptū}
 coronis gestabāt mala punica argentea: gerebāt ^{reliquit.}
 item aurea ij qui in terrā versus spectantia spicula habebāt: ^{In fine pag. præ-}
 etiā mala, ij qui Xerxē proximē sequebātur. Hæc decē mil- ^{ced. pro Argen-}
 lia ordine subsequebatur equitatus è decē millibus Persa- ^{tea legendum}
 rū. Relicta post hos duorum stadiorū intercapedine, mox ^{Aurea, ex no-}
 ibat cætera multitudo promiscua. Ita exercitus è Lydia per- ^{stris exempl. ex}
 rexit ad flumē Caicū & regionē Mysiā: à Caico autem à læ- ^{quibus etiā se-}
 ua habens montē Canen, per Atarnē ad urbem Carinā. Ab ^{qui hæc debēt,}
 hac per Campū Thebanū urbē Atramyttiū & Antandrum ^{Et cæteros}
 Pelasgidē prætergrediens, & Idā ad sinistram manū stringēs, ^{interclude-}
 ad terrā Illiēsem peruenit. cui primū sub Ida noctē agēti ^{bant: Nouem}
 tonitrua & fulgura ingruerūt, & cōplures ex eo exercitu ^{autem millia}
 occiderunt. Deinde ad Scamadrū est ventū, qui fluuiorum ^{quæ ab his in-}
 gestabant. ^{tercludeban-}
^{tur, argentea}
^{mala punica}
 Tosef ^{ἰουήλων} verti etiam Includebant, vel Circumcingebant.

omnium erat primus, ex quo iter è Sardibus fieri cœptum est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisque potantibus suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum adscendit, loci visendi cupidus. Quod vbi contemplatus est, & singula quæque eorum audiuit, Mineruæ Iliadi mille boues immolauit: quarum libamine Magi heroibus parentauerunt. His actis, terror per noctem exercitum inuasit. Simulatque illuxit, illinc mouerunt, à læua stringentes Rhætion urbem, & Ophryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: à dextra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon venerunt, Xerxi incessit cupido omnem exercitū oculis subiiciendi. itaque in prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo iussu è candido lapide in tumulto pro dignitate extruxerant, residens prospiciebat littus, & illic terrestres copias atque classem. Quam dum intueretur, subiit eum cupiditas spectandi nauale certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sidonij vicere, voluptatem Xerxes cepit, cū certaminis tum copiarū spectaculo. Et quum intueretur omnem Hellespontum nauibus obductum, omnia littora atque Abydenorum plana hominibus referta, ibi se beatum esse iactauit, & post hæc lacrymas fudit. Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui primò liberè dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his verbis interrogauit, Quam diuersa, rex, inter se nunc facis & dudum dixisti. qui te beatum esse dixeras, nunc lacrymas fundis. Et ille, Reputantem me, inquit, quàm brevis sit omnis humana vita, subiit horum miseratio: quorum, quum tot sint, nemo ad centesimum annum supererit. Excipiens Artabanus, Atqui, inquit, alia, quam istud est, viuendo miserabiliora patimur. Nam in tam breui vita nullus hominum adeo felix extitit, neque horum neque aliorum, cui non crebrò, nedum semel, subitura sit animo moriendi voluntas potius quàm viuendi. Incidentes enim calamitates & morbi vitam perturbant: efficiuntque vt quum brevis sit, tamen perlonga videatur. Ita mors optatissimum est perfugium ærumnæ vitæ, quam deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius facere deprehenditur. Cui Xerxes, Artabane, inquit, quoniam humanæ vitæ conditio talis est qualem tu exponis,

De humana
vita quæ ta-
lis est qualem
tu esse disse-
ris verba face-
re designa-
mus.

eam commemorare superfedeamus: neque tristium faciamus mentionem, quum iucunda in manibus habeamus. Hoc mihi potius edissere: nisi tibi ira euidens in somnij visio fuisset oblata, perstaréne adhuc in priore sententia, dissuadens mihi aduersus Græciam bellum? an in ea persisteres? agedum apertè hoc mihi dicito. Ei respondens Artabanus, Visio, inquit, rex, quæ in somnis obiecta est, ad votum succedat amborum: ego tamen adhuc metuo, & adeo metu perculsus sum, ut non sim apud me. Nam mecum reputans, cum alia multa, tum verò duo, & ea omnium maxima, video tibi esse hostilissima. Ad hæc Xerxes, ¹ Dæmonie virorum, inquit, quænam ista ais mihi hostilissima esse? vtrum horum tibi improbandum videtur, tanquam non satis copiosum? terrestri sine exercitus, quasi multo numerosior ille Græcus futurus esse videatur? an classis, tanquam illorum classe inferior? an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi videntur nostræ res, celerrimè alterum quis exercitum compararet. Respondit Artabanus, Neque huic, rex, exercitum improbauerit quisquam, qui sit mentis compos, neque hanc nauium multitudinem, ² etiam si plures coegeris. Quæ autem duo dico esse tibi multo hostiliora, ea verò hæc sunt, terra & mare. neque enim vsquam maris portus est eiusmodi (ut ego coniecto) qui surgente tempestate sit capax huius tuæ classis, idoneusque ad eam tutandam: neque verò vnum tibi portum esse oportet, ³ sed vniuersam continentem esse portum, quò se recipiant naues. Itaque quum portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio fortuitorum, non fortuita in arbitrio hominum esse. E duobus vno exposito, pergam dicere alterum: Terra cum ob alia tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstiterit quò longius processeris, assiduè vltiora surripiens. Nulla enim est hominibus rei bene gerendæ satietas. Vnde etiam, ut nemo tibi occurrat, dico maiorem maiori in tempore regionem, famem esse allaturam. At ¹⁷⁶ vir ita demum fuerit optimus, si in deliberando quidem, omnem rem quamcunq; pati possit, reputans extimescat, in re autè agenda sit audax. Cui Xerxes, Artabane, inquit, merito tu quidem horum singula commemorasti: tamen non est ut omnia reformides, omniaq; peræquè consideres. Nā

¹ O miserrime hominum. Sic Bud. in simili loco interpret.

² Quòd si maiorem numerum coegeris, duo illa quæ dico, multo etiam hostiliora futura sunt. Sūt autè illa duo, terra & mare.

³ Sed circū vniuersam continentem in quam tendis.

1 Non ostē-
das quid fir-
mum sit, vel
tutum.

2 Hoc inquā
perinde est.

3 Aut nō v-
tētes istis sen-
tentijs, alios
suafiores tales
habuissent.
*Id est, Aut si
hac non fuisset
eorum senten-
tia, sed aliorum
fuisset, quorum
consilijs seque-
rentur. Valla
autem negati-
ua particula
locū mutat,
& Sententia
vbi, more Gra-
eco dixit.*

4 At meum
admitte con-
siliū. Vel,
Meum saltem
adm. conf.

si velis in rei consultatione semper omnia perinde confi-
derare, nunquam aliquid efficias. Satiū enim omnia ala-
criter aggredientem dimidium ærumnarum pati, quā
omni in re præsumpto metu nihil omnino pati. Quod si
repugnando omnibus quæ dicuntur, ¹ non vis commit-
tere ut quod firmum est infirmetur, perinde peccas atq; is
qui cōtraria istis dicat. ² Et hoc æqualiter se habet. Scire ve-
rō aliquem (quum sit homo) qua ratione quid firmum esse
oporteat, nequaquam arbitror. At iis qui facere quid vo-
lunt, consuevit plerūque succedere emolumentum: rarō
autem iis qui pensant omnia, & quos agere piget. Cernis
quō res Persica potentia processit: quō nunquam progres-
sam videres, si ij qui ante me extitere reges, istiusmodi
consiliis quibus tu vsi fuissent: ³ aut vtentes istis sententijs,
non alios suafiores tales habuissent: nunc pericula conte-
mptantes, tantopere statum suū prouexerunt, Magna
enim negocia magnis cum periculis suscipi volunt. Qua-
re nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore
ingredimur: subacta quæ omni Europa, rursus reuertemur,
nullam vsquam neque famem neque rem tristem passi.
nam & cōmeatus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad
quamcunque vel regionem vel gentem veniemus, eius re-
frumentaria potiemur. nam aratoribus viris non nomadi-
bus inferemus bellum. Posthæc Artabanus, Quandoqui-
dem inquit, non finis vllam rem formidari, ⁴ & tamen me-
um admittis consiliū: necesse est enim de multis nego-
tijs in longius extrahi orationem: Cyrus Cambyse geni-
tus omnem præter Athenas Ioniam Persis tributariam
reddidit. quare suadeo nequo pacto hos viros aduersus
patres suos ducas. nam sine Ionibus satis superque suffi-
cimus hostem superare: quos necesse est aut iniustissi-
mos esse, si metropolin suam in seruitutem redigant: aut
iustissimos, si illius libertatem adiuent. Si iniustissimi
erunt, nullo modo certē nobis magno vsui futuri sunt: sin
iustissimi, magnam poterunt tuo exercitui asferre perni-
ciem. Itaque hoc vetus dictum tanquam probum, rex in
mente habet. non statim ab initio exitū omnem esse mani-
festum. Ad hæc excipiens Xerxes, Artabane, inquit, sen-
tentiā quas dixisti in hac præcipuē falleris qui Iones me-

tuis

» tuis ne immutentur: ¹ quorū maximum habemus cōmi-
 » litū: quorū & tu testis es, & alij qui sub Dario aduersus Scy-
 » thas militauerunt, quum in eorum esse potestate situm
 » vniuersas Persarum copias & perdere & seruare, fidem ta-
 » men iustitiamque præstitisse, nec quicquam nos laxasse.
 » Præterea quum liberos suos atque vxores in nostra terra
 » reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum
 » moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas, sed
 » bonum habens animum, tutare meam domum atque ty-
 » rannidem, tibi enim soli ego sceptrum meum permitto. Hæc
 » loquutus Xerxes Artabanum Susa dimisit, iterumque
 » illustrissimos quosque Persarum accersit. Qui posteaquam
 » præstito fuere, his eos verbis alloquutus est, ² Persæ, ego vos
 » quorum opera mihi opus est, contraxi, ut viri præstantes
 » existatis, ne res hæcenus gestas à Persis magnas præcla-
 » rasque dedecoretis, sed cum singuli, tum vniuersi ³ exhibe-
 » amus nos alacres. commune enim hoc hominibus bonum
 » est, strenuos esse. Eaque de re vos censui præmonendos
 » ad bellum constanter tolerandum. nam (ut ego audio) ad-
 » uersus viros egregios tēdimus, quos si superauerimus nul-
 » lus vnquam nobis alius exercitus obstat. Nunc igitur de-
 » os præfides terræ Persidis precati, transeamus. Ac eodem
 » quidem die sese ad transeundum parauerunt. Postero au-
 » tem tantisper morati sunt, dum solem exorientem cer-
 » nerent, omnifarios odores in pontibus congerentes, ac
 » myrto iter cōsternentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phia-
 » la Xerxes libans in mare, apud solem vota concepit, ne-
 » quid sibi aduersi contingeret, quo prius desisteret Euro-
 » pam subigere, quam ad illius terminos peruenisset. Hæc
 » precatus, phialam in Hellespontum abiecit, aureumque
 » craterem, ac gladium Persicum, quem acinacem vocant.
 » Hoc pro comperto dijudicare non possum, vtrum soli de-
 » dicans gladium dimiserit in pelagus: an Hellespontum,
 » quod eum flagellasse pœniteret, in compensationem gla-
 » dio donauerit. His actis, per alterum pontium, qui verge-
 » bat in Pontum, peditatus omnis equitatusque transiit: per
 » alterū, qui vergebat in Ægeum, iumenta atque seruitia: præ-
 » cedentibus ⁴ decem millibus Persarum, coronatis omni-

¹ Quorum maximum habemus documentum, id est quorum fidei, ijs in rebus quarū & tu testis es, & al. Id est. Qui maximum nobis sue fidei documentum dederunt in ijs rebus, &c.

² Ego vos Persæ coegi, à vobis hæc requirens, ut fortiter, vel strenue vos geratis.

³ Alacriter operā nauemus. Ad id enim contendimus quod communem omnibus vtilitatem afferet. Ideo autem vos ut gnauiter militetis præmoneo, quod viros aduersus quos tendimus, bellicosos esse audiam. Quos si superauer.

⁴ Illis decem mil. quorū videlicet facta fuit paulo antea mentio. Sic insequenti. Illi equites. & Illi equi sacri, &

Ille sacer currus, & Illi hastati, & Illi mille equites, & Ille alter exercitus.

1 Post quos
alter ille exer-
citus nauesq;
simul ad vl-
ter.

2 Eandē vo-
cem, videlicet
ἐν σφύμβαντι:
quam hic male
interpretatur
Coniectura discu-
tiendum, statim
post bene ver-
tjt, Facile ad cō-
rectandū, id est
Cuius significa-
tionem conijce-
re facile erat,
vel coniectura
affequi.

bus quos promiscuus omnium nationū sequebatur exer-
citus. & hi quidem eo die. Insequēti autem primi transire
equites, quique spicula deorsum versa gestabant, & hi et-
iam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus, tum ipse
Xerxes. post hastati, & mille equites, ¹ & præterea alius
exercitus, quinetiam naues pariter ad vltiora littora age-
bantur. quanquam audiui postremum omniū pertransis-
se regem. Xerxes, posteaquam in Europam traiecit, con-
spicabatur exercitum sub verberibus transeuntem. Trans-
iuit autem eius exercitus septem per dies totidemque no-
ctes nullo tempore intermisso. Ibi iam transgresso Helles-
pontum Xerxe, fertur quidam vir Hellepontius dixisse,
O Iupiter, quidnā tu sub specie viri Persæ, & accepto Xer-
xis pro Iouis nomine, Græciam ē sedibus suis exturbare vis
omnes homines ducens, quum etiam citra hoc tibi id fa-
cere liceret? Transgressis omnibus & iter ingredientibus,
ingens prodigium oblatum est, quod Xerxes nihili fecit,
etiā ¹ coniectura discutiendum. siquidem equa leporem
enixa est. quod facile erat ad coniectandum: fore enim vt
Xerxes exercitum aduersus Græciam cum maximo stre-
pitu & ambitiosissimè duceret, rursusque pro seipso soli-
citus, ad eundem locum fuga recurreret. Alterum quoq; ei
prodigium, dum Sardibus foret exhibitum est. mula enim
mulum edidit ancipitia genitalia habentem, maris & fœ-
minæ, sed maris superiora. Quorum prodigiorum vtrun-
que pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus cum
terrestribus copiis, nauticis extra Hellespontum nauigan-
tibus, ac terram legentibus, & diuerso atque terrestres
agentibus. nam isti quidem vesperum versus ad promon-
torium Sarpedonis nauigabant: quò quum peruenissent,
iussi erant permanere: illi verò ad auroram & solis exor-
tum iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes
sepulchrum Helles filix Athamantis, sinistrorsum Car-
diam vrbeim, per medium oppidi cui nomen est Agora,
id est forum. Illinc deflectentibus ad sinum nomine Me-
lana, hoc est nigrum, fluius cui idem est nomen, non suffe-
cit, sed alueum suum deseruit. Hoc fluuio transmissio à
quo sinus hic cognominatur, vesperum versus contende-
runt, Ænon vrbeim Æolidem & lacum Stentoridem præ-
tereun.

tereuntes, dum ad Doriscō peruentū est. Est autem Doriscus Thraciæ littus pariter & campus ingens, quem grande flumē Hebrus interfuit: vbi exstructus est is murus qui Doriscus appellabatur, in quo Persarum erat præsidium à Dario iā inde impositū, quum Scythi inferebat bellū. Quum igitur locus digerendis recensendisq; copiis idoneus videretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit: Eius iussu nauarchi, quū eō appulissent, omnes naues ad littus Doriscō contiguum receperunt. vbi Sala vrbs, Samothracia & Zona sitę sunt: cuius vltima Serrium nominatur, celebre promontorium, qui locus quōdam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe ac subducta, qui in ea subducenda laborauerāt respirauere. Xerxes autē per hoc tempus apud Doriscō lustrabat exercitū. Equidem quantū singuli præbuerint copiarū, pro certo affirmare nō possum: quoniā à nullis propriis hominibus id refertur: constat autē terrestrium copiarum numerū fuisse centū septuaginta myriades, *id est decies septies centena millia*. Quorū numerū hoc modo inierunt: Contraxerunt vnū in locum myriadem hominum, *qua sunt decē millia*: qua coarctata quam maximē poterant, circulū extrinsecus descripserunt loco circumscripto: emissaq; illinc myriade, septem circumdederunt, eatenus excitantes vt vmbilico tenus pertingeret. Eam vbi fecere, aliam subinde atq; aliam myriadem introduxerunt: donec omnes connumerauerunt: connumeratos autē, nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant, hi erant, Persę, hunc in modum ornati: Circa capita gestabant pilea (quas vocant tiaras) impenetrabilia: circa corpus tunicas, variis squamis ē ferro confertas in similitudinem piscium: femoralia circa crura: pro clypeis gerra, *id est cetra*, pharetris subter pendentibus: hastas breues, arcus grandes, sagittas arundineas. Ad dextrū femur, pugiones ē balteo suspensos. Hi ducē habebāt Otanem patrem Amastris, quę erat vxor Xerxis. Vocabantur autem quondā Persę à Gręcis Cephenes: à se verō ipsis atq; ab accolis, Artei: verū posteaquam Perseus Danaes & Iouis filius ad Cepheū Beli filium com-mauit, & Andromedam eius filiam duxit vxorem, sustulit ex ea filium quem Persēm appellauit, eumq; illic reliquit: à quō (nā Cepheus carebat virili prole) cognomē sortiti sunt

1 Anaphes.

2 Non facili
explicatu.
*Vel, Quem ex-
plicare difficile
fuerit, vel de-
scribere.*

Perſæ. Medi eodem ornatu inſtructi militabant. nam hæc armatura Medica eſt, non Perſica. Habebant autem ducem Tigranem Achæmenidem. Hi quondam ab omnibus vocabantur Arii: ſed ubi ad eos conceſſit ex Athenis Medea Colchis, immutauerunt & ipſi nomen. Ita de ſe ipſis Medi commemorant. Ciſſij in militia cætero ornatu ut Perſæ ſunt armati, ſed pro pileis mitras ferunt. Eis dux erat ¹ Anaphanes Otanis filius. Hyrcani quoque Perſica armatura ornati ducem habebant Megapanum, qui poſtea Babylonis procurator fuit. Aſſyrij autem qui militabant, hunc habebant ornatum: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo conſertas, ² non facile penetrabiles: clypeos autem, haſtas, pugiones Ægyptiacis adſimiles: & præterea ligneas clauas ferro inductas, ac lineos thoraces. Iſti à Græcis Syrij vocabantur, ſed à barbaris Aſſyrij ſunt vocati (inter quos Chaldæi ſunt) ſis præerat Hotaspes Artachæi filius. Baſtrij capitis ornatu in acie ſimillimo illi Medico muniti erant, ſed more gentis, arundineis arcubus & haſtis breuibus. Sacæ, qui Scythæ ſunt, criſtatas in capitibus caſſides geſtabant, in acutum erectas atque compactiles, induti femoralibus: necnon arcus gentiles atque pugiones, ad hoc dolabras ac bipennes. Hos, quum ſint Scythæ Amyrgij, Sacas appellabant, quod cunctos Scythas Perſæ Sacas appellant. Baſtriis & Sacis præerat Hyſtaſpes Darii filius & Atoſſæ Cyri filia. Indi veſtiti erant amictu è lignis conſecto: arcus arundineos geſtabant, itemque arundineas ſagittas ferro præfixas: ita inſtructi Indi, erant ſub duce Pharnazathre Artabatis filio. Arii Medicis arcubus muniti erant, cæteris quemadmodum Baſtrij. Iis præerat Siſamnes Hydarnis filius. Parthi & Choraſmij & Sogdi & Gandarij & Dadicæ eandem in acie quam Baſtrij armaturam geſtabant. quorum Parthis & Choraſmiis præerat Artabazus Pharnacis filius: Sogdis, Azanes Artæi filius: Gandariis & Dadicis Artyphius Artabani filius. Caſpij, ſiſyris, *quod eſt genus penula*, induti, arcus gentili more arundineos geſtabant & acinaces, ducem ſui agminis habentes Ariomardum Artyphij germanum. Sarangæ indumenta geſtantes verſicoloria decori erant, caligasque ge-
num

178

num tenuis extentas: arma habebant arcus lanceasque Medicas, duce Pherendate Megabazi filio. Paçyes, & ipsi fisyas ferebant, & vernaculos arcus atque pugiones: quorum dux erat Atrayntes Itramitis filius. Vtij & Myci & Parycanij eodem quo Paçyes modo armati erant. sub his ducibus: Vtij quidem & Myci, sub Arsamene Darij filio: Paricanij verò sub Siromitre OEbazi filio. Arabes succincti erant ziras *amiculi genus*, arcusque recuruos habilesque gestabant. Æthiopes pardorum pellibus leonumque amicti, arcus è palmarum spathis factos gerebant, quatuor non minus cubitis longos: & item prælongas ex arundine sagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo figilla sculpunt: præterea hastas capræ cornu præfixas, in modum spiculi acuminato, & clauas præferratas. Hi quum eunt in pugnam, dimidiatum corpus gypso, dimidiatū minio illinunt. Arabum autem Æthiopumque qui trans Ægyptum incolunt, dux erat Arsames Darij filius & Artystonæ Cyri filix: quam Darius ex vxoribus maximè adamans, ¹ cum talari ex auro tunica effinxit. Arsames quidem Æthiopiibus qui sunt trans Ægyptum, atque Arabibus præerat. Ij autem Æthiopes qui sunt ab ortu solis, (nam bifariam militabant) censebantur cum Indis, specie nihil admodum à cæteris differentes, sed sono vocis duntaxat atque capillatura. Nam Æthiopes qui ab ortu solis sunt, ² promissos crines: qui ex Libya, crispissimos inter omnes homines habent. Æthiopes autem hi qui ex Asia erant, pleraque arma quæ Indi gestabant, pellesque frontium equinarum cum auribus atque iubis, in capitibus, vt ipsæ iubæ pro cristis essent, & hirtæ aures equinæ rigerent, in locum clypeorum pelles gruum prætendebant. Libyes autem corio armati iere, ac iaculis præuistis, duce Masange Aorizi filio. Paphlagonες autem capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas, præterea iacula, pugionesque, pedibus ³ caligas more gentis ad media crura subtentas. Eandem quam Paphlagonες armaturam gestabant Ligyes & Marieni & Mariandyni & Syri. Isti autem Syri à Persis Cappadoces vocantur. Paphlagonum & Marienorum dux erat Dorus Megafidis filius: Mariandy-

¹ Imaginem
eius ex auro
solido compactā habuit.

² Rectos crines.

³ Calceos
patrio more
ad media crura extentos.

norum & Libyum & Syrtorum, Gobryas Darij filius & Astyftonæ. Phryges autem proximam Paphlagonicæ armaturam gerunt, paulum differentes: qui (vt Macedones aiunt) tamdiu vocati sunt Bryges quandiu Europæi fuerunt, Macedonum accolæ: transgressi autem in Asiam, vnâ cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenij Phrygum cultu armati erant, vtrique illorum coloni. His vtrisque præerat Artochmes, qui Darij filiam in matrimonio habebat. Lydi proximè ad Græcorum armaturam accedebant, olim Meones vocati: pristinoque nomine sublato, à Lydo Aryis filio cognomen acceperunt. Myfi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque ac præusta iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum vtrisque præerat Artaphernis filius, qui collega Datis apud Marathonem confixit. Thraces è pelle vulpina cassides gestabant, tunicis induti, & in super circumdati variis sagulis, pedibus ac tibiis indutis caliga è pellibus hinnulorum: ferentes præterea iacula & peltas & pugiunculos. Isti transgressi in Asiam, vocati sunt Bithyni, prius appellati (vt ipsi aiunt) Strymonij, quod Strymonem accolerent: à suisque sedibus exacti à Teucris & Myfis. Thracibus autem qui Asiam incolunt præerat Bagafaces Artabani filius, gestantibus breuiâ¹ è corio scuta, & bina singulis² veruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus æreas cassides, & super cassides ex ære factas aures bouis & cornua, impositis etiam cristis. crura autem panno Phœniceo erant induta. Martis oraculum apud hos viros est. Cabeles Meones qui Lasiij¹⁷⁹ vocantur eundem cultum gestabant quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices veniam, indicabo. Milyæ autem lanceolas gerebant, & vestes fibulis substrictas, & eorum nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum autem omnium præfectus erat Badres Hyftanis filius. Moschi ligneas circa capita cassides gerebant, scutaque ac hastilia breuiâ, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabant Tibareni, & Macrones, & Mosynœci, quos hi regabant: Moschos & Tibarenos Ariomardus Darij filius & Parmys filix Smêrdis filij Cyri: Macrones & Mosynœcos

¹ E crudo bo-
vis tergo-
re. paulo post
vertis eandem
vocem.
² Venabula
Lycij operis.

eos Artayctes Chorasmiis filius, qui Sesti in Helle-
 topræsferat. Mares in capitibus ligneas galeas ge-
 rebant, scutulaque è crudo bouistergore, atque lanceo-
 las, præterea machæras. Præerat autem maribus & Col-
 chis Pherendates Theaspis filius. Alarodij & Saspires
 eodem quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio Si-
 rometris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari sequu-
 tæ sunt ex iis insulis ad quas transportare rex solet quos è
 suis locis summouet, gerebant proxima Medis & vesti-
 menta & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi filius,
 qui apud Mycalæ dux secundo post anno in pugna oppo-
 situs. Hæ erant nationes quæ per continentem ibant, ex qui-
 bus constabat pedester exercitus: quibus ij præerant qui
 commemorati sunt, quique ordinabant milites connume-
 rauerantque, & chiliarchas, *id est tribunos qui mille*, &
 myriarchas, *id est qui decem millibus præsunt*, delegerat.
 nam myriarchæ centuriones decanosque creauerant. Erant
 & alij agminum & gentium prætores: verum ij qui nomi-
 nati sunt, erant duces. Horum tamen & totius exercitus
 imperatores erant, Mardonius Gobriæ filius, & Tirintæ-
 chmes filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ in-
 ferendum, & Smerdones Otanis filius, ambo hi fratrum
 Darij filij, Xerxis patruales: & Masistes Dario & Atossa ge-
 nitus, & Gergis Ariazi & Megabyzus Zopyri filius. Hi e-
 rant imperatores omnium pedestrium copiarum, præter
 illa delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydar-
 nes Hydarnis filius: qui vocabantur immortales, ob hoc,
 quod si quis eorum aut nece aut morbo numerum immi-
 nueret, alius sufficiebatur: nec vnquam plures erant pau-
 cioresve decem millibus, præcipuo inter omnes cultu de-
 cori, & iidem præstâtissimi omnium, vt dictum est: & præ-
 terea immenso auro conspicui, ducentes vnâ carrucas
 cum pallacis ac familia permulta eaque bellè ornata: nec
 non camelos ac iumenta, præter cæteros milites, quæ
 commeatum portabant. Equitant autem hæ nationes,
 sed non omnes habebant equos, verum hæ solæ: Persæ, qui
 eadem erant qua peditatus armatura ornati, nisi quod qui-
 dam gestabant in capitibus opera ex ære ferroque ductilia.
 Sunt autem quidam Nomades homines, qui Sagartij appel-

1 Mares in ca-
 pitibus quidē
 galeas more
 patrio texti-
 les gestabant,
 vel nexiles, cly-
 peos autem
 paruos pelli-
 ceos, & iacula
 Colchi in ca-
 pitibus lign.

lantur, & gente & voce Persæ, sed cultu inter Persicum & Pactyicum, qui contulerunt equitarum octo millium equitum, armaturam neque aheneam neque ferream assueti ferre, præter pugiones, videntes recte è viminibus confecta, qua freti in prælium eunt. Est autem prælium eorum viro- rum huiusmodi: Cum hoste congregientes iniiciunt eas rectes in summo habentes laqueos, qui quum aut equum aut hominem adepti sunt, eum ad se trahunt: ita illi illaqueati conficiuntur. Talis horum pugna est, iidemque inter Persas censentur. Medi eandem equites quam pedites armaturam gerunt: & item Cissij. Indi quoque eandem quam peditatus suus gestant armaturam. cæterum equos desultores agebant & currus: quibus curribus suberant & equi & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspij. Libyes & ipsi eandem quam pedites armaturam gerebant: curruum autem hi cuncti erant agitantes. Caspij quoque & Paricani itidem atque suus peditatus instructi erant. Necnon Arabes eo quo pedites ornati cultu agitabant camelos nihilo inferiores equis pernicitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuitque numerus equitum, octo miryades, *id est octoginta millia*, præter camelos & currus. Et alij quidem equites in ordinem redacti erant: Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi ne equitatus consterneretur, equis camelos non tolerantibus. Equitatus autem præfecti erant, Harmamithres & Ticheus, filij Datis: quorum tertius collega Pharnuches Sardibus erat relictus ægrotus. Nam quum Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens: equitante enim eo canis sub pedes equi intercurrit: quo equus improvisò deterritus arque erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit, nactusque est morbum qui in phthisin, *id est tabem*, euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli vtille iusserat: Abducto nanque in eum locum ubi dominum strauerat, crura cum genibus absciderunt. Itaque Pharnuches ita à præfectura summotus est. Porro triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo: quas hi præbuere: Phœnices, cum Syris qui Palæstinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati: Circa capita galeas 180

Græca-

13 Septem.

Græcanicis proximas gerebant, induti thoracibus lineis, cum scutis vmbone carentibus, cumque iaculis. Hi Phœnices (vt ipsi memorant) quondam mare rubrum accolebant illinc transgressi, maritima Syriæ habitant. Is autem tractus Syriæ, & quicquid Ægypto tenus est, Palæstina vocatur. Hi circa capita cassides forcipiculas gerebant, cōuexa autem scuta magnis vmbonibus prædita, ac grandia pila nautica, & grandes bipennes. eorum turba thoraces gerebat ac magnas machæras. Hunc in modum isti armati erant. Cyprij autem centum quinquaginta naues præbebant, hoc modo armati: Reges eorum mitris redimiti erant; reliqui tunicas gestabāt, cætera vt Græci. Quorum gentes sunt partim à Salamine & Atheniensibus, partim ab Arcadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Æthiopia oriundi, vt ipsi Cyprij aiunt. Cilices, centum naues. hi circa capita ferebant gentiles galeas, pro scutis parmulas è crudo bouis corio factas, lanceis vestibus induti: bina singuli iacula gestantes, & ensē machæraz Ægyptiacæ persimilem. Hi quondam Hypachæi appellati fuerant, sed à Cilice Phœnice Agenoris filio illud nomen acceperunt. Pamphylij, triginta naues, Græcanicis armis ornati, qui ab illis originem ducunt qui cum Amphilocho & Calchante è Troia dissecti fuerant. Lycij præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus ocreisq; armati: arcubus quoq; è corno factis, & arundineis sagittis sine pennis, atq; iaculis: gerentes ex humeris suspensas caprarum pelles, & in caputibus pilea pennis coronata, quintiam pugiones & falces. Hi è Creta oriundi, quondā Termilæ nominati, sed à Lyco viro Atheniensi Pandionis filio, Lycij fuerunt cognominati. Dorei qui sunt ex Asia, naues triginta. hi Græca gerebant arma, vt è Peloponneso propagati. Cares, septuaginta naues, cætera Græco more ornati, sed & falces & pugiones gerebant. quos prius appellatos fuisse Hœtines, in superioribus libris dictum est. Iones, centum naues, armati Græco ritu: qui quandiu in Peloponneso regionem quæ vocatur Achaia incoluerunt, & ante aduentum Danaï & Xuthij in Peloponnesum, (vt Græci aiunt) vocabantur Pelasgi Ægialees, id est littorales; sed ab Ione Xuthi filio, Iones sunt appellati.

† Hi autem qui (id est quo nomine prius) vocati fuerint, in superioribus. Hic autem ridiculū fecit populos ex vocabulo cimmerii, vt supra. pag. 171 ex nomine hœtines populos Hæssones fecerat.

Insulani, naues decem & septē, armati vt Græci: & ipsi Pelasgica gens, sed mox Ionica, ob eandem causam ob quam & duodecim oppida sunt Ionica ab Atheniensibus appellata. Æoles, sexaginta naues, ritu Græco armati, & olim Pelasgi (vt apud Græcos fertur) vocati. Hellespontij, centum naues, præter Abydenos: quibus mandatum erat ab rege vt circa locum manerent ad pontes custodiendos. Ceteri è Ponto erant, Græco more armati, Ionum ac Dorum coloni. In omnibus autem nauibus epibatae erant Persæ & Medi & Sacæ, quarum velocissimas præbuere Phœnices, & inter Phœnices, optimas Sidonij. Harū singulis, & itē pedestribus eorū copiis præfecti erāt vernaculi duces: quorū ego (quia ratio historię non exigit necessariō) nō faciā mentionem. Neque enim singularum nationum duces digni memoria fuere, quarum quot vrbes, tot duces extirere: sed nō vt ductores, verū vt serui (quemadmodum alij qui ducebantur in militiam) vēnere: quoniam duces penes quos summa imperij erat, vt singularum gentium principes, quānam eorum Persæ fuerint, à me commemoratum est.

Nauticis autem hi copiis præfuere: Ariabignes Darij, & Prexaspes Aspathinis, & Megabazus Megabatis, & Achæmenes Darij filius. Ionicæ quidem classi & Cariæ Ariabignes, ex Dario & filia Gobriæ genitus: Ægyptiacæ autem Achæmenes, Xerxis ex viroq; parente germanus: reliquæ autem classi reliqui duo. Porro biremes, lembos quinquaginta aut triginta remorum, & actuaria nauigia, & alia minuta, cum hippagogis, *quæ equos vehunt*, contracta constat ad trium millium peruenisse. Eorum autem qui in classe erant, secundum duces, illustrissimi fuere, Sidonius Tetramnestus Allefi filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arbali, & Cilix Syennesis Oromedontis, & Lycius Cyberniscus Sicæ filius. Cyprij autem, Gortus Chersis, & Timonax Timagoræ filius. Carum verò Histiazus Tymnis, & Pygres Seldomi, & Daniafithymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorum mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens. Verū Artemisæ præcipua me tenet admiratio, mulieris expeditionem aduersus Græciam sequutæ: quæ defuncto viro, ac pupilli filij tyrannidem obtinens, nulla adacta necessitate,

tate, sed præstantia animi atque virilitate in militiam concessit. Nomen ei erat Artemisiæ, Lygdamis filiæ, patrum genus ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicarnasseis, & Cois, & Nisyriis, & Calydoniis, quinque cum nauibus venit omni copia instructis. atque post Sidonias hæc naues fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter omnes socios sententias dixit. Quas ciuitates recensui sub illius imperio fuisse, earum vniuersam gentem annuo Doricam esse, Halicarnasseorum quidem Trœzeniam, cæterorum autem Epidauriam. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito copiarum numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrando oculis obire: quemadmodum & fecit. Itaque incenso curtu singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur: quarum professionem scribæ excipiebant, donec ad extremos equitum peditumque peruentum est. Hoc perfectò, & nauibus in mare deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniam transcendit: residensque sub aureo tabernaculo, præteruehensque nauium proras, sciscitabatur de singulis itidem, vt de terrestri exercitu fecerat, describique iubebat. Enimvero nauarchi productas à littore quatuor ferè iugerum spatio naues stabilierant, conuersis à terra proris, & in vnâ frontem digestis, epibatis quoque, *id est propugnatoribus*, tanquam ad bellum armatis: quos Xerxes inter proras & litus nauigans conspiciabatur. Vbi autem & classem lustrauit, egressus naui accersit Demaratum Aristonis filium, comitem huius aduersus Græciam expeditionis, eiq; accersito ita inquit, Demarate, iuuat nunc me quæ cupio abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciuitate, vt audio tam ex te, quam ex aliis Græcis ¹ qui me alloquendi gratia adcunt. nunc igitur hoc mihi expone, nunquid Græci sustinebunt manus contra me leuare. nam (vt ego opinor) ne omnes quidem Græci ac cæteri mortales qui ² ad hesperum incolunt, si congregaretur, pares essent nostris armis, nec me inuadentem expectarent: quum non sint inter se cõcordes. Libet tamẽ mihi abs te audire quid de hoc dicas. His verbis ininterrogauit. Demaratus autẽ excipiens, Vtra, inquit, apud te rex vtar: veritate an iucunditate: ille vt veritate vteretur iubere. neq;

¹ Qui me alloquuntur,
Vel, Quibuscũ
mihi sermo est.
² Ad occidentem.

1 Ea dicen-
tem ob quæ
nemo à te
postea men-
dacij conuin-
cetur. *vel ar-
guetur. Relin-
quitur autem
pendens senten-
tia, ut subaudia-
tur. Ita res se
habet, vel. An-
di.*

2 Propulsa-

33 Tantilla.

4 Nam si mo-
re nostro vni
parerent, il-
lius metu stre-
nui magis,
quàm pro sua
natura reddi
possent, &
verberibus
adacti adori-
rentur plures
quàm ipsi es-
sent: at nunc
quum solutè
& liberè vi-
uant, horum
certè neutrum
fecerint.

enim sibi ob id cum minus iucundum fore quàm antea fu-
isset. Hoc ubi Demaratus audiuit, Quoniam, inquit, me iu-
bes rex omnino veritatem proloqui, ¹ ea dicam quæ nemo
nisi mentiens apud te postea carperet. Græcia semper qui-
dem alumna fuit paupertatis, hospes virtutis, quàm à sapi-
entia acciuit & à seuera disciplina, quàm vsurpans Græcia,
& paupertatem ² ruetur & dominatum. Ita laudo quidem
omnes Græcos qui Dorica illa loca vel circa incolunt: sed
non de cunctis eis verba faciam, verùm de Lacedæmoniis
solis. Iam primùm nego fieri posse ut tuam orationem ad-
mittant, afferentem Græciæ seruitutem: deinde *anno* ven-
turos tibi obuiam ad pugnandum, etiamsi cæteri Græci
omnes sentiant tecum. Neq; verò de numero eorum quæ-
ras, quot illi sint qui hoc facere possint. nam si in exercitu
eorum mille fuerint, ij tecum congredientur: & item siue
pauciores siue plures. Hæc quum audisset Xerxes, sublato
cachinno inquit, Demarate, quòdnam extulisti verbum?
mille omnino viros cum tanto exercitu congressuros? A-
gedum, dic mihi, nōne te ipsum ais istorum virorum fu-
isse regem? visne igitur sine mora tu cum decē viris dimica-
re? Quod si vestri populares omnes tales sunt quales tu præ-
dicas, profectò secundum vestra instituta debes tu, qui il-
lorum es rex, duplum præstare quàm singuli eorum: qui si
denis è meo exercitu pares sint, iure abs te posco ut vigin-
ti sis par: ita verba quæ dixisti, comprobabuntur. Atqui si
tales sunt illi ac ³³ tanta statura qualis quantusque tu, ac
cæteri Græci qui in colloquium meum venerunt, videte
ne, quum tantopere gloriàmini, frustra id insolenterque
faciatis. nam age intelligam quocunque argumento, vn-
de fieri queat ut mille aut decem millia atque quinquagin-
ta millia hominum, qui præsertim sint omnes liberi, nec
vnus imperio subiecti, tanto exercitui obfisterent: quum
simus nos plures quàm milleni ad singulos eorum, si fue-
rint quinque millia. ⁴ Nam sub vno (quemadmodum apud
nos fit) imperatore milites, illius metu, etiam contra suam
ipsorum naturam meliores efficiuntur, adactique verbe-
ribus, vel pauciores aduersus plures eunt: iidem remisso li-
bero sibi arbitrio, neutrum horum facerent. Adeo opinor
Græcos etiam pares numero Persis, ægrè cum eis solis cer-
turos

» raturus. quinimo istud apud nos solos est quod ais : verum
 » non ita multum, sed rarum. sunt enim è Persis meis satel-
 » litibus qui velint cum ternis Græcis pariter dimicare: quo-
 » rum tu inexpertus multa blateras. Ad hæc Demaratus, In-
 » telligebam, inquit, rex ab initio me vera dicentem, non
 » iucundum tibi futurum : sed quia tu dicere me verissima
 » coegisti, dixi quæ erant è dignitate Spartanorum. Quan-
 » quam ipse optimè intelligis quantopere nunc illos ego a-
 » mem, qui me honore & dignatione paterna exutum, ex-
 » torrem profugumque fecerunt : quem pater tuus exce-
 » ptum, victu ac domicilio donavit. Quare non est credibi-
 » le virum prudentem respuere benevolentiam explora-
 » tam, sed maximè obseruare. Ego autem neque cum de-
 » cem promittam me posse dimicare, neque cum duobus :
 » ac ne singulari quidem certamine volens certauerim. At si
 » necesse fuerit, aut vehemens discrimen institerit, libentis-
 » simè cum vno quolibet istorum hominum dimicarem,
 » qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis
 » Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singu-
 » lis, non sunt illi quidem cæteris deteriores viris : at con-
 » 182 ferri, cunctorum virorum sunt excellentissimi. nam licet
 » sint liberi, non tamen sunt vsquequaque liberi: quippe qui-
 » bus præest domina lex, quam multo magis meruit quam
 » tute. Faciunt ergo quæcunq; illa cogit. cogit autem idem
 » semper, vetans semper eos ex acie fugere quantamvis ho-
 » minum multitudinem : sed iubens vt ordinem non dese-
 » rentes, aut vincant aut occumbunt. Hæc ego loquens, si ti-
 » bi blaterare videor, volo posthac in cæteris silentium age-
 » re. Hactenus loquutus sum coactus : tibi verò ex senten-
 » tia cōtingat, rex. Hæc loquuto Demarato, Xerxes ad risum
 » versus, nulla indignatione permotus est, sed comiter homi-
 » nem remisit. Post Demarati colloquium, vbi Dorisco præ-
 » fecit prætorem Mascamen Megadoctis filium, amoto eo
 » quem Darius præfecerat, ire cum exercitu aduersus Græ-
 » ciam pergit. Huic Mascami, quem illic reliquit Xerxes,
 » vni tanquam omnium prætorum præstantissimo quos
 » aut ipse aut Darius constituisset, dona quotannis misit : &
 » item eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante
 » hanc expeditionem in Thracia & vbique in Hellesponto

1 Hastatis, &
 & ipse antea
 est interpreta-
 tus.

1 At Mascamen hūc qui apud Doriscū erat, nulli eiicere potuerunt, multis licet id conatis.

*Paus. Boen vocat. 2.42.4.4. S.

prætores fuerant, qui omnes post eandem expeditionem à Græcis eiecti sunt & è Thracia & ex Hellelpono, præterquam è Dorisco. 1 vnde Mascamen Græci, permulta conati, tamen eiicere nequierunt. ob id huic ab eo qui in Persis regnat, semper dona mittuntur. Eorum verò qui à Græcis expulsi sunt, neminem rex Xerxes virum egregium esse dixit, præter vnum * Bogem ex Elone, quem laudare non desinebat, eiusque qui superfuere liberos maximo inter Persas honore prosequeretur. Siquidem magnis ferri laudibus Boges meruit: qui quum ab Atheniensibus & Cimone Miltiadis filio obsideretur, liceretque ei accepta fide egredi, & in Asiam remeare, tamen abnuī, ne regi præ metu superfuisset videretur, sed ad extremum usque perstitit: atque vbi nihil in mœnibus commectus reliquum fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiam: eosque in rogam deiecit: dehinc omne aurum vrbis atque argentum è muris dispersit in Strymonem. his actis, etiam semetipsum coniecit in rogam. Ita hic meritò à Persis ad hoc usque tempus præconio celebratur. Xerxes è Dorisco in Græciam tendens, vt quosque populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (vt superius à me expositum est) omnis ad Thessaliam usque tractus in ditionem redactus & regi tributarius effectus à Megabazo & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præteriit primùm Samothracios muros, quorum vltimum oppidum ad vesperam situm est nomine Melambria, cui vicinum est oppidum Thasiorum, Stryma: quæ oppida interfuit amnis Lissus, cuius aqua tunc non suffecit copiis Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio vocabatur Galaica, nunc autem Briantica: quæ tamen optimo iure Ciconum est. Transmisso profluviente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas vrbes prætergressus est: Maroneam, Dicæam, Abdera, eas inquam præteriit, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos lacus, 2 Ismariadem, qui Maroneam Strymamque interiâcet: Bistonidem Dicææ contiguum, in quem duo flumina ingreditur, Trauus & Compisatus. Iuxta Abdera autem nullum nobilem lacum præteriit Xerxes, sed fluuium Nestum mare subeuntem. Post has regiones perrexerit mediterraneas

3 Hæc nomina lacuum, famina sunt Græcis, quia xipyn illis feminini est generis. Idē & in seq. obseruandum.

neas versus vrbes: in quarum vna est lacus triginta ferme
stadiorum in circuitu, piscosus & admodum falsus: quem
sola iumenta quum aquarentur exsiccauere. Huic vrbi no-
men est Pissyrus. Has vrbes & maritimas & Græcas fini-
strorsum relinquens, præterit Xerxes. Per quas autem
gentes Thraciæ prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Parti, Cico-
nes, Bistones, Sapæi, Dersæi, Edoni, Satræ. Quorum qui
maritimi erant, nauibus sequuti sunt: qui verò mediterræ-
nei (qui & commemorati sunt à me) præter Satras, cæteri
omnes terrestri itinere sequi coacti sunt. Satræ nulli olim
hominum, quantum nos scimus, fuere subiecti, sed soli è
Thracibus ad meam memoriam liberi semper perstite-
re. Editos enim montes incolunt omnigenis arboribus ac
niuibis obfitos: suntque viri in re bellica eximij: apud quos
oraculum est Dionysij, idque in editissimis montibus. Eo-
rum qui in illo templo prophetant, *id est vaticinantur*,
sunt Bessitantes verò quæ reddit responsa, quemadmo-
dum Delphis, & nihilo magis variè. Peragrata autem
quam dixi regione, Xerxes secundo loco transiit muros
Pierum, quorum vni nomen est * Niphragæ, alteri Per-
gamo. Hac iter præter eos muros faciebat, a manu dexte-
ra relinquens montem Pangæum, magnum atque excel-
sum, in quo aurca sunt & argentea metalla, quæ cum Pie-
res & Odomanti, tum præcipuè Satræ¹ exercent. Super
Pangæum ad aquilonem habitantes Pæones, Doberes &
Pæoples prætergressus Xerxes, ad vesperam versus con-
tendit, donec ad flumen Strymonem peruenit, & urbem
Eionem, cuius prætor Boges (de quo paulò antè fecimus
mentionem) adhuc viuebat. Regio autem hæc Pangæo
monti circumiecta nominatur Phillis. Hinc vesperum
versus porrecta ad flumen Angiten, quod Strymonem
subit: hinc meridiè versus ad ipsum Strymonem, ad quem
183 magi mactatis equis candidis litauerunt. His & aliis com-
pluribus medicamentis in flumen factis, per Nouem vias
Edonorum iere: iuxta quas Strymonem pōtibz iunctum
inuenere. Audientes autem eum locum Nouem vias Edo-
norum appellari, totidem illic pueros ac virgines virorum
indigenarum viuos defoderunt. Perficū enim est defodere
viuentes, nā & Amestrin Xerxis vxorem, iā profectę etatis,

* Phagæ le-
gendum esse do-
cet Paul. Loop.
Emend. l. 8, c. 1.
ex Thucyd. lib.
2, & Strabonis
Epitome. 8.
1 Possident.

1 Procerissima, (quippe cui quatuor duntaxat digiti, &c.) & cui vox erat præ quouis alio altissima, adeo ut Xerxes, magno dam. &c. funerauerit, exhib.

audio bis septem illustrium Persarum liberos defodisse ad referendam pro se gratiam deo qui sub terra esse fertur. Vbi à Strymone progressus est exercitus, illic ad solis occasum est litus, in quo sitam urbem Græcam nomine Argilum præteriiit. hæc & quæ super eam est regio, vocatur Bifaltia. Illinc autem, sinum Neptuni templi à læua manu habens, perrexit ad campum nomine Syleum, præteriens Stagirum Græcam urbem, peruenitque Acanthum, ducens vnâ singulas harum gentiû, & item ex accolis montis Pangæi, & ex illis quas superius commemorauimus: ijs qui maritimi erant, classe: qui procul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc autem viam qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neque confundunt, neque serunt, sed ad mea vsque tempora magnopere venerantur. Postquam autem Acanthum peruenit Xerxes, præcepit Acanthiis ut hospitalitatem exhiberent, eosque Medica veste donauit: laudauitque quod alacres cerneret esse ad bellum, quodque audiret fossam esse absolutam. Xerxe autem apud Acanthum agente contigit ut Artachæzes, qui fossæ faciundæ præfuerat, morbo decederet, vir Xerxi spectatus, genere Achæmænides, statura inter Persas ² procerissima, quippe cui quatuor omnino digiti deerant à longitudine quinque regionum cubitorum. Xerxes magno damno ducens maximum hominem fato functum, apparatissime eum funerauit, exhibito etiam epulo, eiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum nuncupantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæze iacturam se fecisse existimabat. At ij Græci qui exercitum excipiebant, quum Xerxi cœnam præberent, in omnem miseriam deuenerunt adeo quidem ut suis laribus efficerentur extorres. Dum autem Thasij pro suis urbibus quæ in continente sunt Xerxianas accipiunt copias, Antipater Orgis filius, elatus animo, vir inter populares illustris, erogauit in cœna quadringenta argenti perfecta talenta. Eam rem ubi qui præerant proposuere aliis circa urbibus, (tale enim conuiuium iam pridem indictum fuerat, & diu celebratum) hoc ubi accipere, præsertim præconibus passim prædicantibus, tunc verò oppidani frumentum quod in urbibus erat, inter se distri-

distributum molebant, farinamque triticeam hordeaceamque in complures menses faciebant, Ad hæc ¹ excogitare ob pretium optima quæque pecora saginare, & altiles aues habere, terrestres palustresque, in cortibus & in viuariis, ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea argenteaque pocula & crateres faciebant, & cætera quæ mensæ imponuntur. Hæc omnia ipsi regi & ijs qui cum illo vescebantur, fiebant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta erant. ² Sub aduentum autem exercitus, tabernaculum ubi exercitus maneret, statuebatur: reliqui sub dio agebant. Vbi tempus cœnæ aderat, tunc conuiuatores quidē laborem sustinebant: isti verò quum expleti noctem illic exegerant, postero die reuulso tentorio & omni apparatu sumpto, ita abscedebant, nihil relinquentes, sed omnia asportantes. Vnde Megacreontis viri Abderitæ elegans dictum extitit, qui suasit Abderitis ut vniuersi, mares pariter ac foeminae, sua delubra adirent, suppliciterque diis assidentes percarentur ut posthac dimidium futurorum malorum à se propulsaretur. nam de præteritis magnam se gratiam illis habere, quod rex Xerxes non bis quotidie cibum capere consuesset. Fore enim ut Abderitæ, si iuberentur ut etiam prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur Xerxē aduenientem, aut præstolari, pessimè inter omnes homines affligeretur. Et isti quidem quanquam grauati, tamen quod sibi imponebatur exequébatur: Xerxes verò ex Acantho duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se opperiri. Est autem Therma in Thermæo sinu sita, à qua ipse sinus habet cognomen. Hanc enim compendariam magis viam esse audiebat. nam è Dorisco ad Acanthum vsque ita instructus exercitus iter fecerat, tripartitò diuisus omnis, iussu Xerxis: ut vna pars secundum mare iret pariter cum classe, cui parti præerant Mardonius & Masistes, altera per mediterranea, cui præerant Trintatechmes & Sergis: tertia inter has media, cum qua Xerxes ipse incedebat, ducebatur Smerdone & Megabyzo. Nauticus porro exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam enauigauit in Atho depressam ac perductam ad sinum in quo Assa & Pidorus, & Singus & Sarga vrbes sitæ sunt. Ex quibus sumpto cornu

² Pulcherimas quasque pecudes pretio comparantes, saginabant. altilesque aues habebant, terrestres.

² Quum autem aduenit exercitus, paratum quidē fuit tabernaculum *vel tentorium* quod fixerant, quo ipse Xerxes pro diuersorio utebatur: reliquus autem exercitus sub dio agebat. Vbi autē cœnæ tempus adfuit, tunc conuiu.

militio, perrexit ire ad sinum Thermæum: circumuectusq;
 Ampelon promontorium Toronæum, præternauigauit
 has Græcas vrbes, (vnde & naues & commilitiū sumpsit) 184
 Toronam, Galepsion, Sermylam, Mecybernā, Olynthum,
 quæ regio nunc Sithonia nominatur. Ab eo promonto-
 rio Ampeli præcidens mare vsque ad promontorium Ca-
 nastræum totam ferè Pallenam præteruectus est. illinc
 quoque & naues & commilitium sumpsit, ex Potidæā, ex
 Apbyti, ex Noua vrbe, ex Æga, ex Therambo, ex Sciona,
 ex Menda, ex Sana. Hæ sunt vrbes sitæ in Pallena, Phlegra
 prius appellata. Pernaugata hac regione, ad præstitu-
 tum locum peruenit, sumptis etiam militibus è vicinis Pal-
 lenæ vrbibus ac Thermæo sinui conterminis: quibus hæc
 nomina sunt, Lipaxus, Combrea, Lissæ, Gigonus, Campsa,
 Smila, Ænea. quarum regio adhuc Crossoia nominatur.
 Ab Ænea autem, (in qua finis enumerandarum vrbium
 mihi factus est) iam ad ipsum Thermæum sinum cursus
 classis extitit, & ad terrā Mygdoniam, donec ad Thermam,
 quò præceptum erat, peruentum est, & ad urbem Sindum,
 & ad Chalestram super Axiū sitā flumen, quod Myg-
 doniam terrā dirimit à Bottiæide, cuius terræ Bottiæidis
 arcum ad mare locum obtinent vrbes Ichnæ & Pella. Hic
 nauales copię circa flumen Axiū & urbem Thermam
 & alias in medio horum vrbes statua habuere, regem op-
 perientes. Huc peruenire volens Xerxes, Acantho profe-
 ctus cum terrestribus copiis mediterranea præcidebat,
 peragrans Pæonium agrum atque Crestonicum, super
 amnem Chidorum, qui è Crestonæis initio sumpto, per
 terram Mygdoniam fluens, in paludem quæ est supra Axi-
 um euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones imperiū de-
 derunt in camelos qui commeatum portabant. Sub no-
 ctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt, nullo-
 que alio neque iumento neque homine tacto, in camelos
 grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quòd leones,
 quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inuaden-
 dis camelis: quòd animal nunquam antea nec experti fu-
 erant illic, nec viderant. Sunt autè per ea loca leones multi,
 & boues agrestes prægrādibus cornibus, quæ ad Græcos ve-
 niunt. Leonū autè terminus est Abderorum flumē Nestus,
 & Ache-

1 Miror au-
 tem qui fieret
 ut leones à ce-
 teris quidem
 abstinerēt, ca-
 melos autem
 inuaderent,
 quod animal,
 &c.

& Achelous, qui per Acarnaniam fluit. nam nemo aut ad auroram trans Nestum vsquam gentium viserit leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones gignuntur. Postquam autem Thermam venit Xerxes, ibi substitit, tantū maritimi spatij occupantibus castris quantum est ab vrbe Therma & Mygdonia vsque ad confluentem Lydei & Haliacmonis, vbi agrum Bottizicum Macedonicūque determinant. In his locis statua habuere barbari: quibus potantibus solus ex ijs qui commemorati sunt omnibus Chidorus ē Crestonæis fluens non suppetiit, sed defecit. Xerxes ē Therma prospiciens Thessalicos montes Olympum & Ossam præcellæ magnitudinis, audientēque in medio eorum anfractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic viam esse quæ in Thessaliam fert, cupidine captus est nauigandi ad ostium Penei inspicendum: quia superiorem viam tenenti erat eundem per Macedones supernè habitantes ad Peræbos, præter Gonnum urbem. nam hâc tutissimū iter esse audiebat. Atque vt concupiuit, ita & fecit. itaque conscensa naui Sidonia, (quæ semper conscendebat quoties ei tale aliquid facere libebat) extulit signū cæteris nauibus proficiscendi, relictis illic terrestribus copiis. Eo postquam peruenit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio quum subiret, accitos viæ ductores interrogauit nunquid flumen posset auerti, vt alibi mare ingrederetur. Narratur autem Thessalia quondam lacus fuisse, vtpote conclusa vndique præ altis montibus. nam quod Thessaliæ ad auroram spectat, id Pelion & Ossa iunctis inter se radicibus præcludūt: quod ad ventū aquilonē, id Olympus: quod ad Hesperū, id Pindus: quod ad meridiē & ventū austrū, id Othrys: quod inter hos montes mediū, id Thessalia est, ita deuexa vt cū alij frequentes amnes in eam defluāt, tum hi quinq; præcipui, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pamisus: qui ē montibus Thessaliam cingentibus in eam planitiem confluentes, per vnum anfractum & eum arctum in mare euadunt, in vnam aquam omnes reducti: qui simulac confluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine cæteros innominatos reddit. Fertur quondam quum nondum esset

hic anfractus per quem flumina mearent, hos fluuios &

¹ Hæc autē præterea lacum Boebeidem non fuisse nominatos quem-
quæ dicebat, admodum nunc, & tamen non minus quàm nunc fluxisse,
ad Aleæ li- sed suis fluentis omnem Thessaliā effecisse pelagus. Ipsī
beros specta- quidem Thessali memorant Neptunum fecisse conuallem
bant, quòd quū Thessali per quam meat Peneus, haud absurdè sentientes. qui enim
essent, primi arbitratur Neptunum terram quaterē, & quæ terræ motu
inter Græcos diducta sunt, huius dei esse opera, ei cernenti hunc locum
regi se tradi- videtur Neptunus id fecisse. nanq; diductio illa montium
dissent, existi (vt mihi videtur) terræ motus est opus. Xerxi autem inter-
mabatq; Xer- roganti nunquid alibi exirent in mare ostia Penei, dedu-
tes illos à to- stores sui rem compertam habentes, Rex, inquit, nulli
natione a- sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus quàm iste 18;
micitiam vel hic. cuncta enim vndiq; montibus redimita Thessalia est. 19;
confederatio- nē sibi spon- Ad hoc Xerxes dixisse fertur, Solertes sunt viri Thessali, qui
dere. Id est. fuit sibi imbecillitatis conscij, iam pridem cum alia præui- 20;
Hæc autem di- derunt, tum verò hoc, quòd regionem habeant facilem oc- 21;
cebat de Thessa- cupatu, & maturè expugnabilem. Solum enim hoc esse ne- 22;
lis ratione ha- gotiū, flumen, obstructo anfractu, auersq; alueo per quem 23;
bita illius quod meat, in eorum terrā inducere, à quo omnis Thessalia præ- 24;
Alenada fecer- ant. sperabat enim tota nati- ter montes aquis obduceretur. ¹ Hæc ita se habere Xerxes 25;
onem factum il- apud filios Alei dixit, quoniam Thessali è Græcis principes
lorum imitatu- regi sese tradiderant, ratus id illos per totam nationem di-
ros. uulgaturos. Hoc loquutus, & locum contemplatus, Thera-
^{*} Enianes bi dicuntur a mam renaugauit. Vbi cōplures dies circa Pieriā est com-
ceteris scripto- moratus (nam montem Macedonicū, vt illac in Peræbos
ribus. de quib. omnis transiret exercitus, tertia eius pars repurgabat) eodē
vide Stepha- legati qui dimissi in Græciam fuerant ad terrā petendam,
num. S. regressi sunt partim inanes, partim terram & aquam asse-
² Aduersus quos ij Græci reantes. Quam qui dederunt eorum, hi fuere, Thessali, Do-
percusserūt lopes, ^{*} Enienes, Peræbi, Locri, Magnetes, Melienses, A-
fœd. chæi, Phthioræ & Thebani, ceteriq; Boeoti præter Thespi-
³ Hos, rebus enses & Platæenses: ² cum quibus ij Græci Peræbi percul-
bene constit. serant fœdus qui bellum aduersus barbarum sumperant.
ad soluēdam fœdus autem ita habebat: Quicumq; Græci se dedidissent
deo Delphi- Persæ, non adaacti necessitate, ³ eorum decimum quēque,
co decimam rebus bene cōstitutis, se deo qui Delphis est deuoturos. Ita
adigere. To- apud Græcos iusiurandū se habebat. Xerxes autem ne-
test tamen & que Athenas neque Spartam legatos terram petitiū mi-
paulo aliter ex- serat,
poni dixitū-
au.

serat, ob id quòd quos antè Darius ad hoc ipsum misisset, eorum alios isti in barathrum, alios in puteum deiecerant, iubentes eos illinc terram & aquam ferre ad regē. Hac de causa nullos illuc ad petendū misit. Et Atheniensibus quidem, quòd ita legatos tractarint, quid triste contigerit non queo dicere, nisi quòd eorum solum cum vrbe vastatū est: quod tamen ipsum non ea causa suspicor contigisse. Lacedæmonijs verò ira Talthybij, qui fuit Agamemnonis præco, incubuit. est autem Spartæ Talthybij templum, cum eius posteris qui Talthybiadæ nominantur, quibus honos legationis Spartanorum semper tribuitur. Itaq; post eam rem Spartiæ, quum læta exta eis non essent, idq; diu contingeret, pertæ si huius calamitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacto hoc edictum proposuere, si quis Lacedæmoniorum veller pro Sparta occumbere. Tunc Sperthies Aneristi & Bulis Nicolai filius, viri Spartiæ, & natalibus & opibus inter primos, vltro se obtulerunt ad satisfaciendum suæ pœna Xerxi Darij filio, ob legatos apud Spartam interemptos. Ita hos Spartiæ tanquam mortē obitueros, miserunt ad Medos. Digna autem admiratione cum hæc audacia horum virorum, tum verba ab eis habita. nam Susa tendentes, ad Hydarnem Persam Asianæ oræ maritimæ præfectum venerunt: qui eos hospitaliter munificēq; acceptos, his verbis interrogauit, Viri Lacedæmonij, quid ita respuitis effici amici regis? cernite enim ex me & meo statu quàm scit honore prosequi rex viros egregios, vos itidem honoraturus si vos ipsi ei dederitis. Videamini modo apud eum viri egregij: quoniam singuli vestrū rege donante, principatum Græciæ obtinebunt. Ad hæc illi respondentes, Hydarnes, inquit, num ex æquo consilium tuum ad nos spectat atq; ad te, qui conditionis quam suades expertus es, nostræ inexpertus. nam quidem eam non sit libertatem autem nondum expertus es, vtrum sit dulcis an non. quæ si tibi experta foret, non vt hastis sed vt securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Hæc Hydarni responderunt. Dehinc verò vtrascenderunt Susa, & in conspectum regis venerunt, principio iubentibus satellitibus

1 Obeundo-
rū præconio-
rū ex Sparta.

2 Sic & vos,
si regi vos tra-

datis, ab illo
singuli (quip-

pe qui magnā
de vestra for-

titudine opi-
nionem con-

ceperit) prin-
cipatū alien-

ius nationis Græ-
ciæ sitis con-

sequitur. Ad
quæ illi respō-

dentes, Hydar-
nes, inquit,

nō das nobis
par vtrinq; cō-

siliū. tu enim
qui nobis cō-

silium das, v-
nū expertus

es, alterū ne-
quaquam. nā

seruus esse di-
diciſti. at lib-

ertas dulcis
sit necne, nō-

dum es exper-
tus. Si enim il-

lam expertus
esses, non vt

hastis & c. Il-
lud ex iſtius

& c. poteſt &
ita verti, Non

pari vtrinque
ratione das no-

bis cōſilium. Q,
d. Quā suades

nobis vt condi-
tionem tuā no-

ſtræ antepo-
namus, res duas inter ſe comparas non tibi equaliter notas. Illud autem eſſe autem poteſt etiam

verti Cernitis, & fortasse melius.

1 Negauerūt ac vim afferentibus vt procumbentes regem adorarent,
 se, vel si in ca- & per capita eos ad id agendum impingentibus, negau-
 put protrude- runt se vnquam id esse facturos. neque enim sibi esse con-
 rētur, hęc vl- suetudinem hominem adorandi, neque se ad id venisse.
 lo modo fa- Posteaquam autem in hoc repugnauerant, secundoloco
 cturos. *Alio- hęc & his similia dixere, Rex Medorum, nos miserunt La-
 qui phrasia illa- cedæmonij ad luendam pœnam pro iis legatis qui Spartæ
 Precipitem da- interiere. Hęc istis dicentibus, Xerxes præ magnani-
 ri significat. Eo- mitate negauit se fore Lacedæmonijs similem. illos enim
 aut sensu quem- interimentis legatis ius omnium hominum confudisse:
 Valla sequitur- se verò quod illis exprobraret, id non esse facturum: neq;
 est, videtur di- eos occidendo, Lacedæmonios culpa soluturum. Hac re-
 cturus fuisse po- per Spartiatis gesta, impræsens ire Talthybij cessauit: etsi
 rius Herodotus, per Spartam reuertis Sperthie & Bule, longo deinde tempore
 xxi ἀνὰ πλῆθος negotισσόντων. ὃ ἐν κρηναῖς αὐ-
 τὰς ὠρίσθησαν. Sed alteri sen-
 sui videtur a- ptius fore δὲ ἀδελφῶν.
 2 Sed lon- go post tem- pore rursum
 excitata fuit in bello Pelo-
 pōnesiorū & Atheniensīū, quod nuntij qui in Asiam à Lacedæmonijs mittebantur,
 vt Laced. a- proditi à Sitalce Tirci filio Thracum rege, & à Nympho-
 iunt. quod doro Pythei filio viro Abderita, excepti sunt iuxta Bisfan-
 mihi diuin. then quæ est in Hellesponto, & adducti in Atticam ab A-
 m. contigisse theniensibus necati sunt: cumque ijs Aristas Adimanti
 videtur. Tal- filius Corinthius. Verum hęc multis post regis expedi-
 thybij enim tionem annis gesta sunt. quæ expeditio (vt ad superiorem
 iram in nun- orationem redeam) nomine quidem tendebat contra A-
 tios incubuis- thenas, re tamen vera contra cunctam Græciam. Eam diu
 se, nec cessā- ante Græci quum audissent, non perinde omnes affecti
 uisse prius- sunt. nam ij qui terram & aquam dederant Persæ, fidu-
 quam disces- ciam animo præsumebant tanquam nihil ingratum pas-
 sissent, qui ad suri à barbaro, qui non dederant magno in metu versa-
 luendam pro il-
 lis pœnam mit-
 rebantur, id æ-
 quitas postulabat: (Gall. ad verbum, Le droit le porroit ainsi) at verò ingruisse il-
 lam in eorum filios qui ad regem ob iram illam ascenderant, Nicolan Bulis,
 &c. Sed non videtur mendo vel potius mendis carere totus hic locus. præsertim, illud
 ἵστατο, pro quo ἱστὰς lego, eo sensu quem hic indicavi, qui tamen nec ipse mihi satisfacit.*

bantur.

bantur. quippe quum nulla tanta classis esset in Græcia, quæ non tamē
 posset excipere inuadentē, præsertim plerisq; bellum detre-
 ctantibus, & libenter ad partes Medorū inclinantibus. Hoc
 ego loco necesse habeo ferre sententiā apud multos quidē
 homines inuidiosam, non tamen quod mihi videatur verū
 dissimulabo: an Athenienses formidantes periculū quod
 impendebat, patriā deseruissent: an, nō deferentes, sed per-
 manentes sese dedissent Xerxi, nihil omnino aduersus re-
 gē in mari facere conati: an nemo mari se opposuisset Xer-
 xi: atq; hæc in cōtinenti gesta essent: an etiā multæ lorice
 essent muris inductæ à Peloponnensibus per Isthmum: an
 proditi à socijs Lacedæmonij, ijsq; nō voluntarijs, sed per vr-
 bes à classe barbara occupatis, ac deserti fuissent: desertiq;
 & magna opera aggressi, generosè occubuissent: an hæc pa-
 si essent: an, priusquā viderent alios Græcos cū Medis sen-
 tientes, cum Xerxe depacti essent: atq; ita vtrinq; sub Persis
 Græcia fuisset. Nam murorū apud Isthmum loricorum
 quēnam utilitas fuisset rege mari potente, à nemine quiui-
 audire. Nunc autē si quis Athenienses Græciæ liberatores
 extitisse dicat, profectō nō aberrauerit à vero. nam vtrō se
 illi applicassent, hæ partes erāt præponderaturæ: quū verō
 prætulerint Græciā præstare liberam, nimirū ipsi fuere qui
 quicquid Græciæ reliquū erat cum Medis non sentiens ere-
 xerunt: quiq; secundū deos, regem repulerūt. Ac ne oracu-
 lis quidē horrendis ac terribilibus, quæ è Delphis veniebāt,
 inducti ad Græciā deferendam fuerunt, sed persistentes cō-
 stituerūt excipere hostem sua inuadentē. Siquidem consul-
 toribus Delphos missis, vti oraculo volebant: ijsq; factis a-
 pud templū quæ ritus postulabat, ædē ingressi confederūt.
 Quibus Pythia cui nomen erat Aristonice ita respondit,
 a classe barba-
 ri caperentur) soli remansissent. soli autem remanentes, præclaris in prælio
 facinoribus editis, præclara morte occubuissent. aut, inquam, hic illis exitus
 contigisset, aut cæteros Græcos Medorum partes iam antea sequi videntes,
 cum Xerxe depacti fuissent: atq; ita vtrolibet modo Græcia in potestatem
 Medorum venisset. Neq; enim ex quoquam intelligere possum quid profu-
 turi fuissent muri per Isthmum ducti, si rex mari potitus fuisset. Nunc igitur,
 id est quæ quum ita se habeant, si quis Athenienses Græciæ seruatorum extitisse
 dicat, prof. Sed hic locus in vulg. edit. Gr. mendis non caret. necesse enim est ut initio
 ante ei ἀδωάν, omissam esse dicamus particulam αὖ. & non procul inde interpunctio-
 nem, quæ est post εἰς, inde translata post δάμασιν collocemus. Sed & hæc suspectæ
 sunt, ἢ τὰυτὰ αὖ ἐν αὐτοῖς ἢ πρὸ τῶ.

1 *Pro, Globo
sa. i. rotunda.*

2 *Legit àσιν-
fuit, pro ouer-
fuit. & pro ab-
latiuo curruve
ponendus vide-
tur accusatiuus
currum, ut hæc
Græcis respon-
deant. tunc aut
fuerit Asiage-
na dictum pro
Asiagenem, ut
si quis ex Omni-
genis faciat ac-
cusatiuum O-
mnigena pro
Omnigenem.*

3 *Reſtẽ legiti-
mẽ eũ, pro qui-
bus in vulg. e-
dit, habetur rō-
eũ.*

4 *Madere.*

5 *Videtur
phraſis Græca
ὁμοῖα τῷ μεγάλῳ
ſa reſpondere po-
tius Latine. Ut
qui maximẽ, ut
ſit, Vir illuſtris,
vel potius Vir
ſpectatus, ut
qui maximẽ.
ut illa verba
Græca cum δό-
κιμος iungan-
tur, non cum
σωτὴρ εὐλαβε.*

6 *Oliuæ pal-
mitũ. Non ta-
men ſimpliciter
ἰατρικαὶ ſunt
oliuæ palmitẽs,
ſed q. d. ſuppli-
catoriũ palmi-
ũs oliuæ.*

*Quid miſerande ſedes populus? fuge ad extrema terra, ut
Ædibus & globida deſertis collibus urbũ.*

Nam caput & corpus minimẽ ſincera manebunt,

Extremiſq; pedes poterunt ſupereſſe manũs &c,

Aut medium, ſed ea ignis edax deformia reddet,

Et Mars acer equis &rgens² Aſiagena curru.

Atque alias pleraſque tuas³ non ſolius arces:

Permultaſque deũ ſanũ dabit ignibus ades,

Quas ego prauis ſam nunc ſudore⁴ madentes,

Atque metu tremere, & de laquearibus aliũ

Nigrantem togente malo manare cruorem:

Ite ſed ex adyto, atque malis effundite mentem.

His auditis Athenienſium conſultores maximo ſunt mo-
rore affecti. quibus inter ſeſe agitantibus tam triſte respon-
ſum, Timon Androbuli filius, vir apud Delphos illuſtris
ſuaſit⁵ hæc fere, ut ſumptis oleæ ramis de integro reuer-
terentur ad cõſulendum ſuppliciter oraculum. Obtempe-
rantes ei Athenienſes dixerẽ, O princeps, redde nobis ora-
culum melius de patria, in honorem horum⁶ palmitum,
quos geſtantes ad te venimus. alioqui hinc abs te non abi-
turi ſumus, ſed in hoc adyto ad obitum uſq; permanſuri.

Hæc dicentibus, antiſtes iterum hoc modo reſpondit,

Pallas olympia cum multis hortatibus &ſa,

Et precibus blandita Iouem placare nequiuĩt,

Hoc tibi fabor itẽ reſponſum, adamanti propinquans:

Nam capris reliquis qua limes Cecropis ora

Intus habet, quodcunq; ſacer penetrale Ciſtharon,

Iupiter è ligno muris Iſtonida donat:

Qui ſoli inuicẽ tibi ſint natiſq; ſaluti.

Tu verò aduentum pedumq; equitumq; quietus,

Terreſtresque acies ne praſtolare: ſed hoſti

Terga dato, vel ſi tibi fors erit obuius &ſquam.

Diuina ò Salamis mulierum pignora perdes,

Uſquam vel Cerere ſparſa, cocunte vel &ſquam.

Hæc legati, ut erant, ita arbitrati prioribus mitiora, poſt-
quam conſcripſerunt, Athenas rediere, reuerſiq; ad po-
pulum recitauere: & quum aliæ multæ ſententiæ eſſent
oraculum interpretantium, & eæ plurimũ perplexæ, qui-
dam è maioribus natu dixerẽ, videri ſibi deũ reſpondere
ſaluam

saluam fore arcem. olim enim Atheniensium ¹ arcem præseptam vallo fuisse. & ij quidem interpretabantur vallum esse hunc ligneum murum. Alij verò dicebant deum significare naues easq; cæteris omiſſis ædificari iubebant. ² Verum eos qui aiebant naues esse ligneum murum, falsebāt, vel Cerere sparsa, cocunte vel vſquam. Circa hos verſus confundeſatur eorum ſententia qui claſſem volebant eſſe ligneum murum. nam qui oraculum interpretabantur, in eam ſententiam accipiebant, fore vt ipſi inſtructa claſſe ad Salaminem pugna nauali ſuccumberent. Erat autem inter Athenienſes quidam qui in primores recenſens peruenerat, ³ nomine Themistocles, Neoclis filius, qui negabat inter pretes omnia rectè coniectare: ⁴ quòd diceret, Si clades quæ prædicitur, ad Athenienſes ſpectaret illo modo, non ita placidè nobis deum fuiſſe reſponſurum, ſed ſic, ô Salamis miſera, pro eo quod dixit, ô diuina Salamis: ſi circa eam ſui incolæ forent oppetituri. Sed rectè coniectantibus ſentendum à deo contra hoſtes editum eſſe oraculum, non contra Athenienſes. Itaq; ſuadebat vt ſeſe inſtruerent tantum prælio nauali certaturi, & tanquam hic eſſet ligneus murus. Hanc Themistoclis ſententiam Athenienſes potiorem eſſe cenſuerunt quàm illorum qui interpretantes oraculum, diſſuadebant apparatus pugne naualis: ſed hæc eſſe in ſumma ſententiam dicebant, non leuandam in hoſtem manum, ſed ex Attica regione demigrandū, & aliam incolendam. ⁵ Exiit & alia ante hanc Themistoclis ſententia ad tempus egregia: Quum magna vis pecuniæ è prouentu metallorum quæ ſunt è Laureo, eſſet in ærario Athenienſium, eaq; eſſet æquè diuidenda viritim denis in ſingulos puberes drachmis, tunc Themistocles hanc diſſuaſit Athenienſibus diſtributionē, ſed ex pecunia claſſem ducentarum nauium ad Ægineticum bellum comparare

¹ Arx circumſepta vallo erat.

² Sed eorum ſententiâ qui dicebant naues illum eſſe murū ligneū, euertebāt hæc duo poſtrema quæ Pythia dixerat, Diuina at Salamis muliebria pignora perdes, Vſquam vel Cerere ſparſa, cocunte vel vſquam. Circa hæc carmina conſutabatur inquam eorum ſententiæ qui naues illum eſſe murum ligneum dixerant. Si quidē oraculorum interpretes illa in hunc ſenſum accipiebant, fatale ſibi eſſe circa Salaminem ſuperari, inſtructa pugna nauali. Erat autem inter Ath.

³ Cui nomen quidem erat Themistocles, ſed vocabatur Neoclis filius. Is negabat, &c.

⁴ Talia dicens, Si ad Athenienſes ſpectaret illud carmen, non videtur mihi tam mite reſponſum redditurus deus fuiſſe, ſed pro eo quod dixit Diuina at Salamis, dicturus fuiſſe At Salamis miſera, ſiquidem circa ipſam ſui incolæ eſſent oppetituri. Illi igitur qui rectè coniectaret, (*id eſt, illius igitur iudicio qui &c.*) deum aduerſus hoſtes hoc oraculum non aduerſus Athen. edidiſſe.

⁵ Cæterum alia quoque Themistoclis ſententia ante hanc opportunè primas partes obtinuerat. i. Cæterum opportunè cedebat quòd antea alij Themistoclis ſententiæ primas partes delatas eſſent.

D

suasit. Hoc enim bellum confiatum Græciæ salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. & quanquam hæc classis in eum vsum in quem comparata fuerat, non venit, tamen in utilitatem Græciæ cessit. Ista igitur iam præparata quum præstò esset, & alteram exædificari oporteret, placuit Atheniensibus, inito post oraculum consilio, barbarum Græciam inuadentem cum nauibus opperiri vniuersos, deo obsequentes, vñà cum Græcorum voluntariis.

1 Vñà cum Græcis eadē voluntate præditis.

2 Fortasse πρῶτον χερσὶν ταῖς πύρραις respondet potius phrasi nostræ. Denant routes choses. Certe interpretationem Valla verba hæc Græca ferre non possunt.

3 Rectius interpreteris exploratores hic & in sequent. locis. ut alibi ipse vocem illa Græcam reddidit: & paulo ante dixit. Ad res regis explorandas.

Et hæc quidem oracula Atheniensibus sunt reddita. Coactis autem in eundem locum Græcis qui per Græciam melius sentiebant, interque se colloquutis interposita fide, ibi consilio habito visum est ante omnia missas faciendum pecunias debitas, & inimicitias & hostilitates. Erant autem cum alia aliorum bella, tum verò maximum inter Athenienses & Æginetas. Posteaquam autem Xerxem cum exercitu Sardibus esse audire, Athenienses decrevere cum aliquos in Asiam mittendos ad res regis explorandas, tum nuntios partim Argos, ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium, partim in Corcyram, partim in Cretam, iubentes opem Græciæ ferri: eo animo vt si fieri posset, omnis vis Græca vnum esset, & ad idem agendum omnes incumberent, tanquam calamitate cunctis Græcis impendente. Ferebantur autem res Gelonis magnæ esse, nec multo minores quàm Græcorum. Vbi hæc eis placuere, & in gratiam inter se rediere, principio speculatores in Asiam tres viros misere: qui quum Sardis venissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt, & à ducibus pedestrium copiarū torti, deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id vbi Xerxes audiit, repressa ducum sententia, mittit quosdam è satellitibus, iubens vt si viuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites adepti satellites, prehenso in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex qua de causa venissent, præcepit satellitibus vt homines circumducerent, peditarum omnem equitarumque ostentantes: & eos, vbi contemplantando illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuisset. Hoc Xerxes earatione imperauit, quòd cogitabat fore, vt si speculatores necati

188 necati fuissent, neque Græci præsciscerent potentiam suam esse fama maiorem, neque quippiam ipse læderet hostes, tribus viris interemptis: at iisdem in Græciam regressis, fore ut Græci (ut se opinari dicebat) auditis rebus suis, antequam exercitum compararent, propriam libertatem traderent, atque ita non oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo. Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. nam quum Abydi ageret Xerxes, vidit naues cursu tenentes per Hellespontum, quæ frumentum è Ponto in Æginam Poloponnesumque portabant. quas ubi audire eius assessores esse hostium, sese ad eas corripiendas accingebant, intuentes in regem, quando id agi præciperet. Xerxes eos interrogavit quoniam illæ tenderent: qui

» quum respondissent, Ad hostes tuos, domine, frumento ornata: tunc Xerxes excipiens inquit, Nonne eodem quod isti, & nos nauigamus, tum rebus aliis, tum verò frumento instructi? quid igitur hi officiunt nobis, quibus commeatum portant? Cæterum speculatores illi rebus inspectis dimissi in Europam rediere. Post quorum reditum Græci qui contra Persam coniurabant, nuntios iterum Argos miserunt. Quibus Argiui responderunt res suas ita habere: Audisse se iam inde ab initio barbarum excitasse aduersus Græciam bellum, & quum accepissent intellexissentque Græcos sese colligere tentaturos Persæ obistere, principes fuisse mittendi Delphos qui deum consulerent quid sibi optimè facientibus esset euenturum. (nuper enim sex millia suorum fuisse interempta à Lacedæmoniis & Cleomene Anaxádride filio, eaque de causa se misisse,) & iis qui missi fuerant interrogantibus, sic Pythiam respondisse,

- » *Finis tuis inuise, deus dilecte beatis,*
 » *Interius tutamen habens, impune maneto,*
 » *Et tutare caput: nam membra tuebitur illud.*

Hæc illis Pythia prius responderat. Postea verò quàm nuntij Argos venerunt, senatumque ingressi mandata retulerunt, Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur, se promptos esse in triginta annos pacificare cum Lacedæmoniis, percusso foedere: sed ea cōditione, ut dimidium imperij penes se esset. quanquam enim ius imperandi ipsorum esset, tamen dimidio imperij se esse contentos. Hoc aiebant suum la,

1 Hanc sententiam in suis rebus tenuisse. *Vel, se ita egisse.* Quum iam inde ab initio audisset quæ barbarus aduersus Græciam moliretur, & fore animaduertissent ut Græci ipsos nihilo minus quàm cæteros aduersus Persam assumerent, se Delphos misisse qui deum cōsul. &c. Sed legendum est à πῦρος, ut sit ad verbum, Græcos non omitturos ipsos assumere. Sic aliquanto post ἐπεὶ δὲ σφίσι παραλαβὴν τῶν ἑλάνων τῶν ἑλάνων, in quibus etiā interpret. lapsus est Val-

senatū respondisse, quanuis dissuadēte oraculo societatem contrahere cum Græcis. quod etsi formidarent, tamē pro- perare vt foedus triginta annorum feriretur: intra quos an- nos liberi sui in virilem ætatem adolererent: hac videlicet ratione, ne si qua calamitas ad superiorē accederet in bello Persico, nisi foedera forent, in posterū subiecti Lacedæmo- nijs essent. His dictis Argiuorū à senatu, quidam ē nuntijs Spartanorū ita respondit, quod ad foedera quidē attineret, se ad eos qui plures essent relegare: quod autem ad impe- riū, id verò sibi demandatum esse, vt responderēt dicerent- que, Spartanis duos esse reges, Argiuis vnū, ideo non posse fieri vt alterutro Spartæ regi abrogaretur imperiū: & nihil ob stare quominus cum ijs duobus rex Argiuis parem di- gnitatē obtineret. Ibi Argiui negare se perpeffuros insolē- tiam, sed præoptare à barbaro imperari sibi, quàm Lacedæ- monijs cedere. Atq; ita edixerunt nuntijs vt priuſquam oc- cideret sol, ex agro Argiuo excederent, alioqui hostiū loco futuros. Hoc ipsū Argiui sic se habere memorant. aliter ta- men per Græciam narratur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, mississe Argos caduceatorem: quò quum peruenit, ita fertur verba fecisse, Viri Argiui, Xerxes rex hæc vobis inquit, Nos arbitramur Persem, ex quo nos proge- niti sumus, fuisse filium Persei Danaes filij, ex Andromeda genitum, quæ fuit Cephei filia. ita ex vobis oriundi sumus. Quod quum ita sit, nefas est & nos progenitoribus nostris inferre bellū, & vos alijs opem ferendo, nobis aduersarios fieri. Sed potius domi vestræ vos confidentes otium tene- re. nā si mihi ex sententia succedet, nullos pluris quàm vos faciā. Hæc Argiui quum audissent, rem consecisse dicun- tur, & à principio dissimulantes quod actum esset, nihil po- poscisse Græcos: sed quum ab illis reprehenderentur, tūc partē imperij poposcisse, gnari id Lacedæmonios non con- cessuros, vt hoc prætextu orium agerēt. Cui rei compe- tit, quod quidā Græcorum multis postea annis gestū fuisse memorāt: Quum Sufis Memnonijs alterius negotij gratia essent Atheniensium nuntij, Callias Hipponici filius, & col- legæ qui pariter ascenderant, cōtigit vt Argiui & ipsi per id tempus Susa mitterent nuntios, qui Artaxerxem filiū Xer- xis interrogarent an amicitia quam cum Xerxe contraxis- sent,

1 Fortasse phra-
sis Græca respo-
det potius no-
stra. En auoir
faist cas. Tro
à παρ' αλλοτρίων
autem legitur
ἐν παρ' αλλο-
τρίων.

2 Vide annor.
qua proximam
præcedit.

3 A bello
abstinerent.

4 Cum qui-
bus istud cō-
gruissē. Vel,
Quibus consen-
taneum fuisse
quidam Græ-
corum narrāt
quod multis
post hæc an-
nis contigit.

sent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberentur. Quibus Artaxerxes, imò verò maximè perdurare respondit, nullaq; sibi ciuitatem amiciore putare quàm Argos. Verùm an caduceatorè Xerxes Argos ¹ miserit ad ea dicenda, & an Argiuorū nuntij qui Susā ascenderunt, Artaxerxem de amicitia interrogauerint, pro cōperto dicere nō possum, nec vllā de his aliā proferre sententiā nisi quam Argiui proferunt. Id demū scio, si omnes homines qui domestica mala in medium contulissent, cum vicinis mutare volentes, mala vicinorum intuiti fuissent, libenter reportatos rursus singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non turpissimè ab Argiuis actum est. Ego verò quæ dicuntur dicere debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in vniuersum à me dictū sit. quoniā & hoc narratur, Argiuos existisse qui Persam in Græciā accersierūt, posteaquam cum Lacedæmonijs malè pugnaissent, præ dolore præsentī quiduis præoptantes. Et de Argiuis quidē dictum est. In Sicilia autē ad agendū cum Gelone, tū alij nuntij à socijs iere, tum verò à Lacedæmonijs Syagrus. Huius Gelonis progenitor fuit OEcetor, qui in Gela erat, ex insula Telo, quæ Triopio obiacet: qui, dum Gela cōderetur à Lindijs, qui sunt è Rhodo & Antiophemo, assumptus non est. Interiecto tamen tempore, ² posterī eius deorū inferorū sacerdotes illic perseuerauerunt, oriundi à Teline, vno ex ea familia, qui eos illic collocavit hūc in modū: Quidam viri Geloi per seditionē eiectionē, in Maكتورium urbē quæ sita est super Gelam, profugerunt: hos Telines Gelam ³ deduxit nullis virorū copijs adiutus, sed horū deorum sacris. quæ vnde acceperit, an ipse possederit, id verò dicere nō possum. His sacris fretus, ⁴ eò deduxit illos ubi posterī sui deorū sacrificuli essent. Quæ res mihi admirationi fuit, præter ea quæ audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia opera non à quocunq; viro effici consueuerunt, sed ab eò qui sit ⁵ casti ingenij, robustæque

¹ Ad ea dicenda remiserit, & an Argiuorum nuntij ad interrogandum Artaxerxem de amicitia, Susā ascenderint, pro comp.

² Eius posteri cōtinua successione deorum inferorū sacrifici, vel antistes sacrorum dijs inferis fuerunt, quū Telines, vnus quidā ex progenitoribus hanc dignitatē hoc modo acquisiuit.

At Valla cum in alijs peccat, tum in eo quod ita vertit quasi xnoaupis legeretur, quū tamen statim post in eadē re alterā lectionem sequatur.

³ Reduxit. sic & paulo post emenda.

⁴ Eos hac cōditione reduxit vt eius posterī deorū sacrifici essent.

Ad hoc loquendi genus passim impingit hic interpres. ⁵ Sensus huius loci postulare videtur vt *ἡ πόλις ἀγαθὴ* respondeat ad verbum ei quod dicimus Bon esprit: vt totum hunc locum sic interpretemur. Neq; enim in quemlibet talia facta cadere existimo, sed in eum demum qui acuto ingenio viriliq; robore sit præditus. Atqui eum Siciliæ incolæ contraria his à natura habuisse ferunt, vt qui effemīnatus ac mollior fuerit. Illud quoq; *πρὸς τὰ* videtur aliter accipiendum; & eodem modo quod utimur præpositione Ad, quum dicimus, Obsupuit ad has voces.

1 Omittit ἔρ-
 γον quod respon-
 det precedenti
 λόγῳ. q. d. Dū
 verbo illos ad
 confermandum
 suum imperiū
 adiuvat, ipse nō
 iam verbo, sed
 facto illud in-
 hasit.

2 Post hoc
 autem inspe-
 ratum lucrū,
 Id est. Quum
 autem ei nihil
 tale sperantiā
 tantum bonum
 obrigisset.

* Suidas Καλλι-
 κλειος vocat.
 ἰσίδεα, Aldus
 in Prouenbiōrū
 Collectaneis ha-
 bet Καλλι-
 κλειος πλειος.

Qui vero hic
 (ἰσίδεα, apud
 Hesychium) mo-
 re Siculo seu
 Dorico vocatur
 γάμοροι, qui in
 isidem Prouer-
 bijs et apud Sui-
 dam nominan-
 tur γάμοροι,
 quasi dicas A-
 grorum possesso-
 res, Agriculta.
 S.

3 Incremen-
 tum vigoreq;
 assumpsit.

præstantiæ. Quanquam vt fertur ab incolis Siciliæ, fuisse
 natura effoeminatum ac viro molliorem. Hunc in modum
 ille dignitatem hanc adeptus est. Cleandro autem Patareo,
 qui septem annos Gelæ tyrannide potitus est, vita functo,
 (à Sabylo autem viro Geloo fuit interfectus) ibi frater
 eius Hippocrates suscepit imperium. Quo tyrannidem ob-
 tinente, erat illic Gelon prognatus à Teline vate, cum alijs
 multis, quorum vnus erat Ænesidemus Patarci filius, fa-
 telles Hippocratis: qui non diu post ob virtutem declara-
 tus est totius equitatus præfectus. nam quibus in bellis
 Hippocrates obsedit Callipolitanos, Naxios & Zancleos
 & Leontinos, pugnavitq; cum Syracusanis & permultis
 barbarorum, in ijs bellis Gelon extitit vir præclarissimus:
 adeo vt nulla omnium quas reruli ciuitatum effugerit Hip-
 pocratis dominationem, præter Syracusanos. quos pugna
 ad flumen Elorum superatos Corinthij Corcyraïque libe-
 rauerunt: sub hac tamen conditione, vt Syracusani Came-
 rinam, quæ ipforum quondam fuisset, Hippocrati trade-
 rent. Hippocrates autem quum totidem annos quot fra-
 ter Cleander tyrannidem obrinuisset, illato Siculis bello,
 ante urbem Hyblam periit. ita Gelon per causam tuendi
 liberos Hippocratis, Evclidem & Cleandrum, vbi ciues,
 quod abauerent dicto amplius audientes esse, prælio vicit
 ipse Geloorum imperium¹ adeptus est, liberis Hippocra-
 tis dominatu fradatis. ² Post hoc commentum, quosdam
 Syracusanos qui Gamori vocabantur, à plebe suisq; ser-
 uis qui * Cyllyrij nominabantur, electos, in patriam ex vr-
 be Casimena reducendo, potitus etiam est ipsis Syracusis.
 nam ei venienti plebs Syracusana & urbem & seipsam de-
 dit. Quam Gelon vbi accepit, Gelam quam tenebat mino-
 ris faciens, Hieroni fratri demandauit, sibiq; Syracusas ha-
 buit, & quidem pro omnibus vrbibus. ideoque ea ciuitas
 confestim³ excucurrit atq; propagata est. nam deductis
 eò Camarinæis omnibus Gelon ciuitatem dedit, Cama-
 rina euerfa: dimidioque & eo amplius Geloorum itidem
 vt Camarinæis fecit. Necnon Megarensium qui sunt in
 Sicilia, quum obsessi ad deditiōem venissent, locupletis-
 simos quosque, qui bellum ei intulerant, & ob id se inter-
 fectum iri putabant, Syracusas traduxit, ac ciuitate dona-
 uit: ac

uitat plebem Megarensē quæ belli mouendi fuerat ex-
pers, quæque nihil mali se passuram expectabat, Syracu-
sas adductam venundedit, ex Sicilia asportandam. Idem
hoc fecit Eubœensibus qui sunt in Sicilia, proceres à plebe
distinguens. Hoc autem ideo de vtrisque fecit quòd arbi-
traretur contubernium plebis rem esse molestissimam.
Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelon. Ad quem
legati Græcorum, posteaquam Syracusas coramque vene-
runt, ita loquuti sunt, Lacedæmonij pariter & Athenien-
ses eorumque socij nos misere ad te in societatem assu-
mendum aduersus barbarum. nam prorsus audisti bel-
lum Græciæ inferri, iuncto pontibus Hellesponto, virum
Persam, secum omnes Eoas ex Asia copias ducentem: per
simulationem belli Athenis inferendi nos inuadentem,
quum in animo habeat omnem Græciam redigere in
suam potestatem. Tu igitur, cui magna potentia adest, nec
190 minima Græciæ portio, quum sis Siciliae princeps, ferto
opem ijs qui Græciam à seruitute vindicant, eamque vnà
cum illis liberato. Coacta enim cuncta Græcia, erimus
magna manus, pugnaque pares inuadentibus nos: quòd
si è nobis alij proditores fuerint, alij otiosi sedeant, id
syncerum quod supererit Græciæ, exiguum erit. vnde
periculum est ne omnis Græcia pessum eat. Neque e-
nim speraueris Persam, si nos prælio superauerit, ad te
non esse venturum: quinimò hoc ante caueris. nobis
nanque opem ferendo, temetipsum tutaris. Rei bono
consilio gestæ latus plerunque est exitus. Hæc legati di-
xere. Quibus respondens Gelon, ¹ multus in hac ora-
tione fuit, Viri Græci, inquit, insolentem habetis oratio-
nem, qui ausi estis me adire, hortantes ad ineundam ad-
uersus barbarum societatem: ² quum ipsi me orantē prius
aduersus exercitum barbaricum recusaueritis socium. nam
dum mihi erat cum Carthaginensibus certamen, ³ incum-
benti ad vltionem necis Doris Anaxandridæ filij de Æge-
stanis exigendam, offerebamq; me adiutorem ad liberan-
da emporia, vnde vobis magna emolumenta atque ⁴ vo-
luptates prouenerant, vos neque mei adiuuandi, ne-
que vltionis de nece Doriana exigendæ gratia venire
voluistis. Itaque ⁵ quantum in vobis est, omnia hæc

¹ His ver-
bis, quib. eos
vehementer
vrgebat, vsus
est.

² Quum ipsi
petenti mihi
aduersus ex-
erc. barb. fer-
re opem recu-
saueritis.

³ Et obresta-
bar vt pœnas
necis Dorici
Anaxandridæ
filij ab Æge-
stanis repolice-
retis, offereb.

⁴ Commo-
ditates pro-
uenerunt.

⁵ Itaq; per
vos quidem
hæc omnia
barbari possi-
deant licet.

Ter vos nō ste-
rit quin hæc o-
mnia nūc à bar-
baris possideā-
tur.

29 eam partem pertinet qua cuncto Græcorum exercitui præ-
 30 esse postulas, suffecerit nobis Atheniensibus silentium a- 1 Legit παρ
 31 gere, intelligentibus Laconem fore idoneum ad reddend- ἀλλοι, non πα-
 32 dam pro vtriusque rationem: quantum autem ad illud atti- γας.
 33 net, quòd polcis ut vniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, 2 Poeta.
 34 etiam ut Lacon permittat, non esse permissuros præesse te 3 Vos, qui
 35 classi nostrum enim munus hoc est, nisi Lacedæmonij id imperant ha-
 36 velint: quibus præesse classi volentibus non contradicere- bere videmi-
 37 mus, alteri verò concederemus nemini. nam alioqui fru- ni, at quibus
 38 stra ¹ plus nauium quàm cæteri Græci possideremus, si Sy- imperetur,
 39 racusanis imperium cederemus, qui sumus Athenienses, & non item.
 40 antiquissimæ originis, soliquæ Græcorum qui nunquam 4 Exemplū
 41 solum vertimus: è quibus virum instruendo ornandoque esse. Vel, sub-
 42 exercitu aptissimum Homerus etiam ² versificator ait Ili- latum esse.
 43 um venisse: ut non sit dedecus nobis ista commemorare. 5 Sicut ver
 44 His Gelon ista respondit, Hospes Atheniensis, ³ apud vos in anno præ-
 45 qui præsent habetis, qui subsint non habetis. Quocirca cellere con-
 46 quum nihil cedere sed totum obtinere velitis, quamce- stat, ita suum
 47 lerrimè hinc retro abscedatis, renuntiaturi Græciæ, ver ex exercitū Græ-
 48 anno illi ⁴ exaruisse. Cuius dicti sensus hic est, ⁵ quum con- co præcellere.
 49 stet probatissimam anni partem esse ver, talem esse suum Ideoq; Græ-
 50 exercitum innuebat, quo Græcia priuaretur, quasi quo- ciæ, quæ sua
 51 dam vere, quod illi exaresceret, non inita secum societate. societate pri-
 Hoc responso Gelonis accepto nuntij Græcorum profecti uaretur, idem
 sunt. Post hæc Gelon timens quidem ille Græcis, ne impa- cōtingere di-
 res barbaro essent, tamen indignum atq; intolerandum si- cebat ac si ei
 bi ratus ut profectus in Peloponnesum subesset Lacedæ- ex anno ver
 monijs, qui Siciliæ tyrannus esset, omiſsa hac via aliā iniit. exemptum
 191 Nam vbi primùm audiit Persam transmisisse Helleſpon- 6 Nauibus
 rum, misit cum tribus ⁶ biremibus Cadmum Scythijs fi- quinquage-
 lium Coum, multa cum pecunia ac placidis verbis, ad ob- nūm remo-
 seruandum quòd casura esset pugna: ut si barbarus vince- rum.
 ret, ei pecuniam traderet terramque & aquam eorum lo- 7 Bene sta-
 corum quibus Gelon imperaret: sin vincerent Græci, rur- bilitā, vel con-
 sus pecuniam reportaret. Hic Cadmus ante id tempus stitutam, nulla
 quum tyrannidem Coorum à patre accepisset ⁷ satis va- premente ca-
 lidam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam, sua sponte eam lamitate, sed
 in media ciuitate deposuit. atque in Siciliam abiit. vbi v- iustitiæ exer-
 nā cum Samijs urbem Zanclem (cuius nomen in Messa- cendē studio,
vel sed iustitia
amore, ad ver-
biū, sed præ in-
iustitia, in me-
diū Cois pro-
posuerat, &
in Siciliam
disceſſerat.

nam mutatum est) tenuit atque incoluit. Hunc Cadmum, eò hunc in modum profectū, Gelon ob iustitiam quam illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuerrere quum posset, noluit, sed posteaquam Græci pugna napali superiores extitere, Xerxesque cum exercitu abiit, ipse in Siciliam rediit cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs qui Siciliam incolunt, Gelonem inducto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo, fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus Crinippi filius eiectus ex Himera, ubi erat tyrannus, à Therone Ænesidemi filio Acragantinorum monarcho adduxisset per id tempus Phœnicum & Libyum & Iberorum & Ligyum & Elisyeorum & Sardorum & Cyniorum trecenta millia, duce eorum Amilcare Hannonis filio Carthaginensium rege: quos Terilius abduxerat cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi voluntate Anaxilai Critinei filij, Rhegini tyranni, qui filios suos Amilcari obsides dedit, vlciscendi fœderis causa. habebat enim Anaxilaus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, quum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Præterea aiunt ijdem contigisse vt eodem die Gelon & Theron Amilcarem Carthaginensem in Sicilia superarint quo Græci in Salamine Persam. Quinetiam Amilcarem, qui à patre quidem Carthaginensis, à matre verò Syracusanus erat, & ob virtutem rex Carthaginensium, quum conflixisset, prælio victum, è conspectu fuisse ablatum audio, nec vsquam gentium aut viuum aut mortuum comparuisse. omnia enim Gelonem indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginenses illius imaginem colentes, hæc fama est, dum barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent, (tandiu enim extractum fuisse prælium) interea Amilcarem in castris permanentem sacrificasse atque litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam versis, vt erat in faciendis sacris oocupatus, sese in ignem misisse, atque ita combustum è con-

x Adolentē
in pyra ingē-
m.

è conspectu sublatum. Cui siue hoc modo, vt Phœnices, siue alio, vt Carthaginenses & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginenses sacrificâr, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipuè in ipsa Carthagine. Hactenus quæ ad Siciliam attinent.

Corcyraei autem aliud nuntiis responderunt, aliud fecerunt. nam quum eos iidem nuntij qui in Siciliam ierant, adissent, & iisdem quibus Gelonem verbis alloquuti fuissent, polliciti sunt confestim se auxilia missuros ac præsidio futuros, negantes sibi Græciam neglectui habendam de salute periclitantem: quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse quàm vt primo quoque die seruirent. ideoque sibi, quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt: at vbi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: ægreque digressi, Peloponneso applicauere, ac circa Pylon ac Tænarum ore Lacedæmoniorum naues in statione statuere: obseruantes & ipsi bellum quò caderet, desperantes fore vt Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiores victæ Græciæ imperaturum. ¹ Itaque curauere vt

¹ Operam igitur dabât, vel de industria id faciebant, vt possent hæc Persæ dicere, Nos, ô rex, quum ad hoc bellum Græci assumerent, pro aduocarent, licet potentiâ non minimam haberemus, & nō paucissimas naues suppeditare potuissemus, sed plurimas secundum Athenienses, aduersum te ire nol.

hæc verba apud Persam facerent, Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum, rex, quòd non minimum & copiarum & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus, tamen aduersum te ire noluimus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperabant se plus aliquid quàm cæteros ablaturus: quod etiam (vt mihi videtur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, quæ etiam vsi sunt, accusantibus enim Græcis quòd opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per ventos etefias superare Malæam nequisse. ² Atque ita ad Salaminem se non contulere, nec vilius cladis pugnae naualis participes fuere. Et isti quidem ita Græcos à se summouerunt. Cretes autem, postquam aditi sunt ab iis Græcis quibus hoc negotium datum erat, hoc sibi faciendū putarunt, vt certos homines publicitus Delphos mitterent, deum consulturos nunquid sibi satius foret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit, O stulti, imputate vobis quascunque lacrymas ob defensionem Menelai vobis Minos gemebundus immisit. Quoniam illi quidem non sunt

² Atq; ita factum fuisse vt Salaminem non peruenirent: & q; à pugna nauali abfuisent, in eo se minime malitia vilius fuisse.

1 Quam mea
ætate Atragan-
tini tene-
bant.

2 Continen-
tis habitato-
res.

3 Sed ego ab
oratione mea
digrediens.
hæc de Rhegi-
nis & Taren-
tinis verba
interieci. Por-
ro in Cretam,
postquam de-
solata fuit,
Præfij &c.

vlti cædem Minois in Camico factam: vos autem vlti estis
illis mulierem è Sparta à viro barbaro raptam. Hæc Cre-
tes allata vbi audire, ab auxilio ferendo supersedere. Si-
quidem fertur Minoem, quum Dædalum vestigans in Si-
caniam (quæ nunc Sicilia dicitur) peruenisset, vi eius vitæ
allata occubuisse: interiecto deinde tempore omnes Cre-
tes, præter Polichnitanos & Præfios, diuinitus instructos,
cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio
obsidisse Camicum, ¹quam (vt mea fert opinio) Acragan-
tini incolunt: ad extremum quum neque illam expugna-
re possent, neque permanere, fame enectos, ea relicta abi-
isse: & dum circa Iapygiam cursum tenerent, ingentios
tempestate adorta, in terram fuisse eiectiones: laceratisque
nauibus, quum nullus in Cretam receptus ostenderetur, il-
lic subsidentes urbem Hyriam condidisse: & mutato no-
mine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effectos, & pro
insularis ²continenticos: & ab vrbe Hyria alias incolui-
se, quas diu post Tarentini euertentes, magnam in ruinam
deuenere, vt hæc maxima cædes omnium quas nouimus,
extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum Rheginorum,
qui à Miccytho Chæri filio ad tria millia ciuium adacti o-
pem ferre Tarentinis, interiere. Ipsorum autem Tarenti-
norum qui cæsi sunt, numerus non est initus. Miccythus
autem, quum Anaxilai famulus esset, procurator Rhegij
relictus, vbi ex ea vrbe excidit, Tegeam Arcadum incoluit,
compluresque statuas in Olympia consecrauit, ³Sed mihi
Rheginorum & Tarentinorum excessus ab oratione fa-
ctus. In Cretam igitur desolatam Præfij aiunt cum alios
homines tum præcipuè Græcos immigrasse: tertiaque à
morte Minois ætate, res Troianas fuisse, in quibus non de-
terrimentos extitisse Creteneses Menelai defensores: & ob id
eos Troia reuersos vnà cum suis ouibus fame pestilentia-
que correptos, iterumque desolatam Cretam cum reli-
quis, donec à tertiis Cretenfibus habitaretur. Harum re-
rum memoriam refricando, Pythia illos ad ferenda Græ-
cis auxilia animatos cohibuit. At Theffali necessitate sub-
acti circa initia Medorum partes fouerunt, quum osten-
derent non placere sibi quæ Aleuada excogitassent. nam
quum primum audire Persam traicere in Europam, nun-
tios

tios ad isthmum mittunt, vbi prouisoires Græciæ delecti è ciuitatibus coacti erant ad rebus Græciæ prospiciendum. Ad quos postquam venere nuntij Theſſalorum, ita verba fecere, Viri Græci, Olympicum ingressum custodiri expedit, vt Theſſaliæ pariter atque omni Græciæ sit belli tutamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus: sed vos quoque deberis multum illuc mittere copiarum: quas nisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neque enim decet nos adeo ante cæteram Græciam positos pro vobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusatis, nullam potestis iniungere necessitatem.¹ Nulla nanque fortior necessitas est quam imbecillitatis. Itaque per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Theſſali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuere exercitum pedestrem, ad maris ingressum custodiendum. Exercitus, vbi coactus est, per EVripum nauigauit. Qui postquam ad² Algas Achaïæ peruenit, egressus, relictis illic nauibus, in Theſſaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum qui ab inferiore Macedonia Theſſaliam fert, iuxta amnem Peneum inter Olympum & Oſſam montes. Ibi castra posuere Græci, ad decem milia armatorum coacti: quibus aderat Theſſalorum equitatus, ducibus, è Lacedæmoniis quidem, EVaneto Carini filio, delecto ex polemarchis, quanquam³ non esset è regio genere: ex Atheniensibus autem, Themistocle Neoclis filio. Verùm paucos illic dies immorati sunt. aduenerunt enim ab Alexandro Amyntæ filio viro Macedone nuntij, suatum eis vt illinc decederent, ne in illo ingressu perstantes, ab exercitu irrumpente proculcarentur: videlicet multitudinem terrestrem nauticamq; indicâdo. Horum consilio Græci (nam & bene sibi consuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse videbatur) obtèperauerunt. Quanquam mihi videntur metu quoque id suasisse, quòd audierant alium etiam esse in Theſſaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gonnon: quâ & transiit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad isthmum se receperunt. Hæc fuit in Theſſaliam sumpta expeditio, dum rex in Europam ex Asia transiturus erat, & Abydi iam agebat. A sociis autem deferri Theſſaliam

1 Nullo enim modo necessitas impotentiam superare potest. Ut accipiamus impotentiam pro Non posse. Hic enim est sensus, Frustra nos necessitate adigere conabimini, & nos cogere, fieri enim nulla ratione potest ut quis ad id faciendum cogatur quod facere non potest.

2 Allon Achaïæ. Infra autè pro isdem verbis ΑΛΛΟΝ ΤΩΝ ΑΧΑΪΩΝ habet Littoralia Achaïæ.

3 Sic & vet. cod. Gr. addunt negatiuam per ticulum.

nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transire, ut in rebus gerendis sese regi presterint utilissimos. Græci autem ad isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant, & qua ratione bellum gerendum stauerent, & quibus in locis. euicique hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirent, quippe qui videbatur & angustior quam ille Thessaliæ, & solus ipsorum terræ 193

1 Quam peruenientes Thermopylas de ea ex Trachiniis audiuerunt.

fuere apud Thermopylas, haud nouerant prius quam ducibus Trachiniis ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuere, ne barbarus transiret in Græciam, utque classis prouheretur in Histiazotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se vicina sunt, ut audiri utrinque possint quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem à pelago Thracio, ex laxitate in arcum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesiæ. ab angustiiis autem EVboæ iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, id est Diana templum. Ingressus verò in Græciam per Trachinem, ubi arctissimus, dimidij iugeri est. quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante postque Thermopylas: iuxtaque Alpenos à tergo sitos, tantummodò ad agendum vehiculum via patet: antèrius etiam iuxta flumen Phœnicem, prope urbem Anthelam, solum agendo vehiculo via sufficit. Thermopylarum autem quod ad hesperum vergit, mons est inaccessus & præalti præcipitij, protentus usque ad OEtam. quod autem viæ vergit ad auroram, id à mari excipitur ac vadosis. In hoc autem ingressu sunt θερμὰ λειρά, id est calida lanæra, quæ *χύτροις, id est ollas, indigenæ vocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus, murus ædificatus erat, super quem olim πύλαι, id est porte erant. Eum autem ædificauerant Phœnices metu Thessalorum, ex quo illi ex Thesprotis terram AEolidem iere habitatum, quam nunc possident. & quia Thessali conabantur eos subigere, hoc præsidio imposito se tutabantur: aquamque illam calidam ingressui induxere, ut esset lacunofus locus: omnia excogitantes ne in suam terram Thessali incurfarent. Hic

* Eustathius faminino genere χύτροις habet, Comment. in Dionysij Periegesin, pag. 73. d.

tamen

tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam vetustate erat collapsus: quo rursus excitato, visum est illis faciendum ut illac barbarum arcerent à Græcia. Est autem proximè viam vicus nomine Alpeni, vnde frumentari Græci statuerant. Et hæc quidem loca visa sunt Græcis opportuna. cuncta enim rimari atque ratiocinati, vbi barbari neque multitudine neque equitatu uti possent, ibi illos Græciam inuadentes excipere statuerunt. Postea verò quàm Persam in Pieria esse audiere, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, cæteri mari, ad Artemisium. Dum autem Græci (ut cuique præceptum erat) properè ad succurrendum tendunt, interea Delphi deum consulere, de seipsis pariter & de Græcia solliciti. His responsum est ut ventos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliares. Delphi quod accipere oraculum, cum iis primùm Græcis communicare, quibus libertas cordi erat: quo nuntio illos, quòd barbarum magnopere timerent, immortalis beneficio demerere. Deinde statuta ventis ara in Thyia, vbi fanum Thyæ Cephisi filia (à qua & locus hic habet nomen) hostias illi immolauere: propter quod oraculum etiam nunc Delphi ventos propitiant. Nauticus autem Xerxis exercitus ex vrbe Therma mouens, decem ex omnibus nauibus velocissimas rectà misit in Sciathum, vbi erant tres prædialiæ naues Græcorum, Trœzenia, Æginetica, Attica: quæ præuisis barbarorum nauibus, in fugam se proripuerunt. Sed ex iis Trœzeniam, cui præerat Praxinus, insequuti barbari, continuò excipiunt. Deinde ¹ strenuissimum quenque propugnatorum eius ad proram adductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatique sunt, & primo & strenuissimo nomen erat Leoni: quo nomine nonnihil fortasse gloriabatur. Æginetica verò, cuius trierarchus erat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit, ² quòd eius epibata erat Pythius Ischenoi filius, vir eo die præstantissimus: qui capta naui tamen eousque pugnando restitit donec ³ totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed spirantem, Persæ qui nauem ceperant, admiratione virtutis, magnum operæpretium putauerunt ut seruarent, vulnera smyrna medentes, sindoneque

¹ Videtur totum hunc locum aliter legisse, aut non intellexisse.

² Quòd ea veheretur. Pyth.

³ Velut in laniena concussus est. Eud.

1 Ac bene eū
tractabant:
quum cæte-
ros quos in
eadem nauī
ceperant, tan-
quam manci-
pia tractarēt.

2 Legit πρὸς
ὧν vt & vet.
cod. habent,
non πρὸς ὧν.

3 Locus hic in
vulg. edit. Gr.
est suspectus: ac
certē hunc aliā
lectionem & hic
& paulo post se-
quentū esse ma-
nifestum est.

4 Ad Sepia-
dem vsque &
Thermopy-
las exors ma-
lorum Xerxis
exercitus fu-
it: multitudo
autem adhuc
erat (vt ego
coniectura as-
sequor) ex na-
uibus quidē
ab Asia profe-
ctis, numero
mille ducētis,
ac septem, eo-
rum duntaxat
qui iam inde
ab initio con-
uenerant, mil-
lia ducenta & quadraginta vnum & quadringenti viri, ducenos scilicet viros
in singulas naues numerātibus. Porro inter classiarios indigenas triceni Per-
sæ, Medi & Sacæ in naues easdem ascenderant. quæ multitudo sex & triginta
millia & ducentos decem viros prioribus copiis aggregat. Ita Bud. hunc locum
interpr. 5 Eos qui ex penteconteris erant, id est ex nauibus quinquagenim re-
morum; ita rationē iniens vt fuerint in singulis octogeni viri, maiore numero

byssina & fasciis obligantes. ac rursus in castra sua reuerſi,
hominem vniuerso exercitui ostentabant admirabundi,
ac probè obseruantes: quum alios quos in eadem iam na-
ui ceperant, tanquam mancipia adseruarent. Duabus na-
uibus interceptis, tertia, cui præerat Phirmus vir Athenien-
sis, dum fugit ad ostia Penei, impacta est: quæ sine viris bar-
bari potiti sunt. nam Athenienses, simulatque nauem im-
pegerunt, ab ea desilientes, iter Thessaliam intenderunt,
seque Athenas receperunt. Huius rei per² ignes è Sciatho
editos facti certiores Græci qui ad Artemisium castra ha-
bebant, & ob id perterriti, illinc Chalcidem concesserunt
ad EVripum tutandum, relictis per edita Eubœæ loca di-
urnis speculatoribus. Ex illis autem decem barbarorum
nauibus, tres ad herma quod est inter Sciathum & Magne-
siam, nomine Myrmecem, profectæ sunt. quem locum vbi
tenuere barbari, lapideum illic titulum imposuere. Qui ex
Therma soluerunt, vbi littus oculos effugit, cum omni
classe nauigabant vndecim diebus ex quo rex à Therma
discesserat, inter se dissipati: sed eos herma deducebat, quod
erat in traiectu ferè Scyrius Pammon. Hinc totum diem
nauigantes barbari, oram Magnesium tenuerunt super Se-
piadem, & littus quod est inter urbem Casthanæam & o-
ram Sepiadem. Ad hunc vsque locum atque Thermopy-
las exors malorum Xerxis exercitus fuit: & adhuc classis
(quemadmodum ego supputando inuenio) mille ducen-
tarum septem ex Asia nauium. In quibus à principio è sin-
gulis nationibus erant millia ducenta & quadraginta v-
num ac quadringenti, ducenos supputando viros in singu-
lis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarum
Medorumque ac Sacarum tricenos epibatas. Reliquus au-
tem hic exercitus cōstabat ex triginta sex millibus, ducen-
tisq; ac decem. Adiciam autem huic & superiori numero
eos qui sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fe-
cerim

mino.

cerim octoginta potius quàm pauciores viros. Quarum minorem cō-
 nauium summa, vt superius dictum est, trium millium fu-
 it. ita in eis fuerunt virorum vigintriquatuor myriades, *id est, iis in quibus
 est ducenta & quadraginta millia.* Hæc igitur erat clas-
 sis ex Asia, vnius & quinquaginta myriadum virorum in
 vniuersum, & præterea septem millium sexcentorum de-
 cem. Pediratus fuit decies septies centena millia: equita-
 tus octoginta millia: quibus addo Arabes, qui camelos, &
 Libyes, qui currus agitabant, quæ facio viginti millia. Quæ
 copiarum classiarum & terrestres in summam redactæ sunt
 ter & vicies centena & præterea decem & septem millia,
 sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contra-
 ctas dictum est, præter seruitia quæ sequebantur. & eos
 qui in frumentariis vehebantur. Huic omni enumerato
 exercitui adiiciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex
 opinione dicere oportet. Ij Græci qui sunt è Thracia, &
 ex insulis Thraciæ obiacentibus, præbuerunt naues cen-
 tum viginti, quarum viri sunt trigintaquatuor millia. Ter-
 restres copias præbuerunt Thraces, & Pæones, & Eordi,
 & Bottizi, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Pieres, &
 Macedones, & Peræbi, & Enjenses, & Dolopes, & Magne-
 tes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Harum
 nationum reor triginta myriades, *id est, trecenta millia*
 fuisse: quæ myriades illis Asiaticis adiectæ, sunt in summa
 virorum pugnantium ducentæ sexagintaquatuor, & præ-
 terea mille sexcenti ac decem. Hoc autem tanto pugnato-
 rum numero non pauciora sed plura fuisse arbitror quæ
 eos comitabantur seruitia, & eos qui frumentariis in na-
 uigiis erant, & in aliis nauibus vnâ cum militaribus viris
 vehebantur: quos neque plures neque pauciores facio, sed
 totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt to-
 tidem myriadas: fient quæ quingentæ & viginti octo myria-
 des, & tria millia ducenti & viginti viri, quos Xerxes Darij
 filius duxit ad Sepiadem & vsque ad Thermopylas. Hic est
 vniuersus copiarum Xerxis numerus. Nā mulierum pin-
 sentium & pallacarum & eunuchorum numerum nemo
 pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum qui-
 dem, aliorumquæ iumentorum sarcinariorum, neque canum
 Indicorum exercitum comitatum, præ multitudinem quif-
 neque pauciores, certè æquati hi numero pug.

Itaque mi-
rum mihi nō
videtur quo-
rūdam amni-
um fluentia
defecisse tot
hominum
millia: sed
quonam mo-
do frumentū
suppetierit
tothominum
millibus, id
verō mirum
videri potest.
Siquidem ut
chœnicem
frumētī quī-
que in singu-
los dies acci-
peret, ac nihil
amplius, sub-
ducta ratione
inuenio cen-
tena dena mil-
lia medi-
mnū quoti-
die absumi
potuisse. &
trecenta præ-
terea quadra-
ginta medi-
mna. Ita Bud.
hunc locum ver-
tit, addens etiā
Annium fluē-
ta prodidisse,
hoc est desti-
tuisse exercitū
tantum. Vide
apud eundem
De ase lib. 5. in
quo sit reprehē-
denda hic Valla
interpretatio.

quam inire numerū possit. ² Quo minus miror proditum
esse, fluentia quædam non suppeditauisse: magis miror vñ-
de tot myriadibus cibaria suppetierint. nam subducta ra-
tione comperio, si singuli quotidie singulas frumenti chœ-
nicas, *id est semodia*, non amplius accepissent, absumpta
fuisse singulis diebus centum millia medimnorum, & tre-
centos ac quadraginta medimnos, *qui singuli constant ē*
senes modis: haud annumerando mulieres eunuchosq; &
iumenta, atque canes. In quo exercitu quum tot virorum
millia essent, nemo erat qui aut specie aut magnitudine
corporis cum Xerxe ipso posset contendere, tanquam di-
gnior qui illud imperium obtineret. Nauales autē copiz,
postquam ē statione soluerunt, profecteq; oram terrę Ma-
gneziz tenuerunt, quæ est inter urbem Casthanæā & oram
Sepiadem, primæ quæq; naues ad terram habuere station-
em, aliæ deinceps in ancoris steterē, ad octauum vsq; or-
dinem ³ intra mare procedentes, utpote angustiore litore
quā ut classē caperet: atq; ita per noctem steterē. Sub i-
psū verō diluculum, ex sereno cœlo & tranquillo quum
mare efferbuisset, incidit in eam atrox tempestas, ac vehē-
mens ventus subsolanus, quem Hellepontium nuncupant
qui circa illa loca habitant. Eum ventū quicumq; augetere
animaduertērūt, & quibus per conditionē stationis licuit,
ij tēpestatem præuenerunt, reuulsisq; nauibus sese atq; illas
incolumes præstiterunt: at quas naues ventus ³ exteriores
nactus est, earum alias ad loca quæ dicūtur *ἱπποί*, *id est fur-*
ni, quæ sunt in Pelio, extulit, alias in litus, alias in ipsam Se-
piadem illisit, alias in urbē Casthanæā, alias in Melibœā ex-
pulit. erat enim intoleranda vis eius. Enimuerō feruntur A-
theniēses Boreā inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditū
est, ut generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Ha-
ber autem (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio
Orithyam Atticam Erechthei filiam. Ex hoc coniugio (ut
fama est) Athenienses inducti sunt ad coniectandum Bo-
ream sibi generum esse, & dum ⁴ in Chalcide pro Europa
excubarent, quum intelligerent auctum iri tempestatem,

² ἱπποπόταμοι ὄνομα vulgò exponitur Nanes sibi iuncta scalarum instar alia post alias.

³ Alcum tenentes. ⁴ In Chalcide Eubœæ excubarent, vbi tempestatem
oriri intellexerunt, aut prius etiam quā id intellexissent, sacrificare cœperunt,
& Boream Orithyamq; inuocare ut sibi auxilium inuo-

inuocauere Boream, cui prius sacrificauerāt, & Orithyam, vt sibi auxilio essent, & barbarorum naues corrumperent, quemadmodum prius fecerant circa Athon. Num autem ob id Boreas ingruerit in barbaros apud stationem agentes, non queo dicere: certè Athenienses aiunt & antè fuisse sibi auxilio Boream, & tunc illud effecisse. atque digressi illinc, delubrum Boreæ extruxere ad amnem Ilissum. In hac clade qui paucissimas naues, ij non pauciores quadringentis perisse aiunt, viros quoque innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam. vt Aminocli ¹ Cratineo viro Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium: qui aliquanto post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est: & quum alioqui non esset fortunatus, è rebus repertitiis mirificè est ditatus. ² nam fuit ei utilitas quædam ingrata, ac doloris causa, quòd erat filius orbatus. Nauium autem onerariarum aliorumq; nauigiorum quæ perierunt, numerus iniri non potest. Vnde præfecti classis, veriti ne sibi post acceptam calamitatem Thesali incurfarent, excelsum sibi vallum è naufragiis circumdederunt. Triduo enim tempestas perstitit: quarto tandem die magi ³ incisiones faciendo, & beneficiis incantando ventum, ad hæc Thetidi ac Nereidibus sacrificando, tempestatem cōpescuerunt: siue aliter tempestas ipsa sua sponte cessauit. Thetidi autem ideo magi sacrificauere, quòd ab Ioni- bus acceperant Thetin ex eo loco raptam fuisse à Peleo, omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidum. Et ventus quidem quarto die conquieuit. At Græcis diurni sui speculatores ex Euboicis verticibus decurrentes, altero ab exorta tempestate die indicarūt omnia quæ circa naufragium contigerant. Quæ isti vbi audire, fufis prius liberatori Neptuno libamentis, celerrimè rursus ad Artemisiū reuehuntur, sperantes sibi paucas aliquas naues fore aduersarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem habuere ad templum Neptuni cognomine Liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc vsque tempus perdurat. Barbari, posteaquam ventus conquieuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant,

¹ Cretinei
filio, aut Cretini.

² Nam &
hunc calamitas quædam
angebatur circa
liberorum
cædem.

³ Ipse alibi ha-
ruspicinam fa-
cere interpret.

1 Illinc enim aquati ἐμῶν ἐς τὸ πῆλαρος ἀφ' ἑαυτῶν, ad verbum, In pelagus erant immisseries. vnde loco illi nomen extitit Ἀπίριον. Potest autem ἀπίριον, & aliter reddi, sunt enim qui ἐς πῆλαρος ἀπίριον vertant In altū vela dare.

2 Quæ multo post alias soluerant, conspectis Græc.

3 Facile cepere.

4 Non suffecit. Fluviorū autem Achaïæ quum maximus sit Apidanus, ne hic quidem suffecit, nisi aliqua ex parte. Id est. Ne hic quidem illi aquam abunde suppeditavit, sed parce tantum.

5 Pro ἱεῶν Ἀχαιοῦ hic posuit Ad littoralia Achaïæ, quum supra pag. 192, pro isdem verbis posuerit Algar Achaïæ.

circumuehentesq; promontorium Magnesiæ, rectum cursum in sinum qui ad Pegafæa fert tenebant. In hoc Magnesiæ sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, quum è naui Argo aquatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atq; à lociis, dum in terram Colchidem ad vellus navigarent. 1 Illinc enim aquati in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur esse Aphetæ, id est dimissa. Hoc in loco Xerxianæ naues stationem habuerunt: quarum quindecim, 2 quæ longè ultimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt: quarum dux erat Sandoces Thaumasijs filius, Cumæ Æolidis præfectus: quem antè Darius ob hæc causam captum cruci affixerat, quòd quum è regiis iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. sed eius in cruce suspensi Darius reputans plura peccatis esse beneficia in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscensq; properantius se quàm prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus ac vitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. hos enim ad se cursum tenentes Græci vbi videre, cognito hominum terrore, aggressi 3 repente cepere. In quarum nauium vna captus est Aridolis, Alabandensium qui sunt in Caria tyrannus: in altera Penthilus Demonoi filius, dux Paphius, qui è Papho duodecim naues quum duxisset, amissis earum vndecim tempestate quæ ad Sepiadem exstiterat, cum vna quæ superabat tendens ad Artemisium, caprus est. Hos Græci quæ volebant de Xerxis exercitu sciscitati, victos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt. Cætera barbarorum classis, præter quindecim naues quibus præfuisse Sadoce dixerat, ad Aphetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copiis per Thessaliam & Achaïam iter faciens triduo, euasit in Meliæses: quum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas experiēdi gratia, quòd illic optimas Græcarum equas esse audiebat. in eo autè certamine multo inferiores fuerunt Græcæ. Fluviorum porro qui sunt in Thessalia, solus Onochonus potanti exercitui 4 non suffecit. Xerxi 5 ad littoralia Achaïæ tendenti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabāt id quod de templo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur: Achamantem Æoli filium,

296 filium, inito cum Ino cōsilio necem Phryxo machinatum:
 deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius posteris
 proposuisse, vt qui ex eo genere maximus natu esset, huic
 aditu prytanei, *id est curia*, (quam leitum Achæi vocant)
 interdiceretur: ipsis excubias agentibus, vt si quis adisset,
 non prius exire posset quàm mactandus esset. Ita multos,
 quum iam mactandi essent, eo metu in aliā profugisse re-
 gionem: interiecto deinde tempore, quum reuerſi essent,
 & in prytaneum ingressi, si essent deprehensi, toto corpo-
 re coronis cooperto, & cum pompa eductos mactari con-
 sueſſe. Hoc autē posteros Cytisſori Pryxo geniti ob id pati,
 quòd quum Achæi expiationem loco facientes, ex oracu-
 lo Athamantem AEoli filium essent immolaturi, Cytisso-
 rus iste è terra Colchide veniens illum liberauit: eoque fa-
 cto posteris eius iram dei fuisse iniectam. Hæc quum au-
 diſſet Xerxes, vbi ad lucum adfuit, & ipſe ab eo abſtinuit, &
 idem ſuis copiis imperauit: domumque item posterorum
 Athamantis ac ſanum veneratus eſt. Hæc in Theſſalia A-
 chaiaque: à quibus locis proceſſit Xerxes in Melidem iu-
 xta maris ſinum, vbi totum diem æſtus atque reciprocatio
 fluctuum ſit. Huic ſinui circumiectus eſt locus campeſter,
 alibi ſpatioſus, alibi arctus admodum. Suntque ipſi campo
 circumiecti mōtes editi atque inacceſſi, omnem Melidem
 cingentes regionem, quæ petræ Trachiniæ nominantur.
 Prima in ſinu vrbs ab Achaia euntibus eſt Anticyra, quam
 amnis Sperchius præterlabens, ex Enienſibus in mare de-
 fluit. A quo alter amnis xx ferme ſtadiis abeſt, cui nomen
 inditum eſt Dyras, quem fama eſt emerſiſſe ad ferendam
 Herculi opem. Ab hoc totidem ſtadiorum intercapedine
 alius amnis eſt, qui vocatur Melas, *id eſt niger*. Vnde vrbs
 Trachis quinque ſtadia abeſt, ſita in ampliſſimo regionis
 ſpatio, à montibus ad mare, vtpote duobus & viginti milli-
 bus iugerum planitie montis qui terram Trachiniam cir-
 cumdat. Ad Trachinis meridiem anfractus eſt per quem
 Aſopus circa radices montis deſluit: ad cuius meridiem a-
 lius non magnus amnis eſt, nomine Phœnix, ex his mon-
 tibus in Aſopum deſluens. Iuxta Phœnicem anguſtiſſi-
 mum viæ eſt: quippe qua muri coarctata modo plauſtrum
 duntaxat agi poteſt. A flumine Phœnice ad Thermopylas

1 Hac autem
 maxime par-
 te ſpatioſa eſt
 illa regio, à
 mari ad mon-
 tes. iuxta
 quos eſt ſita
 Trachis. ſunt
 enim viginti
 duo planitie
 plethra. Mon-
 tis autem qui
 Trachinium
 agrum circū-
 dat, eſt anfra-
 ctus, ad Tra-
 chinis meri-
 diem, per quem
 Aſop.

quindecim stadiorum est interuallum, in quo vicus est nomine Anthela: quem præterfluens Asopus in mare euoluitur: & ei locus spatiosus est circūiectus, vbi tēplum Cereris Amphictyonidis extructum visitur, & sedilia Amphictyonibus & ipsius Amphictyonis delubrum. Cæterum rex Xerxes quidem in Trachinia Melidis castra habebat, Græci verò in transitu: qui locus à plerisque Græcorum vocatur Thermopyle, ab indigenis autem atque accolis Pylæ. Hæc erant vtrorunque castrorum loca: Xerxe omnibus quæ ad ventum boream spectant vsque ad Trachinem, potior Græcis, quæ per hanc continentem ad austrum & meridiem ferunt, tenentibus. Qui hoc in loco Persam Græci opperiebantur, hi fuere, Spartanorum trecenti armati, Tegeitarum & Mantienorum mille, totidem ex vtrisque: ex Orchomeno Arcadiæ centum viginti, ex reliqua Arcadia mille, tot quidem ex Arcadia. A Corintho autem quadringenti: à Phliunte ducenti, & Mycenæorum octoginta, hi ex Peloponneso aderant: Ex Boeotis autem Thespices septingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntij cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerant, missis nuntiis, qui dicerent se quidem præcursores aliorum venisse, cæteros autem socios propediem expectari: tutelam verò maris esse in Atheniensium præsidio Æginetarumque, & eorum quibus res naualis iniuncta esset, nec sibi quippiam esse formidolosum. non enim deum esse qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam aut esse aut fore qui, ex quo natus est, mali exors sit: & vt quisque maximus est, ita ei deberi maxima. itaque quum mortalis esset qui bellum inferret, ab opinione esse casurum. Hæc illi audientes, in Trachinem auxilio iere. Erant his cum alij duces suæ quisque ciuitatis, tum verò, penes quem summa imperij erat, quem maxime admirabantur, Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leontis, qui EVrycratidæ, qui Anaxandri, qui EVrycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Agesilai, qui Doryagi, qui Leobotis, qui Echestrati, qui Hegesis, qui EVrysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui Cleonidæ, qui Hylli, qui

1 Cleodæi.
Quæ lectionem
comprobat lo-
cus quem ha-
bes supra, pag.
153 de Aristodemo qui fuit
Aristomachi,
qui fuit Cleodæi, qui fuit
Hylli filius.

Hæc.

Herculis filius fuit : adeptus ex inopinato regnum. Nam quum duo forent ei fratres natu maiores , Cleomenes & Dorieus, aberat à cura regionis adipiscendæ : verum Cleomene sine virili sobole defuncto , & Dorico iam non superstite, sed & ipso in Sicilia vita functo, ita regnum ad Leonidem peruenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorum, habebatque in matrimonio Cleomenis filiã. Qui dum se ad Thermopylas contulit, delegerat trecentos è primoribus viros, & quibus filij erant : assumpseratque eos Thebanos quorum de número feci mentionem, quorum dux erat Leontiades EVrymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam vt Græcos sumeret solos, quod eos maximè insimulabat quod cum Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciendi cupidus an vnà mitterent auxilia, an ex professo adimerent Græciæ societatem : sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiatæ : vt his inspectis alij socij in militiam proficiscerentur, néve cum Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebratis Carniis, (hæc enim sacra morabantur eos) relictis Spartæ custodibus, erant cum omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui autem socij ad id agendum itidem animati (nam tẽpus Olympiadis in hæc negotia inciderat) haud suspicati tam citò apud Thermopylas bello decernendum, præcursores miserant. Ita isti sibi faciendum statuerant. At ij Græci qui apud Thermopylas erant, vbi ad ingressum Persa aduentabat, metu perculsi de discedendo consultabant. At cæteri quidem Peloponneses censebant faciendum vt reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent : huic autem sententiæ quum infensi essent Phocenses & Locrij, Leonides suadebat illis perstandum, & nuntios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanquam se paucioribus quàm vt Medorum exercitum arcerent. Hæc istis consultantibus, Xerxes equitem quendam ad speculandum quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tum quum in Thessalia esset, eò loci contractam esse exiguam copiam, eiusque duces esse Lacedæmonios, atque Leonidem è genere Herculis. Eques vbi

1 Constantis
ætatis viros.
Camer.

ad stationem Græcorum successit, contemplatur aspiciq;
non ille quidē omnes milites (nam eos qui intra murum
quem excitauerant excubabant, intueri nequibat) sed eos
qui extra murum agebant. Erant autem eo tempore exte-
rius manendi in Lacedæmoniorū statione vices: eos ani-
maduertit partim se ludo gymnastico exercentes, partim
comam peccantes. Hęc cum admiratione intuitus, eorum
numero, ac cæteris omnibus planè cognitis, per orium sese
recipit. nemo enim illorum insequēbatur, sed hominem
magno contemptui habebant. Regressus ad Xerxē, cun-

1 Conijcere
nō poterat ex
iis quæ audie-
bat rem ita se
habere vt re-
uera se habe-
bat, nimirum
illos se præ-
parare ad mo-
riendū & ad
alios morte
afficiendos
pro viribus.

2 Scito au-
tem, si hos cæ-
terosque qui
Spartæ remā-
serunt sube-
geris, nullam
aliā fore ho-
minum gen-
tem quæ con-
tra te rex, &c.

3 In me vt
mendacē con-
sule. Vel. De
me vt mendace
statue.

cta quæ inspexerat, refert. quæ Xerxes audiens, ¹ non pote-
rat coniectare quidnam molirentur, tanquam quoad pos-
sent perituri pariter, & hostem perdituri. Sed quum ridi-
culam rem sibi facere viderentur, accersit ad se Demarati
Aristonis filium, qui in exercitu erat: quem, vt venit, inter-
rogauit horum singula, cupiens nosse quid ab Lacedæmo-
niis ageretur. Et ille, Audisti inquit, antea me, dum aduer-
sus Græciam proficisceremur, de his viris: & quum audisses
loquentem hæc quæ euentura prouidebam, derisui habu-
isti. sed quamquam mihi summum discrimen est aduersus
te rex veritatem tuenti, audias tamen nunc quoque verita-
tem: Hi viri ad nobiscum pugnandum de ingressu venere,
atque hoc apparant. nam ita sese apud eos habet consuetu-
do: quoties adire animæ periculum debent, tunc capita co-
munt. ² quod scies, si hos & qui Spartæ manserunt, sube-
geris: nulla hominum gens alia est quæ contra te rex audeat
tollere manus. Etenim nunc aduersus regnum in Græcia
pulcherrimū atque viros præstantissimos tendis. Xer-
xe, quod hæc ei admodum incredibilia viderentur, interro-
gante quo pacto tantillæ copię cum suis pugnaturę essent,
rursus inquit, ³ Pro vano me ducas, nisi hoc tibi vt ego an-
nuo, vsu venerit. Hęc dicens, tamen Xerxi non persuasit.
Itaque quatrimum Xerxes supersevit, ratus eos illinc fu-
gam esse facturos. Quinto die quum putaret impudenti-
am illorum atque temeritatem esse in permanendo, ira
percitus, Medos in eos ac Cissios mittit, imperans vt illos
caperent viuos & in conspectum suum adducerent. Medi,
vbi facto impetu in Græcos impressionem fecerunt, multi
cadebant, aliisque superuenientibus nihil tamen promo-
uebant,

uebant, et si vehementer ingruiebant: palam facientes cum aliis omnibus, tum verò ipsi regi, se quidē multos homines esse, at paucos viros. Fuit autem hic pugnae congressus interdiu. Post ubi Medi se ægrè tutabantur, tum verò ipsi se subduxere: Persæque subeuntes exceperunt, ij quos ¹ immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes: tanquam facile hostem profligaturi. Vbi & hi cum Græcis congressi nihilo magis quàm Medi proficiebant, sed eodem modo pugnant, utpote ² longioribus hastis quàm Græci videntes, & in locis angustis, ubi nullus multitudinis erat usus: ibi Lacedæmonij dignam memoratu pugnam edebant, cum aliis in rebus ostentantes se peritè inter imperitos pugnare, tum verò in eo quòd quoties terga vertebant, conferti fugiebant. Quos barbari dum fugientes cernerent: cum vociferatione & strepitu ingruiebant: at Græci rursus se conuertentes, aduersis pectoribus eos excipiebant: & quanuis eorum innumeram multitudinem prosternebant, aliquot tamen illic ex ipsis etiam Spartiatis occubuerunt. Persæ, posteaquam & cateruatim & vniuersis copiis iter occupare conati, nihil tamen pro mouebant, iterum sese receperunt. Ferrus autem Xerxes, quum ad spectaculum adesset, in ipso congressu pugnandi ter è solio resiliisse, quòd videlicet exercitui suo timeret. ³ Postero die nihilo melius barbari præliati sunt ⁴ nam sperantes fore ut illi, qui pauci essent & faucij, nequirent manus leuare ad pugnandum, quum confixissent, eos Græci exceperunt, instructis ordinibus & in suo quisque loco ac per nationes digesti: præter Phocenses, qui in monte ad iter obsidendum locati erant. Persæ ubi nihil aliud quàm pridie agendum vident, abscedunt. Ibi regem ancipitem quòdnam in re præsentis consilium capefferet, Epialtes Evrydemi filius alloquuturus adiit, tanquam magna aliqua re ab illo remunerandus, indicauitque ei tramitem qui per montem ad Thermopylas ferebat: quo factionem eorum Græcorum qui illic erant, euerit. Is postea Lacedæmoniorum metu in Thessaliam profugit: cuius profugi pylagoræ Amphictyones apud Pylæam congregati caput pecunia licitati sunt: qui interiecto deinde tempore ab Athēnāde viro Trachinio, Anticyræ (nam illuc redierat) interemptus est. Quem, et si ob aliam

¹ Cur ita vocarentur, supra exposuit, pag. 179.

² Breuioribus.

³ Tunc igitur ita pugnant. Postridie autem nihilo melius.

⁴ Ita enim pugnant ut qui existimarent illos, utpote paucos, faucios esse, eisque vel ad artollendas manus vires non superesse. At Græci eos excep.

causam (quam ego in sequentibus reddam) Athenades hic interemit, nihilo tamen secius à Lacedæmonis præmio affectus est. Hunc in modum Epialtes postea interiit. Est & alia quæ fertur fama, Onetæ Phanagoræ filium, viri Carystium, & Corydalū Anticyrensem, fuisse qui ea dixerint regi, & circum montem Persas deduxisse. Quod apud me prorsus fide caret. nam hinc licet coniectemus, primum, quod Græcorum pylagoræ non Onetæ & Corydali, sed Epialtæ Trachini caput pecunia licitari sunt, quod scilicet eum compertissimum haberent: deinde quod Epialten ob hanc causam scimus se fuga proripuisse: postremo, quod Onetes qui non erat Meliensis, ira demum tramitē illum nouisset si in ea regione permultum diuersatus fuisset. Ideoque Epialtæ culpam adscribo, quod Persas per montem circumduxit, & ad tramitem perduxit. Xerxes ea quæ Epialtes se confecturum spondebat probans, maiorem in modum lætus, sine mora Hydarnem cum ijs quibus præerat copiis misit. Ille circa lucernarum accensionem *id est sub crepusculum* è castris profectus est, & tramitem ingressus. Quem tramitem indigenæ Melienses vestigauerunt. eoque inuestigato Thessalos deduxere aduersus Phocenses, eo tempore quo Phocenses intersepto muris transitu, ad arcendum bellum in præsidio erant.

¹ Extrinsicus nihil admodū præseptus transitus erat, quum nihil esset utilis Meliensibus. Sic autē sese habet ille callis: Ab Asopo fluuiio. qui per mōtis meat anfractū, incipit, cui mōti ac viæ idem nomen est inditū Anopæa. hæc Anopæa per dorsum mōtis extenta, desinit iuxta Alpeum vrbe, quæ prima est ex Locridibus, Melienses versus, ac iuxta * lapidē nomine Melampygam ac iuxta *κερνώπων ἰδίας*, hoc est *malisiorum sedes*, vbi angustissimus callis est. Hac via atque ita se habente, Persæ Asopum transmittentes, iter tota nocte fecerunt, à dextera OEtæos montes, ad sinistram terram Trachiniorum habentes: ac sub exortum auroræ in cacumen montis euaserunt: quo in loco (sicut superius ostensum est) mille Phocensium armatorum præsidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad viam tutandam. nam transitus inferior à quibus dictum est custodiebatur, quod eam per montem viam vltro à Leonide

acce-

¹ *Diuersam a nostra lectione sequens est, quam etiam sequendo, veritū fuit potius. Adeo ut nihil esset vtil. * Paul. Leop. Emend. lib. 8. c. 1. manu l. lapidē Melampygi, id est, Herculis nigro podice prædicti. S.*

acceptam obsidebant. Hoc autem modo Phocenses Persas ascendisse animaduertunt: Quum eos illi toto monte descendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (ut res postulabat) frondium super pedes constratarum, (erat enim coeli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim barbari adfuere: qui cōspicati viros arma sibi circumdantes obstupuerunt, ¹ quippe qui (ut in exercitu asseueratum fuerat) neminem sibi sperabant occurrurum. Ibi Hydarnes formidans ne Phocenses Lacedæmonij forent, Epialten percontatus est ² quisnā ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tanquam in aciem instruxit. quorum missilibus multis crebrisque Phocenses quum ferirentur, fugam fecerunt in verticem montis, gnari aduersum se ab initio illos venisse: & se præparabant tanquam perditum. Ita isti sentiebant. Verum his spretis ij qui circa Epialten & Hydarnem erant Persæ rapidi de monte descendunt. At iis Græcis qui apud Thermopylas erant, primum vates Megistias extis inspectis indicauit mortem illis pariter & sibi impendere. deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circuire: sed hi adhuc per noctis tempus: tertio loco significauere speculatores diurni, qui à verticibus montis decurrerant iam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententijs discrepabant. alij enim stationem non deferendam suadebant, alij id dissuadentes contendebant. Ita dissidentium partim abscedunt, dilapsique in suam quisque urbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur autem ipse Leonides eos qui abcessere, dimisisse, de illorum vita sollicitus: se verò & Spartiatas, qui adessent, non facturos è sua dignitate si stationem defererent, ad quam turandam ab initio venissent. Cæterum ego magis illi opinioni accedo: Leonidem, postea quam animaduertit socios ignauos & inuitos esse ad periculum subeundum, veniam eis abeundi dedisse, sibi verò decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Spartzæ nunquam futuram felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatas à Pythia redditum erat oraculum,

¹ Quum enim nullū aduersarium sibi occurrurū sperassent, in exercitū inciderunt.

² Cuias.

fore ut aut Sparta euerteretur à barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa versibus reddidit, in hæc verba,

Vobis, amplius age colitis qui mania Sparta,

Aut verba clara dabit Persa victore ruinam:

Aut (si non erit hoc) oriundus ab Hercule quidam

Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora.

Nam neque taurorum neque vim feret ille leonem,

Sed Iouis & cuius reor haud tolerabile robur,

Alterutrum donec passim discerpsit horum.

1. At facere
volentem ut
id decus Spar-
tatarum dun-
taxat esset, re-
misisse soc.

2. Barbari igitur qui cum Xerxe erant, accesserunt: & Græci item qui cum Leonide, tamquam multo magis quam initio ad mortem pergentes, ad laxiorem faucium partem progressi sunt.

Hæc reputantem Leonidem, ¹ cupidumque gloriæ comparandæ, crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius quam illos qui abierunt, in sententiis dissidentes, tam deformiter abisse. Cui rei non minimo id mihi testimonio est, quod vates Megistias huius expeditionis comes (qui ferebatur Acarnas esse, & à Melampode oriundus) præloquutus ex extis ea quæ erant euentura, quum propalam à Leonide dimitteretur, ne secum periret, tamen abscedere noluerit, filium modò, qui ei vnicus erat, vnà militantem missum fecerit. Ita socij quos Leonides remittebat, ei obtemperantes abiere. Thespienses tantum atque Thebani perstiterunt cum Lacedæmoniis: Thebani quidem, inuicti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespienses verò libentissimi, qui negauerunt se Leonide & iis qui cum eo erant desertis abscessuros: permanentesque, vnà cum illo occubuerunt. quorum dux erat Demophilus Diadromei filius. Xerxes, sub exortum solis libaminibus factis, tantisper moratus dum tempus esset quo forum solet maximè frequens esse hominibus, è castris mouit. etenim ita ab Epialte erat mandatum. nam descensus à monte, còpendiarius magis ac breuioris multo spatij quam circuitus montis atque ascensus. ² Barbari qui circa Xerxem erant, ad Leonidem & ad Græcos qui cum eo erant accedere: & isti tanquàm ad necem iam multo magis quam à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. nam munitiones muri eos tutabantur. Et quum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulti barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui

gō sui quisq; agminis, verberibus quæ gestabant vnum-
 quenque cadebant, assiduè ad procedendum adhortan-
 tes. vnde multi eorum in mare decidentes absumeban-
 tur, multo plures inuicem viui proculcabantur, quum nul-
 la pereuntis ratio haberetur. Quumque scirent impende-
 re sibi necem ab iis qui montem circuirent, quod roboris
 habebant, id omne in barbaros ostendebant, ingruentes
 ac sese intrudentes. Quorum plerisque quum iam lanceæ
 diffractæ essent, nonnulli gladiis Persas obtuncarent, tūc
 Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera,
 & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam
 strenuorum virorum nomina audiui, & quidem trecento-
 rum omnium. Persarum quoque illic cum multi alij tam
 celebres ceciderunt quàm incelebres, tum verò duo Darij
 filij, Abrocomes & Hyperanthes: quos Darius ex Phrata-
 guna Atarnis filia sustulerat. Atarnes autem, Darij regis
 frater, Hytaspisquæ Arsamæi filius erat, qui quum Dario
 filiam nuptum dedit, omnem in super ei domum tradidit,
 vt qui esset vnici pater. Hi duo Xerxis fratres super cada-
 uer Leonidæ pugnantes occubuerunt, adeo vehementi Per-
 sarum Lacedæmoniorumque conflictu, vt Græci ter ho-
 stibus in fugam versis, cadauer Leonidæ virtute subtaxe-
 rint: & eouique perstiterint, dum ij qui cum Epialte erant
 adfuere. Quos vbi audiere Græci, tum verò pugnandi ardor
 immutatus est. nam ad angustias viæ sese recepere: & in-
 trogressi murum, tumulum quendam occupantes, adden-
 sati in sedere cuncti, præter Thebanos. est autem tumulus
 in ingressu, vbi nunc super Leonidem stat lapideus leo. Hoc
 in loco defensantibus sese gladiis, qui adhuc eis supererant
 barbari circumfunduntur, & manibus & vocibus incessen-
 tes: alij ex aduerso vrgentes, & munitionem muri subru-
 entes, alij vndique circumuenientes & circumstantes. Lacedæ-
 moniorum autem atque Thespiensium, quum tales ex-
 stiterint, præstantissimus tamen exstitisse fertur Dienece-
 Spartanus: quem, antequam cum Medis configeretur,
 hoc dixisse aiunt: quum à quodam Trachinio audisset, bar-
 baros præ multitudine sagittarum quas emitterent solem
 obducere, tantam eorum esse cōpiam, adeo non expau-
 factus est, vt parui faciens Medorum turbam, responderit,

Quæz.

1 Mnemo-
syna sui aiūt,
id est monu-
menta.

omnia sibi bona Trachinium hospitem nuntiare, si Me-
di solem obducerent: se enim sub umbra cum illis, non in
sole pugnatos. Hæc & alia huiusmodi dicta² memora-
tu digna aiunt Dienecem Lacedæmonium reliquisse. Se-
cundum hunc autem è Lacedæmonijs duo fratres præ-
stantissimi feruntur fuisse, Alpheus & Maron, Orsiphanto
geniti: E Thespiensibus autem Dithyrambus Harmaridei
filius. His eò loci ubi ceciderunt sepultis, & ijs socijs qui
prius quàm à Leonide remissi sunt, occubuerant, epigram-
mata his verbis inscripta sunt,

* Forſan bis
duo: cum in
Græco fit χιλιά-
δος τὸ πρῶτον, id est
quatuor mi-
lia. In præcedē-
ti versu Diodo-
rus Siculus pa-
259, pro τῶν τε
αἰώνων habet δι-
κοσίων: id est
Bis decies cē-
tum milibus.

Terdettes centum hic certarunt millibus olim

*E Peloponneso bis * modò mille viri.*

Hæc vniuersis superscripta sunt: ista peculiariter Spartiatis,

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine² iacentes,

Exhibito illorum vocibus obsequio.

Hoc epigramma inscriptum est Lacedæmonijs: istud vati,

Nobilis hoc bustum est (Medi occidere) Megista,

Sperchion ad fluitum: non sed inulms obit.

Qui Gates obitum quanuis præsciret adesse,

Sparta band sustinuit deseruisse duces.

S.

2 Iacere.

3 Veterum co-
dicum lectionē
sequutus est
Valla, qui ad-
dunt quod in
vulgatis edit.
deest, ita enim
in illis legitur,
ἐπὶ τῶν μέγισ-
των καὶ ἀριστο-
τέρων, ἵνα ἢ τὸ τῶ
μέγιστος ἐπὶ τῶν
μέγιστων ἀριστο-
τέρων, ἵνα ἢ τὸ τῶ
κοσμίαντες τὸ
δὲ τῶ μέγιστος
μέγιστος καὶ ἀ-
ριστοτέρων &c.

4 Ob vehe-
mentissimū
oculorū mor-
bum.

3 Qui hos epigrammatis & cippis exornarunt, Amphi-
ctyones fuere: præter epigramma vatis Megistæ, quod Si-
monides Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem
inscripsit. Ex his trecentis duo, EVrytus & Aristodemus, fe-
runtur⁴ ob extremam lippitudinem è castris ab Leonide
remissi, in Alpenis decubuisse: & quum liceret communi-
cato inter se consilio, aut salutem sibi parare Spartam ver-
sus, aut, si reuerti recusarent, vnà cum alijs occumbere, in
neutro horum quæ licebat eis facere, inter se conuenisse:
sed quum sententijs discrepant, Aristodemum quidem
præ ignauia remansisse: EVrytum verò audita Persarum
circuitione, petijſſe arma: seq; eis indutum iussisse seruum
vt ad pugnantes deduceret. hunc ubi deduxit, fugæ se man-
dauisse: illum dato in agmen impetu occubuisse. Quòd si
vel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si
ambo reduces fuissent, videntur mihi Spartiatæ nullam ijs
pœnam irrogaturi fuisse: nunc altero eorum extincto, in
hunc qui habens eandem occumbendi occasionem, ta-
men occumbere noluerit, necessariò debuisse magnopere irasci.

reirasci. Quidam hunc in modum & ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alij autem, quum ab exercitu pro nuntio mitteretur, & posset pugnae quae fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratum in via, fuisse superstitem: sociumque eius qui vnâ mittebatur, in pugnam profectum, oppetiisse. Lacedæmonē igitur regressus Aristodemus probro & ignominia notatus est: probro, ¹ quod cum nemo neque igni neque alloquio impertiuit: ignominia, quod Aristodemus fugax appellatus est. Verum hic omnem sibi obiectam culpam in pugna apud Plataeas gesta deleuit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisset, in Thessaliam pro nuntio missus, cui nomen erat Pantitæ: sed Spartam reuersus, quum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani autem quorum erat Leontiades ² vi retenti aduersus regis copias, tamen à partibus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt: at vbi res Persarum superiores esse animaduenerunt, ibi à Græcis, quibuscum fuerant, ad tumultum ire properantibus, se dissociantes, manus ad barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod verissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque & aquam regi inter primos dedisse: ac vi coactos ad Thermopylas venisse, & à culpa cladis illaræ abesse. Hæc regi allegantes, (quorum etiam Thesfalos testes habebant) seruati sunt: non tamen vsquequaque fortunari fuerunt. nam barbari qui eos cepere, aliquot vt accedebant obruncauerunt: pluribus, iussu Xerxis, regias notas inusserunt, à duce Leontiade exorsi. cuius filium EVrymachum postea Plataenses quadringentorum Thebanorum ducem, quod urbem ipsorum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem accitum Demaratum interrogauit, hinc orsus, Demarate, virum te bonum esse indicio veritatis experior: quæ enim dixisti, ea omnia perinde et tenere: nunc hoc mihi pandito, Quotnam sunt Lacedæmonij, quotve eorum tales in re bellica? an & vniuersi? Cui Demaratus, Multitudo, rex, inquit, Lacedæmoniorum omnium magna est, & ciuitates multæ: quod autem discere vis à me, scies: Est enim ³ Lacedæmone vrbs Sparta octo milliū ferme virorū, qui omnes ijs qui hinc

¹ Quod nullus ex Spartatis ignem illi accenderet, aut cum eo colloqueretur.

² Ad tempus quidem, dum fuerunt vnâ cum Græcis, necessitate adacti aduersus copias dimicauerunt: at vbi res Persæ.

³ Lacedæmonio agro.

pugnauere sunt similes: ceteri Lacedæmonij, non illis quidem similes, sed tamen viri sunt strenui. Ad hunc Xerxes, Demarate, inquit, agedum expone quo pacto hos viros minima cum difficultate subigamus. tu nanq; calles quod tendant eorum consilia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus, Quum, inquit, merex libenter consulas, æquum est me tibi quod optimum sit expromere. Id quod vis, hoc pacto fiet, si trecentas naues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam mittas. adiacet autem illi insula nomine Cythera: quam obrui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmonijs Chilon aiebat, vir apud nos sapientissimus: videlicet expectans semper ab ea aliquid tale futurum quale nunc ego expono: non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentestui Lacedæmonios territent. Ita illi domestico occupati bello, neque tibi erunt infesti, neque ceteræ Græciæ, quum à tuis pedestribus copijs expugnabitur, auxilia ferent. subacta autem reliqua Græcia, Lacones per se reddentur inualidi. Quod nisi feceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi actus isthmus, quo in loco Peloponnensibus omnibus coactis, alia tibi prælia superioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, & isthmus hic citra prælium & ceteræ ciuitates ultro tibi se dedent. Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, quum ei colloquio interfuisset, veritus ne Xerxes ad id agendum induceretur, Animaduerto, inquit, te rex verba admittere viri qui tibi prosperè agenti inuidet, aut etiam res tuas prodit. His enim moribus uti Græci gaudent, ut & fortunato inuideant & meliorem oderint. Quod si è præsentī conditione, quum naues quadringentæ naufragium fecerint, trecentas alias è cetera classe miseris ad obeundam Peloponnesum, profecto fient nobis aduersarij pares ad decertandum. at si coniuncta classis fuerit, inoppugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares erunt: simulque omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem terrestres vnà iter faciens, nautico erit auxilio. Quos si distraxeris, neq; tu illis vsui eris, neque illi tibi. Tu verò tua ipsius bene constitueris si aduersariorum res apud te non agitaueris. Hic illi bellum

bellum sistent, hæc agent, tot numero sunt. Illi enim per
 sese ad sibiipsis prospiciendum sufficiunt, & nos itidem ad
 prospiciendum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus
 Persas in pugnam ibunt, impendentem sibi cladem haud-
 quamquam deuitabunt. Ad hæc subiiciens Xerxes, Rectè,
 inquit, Achæmenes mihi videris dicere: quod & faciam.
 Demaratus, quod optimum ille quidem mihi sperat esse,
 id suadet: eius tamen sententia à tua superatur. Neque verò
 illud admitto, eum nolle rebus meis bene consultum, vt ex
 ijs quæ antea ab eo dicta sunt, & ex ipsa re coniecto. Quo-
 niã ciuis quidẽ ciui secundis rebus prædito inuidet, cum-
 que malè odit: cum tamen patrio solo nihil eodem con-
 sultante, quod optimum sibi videtur, suadet: nisi procul
 abfuerit à virtute, quales pauci sunt. Hospes autem hospi-
 ti prospera fortuna videnti, omnium est beneuolētissimus,
 eique consultanti optimè consulit. Quapropter ab inse-
 ctatione, qua in Demaratum vteris hospitem meum, post-
 hac abstinete te iubeo. Hæc Xerxes loquutus, inter
 cæso transiit, vbi erat Leonides: quem quum audisset La-
 cedæmoniorum regem eundemque ducem esse, iussit
 abscisso capite in crucem tolli. vt mihi cum alijs multis
 indicijs, tum hoc præcipuè manifestum sit, regem Xer-
 xem maximè omnium excanduisse in Leonidem viuē-
 tem. Nam alioqui nunquam in defunctum hoc genere
 deliquisset: quum ex omnibus quos ego noui hominibus
 Persæ maximè soleant viros in re militari præstantes ho-
 nore afficere. Illi igitur quibus imperatum erat, id exequu-
 ti sunt. Redeo ad eam narrationem vnde mihi discessum
 est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere
 acceperunt, atque ita Delphos ad oraculū miserunt: vbi re-
 sponsum est id redditum cuius paulo antè memini. Acce-
 perunt autem mirum in modum. Demaratus enim Ari-
 stonis filius qui profugit ad Medos, non ille quidem Lace-
 dæmoniis beneuolus (vt & ego arbitror, & ratio dictat)
 tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum vellet, vt
 coniectare licet, siue quod insultaret: Nam posteaquam
 Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem,
 id Demaratus qui Suis erat quum accepisset, censuit Græ-
 cis esse indicandum: sed quum aliter nequiret, (quippe pe-

1 Eumq; ta-
 cito prosequi
 tur odio. ne-
 que cōsiliū
 perenti ciui
 dederit ciuis
 quod putet es-
 se optimum,
 nisi iūmū
 virtutis gra-
 dū attingat:
 quales pauci
 sunt. At ho-
 spes hospiti,
 &c. *Potest il-
 lud et ali-
 ter etiam ex-
 poni.*

2 Abstinere
 quemlibet
 iubeo.

3 Vel, Caput
 eius abscissum.

riculosum erat ne deprehenderetur) hanc re commentus est: Sumptis duarum tabellarū pugillaribus, ceram illinc eradit: deinde in eorum ligno cōsiliū regis exarat. quod literis exaratum, rursus cera inducit, nequid negotij apud viarum custodes exhiberent pugillares qui ferrentur. Qui vbi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmonij interpretari, antequam (vt ego accipio) Cleomenis filia, eademq; Leonidæ vxor, Gorgo, illos admonuit,

1 Quum re
animaduertis
set, vel excogi-
tasset.

2 ipsam rem interpretata, iubens ceram effringi. fore enim vt literas in ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij literas repertas legerunt, easq; deinde ad Græcos dimiserunt.

HERODOTI HALI-²⁰⁹ CARNASSEI HISTORIA- RVM LIBER OCTA- uus, qui inscribitur VRANIA.

TQVÆ hæc quidem ita gesta dicuntur esse. Græci autem quibus res classaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum vigintiseptem præbuere, iunctis sibi Plataensibus: qui et si rei nauticæ inexperti, tamen strenuè alacriterq; pro se illorum naues armauerant. Corinthij, qui attulere nāues quadraginta: Megarenses, qui viginti. Chalcidenses totidem sibi ab Atheniensibus præbitas armauerunt: Æginetæ, 2 vnde viginti: Sicyonij, duodecim: Lacedæmonij, decem: Epidaurij, octo: Eretrienteses, septem: Træzenij, quinque: Styreenses, duas: Chij, totidem, cum totidem penteconteris, *id est nauigijs quinquagenūm remorum.* Quibus auxiliares erant Locri Opuntij cum septē penteconteris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot quiq; præbuerint, mihī dictū est. Vniuersarum verò præter penteconteros, ad Artemisium coactarū,

2 Octode-
cim.

nume-

numerus fuit ducentarum septuaginta vnus. His ducem, penes quem summa imperij esset, Spartiatæ præbuerunt EVrybiadem EVryclidæ filium. Nam socij negauerunt se, nisi Lacon esset imperator, sequuturos esse Athenienses ductores, sed exercitū qui futurus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem incundam mitteretur, agitatum sermonibus erat tanquam expediret rem nauticam Atheniensibus permittere: cæterum recusantibus socijs, cessere Athenienses, quod magni facerent Græciam superesse: quam intelligebant esse perituram si de principatu contenderent: rectè sentientes. Nam istina seditio tanto deterior est bello quod concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, non repugnandum putauerunt, sed tantisper concedendum quoad magnopere illis indigebant, quemadmodum ostenderunt. Siquidem posteaquam expulso Persa, iam de illius terra dijudicabant, superbiam Paufaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc posterius gesta sunt. Tunc autem ij Græci qui ad Artemisium se cōtulerant, vbi viderunt & multum nauium ad Aphetas esse contractum, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionem suam expectationemq; res barbarorum succederent, consultabant de facienda fuga ex Artemisio ¹interiorem in Græciam. Quorum cōsultatione cognita, EVbœenses obsecrabant EVrybiadem vt aliquantulum temporis præstolaretur, vsquedum ipsi liberos atque domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Atheniensium Themistoclem transgressi, paciscuntur cum eo triginta talentis vt tandiu ante EVbœam perstarent donec pugna nauali decerneretur. Themistocles autem hac ratione Græcos retinuit: EVrybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis impertiti hoc persuaso, Adimantum Ocyti filium Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permanfurum, sed ab Artemisio profecturum, ita alloquutus est iureiurando

20 interposito: Tu verò haudquaquam nos deserēs, quem ego
 20 maioribus donabo muneribus quàm quæ rex Medorum
 20 tibi mitteret socios deserenti. Hæc loquutus, statim ad
 20 nauem Adimanti-tia misit argenti talenta. Istis pecunia

¹ In Græciâ interiora.

corruptis, cum EVbœensibus gratificatus est Themistocles, tum reliquum pecunię quā acceperat lucrificet: quam cum interuertisse ideo latuit eos qui partem illius acceperant, quòd putabāt eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum profectam esse. Ita in EVbœa perstitere, ac prælium fecere, quod ita gestum est: Barbari quum ad Aphetas circa diluculum venissent, quumque id quod etiam antè audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos interciperent. Cæterum ex aduerso inuadendum non videbatur, ne Græci, conspectis ipsis obtinam tendentibus, fugam capefferent, ² noxque fugientes exciperet.

¹ Noxq; fugientes exciperet. alioqui enim euasis-
sent. quum tamen, ut quidem illi consilium inibāt, ne igniferum quidem fuga superesse oporteret. *2. d. Rationem enim inire volebāt qua omnes ad unū in suas manus uenirēt, & ne ignifer quidem elaberetur. Est enim τῷ αὐτῷ λόγῳ quod dicimus A leur conte, aut, Selo qu'ils faisoient leur conte.*

Sed euenire oportebat ut hi effugerent, & illorum insidiantium ne sacrificulus quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendā hoc sunt machinati: Ducentas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagiunt, iuxta Capharea & Geræstum ad EVripum, ne circumuehentes EVbœam ab hoste cernerentur, sed cum circumuenirent: ducentis quidem nauibus quæ hac irent, viam quæ retrò ferebat obsepiētibus. reliqua verò classe ex aduerso ingruente. Quo capto consilio quas constituerāt naues miserunt, ²⁰³ nō habētes in animo ipsi eo die Græcos adoriri, nec priusquam signum quod conuenerat cum iis qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibant. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidā Scionæus qui iisdem in castris erat, omnīū ea tempestate hominum optimus vrinator, qui etiam in naufragio ad Pelium facto multam pecuniam Persis seruauit, multa & sibi lucratus est. Hic Scyllias iam pridem in animo habuerat ad Græcos transire, sed quum ad eam diem non fuisset nactus occasionem, tunc ad Græcos transfugit. Sed incertum quonam modo illinc transierit. demior tamen si verum est quod refertur. refertur enim, quum ex Aphetis mare subisset, non prius emeruisse quàm ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc viro & alia memorantur, partim mendacis similia, partim vera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisiū peruenisse. Is ubi eò peruenit, Græcos

cos certiores fecit & naufragij facti & nauium ad circum-
eundam EVbœam dimissarum. Hoc illi audito inter se
colloquuti sunt: & quum multæ essent sententiæ dictæ,
illa euicit ut cum diem illic maneretur & in statione per-
staretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur,
& classi hostium quæ circumageretur occurrerent. Post,
vbi nemo se ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo, ipsi
feruntur in barbaros, animo experiundæ fortunæ cum in-
pugnando tum in perrumpendo. Quos Xerxiani milites
ducesq; paucis cum nauibus venientes in se conspicati, ma-
gnæ hoc illis dementiæ dantes, & ipsi naues educunt, spe-
rantes facili se illos ire interceptum. merito sanè id speran-
tes, quòd viderent paucas esse Græcorum naues, suas verò
multo plures atq; velociore. itaq; præ contemptu illos in
medio concludunt. Ex Ionibus tamen illi qui Græcis bene
volebant, inuiti militabant, magnæ calamitatis loco du-
centes quòd viderent circumueniri illos, quorum nemi-
nem animaduertent esse rediturum. adeo enim infirmæ
res Græcorum esse videbantur. At ij Iones quibus id quod
siebat voluptati erat, pro se quisque adnitebatur, ut ipse pri-
mus aliqua naui Atheniensium capta, donum ab rege ac-
ciperet. Nam apud exercitum plurimus erat per hos de
Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, vbi eis signum
datum est, primum conuersis in barbaros proris, puppes
in medium coegerunt: deinde secundo signo dato, opus
capeffunt, quanquam in exiguo spatio deprehensi, & à
fronte, mox triginta barbarorum naues excipiunt, in qui-
bus & Philonem Cherfis filium, Gorgis Salaminiorum
regis germanum, & in eo exercitu virum eximium. Græ-
corum autem primus nauem hostium cepit vir Athenien-
sis Lycomedes Æschrei filius: idemq; palmam rei bene ge-
stæ retulit. In hac pugna quum inuicem nunc hi, nunc illi
superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græ-
ci quidem ad Artemisium reuecti, barbari verò ad Aphe-
tas, multo maius opinione sua certamen experti. In hoc
prælio, solus è Græcis qui cum rege erant, Antidorus Le-
mnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam
rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox adfuit (e-
rat autem anni tempus mediæ ætatis) immissa vis aqua-

1 *Id est. Res
naufragio de-
mersa.*

2 *Nauium
proris aduol-
uebantur.*

3 *Naues suas
loco non mo-
uebant. Vel.
Naues immotas
sinebant.*

4 *Se tantu-
lam suam clas-
sem profliga-
re. Id est. In pe-
riculum conij-
cere ne profliga-
retur à Græcis.*

rum extitit per totam noctem, & dura tonitrua à Pelio. Cadauera quoque ac¹ naufragia ad Aphetas efferebantur & circa² nauium proras excipiebantur, & remorum pal- mulas perturbabant. Hæc audientes qui illic erant milites, metu consternabantur, credentes se esse vtrique perituros, vt qui in tantum malorum deuenissent: quippe quos, ante- quam respirassent è naufragio & tempestate quæ ad Pe- lion extiterat, excepisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali vehemens imber & validi aquarum in mare discursus, ac dura tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At ijs quibus negotium datum erat vt EVboeam circumirent, quanquam eadem nox, tamen etiam multo atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est quòd eos dum in pelago ferrentur, inuasit: adeo vt tristis exitus fuerit. Vt enim eos cursum tenentes tēpestas ac pluuia adorta est, quum essent ad concaua EVboæ, ac flatu ferrentur, ignari quòd ferrentur, ad petras impingebātur. Et id omne à deo fiebat, quòd Græcæ classis par redderetur id nauium quod supererat, nec multo plus foret. Atq; hi quidē circa EVboæ cōcaua periire. Barbari verò qui apud Aphetas erāt, vbi ipsis libentibus dies illuxit, ³ naues suas stabilierūt, satis habentes, quum malè rem gessissent, quietē agere in præsens. At Græcis auxilio tres & quinquaginta naues Atticæ superuenere; quæ suo aduentu illis tum animum addiderunt, tum nuntium attulerunt, eos barbaros qui EVboeam circumuehebantur, tempestate illa quæ extiterat cunctos interisse. Itaque Græci eadem qua pridie obseruata hora profecti, nautæ Cilicum inuasere. Quas vbi corru- 204 pere, & nox aduenit, iterum se ad Artemisium receperunt. Tertio die barbarorum duces, rum indignè ferentes ⁴ à tantula se classe vexari, tum à Xerxe supplicium timen- tes, non expectandum sibi amplius censuerunt vt Græci priores pugnam capefferent, sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit autem vt per hos eosdem dies & hæc naualia prælia & illa in Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne certamen his in mari de E Vripo, quemadmodum illis qui cum Leonide erant de transitu arcendo. & Græci quidem sese adhortabantur ne barbaros intrare Græciam sinerent: barbari verò vt Græcorum

corum copiis profligatis, transitu potirentur. Procedente autem Xerxianorum classe in aciem ordinata, dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos barbari, ut comprehenderent, lunata classe circundabant. Ibi Græci ex aduerso prodeuntes conflixere. Quæ in pugna pari Marte pugnatum est. nam Xerxiana classis præ magnitudine & copia sua in se incidebat, perturbatis nauibus & mutuo incurfantibus: resistebat tamen neque cedebat. Indigna enim res videbatur à paucis nauibus in fugam conuertri. Itaque multæ Græcorum naues interibant, multi etiam viri, sed multo plures barbarorum & naues & viri: atque ita dimicantes utrique ab alteris abscessere. Hoc in prælio Xerxianos inter milites optimam Ægyptij nauauerunt operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quod quinque Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. E Græcis autem eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptu ac propria naui cum ducentis viris militabat: Vbi utrique libenter in diuersum abiire, ad suas stationes sese recepere. Græci autem dirempto prælio reuerti, etiam caesorum corporibus, ac naufragijs potiti erant, tamen quod malè affecti essent, præcipueque Athenienses (quorum dimidium nauium vulneratum erat) de fugiendo in vteriora Græciæ deliberabant. Themistocles, reputans, si ab amicitia barbari Iones & Cares abduceret, fieri posse ut reliquos superarent, dum EVbœenses pecora ad mare propellunt, illuc duces contraxit, eisque dixit se asturiam quandam habere, qua speraret optimos quosque sociorum ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditque, ad eam transigendam hos ab illis agendum esse, ut EVbœicorum pecorum quantum vellet quisque mactaret. satius enim esse suorum copiis illos potiri quam hostem. Ac monuit ut suis quisque popularibus præciperet ignem accendere: sibi autem de discessu sub tempus opportunum curam fore, ut sine noxa abirent. Hoc illis probatum quum esset, accensis ignibus ad pecora est itum. nam EVbœenses, contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil dicente, neque exportauerant quicquam neque importauerant: & velut impendente eis bello, res sibi quoque ipsi obscuras

1 In Græciæ interiora.

effecerant. ita enim habebat de his oraculum Bacidis;
*Dum iuga barbaricus canabacca iactat in aquor,
 EVbae capra mugientes fac procul absint.*

His versibus quum nihil illi niterentur, tamen mala tum
 aderant, tum impendebant, fiebat ut in plerisque aduersa
 fortuna vterentur. Dum hæc isti agebant, aduenit ex Tra-
 chine speculator. nam erat apud Artemisium speculator
 Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negotium
 cum expedito nauigio actuario, ut renuntiaret ijs qui apud
 Thermopylas erant an classis discessisset. At Abronychus
 Lyfilius filius Atheniensis, apud Leonidem erat paratus
 tum lembo ad nuntiandum ijs qui ad Artemisium age-
 bant, siquid noui pedestribus copijs contigisset. Hic igitur
 Abronychus adueniens, indicauit ea quæ circa Leonidem
 & eius exercitum gesta erant. Quia isti re audita non iam
 sibi differendum abitum putauerunt; sed ut quiq; locati e-
 rant, abscesserunt: primi, Corinthij, postremi, Athenien-
 ses. Quorum Atheniensium velocissimis nauibus delectis,
 Themistocles ad aquas potabiles se cōferens, in lapidibus
 literas incidebat: quas postero die Iones ad Artemisium
 venientes legerunt, in hæc verba: Viri Iones, haud iuste fa-
 citis, militantes aduersus patres, & Græciam redigentes in
 seruitutem. Sed (quod præcipuum fuerit) state à nobis: sin
 hoc facere non potestis, saltem nunc sitis in medio. quod
 & ipsi facite, & Cares ut faciant obsecrate. Quod si horum
 neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti
 quam ut possitis desciscere, in re gerenda, dum pugnam
 conferemus, sponte agatis instrenue, memores à nobis vos
 esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum barbaro prin-
 cipium à vobis extitisse. Hæc Themistocles (ut arbitror)
 ancipiti consilio scripsit, ut si literæ regem laterent, Iones
 induceret ad deficiendum à rege ad se: sin ad eum defer-
 rentur, darenturq; crimini, infidos eidem redderet Iones,
 ut à prælijs naualibus summouerentur. Postquam autem
 hæc Themistocles inscripsit, extemplo vir quidam Histiaus
 nauigio aduectus, barbaris nuntium attulit Græcos ab Ar-
 temisio profugisse. Illi homine, quod fidem non haberent,
 seruari iussu, naues veloces ad rem explorandam mise-
 runt. qua re per istos nuntiata, simulatque refulsit sol, om-
 nīs

1 Videtur hic
 mendosa esse
 Græca exempla-
 ria: sed ex con-
 iectura elicitur
 hic sensus. Et
 vos è medio
 nobis subdu-
 cite. Id est, Sub-
 ducentes vos, ne
 in medium ad-
 uersum nos pro-
 dite. Vel, Subdu-
 cite vos, ne vo-
 bis prodeundū
 sit, &c. Vocan-
 tur autē Athe-
 nenses Ioniū pa-
 tres ut supra.
 pag. 176.

2 Suspectos.

mnis classis addensata, ad Artemisium contendit: vbi ad
 meridiem vsq; immorata, mox ad Histiazam processit. Eo
 appulsi, vrbe Histiazorum poriti sunt, * & optimam por-
 tionem agri Histiaei maritimosq; vicos omnes percur-
 uerunt. Dum isti hoc in loco agunt, Xerxes præparatis
 quæ ad casos pertinebant, præcohem ad classiarios mit-
 tit. Hæc autem præparauerat: Quicumque è suo exercitu
 apud Thermopylas cæsi (erant autem viginti millia) eo-
 rum mille ferme relictis, cæteros depresso fossa humauit.
 & ne à classiario exercitu cerni possent, eam humum ex-
 agitauit, folijsq; constrauit. Præco vbi ad Histiazam per-
 uenit, factò totius exercitus cœtu hæc dixit, Viri socij, rex
 Xerxes dat veniam cuicumque libet relictis ordinibus ire
 visum quemadmodum pugnetur cum amentibus homi-
 nibus, qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc de-
 nuntiante præcone, mox nihil infrequentius fuit nauigijs:
 ita multi visere cupiebant. Profecti eo, hos omnes Lacedæ-
 monios esse ac Thespientes credebant qui strati iacebant,
 quum etiam ¹ seruos cernerent. ² Itaque res eos qui trans-
 misere non latuit. Hoc Xerxes circa suorum cadauera fe-
 cit, rem profectò ridiculam, vt mille iacentes extarent, cæ-
 teri verò conferti eundem in locum quater milleni com-
 portati sitiq; essent. Atque hunc quidem diem in specta-
 culo consumpserunt: postero autem classiarij Histiazam
 ad classem remeauerunt. Reliqui qui cum Xerxe erant,
 iter ingressi sunt: ad quos pauci quidam ab Arcadia per-
 gæ venerunt, victus inopes, & operam suam præstare cu-
 pientes: qui in conspectum regis adducti, interrogatique
 cum ab alijs Persis, tum verò à quodam præcipue, de Græ-
 cis, quidnam illi agerent, responderunt eos agere Olym-
 pia, & spectare certamen gymnicum atq; equestre. Rursus
 eodem percontante quòdnam illis præmium esset propo-
 situm propter quod certarent, oleaginā coronam inquirunt
 esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius genero-
 sissimam dixit sententiam, ³ quæ apud regem pro timida
 est habita. Audiens enim præmium illis coronam esse, non
 vne grande mocquerie de vouloir que &c. Valla autem in eo etiam lapsus est quòd il-
 los mille ab his quatuor millibus non distinzerit.

* Ellopij;
 agri & Histie
 regionis ma-
 ritimos vi-
 cos omni. p.
 S.

1 Helotes.
 quod erat ser-
 uis Lacedæ-
 monijs.
 peculiare no-
 men.

2 Sed enim
 eos qui illuc
 traiecerant
 non latebat
 quod Xerxes
 circa suorum
 cadauera ege-
 rat. Ac ridicu-
 lum quidem
 certè istud e-
 rat, horum, id
 est barbarorum
 cadauera mil-
 le duntaxat ia-
 centia conspi-
 ci, illorum au-
 tem iacere

quatuor mil-
 lia, eundem in
 locum confer-
 tim cōgesta.
 Illud autē γα-
 λῶν, (id est ri-
 diculum) nō de
 re ipsa, sed de
 Xerxe dicitur,
 qui tam vecors
 in comminiscē-
 da hac impostu-
 ra fuerit. Quod
 ad verbum ita
 Gallica lingua
 expresseris, Et
 de saict c' estoit

3 Propter quam à rege pro timido est habitus. vel, ignano.

* *Alj, aspe-* pecuniam, silentiū tenere nō potuit quin coram omnibus
re tractati. S. diceret, Papæ Mardonī, in quos viros induxisti nos ad pu-
1. Quumq; gnandū? qui non pecuniarum certamen agitant, sed virtu-
Theſſali ad Par- tis. Hoc ille dixit. Eo interim tempore poſt acceptam apud
naffum com- Thermopylas calamitatē conſeſtim Theſſali caduceatores
pulſi eſſent, ad Phocenſes mittunt, utpote ijs inſenſi, cum ſemper an-
vates Tellies tea, tum præcipuē poſt nouiſſimam cladem. Etenim non
Eleus Phocē- multis ante hanc regis expeditionē annis, quā ipſi Theſ-
sibus apud ſali & eorū ſocij omni cum copia bellū Phocenſibus intul-
quos erat, liſſent, à Phocenſibus fugati ſunt ac * malè mulctati. nam
hoc excogi- quum ad Parnaffum uſq; proceſſiſſent Phocenſes, ſecū ha-
tauit. At Val- bētes Telliam vaticinū illum Eleum, ibi Tellias hic huius-
la κατελθόντες modi rem eis commentus eſt: Sexcentos viros è Phocenſi-
ad Phocenſes bus præſtantiſſimos gypſo tam ipſos quā arma illinit,
retulit, quod ea eosq; ſub noctem in Theſſalos dimiſit, dato præcepto ut
men de victori- quemcunq; albicanē non cernerent, cum obruncarent:
bus dici rationi Hos primū Theſſalorū excubitores, aliud quoddā prodigiū
conſentaneū nō eſſe arbitrati, deinde ipſe exercitus adeo exhorruerunt,
eſt. Sed Valla ut tribus millibus cæſorū atq; ſcutorum Phocenſes potiū
in errore in ſint: quorū ſcutorum dimidiū apud Abas, alterū dimidium
dixit fortasse apud Delphos dedicauerunt: & ex decima pecuniarū huius
præpoſtera in pugnx factæ ſunt ſtatux grandes, quæ circa tripodem ere-
ſerpunctio quā gione delubri Delphis viſuntur: & alteræ eiufmodi in Abis
in ſuo exempla reſepitæ. Hoc Phocenſes in peditatū Theſſalorum, à qui-
ri habuit, & no- bus obſidebantur, egerunt. Equitatū quoq; eorundē, qui in
minatius pro ſuum agrū incurſauerat, inſanabili clade afflixit. ad ingreſ-
genitio abſolu- ſum enim qui eſt iuxta urbē Hyampolin, depreſſa ingenti
to poſitus, vide- foſſa, amphoras illic inanes depoſuerunt, humumq; deſu-
licet ei Φωκίης per iniecerunt, eamq; reliquo ſolo exæquauerunt: atq; ibi
ἐχόντες, pro τῶν Theſſalos expectarunt incurſuros. In eos Theſſali imperu
Φωκίων ἐχόν- dato, tanquā rapturi, in amphoras inciderunt, ibiq; equorū
των: quod nihil crura contracta ſunt. Ob hæc ambo Phocenſibus inſenſi
aliud eſt quam Theſſali miſſo caduceatore ita dixere, Nūquid diſſimula-
ſi, omiſſo illo par- tis amplius Phocēles agnoſcere nō eſſe vos nobis pares: qui
ticipio, ita & & antehac inter Græcos, quādiu partes illorū nobis placue-
quidem multo runt, ſemper vobis antecelluimus, & nunc apud barbarum
brevius) dixiſ- 2 Nunc demum Phocenſes ſententiā mutata agno-
ſet, τῶν Φωκίων ſcite etiam magis quam antea, vos nequaquam nobis eſſe pares. At Valla in-
μῦθον τινός terrogatiūe hæc legit. quum tamen vera verbi φρασὶς, χῆν ſignificatio interrogationem
ἢ ἡλείος σοφίτη admittere non videatur.
ται τῶνδε. Quæ
obſervatio ad
intelligendos a-
lios Herodotilo
eorū magno ad-
iumento eſſe poteſt.

adeo pollemus ut penes nos sit & agro vos exuere, & in
 seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus,
 tamen iniuriarum nos sumus memores, nisi ut eo nomi-
 ne quinquaginta talenta rependatis: & nos vobis recipi-
 mus, omnia nos ab agro vestro damna auersuros. Hæc
 206 Thessali Phocensibus denuntiabant, quod soli Phocenses
 inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idque
 nulla alia causa, (ut ego coniectura comperio) quam Thef-
 salorum odio: partes Medorum (ut mihi videtur) sequutu-
 ri, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferenti-
 bus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam datu-
 ros: & sibi itidem ut Thessalis facultatem esse sentiendi cum Me-
 dis, si aliter sentire vellent: sed nequaquam fore ut sponte
 essent proditores Græciæ. His verbis renuntiatis adeo
 Thessali sunt in Phocenses indignatione perciti, ut barba-
 ro duces itineris extiterint, & ex Trachinia Doridem re-
 gionem incurfauerint. nam eius regionis¹ podeon angu-
 stus illic octoginta non amplius stadia in latum protendi-
 tur, inter Melidem ac Phocensem regionem situs, quæ o-
 lim Dryopis erat. Hæc autem regio, Dorum² qui sunt in
 Peloponneso, metropolis est. Hanc igitur Doridem regio-
 nem ingressi barbari nihil admodum laeserunt: cum Me-
 dis enim (etsi Thessalis non videbatur) sentiebant. Postea-
 quam autem à Doride in Phocidem ingressi sunt barbari,
 ipsos quidem Phocenses non sunt adepti: eorum enim non-
 nulli cacumina Parnassi conscenderant,³ qui vertex est iu-
 xta urbem Neonem illic sitam, nomine Tithorea: eoque
 se receperant: sed plures ad Locros Ozolas, in urbem Am-
 phissam, quæ supra Crisæum sita est campum) omnem tam-
 en agrum Phocensem incurfauerunt: (sic enim ducebatur à
 Thessalis) & omnia quæ nacti sunt, igni ferroque vastarunt.
 Urbes etiam ingressi, ignes in sacras ædes iniecerunt. nam per-
 agrantes eam iuxta Cephissum amnem, cuncta populati
 sunt, & hinc urbem^{*} Drymon incederunt, illinc Charadram
 & Erochum & Tethronium & Amphicæam & Neonem
 & Pedieas & Triteas & Elateam & Hyampolim & Parapo-
 tamios, id est fluminis accolæ: & Abas, ubi delubrum Apol-
 linis erat locuples & thesauris donatisque: compluribus ex-
 ornatum, in quo, ut rune, ita nunc redduntur oracula:

1 Quidam,
Tractus angu-
stus. Alij, Pro-
minentia angu-
sta. Camerarius
autem ita hunc
locum reddit.
 Regionis Do-
 ricæ hac in
 parte angu-
 stus est adi-
 tus, latitudi-
 ne patens ad
 millia passuum
 circiter qua-
 tuor. *i. quasi*
pere exteditur.

2 Est autem
 multitudinis
 etiam capax
 vertex Par-
 nassi, quæ ad
 urbem Neo-
 nem vergit,
 eorum sita:
 vocaturque il-
 le vertex Ti-
 thorea. *vel, Ti-*
thoreus, ut con-
ueniat cum vo-
ce Latina Ver-
tex mascul. gen.
ut Tithoreia cum
Græca femin.
ἡ ὄρεσις. Sic pan-
lo post ὄρεσις
meminit voca-
ta Tithoreia.

Lego autem
ἡ ὄρεσις ἢ ἡ ὄρε-
σις, pro ὄρεσις
ἢ ἡ ὄρεσις. sed
ne illius quide-
lectionis sensus
satisfacit.

** Taus. Δε-
 μιαινοὶ vocat.
 318. 3. 4. titideq.*

Thim. lib. 4. c. 3. Stephanus vero Δεμιαινοὶ. S.

Hoc delubrum posteaquam diripuerunt, incenderunt. Phocensium etiam quosdam per montana insequuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine stuprantium exstinxerunt. Prætergressi quoque Parapotamios, peruenere ad Panopeas. Vnde bifariam copię iam diuisę fuerunt: quarum plurima pars ac validissima cum ipso Xerxe Athenas versus tendens in Bœotos, in agrum Orchomeniorum ingressa est. Bœoti autem cum Medis vniuersi sentiebant: quorum vrbes viri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, volentes planum facere Xerxi Bœotos sentire cum Medis. Et hi quidem barbari hęc iter intenderunt. Cæteri verò cum suis ducibus Parnassum à dextra præstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quicquid agri Phocensis nanciscabantur, id omne fœdantes. nam & Panopeorum oppidum incenderunt, & Dauliorum & Æolidensium. Ideo autem hęc ab aliis seiuncti pergebant, vt direpto quod Delphis est templo, pecunias repræsentarent Xerxi regi: qui omnia quę in eo templo erant memoratu digna, melius norat (vt ego audio) quàm quę in ædibus suis reliquerat: permultis assidue referentibus cum alia, tum præcipue Croesi Halyattis, filij donaria. Hoc Delphi quum audissent, in extremam prorsus deuenere formidinem: qua attoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, nunquid eam humi defoderent, an alium in locum transportarent. Eam deus illis interdixit ne amouerent: se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis vxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique igitur vertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subduxerunt. Denique omnes Delphi urbem deseruerunt, præter sexaginta viros, ac prophetam, id est *Gaiacinum*. Postea verò quàm barbari subeuntes appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui nomen erat Aceratos, inspicit ante delubrum sacra artha prolata è conclauī, quę intus proposita fuerant, eaque nefas erat cuiquam mortali contingere. quod ostentum iis Delphis qui aderant perrexit nuntiatum. Vbi autem barbari properantes peruenere ad fanum Mineruz quod

*Ex iis qua
patio post se-
quuntur, vide-
tur colligi hic
pro loco re-
ponendum esse
iudicium.*

2 quod est ante templum, tum verò etiam maiora quàm
 superius prodigia repræsentata sunt. 3 res profectò hæc
 valde miranda: nam arma Martia sua sponte extra delu-
 brum propofita apparuerunt. Quod tamen secundo loco
 actum est, ex omnibus miraculis maxima est admiratio-
 ne dignum. quum enim barbari ad sacellum Mineruæ
 quod est ante templum accederent, interea è cœlo fulmina
 in eos deciderunt: & à Parnasso duo abscissi vertex, ma-
 gno cum fragore sunt deuoluti, permultosque eorum in-
 terceperunt: atque ex ipso sacello Mineruæ vociferatio iu-
 bilatioque extiterunt. Quibus omnibus pariter ingruen-
 tibus terror incussus est barbaris, vt fugæ se mandarent. Ea
 recognita Delphi descendentes magnam eorum stragem
 edidere. Qui autem superfuere, rectà ad Bæotos effuge-
 runt: & quum redissent, referebant (vt ego accipio) alia
 207 se præter ea quæ dixi miracula vidisse, duos armatos 3 hu-
 mana natura augustiores instituisse sibi, eadem facientes
 atque insequentes. Hos autem duos Delphi aiunt indige-
 nas heroas esse, Phylacon & AVtonoum, quorum fana vi-
 suntur. Phylaci quidem, secundum ipsam viam super ædem
 Mineruæ: AVtonoi verò, prope Castaliam, sub Hyampeo
 vertice. Saxa autem quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad
 nostram vsque memoriam integra extant in fano * Mi-
 neruæ protemplatis locata, ad quod 4 per barbaros deuo-
 luta peruenere. 5 Atque hic receptus à templo horum viro-
 rum fuit. Græcorum autem classis ab Artemisio profecta,
 rogatu Atheniensium ad Salaminem substitit. Quod vt fa-
 cerent ideo rogauerant Athenienses, tum vt liberos atque
 vxores ex Attica subducerent, tum vt consultarent quid fi-
 bi agendum esset. Nam in rebus quæ contigerant, consi-
 lium capiendum habebant, tanquam opinione frustrati: quæ illud se-
 quippe qui quum putassent inuenturos se Peloponneses
 bet spectra, maxima est admiratione dignum, Vel, præ quibuslibet spectris, aut of-
 tentis. 3 Statura humana proceriores ipsos insequi, stragem inter perse-
 quendum edentes. 4 Id est, Per medium barbarorum. * Pro προῖας, quod
 secutus est interpret, legitur apud Paus. 323. 40. προῖας: quod sonat Mineruæ Pro-
 uidentix. Idem tamen Pausanias & προῖα Ἀθηνᾶς (id est Prottemplaris Mineruæ)
 mentionem facit 289. 25. Suidas quoque vtramque agnoscit: sed ita vt προῖα hic lege-
 rit. προῖας ex Æschilo, Callimacho, & Demosthene citat Paul. Leopard. Emend. l. 3.
 e. l. S. 5 Id est, Atque ita multati à templo se receperunt.

1 Videtur po-
 tius προῖας
 esse cognomen-
 tum Mineruæ,
 à providendo
 ita dicta. nisi
 forte legit Val-
 la προῖας, qui
 pro eo quod hic
 Fanum, statim
 Sacellum dicit.
 Et Eodem. (u-
 ius interpreta-
 tionem sequen-
 do quæ paulo
 post habetur, vi-
 delicet Fano
 Mineruæ pro-
 templatris, hic
 reponendum
 fuerit, Miner-
 uæ quæ est ante
 templum.

2 Nam &
 hoc magnum
 quidem mira-
 culum est,
 (quod videlicet
 modo dictum
 fuit) Martia ar-
 ma conspecta
 fuisse extra
 templum ex-
 stantia sua
 sponte: (vel à
 seipsis, i. sine vl-
 lius opera) sed
 quæ sunt,
 inter quæli-

ad excipiendum barbarum in EVboea subfidentes, horum nihil inuenerant, sed audiebant illos Isthmum muro sepi-
re, hoc plurimi facientes vt ipsi superessent, & terram suam
obrinentes tutarentur, omiſſis cæteris. Hæc Athenienſes
quum audiſſent, ita ſocios obſecrarunt vt ad Salaminem ſi-
ſterent claſſem. Quò aliis appulſis, Athenienſes in terram
ſuam proſecti propoſuere edictum vt qua quique Atheni-
enſium ratione poſſet, ſeruaret liberos atque domeſticos
ſuos. Ibi plurimi eorum ſuos in Trœzenem miſerunt, qui-
dam in Æginam, nonnulli in Salaminem, pro ſe quique
properantes ſua pignora exportare, quòd vellent oraculo
obſequi: & ante omnia, quòd Athenienſes aiunt ingentem
anguem arcis cuſtodem in templo fuiſſe * obſeruatum.
Et tanquam re vera eſſent quæ dicunt, ſerpenti menſtrua
non ceſſant libamina proponere quæ ſint è melle confe-
cta: quæ quum ſemper ſuperioribus temporibus depaſce-
rentur, tunc illibata manſerant. Id quum ipſa templi anti-
ſtes indicafſet, eo magis Athenienſes eo quæ promptius de-
ſeruere arcem, tanquam à deo etiam deſtitutam. exporta-
tis itaq; rebus omnibus, ad caſtra nauigauerunt. Poſtea quã
autem eos qui ab Artemiſio ſoluerant, ad Salaminem ſub-
ſtituiſſe audierunt reliqui claſſarij qui ad Trœzeniam erãt,
eodem confluxere. nam vt in Pogonem Trœzeniorum
portum coiretur erat edictum. Pluresq; multo contractæ
ſunt naues quàm ad Artemiſium decertauerant, & à pluri-
bus ciuitatibus, eodem quo ad Artemiſium duce, EVry-
biade Euryclidis filio, viro Spartiata, non tamen è genere
regio: quarum multo plurimas ac maximè veloces obtine-
bant Athenienſes. quæ claſſis ex his cõſtabat: Ex Pelopon-
neſo Lacedæmonij ſedecim naues præſtabant: Corinthij,
totidem quot ad Artemiſiũ præſtiterant: Sicyonij, quindecim:
Epidaurij, decem: Trœzenij, quinq; Hermionenſes, tres.
Hi Doricæ ac Macedonicæ gentis (Hermionenſibus excep-
tis) ex Erineo & Pindo & Dryopide nouiſſimè proſecti.
nam Hermionenſes Dryopes ſunt, ab Hercule & Melien-
ſibus è regione quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copię
Peloponnèſium erãt. Eorum autem qui ſunt in exteriori
continente, Athenienſes ſuprà quàm cæteri naues præſta-
bant, ſoli centũ octoginta. quippe quibus nõ adfuerunt in
pugna

* Verſatum
nec ſolum
hæc dicunt,
ſed etiã per-
inde ac ſi eſ-
ſet, menſtrua
ei libamina
apponunt. li-
bum ſcilicet
mellitum: ſeu
placentam
mellitam. S.

pugna ad Salaminem gesta Plataenses, ob hanc causam, quod quum Græci ab Artemisio dilapsi sunt, Plataenses, vbi iuxta Chalcidem appulsi fuere, descendentes in Pieriā orā Bœotiz, ad recipiendos domesticos suos se conuerterant. ita dum in suis conseruandis occupantur, relictī fuere. Athenienses autem sub Pelasgis eam quæ nunc Græcia nuncupatur tenentibus, Pelasgi erant, Cranaī nominati: sub rege verò Cecrope, Cecropidæ cognominati: Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones, ab Ione Xuthi filio, qui dux extitit Atheniensis exercitus. Megarenses autem tantundem copiarum quantum ad Artemisium attulerunt. Ampracij, septem cum nauibus auxilio venerunt: Leucadij, cum tribus, Doricæ gens, & à Corintho oriunda. Ex insulanis autem Æginetæ triginta naues exhibuerunt: quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed iis oram suam tutabantur: verum cum triginta omnino nauibus præcipuæ velocitatis ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Æginetæ Dores, ab Epidauro. cui insulæ nomen antea fuerat Oenone. Post Æginetas easdem quas ad Artemisium viginti naues præbuere Chalcidenses: & Eretrienſes, septem. hi Iones sunt. Dehinc autem Chij easdem præbuere, gens ab Atheniensibus Ionica. Naxij autem naues præbuere quatuor, qui quemadmodum & cæteri insulani, à popularibus ad Medos missi erant, sed illorū iussa aspernati, transiere ad Græcos, suasu Democriti, viri inter ciues illustris, & tūc trierarchi. Naxij autem Iones sunt ab Atheniensibus ducentes originem. Styreenſes quoq; easdem quas in Artemisio naues præbuere. Cynthij, vnam omnino, & vnam penteconterum. horum vtrique Dryopes sunt. Seriphij etiam & Siphnij & Melij fuere in partib. hi enim soli ex insulanis terram barbaro & aquam negauerunt. intra Thesprotos isti omnes & amnem Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti, quum sint cōtermini Ampraciotis ac Leucadiis, ex vltimis regionibus in militiam venerunt. Eorum autem qui extra hos habitant, soli fuere Crotoniatæ qui Græciæ periclitanti auxilium vna naui tulere, cui præerat Phayllus, vir ter pythionices. Sunt autem Crotoniatæ genere Achæi. Et cæteri quidem ex hac classe triremes

ter in eer.
tamine Pythi.
eo victor.

¹ Atqui ipse
met huius libri
initio pentecon-
teros interpret.
nauigia quin-
quagenum re-
morum.

² Septuagin-
ta octo.

³ Simul quòd
oraculum in-
uenisse sibi
viderentur.
¹ oraculi sen-
sum, sine men-
tem.

præbuerunt: Melij autem & Siphnij & Seriphij pentecon-
teros, ¹ id est biremes: Melij duas, Siphnij Seriphijq; vnam
vtrique. Melij, à Lacedæmone genus ducentes: Siphnij &
Seriphij, ab Atheniensibus Iones. Summa nauium, præter
penteconteros, fuit tricentæ ² quinquaginta octo. Quæ
posteaquam ex iis quas dixi vrbibus ad Salaminem con-
uenerunt, inter earum duces consultabatur, EVrybiade
rogante vt qui vellent sententiam dicerent, vbinam ex iis
locis quibus ipsi potirentur, commodissimum foret pugna
nauali decernere. iam enim Attica pro derelicta erat: ita-
que de cæteris deliberabatur. Pleræque igitur illorum sen-
tentia in hoc congruebant, vt profecti ad Isthmum ante
Peloponnesum decertarent, hac videlicet ratione, quòd, si
malè pugnassent, ad Salaminem quidem, obsessis sibi in
insula nullum subsidium ostendebatur: ad Isthmum verò
dabatur ad suos effugium. Hæc ratio quum à ducibus Pe-
loponnensium redderetur, aduenit quidam Atheniensis
nuntiatum iam Atticam barbarum esse ingressum, eam-
que omnem igne vastare. nam copiae quæ cum Xerxe-
rant, Bœotiam peragrans, incensa tum Thespiensium,
qui in Peloponnesum abscesserant, tum Platæensium vr-
be, Athenas peruenerant, & omnia illa peruastabant. Ideo
autem Thespian & Platæam incenderunt quòd à Theba-
nis acceperant illas ciuitates non sentire cum Medis. A tra-
iectu autem Helleponti, ex quo iter ingredi cœpere bar-
bari, vnum mensẽ triuere transeundo in Europam, tres
alios dum in Atticam peruenere, Calliade summum A-
thenis magistratum gerente: urbemque desertam cepere,
paucis quibusdam Atheniensibus in templo repertis, nec
non quæstoribus ærariis, & hominibus egenis, qui præse-
pra foribus atque lignis arce subeuntes arcebant: qui non
exierant illinc ad Salaminem simul præ inopia victus, ³ si-
mul opinione oraculi soluendi, quod reddiderat sibi Py-
thia, murum ligneum inexpugnabilem fore: id interpre-
tantes ex oraculo effugium esse, non naues. Hos Persæ, ca-
stris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem A-
rion pagon Athenienses vocant, hunc in modum obsede-
runt: Sagittas stupa circumdatas vbi incenderant, emitte-
bant in illorum vallum, Athenienses, quanquam obsessi, &

ad

ad vltimum malorum deducti, etiam in scenso vallo, tamen resistebant: ac ne verba quidem Pisistratarum conditionem deditionis offerentium admittebant: & cum alia ad repugnandum excogitarunt, tum verò hoc, quòd in barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria: adeo vt Xerxes per diu inops consilij fuerit, quòd eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus accessus quidam apparuit barbaris. necesse enim erat, secundum oraculum, omnem Atticam quæ in continente est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & adscensus, qua parte nemo excubabat, quaque nemo credebatur quempiam hominum ascensurum, hac parte, etsi loco prærupto, quidam conscenderunt, iuxta templum Aglauriæ filiæ Cecropis. Quos ubi in arcem ascendisse viderunt Athenienses, partim è muro sese præcipitauerunt, atque extincti sunt, partim in ædem refugerunt. At Persæ qui ascenderant, primum ad portas contendunt, eisquæ patefactis supplices trucidant: atque ubi omnium stragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omnino Xerxes potitus, equitem quendam Susa ad Artabanum mittit, nuntiatum res bene gestas, ac præsentem statum. Postero die quàm nuntium miserat, conuocatis Atheniensium exulibus expeditionis suæ comitibus, iussit vt conscensa arce hostias suo ritu immolarent: siue aliquo in somniis viso, siue sua sponte facti poenitens quòd templum concremasset. Exules Athenienses id quod iussi erant exequuti sunt. Cuius rei cur mentionem fecerim exponam: Est in arce hac, Erechthei (qui fertur fuisse terrigena) templum, in quo olea est & mare, vt apud Athenienses prædicatur, Neptuno & Mineruæ in testimonium posita quòd de regione decertassent. Hanc igitur oleam vnà cum cætero templo contigit vt barbari exurerent: quam Athenienses qui ab rege iussi erant rem diuinam facere, altero ab incensione die quum in templum ascendissent, aspererunt fruticasse, edito à stipite virgulto cubiti instar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nuntiatum est vti res circa Atheniensium arcem se haberent, eò perturbationis deuenere, vt nonnulli è ducibus non expectarent dum propositum nego-

1 Pro Peloponneso, alibi vertit.

tium constitueretur, sed in naues irruerent, ac vela tolleretur 169
 tanquam profecturi: cæteri que qui relinquebantur, statuerent sibi ante Isthmum prælio navali decernendum. Et quum nox adfuisset, digressi è concilio, naues conscenderunt. Ibi Themistoclem pergentem ad naudem sciscitatur Mnesiphilus vir Atheniensis quidnam ab ipsis decretum esset: & quum ab eo audisset decretum esse ut ad Isthmum proficiscerentur, & 1 ante Peloponnesum dimicarent, Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, iam tu pro nulla amplius patria dimicabis. ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nea EVrybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit quominus copiarum dilabantur: Græciæque peribit consilij inopia. Quare siquid comminisci potes, perge, & quod decretum est conare irritum reddere, & EVrybiadem à sententia reuocare, ut hic persistet. Themistocles, quum hæc admonita sibi admodum probarentur, nullo reddito responso ad EVrybiadis naudem perrexit. ubi hominem conuenit, ait velle se de negotio communicum eo colloqui. Hunc ille in naudem ingressum iubet loqui quæ vellent. Cui Themistocles assidens, quæcunque à Mnesiphilo acceperat, tanquam à semetipso refert, & alia adiecit multa, donec EVrybiadem à sententia reuocauit: persuasitque ut è naui prodiret, & duces ad concilium contraheret. Ij posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos EVrybiades referret id cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat verbis prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti filius, Themistocles, inquit, in certaminibus ij qui ante alios strugunt, colaphis cæduntur. Eum refellens Themistocles, At qui, inquit, relinquuntur, non coronantur. Commiter autem Corinthio quum respōdisset, ad EVrybiadem cōuersus, nihil eorum dicebat quæ dixerat prius illos, posteaquam à Salamine profecti fuissent, dilapsuros: (presentibus enim sociis, nō putabat sibi decorum quempiam accusare) sed aliunde oratione sumpta, In te nūc, inquit, situm est seruare Græciam, si mihi accedens, nauale hic prælium facias, & non horum quibusdam credēs, classem ad Isthmum abducas. vtrumque enim, quum audieris, inter se comparato. Si ante Isthmum configes, in patenti pelago dimicabis,

20 cabis, vbi nobis minimum expedit, naues habentibus &
 21 grauiore & numero inferiores. Ex quo, etiam si in aliis fe-
 22 liciter nobiscum agatur, tamen amittes Salaminem &
 23 Megara & Æginam. nam illos vnà comitabitur suus pede-
 24 ster exercitus. atque ita tu eos in Peloponnesum ages, o-
 25 mnemque Græciam in discrimen adduces. Sin autem id
 26 feceris quod suadeo, hæc in eo reperies cōmoda: Primum
 27 si in arcto conflixerimus nos, pauca naues cum multis,
 28 profectō¹ si æqua belli contingent, multo superiores eri-
 29 mus: quoniam in arcto oppugnare, pro nobis est: in spa-
 30 tioso, pro illis. Præterea Salamis seruatur, vbi nostri nunc
 31 liberi collocati sunt & vxores.² Est & alia hīc causā propter
 32 quam item debes præcipuē hīc manere, quod pro Pelopon-
 33 neso & isthmo pugnabis: quod caue (si sapias) ne istos ducas.
 34 Quod si id quod spero continget, vt classe vincamus, bar-
 35 bari neque ad isthmum nobis aderunt, neque vsquam lon-
 36 gius ab Attica procedent, sed nullo ordine abibunt: vnde
 37 nobis lucrifaciemus quæ seruauerimus, Megara, Æginam-
 38 que, atque Salaminem, apud quam^{*} credibile est nos hosti-
 39 bus fore superiores.³ Credibilia enim suadentibus homi-
 40 nibus ferē prosperē cedit: secus facientibus ne deus quidem
 41 vult adesse, & humanæ sententiæ indulgere. Hæc dicentem
 Themistoclem rursus interpellans Adimantus, iubebat si-
 42 lere eum, vt pote cui patria non esset: quin etiam EVrybiadem
 43 non sinere virum extorrem sententiam dicere, & ita
 44 demum id sinere quum urbem Themistocles habuisset:
 45 videlicet exprobrans quod Athenæ captæ essent, teneren-
 46 turque ab hoste. Tunc Themistocles, & illi & Corinthiis
 47 multa ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse & solum,
 48 & urbem multo maiorem quàm illis,⁴ vnde naues fer-
 49 meducentæ essent armatæ, quas nulli Græcorum inua-
 50 dentes possent propellere. Hæc quum ratione significaf-
 51 set, ad EVrybiadem transiens, maiori cum acrimonia lo-
 52 quebatur, inquires, Tu verò si hīc manes, vir eris egre-
 53 gius: si minus, Græciæ euersor. totum enim belli mo-
 54 mentum nobis naues sustinent. Sed mihi crede, nisi hoc
 55 feceris, nos, ⁵ sicuti sumus, vbi domesticos receperimus,
 56 in Sirin quæ est in Italia, profecturos, quæ olim iam

1 Si rationi
 cōsentaneus
 sit belli exit⁹.

2 Sed & hoc
 inter cætera
 est quod in
 primis ample
 q̄i debes: Hīc
 manens, pro
 Peloponneso
 & Isthmo ni-
 hilo secius pu-
 gnabis.

3 Ad ist⁹ iri si-
 gnificat potius
 oraculo præ-
 dictum est
 Leop. Emend.
 lib. 8, c. 1, vertit
 fatale est. Si

3 Consilia e-
 nim agitantibus
 rationi
 consentanea
 succedunt il-
 la vtrpluri-
 mum: at si qui
 agitent consi-
 lia rationi nō
 consentanea,
 ne ipse quidē
 deus ad hu-
 manas delibē-
 rationes vult
 se accommo-
 dare.

4 Tantis per-
 dum essent
 illis ducentæ
 naues arma-
 tæ. nullos e-
 nim ex Græ-
 cis illo inuad.
 posse propul-
 sare.

5 Ita vt nos
 habemus. i.

Jam nunc, & nihil innouantes circa rerū nostrarum statum.

nostra est: & quam, vt oracula aiunt, à nobis condi oportet. Vos autem talibus sociis destituti meorum verborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, EVrybiades

1 In diuersam à priore sententiam adducebatur. Vel, Ad sentiendum aliud quam prius inducebatur. Ad verbum, Redocebatur. 2. Diuersum sentire docebatur. Vel, Dedocebatur quod sentire edoctus fuerat.

2 Sicut autem deliberatum fuerat, ita hæc fecerunt. quoniam enim diis omnibus preces fudissent, illinc quidem, ex ipsa nimirum Salamine, Aiacem Telamonemque inuocauerunt. ad Æacum autem ceterosque Æacidas inuocandos nauem Æg. mis.

3 Fieri non potest quin magna aliqua cl.

edocebatur: & ob id edocebatur (vt mihi videtur) quod maximè formidabat ne si ad Isthmum classem reduxisset, ab Atheniensibus defereretur: quibus deferentibus, iam reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententiam eam probauit, vt illic permanentes, pugna nauali decernerent. Quod vbi EVrybiadi placuit, ij qui alterationibus velitati fuerant circa Salaminem, quum illic sese appararent tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & simul oriente sole, extitit terræ & maris motus: propter quod visum est faciendum vt Æacidas in auxilium inuocarent. ² Id vbi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt diis vota fecerunt, & Aiacem Telamonis filium inuocauerunt: nauemque ad Æacum & ad alios Æacidas inuocandos Æginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis filius, vir Atheniensis, atque idem exul, & apud Medos factus illustris, per id tempus quo Attica regio Atheniensibus desolata, à pedestri Xerxis exercitu vastabatur, se fortè fuisse vnà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium, vidisseque puluerem triginta ferme millium virorum procedentem ab Eleusine: & quum demirarentur quorumnam hominum esset ille puluis, statim se audisse vocem, quæ vox ipsi videretur iacchus mysticus: & Demaratum (vt qui esset sacrorum quæ fierent in Eleusine ignarus) interrogasse quidnam esset quod ira sonaret, seque dixisse, Demarate, ³ non aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copiis. Hoc enim palam est, quum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, venire auxilio Atheniensibus ac sociis. & si quidem in Peloponnesum incumbat, periculum regi erit, eiusque copiis quæ sunt in continente: sin ad classem quæ ad Salaminem est conuertatur, periculum adibit rex ne nauicum amittat exercitum. Hæc autem solennia Athenienses quotannis celebrant. Cereri atque Proserpinæ: & his sacris quicunque vult & Atheniensium & aliorum Græcorum initiatur: & vox quam audis, est in hoc festo bacchantium. Et ad hæc dixisse Demaratum, Sile, néve alteri cuiquam

hoc

- 30 hoc verbum dixeris. nam si ad regem referatur, capite
 30 plecteris, ut nec ego te nec alius quispiam hominum queat
 30 eripere. quamobrem tene silentium. hæc autem expediri
 30 diis curæ erit. Hoc Demaratum admonuisse aiebat.¹ Ex illo autem pulvere ac voce factam esse nubem, eamque in
 sublime elatam, Salaminem versus ad Græcorum exerci- Post illum
autem pulve-
re ac vocem
ortam esse
nubem.
 tum fuisse delatam. Ita se didicisse nauticas Xerxis copias
 esse perituras. Hæc dicens Theocydis filius referebat, De-
 maratum atque alios testes citans. Classiariæ autem
 Xerxis copię, ubi inspecta strage Laconica ex Trachin-
 ia in Histiam traiecerunt, triduum illic moratæ, per
 Evripum nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum
 præstō fuerunt. Nec verò minori (ut mihi videtur) nume-
 ro vel pedestres copię vel nauticæ Athenas promotæ sunt,
 quàm ad Sepiadem atque Thermopylas. nam in supple-
 mentum eorum qui aut tempestate ad Thermopylas, aut
 in naualibus ad Artemisium præliis interierunt, hos sub-
 stituam qui nondum regem sequuti fuerant, Melienses,
 Dorientes, Locros, Bocotos, qui cum omni copia adue-
 nerunt, exceptis Thespiensibus & Platæensibus: necnon
 Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulanos,
 præter quinque ciuitates, quarum nomina superius com-
 memorauimus. nam quo magis penetrabat in Græciam Per-
 ses, eo plures cum nationes sequebantur. Quæ omnes, ex-
 ceptis Pariis, postquam Athenas venere, & ad Phalerum,
 (Parij autem in Cythno² relictī, quò bellum caderet ex-
 spectabant) ibi Xerxes ipse ad classem descendit, animo
 cœtum classiariorum adeundi, & eorum audiendi senten-
 tias. Eò profectus ubi præfedit, assidentibus qui accitu eius
 aderant, suæ quoque gentis tyrannis ac nauium præfe-
 ctis, ut cuique rex honorem dederat, quorum primus e-
 rat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: mi-
 sit ad eos Mardonium tentandi gratia, sciscitatum sin-
 gulos prælium nauale faceret necne. Posteaquam Mar-
 donius à Sidonio exorsus, singulos circumiens interro-
 gavit, cæteri quidem eandem dixere sententiam, iuben-
 tes fieri prælium: Artemisia verò, Hæc, inquit, Mardoni,
 30 quæ dico, regi referas: me neque in præliis ad EVBœam
 30 gestis ignauissimam extitisse, neque minima contulisse
 30 iis viris &c.

² Quum re-
manissent.

³ Me. quæ
nec in nauali-
bus ad Eu-
bœam præliis
me ignauissi-
mè gessi, nec
minima præ-
stiti, par est,
domine, sen-
tentiam meam
proferendo,
quæ maximè
est tua esse
cenſeo, indi-
care: atq; id-
eo hæc dico,
Parce nauib³,
nec prælium
nauale cum

in te, domine. ideo, quum talis sim, æquum esse, ea quæ in rem tuam maximè esse sentio, demonstrare. Itaque hoc tibi suadeo, vt nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum iis viris qui tanto sunt tuis in mari præstantiores, quanto scæminis viri. Quid enim necesse habes omnino venire in discrimen pugnae navalis? nõne Athenas habes quarum gratia expeditionem sumpstisti? nõne reliquam Græciam? ac nemo tibi obstitit? Qui tibi obstebant, ita summoti sunt vt eos decebat. Quò autem ego recasuras hostium res arbitror, id exponam: Si non instabis pugnae nauali committendæ, sed classem perges hic continere ad terram, aut etiam tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi, domine, succedent ea quorum gratia venisti. neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur, & abs te ad suas quisque vrbes defugient. quoniam neque commeatus est eis in hac insula, vt ego audio, neque, si tu in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos credibile est perstituros qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus faciēda curaturos. At si pugnam naualem gerere approperebis, vereor ne copiarum nauticarum malè re gesta pedestribus sint exitio. Præterea hoc etiā rex in animum dimitte: vsu venire vt bonis quidē hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoq; tibi (qui virorum es optimus) serui sunt mali, qui numero sociorum censentur, Ægyptij, Cyprij, Cilices, Pamphyli, è quibus nulla utilitas est. Hæc loquente Artemisia, quicumq; ei bene volebāt, noxiā illi rebantur suam orationem, tanquam aliquid mali passuræ ab rege, quæ vetaret pugnam facere naualem: at ij qui malè consultum illi volebant inuidebantq; , vt potè cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius quā dixerat sentētia, tanquam perituræ. Sed Xerxes, postquā ad eum sunt relatæ sentētiæ, magnopere delectatus est Artemisiæ sententia: & quum iā antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus vt pluribus staretur iussit, ratus ad Euboeam suos spontè malè pugnassee, quòd videlicet ipse abfuisset: itaque constituit spectaculo pugnae navalis interesse. Classiani, vbi nūtiarum est illinc esse soluendum, classem Salaminem versus ducūt, & per orium in aciem sunt digesti. Sed quum

*Id est Sententia plurimum.
Quoniam se reit
à la plus grande
de voir.*

eos dies defecisset quominus prælium committerent, (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: quum interim Græcos metus formidoque cepit, cum alios, tum verò Peloponneses, quòd ipsi desidentes in Salamine, pro Atheniensium terra essent certaturi: qui si superarentur, in insula deprehenso forent obsidendi, sua terra sine præsidio relicta. Per eandem noctem pedester exercitus barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquam cuncta quæ poterant excogitata erant ne barbari per còtinentem ingrederentur. Nam ubi Leonidem cum suis apud Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerrimè ex viribus concursu facto, Isthmum infederunt, duce Cleombroto Anaxandridæ filio, Leonidæ fratre. Ibi confidentes, primùm viam Sironidem obstruxerunt, deinde consilio inito Isthmum muro inædificabant, opusq; perficiebant, quippe nemine (quum tot millia virorum essent) cessante, nam & lapides & lateres, & ligna, & cistas sabulo plenas afferiebant, nullo temporis momento opus intermittentes, neque diurno neque nocturno. Hi autem è Græcis fuerunt qui ad Isthmum auxilio cum omni copia venerunt: Lacedæmonij, & Arcades omnes, & Elei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliasij, & Træzenij, & Hermionenenses. Hi fuerunt qui quidem auxilio venerunt metuentes periclitanti Græciæ. Cæteris enim Peloponnesibus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Carnia præterierant. Incolunt autem Peloponnesum gentes septem, quarum duæ indigenæ eundem quem habitauerunt olim locum nunc habitant, Arcades & Cynurij: vna, Achaica, quæ nunquam illa quidem è Peloponneso excessit, sed pristino loco egressa, alienum incolit: reliquæ quatuor è septem aduentitiæ sunt, Dorienses, Aetoli, Dryopes, Lemnij. Ac Doriensium quidem multæ sunt & insignes ciuitates: Aetolorum autem sola Elis: Dryopum autem, Hermiona & Asina, quæ ad Cardamylam Laconicam sita est: Lemniorum autem, omnes Paror(tani. Cynurij autem, quum sint indigenæ, soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Dores, sub imperio Argiuorum impositi, & progressu temporis, quum essent Orneatæ, itemque accolæ. Harum igitur septem gentium cæteræ præter eas quas recensui, è

medio cesserunt: & (si ingenuè loqui fas est) in medio sedentes cum Mædis sentiebant. Apud Isthmum quidem in tali labore isti occupati erant, utpote pro omni iam cursu, quòd nulla spes è classe affulgeret, currentes. Quæ audientes illi qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis quàm pro Peloponneso solliciti, adeo ut alius alium adiens, & summissa voce loquens admiraretur in Evrybiade consilij inopiam: tandem verò res erupit in medium, consiliumque contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem, oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem manentes, pro regione captiua pugna nauali decernere: ab Atheniensibus verò & Æginetis & Megarensibus, satius esse illic manentes dimicare. Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnesum eucit, clanculum è concilio egressus, misit ad classem Medorum nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atque eorum pædagogo liberorum suorum: quem post hæc res gestas ipse Thespiansem fecit, (ubi Thespianenses in ciuitatem sunt recepti) atque locupletem.

1 Quo tempore Thespianenses ciues recipiebant, id est ius ciuitatis donabant.

Is tunc nauigio ad duces barbarorum profectus hæc inquit, Dux Atheniensium, quòd partibus regis fauet, præpatatque res vestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam aliis Græcis indicatum vobis, illos metu perculos fugam facere velle, & nunc offerri vobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. nam neque inter se consentiunt, neque vobis amplius obsistent: sed inter se dimicantes certetis eos qui vobiscum & eos qui contra vos sentiunt. Hac re Sicinus indicata, ab illis abscessit. Cui fidem habentes barbari, tum in insulam paruam nomine Psytaleam, quæ inter Salaminem & continentem sita est, multos Persarum traiciunt, tum mediam circa noctem cornu quo ad vespæram spectabat producunt Salaminem versus, eam circumituri: produciunt item qui circa Ceon & Cynosuram instructi erant, occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideo autem & naues producebant nequa Græcis liceret effugere: sed circumuenti vicem redderent præliorum ad Artemisium gestorum. Ad insulam autem Psytaleam traiciebant

ebant Persas, ut commissio nauali certamine, quum plurimum & virorum & naufragiorum eò efferretur, (erat enim insula in traiectu pugnae sita) ij Persarum suos seruarent, alios interimerent. Hoc autem ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo aduersari oraculis tanquam non, veris volens euidenter loquentia conari refellere,

1 Alios seruarent, alios interim.

*Auricomam postquam Diana littora iungent
Nauales pontes cum littoribus Cynosura,
Spe solida fortes quod Athenas Marte subegit,
Compescet iuuenem meritissima poena superbum,
Instinctum furis, sibi cedere cuncta putantem.
Nam miscebitur as ari, Mars sanguine pontum
Inficiet: Grauis tunc libera tempora reddet
Saturno genitus, simul et Victoria pollens.*

Quum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profecto neque ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neque ab aliis dici sustineam. Porro inter duces qui in Salamine erant ingens conflatu est tumultus, nondum scientes à barbarorum nauibus se circumueniri: vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Ægina Aristides Lysimachi filius, Atheniensis quidem, sed in exilium à populo eiectus, quem ego (ut eius mores accepi) virum optimum Athenis atque iustissimum censui. Hic vir consilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum: verum præ magnitudine praesentium malorum oblitus simultatum, euocauit hominem colloquendi gratia. praesenserat enim Peloponneses maturare ad Isthmum classem reducere. Qui, quum prodisset

22 Themistocles, ad eum inquit, Nos & alio tempore & hoc
22 ipso contendere debemus inter nos hac de re, uter nostrum
22 de patria preclarius mereatur. te verò certior facio, per-
22 æque esse Peloponnesibus multa verba facere ac pauca
22 de abducendis hinc nauibus. Ego enim tibi quod ipse met
22 vidi, refero: nunc, ne si velint quidem, Corinthios atque
22 ipsum Evrybiadem enauigare posse, quoniam circumda-
22 ti ab hostibus undique sumus. quare ingressus ad eos, hoc
22 indicato. Cui respondens Themistocles, Vtilia sanè, inquit,

1 Scito enim
quæ à Medis
fiunt, à me
profecta esse.

iubes, bonâ afferens nuntium. Nam quod ego precabar ut fieret, id ipse tu conspicatus fieri venisti nuntiatum. ¹ ut enim scias, quæ fiunt à Medis, propter me fiunt: quoniam opus factum fuit ut Græci qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent inuiti. Tu verò, quandoquidem utilia nuntiatum venisti, per teipsum nuntiato. Quoniam si ego retulero, videbor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus barbaris. Itaque tute ingressus, uti res habet ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optimè haberi sinminus, perinde nobis erit. neque enim si vndique circumdari sumus, ut tu ais, amplius isti defugient. Aristides concilium introgressus, eadem retulit, dicens se ex Ægina venisse, & agrè elapsum, latendo stationem hostium. Omnem enim classem Græcorum, à Xerxis classe circumuentam: ideoque hortari se ut ad defensionem sui illi sese præpararent. Hæc loquutus Aristides, retrò abiit. Rursus autem inter duces altercatio orta, plerisque eorum fidem nuntio non habentibus. Quibus non credentibus aduenit triremis transfuga virorum Teniorum, cui præerat Panætius Sosimenis filius, qui omnem veritatem attulit. Cuius facti nomine Tenij in tripode qui Delphis dedicatus est, inter eos qui barbarum debellarunt, scripti fuere. Ex hac autem naui quæ ad Salaminem & altera quæ ad Artemisium transfugit, expleta est Græcorum classis trecentarum & octoginta nauium. duæ namque prius ad explendum numerum defuerant naues. Græci, ubi eis verba Teniorum fecerunt fidem, sese apparauerunt tanquam dimicaturi. Et sub diluculum, quum propugnatorum cœtum fecissent, Themistocles ex omnibus quæ expedirent præcipiebat: cuius orationis summa erat, meliorum cum peioribus comparatio, quæcunque in hominis natura atque industria existunt, exhortatus ut meliora eligerent. Vbi perorauit, iussit illos ingredi naues. quibus ingressis, rediit ab Ægina triremis quæ profecta ad Æacidas erat. moxque omnes naues Græci soluerunt. In quos mouentes continuo barbari sunt inuecti. Ibi cæteri quidem Græci ² quum inhiberent remos, cessimque irerent, Aminias Palleneus vir Atheniensis, cuculus naui in hostilem incurrit: cui implicitus quum hæret,

2 Quum in
puppim in-
hiberent ut
appulsuri.
Hud.

ret,

ret, nec abstrahi posset, ita cæteri venientes auxilio confer-
 ti sunt. Hunc in modum aiunt Athenienses extitisse initiũ
 pugnae: Æginetæ verò, nauem quæ ad Æacidas abierat fe-
 cisse initium. Quanquam etiam hoc refertur, simulacrũ
 mulieris fuisse eis oblatũ: & quum apparuisset, ita illos ex-
 hortatum vt omnis Græcorum exercitus exaudierit: sed
 » prius his verbis conuiuiatum, ' O dæmonij, quousq; remos
 » inhibebitis? Cæterum aduersus Athenienses instructi erāt.
 Phœnices. nam hi cornu tenebant quod ad Eleusinem oc-
 cidentemq; vergebat. Aduersus Lacedæmonios instructi
 erant Iones. hi autē cornu tenebant quod ad auroram spe-
 ctabat & Pireum: quorũ pauci admonitu Themistoclis de
 industria ignauiter agebāt, pleriq; minimè. Enimuerò cõ-
 plurium trierarchorum nomina commemorare possem,
 qui Græcos naues expugnauere: sed neminem nominabo
 præter Theomestorem Androdamantis filiũ, & Phylacon
 Histiaei filium, ambos Samios. quorũ duntaxat ideo men-
 tionem facio, quòd Theomestor ob hanc nauatam operã
 à Persis tyrannus Sami sit creatus, Phylacus inter bene de
 rege meritos adscriptus sit, & multo tractu soli donatus.
 Bene meriti autē de rege, Persica lingua Orosangæ vocan-
 tu. De his quidem ita res habet. Multitudo autē regiarum
 nauium ad Salaminē expugnabatur, partim ab Athenien-
 sibus corrupta, partim ab Æginetis, vtpote Græcis seruato
 ordine ac loco certantibus, barbaris & incompõsitè & in-
 consultè agentibus: vt non ab re fuerit talem eis rem con-
 tingere qualis cõtigit: quanquam eo die fuerunt atq; exti-
 terunt longè seipsis præstantiores, & quàm ad Euboeã exti-
 terant, pro se quisq; adnitentes, ac Xerxem reformidantes,
 quòd ab eo se singuli cõspici arbitrabantur. Et de alijs qui-
 dem vel barbarorũ vel Græcorũ singulatim, quomodo di-
 micauerint, nō possum pro cõperto referre: circa Artemi-
 siam verò hoc rei gestũ, ex quo impensius illa regi commē-
 data est: Posteaquã regiae res in multũ tumultuationis de-
 uenerāt, hoc interim tẽpore Artemisia, quũ nauem suã At-
 tica insequeretur, nullũ habens effugiũ. quia ante ipsam na-
 ues amicorũ, sua verò proxima hosti erat, hoc sibi putauit
 faciendũ, quod & fecisse profuit. nam vt fugiebat Atticã na-
 uem, in nauem sociam, quæ erat viroꝝ Calyndensium,

1 O miseri.

impegit, quâq; rex Calyndensium Damasthymus vehabatur. Cum quo etsi huic iam inde quum essent in Helleponto, contentio intercesserat, tamen incertum an consultò id fecerit, an fortuitò navis Calyndensium oblata fuerit. Eam Artemisia vbi incurrit pariter ac demersit, prospéro casu vsa & duplex hinc sibi bonum est adepta. nam trierarçhus Atticæ navis eam conspiciatus incurrisse barbarorum virorum nauem, existimans hanc Artemisix nauem aut Græcam esse, aut è barbaris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se conuertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisix tum vt exitium euitaret, tum vt è malo opere præcipuè se probatam apud Xerxem redderet. si quidem fertur, quum rex spectans animaduertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui aderant dixisse, Cernis Artemisiam domine, vt bene præliatur, vtiq; nauem hostilem depressit? Et regem interrogasse nunquid verè id opus Artemisix esset: & illos, vtpote qui planè nossent insigne navis Artemisianæ, ita rem habere adfirmasse, ratos eam nauem quæ corrupta esset, hostilem fuisse. nam præter cætera quæ mulieri (vt dictum est) prosperè cesserunt, hoc quoq; accessit, quòd è naui Calyndensi nemo seruatus est qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt ad ea quæ narrabantur dixisse, Viri quidem extiterunt mihi fœminæ, fœminæ autem, viri. Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo prælio cum alij multi & illustres viri tam Persarum Medorumq; quàm aliorum sociorum occubuerent, tum verò dux Ariabignes Darij filius, Xerxisq; frater: è Græcis pauci. quippe qui gnari natandi, vbi suæ naues corruptæ erant, nec in pugna peribant, ad Salaminem enatabant. cuius rei quia imperiti erant barbarorum pleriq; in mari periere. Posteaquam autem eorum primæ naues in fugam versæ sunt, tum verò plurimæ corrumpebantur. nam quæ in posterioribus locatæ erant, dum earum propugnatores conarentur præterire, vt & ipsi aliquam operam regi nauarent, vndiq; in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est, vt quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem adeuntes, in simulauerint Iones tanquam proditores, quòd propter eos naues amissæ essent. vnde id contigit, non vt Ionum duces interficerentur,

† In regis cō
spectu naua
rent.

214 tur, sed ut ij Phœnices qui illos insimulabant, ¹ eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia naus Atticæ impacta, eam demersit: & in hanc Æginetica impulsâ ipsam depressit. Verum Samothraces, ut qui iaculatores essent, epibatas naus quæ suam depresserat, iaculorum ictibus excusserunt, eorumq; conscensa nauis potiti sunt. quod factum Iones liberauit. Nam Xerxes ubi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, ut erat supramodum mœstus, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne, quum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties enim suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat, de eo homine percontabatur, sedens sub monte qui est eregione Salaminis, nomine Ægaleo, & scribæ trierarchum illum à familia & vi be scripto annotabant. Quinetiam cladi Phœnicum qui aderant, additus est Ariaramnes vir Persa, quanquam amicus regis. Et isti quidem in Phœnices se conuertebant: barbaris autem in fugam versis, & ad Phalerum elabentibus, Æginetæ in freto subsistentes operam memoratu dignam ediderunt. nam Athenienses quidem in tumultuatione naues sibi obsistentes fugientesq; expugnabant, Æginetæ verò eas quæ elabebantur: & quoties aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Æginetas incidebat. Quum interim conflixerunt naues duæ, vna Themistoclis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, viri Æginetæ, dum nauem Sidoniam inuadit, illam videlicet quæ speculatoriam in Sciatho Ægineticam ceperat, qua vehebatur Pytheas ² Ischeni filius: quem Persæ seminecem plagis, tamen admiratione virtutis seruatum in naui habebant. Sidonia quæ hunc circumferebat naus, vna cum Persis est intercepta, ut Pytheas ita sospes rediret in Æginam. Polycritus ubi inspexit Atticam nauem, agnito signo naus imperatoricæ, inclamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Æginetis quòd cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua naui incurrens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari autem quorum naues supererant, fuga se proriperunt in Phalerum pedestres ad copias. In hac pugna nauali è Græcis optimè audierunt Æginetæ, secundo loco Athenienses: è viris, Polycritus Ægineta: Atheniensesq;

¹ Tale mercedem acciperent. id est, quæ pænas volebant dare Iones, ipsi eas darent.

² Supra, pag. 193. Ischeni fil. Sed ibidem male Tythius.

EVmenes Anagyrasius, & Aminias Palleneus, qui & Artemisiam est insequutus, non prius desiturus quam aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam ea navi vehi animaduertisset. quippe trierararchis Atheniensium præceptum erat ut eam caperent, propositumque præmium decem millium drachmarum ei qui viuam cepisset. Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas militare. Arilla (ut antea dictum est) aufugit. Fuerunt & alij quorum naues incolumes in Phalerum euaferunt. Adimantum autem Corinthiorum ducem Athenienses ferunt statim inter initia concursus nauium expauesfactum, atque perterritum sublatis velis fugæ se dedisse: Corinthiosque inspecta fuga nauis imperatoris itidem abiisse: Et quum fugiendo venissent ad templum Mineræ Sciradis, quæ est in Salamine, occurrisse eis celocem diuina cum pompa: quem quisnam misisset cum non constaret, scirentque neminem suæ classis ad ipsos misisse, eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & eos qui in celoce erant, ubi propiores fuerunt, ita loquutos fuisse, Adimante, tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere vis Græcorum proditor: at illi quantum voris conceperunt victores hostium euaferunt. Et quum his verbis fidem non haberet Adimantus,

Se tales esse qui vellent oblitescere duci ac morte ple-cti nisi victores comperirentur Græci. Vel. Se eo animo esse. Q. d. Se paratos esse ad etc.

hæc iterum dixisse, ipsos posse pro obsidibus ductos mortem obire nisi constaret Græcos esse victores. Ita conuersa navi Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re iam ab aliis nauata, venisse. Hic de illis apud Athenienses rumor extitit: quod ipsi Corinthii negant, seque inter primos pugnatore extitisse affirmant, pro quibus testimonium dicit reliqua Græcia. Aristides autem Lyfimachi filius vir Atheniensis, cuius paulo antè ut viri optimi mentionem feci per eum tumultum qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessit: Permultis armatorum qui ad litus Salaminis locati erant, sumptis, genere Atheniensibus, & in Psytaleam insulam traductis, omnes Persas qui in ea insula erant interemit. Defuncti nauali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti sunt naufragiis quæ illic supererant: parati ad aliam dimicationem, quod sperarent regem iis quæ sibi reliquæ erant nauibus vsurum. Porro naufragiorum pleraque ventus zephyrus asportauit in oram Atticæ nomi-

nomine Coliadem: vt impletum sit omne oraculum, cum de cæteris quæ ad pugnam naualem pertinent, faciens mentionem, tum verò de naufragiis illuc euectis, à Bacide & Musæo multis annis antea prædictū, ac redditū Lyfistrato Atheniensi, viro fortilego, quod omnes Græcos latuerat,

Horrebunt remis mulieres Coliadenfes.

Hoc autem futurum erat aduecto rege. Cognita sua clade Xerxes veritus nequis Ionum à Græcis subornatus aut sua sponte ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret, vnde ipse in Europa deprehensus salute periclitaretur, de fugiendo consultabat. nolens tamē neque à Græcis neque à suis detegi, aggerem in Salamine tentabat educere: nauesque Phœnicum onerarias, vt pro rate ac muro essent, innectebat: & se tanquam aliam pugnam naualem facturum, ad bellum instruebat. Quæ agentem videntes cæteri, pro certo habebant cum manendi animo atque bellandi illa apparare: sed nihil eorum Mardonium latebat, vt probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Pertidem misit qui præsentem cladem nuntiarent. His nuntiis nihil perniciosius transcurrit in rebus humanis. quod negotium hunc in modum est à Persis excogitatum: Quot ex diebus tota via constat, totidem equos ac viros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faciendum, quos neque vis niuium, neque imber, neque æstus, neque nox distinet quin propositum sibi cursum celerrimè conficiant. Quorum cursorū primus mandata tradit secundo, secundus itē tertio: & ita deinceps illa mandata in aliū atq; alium pertranseunt, quemadmodū apud Græcos fax quā Vulcano per vices ferre cursores perseuerant. Hanc equorum cursitationē Persæ angaryion appellant. Primus igitur nuntius Susa perlatus, Xerxem Athenis potitū esse, tāta Persas qui relictī erāt voluptate affecit, vt omnes vias myrto cōsternerēt, & per eas odores incēderēt, & ipsi in sacrificiis ac gaudiis versarētur: secundus autē ita eos cōsternauit vt vniuersi vestes dilaniarēt, vociferationeq; & eiulatu irrequieto vterētur, culpā in Mardonium refundētes, nō tam de classe quā de ipso Xerxe solliciti: idq; tādīu dū Xerxes illos ita affectos redeūdo sedauit. At Mardonius quū videret Xerxē magnā ē pugna nauali iacturā

fecisse, suspicans agitare fugam ex Athenis, pro seipso anxius erat, tanquam poenas daturus, qui regi persuasisset inferre Græciæ bellum: putabatq; sibi conducibilis esse periclitari aut subigere Græciam, aut magna opera aggressum honestè vita defungi: quanquam opinio eius de subigenda Græcia propensior erat. Hoc quum secum agita-
 set, regem hac oratione est alloquutus, Domine, noli mororè ob hanc rem gestā capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. non enim certamen, quo omnia nostra constant, in lignis est, sed in viris & equis. Itaq; nemo tibi aut horum qui tibi videntur omnia confecisse, egressus è nauibus conabitur obuiam se ferrè, aut ex hac continente: unde qui se obuios tulere, poenas dedere. Quod si tibi videtur faciendum vt Peloponnesum tentemus, continuò tentemus: si videtur supersedendum, supersedeamus licet. nec animo consterneris. neque enim vlla possunt ratione subterfugere Græci quominus rationem dent eorum quæ & nunc & antea perpetrarunt, tuique sint serui. Et hoc quidem præcipue tibi agendum puta. Quod si tibi constitutum est vt ipse cum exercitu reuertaris, aliud quoque habeo ex hac re consilium. Ne committas rex vt Persæ Græcis ludibrio fiant. non enim res Persarum afflictae sunt: neque tu vbi nam viri fuerimus ignaui dicere potes. quales si Phoenices & Ægyptij & Cyprij & Cilices fuere, nihil ista ad Persas attinet culpa. Quare, quoniam Persæ huius rei fontes sunt, iam mihi credito. si tibi non videbitur permittendum, remea ipse ad solum natale cum pleraq; parte copiarum: ego cum delectis de exercitu triginta myriadibus militum debeo Græciam in tuam redigere seruitutem. His auditis Xerxes, vt ex malis, gaudisus est, voluptatemq; cepit: & ad Mardonium inquit se, vbi ad concilium retulisset, responsurum vtrum eorum esset facturus. Et quum in concilium vocasset delectos Persarum proceres, placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi: quam solam constabat antea quæ facienda essent intellexisse. Quæ vbi aduenit, eam Xerxes summotis alijs Persarum consiliarijs atq; satellitibus, hunc in modum alloquutus est, lubet me Mardonius hîc permanere ad tentandam Peloponnesum, negans vllam culpam huius damni esse penes Persas atq; pcedo-

1 Nullum enim rebus datum attulerunt Persæ.

2 Sic Græci habent ad verbum pro eo quod est. Tanquam illo offerente aliquid inter tot mala solatiū.

3 Vel, Tanquam illo ex rebus aliqui desperatis aliquem exitū proponere.

3 Vbi deliberasset. Sed Vallà ita vertit ratione habita eorum quæ sequuntur.

20 pedestres copias, ¹ sed eis volentibus hoc tentari debere. 1 Sed lubē-
 21 Itaque aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere triginta ter se reipsa
 22 myriades delectorum militum ad subigendam mihi Græ- comprobatu-
 23 ciam: me verò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuer- ros. Vel huius
 24 ti. Tu igitur, quæ de pugna nauali non gerenda probè con- rei se documen-
 25 sulisti, dicito vtrum mihi suadeas horum, quod eligendo tū esse daturus.
 26 bene mihi consulero. Hæc Xerxi consultantibus respondens
 27 Artemisia, Arduum, inquit, rex, ² me dicentem tibi optima, 2 Me tibi cō
 28 prosperum consilium dare: tamen statu rerum præsentium sulentem opti-
 29 um mihi videtur esse faciendū vt tu ipse domum remeas: mum dare cō
 30 Mardonium verò hîc relinquant cum iis quos vult, si modò filium.
 31 velit ille, atque recipiat se ista facturum. Nam siue ea quæ
 32 ait se velle, subegerit, & hæc ei ex animi sententia succe-
 33 dant, ³ tua res domine agitur: quia id tui serui effecerint: 2 Quod ge-
 34 siue Mardonio contra opinionem suam contingat, non ritur, tuū est.
 35 magna sanè calamitas erit, saluo & te & rerum domesti- Id est, Tuū cen-
 36 carum statu. Etenim si incolumis es & domus tua, profe- setur. Eius laus
 216 cto Græci sæpenumero pro seipsis multa certamina cursi- tibi adscribi-
 37 tabunt: at siquid contingat Mardonio cladis, id nullius erit tur.
 38 momenti, Græci quæ vincendo non vicerint, seruo tuo in-
 39 terempto. Tu verò Athenis incensis (cuius rei gratia ex-
 40 peditionem sumpstisti) reuertêris. Delectatus eo consi-
 41 lio Xerxes, quòd idem illa suafisset quod ipse haberet in
 42 animo: quippe qui (vt ego opinor) nō remansisset si vel cun-
 43 cti atque cunctæ id ei suafissent. adeo perterritus erat. Ar-
 44 temisiam igitur laudatam dimisit, ducentem secum libe-
 45 ros regios Ephesum. nam aliquot eum filij nothi comita-
 46 bantur. Cum quibus ad eorum custodiam misit Hermoti-
 47 mum genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter
 48 eunuchos nulli secundum. Incolunt autem Pedasenses su-
 49 per Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere,
 50 vt quoties Amphictyonensibus qui circa eam urbem habi-
 51 tant aliquid aduersi certum intra tempus est euenturum,
 52 tunc Mineræ antistiti, quæ illic est, grandis barba nascat-
 53 tur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Her-
 54 motimus erat, cui maxima ex omnibus quos quidem ipsi
 55 nouimus, vitio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum
 56 captum ab hostibus ac venalem mercatus est Panionius
 57 vir Chius, ex hoc impurissimo quæstu quem faciebat, vi-

tam ducens. nam quos pueros forma præditos coemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis aut Ephesum, magna pecunia venundabat. Apud barbaros enim pretiosiores eunuchi sunt quàm qui non sunt castrati, in omni genere, fidei gratia. Ceterùm vt alios permultos, ita hunc quoq; Panionius execut, vt qui ex hac vitam toleraret. Sed nõ vsquequaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deductus est, progressuq; temporis ex omnibus eunuchis maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Quum aut rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam negotij gratia descendit in agrum Mysiũ, qui à Chijs incolitur, sed Atarneus vocitatur. ibi inuentũ Panionium atq; agnitum alloquutus est & multis & comibus verbis, primũ recensens ei quor per illũ esset assequutus bona, deinde pollicens quã gratiam illius meriti foret relaturus, si homo cum suis domesticis illuc commigrasset. Ea oratione libenter audita Panionius contulit se illuc cum vxore & liberis. Quẽ posteaquam cum omni re familiari adeptus est Hermotimus, his verbis affatus est, O omniũ post homines natos sceleratissimum, qui ex nefandissima negotiatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorũ quispiã vel tibi vel tuorũ cuipiã mali fecit, quòd ex viro neutrum me reddidisti? putabasne fore vt quæ tunc machinabaris laterent deos? qui iusta lege vtentes, te infandorum opificem tradiderunt in manus meas, vt de pœna à me tibi irroganda queri non possis. Hæc vbi exprobrauit homini, filijs in conspectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrẽ genitalia illorũ recidere: quod quum coactus fecisset, filij sui adacti sunt eius virilia abscindere. Ita supplicium ab Hermotimo in Panionium redijt. Verxer autẽ filiorum Ephesum deducendorũ negotio Artemisiz demandato, accitũ Mardonium iussit è copijs quas liberet eligere, vt consentanea verbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum. Noctu autem regis iussu præfecti classis è Phalero soluentes, retrò Hellepontum versus abierunt, pro se quisq; accelerantes ad custodiendas rates quibus rex pertransiret. Qui quum ad Zosterem aduentaret, minuta quædam cõtinentis protenta promontoria barbari suspicati nauigia esse, per diu illinc

1 Omnis fidei gratia. ad verbum, pro Quacunq; in re fidere ipsis alijs quis velit. i. Quacunq; illis quis committere, in quibus eorum fidem experiatnr.

2 Propter quod me ex viro nihil esse feceris? Sic ad verbũ habet Græca, quæ Val la exponere videtur voluisse non reddere, nã eunuchus nihil est, quòd sit neutrum, nec vir, nec femina, Ouidius, Hec mihi quòd dominam nec vir nec femina seruas. Idem in Ibin, Deq; viro fias nec vir nec femina, vt Attys.

3 Vt de pœna quam mihi daturus es queri nõ possis. Id est, Tam graues mihi des pœnas quã tua flagitia merentur.

Illinc aufugerunt: tandem deinde edocti non nauigia esse,
 sed promontoria in agmen sese receperunt. Vt autem di-
 es illuxit, Græci cernentes ibidē pedestres copias hostium
 perstare, rati classē quoque circa Phalerum esse, ac pu-
 gnam naualem commissum iri, se ad resistendum appa-
 rabant. Sed cognito illam vela fecisse, confestim insequen-
 dam sibi censebant: itaque eam insequuti Andro tenus,
 cernere quum nequissent, ad Andrum profecti consulta-
 bant. Quibus Themistocles suadebat vt insulas versus
 profecti, classē hostium insequentes, rectā ad Helle-
 pontum nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam
 Evrybiades opponebat sententiam. quod diceret fore vt
 si dissoluerent rates maxima ob id calamitate afficerent
 Græciam. Persa enim si deprehensus manere in Græcia
 cogeretur, non quieturus, quod sibi otium quidem agenti,
 nec vlla res posset procedere, nec vllus retrō ostenderetur
 receptus, & exercitus suus fame conficeretur procedenti,
 nec verō & rebus gerendis operā danti omnia possent per
 Europā succedere, tum in vrribus, tum in nationibus quæ
 vel captæ fuissent, vel antea sese dedidissent: quinetiam rem
 frumentariā habiturum ex annuis semper fructibus Græ-
 corū. Nunc autem videri, illum vtpote victum nauali præ-
 lio, nō perstiturum in Europa: ideoq; permittendum fuge-
 re, dum in terram suam fugiendo perueniret. de qua terra
 deinde certamē fieri iubebant. Huic sententiæ aliorū Pello-
 ponnensiū duces assensere. At Themistocles postquā ani-
 maduertit se nō posse plerisq; persuadere vt ad Hellepon-
 tum nauigarent, adiit Athenienses, qui præcipuē indigna-
 bantur hostē effugere, animatiq; erant ad nauigandum in
 Hellepontum, etiā per seipso, si cæteri recusassent. Eosq;
 ita est alloquutus, Et ipse multis iam huiusmodi casibus in-
 terfui, & de multo pluribus audiui talia contigisse, viros
 ad necessitatē redactos præliū instaurasse, & superiorē quā
 accepissent calamitatē emēdasse: itaq; nos, quoniā inueni-
 mus quo pacto & nosipso & Græciā tueremur, repulsā tā-
 ta hominū nube, nō insequamur eos fugiētes. Neq; enim
 nos ista effecimus, sed dii pariter & heroes, qui inuiderunt
 vnū esse virū & Asiæ regem & Europæ, qui sit impiissimus
 atq; scelestus: qui sacra perinde atq; profana habens, vtraq;

Persam e-
 nim, si inter-
 ceptus mane-
 re in Græcia
 cogeretur, mi-
 nimē quietu-
 rum. id est ali-
 quid tentatu-
 rū. quod qui-
 escenti nec
 quicquā suc-
 cessurum fo-
 ret. nec vllus
 ad sua rece-
 ptus futurus
 esset, & ex-
 citus fame pe-
 riturus foret:
 ac si aliquid
 tentaret, o-
 mnia poss.
 Vel, Fore enim
 vt Persa si in-
 tercept. &c. à
 bello non absti-
 neret.

1 Nam quū
vt antea pru-
dens habebatur,
ita etiā re
ipsa prudens
& consultus
compertus es-
set. *Vel, vt an-
tea sapiens ha-
beb.*

2 Ille Sici-
nus. cuius vi-
delicet facta
fuit modo men-
tio.

3 Sine vlla
præcipitatio-
ne. *Ad verbū,
Cum magna
quiete. Gall.
Tout à son aise.*

4 Athe nas
merito esse
magnas & o-
pulētas, quip-
pe quæ utili-
bus deab. be-
ne instructæ
essent: *vel qui-
bus dua utiles
deas suppeterēt.*
at verò And-
rios solum
inops incole-
re, duasq; in-
utiles deas
nunquam in-
sulam ipsorū
relinquere,
sed in ea gra-
tum domici-
lium semper
habere, Pau-
pertatem vi-
delicet & Im-
possibilitatē:
quæ deæ quū
Andrijs obligissent, non esse daturos pecunias.

incendit, deorūq; simulachra subuertit: qui & mare cecidit
flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscū in
præsens tempus agitur. ideoq; nunc quidē, vt & nostri ipso-
rum & nostrorū domesticorum curam geramus, & vt ipso-
rum quis ad reficiendas ædes, faciendamq; sementem ha-
beat, in Græcia maneamus, barbaro prorsus eiecto: quum
autē ver appetet, tunc in Hellepontum & Ioniam nauige-
mus. Hæc dicebat Themistocles, animo sibi apud Per-
sam subsidiū comparandi, vt siquid apud Athenienses acci-
deret aduersi sibi, haberet quō se conuerteret: prout & con-
tigit. Hæc dicenti Themistocli Athenienses, quum tamen
ab eo deciperentur, assensi sunt. 1 nam quū antea prudens
habitus fuisset, postea verò prudens ac bona consulens cō-
pertus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti erant. Ille,
vbi Athenienses ipsius sententiā probauere, misit euestigio
viros quosdā cum nauigiō ad exponenda regi mandata, ius-
sos tacere, etsi in omne tormentū deuenirent: quorū vnus
erat 2 Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Arti-
cam peruenere, ceteris apud nauigium remanentibus, ipse
ad regem ascendit, atq; ita eum alloquutus est, Themisto-
cles Neoclis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter o-
mnes socios vir optimus ac sapientissimus, misit me tibi
denuntiātū, gratia tibi inseruiendi se retinuisse Græcos, clas-
sem tuam insequendi cupidos, pontesq; qui sunt in Helle-
ponto soluendi: Itaq; nunc 3 magno cum silentio te illuc
recipias. Hac re nuntiata, isti abiire. At Græci, posteaquam
decreuerunt neq; persequendam sibi vltius barbarorum
classē, neq; nauigandum in Hellepontum ad soluendū
traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. nam
primi ex insulanis Andrij pecunias poscenti Themistocli
denegauerant, eiq; alleganti Athenienses illuc ire duobus
magnis numinibus fretos, Suadela & Necessitate, & ita si-
bi dādas utiq; esse pecunias, responderāt 4 Athenas propor-
tione magnas esse atq; felices, & dijs propitijs bene proces-
sisse. nam se ad maximam soli tenuitatē redactos, Andrio-
rumq; insulam totidem propitia numina nunquam dere-
linquere, sed semper incolere, Inopiam & Impossibilitatē:
quibus dijs obnoxios Andrios pecuniā non daturos. nun-
quam

20 quam enim Andriorum impossibilitate validiorem fore
 21 Atheniensium potentiam. Hæc illi quum respondissent,
 nec pecuniam dedissent, obsidebantur. Themistocles verò
 (' neq; enim vnquam acquirendo cessabat) ad cæteras in-
 22 sulas minacia verba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem
 nuntijs eisdemq; verbis vtens quibus apud Andrios fuerat
 23 vltus: nisi pecuniam darent quam poscerentur: exercitū se
 Græcorū illuc adducturū, & eam insulā obsessam deleturū.
 Hæc dicendo, ingentē pecuniæ vim coegit à Carystijs atq;
 etiā à Parijs: qui audito tum Andrū obsideri quòd cū Me-
 24 dis sensissent, tum Themistoclem maximo in honore in-
 ter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem
 insularum aliqua pecuniam dederit necne, affirmare ne-
 queo. reor tamē alias quoq; dedisse, non has solū. Quan-
 25 quam Carystijs ne hac quidem re contigit effugere cladē,
 vt Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deu-
 26 tarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam cæteris
 ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copiæ Xerxis illic
 aliquot post pugnam dies immorata, mouerunt in Bœo-
 27 tos eadem qua venerant via. Quippe Mardonio visum est
 simul regem præmittere, (intempestiuum enim propter
 anni tempus belligerari) simul in Thessalia satius esse hy-
 28 bernare, & deinde ineunte vere tentare Peloponnesum. Is
 vbi in Thessaliam peruenit, ibi ante omnia, decem millia
 Persarum qui immortales vocantur elegit, excepto eorum
 29 duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturum. Item
 ex alijs Persis thoracatos, & 2 mille equites: ad hæc Medo-
 30 rum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq;. Has na-
 31 tiones sibi totas desumpsit: ex alijs autem socijs paucos,
 quorum duntaxat aut 3 speciem animaduertebat, aut ali-
 quod egregium facinus cognouerat. Sed plurimos ex vna
 32 gente Persarum delegit torquatos & armillatos: secundo
 loco, Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed
 33 robore: ita vt vniuersi, triginta myriades vnā cum equiti-
 bus essent. Hoc interim tempore quo Mardonius habet
 delectum copiarum, & Xerxes circa Thessaliam agit,
 oraculum è Delphis ad Lacedæmonios venit vt Xerxem
 pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur ex eo
 34 reciperent. Mittunt igitur quamcuiuslibet Spartiatæ ca-

1 Semper e-
 nim corradē-
 dæ alicunde
 pecuniæ cu-
 pidus erat.

2 Illos mil-
 le eq.

3 Indolem.

duceatorem . Is adhuc in Theſſalia naſtus exercitum , vbi in conſpectum Xerxis venit , ita verba fecit : Rex Medorum ꝛ Lacedæmonij te & Heraclidæ qui è Sparta ſunt pœnas cædis repoſcunt , quòd regem ipſorum interemiſti dum Græciam protegit . Ad ea Xerxes cachinnos tollit : ac diu reſponſo non reddito , Hic , inquit , (monſtrato Mardonio , vt ille ei aſſiſtebat) pœnas tales dabit quales illos decent . Cauduceator hoc reſponſo accepto diſceſſit . Xerxes Mardonio in Theſſalia relicto , ipſe ad Hellespontum ire maturabat : intraque quinque & quadraginta dies ad traiectum peruenit nullam propemodum partem copiarum ducens : quæ quocunq; veniebant & ad quoscuq; homines , eorum direptis fructibus veſcebantur : vbi autem nihil fructuum reperiabant , ipſa herba , vt è ſolo germinabat : nonnulli , delibatis corticibus , & ſtriſtis frondibus arborum , tam agreſtium quàm manſuetarum , nihil omnino relinquentes . hoc autem præ fame facere cogeabantur . Quos deinde peſtilentia excipiente ac dysenteria , *id eſt torminibus* , inter viam extinguebantur . Eorum etiam nonnullos Xerxes ægrotos reliquit , iniungens ciuitatibus , vt in quaque veniebat , vti illos curarent & paſcerent : quosdam etiam in Theſſalia , & aliquot in Siri Pæoniæ , & in Macedonia : vbi ſacrum Iouis currum , quem in Græciam tendens reliquerat , reuerſus non offendit . Eum Pæones Thracibus quum dediſſent , tamen repoſcenti Xerxi dixere , vnà cum equis inter paſcendum fuiſſe abactum à Thracibus qui ſuperiora Strymonis circa fontes incolerent . Quo in loco rex Biſalteorum ac terræ Creſtonicæ Thrax facinus eximium fecit . hic & ſe volentem negauit Xerxi ſeruiturum , eoq; in edita montis Rhodopes abiit : & filiis vetuit ne aduerſus Græciam militarent . Illi patre contemptui habitò , ſiue alioqui belli libidine inſpiciundi , militauere cum Xerxe . qui poſtquam incolumes reuerterunt , omnibus pater (erant autem ſex) ob eam cauſam oculos effodit . Et iſti quidem hanc mercedem acceperunt . Perſæ autem , vbi citato itinere ad traiectum peruenere , Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum . non enim intentas iam rates inuenere , ſed tempeſtate diſſolutas . Ibi copioſiorem quàm in itinere com meatum adepti ,

nulla

1 Receptit.

nulla modestia sese reficientes, ac mutatis aquis, permul-
 ti interibant ex ijs qui de exercitu superfuerant: cæteri
 cum Xerxe Sardis peruenere. Narratur autem & alia hæc
 res, Xerxem, posteaquam Athenis profectus est ad o-
 ram super Strymonem, illinc non amplius terra iter fe-
 cisse: sed exercitu Hydarni permissso, quem ad Hellespon-
 tum deduceret, ipsum nauem Phoenissam conscendisse,
 utin Asiam se reciperet: & dum cursum tenet, à Strymo-
 nia ingenti vento fuisse exceptum: & eo vehementius
 tempestate vexatum quòd naus referta vectoribus erat,
 utpote quum super contabulationes essent frequentes
 Persæ qui cum Xerxe vehebantur. Ibi metu percussus
 regem cum clamore interrogasse gubernatorem num
 qua salute esset. Et quum ille respondisset, Here, nulla
 admodum est, nisi horum vectorum aliqua fiat abito:
 tunc Xerxem eo audito ita loquutum, Viri Persæ, nunc
 aliquis vestrum declaret se curam habere regis. in vobis
 enim videtur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, il-
 los eo adorato desilisse in mare: atque ita leuata nauis,
 Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primùm
 in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd
 regis quidem animam seruasset, aurea corona donasse:
 quòd autem multos Persarum perdidisset, decollasse. Hic
 autem alter modus qui narratur reuersionis Xerxis, haud-
 quaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum
 propter obitum Persarum. nam si id regi à gubernato-
 re dictum est, tamen ex infinitis rationibus, vel ob hanc
 vnam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fu-
 isse facturum: quin potius Persas iussurum è tabularis in-
 ventrem naus descendere, utpote qui primores Persa-
 rum essent: & remiges Phœnices, Persis numero pares,
 in mare deiecturum. Sed is (ut dictum est superius) itine-
 re pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuersus est,
 Cuius rei id quoque magno est testimonio, quòd con-
 stat Xerxem, quum rursus in Asiam reciperet se, Abde-
 ra peruenisse, adhibuisseque conuiuio Abderitas, & aci-
 nace aureo eos ac tiara auro intertexta donasse: & ut ipsi
 oppidani aiunt, illum, postquam ex Athenis retrò fugit
 (quod apud me fide caret) illic primùm zonam resoluissè: mni metu.

1 Nā si hæc
 ita Xerxi fue-
 runt à guber-
 natore dicta,
 ex decem mil-
 libus senten-
 tiam suā hac
 de re proferē
 tibus haud v-
 ntis fuerit qui
 neget regem
 hoc facturū
 fuisse: Persas
 iuss. *Ad ver-*
bum, Ex decem
millibus senten-
tiarum, vel opi-
nionum, vnam
mihirepugnan-
tem non habeo.
Ex quibus ver-
bis videat le-
etor an alium
sensum elicere
possit.

2 Et hospi-
 tij fœdus cū
 illis iniisse.
Vel, hospitij ne-
cessitudinem
cum illis con-
traxisse.

3 Ac tritemi
 auro interte-
 xta. *vel (ut a-*
lij) tritemi in-
aurata, Certe
intertexta im-
proprie hic di-
ceretur. At Val-
la magis legit
pro q. iugui.

4. Soluissè
 utliberum o-

1 Duode-
cim.

adeo fuerat terrore correptus. Sunt autem Abdera magis ad Hellepontum sita quam Strymon, atque litus ex quo nauem illum conscendisse ferunt. Cæterum Græci posteaquam Andrū expugnare nequeunt, conuersi in Carystum, vastato illorum agro rediere Salaminem. Ibi ante omnia 219 diis primitias selegerunt cum aliarum rerum, tum Phœnissarum triremium tres; quarum vna reponeretur apud Isthmum (quæ ad meam usque memoriam extabat) altera apud Sunium, tertia Aiæ illic apud Salaminem. Secundo loco prædam inter se dispartire, ex qua primitias Delphos mittere. Vnde statua effecta est longitudine cubitorum 12 decem, truncam naus partem manu sustinens: eodem in loco stans ubi Alexander Macedo aureus. Missis Delphos primitiis, Græci publicè deum percontati sunt nunquid perfectas & gratas primitias accepisset. Quibus ille respondit habere se quidem à Græcis aliis, verum non ab Æginetis: sed reposcere donum optimè nauaræ ad Salaminem operæ in pugna nauali. Id quum audissent Æginetæ, aureas stellas tres dedicauerunt, quæ super malum naus æreum stant apud angulum, proximè Croesi craterem. Post dispartitam prædam Græci ad Isthmum nauigauerunt, daturi præcipuum præmium Græcorum meritissimo, qui in hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò ubi peruentum est, duces Græci in aram Nepruni suam quisque sententiam scriptam detulere, quémnam ex omnibus primū, & quem secundū iudicaret. In ea autem suum quisque nomē inscripsit, se illum qui præstantissimus extitisset, existimans: sed in secundis partibus Themistocli adiudicandis plerique congruerunt. Ita quum singuli in primo loco singulos calculos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam reuecti, tamen Themistocles & habitus est & celebratus per vniuersam Græciam omnium Græcorum longè prudentissimus. Ipse tamen quia non fuisset honore affectus ab iis qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij & splendide exceperunt, & magnificè honorauerunt: & primas quidem partes rei bene gestæ, EVrybiadæ: solertæ verò ac dexte-

dexteritatis, Themistocli dederunt, vtrumque oleagina corona donantes. præterea hunc ¹ biga quæ apud Spartam erat præstantissima: laudatumque verbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites vocantur, discedentem ad Tegeaticos vsq; fines comitati sunt. Hunc solū ex omnibus quos nouimus hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem postquam ex Lacedæmone Athenas venit, ibi ² Timodemus vnus ex inimicis eius, aliqui non è claris viris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmoniis honores assequutum. Et quum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles, O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitanus forem, sic à Spartanis honoratus fuisset: neque tu, etsi Athenienfis. Atque hæc hæctenus. Artabazus autem Pharnacis filius, vir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Plataeensis factus illustrior, regem deducebat iis sexaginta milibus quæ sibi Mardonius delegerat: quem vbi traiectu tenus comitatus est, quum iam ille in Asia esset, regressus circa Palenen agebat, vtpote Mardonio per Thessaliam Macedoniamque hybernante, nec alias copias obire curante. Nec è sua dignitate existimabat non diripere rebelles Potidæatas, in quos casu incidisset. Etenim Potidæatæ, postquam rex præterit, & classis Persica à Salamine fugiens abiit è conspectu, à barbaris defecerant: mox aliis quoque qui Palenen incolebant rebellantibus. Tunc verò Artabazus Potidæam obsedit: & suspicatus etiam Olynthios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eam autem urbem tenebant Bottiæi qui è sinu Thermæo fuerant à Macedonibus eiectionis. Hos Artabazus postquam obsidione cepit, in paludem deductos trucidauit, urbemque administrationem Critobulo Toronæo tradidit, à genere Chalcidensium Ita Chalcidenses Olynthum obtinere. Expugnata Olyntho Artabazus Potidææ obsidendæ impensius Olyntho bat. Hoc faciens, cum Timoxeno Scionæorum incumbere de facienda proditiōe transiit, incertum mihi quonam modo ab initio neque enim traditur. ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellum aut Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum mittere vole-

¹ Curru omnium qui Spartæ erant præstantissimo. vel pulcherrimo.

² Timodemus Aphidneus. Valla autè ἀφιδνῆος omisit, aut potius non legit, quod certe suspectum etiam reddunt quæ sequuntur.

bat, eum sagittæ postremo inuoluebat, adaptatisque desuper pennis, ad locum de quo conuenerat, sagittam emittebat. Sed Timoxenus qui Potidæam prodebat, prodicionis compertus est. nam Artabazus ad conuentum locum sagittam dirigens, frustrante iactu humerum cuiusdam Potidæatæ percussit. Ad quem saucium turba (vt adsolet in bello fieri) quum concurrisset, subito reuulsa sagitta, animaduertens libellum detulit ad magistratus. aderat autem & cæterorum Pallenensium commilitiū. Perlectolibello magistratus & cognito prodicionis authore, non tamen cenluerunt Timoxenum esse plectendum, Scionæ ciuitatis gratia, ne in posterum semper Scionæi pro proditoribus haberentur. Atque hunc quidem in modum Timoxenus prodicionis manifestus fuit. Artabazum verò 220 tres iam menses obsidentem ingens æstus maris excepit, & is diutius: vnde barbari videntes locum factum lacunofum, in Pallenem concesserunt. quorum quum duæ partes permeassent eluiem, tres aliæ supererant, quas vbi pertransissent, oportebat intrare Pallenem. sed eas tanta maris æstuario inuasit quanta nunquam extiterat, vt indigenæ aiunt, quum ea frequenter illic accidat. Eorum qui nandi erant ignari intriere: qui erant gnari, eos Potidæatæ nauigiis adorti trucidauere. Huius autem æstus ac restagnationis & cladis Persarum forunt Potidæatæ hinc causam extitisse, quod isti è Persis qui sunt à mari oppressi, in templum Neptuni & eius simulachrum quod situm est in suburbanis, impiè gesserant. Hanc fuisse causam illi videntur verè dicere. Eos autem qui superauere, Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum iis qui regem reduxerunt ita est actum. Classarius autem Xerxis exercitus qui superfuerat, vbi à Salamine fugiens attingit Asiam, rege cum aliis copiis è Chersoneso Abydum traducto hyemauit apud Cumam. Idem primo statim vere Samum conuenit, vbi nonnullæ naues hyemauerant: Eius classis plerique epibatæ erant ex Persis & Medis, ducesque superuenerant, Mardontes Bagæi, & Artayntes Artachæi filius, cuius patruelis Amitres ab eodè ascitus erat istorū collega. Hi vtpote magnopere percussi, nō audebant occasum versus producere, ne vnus quidem: sed apud Samum subsiden-
tes lo-

tes Ioniam à rebellando prohibebant, trecētas naues cum Ioniis habentes. Neque expectabant fore ut Græci in Ioniam irent, sed ut sua tutari contenti essent: ducta ex hoc coniectura, quòd ipsos è Salamine fugientes non fuissent insequuti, sed libenter abcessissent. Atque ut se victos mari, ita longè superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui dum apud Samum erant, simul cōsultabant si quid mali possent facere hostibus, simul subauscultabant quoniam res Mardonij spectarent. At Græcos excitabat tum veris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. & eorum quidem exercitus pedestris nondum cogeatur: naues autem in Æginam abierant numero centum ac decem, præfecto atq; nauarcho Leutyclide, qui fuit Menaris, qui fuit Agesilai, qui fuit Hippocratidæ, qui fuit Leutychidis, qui fuit Anaxilai, qui fuit Archidami, qui fuit Anaxandridæ, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydectis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Herculis filius, ex altera ab regia familia. Hi omnes, præter duos, qui primi post Leutychidem commemorati sunt, reges Spartæ fuerunt. Atheniensium autem, duce Xanthippo Ariphronis filio, hac omni classe Æginam profecta, adueniunt eò nuntij Ionum iidem qui nuper ierant ad orandos Lacedæmonios ut Ioniam liberarent, quorum vnus fuit Herodorus Basilidis filius. Hi, septem fuerant ab initio, qui coniuratione inter se facta de trucidando Stratte Chiorum tyranno, postea conspiratione patefacta per vnum ex ipsis qui rem detulerat, cæteri qui sex erant, è Chio se subdixerunt, Spartamque se contulerunt, & tunc AÆginam, oraturi Græcos ut in Ioniam nauigarent: ægreque exoratos Delon vsque perduxere. Nam vltiora omnia Græcis formidolosa erant, cum locorum ignaris, tum plena hostium esse, & tantundem abesse Samum, quantum Hercules columnas credentibus. Contigitque id rei ut neque barbari supra Samum occidentem versus nauigare auderent, metu perterriti: neq; Græci Chiorum rogatu, orientem versus, vltra Delon. ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigare in

De mari igitur animum abiecerant, sed longè superiorem, &c. ad verbum, Circa mare igitur animo victierant. vel, animis ceciderant. Id est, De rebus igitur mari gerendis spem abiecerant.

Delon, Mardonius qui in hybernis apud Theſſaliam erat, inde mouens miſit ad oraculum quendam genere Euro-
peum, nomine Murem, iubens vt quantumcunque ſibi li-
ceret peruaderet ad oraculum conſultandum: edocuitque
quid vellet ab oraculis ſcire. Quid autem fuerit haud com-
pertum habeo. non enim memoratur: opinor autem ni-
hil aliud quàm de rebus præſentibus fuiſſe. Conſtat hunc

* Murem Le-
badeam (*Bae-
tia oppidum*)
veniſſe, &
mercede pel-
lecto quodã
indigena, ad
Trophonium
(*i. e. antrum
Trophonij*) de-
ſcendiſſe. S.

* *Μυρτιάδα*
ſignificat hic ve-
rus Oraculũ
conſulere: vt
annot. Paul.
Leop. Emend.
lib. 8, c. 1. S.

* Murem in Lebadiam veniſſe, & mercede corrupto quo-
dam indigena, Trophonium deſcendiſſe, & ad Abas Pho-
cenſium, ad oraculum: quinetiam prius Thebas adiſſe. Ibi-
que tum Apollinem Iſmenium conſuluiſſe, quòd illic,
quemadmodum in Olympia, fas eſt in templis ſciſcitari o-
raculã: tum quodam non Thebano, ſed peregrino pecunia
corrupto, in delubro Amphiarai obdormiſſe. Ideo autem
nemini Thebano licet eo in loco * vaticinum eſſe, quòd
quum Amphiaras optionem eis dediſſet vtrum mallet
vate vt ſe, an auxiliatore: Thebani ſibi auxiliatorem eum
maluerunt. eapropter nefas eſt vlli Thebano illic obdor-
miſcere. Tunc autem maximum extitiſſe miraculum, vt à
Thebanis mihi narratur: Murem Europeum, perueſtiga-
tis omnibus oraculis, iſſe etiam ad fanum Apollinis Proi.
vocatur autem id fanum ita: ſed ipſorum Thebanorum eſt, 221
ſitum ſupra paludem Copaidem, ante montem, proximè
urbem Acræphiam. Ad hoc templum poſtquam perueniſ-
ſet iſ qui Mus appellaretur, ſequutos eum tres viros publi-
cè delectos ad deſcribenda ea quæ homini reſponderen-
tur, & ſtatim antiſtitem barbata lingua uſam: & qui eos
ſubſequebantur, ſtupuiſſe audientes barbaram linguam
pro Græca. Quumque neſcirent quid in præſenti negotio
agerent, Murem Europeum pugillares ab eis quos fere-
bant abſtuliſſe, & in illis ea quæ dicerentur à propheta ex-
aſſe, eaque, vt dicebant, lingua Caria: & vbi illa ſcripſiſſet,
digreſſum in Theſſaliam abiſſe. Ea Mardonius intelligēs
quid dicerent, nuntium dehinc Athenas mittit Alexan-
dram Macedonem Amyntæ filium, tum quia in eum
propenſi erant Perſæ, (quippe cuius ſororem Gygæam A-
myntæ filiam in matrimonio habuerat Bubares vir Per-
ſes, ex qua genuerat Amyntam in Aſia, aui materni feren-
tem nomen, cui ab rege Phrygiæ data erat incolenda urbs
Ala-

• Tum quòd
affinitate cū
Perſis iun-
ctus eſſet.

Alabanda) tum quia audiebat hospitem atque munificum esse virum, Mardonius mittendum duxit: hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populum & multum & strenuum esse audiens, ¹ & qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus author extitisset. Quibus sibi conciliatis, spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam cõtigisset. nam terrestribus copiis longè sibi superior esse videbatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorum. Cui fortassis oracula illa red-dita suadebant vt Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrum hunc mittebat septimum à Perdicca, qui Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modum: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aeropus, Perdiccas, ex Argo in Illyricos profugerunt: & ex Illyriis transgressi superiorem Macedoniam, peruenierunt ad urbem Lebæam. vbi se ad mercenariam operam regi locauerunt, vnus quidem equis, alter verò bobus, minimus autem natu minutis pecoribus pascendis. ² Erant autem priscorum hominum tyrannides in re nummaria exiles, non solum populares facultates: adeo ipsi regi sua vxor coquebat cibaria. Hæc quum animaduertisset panem pueri Perdiccæ mercenarij, dum coqueretur, effici duplum quàm erat, idque semper contingere, indicauit marito. ³ Ille re audita, illico ingressus est vt ostentum cerneret, quoniam modo quid maius ex cresceret: moxque accitis mercenariis, vt à sua domo discederent imperauit. Et quum isti dicerent, ita demum se abscedere iustum esse vbi mercedem accepissent: ⁴ tunc rex mercedem nominari audiens, Hunc, inquit (solem ostendens, in deum contumeliosus) dignam

¹ Et quem cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuè auctorem extitisse credebatur.

² Erant enim olim regnæ etiam in re nummaria exilia, non solum populus. Regis autem vxor illis ipsamet farinam subigebat: sed dum coquebatur panis Perdiccæ pueri mercenarij, in duplam molem excrecebat. Quod quum semper contingeret, id marito indicauit. Dicit autem Thucydides pro Thucydides. perinde est enim ac si dixisset, Erant enim olim ipsi quoque reges pecunie inopes. Quod Herodotus subiungit necni mirum videatur quod rex ipse illos pascendis suis armentis & gregibus præfecerit. At Valla ex Enim faciens Autem, ita hoc interpretatur quod de regis vxore narratur, quasi Herodotus hoc velut argumentum illius inopia afferat: ideoque particula adeo utitur.

³ At illi, vt audiuit, statim hæc cogitatio animum subiit, vel illi in mentem venit, factum illud magnum aliquid portendere. ideoque accersitis mercenariis. Ad verbum, Portensum esse [hanc rem] & ad magnum aliquid spectare. vel tendere. At Valla errorem inceptum ab iññdi, prosequutus est in pigo.

⁴ Tunc rex, vbi mercedis mentionem fieri audiuit, sole tunc fortè per furiarium, siue caminum domum ingrediente, dixit furore correptus, At ego hanc mercedem vobis dignam rependo. ostendebat autem solem. Vel, At ego vobis hanc mercedem persoluo. id est, in mercedem. vel, pro mercede, vt iudici dicatur per appositionem. Videtur autem voluisse significare illos debere abundè magna mercedis loco dare quod saluos illos à se dimitteres.

vobis mercedem reddo. Immeabat autem in ædes per furiarium sol. Hoc audientes maiores natu Gauanes & Aeropus, stetero attoniti. at puer, Accipimus rex quæ das, præloquutus, gladio (nam gladium gerebat) circumscripsit in pavimento domus solem: circumscriptumque quum ter in sinum suum hausisset, abiit cum cæteris. ¹ Quale autem

1 At regi quidam ex eius assessoribus, quod egerat puer, & quod ille, quum omnium natu minimus esset, quæ sibi data erant accepisset, id certo consilio factum esse, renuntiavit.

Nam omni rōe (rarissimum alioqui loquendi genus) hoc videtur significare. q. d. Gallice, Et qu'il ne faisoit cela sans y avoir bien pensé.

2 Aræus.

tanquam liberatori immolant posteri illorum qui ab Argo erant: hic amnis, posteaquam eum Temenidæ transierant, ita vehemens effectus erat ut ab equitibus transiri nequirit. Temenidæ in aliam Macedoniæ plagam transgressi, habitarunt prope hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti, quibus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenum foliorum, fragrantiori odore quam cæteræ: & in quibus (ut fertur à Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mons nomine Bermius, per huius inaccessus. Hinc egressi postquam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, cæteram Macedoniam subegerunt.

Ab hoc autem Perdicca hunc in modum Alexander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander, Amyntas Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aeropus, Aeropi Philippus, Philippi ² Argæus, huius Perdiccas, qui parauit imperium. Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas venit à Mardonio missus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mardonius hæc inquit: Nuncius mihi ab rege venit in hæc verba: Atheniensibus iniurias quas mihi intulerunt omnes remitto. nunc autem Mardonio ita facito: Suam eis regionem reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suæque libertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecum fœdus inire volent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuncius quum mihi allatus sit, necesse habeo ista exequi, nisi per vos steterit. Ego verò hæc vobis duco dicenda: quid insanitis, bellum regi inferentes, cui nec vnquam præstare, nec semper obstare poteritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoque nunc de exercitu qui mecum est ³ quem si superaueritis atque viceritis, nulla vobis (si sapitis)

3 Quo si potentiores exstiteritis, eum viceritis (quod nequaquam speratis, si sapitis.)

23 pitis) spes erit, quum alius multo maior exercitus sit adfu-
 24 turus. Nolite igitur, æquiparando vos regi, priuari solo ve-
 25 stro, & pro vobis ipsis assidue discurrete. imò potius his
 26 molestiis vos explicare, quum adsit vobis pulcherrima ex-
 27 plicandi facultas, quòd ab rege prouocati vt societatem
 28 belli nobiscum ineatis citra dolum & fraudem, liberati
 29 eritis. Hæc me iussit, Athenienses, apud vos Mardonius di-
 30 cere. Ego verò de mea in vos beneuolentia nihil comme-
 31 morabo. neq; enim nunc primùm eam cognouistis. Ob-
 32 secto autem vt Mardonio morem geratis, quos animad-
 33 uerto non semper validos fore ad gerendum cum Xerxe
 34 bellum: quales si animaduernerem esse, nequaquam huc
 35 cum his mandatis venissem. Quippe regis vires supra hu-
 36 manas sunt, & manus prælonga. Quòd nisi properè as-
 37 sentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus
 38 facere volentibus, timeo vestram vicem, qui ex omnibus
 39 sociis & maximè in via habitatis, & soli semper præcipuam
 40 gladem accipitis, possidentes terram inter diuersas acies
 41 positam. Itaque inducite hoc in animum quod magno-
 42 pere est è vestra dignitate, quum rex magnus vobis Græ-
 43 corum solis iniurias remittens, cupiat effici amicus. Hæc
 44 Alexander. Quem Athenas ire ad inducendos in barbari
 45 societatem Athenienses quum audissent Lacedæmonij, id
 46 ne fieret vehementer extimuerunt, reminiscetes oracu-
 47 lorū fatale esse vt ipsi cū cæteris Dorienfibus è Pelo-
 48 pōneso eiicerentur à Medis pariter & Atheniensibus. ideoque sine
 49 mora mittendos illuc censuere legatos. Et sanè contigit
 50 vt concioni adessent Lacedæmonij. extraxerant enim A-
 51 thenienses tempus, probè scientes fore vt Lacedæmonij
 52 audirent venire à barbaro nuntium ad societatem con-
 53 trahendam. quare de industria id fecere ad declarandam
 54 Lacedæmoniis sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit
 55 Alexander, excipientes nuntij Spartanorum ita loquuti
 56 sunt. Nos verò misere Lacedæmonij oratum vos nequid
 57 noui in Græciam agatis, neque verba quæ adferuntur à
 58 barbaro admittatis: quòd id neque iustum sit vllō mo-
 59 do, neque decorum cum aliis Græcis, tum præcipuè vo-
 60 bis: Idque multis de causis. Vos enim hoc bellum exci-
 61 tastis etiam nobis inuitis, & propter imperium vestrum

1 Et semper
 de vita vestra
 periclitari.

Vos igitur po-
 tius in gratiā
 cum rege redi-
 te, quum re-
 conciliatio-
 nis pulcher-
 rima se vobis
 offerat occa-
 sio, regem ad
 hanc propen-
 sum habenti-
 bus. Inita no-
 biscum citra
 dolum & frau-
 dem societa-
 te belli, liberi
 estote.

2 Nisi igitur
 statim cū illis
 paciscamini,
 luculentas
 cōditiones
 vobis propo-
 nentibus, qui
 bus pacisci
 volunt.

3 Enimvero
 morem geri-
 te. magni e-
 nim vestra re-
 fert, regem
 magnum vo-
 bis solis Græ-
 corum iniu-
 rias condona-
 re, & amicitia
 vobiscum
 inire velle.

1 Adde quod Athenienses, qui horum omnium auctores exiterunt, primos ex Græcis iugum seruitutis subire, res est profecto intoleranda. quum præsertim vos constet semper & iam inde à priscis. *ut legatur ἡγήσασθαι δουλοσύνης.*

2 Ad rem domesticam per-tinentia.

3 Poligns. id est exornans.

4 Nihil opus sit.

5 Atque adeo nunc renuntia Mard.

6 Tu quoque ne posthac in conspectum Atheniensem venias orationem huiusmodi adferens: neque, dum in nos officiosus esse videris, *vel bene de nobis mereri*, ad committenda ne-

faria nos hortare.

7 Veritos quidem esse Lacedæmonios ne cum barbaro foedus iniremus, humanum fuit: sed tamen turpe esse videtur, vos qui sciretis qua sint animi magnitudine præditi Athenienses, eo meru correptos fuisse. quoniam neque tantum, &c. *Ut sit sensus, illum quidem timorem, humanum fuisse, id est à diffidentia quadam naturæ hominum ingenua profectum esse: non debuisse tamen ullum in illis reperire locum illam diffidentiam apud illos qui Atheniensium magnitudinem*

est decertatum, quod certamen nunc in vniuersam Græciam emanauit: cuius totius vos præcipui authores fuistis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda. quum præsertim constet Athenienses semper & iam inde à priscis temporibus vindicasse permultos homines in libertatem. Et tristem quidem conditionem vestram dolemus, quod iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus quæ dirutæ sunt caretis. quo nomine Lacedæmonij vobis ac cæteri socij spondent se vxores vestras & omnia ad bellum inutilia² proximè domesticos suos, quoad bellum hoc steterit, alturos. Neque verò vos Alexander Macedo seducat,³ commendans Mardonij orationem. facit enim quod sibi faciendum est: quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem vestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil barbaris esse neque fidum neque verum. Hæc quum nuntij dixissent, Athenienses Alexandro ita responderunt, Et ipsi cognitum habemus hoc, vires Medorum etiam atque etiam maiores esse quàm nostras, vt id⁴ nihil intersit exprobrare nobis: attamen in tutanda libertate eatenus resistemus quatenus valebimus. Vt autem societatem cum barbaro contrahamus, neque tu persuadere tentes, neque nos, si tu tentaueris, persuadebimur.⁵ Tu verò renuntia Mardonio Athenienses dicere, quoad sol eodem itinere meabit quo nunc meat, eousque se nunquam cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsaturos eum, fretos ope deorum atque heroum, quorum ille, nihil pensi habens, & templa & simulachra incendit.⁶ Tu quoque posthac cum istiusmodi oratione ne committas vt Athenis videaris, nè per speciem emolumentorum infanda nos facere suadeas. nolumus enim te ingratum quippiam ab Atheniensibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexandro responderunt, nuntiis autem Spartiatarum ista,⁷ Lacedæmonios vereri pe-

foedus

gnitio

33 fœdus ineamus cum barbaro, sanè humanum est: neque
 33 hoc verentes eos turpe est venisse, quibus mens Athenien-
 33 sium inexplorata esset: quoniam neque tantū auri vsquam
 33 gentium est, neque regio vlla specie & bonitate præstans,
 33 quam nos accipiētes, vt cum Medis sentiremus, ad traden-
 223 dam seruituti Græciam induceremur. Quod ne faciamus,
 33 etsi velimus, multa & magna nos dehortantur: primum
 33 atque idem maximum, quod deorum ædes effigiesque in-
 33 censæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis vltum ire
 33 necesse est potius quàm cum iis fœderari qui ista fecerunt:
 33 deinde, quum simus Græci eiusdem & sanguinis & lingue,
 33 quorum & sana & sacrificia communia sunt, & mores ad-
 33 similes, eorum proditores fieri Athenienses, non bene ha-
 33 beret. Ex quo, si antea nesciebatis, nūc ita accipiat, dum
 33 vel vnus Atheniensium supererit, nunquam nos conuen-
 33 tuos esse cum Xerxe. Vestram autem erga nos providen-
 33 tiam, quod consulatis nobis domo carentibus ita vt do-
 33 mesticos nostros alere velitis, gratiam habemus: & licet
 33 beneficium vestrum cumularum sit, nos tamen ita illud
 33 tolerabimus vt nihil vobis molestiæ adferamus. Quod quū
 33 ita sit, copias primo quoque tempore emittendas curate.
 33 nam (vt nos coniectamus) non diu differet barbarus in-
 33 gredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nun-
 33 tium nos nihil eorum esse facturos quæ orauit, aderit. qui
 33 antequam adsit in Attica, tempus est nos in Bœotiam au-
 33 xilio ire.

fortuna, vt alere domest. nostros velitis. 3 At vos quidem beneuolen-
 tiæ officio plenè iam defuncti estis: nos verò quibus poterimus modis nos
 sustentare pergemus, nihil vobis facessendo negotij. *Negāt enim se velle vti le-
 neficio illo quod offerunt Lacedæmonij, cuius tamen gratiam illis habeant non minus
 quàm si vterentur. Ideoq; χέως ἐκπνέειν referendum est ad id quod obrulerunt
 Lacedæmonij, quanuis non præstiterint. q. d. iam nos vobis abundè obstrinxistis, quum
 hoc beneficium in nos conferre paratos esse vos dixistis.*

gnitudinem a-
 nimi perspectā
 haberent. Sim-
 plicior tamen
 esset sensus, &
 ad verba ista
 quæ sequuntur,
 accommoda-
 tior, si μὴ πρότε-
 ρον ἰτοῦ χάριτος
 ἐμὲς αἰσθώμεν. si
 αἰχρὸς ἐκ τῆς ἐμῆς
 σοφίας iungi
 posset, eo modo
 quo dicitur κα-
 νὼς ἐμὲς αἰσθώ-
 μεν. pro ἂν ἐμῆς
 αἰσθώμεν. Sed &
 ὁμοίως, simpli-
 citer pro propo-
 sito seu mte pos-
 simus etiam for-
 tasse accipere,
 cum Valla. 1 Atque adeo
 hoc scitote si
 antea nesci-
 uistis. 2 Quod ita
 vobis prospici-
 atis quorū
 eueræ sunt

HERODOTI HALI- CARNASSEI HISTORIA- RVM LIBER NONVS, qui inscribitur CALLIOPE.

OC ab Atheniensibus reddito respon-
so Lacedæmonij Spartam reuerterunt.
Mardonius autem, posteaquam regres-
sus ad eum Alexander Atheniensem re-
sponfa indicauit, mouens è Thessalia ci-
tato agmine Athenas ire cõtendit, qua-
cunque iter faciebat, illinc viros ad bel-

¹ At Thessa-
lia duces ad-
eo nõ pœnit.
Vel, Thessalia
principes. aut
primores.

² Porro quĩ
in Bœotiam
peruenisset
exercitus.
Mardonium
adeũtes The-
bani consiliũ
illi dabāt, nul-
lum locũ illo
castris ponen-
dis opportu-
niorẽ esse di-
centes: neq;
vltius pro-
gredi eum si-
nebāt, sed ibi
confidentem
dare operam
volebāt vt Græ-
ciam vniuer-
sam sine præ-
subigeret.

lum fumens, ¹ Thessalis ducibus. Quos adeo non pœnite-
bat eorum quæ hactenus egerant, vt etiam multo studio-
sius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissæus & Xer-
xem effugientem deduxerat, & tunc Mardonium propa-
lam deducebat in Græciam. ² Mardonium autem, vbi cum
exercitu Thebas peruenit, Thebani exceperunt: suadendo-
que non sinebant progredi longius, quod negarent vllum
locum ponendis castris opportuniorem esse quàm illum,
vbi subsidens consequeretur vt omnem Græciam sine præ-
lio subigeret. Arduum enim esse vniuersis etiam homini-
bus vi subigere Græcos inter se conuenientes: quod & an-
tea cognouissent. Si verò feceris (dicebant) quod nos suade-
mus, occupabis nullo negotio validissima quæque illorum
consilia. Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in
ciuitatibus: missa pecunia Græciam ad factionem redi-
ges: hinc eos qui tecum non sentient, ad motis copiis fa-
cile expugnabis. Hæc Thebani suadebant: quibus ille ob-
temperandum non putauit, partim animi fastu, partim
acri quadam libidine Athenas iterum occupandi: præser-
tim sperans incensis per insulas ignibus declaraturum se
regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in At-
ticam contendens, quum illic Athenienses ne tunc qui-
dem inuenisset, sed plosque eorum in classe ad Salami-

niam

nem esse audiret, urbē cepit desertam, decimo mēse quān fuerat ab ipso rege capta. Eō postquam venit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Hellespontium, cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertulisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni Attica regione, & sub ipsius imperio posita. hac de causā Murichidem misit in Salaminem. Is ubi in senatum venit, Mardonij mandata exposuit. ē senatoribus Lycidas sententiam dixit, satius videri sibi esse ut ea quæ Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hæc ille dicebat siue quod pecuniam a Mardonio accepisset, siue quod id sibi probaretur. Quod simul atque audire Athenienses, tam ij qui ex concilio, quān qui extra concilium erant, indignē ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium verò Murichidem dimiserunt illæsum. Excitato de
 224 Lycida apud Salaminem rumore, & cognito quod gestum erat, Atheniensium vxores, alia aliam exhortantes atque prehendentes, vtrò domum Lycidæ adiere, hominisque vxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc autem in modum Athenienses in Salaminem transferunt: Quādiu ipsi copias ē Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tādīu hostes in Attica habuere stariua: at ubi & socij tardius segniusque agunt, & Mardonius aduentās iam esse in Bœotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus & ipsi in Salaminem traiecerunt, nuntiosque in Lacedæmonem miserunt conquestum de Lacedæmoniis, qui neglectui haberent barbarum esse Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bœotiam occurrissent: tum admonitum eorum quæ sibi, si ad eum deficere vellent, Mardonius spopondisset: tum prædictum, nisi præsidio ipsis essent, se aliquid per semet remedium inuenturos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solennia quæ vocantur Hyacinthia: quæ festa dei celebrare plurimi faciebant. ad hæc murum sibi in Isthmo extruebant, qui iam pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuntij Atheniensium Lacedæmonem venerūt, ducentes secum Megarensiū ac Platæensium

1 Iouis Græci.
2 Bœotia frustrati sumus.
*id est, spe consti-
gendi cum ho-
ste in Bœotia.*

3 Cur autem antea quidē, quum Alexander venit Athenas, tam anxie obstitere quomin⁹ Athenienses Medorū partes sequerentur, tum verò nihil de hac re solliciti fuerint, huius rei causam aliam adferre non possum quàm q. murum Isthmi extruxerant, seq; iam Atheniensem opera nil opus habere existimabāt: at quum Alexander in Atticam venit, nondum extructus erar, sed opus hoc promovebāt, Persas vehementer extimescētes. Tandem verò & respōs. & c.
*Valle imposuit vocabulū Ἰσθμὸς
q. quod iunxit cum proximè
precedentibus verbis, quum ad n. cūno se-*

legatos, ephoris aditis, ita loquuti sunt, Athenienses ad hæc nos referenda miserunt, regem Medorum cum nostram nobis regionem reddere velle, tum societatem nobiscum æquis conditionibus inire citra fraudem & dolum, tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostro arbitrio optauerimus: nos tamen pudore Græci numinis, & pro magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle, sed reculare, quamuis iniuria affectos à Græcis ac proditos. Qui, etsi non ignoremus cōducibilius esse nobis societatem inire cum Persa, quàm bellū gerere, tamen sponte nostra societatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt quæ in Græcos præstamus officia. At vos, qui tunc in omnem metum deueneratis ne pacisceremur cum Persa, posteaquam compertam habuistis sententiam nostram nequaquam prodendi Græciam, & murum quē in Isthmo inædificabatis absoluitis, nullam habetis Atheniensium rationem: & quum conueneritis nobiscum de occurrendo Persæ ad Bœotiam, desertores extitistis, pro nihilo ducētes barbarum Atticam esse ingressum. Itaq; vobis Athenienses in præsens vsque succensent quod non estis officio functi: quod superest, vt primo quoq; tempore nobiscum copias mittatis, iubent: quò barbarum in Attica (quoniam in Bœotia defecimus) excipiamus nostra in terra, vbi campus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hæc vbi accepere ephori, responsum in diem posterum distulerunt: postero die in alterum: idq; in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus vniuersi Peloponnesenses magno studio incumbentes, Isthmum muro intercludere, ad finemq; perduxere. Non ausim dicere hanc fuisse causam cur isti tantopere solliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curarent quàm vt sibi Isthmus inædificaretur, putantes nō amplius se quicquam Atheniensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam, muro quem extruebant nondum perfecto, Persas vehementer extimescebant. Tandem & responsum & exitus Spartiatarū fuit huiusmodi: Pridie quàm iam vltimum concilium fieret, vir Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maximæ inter hospites potentia, quū audis-

audisset ab ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his
 » verbis eos alloquutus est. Ita se habet, viri ephori: si Atheni-
 » enses non sentiunt nobiscum, sed cum barbaro, quamuis
 » valido muro sit Isthmus inædificatus, tamen magnæ fores
 » patefactæ sunt barbaro in Peloponnesum. Quare prius eos
 » audiat, quàm aliquid decernant quod cladem Græciæ ad-
 » ferat. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animū admit-
 » tentes ephori, confestim nihil colloquuti cum nuntiis qui à
 » ciuitatibus venerant, quinque millia Spartiatarum quum
 » adhuc nox esset dimiserūt, præposito eis Pausania Cleom-
 » broti filio. Quæ præfectura erat quidem Plistarchi Leonida
 » geniti: sed quum is puer esset, Pausanias præfectus est, qui
 » eius patruelis erat & idem tutor. nā Cleombrotus Anaxan-
 » dridæ filius, pater Pausaniæ, iam non supererat, nō diu post
 » quàm copias quæ murum extruebant in Isthmo, reduxe-
 » rat, vita functus. Reduxerat autē ab Isthmo copias Cleom-
 » brotus ob eam causam, quòd sibi inter sacrificandum ad-
 » uersus Persam sol in cœlo obscuratus esset. Elegit autē Pau-
 » sanias sibi collegam EVryanactem Doris filiu, suum gen-
 » tilem. His copiis è Sparta cum Pausania profectis, nuntij de
 » illarū profectiōe ignari, vbi dies illuxit, ephoros adeunt,
 » habentes in animo abire in suam quiq; ciuitatem. Vbi ad-
 » ierunt, ita verba fecere, Vos quidē Lacedæmonij desiden-
 » tes hic Hyacinthia agitis, ac luditis, sociis proditis: Atheni-
 » enses verò, vt à vobis læsi, & ob penuriam sociorum, ita vt
 » poterunt cū Persa transigent. Soluta autem societate vobis-
 » cū, palàm est nos, quum regis fuerimus socij, militiæ com-
 » ites futuros in quamcunq; regionem nos illi educent. Inde
 » vos disceris quidnam vobis ex ea re sit euenturum. Hæc lo-
 » quutis nuntiis Ephori iureiurando interposito dixere suas
 » se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum pere-
 » grinos. Peregrinos enim barbaros appellabāt. Hoc illi non
 » intelligentes, quid diceretur sciscitabātur. Sciscitari, & rem
 » omnem edocti atque stupefacti, quamcelerrimè abire ad
 » illos insequendos, & cum iis quinq; millia finitimorum La-
 » cedæmoniorum delecta. His Isthmum versus ire maturan-
 » tibus, Argiui, vbi primùm audiere copias è Sparta cū Pau-
 » sania profectas, præconem, quem optimum è diurnis cur-
 » soribus inuenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium:

*ratum, hoc mo-
 do, id est, ἵχθυον
 τὸ αὐτὸν ἀνέγει
 ἵππον, &c.*

*1 Emiserunt,
 septenis He-
 lotibus circa
 vnumquenq;
 collocatis.*

*Quæ verba à
 Valla hic omis-
 sa, repetuntur
 pap. 228.*

qui videlicet antea receperant se futuros impedimento quominus Spartiata egrederetur. Præco vbi Athenas peruenit, Mardonius, inquit, miserunt me Argiui nuntiarum tibi iuuentutem è Lacedæmone esse progressam, seque nec illa progredieretur præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retrò abscessit. Quo audito Mardonius iam nõ fidebat amplius perstare in Attica: vbi ideo hæcenus immoratus fuerat quòd audire cuperet ac scire quid ab Atheniensibus ageretur, neq; populans neque lædens Atticum agrum, assidue sperans fore vt secum illi paciscerentur. Quod vbi desperauit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exercitum, incensis Athenis, & siquid aut murorum aut ædium priuatarum sacrarumq; extabat, eo omni diruto atq; obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quòd neq; adequitabilis esset Attica regio, neq; si ipse male pugnasset, euadi poterat nisi per angustias, vbi à paucis trāsitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, cum ciuitatem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio & iam iter facienti perfertur nuntius properans, alium exercitum mille Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat si quo pacto hos primùm posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat Megara, præmisso equitatu qui omnem oram Megaridem incurfaret. Huc vsq; Europæ ad solem occidentem versus longissimè processit hæc Persica expeditio. Post hæc nuntius ad Mardonium venit, Græcos in Isthmo coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolæ Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Sphendaleas & illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes fouentium, vastauit: non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quòd vellet cum castra communiire, tum, si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexerit autem castra sua ab Erythræis, secundum Hysias, Platæensi tenus agro, iuxta flumen Asopum: muro communiens, sed non pro magni-

magnitudine castrorum, verum per singulas frontes dena
stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus
Phrynonis filius vir Thebanus conuiuio magnifice appa-
rato Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quin-
quaginta inuitauit. fiebat autem coena Thebis. inuitati illi
hominem sunt sequuti. Caetera quae referam, ex Therfan-
dro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni in-
ter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc coenam
ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis: nec
vtrosque seorsum discubuisse, sed in singulis lectis alter-
nos Persam & Thebanum. Secundum coenam quum po-
tioni daretur opera, Persam qui eodem thoro recumbe-
bat. Graecum ipsum interrogasse cuius esset: se vero respon-
disse Orchomenium esse: tum illum dixisse, Quoniam tu
mihimenſae consors & libaminum effectus es, volo tibi
relinquere sententiae meae monumentum, vt ipse quoque
praecius huius rei, queas tibi conſulere. Cernis hos Persas
in conuiuium acceptos, & copias quae ad flumen in castris
relictæ sunt? horum omnium paruo post tempore pau-
los cernes superstites. Et inter dicendum multas lacry-
mas Persam effudisse. Admiratumque se eam orationem,
ad illum dixisse, Nonne hæc Mardonio expedit dicere, &
iis Persis qui secundum eum in honore sunt? Et illum sub-
iecisse, Hospes, quicquid ex deo fieri oportet, id homini in-
euitabile est. nam ne credibilia quidem dicentibus crede-
re quisquam vult. Atque hæc permulti Persarum quum
sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate.
Est autem hoc in hominibus acerbissimum, eum qui mul-
tum sapit, minimè potentem esse. Hæc ego ex Orcho-
menio Therfandro audiebam, atque adeo ipsum hæc sta-
tim aliis enarrasse priusquam prælium ad Plataeas factum
est. Porro Mardonio in Boeotia statura habenti, præ-
buerunt copias caeteri circa Graeci, qui cum Medis sen-
tiebant, & ad Athenas congregati sunt, præter Pho-
cenſes. nam & isti vehementer partibus Medorum stude-
bant, non tamen voluntarij, sed coacti. Sed iudem nõ mul-
tis post diebus quam Thebas itum est, & ipsi aduenere,
mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissi-
mo. Eos Mardonius, vbi Thebas peruenere, missis equitib.

1 In sing. le-
dis binos,
Pers.

2 Nihil in po-
testate ha-
bere. Id est, Eñ
qui sapientia
magna pradi-
tus sit, vel pru-
dentia, non ha-
bere res ullas in
potestate, sed
cogi ad res eas à
quibus alioqui
eñ sua pruden-
tia dehortetur.
Alium sensum
ex tempore eli-
cere ex hoc loco
non potui.

3 Et vnà cum
eo aduersus
Athenas mo-
uerunt.

iussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit vniuersus equitatus. Vnde postea rumor exercitum Græcorum qui cum Medis erant, peruasit, Phocenses ab equitatu iaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est: quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortatur, O Phocenses, palam est hos homines certæ nos neci destinasse, accusatos (vt opinor) à Thessalis. Quare vnumquenq; vestrum oportet egregium virum esse potius quàm dedentes nos foedissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se barbaros esse inter Græcos, quibus mortē intulerunt. His suos Harmocydes hortabatur. Quos vbi cōclusere equites, inuehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis veluti emissuri: nonnulliq; emisere. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoquouersus quū sese opponerent, ibi equites digressi retrò abiire. Incertū an ad hos interficiendos rogatu Thessalorū ierint equites: & posteaquam animaduenterunt eos ad defendendum se conuertere, veriti ne ipsi vulnerarentur, ita retrò abscesserint, tanquam à Mardonio iussi: an experiri voluerint num quid isti præstantiæ haberent. Post abscessum autem equitatus, misso ad eos præcone Mardonius ita inquit, Bono estote Phocenses animo: viros enim strenuos vos esse dedistis specimen, non tales quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. non enim aut me beneficiis aut regem vincetis. Hactenus quæ circa Phocenses sunt gesta. Lacedæmonij vbi ad Isthmum venire, illic castra communiere. quod quum audirent ceteri Peloponneses, vtrique quibus meliora cordi erant, cernerentque Spartiatis egredi volentes, indignū se putauerunt à Lacedæmoniis se in exeundo superari: itaq; quū pulchrè litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt & in Eleusinem peruenerunt: vbi quum pulchra etiam fuissent exta, ire perrexerūt. Quibus Athenienses è Salamine transmittentes, in Eleusine admixti sunt. Isti posteaquam ad Erythras Bœotiz venire, cognito barbaros ad Asopum castra habere; inito de hac re consilio, eregione tetenderunt sub Citheronis radicibus. In quos Mardonius quòd in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Ma-

sistius

1 Machina-
ti sunt, vel mo-
liti.

2 Affirmare
autem nō pos-
sum an &c.

fistius (à Græcis Macisius dictus) vir apud Persas inclytus, Nysæo equo insidens, aureo fræno & aliis insignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, scæminas eos appellando. Erant fortè Megarenses ea parte collocati qua nulla alia magis oppugnari, nullaquæ magis ab equis adiri poterat: hac, impressione facta equitum, Megarenses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita, quum venit, verba fecit, Megarenses aiunt, viri socij, Nos soli excipiendis hostibus impares sumus, qui teneamus eandem in qua collocati sumus à principio stationem: ubi hætenus tametsi ægrè, tamen strenuè fortiter, quæ resistimus. nunc nisi alios nobis substituatis, scitote nos ab acie discessuros. Hæc ubi præco renuntiavit, Pausanias experiri fecit Græcos, siqui alij vtrò ad locum irent, vt Megarensis succederent. Recusantibus cæteris Athenienses suscipere hoc munus, videlicet eorū trecenti electi, quibus præerat Olympiodorus Lamponis filius. Hi fuere qui præ omnibus Græcis ad Erythræas castra habentibus instructi successere, sagittariis sibi assumptis. qui quum aliquandiu pugnassent, hic fuit pugnae exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equus Masistij, vt erat præ aliis eminens, sagitta per latus ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses circumstant: equoque prehensò, hominem sese defensantem interimunt, quum aliquandiu non potuissent. Ita enim erat armatus: scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis consertum, desuper Phœniceum paludamentum. ¹ Eius thoracem quum ferirent, nō prius aliquid profecerunt quàm quidam re animaduersa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit. Hæc autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. ac ne tum quidem quum se recipiebant, quod actum erat cognouere: sed postquam constitere, quia nemo ipsis imperabat, statim desiderauerunt ducem: cognitoq; quod gestum erat, mutuo se adhortati, omnes in hostem equos admisere, vt mortuum eriperent. Eos autem conspicati, nō iam turmatim sed vniuersos pariter irruere, cæterum exercitum in-

¹ Eius autē thoracē percutientes, nihil proficiebant: donec quidam re animaduersa &c. Id est, Sed quidā tandem re animaduersa &c.

1 Præter il-
lum.

227

clamauerunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre prælium de cadauere. at vbi præsidio venere copiarum, non amplius perstitere equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, sed alios¹ super illum è suis amiserunt. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decrevere sibi carentibus præfecto eundem ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus cum omnem exercitum, tum verò Mardonium cepit, extincti Masistij, viri secundum Mardonium honoratissimi tam apud Persas quàm apud regem: ita ut eiulatus eorum omnem Bœotiam peruaserit, & seipsum & equos & iumenta rotonderint. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Græci autem, postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plauastro impositum per stationes circumtulērunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formæ gratia. Quod ideo faciebant quia cuncti relictis stationibus ad intuemdum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Platæas descendendū, quod sibi Platæensis ager multo esset opportunior habendis castris quàm Erythræus, cum propter alia, tum propter aquandī commoditatē. Vbi visum est in eum locum & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satis abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithæronis secundū Hysias in agrum Platæensem. Eò quum peruenere, stationes nationum communierunt, proximè fontem Gargaphium, & sanum Androcratis herois, per non editos tumulos & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sanè altercatio extitit inter Tegeatas & Athenienses, utrosque se dignos qui alterum cornu tenerent arbitantes: & sua facinora præclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatæ, Hoc nos semper digni honore à socijs omnibus habiti sumus, quotiescunque à Peloponnensibus communiter in externas peregrinationes itum est, & proximè, & quondam, iam inde ex quo Heraclidæ post mortem Evrysthei sunt conati in Peloponnesum redire. quo tempore hanc dignitatem assequuti sumus ob hanc rem gestam: Posteaquam cum

» cum Achæis & Ionibus, qui tunc Peloponnesum incole-
 » bant, nos auxiliarij in Isthmum profecti consedimus ad-
 » uersus eos qui redire conabantur, tunc Hyllus orationem
 » habuit, non expedire ut uterque exercitus confligendo
 » periclitaretur: sed ut alijs acquiescentibus, secum singu-
 » lari certamine dimicaret is quem Peloponneses iudica-
 » rent e suo exercitu præstantissimum. Accepta conditio-
 » ne Peloponneses foedus in hæc verba percusserunt, Si
 » vinceret Hyllus Peloponnesum ducem, ut Heraclidæ
 » in paterna reuerterentur: sin victus esset, retrò Heracli-
 » dæ cederent, & exercitum abducerent, néve per annos
 » centum de redeundo in Peloponnesum agitent. Ab o-
 » mnibus socijs ad eam rem voluntarius electus est dux at-
 » que idem rex noster Echemus Aeropi filius, Phegei
 » nepos, qui singulari congressus certamine Hyllum in-
 » teremit. Ex quo facto nos cum alia decora inter Pelo-
 » ponnenses assequuti sumus, quæ adhuc obtinemus,
 » tum hoc, ut alteri cornu prællemus quoties commu-
 » niter itur in expeditionem. Et vobis quidem Lacedæmo-
 » nij non aduersamur, sed optionem cedimus utri cornu
 » præesse malitis: alteri verò cornu ut præsimus nobis ven-
 » dicamus, quemadmodum vsque fecimus ad hoc tem-
 » pus. Etiam verò citra hoc factum quod narrauimus, A-
 » theniensibus sumus digniores qui hanc dignitatem ob-
 » tineamus: quippe qui prospere & multa vobiscum viri
 » Spartiatæ certamina decertauimus, & multa cum alijs.
 » Quo fit ut æquius sit nos alterum cornu tenere quàm
 » Athenienses: à quibus non tales gestæ res sunt quales
 » nobis, neque recentes neque vetustæ. Hæc Tegeatæ.
 » Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses. Etsi
 » scimus has copias pugnandi cum barbaro non altercan-
 » di gratia esse contractas, tamen quoniam Tegeata re-
 » ferre constituit præclara facinora tum vetusta tum no-
 » ua, quæ per omne tempus utrique fecerunt: necesse ha-
 » bemus & nos exponere apud vos unde nobis patrium sit,
 » qui semper egregij fuimus, esse primos potius quàm
 » Arcadibus, Heraclidas, quorum ducem isti apud I-
 » sthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus,
 » eiectiones prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycenæorum

i Bonam o-
 peram naua-
 tibus.

seruitutem fugientes adibant: & EVrysthei iniuriam vnâ ce
cum eisdem pugnando propulsauius, victoriaq; potiti ce
sumus de ijs qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea ce
Argiuos, qui aduersus Thebas cum Polynice militauerant, ce
vita defunctos & insepultos, ducta in Cadmeos expeditio- ce
ne à nobis receptos & in nostra terra apud Eleusinem hu- ce
matos fuisse dicimus. Iam verò nostrum præclarum faci- ce
nus extat etiam in Amazonidas, quæ à flumine Thermo- ce
donte aliquando in nostrâ terram excurrere. Ac ne in he- ce
roum quidem laboribus qui ad Troiam bellauerunt, fui- ce

1 Qui enim
tunc strenui
fuerunt, fieri
possit ut nunc
sint ignaui:
& qui tunc i-
gnaui, fieri
possit ut nunc
sint fortio-
res. De rebus
igitur olim
gestis, *vel, de
nata igitur
olim opera, hæc
dixisse sit sa-
tis.*

2 Pro oi ἀρ-
χαι εὐχόμενοι
hunc legisse su-
spicor oi ἀρχαί
εὐχόμενοι, quæ
lectio, non illa,
mihi probatur.

3 Delegerat
autem Spar-
tiatæ Tegea-
tas qui iuxta
ipso starent,
& honoris &
virtut.

4 Impetra-
uerant autem
à Pausania ut
sibi adstarent
trecenti Po-
tid.

mus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horum fa- ce
cere mentionem. 1 etenim siue qui tunc egregij fuerunt, nunc ce
instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt, satis ce
sit de rebus priscis ista dixisse. Ut nullæ autem res aliæ no- ce
bis gestæ sint, (quæ multæ & præclarissimæ sunt, præut 228
quorumcunq; aliorum Græcorum) certè ob rem in Ma- ce
rathone à nobis gestam digni sumus qui hoc decus & alia ce
insuper obrineamus: qui soli Græcorum per nos cum Per- ce
sa dimicauimus, & rem tantam aggressi, victores euasi- ce
mus, sex & quadraginta nationibus superatis. quo solo no- ce
mine digni sumus ut hunc loci honorem consequamur. ce
Verum non decet in hac rerum conditione de loci digni- ce
tate contendere: vbicunq; & iuxta quoscunq; vobis Lace- ce
dæmonij videbitur appositissimum nos stare, illuc euntes ce
obtemperabimus. Vbicunq; enim loci nos collocati fue- ce
rimus, conabimur strenui existere. itaq; ducite nos, tanquā ce
vobis parituros. Hæc quum pro sua parte dixissent Athe- ce
nienſes, cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit
digniores qui cornu tenerent Athenienſes quàm Arcades.
Ita Athenienſes Tegeatis superiores habuere cornu. Mox
hunc in modum instructi sunt & qui superuenere Græco-
rum, 2 & qui à principio venerant: Dextrum cornu tene-
bant Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque
millia erant Spartiatarum, quos custodiebant leuiter ar-
mata trigintaquinq; millia seruorum, septenis seruis circa
singulos Spartiatas collocatis. 3 Applicauerant autem sibi
Spartiatae, & honoris & virtutis ergo, Tegeatas numero
mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Co-
rinthiorum quinque millia. 4 Præter hos inueniebantur apud
Pausa-

Pausaniam stantes trecenti Potidæatæ eorū qui ex Pallene erāt. Iuxta hos stabant Arcadum Orchomeniorū sexcenti: iuxta hos Sicyoniorū tria millia. Hos sequebantur Epidauriorū octingenti: super hos locati erant Trœzenij mille. iuxta Trœzenios ¹ totidē Lepræatæ. post hos Mycenæorū & Tirynthiorū quadringenti. Secundum hos, mille Phliasij: dehinc Hermionenſes trecenti. iuxta Hermionenſes, Eretrienſium & Styreorum sexcenti. iuxta hos, Chalcidenſium quadringenti. post hos, Ampraciatarum quingenti. post eos, Leucadiorum & Anaſtoriorum octingenti. Hos sequebantur Pallenenſium qui ſunt ex Cephalenia, ducenti. post hos inſtructi Æginetarum quingenti. iuxta hos Megarenſium tria millia, quos sequebantur Plataænſium sexcenti. Vltimi & ijdem primi stabant Athenienſes, læuum tenentes cornu, octo millia, duce Ariſtide Lyſimachi filio. Hi omnes, præter eos qui ſepteni circa ſingulos Spartanos stabant, fuerūt numero triginta octo millia & ſeptingenti, omnes grauis armaturæ, aduerſus barbarum contracti. Leuiter verò armati, triginta quinque millia, ſepteni circa ſingulos Spartiatas collocati, quorum vnusquique ad pugnandum erat inſtructus. ² Circa cæteros autem Lacedæmonios ac Græcos ſinguli ferme leuiter armati numero trigintaquatuor millia quingenti. Summa igitur totius leuis armaturæ, quæ pugnare poſſet, ³ ſexaginta millia quingenti. Totus autem Græcus exercitus qui ad Plataæas conuenit pugnæ aptus, tam leuis quàm grauis armaturæ, fuit vndecim myriades, minus mille & octingentis, *id eſt centum octo millia ducentis*. Sed numerum vndecim myriadum expleuere Theſpienſes, qui aderant ad mille & octingentos, qui nec ipſi arma habebant. Et hi quidem Græci ad flumen Aſopum caſtra diſtributi communierant. Barbari verò qui cum Mardonio erant, poſteaquam Maſiſtiū luxerunt, cognito Græcos apud Plataæas eſſe, & ipſi ad Aſopum qui illac fluit, ita ſunt eregione à Mardonio collocati: Aduerſus quidem Lacedæmonios Perſæ, qui quia numero antecedeabant, eorum acies quæ multæ erant, vſque ad Tegeatas opponebantur: ita vt quod robuſtiſſimū in exer-

¹ Ducenti Lepræatæ.

² Reliquorum autē Lacedæmoniorum & Græcorum milites leuiter armati erāt trigintaquatuor millia quingenti, vt pote viro vno vnusquemque circumſiſtente. *Id eſt, Ita quidem rationē huius numeri inueniundo, vt reliquos Lacedæmonios & Græcos vnū habuiſſe ſe virū ſibi adſtātem ſingulos dicamus, nō ſeptem, vt Spartiatas. Dixit autē ſic, id eſt pro ſic, id eſt, ut modo dixerat ſic, id eſt, in illa. Quod & ipſum Valla potius quàm per nominatiuū, ver- tiſſe ita debuit Vipote ſeptenis, circa ſingulos Spartiatas collocatis. Vel, Vipote ſeptenis vnusquemque Spart. circumſiſtentibus.*

³ Sexaginta nouem millia.

nam inter ſex myriades (quæ ſexaginta millia efficiunt) & innotatū dicitur (id eſt quingenti) interiectum eſt & tria χιλιάδες, quæ Valla fortasſe in ſuo exempl. non habuit.

¹ Illos mil-
le Phoc.

² Sed partes
etiam Græco
rum nonnul-
li ex illis fo-
uebant, qui
in loca Par-
nassio vicina
se receperāt:
ē quibus ex-
currētes Mar-
donij exerci-
tus & Græ-
cos qui cum
eo erant age-
bant ac fere-
bant. i. diri-
piebant.

³ Hæc sunt
nomina nati-
onum à Mar-
donio in acie
instructarū,
earum quidē
quæ quā am-
plissimæ es-
sent, celebra-
rimæ erant,
maximiq; fi-
ebant. Sed &
ex alijs nati-
onibus aliqui
immixti illis
erant, Phry-
gum & Thra-
cum, & Mys-
& Pæonum.

⁴ Et Ægy-
ptiorum Her-
motybies &
Calasiries,
qui vocantur
Ensisiferi. qui
soli ex Ægy-
ptijs sunt ad
pugnam apti. hos autem ē nauibus quibus
huc apud Phalerum esset,

citu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmius,
id contra Tegeatas esset. Hæc faciebat Mardonius The-
banorum indicio atque admonitu. Iuxta Persas autem
idem collocavit Medos, ut ex aduerso essent Corinthijs &
Potidæatis & Orchomenijs & Sicyonijs. Post Medos col-
locavit Bactrios ex aduerso Epidauriorum & Trœzenio-
rum & Lepræatarum ac Tirynthiorum, Mycenæorumq;
& Phliasiorum. Secundum Bactrios collocavit Indos ex
aduerso Hermionensium & Eretrieorum Styreorumque
& Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Am-
praciatis, & Anactorijs, & Leucadijs, & Pallenensibus, &
Æginetis. Post Sacas posuit ex aduerso Atheniensium Pla-
tæensiumq; ac Megarensium, Bœotos & Locros & Me-
lienses & Thessalos, & ¹ mille Phocensium. Non enim
Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, ² sed eo-
rum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Parnassum de-
prehensi, & illinc profecti deduxerant comitatique fue-
rant Mardonij copias pariter & Græcorum qui cum illo
erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thes-
saliamque accolat. ³ Hæ nationes à Mardonio in aciem in-
structæ erant maximè celebres maximeque insignes, &
præcipuè mentione dignæ: necnon cæterarum quoque ²²⁹
gentium viri memoratu digni, cum aliarum, tum Phry-
gum, Mysorum, Thracum, Pæonum. Quinetiam Æthio-
pum ⁴ & Ægyptiorum qui Hermotybies & Calasiries no-
minantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Ægyptijs pugna-
ces: à Mardonio, quum adhuc esset in Phalero, ē nauibus
in quibus epibatæ erant, in terram translati. nō enim cum
pedestribus copijs, quæ cum Xerxe Athenas ierant, Ægy-
ptij censi fuerant. Barbarorum igitur (ut etiam superius
ostensum est) triginta myriades fuere: Græcorum verò
Mardonij auxiliatorum, nemo numerum (neq; enim nu-
merari fuerant) nouit. Ut autem coniectura colligilicet,
ad quinque myriades fuisse coniecto. Tot ex aduerso instru-
cti fuere pedites: equitatus verò seorsum erat collocatus. Ita
dispositi nationatim manipulatimq;, vtrique postero die sa-
crificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamenus An-
pugnam apti. hos autem ē nauibus quibus
huc apud Phalerum esset,

tiochi

tiuchi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem & ex genere Iamideorum Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultanti varicinium apud Delphos de prole respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas è certaminibus reportaturum. oraculo non intellecto Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas victorias adepturus. quūq; se exercebat in quinq; certaminibus, in vno, dum currit Olympia, venit in cōtentionem victoriæ cum Hieronymo Andrio. Lacedæmonij autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere vt vnà cum Heraclidis bellorum dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatis plurimi facere ipsius amicitia, abnuebat: quod negaret se alio pretio id facturum quàm si Spartiatà se ciuem facerēt, omnia iura ciuitatis impertientes. Id Spartiatæ quū audissent, ab initio ferentes indignè, oraculū missum omnino fecerunt: tandē imminente hoc ingenti Persici exercitus metu, annuebāt, impertireq; homini volebant. Eos iste immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentū: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatā eadem conditione qua & ipse fieret. Hoc autē dicens imitabatur (vt coniectare licet) Melampodem, regnum pariter & ciuitatē deposcens. Etenim Melampus quum ab Argiuis mercede cōduceretur è Pylo ad compescendū morbum furoris mulierum Argiuarū, deposcebat pro mercede dimidium regni. reculantibus id Argiuis atq; digressis, quū plures è mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus poposcerat daturi reuerterunt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ vellent, nisi & fratri suo Bianti tertiā partē regni donassent. Argiui in arctum redacti hoc quoq; annuerunt. Ita Spartiatæ Tisameno, quo maiore in modum egebant, prorsus assenserunt: & concessu istorū Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinq; maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinq; autem certamina hæc fuere: Vnum & id primum hoc quod pugnatum est ad Platæas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atq; Argiuis: tertium, quod in Dipænsi-

bus cum vniuersis Arcadibus præter Mantineos : quartum quod cum Messeniis ad Isthmum : vltimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc autem vltimum peractum fuit quinque certaminum. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Græcis in agro Platænsi : & apud Græcos quidem pulchrè litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam capesserent. Mardonio autem capessendæ pugnae auido non extitere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. nam is quoque Græcis sacrificiis utebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatæ quum cepissent, in vincula coniecerant morte affecturi, vt à quo multa intoleranda perpassi fuissent. Ille in hac calamitate positus, vtpote pro anima sollicitus, & qui ante mortem multa ac tristitia foret passurus, rem perpetravit fide maiorem. nam vt erat ligneis atq; ferratis ¹ soleis vinctus, ferro quod illatū fuit potitus, cōfestim excogitauit opus omnium quæ nos nouimus animosissimū. ² Commentus enim quatione reliquū pedis educeretur, præcidit sibi dimidiū pedē. hoc acto, quamuis ab excubitoribus obseruaretur, tamē sūbruto muro profugit Tegeā versus, noctu iter faciens, interdiu syluis se abdens atq; immorās, vt trinoctio Tegeam peruenerit, Lacedæmonijs eum passim perscrutātibus, admirantibusq; magnopere hominis audaciam, cuius dimidiatum pedem iacentē cernerent, ipsum inuenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam, quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transfugit. Sanato vulnere & ligneo pede ascito, ex professo Lacedæmonijs hostis exitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedæmonios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verūm hic Hegesistrati interitus posterior rebus Platænsibus fuit. Tunc autem is à Mardonio nō exigua summa conductus, cupide sacrificabat cum in Lacedæmonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam, neq; ipsis Persis, neque Græcis qui cum illis erant, (habebant enim & Græci suum haruspicem quendā Leucadium Hippomachū) ³ quumq;

¹ Sunt qui castā interpretentur.

² Pedis enim extremā partem resecuit, quum prius ad reliquam educēdam dimensus spatium esset.

³ Quumq; subingredirentur Græci, & eorum numerus crederet.

dilaberentur multi Græci, suasis Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus ut exitus Cithæronis custodiendos curaret, quod diceret ¹ assidue Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures deprehendisse. Iam autē dies octo abierant positis eregione castris, quum iste Mardonio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitarum mittit ad ingressus Cithæronis qui Platæas ferunt: quæ Bœotij Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra peruenere. nacti enim ingredientia campum quingenta iumenta quæ commeatum è Peloponneso ad exercitum subuehebant, diripiunt: & eos qui iumenta sequebantur, immisericorditer trucidant, neque iumentis neque hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum cæteris quæ eripuerant, ad Mardonium sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam laceessere volentibus. nam etsi Asopo tenus barbari processerant irritandi Græcos gratia, neutri ramen sibi transeundum statuebant. equitatus modò Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia afficiebat: quia Thebani, utpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, & assidue prouehantur usque ad prælium: deinde excipientes Persæ pariter ac Medi præcipue præclara facinora edebant. His amplius ad decem usque dies nihil est actum. ² at ubi undecimus dies illuxit, quum & Græci multo plures efficerentur ad Platæas castris eregione positis, & Mardonius stationem grauaretur, ibi venere in colloquium Mardonius Gobryæ & Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos Persarum virtutis expertæ. quorum consultantium hæc fuere sententiæ: Artabazi quidem, expediens esse contractis quamprimum copiis ire ad mœnia Thebana, quod multum rei frumentariæ ipsi, multumq; pabuli iumentis compararent: atque ibi confidentes per otium rem conficerent, videlicet quum multum auri tum signati tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos mitterent, eos præcipue qui ciuitatibus præficerent. fore enim ut illi suam traderent libertatem: ne-

¹ Subingredi quotidie Græcos, & forte ut ipse multos interciperet. Iam autem d.

² Quum autem iam undecimus ageretur dies ex quo castra castris opposuerant, & valde aus fuisset Græcorum numerus, necnon Mardonius stationem illam grauare ferret, ibi venere in colloq.

que oportere pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quæ istius sententia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mardonij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse quam Græcorum exercitum, & satius primo quoque tempore configere, quam committere ut plures quam coacti erant Græci cogerentur. Hegesistrati verò auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quinimo Persarum more seruatō debere configere. Mardonio ita opus facto esse censenti nemo contradicebat qui, ubi sententia sua vicit, accitis cohortium præfectis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eam nanque erat summa imperij, non penes Artabazum) percontabatur num aliquod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quod ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod scirent, inquit ipse Mardonius, Quoniam vos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, utpote bene cognitam habens. Est oraculum, Persis fatale esse ut in Græciam profecti diripiant templum quod Delphis est, utque direpto templo omnes intereant. Quocirca, quum hoc sciamus, neque diripere conabimur, neque adibimus templum, ob hanc causam interitum deitaturi. quo nomine quicumque vestrum bene Persis volunt, voluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc loquutus, secundo loco signum dedit ut omnia apparerent, & corpora curarent, veluti sub lucis exortu prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse, sed Illyrijs & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id verò hoc fuisse,

i Apparent, & singula ordine disponerent.

*Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
Barbarica Graiis acies clamore corbunt.
Hic multi occumbent defuncti munere Vita,
Quando sagittiferis aderit lux Glisima Medis.*

Hæc ego atq; alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluvius autem Thermodon Tanagram ac Glisantem interfuit. Insequenti nocte quam Mardonius de oculis

tulis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubitores dispositi fuere. Eius noctis quum multum processisset, conticiniumq; in exercitu esset & tempus concubium, tunc Alexander Amyntæ filius, dux & idem rex Macedonũ, ad excubias Atheniensium adequitauit, efflagitauitq; suos ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, pleriq; remanserunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquirunt quendã equo aduectum esse è castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Atheniensium duces, velle se in colloquium illorum venire. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum sequuti sunt. quos Alexander, ubi venere, his verbis alloquutus est, Viri Athenienses, hæc ego vobis verba pro deposito trado, necui efferatis nisi Pausaniæ: ne ob id me perditum eatis. Quod haudquaquam dicerem nisi de vniuersa Græcia sollicitus essem: quippe qui vetusta origine Græcus sum, nec vellem videre Græciam pro libera seruientem. Itaque vos certiores facio, Mardonium atque exercitũ litare non posse, alioqui olim iam conflicturũ fuisse. Is nunc sacrificia valere sinere constituit, & ubi primum illuxerit, vobiscũ configere: extimescens admodũ (quantũ ego coniicio) ne plures ad copias vestras accedant. Ad hæc vos parati estote. Quod si differet Mardonius, nec cõmittere certamẽ, vos perseuerate hic manere: ad paucos enim dies eis suppeditat cõmeatus. Quod si hoc bellum vobis ex sententiã finietur, debet aliquis vestrũ reminisci mei meq; liberationis, qui Græcorũ causa rem adeo temerariam, libenter tamẽ feci, ut ad vos consiliũ Mardonij deferrem: ne barbari ex improviso vos adorirentur. Ego autẽ sum Alexander Macedo. Hæc loquutus Alexander, ad exercitum se recepit ad suamq; stationem. Duces Atheniensium ad cornu dextrum profecti, quæ ab Alexandro audierant Pausaniæ retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductus, Quoniam, inquit, sub auroram prælium fieri, expedit vos Athenienses stare in acie aduersus Persas vobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathone pugnaueritis: nos verò qui eorum sumus inexperti atq; ignari, (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra vobis oppositos Bæotos & Thessalos: quorum sumus ex-

1 Ex libera factam seruã. vel, in seruutũ redactam.

2 Periculofam.

3 Vos quidẽ Athenienses in acie stare aduersus Persas necesse est, nos autẽ aduersus Bæotos & eos qui vobis oppositi sunt Græcos. idq; hac de causa quod Medos eorumq; pugnam noueritis, ex prælio apud Marathone gesto: nos verò viros hosce incognitos habeamus. nullus enim Spartanorum Medorũ periculum fecit, at Bæotos & Thessalos experti sumus. Itaq; sumpt. arm.

i Pro cele-
britate ve-
stra. Id est, ut
consentaneum
est illi fama
qua de vestra
fortitudine spar-
sa est.

i Nihil tale
vos dicere cō-
perimus, sed
pot.

petri, horum Græcorum gratia. Itaq; opus est sumptis ar-
mis vos in hoc dextrum, nos in sinistrum cornu transire. ^{cc}
Ad hæc ita respondere Athenienses, Nobis quoque olim ^{cc}
iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduer- ^{cc}
sus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere quod vos ^{cc}
dicere occupastis: sed verebatur ne non grata esset vobis ^{cc}
oratio. nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentio- ^{cc}
nem, & nobis iucunda oratio est, & parati sumus istud ex- ^{cc}
sequi. Vbi hoc vtrisque complacitum est, & loca permu- ^{cc}
tauerunt, sub auroram rem aduertentes Bœoti ad Mardo- ^{cc}
nium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplò & ipse ^{cc}
conatus est Persas contra Lacedæmonios transferre. Pau- ^{cc}
sanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, ^{cc}
rursus in dextrum cornu Spartiatis reducit. At vbi Mar- ^{cc}
donius & ipse suos in sinistrum reduxit, & acies pristino in ^{cc}
loco steteret, misso caduceatore ad Spartiatis ita inquit, La- ^{cc}
cedæmonij, vos verò fama fert omnium qui istic sunt ef- ^{cc}
se præstantissimos, qui neque è bello fugiatis, neque ordi- ^{cc}
nes deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut i- ^{cc}
psi occumbatis. Horum nihil admodum veri est. quippe ^{cc}
antequam manus conferantur, vos cernimus fugientes, ^{cc}
aciemq; deferentes, & relegato Atheniensibus periculo, ^{cc}
consistentes ex aduerso nostrorum seruorum: quod neuti- ^{cc}
quam est factū præstantium virorū. Ex quo plurimum de ^{cc}
vobis nos fefellit opinio, quos expectamus¹ ex nominis ^{cc}
gloria missuros vestra sponte caduceatorem nos prouoca- ^{cc}
tum, quod cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes, ^{cc}
pugnare velletis. At² nihil tale inuenimus quale ferebatur, ^{cc}
sed potius esse vos metu perterritos. Nunc igitur quoniā ^{cc}
ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus: ut quandoqui- ^{cc}
dē vos inter Græcos præstātissimi esse existimamini, & nos ^{cc}
inter barbaros, dimicemus totidem vtriq; numero, & si vi- ^{cc}
perimus, sed deatur ut cæteri quoq; iridem, & illi postmodum pugnent: ^{cc}
sin hoc non videatur, sed satis esse nos solos decernere, nos ^{cc}
soli decernamus, & vtri è nobis vicerint, ij totum exerci- ^{cc}
tum vicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, quum ali- ^{cc}
quandiu expectasset, nemine quippiam respondente, re- ^{cc}
trò abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiore in modum ^{cc}
letatus, & frigida victoria clatus, equitarum in Græcos im- ^{cc}
misit.

232 misit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exerci-
 tum perturbabant, iaculis sagittisq; incessentes, qui quum
 essent hippotoxotæ, *id est equites sagittarii*, cominus pu-
 gnare¹ insueti, fontem Gargaphium, vnde cunctus Græ-
 corum aquabatur exercitus, confuderunt obstruxeruntq;. *1 Sequitur
est lectio quæ
& in quibusdā
vet. cod. habe-
tur, ἀμφοῖν προ-
σώπον.*
 Eum iuxta fontem soli Lacedæmonij stationem habebāt:
 ceteri Græci, vt quiq; stationes habebant, maius minúsve
 procul illinc aberant. Et erat quidem Asopus in propinquo:
 sed aquari ex eo ab equitibus missilibusq; prohibiti, ita ad
 fontem pergebant. hunc in modum aqua exercitus exutus
 quum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorum
 tum his tum alijs de causis frequentes ad Pausaniam in
 dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status,
 tamen ob id præcipuè angebantur quòd iam re frumen-
 taria deficiebantur, quum ipsorum serui in Peloponnesum
 missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quomi-
 nus ad castra reuerterentur. De hoc autem deliberanti-
 bus ducibus visum est, si Persæ eo die supersederent com-
 mittere prælium, esse eundem in insulam quæ ab Asopo
 & à fonte Gargaphio, vbi castra habebant, decem stadijs
 aberat, ante oppidum Platæense sita in continente, hunc in
 modum: Fluvius supernè è Cithærone delabens in cam-
 pum, diuortia facit: rursusq; intercapedine trium ferme
 stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est
 Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc
 locum Græci transire decreuerant, vt & affatim aquæ ad
 vsum haberent, neq; ab equitatu, sicuti quum ex aduerso
 erant, infestarentur. Et decreuerant transire secunda no-
 ctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persæ, inse-
 quente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum
 ad eum locum ventum esset vbi Asopi filia Oeroe diuor-
 tio aquarum è Cithærone cingitur, mitterent sub noctem
 dimidium copiarum in Cithæronem ad recipienda serui-
 tia quæ frumentatum concesserant. erant enim illa in Ci-
 thærone interclusa. Hæc vbi statuerunt, totum illum
 diem incessente equitatu immensum laborem pertule-
 runt. Sub exitū diei digressis equitibus ea noctis hora qua
 de abeundo conuenerat, pleriq; sumptis vtenilibus absces-
 serunt,² non habentes in animo quem ad locum vt irent effugientes.

conuenerant. Nonnulli, ut moueri cœptum est, iter Plataensem ad urbem intendunt, cupidi equitatum effugere in templumque Iunonis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gargaphio viginti stadiis distans. Quò ubi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, præcepit & ipse Lacedæmoniis ut sumptis armis irent quâ cæteri præcederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniæ cæteri præfecti parati quum essent, Amôpharétus Poliadæ filius tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum¹ peregrinos neq; vltro dedecoraturum esse Spartam: quin etiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori interfuisset. Pausanias autem & EVryanax cum indignè ferentes non parère sibi illum, tum indignius cohortem Pitanetem relictum iri tribuno repugnante: quòd erat futurum si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quæ cum aliis Græcis constituisent: hoc reputantes substituerunt cum Laconicis copiis, conabanturque persuadere homini non id facto opus esse. & alij quidem hortabantur² solum Amompharetum à Lacedæmoniis ac Tegeatis relinquere. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque ubi exercitus mouere cœpit, equitem è suis miserunt speculatum nunquid Spartiatæ tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent: sciscitatumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primos tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum EVryanacte & Pausania, ne Lacedæmonios qui soli remanebant, in periculum traheret, necdum persuaderibus, donec ventum est adiurgia, interuenit præco Atheniensis, Amôphareto inter altercandum sumente ambabus manibus saxum, & illud ante pedes Pausaniæ ponente, ac dicente, se illo calculo sententiæ suæ calculum dare, non fugiendos esse peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad præconem Atheniensem, qui iussus erat percontantem,

¹ Id est barbaros, ut ipse Herodotus antea docuit, pag. 225. sed & paulo post rursus exponit.

² Amompharetum, qui solus ex Lacedæmoniis & Tegeatis remanserat.

tem, respondit, vt illis referret præsentē rerum suarū statū, obsecrans eos vt ad sese venirent, & de discessu eadē quæ ipsi agerent. Præcone ad Athenienses reuerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus Pausanias moratus, dato signo cæteros omnes Lacedæmonios, Tegeatis sequentibus, per edita abduxit, ratus Amompharetum non deserturum alios: prout & contigit. ² Horum itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Lacedæmonij prærupta occupauerant & Cithæronis radices, metu equitatus, ipsi deorsum ad campū deflexere. Amompharetus autem, non credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam, circuire eos qui manebant, ne desererent ordinem. At vbi ij qui cum Pausania erant iam abibant, tunc ratus è disciplina militari se deserui, sumptis armis cohortem suam lento gradu ducere ad agmen, quod decem circiter stadia progressum ad amnem Moloentem, in loco qui dicitur Argiopius (vbi situm est templum Cereris Eleusiniæ) substitit, oppetiens Amomphareti cohortem, eo consilio vt si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retrò ad hominē suppetias iret. Itaque & Amompharetus cum suis ad cæteros peruenit, & omnis barbarorum equitatus ingruerat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexisset locum vbi superioribus diebus habuerant Græci castra, vacuum, admissis equis assidue insequi pergens, illos adeprus vrgebat. Mardonius quoque cognito hostium nocturno abitu, inspecto quæ loco deserto, accitis Thorace Larissæo & fratribus eius EVrypylo & Thrasydio, inquit, Filij Aleuæ quidnam dicetis adhuc, quum hæc deserta cernatis à Lacedæmoniis quos negabatis vos finitimi ex acie fugere, sed viros summos esse in re bellica? qui & prius (vt omnes vidimus) locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt. ² Proripuerunt autem, quia illos necesse erat cum ijs prælio decernere qui non falsò sunt hominum præstantissimi. vnde nullius esse se pretij, inter Græcos, & ipsos nullius pretij viros, ostenderunt. Cæterum vobis Persarum inexpertis, sanequàm ignoscebam, laudantibus istos vobis expertos: Artabazum autem vehementius ad-

1 Athenienses autē acie instructa, contrarium Lacedæmoniis iter tenuerūt. Lac. enim prærupt. occup. & Cith. radices metu equitatus, at ipsi deors.

2 Atque (vt declararunt posteaquam illis necesse f. c. ijs pr. d. qui non f. sunt h. præstantissimi) quum ipsi nullius pretij essent inter Græcos, nullius pretij viros se ostentabant.

mirabar formidare Lacedæmonios, & præformidine sententiam dicere ignauissimam, expedire ex his castris nos
 1 Quæ ipse in urbem Thebanorum concedere obsidendos. 1 quam
 quoq; rex ex sententiam rex antea aliunde quàm ex me audiet. Sed de
 me audiet. hoc aliàs dicitur. Nunc autem istis ita facientibus non est

2 Nullo de-
 lectu, nulloq;
 ordine v. ing.
 Vel, Inordinate
 & confusè.

3 Athenien-
 ses ad ferèdas
 suppetias ire
 non possent.
 quod enim
 obiectū erat,
 negotium il-
 lis faceſſebat.

remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent
 pœnas eorum quæ in Persas perpetrarunt. Hæc loquut-
 tus, Persas Asopo transmissis cursim ducit contra Græco-
 rum agmen, tanquam fugam capeſſentium: Lacedæmo-
 niosque solos ac Tegeatas adeptus est. nam Athenienses
 transuersis tramitibus subter prærupta in planū digressos
 non cernebat. Cæteri autē barbarorum agminum præfe-
 cti Persas mouentes ad Græcos insequendos conspiciari,
 sublati & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; ma-
 turantes, 2 nulla diligentia, nullo ordine viam ingressi. Et
 isti quidem cum vociferatione ac tumultu instabant Græ-
 cis, tanquam excepturi. Pausanias autem, ubi equitatu præ-
 mi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret,
 Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, vt aut
 libera Græcia sit aut seruituti obnoxia, proditi sumus à so-
 ciis noctu elapsis & nos Lacedæmonij & vos Athenienses:
 quod reliquum est, ita nobis videretur esse faciendū, vt quàm
 strenuissimè possumus nosmetipsos defensantes, mutuo
 fimus auxilio. Ac si quidem in vos priores imperum dedis-
 set equitatus, è nostra dignitate erat & Tegeatarum qui
 nobiscum Græciam non prodiderunt, subsidio vobis veni-
 re: nunc, quoniā totus in nos equitatus contendit, debetis
 vos ad partem maximè laborantem suppetias ferre. Quod
 si vobis aliquo discrimine occupatis fas nos est subsidio
 venire saltem hoc gratificamini nobis vt sagittarios mitta-
 tis: quos agnoscimus longè omnium qui in hoc bello sunt
 promtissimos esse ad nos exaudiendos. Hæc ubi audie-
 re Athenienses, quum mouerent ad ferendā strenuè opem
 & iam aduentarent, ibi in eos ij Græci qui partes regias se-
 quebantur, ex aduerso instructi inuadunt. Quo factum
 est vt 3 Athenienses ab iis vrgentibus auxilium ferre non
 possent, ægrè admodum id ferentes. Ita destituti Lacedæ-
 monij, numero cum leui armatura quinquaginta millia,
 & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nulquam ab La-
 cedæ-

cedæmoniis dirimebantur) sacrificauerunt tanquam conflic-
turi cum Mardonio præsentibusque copiis. & quum li-
tare non potuissent, multi eorum interea cadebant, mul-
to plures vulnerabantur. Conferis enim gerris Persæ in-
gentem vim sagittarum emittebant, adeo instanter ut¹ sa-
ragentibus Spartiatis, & quia litare non poterant, respi-
ciens ad templum Iunonis Platzænsium, Pausanias, im-
plorauerit deam, obsecraueritque ne spes sua ipsos omnino
frustraretur. Adhuc eo deam his verbis inuocante, Tegea-
tæ prius exurgentes in barbaros tendunt: statimque post
Pausaniæ preces sacrificantibus Lacedæmoniis exta pul-
chra extitere: qui aliquanto post & ipsi in Persæ eunt. Per-
sæ omissis arcubus ex aduerso sterere. Ad quorum gerra
primum pugna atrox commissæ est iuxta ipsum Cereris
templum, eaque pertinax, donec ad propulsiõnem ventum
est. Siquidem barbari prehensantes lanceas confringe-
bant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant
& imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi deni plu-
resve aut pauciores in singulos irruebant, tamen quia con-
fusi incidebant, à Spartiatis conficiebantur. Mardonius
qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille dele-
234 ctis Persarum præstantissimis stipatus erat, ea maxime
parte hostem urgebat. qui quamdiu superfuit, tamdiu Per-
sæ resistentes seseque defensantes strauere multos Lacedæ-
moniorum. Postea verò quàm Mardonius, & agmen
quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum de-
mum alij quoque terga verrentes cessere Lacedæmoniis,
2 quorum plerisque officiebat vestis armis vacans. inermes
enim cum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis
Leonidæ de Mardonio peracta est, secundum oraculum
Spartiatis redditum: & victoria omnium quas vnquam
nouimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti
filius, Anaxandridæ nepos. Huius autem superiora maio-
rum nomina in Leonida recensui. Illius enim iidem qui &
Pausaniæ maiores fuere. Oppetiit autem Mardonius sub
Aimnesto, viro inter Spartiatis eximio: qui aliquãdiu post
bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Ste-
nyclerum cum omnibus Messeniis quibuscumque erat bellum
confluxit, vbi ipse & trecenti illi occubuerunt. Ad Platzas

1 Quæ pre-
meretur Spar-
tiatæ.

2 Plurimū
enim illis Per-
sæ officieb.

autem Persæ postquam à Lacedæmoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, & ad murum ligneum quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet autè me admiratio, quum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne vnum quidem Persarum visum esse intrasse factum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (siquid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine Anactorium concremauerant. Hactenus pugna hæc gesta est. Artabazus autem Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege in Græcia, quiq; multis verbis pugnam dissuadens nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit. Is, quod sibi non placerent quæ à Mardonio fiebant, eos quibus præerat (præerat autem non paruis copiis, sed ad quadraginta vsque millia hominum) ducebat instructos, dum prælium fiebat, quid futurum è prælio esset probè intelligens, iusseratq; omnes ire confertos quacunque ipse duceret, & quâ viderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugæ se dedit nõ ligneum murum versus, aut Thebana mœnia, sed ad Phocenses, animo celeritimè perueniendi ad Hellsponum. & hi quidem horsum iter intenderunt. Cæteris autem Græcis qui stabant à regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Bœori tamen per diu cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis ij qui cum Medis sentiebant, hi non parum strenuos se præstiterunt: qui nolentes vtrò ignauiter agere, ita dimicauerunt vt trecenti primores eorum ac fortissimus quisque illic sub Atheniensibus occubuerint. Vbi autem & isti terga dederunt, non quò Persæ & alia multitudo, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut non expectauerat, sed Thebas versus fugerunt. Omnem autem rem pependisse à Persis, (quanquam & ipsorum quidam, antequam cum hoste congredierentur, fugæ se mandauerunt) apud me fidem facit, quòd ad Persas intuebantur: atque ita cuncti illis victis fugam capefferunt, præter equitatum cum alium, tum Bœotorum: qui hactenus profuit fugientibus, vt alli-

1. Quæ nec cum quoquâ pugnauerat, nec vllum egregium facinus ediderat.

2. Quòd quum Persas fugientes vidissent, ita demum omnes fugæ se dederunt, præter equit.

ut assidue adhaerens hosti, arceret eum ab amicis quos Græci insequabantur. Insequabantur enim Græci victores, urgendo Xerxianos atque interficiendo. Inter hunc tumultum nuntiatur Græcis qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos vincere. Ea re audita, Corinthij, Megareses & Phliasij nullo ordine eunt: Corinthij rectà per colles quâ itur ad Cereris templum: alibi per campum, quæ planissima viarum erat. Quos iam hosti propinquos nullo ordine irruere conspiciari Thebani equites, quorum præfectus erat Asopodorus Timandri filius, equos in illos incitauerunt, eosque adorti sexcentos strauerunt: cæteros ad Cithæronem usque persequuti, terga ceciderunt. Est isti quidem Megareses atque Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ cæteraque multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres, antequam Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis consensu quam commodissime possunt murum præstruunt. ex quo subeuntibus mox Lacedæmoniis, acrior exitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modò sese barbari defensasabant, sed etiam Lacedæmoniis antecellebant, utpote ignatis murorum oppugnandorum: ut verò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugnatioque exitit, eaque per magno temporis spatio: sed tandem virtute & pertinacia Athenienses murum transcenderunt, subrueruntque. atque ea parte se Græci infuderunt,¹ quorū Tegeatæ introiere principes: iidemque tentorium Mardonij diripuerunt, & ex eo cum alia, tum verò equorum præsepe Mardonii ex ære totum, spectatu dignum: quod præsepe Mardonij Tegeatæ in templo Alexæ Mineræ reposuerunt. nam cætera quæ cepere, in v-

235 num cum cæterorum Græcorum præda contulerunt. Pro-
ruto muro barbari non amplius cateruam cogere, nemo
strenuitatis memor esse, videlicet oppressi intra exiguum
tempus, & tot myriadibus interceptis exterriti.² Quos tãto
studio Græci trucidabant ut ex triginta myriadiabus (ex-
ceptis quatuor, cum quibus Artabazus aufugit) ne tria qui-
dem millia hominum cædi superfuerint. E Lacedæmoniis
autem qui Spartani essent, vnus & ³ triginta sunt o-
mnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Atheniensium,

¹ Ex quibus
primi Teg-
introiere.

² Quos ad-
eo facile erat
Græcis truci-
dare ut ex
trig.

³ Nonaginta.

duo & quinquaginta. Porro inter barbaros strenuissimi extiterunt, è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Saccæ, è viris verò, Mardonius: inter Græcos autem cum Tegeatæ Atheniensesque multum eminuērunt, tum multo plus Lacedæmonij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quòd omnes hi eos qui sibi oblati sunt, vicerunt: Lacedæmonij verò quòd robustissimum fuit hostilis exercitus superauerunt. Quorum longè præstantissimus extitit mea sententia Aristodemus,¹ is qui solus trecentorum, quòd ex Thermopylis euasisset, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc nauauere operam Posidonius & Philocyon & Amompharetus Spartiata. Quamquam quum sermo haberetur quisnam præstantissimus extitisset, ij Spartiatæ qui adfuere, censuerunt Aristodemum, etsi præclara facinora edidit, tamen ad eluendam eam quam contraxerat inuidiam, ordinem deseruisse, & propalam mori voluisse: Posidonium verò, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto præstabiliorem virum. verum id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiere, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quòd ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt qui ad Platæas nobilissimi extitere. nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum² præstantior venerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorum. Hic, quum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera ictus est: & quum aliis pugnantibus ipse exportaretur, sese morientem miserabatur, ad Aimnestum virum Platæensem inquiring, non sibi dolere quòd pro Græcia periret, sed quòd nihil manu vsus esset, nullamque operam nauasset dignam & se & sua cupiditate nauandi. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eurychidis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt (vt ipsi Athenienses aiunt) in omne æuum fructuosam. siquidem quum olim ad inuestigandam Helenam Tyndaridæ cum magnis copiis oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eiicerent, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & (vt quidam volunt) ipse Deceleus, tum dolore contumeliæ quæ Theseo fieret, tum metu totius Athe-

¹ Vide *suprà*,
pag. 200.

² Formosior.

Atheniensium soli, ne vastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam, eosque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex facto Decelen-
 sibus permansit ad hanc usque memoriam in Sparta im-
 munitas vestigalium, & dignitas praesidendi: adeo quidem
 ut bello quod multis postea annis inter Athenienses atque
 Peloponneses gestum est, Lacedaemonij quum ceteram
 Atticam popularentur, à Decelea temperauerint. Ex hoc
 populo ortus Sophanes, & praeclarissime inter Athenien-
 ses nauata opera, ancipiti sermone celebratur: vno, fertur
 gestasse ferream ancoram è balteo thoracis catena alli-
 gatam, quam, quoties aduentantibus hostibus propinquus
 erat, obiciebat, ne illi irruentes, ipsum ex ordine summo-
 uere possent: rursus eisdem in fugam se vertentibus, re-
 sumpta ancora ita fugientes insequabatur. Altero sermo-
 ne à superiori differente fertur gestasse ancoram non fer-
 ream ex balteo alligatam, sed insignitam in scuto, quod
 nunquam quiescens, assidue rotabatur. Extat & alterum
 Sophanis praeclarum facinus, quod obsidentibus Aegi-
 nam Atheniensibus, Eurybiadem virum Argium quin-
 que certaminum victorem ex prouocatione interemit.
 Sed aliquanto post hoc bellum in quo vir egregius exti-
 tit, dum Atheniensium vnà cum Leagro Glauconis filio
 dux esset, & de metallis aureis decertaret, contigit ut sub
 Edonibus apud Daton. occumberet. Post barbarorum
 stragem ad Platæas editam, transfugit illuc ad Græcos
 mulier quædam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Tea-
 spis viri Persæ: hæc quum accepisset Persas fusos esse, Græ-
 cos victores, tum multo auro ornata, inter ancillas & i-
 psas ornatas, cum veste speciosissima, carpento aduenit:
 ex eoque descendens pergit ad Lacedaemonios adhuc in
 cæde occupatos: & intuita Pausaniam illa omnia admini-
 strantem, agnouit hominem, cuius & nomen iam pridem
 & patriam didicerat. Eius genua amplectens, Spartæ rex,
 inquit, libera me supplicem captiuitatis seruitute, quam et-
 iam hoc facto demeritus es quod istos extinxisti neque
 dæmonum neque deorum respectum habentes. Equidem
 genere sum Coa, Hegetoridæ Antagoræ filia, quam vi ra-
 ptam ex Co vir Perses habuit. Huic respondens Pausanias,

Tum quod Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex, tum quia
 supplex, tum multa loqueris vera. nam filia es Hegetoridæ Coi, mihi in-
 ter omnes qui illa circa loca incolunt hospitii summi. Hæc
 quod sis (si modo vera loqueris) Hege-
 toridæ Coi fi- loquutus, eam impræsentiarum ephoris qui aderant com-
 mendauit: postmodum in Aeginam, quò illa voluit, du-
 cendam curauit. Post huius mulieris digressum continuò
 mihi maior Mantinei superuenerunt re iam confecta: qui se animad-
 uertentes venisse serò ad pugnam, magnæ iacturæ loco id
 quàm cum alio quoquam sibi esse putauerunt, sed idoneos se esse ad sumendas de i-
 psis pœnas dixere. Itaque cognito, Medos qui cum Artabazo erant, fugè se mandasse, eos in Thessaliam vsque per-
 circum illa loca habitanti- sequuti sunt, etli verantibus Lacedæmoniis, insequi fugien-
 um, hospitij tes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio multau-
 necessitudo erant, eos in Thessaliam vsque per-
 intercedit. sequuti sunt, etli verantibus Lacedæmoniis, insequi fugien-
 Tum eo nomine tes. Iidem postea domum reuersi, duces suos exilio multau-
 quod sis sup- uerunt. Post Mantineos aduenere Elei, qui itidem vt Man-
 plex, & ideo in- tinei magno id sibi detrimento existimantes, domum re-
 molabilis, gressi sunt, suosque & ipsi duces exilio multau-
 erunt. Hac-
 tenus de Mantineis & Eleis. Erat autem apud Platæas in
 exercitu Aeginetarum è primoribus Lampon Pythæi fi-
 lius, qui Pausaniam adiens, infandissima vsus est oratione,
 inquit, Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitu-
 dine & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt vt liberata Græ-
 cia, omnes quos nouimus Græcos gloria supergredereris.
 quod superest in hac re, agas ita vt & tu maiore fama cele-
 breris, & aliquis barbarorum posthac caueat nefanda faci-
 nora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ apud Ther-
 mopylas interempti reciso capite Mardonius ac Xerxes
 truncum in crucem sustulerunt: quibus si vicem reddes,
 laudem nancisceris primùm ab omnibus Spartiatis, secun-
 do loco ab vniuersis Græcis. siquidem suffixo Mardonio,
 Leonidam patrum tuum fueris vltus. Hæc Lampon, gra-
 tiam se initurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui re-
 spondens Pausanias, Tuam, inquit, hospes Aegineta, bene-
 uolentiam atque prouidentiam amplector: tamen ab equi-
 tate iudicadi deerras. nam & me & patriam quos in altum
 extulisti ob hæc gesta, ad nihilum redigis, quum suades
 mihi sauire in mortuum, aisque me auditurum melius si
 istud fecero. quod barbaros decet potius facere quàm Græ-
 cos, quodque in illis exprobramus. quare ego neque Aegi-
 netis, neque iis quibus ista probantur assentior: contem-
 tusque

10 tusque sum Spartiatas placere vt honestè agam, honestè
11 que dicam. Leonidæ autem, cui me iubes parentare, affir-
12 mo & ipsi & cæteris qui apud Thermopylas occubuerunt,
13 magnificè esse parentatum, innumerabilibus horum fu-
14 neribus. Tu verò posthac ad istud consulendum ne me ad-
15 ieris: quod tibi impune esse, loco beneficij ponas. Hoc quū
16 ille audisset, abiit. Pausanias autem edicto proposito nequis
de præda quid tangeret, iussit¹ seruos omnem comporta-
re pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tentoria au-
ro & argento referta, lectosq; auro & argento constratos:
crateras etiam aureas, phialasq; & alia vasa potoria, nec-
non saccos super plaustra, interlucentibus intus inclusis ex
auro & argento lebetibus. Quinetiam è cætorum cadaue-
ribus exuebāt armillas & torques & acinaces aureos. Nam
varij generis vestimenta nullius momenti habebantur, ea-
rumque rerum multum furto subtrahentes serui Æginetis
venundabant, multum, quod occultare non poterant, re-
præsentabant. vnde principium extitit ingentium diuitia-
rum Æginetis, vtpote aurum à seruis pro ære mercantibus.
Collata autem pecuniâ decimam selegerunt, ex qua tū deo
qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistēs super
tricipiti ex ære colubro, proximè aram: tum deo qui est in
Olympia, æreus decem cubitorum Iupiter: tum deo qui est
apud Isthmum, æreus septem cubitorum Neptunus. Hæc
parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quis-
que merito accipientes: itemque pallacas Persarum, &
aurum & argentum & reliquam pecuniam, cum iumen-
tis. Quæ autem peculiariter data sint iis qui optimam o-
peram nauauerant ad Platæas, refertur à nemine, data ta-
men fuisse arbitror: certè Pausaniæ sunt ex omnibus de-
na, & ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis,
camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quo-
que acta esse: Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem ap-
paratum suum ex auro argentoque & peripetasmatis
Mardonio reliquisse, & Pausaniam dum cum apparatum
vidit, iussisse pistores & coquos cœnam sibi vti Mardo-
nio instruere. quod quum illi fecissent, tum Pausaniam le-
ctos intuentem aureos argenteosque³ probè instratos,
mensas etiam aureas ac argenteas, magnificumque cœnæ

1 Helotes,
quod erat pecu-
liare servorum
Lacedam. no-
men. quod &
paulo post & a-
liis variis locis
observandum.

2 Aulæis, secundum quosdam.

3 Vallam ap-
paret verba
que in vulg. e-
dit. desunt le-
gisse, videlicet
ἰσχυρισμῶν, ἡ
ἡγεμονίᾳ χρο-
νίας ἡ ἀρρετί-
ας, quæ & in no-
stris vet. cod.
habentur

1 Quum autem hæc cœna instructa longo intervallo ab illa superaretur, ibi eund. cachin.

2 At Mardonij cadauer postridie quam ille occubuit, ex oculis summotum fuit: sed à quo: id verò mihi certò compertum non est.

3 Tegeatæ verò seorsum à Lacedæmoniis omnes suos confertos humauerunt. Athenienses quoque suos vno eodemque in loco, & Megarenses, & Phliasij &c. ut quæ id sit quod de Tegeatis per ælium significauit: quod reddidi confertos, accipiens pro in eundem locum coacervatos.

Potest tamen quæ ita etiam accipit (& fortasse melius) ut commune fuerit Atheniensibus, Megarensibus & Phliasij sepulchrum. 4 πλήρεις videtur ex sequentibus exponendum à ναοί. q. d. Atque horum quidem omnium sepulchra vacua non fuerunt, sed in iis cadauera verè condita fuerunt. Quod autem ad reliquorum attinet sepulchra quæ Platæis visuntur, hos ego accepi, quòd abfuisse à pugna puderet, singulos aggeres communes excitasse, postea

apparatum, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris vt Laconicam instruerent cœnam. Id quum illi ex spatio multum distante fecissent, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisque, vbi conuenerunt, inter ostendendum vtriusque cœnæ apparatus dixisse, Viri Græci, hac ego vos de causa conuocui, quòd volebam vobis amentiam Medorum ducis ostendere; qui quum talem vitam duceret, ad nos subigendos venit qui tam miserè victitamus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore complures Plataensium repererunt loculos auri argenti que & aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, vt quum eorum ossa comportarent vnum in locum Plataenses, inuentum sit caput nullam futuram habens, sed ex vno osse solidum: item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex vno osse vniuersos tam molares quàm cæteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum. Postero die quum Mardonij cadauer non exstaret, incertum à quibus hominibus subtractum. audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte Mardonij filio accepisse. Sed quis curam suscepit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire, habet tamen huius rei non nihil famæ Dionysiosophanes vir Ephesius. Mardonius quidem hoc modo tumulatus est. Græci verò, posteaquam prædâ disperserunt, cæsos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij, tribus sepulchris effectis, in eorum vno sacerdotes, è quibus fuere Posidonius & Amompharetus & Philocyon & Callicrates: in altero reliquos Spartiata, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. Tegeatæ verò & Athenienses suos vtrique promiscuè condiderunt: necnon Megarenses atque Phliasij suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepul-

sepulchra fuerunt plena. Nam aliorum sepulchra quæ ad
 Platæas ostenduntur, ea sunt (quantum ego accipio) ab iis
 excitata qui erubescabant se à pugna abfuisse, quum serò
 superuenissent. Quippe tumulus illic visitur qui dicitur Æ-
 ginetarum: quem ego audio decem post hanc pugnam
 annis rogatu Æginetarum à Cleade AVtodici filio viro
 Platæensi illorum hospite excitatum fuisse. Græcis sta-
 tim à cæsorum humatione in agro Platæensi, inito consi-
 lio visum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos
 qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem &
 Attaginum, qui principes factionis extitissent: & ni eos
 dedidissent, non prius ab vrbe discedendum quàm eam e-
 uertissent. Hoc vbi decreuere, vndecimo à pugna die mo-
 uentes obsedere Thebanos, iussos dedere quos diximus vi-
 ros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum popula-
 bantur, murumq; adoriebantur. Quibus ab agro vastan-
 do non discedentibus, vicesimo die Timegenides ad po-
 pulares ita inquit, Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita
 constitutū est, non prius abscedere ab oppugnatione The-
 barum quàm aut eas expugnauerint, aut nos dedideritis,
 absit vt nostra causa Thebanus ager amplius vexetur: sed
 siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecu-
 nias eis è publico demus: (nam & publicè cum Medis sensi-
 mus: non autè nos soli.) siue reuera deposcentes nos urbem
 obsident, nos ipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum
 Thebani sanè probè & opportunè loquutum arbitrantur,
 euestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, velle se vi-
 ros dedere. Ea re inter eos cōuentra, Attaginus ex vrbe pro-
 fugit: cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit,
 negans pueros factionis Medicæ esse participes. Cæteri
 quos Thebani dedidere, ipsi quidem putabant se crimen
 refuturos, ac pecunia elapsuros: Pausanias autem hoc ip-
 sum suspicans fore, vbi illos accepit, dimissis omnibus
 sociorum copiis, Corinthū deductos supplicio affecit. Hæc

rorum ratio-
 nem habentes.
 Ibi enim est
 Æginetarum
 quod vocatur
 sepulchrum à
 Cleade AVto-
 dici filio, illo-
 rum hospite,
 eorum toga-
 tu decem etiā
 post annis (vt
 audio) extru-
 ctū. *Observan-
 dum est autem
 χόματα dicere,
 non τάφους, eo
 quod illi quidē
 pro sepulchris
 ea vellent ha-
 beri, (vnde dicit
 καλέσμενος τά-
 φος, q. d. καλέ-
 σμενος τάφους ἐκ
 τῶν ἰδῶν. χόματα
 δὲ μύρον) at re-
 uera sepulchra
 non essent, sed
 aggeres tan-
 tum sepulchra
 simulantes, siue
 imitantes, quos
 inquam pro se-
 pulchris haberi
 vellent, non à
 sua ætatis ho-
 minibus (vt pote
 quibus cognita
 fraud esset) sed
 à posteris. Ideo
 illud τῶν ἐκχα-
 τέρων σίρρα*

videtur verò Posterorum rationem habentes, vel, Posterorum ratione habita. Ne-
 que enim placet interpretari In posterorum gratiam: quod illos in hanc opinionem ad-
 ducere, esset illis imponere, non autem gratificari. Potest tamen simplicius verti, Id fa-
 cientes propter posteros. At Valla alium quem verba ferre non possunt sensum sequen-
 tem, vertit, Quum serò superuenissent.

hactenus quæ ad Platæas & ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, ut è Platæis fugiens porro se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio inuitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Platæas gestæ. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnæ referret, aditurum se vitæ discrimen cum suo exercitu: fore enim ut omnes cognita re ipsum adorirentur: hæc considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiâ, & tunc ad Thessalos ita loquutus est, Equidem, viri Thessali, maturo (ut cernitis) quam celerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendum. Mardonius autem ipse cum suo exercitu aderit, nostris vestigiis insistens, cui hospitium & officium præstare. hæc enim vos in tempus præstitisse non poenitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Thessaliam Macedoniamque agebat, rectà Thraciam versus, tanquam verè properans: ac regionem mediterraneam præciciens, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui vel à Thracibus obtruncati fuerant, vel quòd fame atque labore fuerant enecti. Ex Byzantio nauigius transmisit in Asiam. Hunc in modum iste rediit. Quo autem die ad Platæas pugnatum est à Persis, ea die contigit hoc apud Mycalen Ionæ geri: quum apud Delon Græci considerent, ij qui vnà cum Leutychide Lacedæmonio nauibus venerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon Thrasyclei & Athenagoras Archestraditæ & Hegesistratus Aristagoræ filius, missi à Samiis clam Persis ac tyrânno Theomestore Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi quum audierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa & varia: Fore enim ut si tantummodo viderent hos Iones, à Persis deficerent, nec barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen fore ut non aliam prædam talem isti reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat ut Græcos Græci liberarent, vlciscerenturque barbarum. quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Siquid verò apud hos suspicionis subesset ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se ut in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur cum

cum Leutyichides, (sive omnis gratia volens audire no-
 men, sive casu, id deo agente) Samie hospes, quod est tibi
 nomen? Ille respondet, Hegeſistrato. Leutyichides interpel-
 lara reliqua eius oratione, siquam instituerat, Accipio, in-
 quit, pro augurio Hegeſistratum. Hospes Samie, effice tu
 ut nauigemus, data nobis per te & istos qui tecum sunt fi-
 de, Samios promptos fore ad ineundam nobiscum socie-
 tatem. Hæc loquutus, & rem pariter exequi aggressus est.
 nam quum Samij exemplo fidem interposito etiam iure-
 iurando dedissent de sua societate cum Græcis, Leutyichi-
 des dimissis domum cæteris legatis, iussit eū cuius nomen
 pro augurio acceperat, secum nauigare. Græci cum illic di-
 em commorati, poſtridie pulchrè litauere, haruspice Dei-
 phono EVenij filio Apolloniata, ex Apollonia quæ est in
 sinu Ionico. Huius patri EVenio res huiusmodi contigit:
 Sunt in hac Apollonia sacræ Solis oues, quæ interdum secun-
 dum flumen pascuntur quod è monte Lacmone per Apol-
 loniatem agrum fluit in mare iuxta Oricum portum. no-
 ctu autem eas stabulantes in antro, non procul ab vrbe,
 custodiunt delecti viri, diuitiis & genere inter populares
 suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo
 quodam Apolloniatae eas oues permagni faciant. Ibi EV-
 enius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas oues
 non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum
 lupi oues circiter sexaginta trucidarunt. Id ubi iste animadu-
 uertit, rem suppressit, nemini quæ aperuit, habens in animo
 totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatae ubi ac-
 ceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) addu-
 ctum in iudicium EVenium condemnauerunt ut, quia vi-
 giliam edormisset, visu priuaretur. Quem posteaquam ex-
 cæcauerunt, mox eis neque pecora sacrificabant, neque hu-
 mus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis
 *pecora & in Dodona & in Delphis. Interrogati prophe-
 tæ de causa mali præsentis, responderunt causam esse quia
 custodem sacrarum ouium EVenium iniquè luminibus
 orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultio-
 ne cessaturos quàm ei satisfecissent de iis quæ in eum per-
 petrassent, prout ipse sibi suo arbitrio satisfactum puta-
 ret. His perfectis, daturus se EVenio tale donum, quod

*1. Addit nega-
 tionem quam
 vulg. edit. non
 habetur.*

** Interpres læ-
 git πρὸς τὰς: sed
 verior scriptu-
 ra est πρὸς τὰς,
 id est oracula:
 ut monuit
 Paul. Leop. E-
 mend. lib. 3, c. 1.*

habentem plerique hominum putarent beatum. Hæc Apolloniatis sunt reddita oracula. Quæ Apolloniata silentio suppressantes, quibusdam è ciuibus exequenda delegauerunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: EVenium in statione sedentem adeunt, ei que assidentes aliis de rebus, verba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam multam optaret si eam vellent pendere Apolloniata. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium quod in vrbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non inensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset EVenius, tum ij qui ei assidebant, excipientes, EVeni, inquit, hanc tibi satisfactionem Apolloniata pro ereptis oculis tibi rependunt, ex oraculo eis reddito. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At ciues ea prædia à dominis mercati, huic illa quæ optarat dedere: qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, vnde celebratissimus euasit. Huius EVenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthiis exercitui vaticinabatur. Quamquam illud quoque audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitum, quod se filium EVenij, cuius non esset, nuncuparet. Cæterum postquam litauere Græci, classem è Delo Samum versus soluerunt: & quum Samum applicuissent, ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparantes. Eorum cursum ad se esse Persæ audientes, & ipsi cæteras naues ad continentem reducunt, præter Phoenissas, quas abire permiserant. non enim censebant pugnam naualem sibi esse capeffendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem autem ideo nauigabant vt essent sub suo pediatu, qui apud Mycalen agebat, præcepto Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum & specie & statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persicæ classis, subductisque nauibus, munita valli circumdare, in illarum suumque præsidium.

Hoc

Hoc inito consilio, profecti sunt ad Botnienfium templum Mycales, præteruecti ad Gasonem & Scolopoen-tem, ubi Cereris Eleusiniæ cernitur templum, quod Philistius Paficlis filius condidit, sectans Neleum Codri filium qui ad coloniam Mileti locandam veniebat. Ibi subductas naues munimento circumdederunt: & è saxis stipitibusq; mirium arborum, quas ipsi exciderunt, & circum munitiones depastis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi & victoria potituri. in vtrunque enim casum ratione inita sese apparabant. Hos abiisse in continentem postquam accepere Græci, tanquam eos barbari effugissent, ægè ferebant, incerti quid agerent, retròne se reciperent, an tenderent in Hellepontum. Tandem neutrum horum visum est esse faciendum, sed porro eundem in cōtinentem. præparatis igitur ad pugnam naualem tabulatis, aliisque quibuscunque opus erat, ad Mycalen nauigant: & quum proximè castris hostium fuere, neminem ex aduerso obuiam ferri vident, sed naues intra murum subductas, & magnam vim peditatus pro littore dispositam. Ibi primum Leutychides nauem littori applicans quam maximè appropinquare poterat, Iones per præconem compellabat, in-

„ quiens, Viri Iones, quicumque è vobis me exauditis, intelli-

„ gite quæ dico. nihil enim horum quæ vobis mando intel-

„ ligent Persæ. Vbi pugnam conseruerimus, debetis ante o-

„ mnia reminisci libertatis. deinde tesserae Hebes. Atque hoc

„ qui è vobis non audit, ab eo qui audit discat. Huius autem

facti eadem mens fuit quæ Themistoclis ad Artemisium: quòd videlicet hæc verba, si laterent barbaros, inductura ad obsequendum Iones essent: sin delata ad barbaros, redditura eis Græcos suspectos. His per Leutychidem admonitis, secundo loco Græci naues littori admovent, & ex illis in littus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes quum cernerent Persæ, & scirent Samios fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cum Græcis. Quippe Samij exceptos circa Atticam Athenienses à Xerxe, & illuc classe barbarorum deuectos, redemerant omnes, Athenasque cum viatico remiserant. Quo nomine non in minimam suspicionem venerant, quòd quingenta hominum capita hostium Xerxis liberaissent. Præ-

terea Mileſiis, tanquam maximè locorum gnaris, Perſæ imperant vt compita quę ad cacumina Mycales ferunt cuſtodiant: eo conſilio facientes id, vt Mileſij ab exercitu abeſſent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum nouarum molituri videbantur, ſi facultatem naſti eſſent, Perſæ ſibi præcauerunt. Iidem facta ex gerris teſtudine ſeſe conſtipauerant. Græci, vbi inſtructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus aduolauit iñ vniuerſum exercitum rumor, caduceum quę ſupra fluctus poſitum apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos ferebatur, Gręcos acie in Bœotia ſuperſaſſe Mardonij copias. Multis autem ſignis res quę diuinitus fiunt, declarantur. eſt tunc eodem die contigit vtraque clades, ea quę ad Platęas accepta, & quę ad Mycalen accipienda erat, fama quę huc ad Gręcos venit, reddidit eos multo ferociores, & ad ſubẽndum vltro periculum alacriores. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, vt ad vtranque pugnam fuerint Cereris Eleuſinię templa. nam apud ipſum Cereris ſanum (vt à me ſuperius demonſtratum eſt) in agro Platęenſi pugna commiſſa eſt, & item in Mycale iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: vt non ab re venerit ad iſtos fama victorię Pauſanię atque Gręcorum. nam pugna ad Platęas diluculo diei geſta eſt, apud Mycalen vesperti. quarum vtranque eodem eiꝰdem menſis die geſtam eſſe, non diu poſt ab his rem repetentibus declaratum eſt. Anterumoris autem aduentum ſubibat iſtos timor non tam de ſeipſis quàm de Gręcia, ne Mardonio ſubiiceretur: at vbi fama hæc ad eos aduolauit, impenſius atque properantius ad congregiendum proceſſerunt: tanto animo Gręcis ac barbaris in pugnam tendentibus, tanquam in ſulæ eis & Hellespontus propoſita præmia eſſent. Athenienſes porro, & qui iuxta erant inſtructi, penè dimidium copiarum, iter tenebant per lictus atque planitiem: Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragofa & montes. Quę dum Lacedæmonij circuibant, interim Athenienſes in altero cornu præliabantur. Perſæ, quoad ſibi gerra manſere reſta, ſeſe deſenſauere, nihilo inferiores hoſtibus: poſtea vero quàm Athenienſium & eorum qui cum Athenienſibus erant copię adnixę ſunt, vehementius ſe mutuò adhortantes,

240 tantes, vt laus operis ipsorum esset, non Lacedæmonio-
rum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci con-
fertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu
perdiu resistere, ad postremum in munitiones refugere:
cum quibus pariter irruperunt Athenienses & Corinthij
& Sicyonij & Trœzenij, ita enim erant ij in acie collocati.
Vbi verò & murus captus est, ibi barbari non roboris me-
mores esse, sed fugæ, præterquam Persæ: hi autem soli ad
paucos redacti pugnabant, Græcis assidue in murum irru-
entibus. Quorum duo classarij exercitus duces, Arrayntes
& Ithramitres, effugerunt: totidem pugnantibus occubue-
runt, Mardontes, & pedestrium copiarum dux Tigranes.
Adhuc autem dimicantibus Persis superuenere Lacedæ-
monij ac socij, qui eos qui supererant trucidauerunt. Ipso-
rum quoque Græcorum complures illic cecidere, & cum
alij ex Sicyoniis, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Sa-
mij qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta
arma fuerant, vbi viderunt statim ab initio pugnam per-
tinaciorē, quoad poterant Græcis suppetias iere. Quos
inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis deficientes
adorti sunt barbaros. Milesijs autem præceptum erat vt ex-
itus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, vt si qui ca-
sus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Mile-
siis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compara-
rent. huius quidem rei causa Milesij illic collocati fuerant,
néve si pugna adesset, aliquid innouarent. At illi è con-
trario prorsus quàm iussi fuerant fecere: qui & per alias
quæ ad hostem ferebant vias barbaros deduxere, & ad ex-
tremum in eis mactandis omnium extitere hostilissimi.
Hunc in modum Ionia iterum defecit à Persis. In hoc
prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt
Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthœni
filius, vir in pancratio celebris: cui postea contigit vt bel-
lo inter Athenienses & Carystios, in pugna apud Cynnum
agri Carystij facta, cæsus in Geræstæ iaceret. Secundum
autem Athenienses egregij extitere Corinthij Trœze-
niique ac Sicyonij. Græci verò perquam multis barbaro-
rum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naues
iacenderunt, totumque murum, egesta illinc in litus

Pugnam al-
teram in par-
tem inclina-
re. Alij, Pu-
gnam ancipi-
tem esse.

præda, & quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atque naues cremauere, vela fecerunt. & quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transfrenda, & vbinam in Græcia illam locari oporteret, cuius ipsi imperium obtinerent. Neque enim videbatur eis fieri posse vt per omne tempus Ionibus tutandis præessent, sperandum esse vt Iones à Persis rebellasse gauderent. Ad hæc magistratus Lacedæmoniorum censebant emporia nationum Græcarum quæ cum Medis sensissent, eiectionis danda cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses è contrario, non esse principatum Ionæ summouendum. nec Lacedæmoniis de ipsorum coloniis consultandum. & quum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponneses: atque ita Samios & Chios & Lesbios ac cæteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis fœdus adegerunt, data acceptaque fide cum iureiurando, se permansturos in societate, nec ab ea descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos nauigauerunt rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et isti quidem in Hellespontum nauigabant. Ij verò barbari qui profugerant, non ita multi quum ad cacumina Mycales peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darij filius, qui pugnae malè gestæ adfuerat conuiuiri Artayntæ cum aliis multis probris, tum verò dicere, illum muliere fuisse ignauiolem, qui ita illam præfecturam administrasset: dignumque omni malo esse, qui de regia domo malè meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignauiolem. Artayntes igitur, vbi multa audiit, indignè ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi auidus, quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnasseus, vt stabat à tergo, hominē medium accipit, sublatumque humi allidit. intereaque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, & Xerxis cuius fratrem seruasset. quippe ab eo ob hanc rem totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardisque perueniunt. vbi rex erat ex eo tempore quo, prælio nauali malè gesto, Athenis illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adama-

1 Cuius ipsi imp. obtine-
rent. Ioniam
autem barba-
ris relinque-
rent. neq; e-
nim vid. eis
f. p. vt per o.
t. lo. tutandis
præessent. In
autem nō tu-
tarentur, Io-
nibus suam à
Persis defe-
ctionē ingra-
tam fore pu-
tabant.

2 Nullo pa-
cto sedibus
suis summo-
uendos esse
Iones cense-
bant.

3 Qui ita mu-
nere impera-
torio functus
esset.

mabat vxorem Masistis, quæ & ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitandis, neque vi, quam afferre nolebat fratris Masistis respectu: (quæ res & mulierem retinebat, probè gnaram non se coactum iri vi) ibi Xerxes cæteris prohibitis, hæc euasit vt filio suo Dario in matrimonium daret filiam huius mulieris, ac Masistis existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eò postquam peruenit & vxorem Dario domum duxit, ita demum ab vxoris Masistis amore cessauit ¹ adamata ex familiaritate nurus Masistæ filia, cui nomen erat Artayntæ. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris vxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, & spectatu dignum, viro donauit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque vbi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem quæ optaret sibi fieri in remunerationem obsequij. omnia enim quæ peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebat enim toti familiæ infortunium) Dabísne, inquit, mihi quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petituram ratus, cum iureiurando promisit. Qui posteaquam iurauit, mulier intrepidè amiculum poposcit. Xerxes enim uero recusare, non ob aliud quàm quòd vereretur Amestrin, ne sic illa rem quæ agebatur, iam pridè suspicata, deprehenderet: sed offerre ei & vrbes, & immensam vim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas exercitu donari. Verùm quum non posset persuadere mulieri, amiculū dedit. Quo dono illa supramodum læta, eo gestando gestiebat. Amestris vbi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellā concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpam & quā huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore quo vir suus Xerxes regalē instrueret cœnā, quæ cœna semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (cœnæ nomē Persicè Tycta, Græcè τῆς ἁγίας. ² *perfecta*: in qua rex solum caput ³ ornatur, Persæq; strenis donat) hoc die obseruato Amestris à Xerxe petiit vt se Ma-

¹ Et permutatæ *sui amoris* vicibus, adamauit, atque adeo potitus est ea quæ Darij quidē vxor, Masistæ autē erat filia.

² *Diuersam à nostra, lectiorem videtur esse sequutus.*

fistæ vxore donaret, Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, vxorem germani dono dari, eamque inson-tem negotij illius cuius causa vxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus, & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodum annuit: tradensq; vxori ac iubens facere quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit, Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea vir eximius: tamē cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam cum qua contubernium habeas. Istam autem quam in matrimonio habes (non enim mihi videtur habenda) missam facias. His ver-

¹ Quæ est ista futilis qua vteris apud me, oratio? Q. d. Quorum spectat?

² Ex qua tres mihi lib.

³ Tu verò ne mihi vim adferas, hauc à me rem contendens.

⁴ Ita res tuę comparatæ sunt. Vel, Ita se res tuæ habent. Vel (retinendo idem loquendi genus) Ita tecum actū est.

⁵ Id est, Si ad Bactrios & Sacas prius peruenire potuisset, quam rex de eo quod moliebatur, certior factus esset.

bis stupefactus Masistes, Domine, inquit, ¹ quam tu mecum orationem habes importunam: qui vxorem, ² ex qua liberi mihi sunt adolescentes, & filia, quarum vnā tu filio tuo duxisti vxorem iubes me relinquere, (quæ mihi est ex animi mei sententia) vt filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem, rex, etsi magni facio me dignari coniugio filia tuæ, tamen neutrum istorum faciam. ³ tu verò, qui nequaquam necesse habes, noli ad hoc rei me cogere. alius non iuperior me existet maritus filia tuæ: sine me meæ vxoris consuetudine frui. Hæc ille quum respondisset, percitus ira Xerxes, Atqui, inquit, ⁴ ita tecum, Masista, agetur, vt neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuæ diutius fruaris: vt discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, hæctenus loquutus, Domine, nondum me interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris accitis satellitibus Xerxis, vxorem Masistæ excarnificat, mamillas præcidit, easq; canibus acijcit: præcidit nares, aures, labra, linguam: atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum quum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. vbi verò mutilatam vxorem vidit, cōfestim inyto cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis & aliis quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi factururus. Quod & contigisset (vt mihi videtur) ⁵ si occupasset ad Bactrios & ad Sacas ascendere. etenim præses erat Bactriorum, à prouincialibusque diligebatur. Sed hæc cum

eum¹ perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominem copiis, & ipsum & liberos & copias in itinere trucidauit. De amore Xerxis & nece Mafistæ hæc hæctenus.

¹ Molientem, vel, agitantem.

Græci à Mycale profecti Hellepontum versus, primum circa Lecton stationem habuerunt, à ventis intercepti. Inde soluentes, Abydum tenuerunt: & quum pontes quorum præcipuè causa illucierant, credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, reperissent solutos, deliberabant. Leutychedi & qui cum eo erant Lacedæmoniis, videbatur in Græciam redeundum: Atheniensibus autem & eorū duci Xanthippo, illic manendum, vt Chersonesum tentarent. Itaque Peloponneses quidem abiere: Athenienses verò Abydum in Chersonesum traicientes, Sestum obsidebant. Huc, postquam auditum est Græcos in Helleponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus vrbiū validissimo muro præditam, conuenere cum alijs ex alijs circa oppidis, tum ex Cardia OEbazus, vir Persa, qui arma è pontibus illuc comportauerat. Tenebant autem id oppidum indigenæ Æoles, iunctis Persis pariter & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen & facinorosus, qui² Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Protefilai Iphiclo geniti pecuniis. Etenim est in Eleunte Chersonesi Protefilai sepulchrum, & ei fanum circumiectum vbi inerat ingens vis pecuniæ, nec non phialæ aureæ argenteæque, & æs & vestis, aliaque donaria quæ Artayctes rege donante compilauit, his verbis eum circumueniens, Here, est hoc in loco domus viri Græci, qui cum militum copiis terram tuam adortus, meritis morte pœnas dedit: eius mihi domum dato, vt discant alijs non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicendo³ facile erat persuadere Xerxi vt largiretur sibi domum eius viri de quo nihil suspicabatur istum ea sentire. Enimvero sentiebat Artayctes Protefilaum in prouinciam regis militasse, quod videlicet Persæ omnem Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Eleunte, ad Sestum exportauit, fanumque seuit & coluit: & quoties Eleuntem pergebat,

² Xerxem Ath. tendentem circumuenit, subreptis ex Eleunte pecunijs Iphicli.

³ Facile domū illius viri à Xerxe impetraturus erat, de ijs quæ ille cogitabat nihil suspicato.

in adyto, *id est in templi loco inaccessso*, cum mulieribus concumbebat. Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur, nullis rebus præparatis quæ pertinerent ad tolerandam obsidionem, quam non expectauerat, ex improviso à Græcis inuasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduen-
 rar autumnus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam murum expugnare non possent. itaque orare duces suos ut se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos quàm aut murum expugnassent, aut ipsos Respu-

1 Ita tandē illi præsentē rerum statum boni consuleret cœperūt.

blica Atheniensium accersisset. adeo res illa eis cordi erat. At ij qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo ut funibus lectorum elixis vescerentur, ubi iam ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capefferunt fugam, cum alij Persæ, tum Artayctes & OEbazus delapsi à posteriori murorum parte, quæ præcipuè destituta ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersoni-
 tani è turribus rem indicauere Atheniensibus, portasque patefecere. Atheniensium plerisque fugientes Persas persequentibus, alij urbem tenere. OEbazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Apsinthij exceptum, Plestoro indigenæ deo ritu suo immolauerunt, cæterum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, quum pauci essent, super AEgos fluenta circumuenti, quum per diu sese defensasent, partim occubuerunt, partim viui sunt capti. Quos Græci alligatos Sestum duxerūt, interque eos Artayctem cum filio suo. Fertur à Chersoni-
 tanis, vni eorum qui istos seruabant, dum ² carnem sal-
 tam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsum igni imposita ³ refiliit palpitauitque, quemadmodum pisces recens capti. Qua de re quum circumfusi admirarentur, Artayctes ostentum ut vidit, accito viro qui salsum coquebat, Ho-

2 Pisces sal-
 tos torret, ut
 alij interpret.

* Vibrauit:
 seu, concussa
 est: a verbo
 ῥάμματα. S.

3 De eo à
 quo iniuriam
 acceperit, po-
 nas sumendi.

4 Hæc redē-
 ptionis præ-
 mia ei tribue-
 re volo.

5 Ducenta
 Atheniensiu-
 bus, si serua-
 tus fuero.

spes, inquit, Atheniensis, non est quod istud metuas ostentum: quod non tua causa extitit, sed mea: Protesilao qui est apud Eleuntem signum dante qui mortuus ac sale conditus, habet à diis potestatem, ³ cum à quo iniuriam excepit, vexandi. Nunc igitur ei ⁴ donaria restituere in animo habeo: pro pecuniis quidem quas è templo sustuli huius dei, centum talenta pendam: pro mea verò ipsius salute ac filij, ⁵ ducenta. Hæc pollicens, Xanthippum Atheniensium du-

ccm

cem non persuasit, tum sua sponte animatum, tum ab Eleuntinis exoratum, quò Protefilaum vlciscerentur, vt hominem interimeret. Itaq; adductum hunc in littus in quo Xerxes traſectum iunxerat, (vt alij aiunt, in tumulum vrbis Madyto imminentem), depactis humi aſſeribus ſuſpenderunt, filio eius ante patris oculos lapidibus obruto. His actis Athenienſes in Græciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum verò arma pontium, tanquam apud templa reſoſituri. Nec aliud præterea quippiam geſtum eſt per eum annum. Huius autem Artaxerxæ, qui ſuſpenſus eſt auus paternus fuit Artembares, qui orationem quandam habuit apud Perſas: quam excipientes Perſæ, ad Cyrum detulerunt in hæc verba, Quandoquidem Perſis Iupiter principatum dedit, & ex viris tibi Cyre, Aſtyage deiecto, agendum demigrantes ex hac regione, quam exiguam habemus & aſperam, obtineamus meliorem aliam. Multæ ſunt nobis confines vrbes, multæ lōginquæ: quarum vnā incolentes, efficiemur admirabilioreſ apud pleroſque. Deceat autem hoc eos viros facere¹ qui poſſunt. nam quando facultas nobis præſtabitur melior quā dum multorum hominum imperium habemus, & vniuerſæ Aſiæ? Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, iuſſit eos illud facere: ſed ita vt iubendo admoneret, ſe poſthac præpararent non ad imperandū aliis amplius, ſed aliis parendum. natura enim comparatum eſſe vt è mollibus regionibus molles viri exiſtant, nèue ex eadem terra admirandæ fruges & egregij bello viri gignantur. Hac Cyri ſententia Perſæ ſuperati, à ſua deſtiterunt: præoptaruntq; exile ſolum incolentes, imperare aliis quā campeſtre colentes, aliis ſeruire.

¹ Imperium
obtinent. Vel
imperio poſſūt.

EIVSDEM HE-²⁴³ RODOTI HALICAR- NASSEI DE GENERE VI- TAQVE HOMERI libellus,

Ex Conradi Heresbachij interpretatione, ab
Henrico Stephano multis
locis recognita.

*At versus qui passim inserti occurrunt, Conradus non
verterat: ideoq; eos partim ex eiusdem Henrici Ste-
phani, partim ex aliorum interpretatione habes.*

1 De Home-
ri natalibus,
ætate & vita
hec memorię
prodidit: quę
exactissimę
ad veritatem
persequi est
conatus.

ERODOTVS Halicarnasseus¹ de ge-
nere, vita atque adeo ætate Homeri stu-
dens quamverissima referre, hæc tradi-
dit, Quum vetusta illa Æolũ ciuitas Cu-
ma primũ conderetur, eodẽ cum alię
permultę omnisq; generis gentes con-
uenę confluerunt, tum è Magnesia il-

2 Non cum
multis sarcini-
nis illuc se con-
ferēs, sed tenu-
es fortunas
habens.

luc pleriq; commigrarũt, inter quos fuit Melanopus Itha-
gene Crithonis filio genitus,² homo fortunę non perin-
de amplę, attamen expeditę. Hic Menalopus Omyre-
tis Cumani filiam duxit vxorem, procreauitq; è legitimo
toro fœmineam prolem, cui nomen indidit Critheidem.
At ipse Melanopus vnā cum vxore vita functus est, com-
missa interim filia Cleanactis Argiui tutelę, quo familia-
rissimę vti consueuerat. Porro tempore interiecto accidit
fortē vt puella ista è fortiuo concubitu pręgnans depre-
henderetur: ³ id quod paulisper suppressum quum Cle-
anax rescuisset, vehemēter rei indignitate commotus, Cri-
theidem seorsum ad se accersitā acerbē obiurgauit, com-
memorans quę futura esset apud populares infamia. Po-
stremò huiusmodi quippiam *quo illam exenteret*, com-
miniscitur: Cumani iam tum in Hermei sinus recessu edi-
ficabant. Ciuitati autē quę condebatur, nomen imposuit
Smyr-

3 Quod ini-
tio quidem
celatum fuit:
sed quum Cle-
anax resc.

Smyrnā Theseus, ab vxoris nomine cuius memoriā relinquere volebat. Hic Theseus ē primariis Thessalorum fuit, qui Cumā condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitæ facultatibus apprimè instructus. Clām exportatā huc Critheidem Cleanax Ismenizæ Boeotio commisit, ex iis qui Colonia illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cū aliis mulierculis ad festū quoddam egressa iuxta fluuiū Melerem, quum partui iam vicina esset, Homerū peperit, non cæcum, sed videntem: nominavitq; cum Melesigenē, à fluuio videlicet prope quem editus esset. Quum aut apud Ismenian Critheis antea diuersa ta esset, ab eo digressa, manuaria industria se filiumque alebat, aliunde alia sumens opera: vnde filium quoque quantum potuit, honestis disciplinis erudiuit. Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam nomine Pheuius, qui iuuentuti illic literas musicenque tradebat: hic ¹ quum citra vxorem viueret, Critheidem cōduxit quæ lanam illi exerceret quam à discipulis in mercedem acceperat. ² Illa verò industria multa atque elegantia freta, Pheuius cœpit impensè placere: adeo vt tandem Pheuius eam verbis ad coniugium sollicitaret, referens cum alia quibus ei fidem facere confidebat, tum præcipuè, quòd Melesigenem in filium adoptaturus, liberaliterque simul aliturus instituturusque esset. Siquidem hunc cernebat iam miram quandam & ingenij, & indolis spem de se polliceri. Persuasā igitur Critheis, Pheuius assentitur. Melesigenes cum naturæ bonitate præstans, tum cura accedente institutioneque, cōtinuò omnes sui ordinis adolescentes faciliè præuertit: atq; nō ita multò post eruditionis auctibus crescens nihilo ipso Pheuius ³ in disciplinis factus inferior. Et quum Pheuius vita functus vniuersa ei legasset, paulò post Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo præfectus, suiq; iam iuris effectus, in magna fuit hominū admiratione, non apud suos modò, verum apud peregrinos etiam, qui frequentes illuc mercatus gratia, conueniebant. Erat enim Smyrna emporiū celebre, vnde frumenta è vicinis agris abundè cōuecta exportabantur. Peregrini igitur quū ab opere cessaret, Melesigeni libenter vacabant. Commodum inter hos Mentis fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens nauem

¹ Quum vitam solitam degeret.

² Illa igitur opus apud eū faciebat, modestè & castè se gerēs. quo nomine Pheuius tantopere placebat vt eam ad nubē dum sibi sollicitaret, cum alia quibus se id illi persuasurum sperabat, tum se filium eius adoptaturum, eumque ita educaturum & instituturum vt in virum egregiū euaderet, pollicens. Siquidē hūc cern.

³ In docendo pueros erat inferior.

1 Addens etiam, decere eum, dum iuuenis esset, regiones & vrbes visere. Atq; his potissimum adductum eum fuisse arbitror. fortassis enim poesin aggredi iam tum cogitabat. Proinde

2 Verissimile est autem eum illarum omnium rerum commentarios confecisse. Porro

3 Eumq; diu variæ navigationis sociū habuit.

meritoriam comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, vir, quantum illa ferebant tempora, & eruditus, & multarum rerum vsu exercitatus. Hic Melesigeni persuasit vt relicto ludo secum nauigaret, accepturus & mercedem & quæ ad profectionem essent necessaria. ¹ At hæc Melesigenes, quandiu iuuenis esset, ciuitates regionesque spectare opera pretium fore ducebat sibi, qui conscribenda poeseos iam argumentum in animo concepisset: qua nimirum occasione potissimum eum arbitror peltatum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigauit Melesigenes: & quocunque locorum appellebat, studiosè vniuersa rimans, contemplabatur siquid esset loci alicuius peculiare memoratu dignum: ² adeo vt appareat commentarios eum profectionis suæ descripsisse, eorumque quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro quum ex Hispania Thusciaque delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam antè parum valentem, extremè laborare: ita vt Mentes, negotiorum gratia in Leucadem traiekturus, eum apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehemèter amicum: multis precibus adigens eundem quò Melesigenis curam haberet tantisper dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor verò ægotantem Melesigenem sedulò curauit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem hospitalitatemque inter cæteros Ithacenses maximè prædicaretur. Atq; hîc accidit vt de Vlyssè multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atque ego affirmare non dubitem. iam tum eundem conualuisse, at postea apud Colophonem prorsus cæcum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonij mecum fatentur. At verò Mentes è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, ³ cum quo iam inde diu vltro citroq; nauigauit, donec Colophonem appellenti eueniret vt in veterem morbum recideret. quem quum effugere non daretur, visu putatur priuatus fuisse. E Colophone autem iam cæcus Smyrnam remeans, ad poemata conscribenda animum conuertit. Tempore deinde interiecto, quum Smyrnæ victu necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: commodumque Hermi

prata

prata transiens, ad eum locum peruenit qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniā, qui locus post Cumam habitatus fuit annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes apud coriarij officinam cōsistens, huiusmodi quædam carmina recitasse,

Αἰδῖαδε ξενίων κεχηµένον ἡδὲ δόμοιο.

Οἱ πόλιν ἀπινύω Κύμῳ Ἐλῶπιδα κούρῳ

Ναίετ, Σαρδῶνις πόδα νεῖα πῶν ὑψικόμῳ,

Ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδωρ θεῖα ποταµοῖο

Ἑρµη δινήεντος, ὃν Ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς. *id est;*

Hospitium prabere viro profugoq; Vagoq;

Vrbem qui celsam Cumen, Eriopida prolem,

Radice incolitis Sardeneis alticomantis,

Diuini potatis aquam qui fluminis Herms,

Vorticibus torri, pater est cui Iuppiter ipse.

Sardena autem, cuius hîc commemorat, mons est ad Herimum fluium Nouumq; murum situs. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuo auditis versibus visum est hominem recipiendum. commiseratione enim motus est, quum videret oculis tam miserè multatum: iussitq; præsentibus secum frui. Melesigentes ingressus sutrinam, præsentibus etiam alijs, poesin suam ostendit, Amphiarai in Thebas expeditionem, atq; hymnos in deos à se scriptos.

Et quum inter fabulandum crebras sententias in medium, multamq; eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atq; iam tum apud Nouum murum agens, è poesi victus subsidia habebat. Ostenditurq; ad nostra vsq; tempora ibidem locus vbi Melesigenes sedens carmina sua exhibuerit. qui locus in magna illic habetur veneratione ab incolis, memoraturq; populus arbor ab Homeri aduentu in eodem loco enata. Porro egestate postea adactus, quum vix alimenta haberet, statuit in animo Cumam ad feliciorum successum reuerti.

Iturusq; hæc pronuntiauit catmina;

Αἶψα πόδες µε φέροισιν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν

Τῶν γδ' ὁ θυμὸς ἀεθρῶν ὁ μῆτις ἀρίστη. *id est;*

Vos me hominum rapidè planta portetis in Urbem,

Quorum animus promptus, pollent qui mente sagaci.

Proficiscens igitur Cumam è Nouo muro, per Larissam iter fecit, utpote compendiosissimum. Vbi, ut Cumanī narrant, flagitante socero, epigramma hoc scripsit Midæ Phrygum regi Gordij filio, id quod etiam nunc in Gordij cippo inscriptum visitur,

Χαλκῇ παρθένος εἰμὶ, Μίδου δ' ὅπ' ὀήμα π κείμαι
 "Εστ' αὖ ὕδωρ περὶ ῥέη, καὶ δένδρεα μακρὰ πηγήη,
 Ἡελίος τ' αἰὼν λάμπη λαμπρὰ π σελήνη,
 Καὶ ποταμοὶ ρέουσιν, ἀνακλύζη δὲ θάλασσα,
 Αὐτὲ τῇδε μένυσσα πολυκλαύτῳ ὅπ' ἰ τὺμβῳ
 Ἀγχιέω παρῆσι Μίδης ὅπ' τῇδε πέδα πται. *ide est,*
Æneæ sum virgo, Mida quæ incumbo sepulchro:
Dum fluit ὕδα leuis, sublimis nascitur arbor,
Dum sol exorietur & splendida luna relucet,
Dum flumini labuntur, inundant littora fluctus,
Hic constanter ago, lacrymasq; in marmore tincto
Fixa, Midam moneo tumultum hic chære viator.

Reuersus autem Cumam, in senum passim conuenticulis carmina sua quæ fecerat ostentabat, colloquiiq; suauitate auscultantes in sui admirationem faciliè pertrahebat. Intelligens igitur Cumanos poesin suam recipere, pergīt eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò huiusmodi conditionē proponere, si publicè eum alere vellent, se ciuitatem Cumanorū celeberrimam redditurum. Qui præsentēs hæc audiebant, institutum probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut votis suis fieret satis. Melesigenes his verbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoq; eò cuius id muneris erat, ut in senatum duceretur. ille nihil recusans vbi opportunum videbatur, hominē deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem verba habuit in senatu quæ paulò antè in illis conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Dum autem senatores agitarent quidnam par esset homini respondere, visumq; esset cum ei qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendā: vnus tantum è senatoribus referatur Melesigenis postulatis calculo suo repugnasse, interq;
 alia

alia multa, hæc quoque commemorasse: quod si semel ὁμή-
 ρος, hoc est cæcos alendos susciperent, futurum esset ut con-
 tinuò turbam & multam & inutilem haberent. Atque hic
 primum Homeri nomen Melesigeni inditum est, à cæci-
 tatis videlicet calamitate. nam Cumani cæcos ὁμήρους ap-
 pellant. Iamque inde, qui prius Melesigenes, nomen obti-
 nuit Homeri. Breviter hæc sententia euicit, perque præto-
 rem fuit approbata, qua contendebatur non alendum
 Homerum. Hæc quum illi nuntiaretur, vehementer com-
 motus, his versibus calamitatem suam deplorabat.

246

Οἷ μ' αἶση δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα χυῖέσθαι,
 Νήπιον αἰδοῖης ὅππῃ γυνάσσι μηρὸς ἀτάλλων,
 "Ἦν ποτ' ἐπύρρυσαν βυλὴ Διὸς ἀγχιόχοιο
 Λαοὶ Φερίφθοι, μὲν ὅρρην ὀπιβήτορες ἵππων.
 "Ὅπλοτεροὶ μαλεροῖο πυρὸς κείνοντες Ἄρηα,
 Αἰολίδα Σμύρνην ἀλιγέιπνα ποτνιαῖα κτον,
 "Ἦν τε δὲ ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος.
 "Ἐνθεν ὀπορνύμεναι κοῦραι Διὸς ἀγλαὰ τέκνα,
 "Ἡ θελέ τι μὲν κληῖται δ' ἴαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
 Οἱ δ' ἀπανηνάδην ἱερῶν ὅπα, φημὶ αἰοιδέω.
 Ἀφραδίλῳ τ' ὦ μὲν τε παθῶν πῃ φεάσεται αὔθις,
 "Ὅς σπιν ὀνειδείησιν ἐμὸν δεμνήσασθαι πότμον.
 Κῆρα δ' ἐχθρὸν τι μὲν μοι θεὸς ὅπασε γινομένῳ τῷ,
 Τλήσομαι, ἀκράαντον φέρων τετληόπῃ θυμῷ.
 Οὐδέ μοι φίλα γῆα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγχαῖς
 Κύμης ὀρμαίνεσι· μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
 Δῆμον ἐς ἄλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον τῷ ἔοντα. *id est,*
Hei mihi quam fatum dat Iuppiter almus iniquum,
Infantis mihi lac veneranda ex ubere matris
Præbuit, AEolica Smyrna, quam maria quondam
Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
Condidit ad pelagus, præterlabente Melere.
Docta Iouis proles mecum hinc digressa volebat
Carminibus celebrare urbem quæ nomine dicunt
Cumam, quosq; viros intra sua mœnia claudit.

*Illi audire sacra spreuerunt carmina vocis.
Sed quicumque mihi cladem exitiumq; parauit,
Non impunè feret laeta quod mente voluitas:
At mihi quam dederint nascentes numina sortem,
Ægrò animo quauis, certum est perferre pati-
q;. Sed iam per sacra Vestigia ponere Cuma
Compita non suadet mihi mens, potiusque remota
Inque peregrina sedem mihi quarere terra.*

Cuma deinde abiens ad Phoccam contendit, imprecans interim Cumanis nequis vnquam insignis poeta in illa regione existeret qui Cumanos celebraret. Apud Phoccam autem eodem modo sibi victum parauit, in conuenticulis videlicet passim carmina sua ostentans. Erat autè eo tempore apud illam Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probata. Hic animaduersa Homeri poesi, huiusmodi verbis Homerum compellauit, paratum se inquiens & ministrare ei, & victum suppeditare, si carmina quæ meditatus esset, describere pareretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus, iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit: commoratusque apud Thestoridem, minorem illam fecit Iliadem, cuius initium est,

"Ἴλιον αἰείδω, Ἐδάρδανίλῳ εὐπύλῳ,

*"Ἦς πέρι ποτὰ πάρον Δαναοὶ θεράποντες" Ἀρης. id est,
Troiam & Dardaniam canto, quæ mater equorum,
Quæ Danais Manente satis mala plurima dedit.*

Phocaidem quoq; quam vocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam verò Thestorides, vbi Phocaidem atq; alia pleraq; ab Homero communicata descripsisset, constituit è Phoccea discedere, Homeriq; poesi pro sua venditare. Vnde factū vti quum Homeri nō perinde curā haberet, ille ad Thestoridē huiusmodi sit vsus disticho,

Θεστιάδης, ὅν τι ποῖσιν αἰώων πολέων ὄρ,

Οὐδὲν ἀφραστότερον πέλεται νόος ἀνθρώποισι. id est, 247

*Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quæ sunt,
Mens habet in primis cacos humana recessus.*

Thestorides igitur relicta Phoccea in Chium concessit: vbi erecto

¹ Legido Θεστιάδης, ὅν τι ποῖσιν αἰώων πολέων ὄρ.

erecto ludo carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul laudem sibi parauit & fructum haudquaquam vulgarem. Porro Homerus suo eodemque more viuere pergebat apud Phocenses, nimirum è poeti victū habens. Tempore deinde non ita multo post, viri aliquot è Chio eruditi audientes eadem carmina quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant in Chio hæc ipsa à quodam ludimagistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuò Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et quum portum adiisset, neque offendisset nauem qua traiceret, essent autem qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire videbatur si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit vt comitem se nauigationis reciperent, multis blandisque vsus verbis, quibus quod posceret persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem cum conscendere. Quo impetrato Homerus confidens in naui, his versibus nautis bene precatur,

Κλῦθι Ποσιδέων μεγαλοδυνὲς ἑννοσίγαιε,
 Εὐρυχόρη μεδέων ἡδὲ ξανθὴ Ἑλικῶνος.
 Δὸς δ' ἔρον καλὸν ὠπλήμονα νόστον ἰδέσθαι
 Ναύταις, οἳ νηὸς πομπὴν ἡδ' ἄρχοι ἔασι.
 Δὸς δ' ἔς ἔω ὤρειαν ὑψικρήμνοιο Μίμαρος
 Αἰδδιδόν μ' ἐλθόντα βροτῶν εἰσίων γε κερῆσαι
 Φῶτά τε ποταμῶν ὃς ἐμὸν νόον ἠΨοπέυσας,
 Ὡδύσαο Ζηῶα ξέτιον ξενίῳ τε τραπέζῳ. *id est,*
Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
Imperioq; regis, spatiosaq; culta Heliconis:
Da precor his nautis reditum, gentosq; secundos,
Qui mihi sunt comites placidi, nautisq; magistri:
At mihi da misero sacram contingere terram,
Aerius qua parte Mimas ad sidera surgit.
Inde hominis iusti me fac succedere rectis,
Vlisciq; virum qui me improbitate fefellit,
Lafit ex hospitii sacra iura Iouemq; benignum.

Vbi verò secundo vento Erythræam appulissent, Home-

rus in naui diuersatus est, postero autem die nautas rogauit vt aliquem præberent qui ad urbem eum perduceret. Illi obsequuti, ducem itineris vnum è suis permiserunt. Quumq; iam pergendo ad Erythræam appropinquasset,prehendissetq; urbem asperam atq; montosam, in hæc prorupit carmina,

Πόντια γῆ, παῖδ' ὠρε, δότι πρὸς ἀμφίφρονος ὄλβου,
Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῆρ' εὐοχῶτος ἐτύχης,
Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεὶ οἷς ἐχολώτης. *id est,*
O sacra multorum largitrix terra bonorum,
Quam tu plana aliis et parte aequalis ab omni,
Aspera contra aliis, in quos conuerteris iram,

Ingressus deinde Erythraeorum urbem, percontatur de nauui. Et quum fortè quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phoece vidisset, ab hoc cōtendit vt secum dispiceret sicubi naus appareret qua in Chium transmitteret. Atque quum in portu naualibusq; nullum reperiretur traiectionis nauigium, ille Homerum ad eum locum ducit vbi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam qui in Chium erant traiectionis. Hos adiens precatus est vt Homerum transportarent. Verum illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina,

Ναῦται ποντοπόροι συζηρῆ ἀναλίσκιοι ἄτη, 248
Πτωχάσιν αἰθ' ἵσαι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
Αἰδέϊσθαι ξενίοιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
Δεινὴ γὰρ μέμπεις ξένῳ Διὸς, ὅς κ' ἀλίπηται. *id est,*
Insidi nauta, gens diris tristior ipsis,
Sana quibus veluti mergis dant aquora victum,
S; vobis nulla est hominum reuerentia cordis,
At sperate Iouem, summo qui regnat Olympo.
Tristis enim vultus Iouis est, pænaque parata
His quibus hospitii non est pia tessera cura.

At verò in altū iam prouectis contigit vt aduerso vento rapti, eodē vnde soluerant, recurrerent, vbi etiā dum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderūt. qui cognito naus recursu, hunc in modum eos alloquitur,

Ἵμας,

Ἰμαίς, ὃ ξένοι, ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος· ἀλλ'
ἐπὶ νῦν με δέξαο, ὃ πλεῖς ὑμῖν ἔσται.

*Idest, Vos, o peregrini, ventus aduersus excepit: sed
me nunc quoque admittite, et secunda vobis na-
uigatio erit.*

Piscatores autem, pœnitentia ducti quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere, si velit, nauem. Recepto Homero rursus vela faciunt: quumque exacto itinere litus appulissent, piscatores ad sua quisque opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquant. Vbi diluxit, itineri se accipiens, oberransque ad eum locum peruenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti noctu pini fructus est illapsus, quem aliqui ἐρόβιλον, alij κῶνον appellant, Homerus autem hos cecinit versus,

Ἄλλη τίς σε πύκη ἀμείνονα καρπὸν ἱησι

Ἰδης ἐν κορυφῇσι πολυπύχυν λωεμόεσσι,

Ἐνθα σίδηρος Ἄρης ὅππῃ χθονίοισι βροτοῖσιν

Ἔσεται εὖτ' αἶψα μιν Κεβρώιοι ἄνδρες ἔχωσι. *id est,*

Funduntur fructus alia magis arbore dulces,

Quam fouet Umbrosus felix in collibus Ida,

Hinc ferrum Veniet Martis Validaq; secures,

His tibi consistet campis Cebrenia pubes.

Eo enim tempore Cumani Cebrenia ad Idam montē ædificare parabāt, vnde ferrū effoditur. Cæterum illinc abiens Homerus, vocē caprarum quę ibidē fortē pascebantur, sequutus, in canes incidit pastorales: qui quum ferocius eum adorirētur, vociferabatur. Quod audiēs Glaucus (id enim erat caprario nomē) accurrit festināter, compellatosq; canes, ab Homero excussit. Atq; vbi diu multūq; admiratus fuisset, quòd nimirū cæcus existēs eò locorū peruenisset, tādē accedēs rogabat quisnā esset, & cuius rei indigēs, quibusq; modis ad inhabitata illa vastaq; loca diuertisset. Homerus omne suā calamitatē cōmemorās, ad commiserationē Glaucū pertraxit. siquidē homo erat (vt apparet) cordatus. Excipiēs igitur Homerū ad suū deduxit tuguriū, incensoq; igne, cœnā instruxit: qua apposita iussit cœnare secū hospite. At verò quū canes à cibo abstinentēs nō cessarēt suo more cœnitantē adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

1 Nec enim
inhumanus
(vt conijcere
licet) erat
Glaucus. Vel,
Non inhumanū
enim fuisse
Glaucum veri-
simile est.

Γλαῦκε πέπων ὀπιὼν τὸ ἔπος τὸ οἱ φρεσὶ θήσω,
 Πρῶτον μὲν κυσὶ δέειπον ἐπ' αὐλείησι θυρήσι
 Δουῶναι ὥς γδ' ἄμεινον. ὃ γδ' ἔπειθ' ἄκουε
 Ἀνδρὸς ἐπαρχομένης, ἣ ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος. *ideft,*
Glauce precor, paucis me audi, pareq; monenti.
Prae foribus stabuli canibus suae fercula primum
Fac tradas: nam sic melius custodibus illis,
Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.

Hæcaudiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habu- 249
 itque in magna hominem admiratione. Cœnati autem,
 vltro citroque habitis sermonibus, mutuis quoque collo-
 quiis oblectabantur. Nam quum: Homerus errores suos,
 ciuitatesq; quas adiisset, commemoraret, Glaucus hæc au-
 diens præ admiratione stupebat: eratque iam tum cuban-
 di tempus: & quieti se dabant. Postero die Glaucus cogita-
 uit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indi-
 candi. Proinde commissis socio capris pascendis, Home-
 rum intra tecta reliquit, promittens se quamfestinantissi-
 mè iturum. Descendens autem ad Bolissum (id erat vicino
 huic loco nomen) herumque suum adiens, narrauit de Ho-
 mero quemadmodum res se habebat: quòd nimirum pro-
 miraculo aduentum hominis duceret: demum rogat quid
 facere conueniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, cœ-
 pit cum Glaucò expostulare, qui quoslibet citra delectū er-
 rones multosque reciperet aleretque: tamen præcepit vt
 hospitē ad se perduceret. Glaucus verò ad Homerū reuer-
 sus narrauit, iussitque sequi se in urbem. fore enim hæcei
 ad felicem fortunæ successum. Quibus non grauatis as-
 sentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius *Glauci*
herus vbi in colloquium cum Homero venisset, reperisset-
 que hominem esse cordatum, multa; rerum peritia in-
 structum, cœpit suadere ei vt apud se commoraretur, libe-
 rorumque quos habebat adolescentes, formandorum cu-
 ram susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concre-
 ditos erudiuit. Interim Cercopas, Battachomyomachiam,
 Epicichlidas, & alia omnia quæcunque iuuenilia ludicra-
 que eius extant, apud Chium illum condidit in Bolisso.
 hincq; cœpit per urbē inclarescere. Iam verò Thestorides,
 vt pri-

1 Naturali
 ingenij de-
 xteritate præ-
 ditum.

ut primum intellexit Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capescebat. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna ¹ felicitate Chiis facere videretur, multos sibi admiratores conciliauit. ² Hinc igitur victum parans tolerabilem, uxorem duxit, è qua duas suscepit filias, quarum vna decessit innupta, alteram viro Chio elocauit. Enimvero hic poesi manum admolitus, gratiam habuit bene de se merentibus. Et primum quidem Mentori Ithacensi, in Odissea, ut qui laborantem ex oculis curauisset in Ithaca. huius enim beneficii gratia eius nomen poesi suæ inserens, Vlyssis fingit socium: cuius fidei Vlysses, Troiam nauigans, domum familiamque concrediderit, tanquam Ithacensiu præstantissimo atque æquissimo. Aliis etiam plerisque locis eundem laudibus vehit. siquidem Mineruæ, quoties cum aliquo humana specie cōgredi fingit, Mentori identidem tradit assimilata dea. Ad hæc Phemio præceptori gratiā eruditionis simul & nutritionis in Odyssea retulit, in hæc verba,

Κῆρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν ὤλεκε καὶ ἔθηκε

Φημίω, ὅς τις πολλὸν ἐκάνυτο πάντας αἰείδων. *id est,*

Phemius at cunctis præstantior arte canendi

Insignem citharam, dederat quam præco, tenebat.

Et rursum,

Αὐτὰρ φορμύζων αἰεὶ βάλλετο καλὸν αἰείδειν. *id est,*

Fundere & hanc pulsans modulamina dulcia capis.

Meminit & nauicularij in cuius comitatu nauigans, vrbes locaque plurima perlustraui. Huic nomen erat Mentæ: cuius commemorat his versibus,

Μέντης Ἀγχιάλοιο δαΐφρονος εὐχομαι ἔειπαι

Τίος, ἀπὸρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν αἰάσσω. *id est,*

Anchialo Mentis fortis genitore creatus,

Imperito Taphis, quibus est ars nautica cordis.

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui venientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inferfit his versibus,

Αἴας δ' ἐβόησεν ἦλθε φέρων σάκος ἥν τε πύργον,

Χάλκεον, ἐπὶ αἰθέριον· ὃ οἱ Τύχος κάμει πύργον,

¹ Dexteritate.

² Hinc igitur quum satis superque facultatū comparasset: *Vel, Quum abundè magnas facultates acquississet.*

Σκυτοπέμων ὅχ' ἄριστος ὕλη ἐνιοικία νάων. *id est,*
Comminus accessit clypeo septemplete tutus
Aiax: hunc clypeum turris fabricarat ad instar
Vrbis in Hyle Tychius: non sutor doctior alter.

A poesi verò hac inclarescens Homerus nō per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam vsq; Græciam multus de eodem sermo perferebatur. Et quum iam eruditionis existimatione augescētē multi viferēt, inciderūt fortē qui suaderent vt in Græciam se transferret. Quod consilium admittēs, impensē cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumq; intelligens Argos multis egregijsq; elogijs celebratū, Athenas non item, poesi suæ inserit, in maiori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnificē laudibus vebit, in nauium catalogo,

Δῆμον Ἐρεχθῆος μαχλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
 /Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζείδωρος ἄρ' ἔρα. *id est,*
Ortum ab Erechtheo populum: nutriuera illum
Pallas Erechtheum, tellus quem casta creatat.

Meneſtheum etiam, ducem Athenienſium, tradit in exercitu tam pedestri quā equestri ordinando peritissimum, idque his carminibus,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πεισῶ Μενεαδής·
 Τῷ δ' ἔπεις ὁμοῖος ἐπιχρῆνος, χυμέτ' αἰήρ
 Κοσμήσας ἵπποις περὶ αἰέρας ἀσπιδώτας. *id est,*
Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus,
Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
Aut etiam ornandis velequis, vel in arcta locandis
Agmina militibus.

Aiacem verò Telamoniū ipsosq; Salaminios Athenienſibus in nauium nomenclatura annumerauit, sic scribens,

Αἶας δ' ὅκ Σαλαμῖνος ἄγρου δυοκαίδεκα νῆας,
 Σπῆσι δ' ἄρ' ἔνν' Ἀθηναίων ἱσαντο φάλαγες. *id est,*
Bis sex ē Salamine rates Telamonius Aiax
Egit, et adduxit statuens in littore iuxta
Cecropias naues.

Postremò in Odyſſea Mineruam, postquam cum Vlyſſe in colloquium venerit, ad Athenienſium urbem, quam præcipuē colebat, concessisse fingit.

ἱμετο

Ἰκετ' ὁ εἰς Μαραθῶνα ὁ εὐρυχόρος εἰς Ἀθλάας·

Διῶε δ' Ἐρεχθῆος πυκινὸν δόμον.

Id est,

*Ad Marathonem dehinc ex magnas venit Athenas,
Telesag, Erechthei subiit.*

Hæc ubi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam trauciendi, commodum profectiorem capef-
fens, Samum appulit: contigitque fortè ut eodem tempore
Samij Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam agni-
to Homero, (utpote quem iam antè in Chio vidisset) con-
tribules suos adiens, indicauit tanti hominis aduentum. Il-
li, audita multa hominis prædicatione, iuebant adduci eū.
Conueniens igitur Homerum Samius, Quandoquidem,
inquit, hospes, Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te
contribules ad idem festum concelebrandum. Homerus
adfuturum se affirmans, comitatur inuitantē. Porro quum
iā illuc quò vocatus erat pergeret, in mulieres impexit quæ
in triuio Cxrotropho sacra faciebant. Sacrifica occurrentis
aspectu indignata, exclamat, Vir, inquires, facessas à sacris.
Homerus dictum illud in animo voluēs, rogabat quisnam
esset qui loqueretur, & cui deo sacrificaret. Dux eius indica-
uit mulierem esse quæ Cxrotropho sacrificaret. Quod au-
diens Homerus, huiusmodi carmina protulit,

Κλῦθί μοι εὐχομένῳ κουροτρόφε, δὸς δ' ἔγωγαῖκα

Τλώδε νέων μὲ ἀνῆναδ' ἀφιλότητα ὁ εὐνὼ,

Ἥ δ' ὅππῃ τ' ἐπείδω πολιοκροτάφοισι γέροισιν,

Ἦν ὥρῃ μὲ ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δ' ἄμειναι.

Id est,

Diue preces audis meas, mulier, fac ista,

Auersa a torum iuuenili atate vigentium,

Canorum veterumq; senum capiatur amore,

Est atas effusa quibus, sed prompta voluntas.

252 Vbi verò ad contribulum collegium accessisset Homerus,
iamque in limine ædium consisteret in quibus epulum in-
structum erat, aliqui narrant iā dum ardente igne poetam
cecinnisse, alij postea accessum quàm carmina ista cecinnisset,

Ἀνδρὸς μὲ σέφανος, παῖδες· πύργει δ' ὁ πόλμος·

Ἰπῶοι δ' ἐν πεδίῳ κόσμος· ἦν δ' ὁ θαλάσσης·

Χρήματα δ' αὐξιοῖκον· ἀπὲρ μετὰ τοῖ βασιλῆες

Ἡμενοι εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀράσθαι·
 Αἰδομένον ὃ πύρρος χαραρῶτερος οἶκος ἰδέσθαι·
Vi patris, nati, sic turres sunt decus Urbis:
Sic & equi campum decorant, sic aquora naves,
Sic & opes ornant ades, praesentia regum
Augusto in solio decorat fora lata sedentum:
At lucente domus multo est augustior igne.

2 Quum autem ingressus esset, & accubisset.

2 Postridie autem abeuntem eum conspicati fig.

3 Aduocauerunt & iuss.

1 Ingressus autem reclinatusque, cum illis contribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque ab accumbentibus est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi parauit. 2 Craftino die conspicantes eum figuli quidam qui in figlina laterunculos tegulasque coquebant, quum intellexissent hominem esse eruditum, 3 compellatum iusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum alia, qualia eacunque essent quæ haberent, se illi daturus. Homerus hæc illis cecinit carmina quæ vocantur Caminus, id est formæ.

Εἰ μὲν δώσετε μισθόν, αἰείσω ὦ κεραμῆες,
 Δεῦρ' ἄγ' Ἀθλιωαῖν, ὃ ὑπέρτερε χεῖρα καμίνου·
 Εὐ ὃ μὲν ἀνθεῖν κότυλοι, καὶ πάντα μάλ' ἰεῖα·
 Φρυγίῳ αἰ τε καλῶς, ὃ πρῆς ὄνον δρέσθαι,
 Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγμάς,
 Πολλὰ ὃ κερδύναι, ἡμῖν ὃ δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
 Ἦν δ' ἐπ' αἰαδεῖλω τρεφθέντες ψυδὴ δρῆσαι,
 Συγκαλέω δ' ἥπειτα καμίνω δηλητῆρας,
 Σωύτελ' ὁμῶς Σμάραζόν τ' ὃ Ἀσθεπον, ἢ ὃ Σαβάκτιν,
 Ὡμόδαμόν θ' ὃς τῇδε τέχῃ κακὰ πολλὰ ποιεῖσι.
 Πείθῃ πυραΐουσαν ὃ δώματα· σὺν ὃ κάμνος
 Πᾶσα κυκητήϊν, κεραμέων μέγα κρυψαίντων.
 Ὡς γὰρ ὁσος ἰππείη βρύκει, βρύκοι ὃ κάμνος,
 Πάντ' ἐν ποσὶ αὐτῆς κεραμῆϊα λεπιά ποιούσα.
 Δεῦρο ὃ Ἡελίου θυγάτηρ πολυφάρμακε Κίρκη,
 Ἄγρια φάρμακα βάλλει, κάκου δ' αὐτοὺς πῶ ἔργα.
 Δεῦρο ὃ καὶ Χείρων ἀγέτω πολέας Κενταύρους,
 Οἷα Ἡεακλείους χεῖρας φύρῃ, οἳ τ' ἀπόλοντο,

Τύπῳ

Τὺ ποιεῖν τὰ δὲ ἔργα κακῶς, πῆλοί τ' ἡ κάμνος.

Αὐτοὶ δ' οἰμώζοντες ὁρώατο ἔργα πονηρὰ.

Γηθήσω δ' ὁρώων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.

Ὅς τ' ὑπερκύβηι, θεὸν τοῦτον παῖν τὸ θεῖον πον

Φλεγεῖν, ὡς πάντες ὀπίσσω αἰσιμα ῥέζην. *Idest,*

Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus,

Huc ades o Pallas, dextraq; foueto caminum,

Pulchrè sit durefiant calices, & mollia cuncta,

Siccenturq; probè, & figulis lucra magna reportent,

Vendita perq; forum multa, & per compita, multa.

Sic illis questus crescat, prudentia nobis.

253

At si deposito iuuent irridere pudore,

Huc precor & pestes veniant quacunq; per orbem

Grassantur, fundant & in huc mala cuncta caminū.

Irruat huc Smaragus grauis Asbetus, atq; Sabastes.

Contere tu Pallas flammamq; & vasa camini,

Ille licet rapido multum nunc ferueat aestu.

Insuper Omodammas feruatq; & damna det arti.

Omnia misceto, fornacem, vasa, domumq; &

Ut fragor immensus fiat, figulique tremiscant:

Non secus ac mala crepitu clauduntur equina,

Sic subita fornax crepiterq; cadatq; ruina,

Inq; lutum redeant calices & vasa minuta.

Huc quoq; Solis ades nata, incantare perita,

Inq; ipsos & opus tua noxia sparge venena.

Huc ducat longo Centauros agmine Chiron:

Quiq; manu Herculeæ cecidere superq; fuerunt,

illi contundant opus omne, ipsumq; caminum

In nihilum penitus redigant, figuli ista &identes

Plorent, & lacrymis spectent ingentia damna.

Improbis ego spectabo hac premia letus.

Deniq; qui pronus fornacem respicit, illi

Flamma vorax faciem rapiat, penitusq; perurat.

Sic scelus agnoscent omnes, atq; inde cauebunt.

At verò in Samo hybernans, calendis potentiorum ædes
ostiatim adiens aliquid accipiebat, canēs hæc carmina quę
Ereſione hoc est ramalia vocantur: ducente eum comitan
teque aliquod puerorum indigenarum choro,

Δῶμα περὶ βασιλείᾳσθ' αἰδρὸς μέγα διωαμένους,
 Ὅς μέγα μὲν διώαται, μέγα δ' ἐβρέμει ὀλβιος αἰεὶ.
 Αὐτὰρ ἀνακλινέσθ' οὐραὶ· πλεῖτος γὰρ ἔσθ' οἱ
 Πολλὸς, σὺν πλεῖτῳ δ' εὐφροσύνη πεπαλῖα,
 Εἰρὴν ἑὴ ἀγαθὴ. ὅσα δ' ἄλγεα, μετὰ μὲν εἴη,
 Κυρβαῖν δ' αἰεὶ κτ' καρδὸν ποῦ ἔρπει μάλισα.
 Τῷ παιδὸς δ' ἡ γυνὴ κτ' διφραδα βήσεται ὕμνιν.
 Ἡμίονοι δ' ἄλλοισι κραταί ποδες εἰς πόδε δῶμα.
 Αὐτὴ δ' ἰδὼν ὑφαῖνοι ἐπ' ἡλέκτρῳ βεβαῖα.
 Νεῦμαί σοι νεῦμαί σφαιαύσιος, ὥς πε χαλιδῶν.
 Ἔσθ' ὅτ' ἀπερὸ οὐρανοῖσι καὶ εἰ μὲν τοι δῶσθ' εἰ δ' ἡμῶν,
 Οὐχ ἐνέξομεν. ὃ γὰρ σπυροικησόντεσθ' αἰεὶ δ' ἡλθομεν. ἰ.

*Venimus ad magnas ades ciuemq; potentem,
 Cuius diuitiis resonat domus atq; redundat.
 Vos aditum præbete fores: feliciter intrent
 Diuitia, & requies hilaris, Charitesq; sequantur:
 Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane:
 Sintq; laborata Cereris repleta canistra.
 Excelsa curru nurus hic portetur, & ipsam
 Veloci cursu reuehant ad limina muli.
 Hac premat electrum pedibus, telasq; laboret.
 Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quotannis, 254
 Non secus atque redit sub tectum garrula Progne.
 Assumus in porta: seu munera ferre placebit,
 Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
 Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.*

Atque hæc carmina postea in Samo diu à pueris decantabantur, quoties ad Apollinis festum collecti conueniebant. Ineunte deinde vere moliebatur Homerus è Samo Athenas proficisci: soluensq; vnà cum popularibus quibusdam, ad Ion appulit: vbi stationem non ad urbem sed in littore habebant. Hic contigit Homerum grauiter ægrotare: egressus igitur è naui, in crepidine littoris iacebat ægrotus. Quumq; diutius illic ob nauigandi difficultatem in portu remorarentur, subinde plerique ex vrbe Homero vacabant, eumq; audientes, reuerenter obseruabant. Iam verò

Ex vrbe descendentes, operam Homero dabant, eumq; audientes admiratione professioneque profectabantur.

verò nautis cæterisque aliquot qui è ciuitate conuenerant, illic apud Homerum confidentibus, fortè pueri piscatores eò appulerunt: qui è nauicula egressi, hæc illis verba fecerunt, Agite peregrini, audite nos, num quid eorum quæ pro-
ponemus explicabitis. Ibi è præsentibus quidam iubebat eos proloqui. Illi, Nos, inquit, quæcunque cepimus, reli-
quimus: quæ verò non cepimus, nobiscum portamus. Et quum nemo id ænigmatis interpretari posset, piscatores explicabant: significantes nimirum se, quum piscium nihil capere possent, desidentes in sicco pediculos venatos: & horum quotquot cepissent, abiecisse: quos autem non inuenissent, domum retulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit carmina,

Τοίων γ' ἀπὲρ ὧν ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,

Οὔτε βαθυκλήρων, ὅτ' ἄσπετα μῆλα γειμόντων. *id est,*

Hi vos, o pueri, tales genuere parentes, .

Nec latius fundis, gregibus neq; mille potentes.

Ex hac autem ægritudine extremum diem clausit Homerus in Io, non (ut arbitratur aliqui) ænigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus verò in Io Homerus, à comitibus suis atque ciuibus qui ex vrbe in colloquium cum eodem venerant, in littore ibidem honorificè sepultus est. Cuius sepulchro multo pòst tempore Ienses, vbi poesis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt carmen elegiacum,

Ἐνθάδε τιw ἱστῶ κεφαλῶν κτ' ἄγα καλὴν,

Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὀμπερον.

Id est,

Condis humis caput hac sacrum, quis versibus arma

Fortia diuinis heroum ornauit, Homersum.

Porro quòd Æolius fuerit Homerus, & non Ion, neque Dorienfis, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his coniecturis deprehèditur. Siquidem poetam tantum, qui hominum peculiare mores in suam poësin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut patrios commemorasse. Iam verò carmina eius expendent, indidem pronuntiabit. nam quum sacrificij ritum huiusmodi quendam referat, aut ipse eundem tanquam probatissimum excogitauit, aut quòd

cum patriis institutis conueniret. Sic enim inquit,

Αὐ ἐρύσαν μὲν τρεῖς τε ἑσπάζαν καὶ ἔδειραν,
Μηρούς τ' ἐξέταμον, κατὰ τε κνίσσῃ ὀκάλυψαν,
Δίπλυχα πιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοδέτσαν. *Id est,*
Protractas ingulant pecudes, & tergora costis
Diripiunt, femorumque toros & crura recidunt,
In partesque secant geminas: tum pinguis nidor
Viscera nube regit densa.

In his versibus de illis nulla mentio, quibus in sacrificiis tamen utebantur cæteri, præter vnam Æolicam gentem, quæ illa non concremabat. Indicat præterea his quoque versibus quod Æolius existens, suæ gentis ritibus vsus sit,

Καίε δ' ὅππῃ χίλῃς ὁ γέρων, ὅππῃ δ' αἴθοπα κύνων
Λαίβε νέοι ὃ παρ' αὐτὸν ἔχον πρὶ πόλοισι χερσίν. *Id est,* 255

— — — *tum segmina carnisum*

Ipse focus multo crepitantibus admonet igni
Cruda senex, & vna super nigrantia fundit:
Quem verubus quinis iuuenes onerata tenentes
Brachia circumstant.

Æoles enim soli intestina quinq; verubus defixa torrebāt, reliqui Græci tribus. etenim πέμπε dicunt Æoles pro πέντε, *id est* quinq;. Atq; hæc sanè de genere, vita, interituque Homeri à nobis relata sint. Cæterum ætatem Homeri, si quis diligenter recteq; ratiocinetur, ex hisce facillè deprehendet. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post atq; triginta Lesbos oppidatim habitari cœpit, quum antea nullam prorsus haberet ciuitatem. Post Lesbum habitata annis viginti Cuma Æolica & Phricotis appellata habitata fuit. Porro à Cuma annis duodeuiginti in Smyrnam Cumani colonias deduxerunt: quo tẽpore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti vigintiduo ad Xerxis vsq; in Græciam traiectum, qui videlicet iuncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex his igitur tẽpus illud calculo colligere facile fuerit ei qui prætorum Atheniensium rationem habuerit. Cẽrum autem & sexaginta octo post Troianum bellum annis extitit Homerus.

EX C T E S I A E
SCRIPTIS QVÆ PER-
SICA NOMINATA SVNT, EX-
CERPTÆ A PHOTIO HISTO-
*ria, Latina nunc primum
facta.*

CTESIAE Cnidij Persica libris viginti-
tribus continentur: sed in sex prioribus
res Assyriotum & quaecunque res Per-
sicas præcessere, tractat: à septimo au-
tem libro de Persicis rebus agit: at in se-
ptimo, octauo, nono, decimo, vndeci-
mo, duodecimo, & decimotertio, quæ ad Cyrum & Cam-
bysem, & magum illum, Dariumque & Xerxem spectant,
commemoratur: ferè in omnibus repugnantia Herodoto
narrans, illumque in multis mendacem & scriptorem fa-
bularum appellas. illo enim posterior est. Se autem eorum
que narrat, magna ex parte oculatum testem fuisse, aut cer-
te, quæ videre non licuit, de iis à Persis qui viderant, edo-
ctum, ita demum ea memoriæ prodidisse dicit. Nec verò
tatummodo ab Herodoti, sed etiam in aliquibus à Xeno-
phontis Grylli filij historia dissentit. Floruit temporibus
Cyri Dario & Parysatide geniti: qui frater fuit Artoxerxis
ad quem regnum Persicum deuenit.

Scribit itaq; statim de Astyage, eum genere Cyro iun-
ctum non fuisse: illumque etiam Astyigan vocat. Fugisse
autem Astyigan à cōspectu Cyri in Ecbatana, & in crisra-
nis regiarum ædium ab Amyri filia sua & eius viro Spira-
ma occultatum fuisse dicit. at superuenientem Cyrum, non
solum Spitaman & Amytin, sed eorum etiam liberos Spi-

tacem ac Megabernem de Astyiga per cruciatus interrogari voluisse: Astyigan verò seipsum patefecisse, ne propter se pueri cruciarentur, captumq; & compedibus crassis ab OĒbara vinctum: nec multò post ab ipso Cyro liberatum, & non secus ac patrem honoratum obseruatumque fuisse: filiamque Amytin primùm quidem tanquam matrem in honore habitam, postea verò Cyro nupsisse, quum Spirtamas eius vir esset interfectus propterea quòd mentitus esset, ignorari à se dicens Astyigan de quo interrogabatur. Hæc dicit Ctæsiæ de Cyro, iis quæ ab Herodoro referuntur dissimilia. Itemque illum aduersus Bactrios pugnauisse, & eam pugnam æquo Marte gestam fuisse. sed Bactrianos, postquam Astyigan Cyri patrem factum esse, Amytin autem matrem & vxorem, intellexerunt, spòte seipsos Amyti & Cyro dedidisse. Tradit etiam Cyrum cū Sacis bellum gessisse, & Amorgem Sacarum regem Sparethræ maritum cepisse: eam autem, capto marito, exercitum coegisse, bellumq; Cyro intulisse, & virorum quidem trecenta millia, mulierum verò ducenta in aciem eduxisse: & Cyrum superauisse, viuumque eum cum multis aliis cepisse: itemque Parmisem Amytis fratrem & tres eius filios. propter quos postea Amorgem liberatum fuisse, quòd & ipsi liberati fuissent. Tradit etiam, Cyrum Amorgis ope adiutum, Cræso & Sardibus bellum intulisse. Narrat etiam quomodo OĒbaræ consilio lignea Persarū simulachra in muro conspecta timorem incolis iniecerint, & propter hanc causam ipsa vrbs capta fuerit: & quo pacto ante captam urbem, Cræsi filius pro obside datus fuerit, quum Cræsus diuino quodam spectro deceptus fuisset. Narrat etiam quomodo dolos neccentē Cræso, filius in eius conspectu fuerit interfectus, & mater hanc calamitatem intuita seipsam ex muro præcipitarit, nec tamen mortuā sit: & quomodo, capta vrbe, ad Apollinis ædē, quæ erat in vrbe, confugerit, ac mortua sit: & quomodo ter in templo vinctus à Cyro Cræsus, tertium arte oculos fallente solutus sit, quanuis templo sigilla circumposita essent, eorumque custodia OĒbaræ commissa esset: quomodo item illis qui vnà cum Cræso vincti fuerant, amputata fuerint capita, vt quorū proditiōe solutus Cræsus fuisset. Narrat etiā Cræsum in regias ædes adductum

ductum vinctumque firmitus fuisse: sed quum tonitrua fulmina; irruissent, rursum fuisse solutum: tumque Cyrum vix tadem eum missum fecisse. à quo tempore Cyrus cum aliis humanitatis officiis eum prosequutus sit, tum verò urbem magnam nomine Barenen prope Ecbatana ei donauerit: in qua erant quinque millia equitum, peltatorum autem iaculatorumq; & sagittariorum decē millia. Commemorat item quomodo Cyrus Petisacan eunuchum, qui apud ipsum plurimum authoritate valebat, in Persas miserit vt Astygan à Barcaniis adduceret. nam & ipse & Amytis filia patrem videre cupiebat. Quomodo item OEbaras consilium dederit Petisacæ vt in deserto loco Astygan relinqueret, & fame sitiq; conficeret. id quod factum est. At in somnis scelere patefacto, Petisacas puniendus traditur Amyti, quæ eum exposuerat. Illa verò oculos eius effodit, pellemq; detraxit, & cruci deinde affixit. OEbaras autem, timēs ne eadem quæ ille pateretur, quāuis Cyrus nihil tale se permissurum affirmaret, nihilominus decem dierum inedia ipse sibi mortem consciiuit. Astygas verò magnificē splendideq; sepultus est, atq; in deserto loco cadauer eius
 2 intactum permansit, neque fuit à feris comesum. Leones enim cadauer eius, donec Petisacas reuersus acciperet, seruabant. Cyrus autem aduersus Derbices expeditionē suscipit, quorum rex erat Amoræus. at Derbices ex insidiis producunt elephantes, ac Cyri equites fugant. vbi ipse Cyrus ex equo cecidit & quidam Indus. nā Indi Derbicibus in bello opem ferebant: à quibus etiam acceptos elephantes in bellum ducebant. Hic igitur Indus, quum Cyrus iā cecidisset, eum iaculo vulnerauit sub coxa in femore. ex quo vulnere postea mortuus est. tum verò ipsum adhuc viuum, quum familiares sui erexissent, ad castra profecti sunt. Occubuerunt autem in pugna illa multi Persæ, & æquales numero Derbices. nam illorum quoq; decem millia erant. Amorges verò quum audiuisset quod Cyro contigerat, festinanter venit, Sacarum equitum viginti millia ducens. & quum Persæ ac Derbices inter se conflixissent, tam strenuè Persæ ac Sacæ pugnarunt, vt penes eos victoria fuerit: interfecto Derbicū rege Amoræo, cum duobus eius filiis. occubuerūt autem Derbicū triginta millia, Persarū nque millia: & re-

gio in ditionē Cȳri concessit. Cȳrus verò sub mortis tempus Cambysem primum filium regem creauit: iuniorem verò nomine Tanyoxarcem, dominū Baſtriorum & ipsius regionis, nec non Choraminiorū, Parthiorumq; & Carmaniorū: & ut suas regiones à tributo soluēdo liberas haberet, statuit. Ex Spiramæ autem liberis, Spiradem quidem Derbicibus præfecit, Megabernem autem Bercaniis: eosq; matri in omnibus obtemperare iussit. Quinetiam illos & mutuo & cū Amorge dexteris in amicitie testimonium iungere voluit: & illis quidem qui in mutua beneuolētia permanerent, omnia fausta præcabatur: at illos qui priores iniuriam illaturi essent, deuouebat. His dictis diem suum obiit, tertio à vulnere accepto die, quā annos triginta regnauisset. Atq; hīc finem habet vndecimus Ctesię Cnidij liber.

Duodecimus verò à regnō Cābyſis incipit. Hic regnans iussit patris corpus per Bagapatem eunuchum apud Persas sepeliri, & alia quemadmodum à patre cōstituta erant, administrauit. Plurimum verò apud ipsum auctoritate valebat Artasyras Hyrcanius: ex eunuchis autem Ixabates & Aspadates & Bagapates, qui etiam apud patrem maximus fuerat. Post Petisacæ autem mortē, hic aduersus Ægyptum & Amyrtæum Ægyptiorum regem exercitū ducit, quum Combapheus eunuchus, qui plurimū apud Ægyptiorum regem poterat, pōtes & alias Ægyptiorum res prodidisset, ut ipse Ægypti præfecturam cōsequeretur. id quod factum est. ita enim cum eo Cambyſes pactus fuerat, primum per Ixabatem Combaphei patruelem, & suis ipse verbis postea. Quum autem Amyrtæum viuum cepisset, nullo alio ipsum detrimento affecit, nisi quod illū in Susā cum sex milibus Ægyptiorum quos ipse delegit, relegauit. Sed & vniuersam Ægyptum subegit: obieruntq; in ea pugna Ægyptiorum quinquaginta millia, & Persarum viginti. Quidam autem magus cui nomen erat Sphendadati, quum fuisset ob delictum verberibus à Tanyoxarce cæsus, accedit ad Cambysem, & apud eum fratrem Tanyoxarcem accusat, eum ipsi insidias moliri dicens: argumentum etiam rebellionis addens, quod, si vocaretur, non veniret. Cambyſes igitur fratrē ad se venire iubet. ille verò aliquo negotio detentus, profectionem distulit. Tunc verò magus eum audacius

dacijs criminari. At mater Amytis verba magi suspecta
 habēs, Cambysem filiū ne fidem haberet mago, admone-
 bat. at rex se non credere fingeat; quū tamen maximope-
 re crederet. Quum autē tertium à Cambyse frater esset ac-
 cersitus, venit: ipsumq; frater amplexatus est, quum nihil-
 ominus de illo interficiendo cogitaret. sed hanc cogitatio-
 nē ad exitum inscia Amytide perducere conabatur. id quod
 perfectum est. nam magus consiliū cum rege commu-
 nicans, hunc dolum machinatur: Quum ipse Tanyoxarci
 esset simillimus, consilium regi dat vt ipsi tanquam falso
 fratris regis accusatori, caput abscindi coram omnibus iu-
 beat: clām autem Tanyoxarcem interfici imperet. quineti-
 am illius vestē sibi indui magus postulat, vt ex ipso vestitu
 Tanyoxarces esse iudicetur. atq; hęc sunt. nam hausto san-
 guine taurino interficitur Tanyoxarces: at magus illius ve-
 ste induitur, & Tanyoxarces existimatur: diūq; latet omnes
 præter Artosyran, Bagapetem & Ixabatē. his enim solis
 rem Cambyse aperire ausus est. Cambyse autem Labyzo
 qui primus erat inter Tanyoxarcis eunuchos, & aliis ad se
 vocatis, magum illa veste indutū, ostendit sedētem, dixitq;
 Hunc esse Tanyoxarcē existimatis? Labyzus verò miratus,
 Quem alium, dixit, esse putemus? A deo propter similitudi-
 nem magus latebat. Mittitur ergo ad Bactrios, & omnia
 non secus ac si Tanyoxarces esset, administrat. Post annos
 verò quinque, res tota declaratur Amyti per Tibertheum
 eunuchum, quem magus verberauerat, petitque Sphenda-
 datem à Cambyse: qui dare noluit: quamobrem illa eum
 execratur, & hausto veneno moritur. Sed contigit vt sacri-
 ficante Cambyse, quum victime iugularentur, sanguis non
 flueret. qua ipse ex re magis etiam deiecto animo erat. Sed
 & Roxane puerum capite carentem peperit: magique ipsi
 dicebant, hanc prodigiorum significationem esse, nullum
 3 regni successorem ab eo relictum iri. Mater etiam nocte
 illi in somnis apparēs, ob cædem perpetratam minabatur:
 ideoque magis etiam angebatur. Quum autē Babylonem
 accessisset, & ibi paruum lignum cultro poliens, tempus vt
 falleret, femoris musculū percussisset, vndecimo die mor-
 tem obiit, quum duodeuiginti annis regnauisset.

Bagapates autem & Artasyras, antequam Cambyse

moreretur, consilium inierunt regni mago tradendi, qui quidem illo mortuo regnum adeptus est. At Ixabates sumptum Cambyſis corpus in Perſidem portauit. vnde veniēs, dum magus ſub Tanyoxarcis nomine regno potiretur, de eo apud vniuerſum exercitum indiū profeſſus eſt, eumq; infamauit. Quod quum feciſſet, in templum confugit: indeq; comprehenſus eſt, & ei caput abſciſſum. Vnde ſeptem inter Perſas principes viri vnà aduerſus magum conſpirauere, Onophas, Idernes, Norondabates, Mardonius, Bariſſes, Artaphernes & Darius Hyſtaſpis filius. Hi, quum inter ſe fidem dediſſent, aſſumitur etiam Artafyras, prætereaque Bagapates, qui clauſes omnes regiarum edium habebat. Illi igitur ſeptem viri Bagapatis opera in regias ædes ingreſſi, magum inueniunt cum pellice Babylonia dormientem. Qui quum illos viſiſſet, proſiliit, & nullo inſtrumento bellico reperto, (quoniam omnia Bagapates clam ſubtraxerat) ſedile aureum cōfregit, eiſq; pede arrepto, quum pugnaret, tandem à ſeptem illis viris vulneratus, mortē obiit, quum ſeptem meſes regnauiſſet.

Regnat verò ex ſeptem illis viris Darius, quum eiſequeſ (iuxta id quod inter eos conuenerat) arte quadam adhibita primus poſt ſolis ortum hinniſſet. Cæterum quodie Sphédadates magus interfectus eſt, feſtum magophonia dictum apud Perſas celebratur. Hic Darius ſepulchrum ſibi extrui in duplici mōte iubet, atq; id extruitur: ſed quum id videre cuperet, à Chaldæis & à parentibus prohibetur. Quum autē parentes eiſus aſcendere voluiſſent, ceciderunt atque interierunt: quum ſacerdotes qui illos ſurſum trahebant, illud conſpicati & inde timore correpti, funes laxaſſent. Quæ res ingētem Dario mœrorem attulit: & illos qui eos trahebant, numero quadraginta, amputata capita fuerant. Darius præterea Ariaramnem Cappadociæ ſatrapam aduerſus Scythas proficiſci, & viros ſcœminasque captiuos abducere iubet. Ille autem cum triginta nauibus quinquagenū remorū traiciens, id exequutus eſt. Comprehendit autem & fratrem regis Scytharum Maſagetem, quum eum à ſuo fratre ob malè adminiſtratum munus in vincula coniectum inueniſſet. At Scytharces Scytharum rex, iratus litteras Dario ſcripſit contumelioſas: & ſimi-

similiter ipsi responsum est. Darius tādē octingentorum millium exercitu coacto, & Bosphoro Istroque ponte iunctis, aduersus Scythas profectus est: & quindecim dierum itinere progressus est, sibi que mutuò arcus miserunt. Sed quum Scythici validiores essent, Darius pontes transiit, atque festinanter dissoluit antequam totus transiret exercitus: quare Scytharces octoginta illa hominum millia in Europa relicta, interfecit. Darius verò, quum pontem pertransisset, domus templaque Chalcedonensium combussit: quoniam pontes qui versus regionem suam spectabāt, dissoluerent autauerant, & aram quam Darius transiens in honorem Iouis diabaterij statuerat, euerterant. Datis autem ex Ponto rediens, & Medicum exercitum ducens, insulas Græciamque populabatur: cui apud Marathonem Miltiades occurrit, vicitque barbaros: & ipse quoque Datis occubuit, eiusque cadauer petentibus Persis denegatum est. Darius autem ad Persas reuersus est, vbi celebratis sacrificiis, quum triginta dies morbo laborasset, mortuus est: qui annos * antè regnum vixerat, & annos vnum & triginta regnauerat. Obiit etiam diem suum Artasyras. Bagapates autem, quum sex annos sepulchro Darij assedisset, mortuus est.

Regnat Xerxes filius eius, apud quem Artapanus Artasyræ filius maximā obtinet authoritatem, quē admodum eius pater apud patrē regis obtinuerat, itemque Mardonius antiquus. Ex eunuchis autē plurimū apud eū poterat Natasas. Xerxes vxorem ducit Onophæ filiā Amistrin, ex qua filium suscipit Dariæum: & post biennium, alterum Hytaspem nomine: & præterea Artoxerxem: duasque filias, quarū vna, Amytis nomine auix vocatur: altera, Rhodogune.

Xerxes aduersus Græcos expeditionem suscepit, quod Chalcedonenses pontem soluere conati essent, (quemadmodum iam dictum est) & aram à Dario erectam diruissent: quodque Datin Athenienses interfecissent, neque cadauer eius dare voluissent. Primū igitur Babylonem profectus est: & Belitanę videre sepulchrum exoptauit: viditque opera Mardonij adiutus: & vñ olei non potuit, quē admodū scriptū erat, implere. Inde Ecbarana profecto, defecisse Babylonia, & Zopyrum suum ducē interfecisse nuntiatur. In hunc

modum de his loquitur Ctesias, non quemadmodū Herodotus. nam quæcunq; hic de Zopyro, (nisi quod mulā ipsi peperit) ille à Megabyzo facta fuisse scribit, qui Xerxis gener erat, quum filiam eius Amytin vxorem duxisset. Ita Babylon capta est per Megabyzū: cui Xerxes præter alia multa, molam auream sex talenta pendentem donauit: quod apud Persas omnium regionum munerum est pretiosissimum. Xerxes autē, Persico exercitu coacto, qui ex millibus octingentis constabat, præter currus, instructis etiam mille triremibus, in Græciā profectus est: Abydumq; ponte iunxit. Ad eum Demaratus Lacedæmonius tum primum accessit, & cum illo traiecit, eumq; ab inuadenda Lacedæmone prohibuit. Xerxes porro per Artapanum quindecim millia ducentem, apud Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce prælium iniit, in quo magna Persarum cæsa est multitudo, ex Lacedæmoniis tantummodo duobus aut tribus interfectis. Postea viginti millia in aciem educi iubet; qui & ipsi superantur. Quum autem verberibus etiam cæsi vt acriores ad pugnam redderentur, nihilominus victi fuissent, quinquaginta millia iubet educi: & quum nihil proficeret, bellandi finem fecit. Sed Thorax Theffalus, & apud Trachinienes potentissimi Calliades & Timaphernes cum exercitu aderant: quos Xerxes quum vocasset, vnaque Demaratum & Hegian Ephesium, Lacedæmonios nulla ratione vinci posse, nisi circumdarentur, intellexit. Persarum itaque quadraginta millia, quū duo illi Trachinienes per inuia eos duxissent, Lacedæmonios à tergo adoriuntur: qui circumdati, omnes ad vnum fortiter pugnantes occubuerunt. Rursus Xerxes aduersus Plataenses exercitum centum & viginti millium mittit, & Mardonium eius ducem constituit. Qui autem Xerxem in Plataenses concitabant, erant Thebani. Mardonio occurrit Pausanias Lacedæmonius, trecentos Spartanos & mille accolæ, ex aliisque vrbibus sex millia secum ducens. Ibi superato exercitu Persarum, Mardonius vulneratus aufugit. Hic Mardonius quum à Xerxe ad diripiendam Apollinis ædem missus esset, ingruente ingenti grandine oppressus moritur: quæ res Xerxi maximum mœrorem attulit. Is cum suis copiis Athenas proficiscitur: sed

quum

quum Athenienses armatis centum & decem triremibus ad Salaminem fugissent, urbem vacuā capit, quam incendit, præter arcem. in ea enim etiam aliqui relictī pugnant: tandemq; quum & illi noctu fugissent, illam etiam noctu combusserunt. Xerxes autem quum inde ad angustissimum Atticæ locum Heracleum appellatum venisset, aggerem Salaminem versus ducere cœpit, pedestri itinere ad eum triocere cogitans. Sed consilio Themistoclis Atheniensis & Aristidis, sagittarij ex Creta accersuntur, ac veniunt: deinde bellum nauale Persarum & Græcorū geritur. Persę naues habebant plusquam mille, ducemq; Onophan: Græci verò septingentas. Græci tamen victores euadunt: & quingentæ naues Persarū profligātur, & fugit Xerxes consilio rursus & arte Aristidis atq; Themistoclis. In reliquis verò omnibus præliis ceciderunt Persarum centum & viginti millia. At Xerxes, quum in Asiā traiecisset, & Sardis proficisceretur, misit Megabyzum vt templū Delphicum diriperet: illoq; id suscipere recusante, Maracas eunuchus iniuriam Apollini illaturus omniaq; direpturus mittitur. Is confectis ita rebus ad Xerxem reuersus est. Xerxes ex Babylone ad Persas proficiscitur. At Megabyzus suā vxorem Amytin (quæ filia Xerxis erat, quemadmodum iam dictum est) adulterij insinuat. quamobrem Amytis à patre acriter reprehenditur: at illa impuditiæ crimen à se remouet. Verum Artapanus, qui plurimum apud Xerxem autoritate valebat, cum Spamitre eunuchō (qui & ipse plurimum apud eum poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitat: idque perpetrant, & Artoxerxi filio persuadent ab altero filio Dariæo patrem suum necatum esse: adduciturq; Dariæus ab Artapano domū Artaxerxis, cum ingenti clamore se parricidam esse negans. is tamen capite plectitur.

Artoxerxes igitur Artapani opera regno potitur. sed idē Artapanus eius vitæ insidians, consiliū suum cum Megabyzo (qui iam ob suspectam adulterij vxorē suam, mœrore affectus erat) communicat, fidemq; mutuò datam iurando firmant. Sed re tota Megabyzi indicio prodita, Artapanus ea morte qua Artoxerxes erat afficiendus, afficitur: atq; adeo quæcunq; in Xerxem Dariæumq; perpe-

trata fuerant, patefiunt. Aspamitres quoq; , qui cædis Xerxis ac Dariæ conscius fuerat , acerbissimo genere mortis, adhibitis videlicet per scaphâ tormentis, plectitur. At post Artapani mortem, eorum qui cum illo coniurabant, & Persarum aliorum pugna oritur, in qua cadunt tres Artapani filij, & grauiter Megabyzus vulneratur. Quem casum Artoxerxes itemq; Amyrtis & Rhodogune ac ipsarum mater Amistris ingenti luctu prosequuti sunt: atq; adeo vix tandē hæc Apollonidis medici Coi opera, summam adhibentis diligentiam, mortis periculo liberatur. Desciscunt ab Artoxerxe Bactra, aliusq; item præfectus Artapanus: & æquo Marte pugnatur. Quum autem commissa iterum pugna, ventus in faciem Bactrianorum spiraret, vincit Artoxerxes, & in eius ditionem vniuersa Bactria concedit. Deficit etiam Ægyptus, Inaro Lydio & altero Ægyptio defectiōnis authoribus: omniaq; ad bellum pertinentia parantur. Athenienses quoq; Inaro petenti quadraginta naues mittunt: & ipsemet Artoxerxes exercitū educere cogitat: sed, nō ita consulentibus amicis, mittit Achæmenidē fratrem cū quadringentis millibus peditū, & octoginta nauibus. Cōfligit Inarus cum Achæmenide, Ægyptijq; vincunt: atq; Achæmenides quum ab Inaro vulnus accepisset, moritur, eiusq; cadauer ad Artoxerxē mittitur. Idem Inarus mari victore euadit, Charitimide magnū inde nomen consequuto, qui quadraginta nauium Athenis missarū nauarchus erat. Ex quinquaginta Persarū nauibus, viginti cum ipsis hominibus captæ, triginta profligatæ fuerunt. Deinde aduersus Inarū mittitur Megabyzus, præter exercitū qui reliquus fuerat, alium ducens, qui ex ducentis hominū millibus constabat, nauibus autē trecentis, quibus Oriscus præerat. adeo ut præter naues reliqua multitudo quingentorū hominum milliū esset. nam quum cecidit Achæmenides, centū hominum millia ex quadringentis quę duxerat millibus, vnā cēsa fuerunt. Pugnatur acriter, & vtrinq; multi: sed plures ex Ægyptus cadunt. Tandem Megabyzus Inarum in femore vulnerat, fugatq;: & fortiter pugnantes Persæ victores euadunt. Inarus verō fugiens Byblū proficiscitur, (hæc est munita vrbs in Ægypto) & cum eo Græci quicunq; in prælio & cum Charitimide cæsi non fuerant, Ægyptus præter Byblum

blum partes Megabyzi sequitur: & quoniam Byblus expugnari non posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorū erant sex millia & amplius, fide data paciscitur, nullam eos à rege iniuriam accepturos, & Græcos domum quum liberet reuersuros. Quum igitur Sarsaman Ægypti præfectum cōstituisset, vnā cum Inaro & Græcis ad Artoxerxē proficiscitur: eumq; inuenit iratum Inaro vehementer, quoniam is fratrē Achæmenidem interfecerat. Megabyzus omnia quæ gesta fuerant, narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data, Byblum ceperit: atque pœnam illorum pertinaciter deprecatus, efficitur voti compos. tandemque ad exercitum defertur, Inarum & Græcos nihil detrimenti passuros. Verumenimuerō Amytis vicem interempti filij Achæmenidis dolens, grauitèr conquerebatur quod Inarus & Græci pœnas sibi non darent. atque adeo illos à rege exposcit: sed is tradere recusat. Deinde Megabyzum ab eo exposcens, repulsam iridem patitur. Tandem tamen illa quum instando molesta esset, impetrauit, & quinque pōst annis, Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Atque hunc quidem tribus crucibus suffixit, Græcis autem quinquaginta (nam plures capere non potuerat) capita amputauit. At Megabyzus magno dolore & luctu affectus est, petiitq; vt sibi in Syriā regionē suā proficisci liceret. Huc etiā clam pręmissit Græcos alios, & profectus est, atq; à rege desciiuit, maximasq; copias coegit, quæ præter equites, ex centū & quinquaginta millibus constabāt. Aduersus eū Vfiris mittitur cum ducentis millibus: pugna cōferitur, seq; mutuò vulnerāt Megabyzus & Vfiris. hic quidē iaculo Megabyzum in femore percussit, & vulnus duos digitos altum infligit: ille verò similiter iaculo Vfirin in femore, deinde & in humero vulnerauit. vnde Vfirin ex equo cadere contigit. sed eū circumstans Megabyzus attolli & feruari iubet. Multi autē Persę ceciderūt, Zopyro Arttyphioq; Megabyzi filiis fortiter pugnātibus. itaq; tādē viribus lōgè superior euadit Megabyzus, & victoria potitus magnā Vfiris curā gerit, eūq; ad Artoxerxē mittit id petentē. Rursus autē exercitus aduersus eū mittitur, & Medostanes Artarij filius (Artarius autē erat sarrapa Babylonis, & Artoxerxis frater) configunt inter se: sed Persarum fugatur exercitus, &

Menostanes in humero à Megabyzo percutitur: præterea in capite sagitta, sed non lethali vulnere feritur. vnà tamen cum omnibus suis fugam capit, & Megabyzus splendida potitur victoria. Artarius Magabyzum per legatos monet vt cum rege paciscatur. ille se pacisci quidem cum rege, non tamen ad eum proficisci, sed in suà regione manere velle indicat. Hæc regi nuntiantur, cui Artoxares Paphlagon eunuchus & Amistris studiosè consilium dant vt paciscatur. Itaq; ipse Artarius & Amytis vxor, & Artoxares, iam viginti annos natus, & Petifas Vſiris filius & Spitamæ pater, mittuntur. Multis igitur setmonibus & iuramentis ad fidem faciendam adhibitis, vix tamen Megabyzo vt ad regem proficiscatur persuadent. Cui tandem reuerso rex per nuntios veniam se illi eorum quæ admississet, dare significauit. Sed quum egresso ad venationem rege, & cum adorto leone, Megabyzus beluam hanc in pedes se erigentem iaculo percutiens interfecisset, succensens ei rex quòd eam percussisset antequàm ipse eam villo ictu attigisset, caput abscindi imperauit. Sed Amistris & Amytis aliorumq; precibus remissa ei mortis poena, ad urbem quandā nomine Cyrtæ circa mare rubrū relegatur. Artoxares quoq; eunuchus in Armeniā relegatur quòd sæpe pro Megabyzo liberius apud regē loquutus esset. Sed Megabyzus, quū in exilio quinq; annos esset cōmoratus, aufugit, se pisagan esse simulando. (pisagas autē à Persis dicitur leprosus, ad quem nemini accedere licet) & ad Amytin domumq; proficiscitur, & vix agnitus, per Amistrin & Amytin cum rege reconciliatur: qui eum, quemadmodum antea, suæ mensæ participem facit. & quum sex & septuaginta vixisset annos, mortuus est: propter quod magno rex est mœrore affectus. Mortuo Megabyzo Amytis cum multis consuetudinem habebat, & ante hanc similiter mater Amistris: Apollonides verò Cous medicus, quū Amytis leuiter ægrotaret, & ipse eius amore captus esset, fore dixit vt ea in pristinam valetudinem restitueretur si cum viris rem haberet. vuluæ enim esse morbus. Sed quum hac arte voti compos factus cum ea concumberet, illa autem tabe laborare cœpisset, à concubitu abstinuit. Tandem igitur illa morti vicina, matri in mandatis dedit vt Apollonidem vlcisceretur.

tur. Hæc ipsi regi Artoxerxi rem totam exposuit, & quomodo cum illa concumbere solitus, non prius desisset quam ei illius mali author fuisset: & quomodo supplicium de Apollonide sumi illa sibi mādasset. Ille matri quicquid ipsi visum fuerit agendi potestatem facit. Hæc, quum victum Apollonidem bimestri spatio cruciatibus affecisset, viuum postea defodit, quo nimirum tempore Amytis diem suum obiit. Sed Zopyrus Megabyzi & Amytis filius, ubi iam patrem & matrem amisit, à rege desciiuit, atq; Athenas profectus est, propterea quòd Athenienses mater eius beneficijs affecerat. Caunum vnà cum illis nauigauit, & Caunios ciuitatem tradere iussit: at illi urbem ipsi quidem tradituros se respondebant, Atheniensibus verò qui eum sequebantur, nequaquam. In Zopyri igitur murum subeuntis caput saxum iecit Alcides Caunius, ex quo ictu Zopyrus mortem obit. Amistris verò auia Caunium illum cruci affixit. Postea autem & ipsa moritur, iam ætate valde confecta. Artoxerxes item obit, quum duos & quadraginta regnasset annos.

Artoxerxe mortuo regnat Xerxes eius filius, qui solus erat legitimus ex Damaſpia susceptus, quæ eodem ipso die quo Xerxes mortuus est, è vita discessit. Bagorazus verò cadauer patris & matris in Persiam tulit. Fuerunt autem Artoxerxi septemdecim filij spurij, in quibus fuit Secundianus ex Alogune Babylonia susceptus, & Ochus, & Arsites, ex Cosmartidene, quæ etiam erat Babylonia. Ochus autem postea regnat, & præter hos liberi eius. Fuerunt ex his, & Bagapæus & Parysatis, ex Audia, quæ etiam erat Babylonia. Hæc Parysatis Artoxerxis & Cyri mater fuit. & Ochum pater viuens Hyrcaniorum præfectum constituerat, eiq; in vxorem dederat mulierem quæ Parysatis appellabatur, Xerxis filiam, & regis sororem. Secundianus autem, postquam sibi Pharnacyam eunuchum conciliauit, (qui secundū à Bagorazo, & Menostane, & quibusdam aliis locum tenebat) quum Xerxes in quodam festo ebrius esset atq; in regia sua dormiret, ingressi eum interficiunt, die à patris morte quinto & quadagesimo. Euenit ergo vt amborum simul ad Persas corpora ferrentur. nam mulæ quæ currum trahebant, tanquam filij cadauer expectan-

tes, iter facere volebant: sed posteaquam aduenit, magna cum alacritate iter fecerunt.

Regno autem potitur Secundianus, qui Azabaritem & Menostanem *eunuchos* apud se habuit. At Bagorazo ad Secundianum reuerso, Secundianus iampridem cum eo similitatem exercens, eum criminatus quod absque eius consilio cadauer patris ibi reliquisset, lapidibus obrui imperauit. Quod factum ægerime exercitus tulit: qui quantuis ab eo muneribus donaretur, eum nihilominus ob Bagorazi & fratris Xerxis cædem odio prosequabatur. Postea autem Ochus à Secundiano accersitus, venturum se promittit: sed minime venit: & hoc ab eo sæpius fit. tandem Ochus multo se munit exercitu, & regnum occupaturus speratur. Arbarius equitum Secundiani præfectus ab eo ad Ochum deficit: deinde Arxanes Ægypti satrapa: quintiam Artoxares ex Armenia venit ad Ochum, & ipsi citarini inuito imposuerunt.

Regnat Ochus, & nomine mutato Dariæus appellatur, qui dolis iuramentisque, monitu Parysatidis, Secundianum tentat. at Menostanes Secundianum diligenter hortabatur ne crederet eius iuramentis, neque cum fallacibus hominibus pacisceretur: sed nihilominus Secundianus persuadetur & capitur, & in cineres coniectus moritur, quum vi sex menses & dies xv regnauisset. Regnat igitur solus Ochus, qui etiam Dariæus nominabatur: apud eum autem autoritate valebant tres eunuchi, primū quidem locum Artoxare, secundum Artibarxane, tertium Arthoo tenente. Vxorem autem potissimum in consilium adhibebat, ex qua, antequam regnum adipisceretur, duos suscepit liberos, Amistrin foeminam, & Arfacan marem, qui postea mutato nomine dictus est Artoxerxes. Ex eadem autem etiam regnante alterum suscepit marem, & ei nomen Cyri à sole est impositum, deinde Artostem, aliosque deinceps vsque ad tredecim. atque ista historicus ex illa ipsa Parysatide se audisse tradit. Sed reliqui filij celeriter à vita migrauerunt: superfueruntque illi quorum fecimus mentionem, & quartus filius, qui Oxendras est appellatus.

Desciscunt à rege, Arsites frater eius germanus, ex eadē matre eodemque patre genitus: & Artyphius Megabyzi
filius,

filius. In eos mittitur Artasyras, & Artyphium bello inua-
 dit: atq; in duabus pugnis Artasyras vincitur: deinde rur-
 sus congressus Artyphium superat, & eos qui cum illo erāt
 Græcos muneribus ad se allicit, adeo vt ille cum tribus tan-
 tūmodo Milesiis relictus fuerit. tandem quū iusiurandum
 7 fidemq; ab Artasyra accepisset, quoniam Arsites nō com-
 parebat, regi se dedit. Parysatis verò regi ad Artyphiū in-
 terficiendū animato, consiliū dedit vt ne tunc temporis illū
 interficeret: (hoc enim modo Arsitem deceptū ei se dedi-
 turū) sed postquam ille deceptus captusq; esset, tūc vtrunq;
 necaret. id quod ita factū est consilio exitū consequuto. Ar-
 typhius enim & Arsites in cineres cōiiciuntur. Arsitem ta-
 mē rex morte mulctare nolebat, sed Parysatis partim pre-
 cibus, partim vi id effecit. Pharnacyas item, qui vnā cum Se-
 cundiano Xerxē occiderat, lapidibus est obrutus: & Meno-
 stanes sibi ipsi mortē consciuit, quū iam ad pœnam subeū-
 dā comprehenderetur. Desciscit Pisuthnes, & in eū Tissā-
 phernes mittitur, atq; Spitradates, & Parmises. Pisuthnes
 verò aduersus eos tendit, secum habens Lyconē Athenien-
 sem cum Græcis, quorum ille dux erat. Sed regis duces pec-
 cuniis Lyconē Græcosq; captant, & vt à Pisuthne desciscant
 persuadent. deinde Pisuthni fide data, & ab eo accepta, eū
 ad regem ducunt, qui eum in cineres coniicit, eiusq; satra-
 piam Tissapherni tradit. Lycon verò & vrbes & regiones
 mercedem prodicionis accipit. Artoxares autem, qui plu-
 rimū apud regem poterat, ei molitur insidias, de regno
 inuadendo cogitans. nam, quum esset eunuchus, impera-
 uit vxori suæ vt sibi barbam conficeret, idq; vt vir esse exi-
 stimaretur. Sed per eam patefacto hoc dolo, comprehen-
 ditur, & Parysatidis in potestatem traditur, à qua interfici-
 tur. Arsaces autem regis filius, qui postea est nominatus Ar-
 toxerxes, vxorem ducit Idernis filiam Statiram: atq; regis
 filiā similiter vxorem ducit filius Idernis. Amistris autem
 erat filia, cuius sponso nomen erat Terituchmes: qui pa-
 tre suo mortuo, pro ipso satrapa constitutus est. Habebat
 autem sororem ex eodem patre natam, quæ Roxane voca-
 batur: quæ cum formosa erat, tum verò sagittandi iaculan-
 diq; peritissima. Huius amore captus Terituchmes, & cum
 ea rem habens, oderat Amistrin: tandemq; eam in sacrum

conijcere statuit, ut à trecentis viris, cum quibus defectio-
nem molitus est, confoderetur. Sed quidā cui nomē erat,
Vdiastes, qui autoritate apud Terituchmem valebat, &
litteras à rege acceperat, quibus multa ei pollicebatur si sua
filia ei ab illo periculo liberaretur, Terituchmem aggres-
sus interfecit: quum ipse Terituchmes aduersus eos qui in
ipsum insurgabant, strenuè pugnando, multos interfecis-
set. nam ab eò triginta sex homines occisos fuisse tradunt.
Sed filius Vdiastis Mitradates nomine, qui Terituchmis
armiger erat, nec adfuerat, postquam rem didicit, patri di-
ras imprecatus est: & quum urbem Zarin occupasset, eam
filio Terituchmis conseruauit. At Parysatis matrem Teri-
tuchmis, fratresque Metrostem & Hellicum, & sorores,
quæ præter Statiram duæ erant, viuas terra obrui, Roxa-
nen autem viuam secari iussit. Id quod factum est. Rex ve-
rò uxori suæ, ut simili pœna Statiram efficeret Arsacis fi-
lij ipsius uxorem imperauit. Sed quum matrem & patrem
multis fletibus & planctibus placasset, & Parysatidis ani-
mus flexus esset, pœnam remisit. Sed & ipse Ochus Dariæ-
us Parysatidi dixit fore ut valde ipsam aliquando pœnite-
ret. At in libro decimooctauo narrat quomodo Ochus
Dariæus mortuus sit quum Babylone ægrotasset, & annos
triginta quinque regnauisset.

Regno igitur Arsaces potitur, qui & Artoxerxes muta-
to nomine dictus est. hoc regnum adepto, Vdiasti lingua
abscinditur, ei que ponē auellitur: atque ita tandem ille
moritur, & filius eius Mitradates pro patre satrapa consti-
tuitur. Facta autem hæc fuere impulsu Statiræ: vnde Pary-
satis dolore afficiebatur. Criminatur Thissaphernes Cy-
rum apud Artoxerxem fratrem: is ad matrem Parysatim
confugit, & à crimine obiecto absoluitur. Reuertitur Cy-
rus ad suam satrapiam, ignominia à fratre affectus, ideo-
que de defectione cogitat. Satibarzanes Orontem crimi-
natur, cum Perisatide consuetudinem eum habere dicens,
quum alioqui castè illa viueret. Morte igitur mulctatur
Orontes: & mater irascitur ipsi regi quòd Parysatis vene-
no Terituchmis filium necauerit. Et de eo qui patrem
igne contra legem sepeliuit, *fit mentio*. vnde Hellanicus
& Herodotus mendacij arguuntur. *Refertur etiam Cyri*
à fra-

à fratre defectio, & quomodo Græcum pariter & barbaricum exercitū coegerit, & Clearchus Græcorum exercitus dux fuerit. *Commemoratur deinde* quo pacto Syennesis Cilicū rex ambos, Cyrum videlicet & Artoxerxem in bello gerendo adiuerit, & quomodo Cyrus suum exercitum, & Artoxerxes vicissim suum exhortatus fuerit. Sed Clearchus Lacedæmonius Græcorum dux, & Menon, ambo Cyrum sequentes, semper inter se dissidebant, quod Cyrus Clearchi consilio in omnibus vteretur, Menon autem in nullo apud eum loco esset. Et ad Cyrum quidem ab Artoxerxe multi transfugiebant, sed nullus à Cyro ad Artoxerxem. quam ob causam barbarus quum ad Cyrum desciscere tentasset, & accusatus ea de re fuisset, in cineres est coniectus. *Narratur etiam* ut Cyrus in regis exercitum impressionem fecerit, & victoria potius sit: deinde ut occubuerit, dum Clearcho morem non gerit. Ut Artoxerxes contumeliosis modis in fratris cadauer sæuierit: quippe qui non solum caput sed & manum qua percussus ab eo fuerat, absciderit, & velut de ea triumphans, circumtulit. *Scribit* & ut Clearchus Lacedæmonius cum suis Græcis noctu recesserit, & vnam ex Parysatidis urbibus occupauerit: & ut rex cum Græcis fœdus inierit. Ut Parysatis Babylonem profecta sit Cyrum lugens, & vix tandem caput eius manumque recuperauerit, quæ Susa miserit, ibique sepeliuerit. De Bagapate qui iussu regis caput à cadauere Cyri auulsit: & quomodo regis mater vbi in talorum lusu eum vicit, ex pacto Bagapatem obtinuit. & quomodo ipsi pellis detracta fuerit à Parysatide, & cruci deinde fuerit affixus ab eadē. quo tempore ipsa propter multam Artoxerxis obsecrationē flere Cyrū cessauit. Quomodo Artoxerxes dona cuidā dederit qui Cyri tiarā attulit, & Carē qui Cyrum à se vulneratū arbitrabatur, honorificè exceperit. Parysatis autē illum qui honorificè exceptus fuerat, cruciatibus adhibitis interfecerit. Ut Artoxerxes petenti Parysatidi Mitradatem tradiderit, quippe qui in mensa se Cyrum interfecisse gloriatus esset: & ut sibi traditū acerbamorte mulctauerit. Hæc in libris xix & xx continentur.

In libris autem xxi & xxii, & xxiii, (quo tota hæc finitur historia) hæc continentur, Quo pacto Tisapher-

nes Græcis insidias molitus sit, quum socium sibi adiunxisset Menonem Thessalum, & per eum dolo iuramentisque Clearchum ducesque cæteros in potestatem suam redegerit, quamvis Clearchus præuideret, insidiasque amoliretur. Sed tum multitudo per Menonem decepta, Clearchum etiam inuitum ad Tissaphernem coegit accedere, tum etiam Proxenus Boeotius antè dolo circumuentus, ut id faceret hortabatur. Quomodo Clearchum & cæteros compedibus victos Babylonem ad Artoxerxem miserit, & quomodo ad conspiciendum Clearchum omnes confluerint: & quomodo Ctesias ipse, quum medicus esset Parysatidis, Clearcho, dum in carcere esset, multa humanitatis officia per eam præstiterit. Et ut illum Parysatis à vinculis liberasset, nisi Statira virum Artoxerxem ad eum interficiendum hortando compulisset. Ita Clearchus morte multatus est: & circa eius cadauer ostentum hoc extitit, quod flante vento vehemētissimo, sepulchralis agger magnæ altitudinis sponte sua id cõtexerit. Interfecti etiam fuerunt Græci cum eo missi, præter Menonem. *Narrantur deinceps* Parysatidis in Statiram conuitia, & quomodo Statira fuerit veneno necata, quod hunc in modum paratum erat, (cauebat enim sibi Statira diligenter ab hoc malo, quod ei tamē contigit.) Vna pars cultelli veneno superillinitur, cuius reliqua pars intacta remansit: hoc secatur auicula parua, oui habens magnitudinem. (auiculam hanc Persæ ryndacem appellant) diuiditurque in duas partes: & ipsa Parysatis dimidiam partem quæ veneno carebat, accepit, comeditque; at partem veneno tinctam porrexit Statiræ. Illa quum eam quæ porreixerat edere dimidiam partem vidisset, nec quicquam *fraudis* animaduertere potuisset, ipsa quoque vnâ mortiferū comedit venenū. Hinc matri rex irascitur, & eius eunuchi comprehensi cruciatur & morte multantur. Prætereaque Ginge cōprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, atque de ipsa iudicium exercens, à iudicibus quidem absoluitur, à rege autem condemnatur. Tandem verò cruciatibus afficitur & necatur, eoque nomine Parysatis filio, hic vicissim matri succenset. De Clearchi tumulo qui octo post annis palmarum plenus apparuit: quas Parysatis clam per eunuchos, quo tempore il-

le mortuus est, aggesta terra obruerat. Causæ propter quas rex Artoxerxes & EVagoras Salaminis rex inter se dissiderent. & EVagoræ nuntij ad Ctesiam vt acciperent epistolas ab Abulite: & Ctesia ad ipsum epistola de reconciliatione cum Anoxagora Cypriorum rege. EVagoræ nuntiorum in Cystrum aduentus, & à Ctesia datæ ad EVagoram literæ vt ei fuerint redditæ. Et, Cononis ad EVagoram oratio, suadentis vt ad regē ascenderet. Et EVagoræ epistola de honoribus quibus ab eo affectus fuerat. Et Cononis ad Ctesiam epistola. Et, tributū regi datum ab EVagora. Et, epistolę Ctesia redditæ. Et, Ctesia ad regem oratio de Conone, & epistola ad ipsum. Munera ab EVagora missa Satibarzani traduntur, & nuntij in Cyrum perueniunt. Et Cononis epistola ad regem & Ctesiam. Quomodo adhibita custodia retenti sint nuntij à Lacedæmonijs ad regem missi. Epistola regis ad Cononem & ad Lacedæmonios, quam ipse Ctesias tulit. & quomodo à Pharnabazo Conon constitutus sit nauarchus. Ctesiaq; in Cnidum patriam suam aduentus & Lacedæmonem. & disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum: & emissio ab Epheso vsque ad Bactra, & Indicæ regionis, dierum, parasangarum. Catalogus regum à Nino & Semiramide vsque ad Artoxerxem, quibus
 ille librum suum
 claudit.

EX EIVSDEM CTE., SIÆ SCRIPTIS QVÆ INDICA NOMINATA SVNT, EXCERPTÆ

*ab eodem Photio historia, Latino sermo-
ne nunc primum
reddita.*

INDICA Ctesia vno libro continentur, in quibus magis Ionicè loquitur. Scribit Indum fluvium, quàm angustissimus est, quadraginta stadiorum esse: quàm latissimus, ducentorum. Indos multitudine cæteros ferè vniuersos mortales superare dicit. De scolece, *id est quodam verme*, qui est in flumine, & solus ex omnibus animalibus in eo nascitur. *Dicit etiam* ultra Indos non alios homines habitare. In Indica regione non pluerè, sed eam à flumine rigari. De pantarba gemma, & quomodo septuaginta septem gemmas & lapides pretiosos in flumen proiectos, (quæ omnia erant cuiusdam Bactriani institoris) pantarba retraxerit inter se cohærentes. De elephantibus murifragis. De paruis simijs caudas quatuor cubitorum habentibus. De maximis gallis gallinaceis. De aue psittaco, quam lingua humana & voce præditam esse dicit, corui magnitudine, & rostro purpureo, barbamq; gestare nigram, collum habere cæruleum, quemadmodum cinnabari: loquiq; ipsam Indicè, vt hominem: necnon Græcè, si Græcum sermonem docta fuerit. De fonte qui quotannis auro humido impletur, ex quo fonte centum vrcei fictiles singulis annis hauriuntur. ideoq; fictiles esse oportet, quoniam aurum dum hauritur concresecit, vt ad ipsum extrahendum frangere vas necesse sit. Fons hic quadratus est, cuius ambitus est sexdecim cubitorum, altitudo vnius vlnæ: singuli autem vrcei *qui auro pleni hauriuntur*, talenti pondus exæquant. De ferro quod in fundo huius fontis extat: ex quo duos gladios se habuisse dicit ipse Ctesias, vnum à rege, alterum à regis matre Parysaide

tide donatum. Id ferrum si in terram defigatur, nebulas & grandines turbinesq; auertere, & seipsum hæc vidisse, rege bis periculum faciente, commemorat. De canibus Indicis, qui maximi sunt, adeo ut etiam cum leone pugnent. De magnis montibus ex quibus sardo & onyches aliarque gemmæ effodiuntur. De acerrimo qui ibi est calore: & ut sol duplo maior quam in alijs regionibus esse videatur, multiq; æstu ibi suffocentur. Tradit etiam mare ibi non minus spatiosum Græco esse, atque id in summo quidem, donec quis ad quatuor digitorum altitudinem perueniat, calidum esse, adeo ut piscis iuxta calorem illum vivere non possit, sed in fundo degat. Indum fluuium campos & montes interlabi *tradit*, in quibus nascatur qui calamus Indicus appellatur: eius quidem crassitudinis quam hominum duorum iunctæ vlnæ complecti possint: altitudinis autem; quanta est mali navis onerariæ prægrandis. Esse & quosdam maiores, quosdam item minores, utpote in spatioſo monte. Esse autē inter hos calamos & marem & foeminam; & foeminam quidem nucleū habere, marem verò nequaquam: & esse validissimū. De animali Indico martichora dicto, quod facie hominem refert, leonis magnitudine, cinnabaris ruborem habens. Triplex est illi dentium ordo: aures humanis similes, oculi item cæsi, velut sunt hominum. Caudam autem qualem scorpius epirotes habet, in qua & aculeus est cubitali maior. Sed & per transversum aculeis munita est cauda. Aculeum item in summa parte, velut scorpius, gerit: quo accedentes pungit: nec mortem quicumq; punctus fuerit, effugere potest. Quòd si quis eminus aduersus ipsum pugnet, & ab anteriori parte caudam prætendens aculeis petit, tanquam ab arcu eos eiacularans, & à posteriori parte eam rectā intentans. Ad plethri autem longitudinem iaculando peruenit, & quoscunq; ferit, omnes ad vnum interficit, præter elephantem. Eius autem aculei longitudinem pedalem, funis tenuissimi latitudinem habent. Martichora autem Græcis ἀνθρωποράγος sonat, *id est hominis inornus*, quòd multos vorat quos interfecerit. Sed & animalia cætera vorat. Pugnatq; & vnguibus & aculeis. Aculeos autē ubi eiacularum fuerit, renasci scribit. Abundat autē his animalibus India: quæ ab hominibus in-

terficiuntur, qui elephantis infidentes, telis ea petunt. De summa Indorum iustitia, & de moribus ac ritibus eorum.

De loco sacro qui est in tractu inhabitabili regionis, quæ sub nomine solis & lunæ venerantur: ad quæ à monte Sardonis quindecim est dierum iter. Vt soli sibi singulis annis per dies trigintaquinque; aliquid refrigerationis illis concedat, propter id festum, ut ne dum ipsum celebrant & dū reuertuntur, torreantur. Tonitrua & fulgura & pluuiae non sunt in India, sed frequentes ventos & turbines habet, qui omnia sibi obuia abripiunt. Sol autem oriens in maiori Indiae parte, alteri dici parti frigus, alteri vehementem calorem affert. Indi non à sole sed à natura sunt nigri. in quibusdam enim viris & mulieribus inter eos summum candorem conspici tradit: in paucioribus tamen. & setales Indas duas & Indos quinque; vidisse addit. Confirmare volens quod de sole dixerat, eum Indiae trigintaquinque dierum refrigerationem concedere, scribit & flammam quæ ex Aetna erumpit, medium regionis tractum, vtpote qui à iustis hominibus incolatur, non labefactare quum cætera labefactet. & apud Zacynthum fontes esse piscium fertiles, è quibus pix educatur: & apud Naxum fontem esse è quo vinum, & quidem suauissimum, nonnunquam profluat. Et ignem iuxta Phaselidem in Lycia esse perpetuum, qui super petram semper noctes diesque ardeat: & qui aqua non extinguitur, sed redardescat: at fimo extingui possit. Media Inda nigros habet viros qui Pygmæi appellantur, eadem qua Indi cæteri lingua videntes. sunt autem valde parui, adeo ut bona pars dimidij cubiti magnitudinē, qui autem eorum maximus, duorum cubitorum magnitudinem non superet. Capillum autem usque ad genua & infra etiam demissum, barbam quoque quibusuis aliis hominibus promissiores gestant. Atque adeo postquam illis promissa barba exorta est, nullo iam vestitu vtuntur, sed capillos quidem à tergo, multo infra genua demittunt, barbam autē antè ad pedes usque; protrahunt: deinde cum totū corpus pilis obduxerunt, seipsos cingunt, illis vestimenti loco videntes. Sed & veretrū illis est valde crassum, adeoque magnum ut ad pedum usque maleolos pertingat. Sunt porro simi atque deformes. Oves autem eorum sunt agnis nostris pares;

pares: boues & asini ad *nostrorum* arietum magnitudinem accedunt. equi item eorum & muli ceteraq; veterina animalia arietes magnitudine non superant. Horum Pygmæorum tria millia rex Indorum in suo comitatu habet, sunt enim sagittarij peritissimi. Iustissimi autem sunt, & iisdem quibus reliqui Indi legibus vtuntur. Lepores & vulpes non canibus sed coruis, miluis, cornicibus & aquilis venantur. Lacus est apud eos octingentorum stadiorum ambitum habens, cui, quoties à nullo vento agitur, oleum supernatat: quod quidam ex eius medio scaphijs hauriunt, nauigiolis per eum nauigantes. atq; eo vtuntur. Vtuntur autem & oleo ex sesamo, & ex nucibus: sed præstantius est quod è lacu illo hauritur. Habet verò etiam pisces hic lacus. Abundat præterea argento hæc regio, in qua sunt & argenti fodinæ, non tantæ tamen, vt aiunt, altitudinis, quantæ apud Bactra. Aurum quoque habet India, sed quod non reperitur in fluuijs & abluitur, vt fit in flumine Pactolo: sed multi & spatiosi montes id suggerunt, quos incolunt grypes, aues quadrupedes, lupi magnitudine, cruribus, & vnguibus leoninis: qui pennas in pectore rubras, in reliquo corpore nigras habent. Propter has illud quod in montibus est copiosum aurum non facile obtinetur.

Oues Indorum & capræ maiores sunt asinis, & vt plurimum quaternos atque adeo senos pariunt. Caudæ autem illis adeo sunt magnæ vt amputandæ sint illis quæ enixæ fuerint vt à mare possint iniri. At porcum India mansuetum nec syluestrem vllum habet. Palmæ Indicæ eorumq; fructus triplo Babylonijs sunt maiores. Est ibi & quidam fluuius (vt ille scribit) è petra mel fundens. Sed multa de illorum iustitia & de beneuolentia qua regem suum prosequuntur, & de illorum contemptu mortis commemorat. Meminit & fontis cuiusdam, cuius aquam, simulatque hausta fuerit, in morem casei coagulari dicit: cuius coagulatae si quis tres obolos cum aqua biberit, quæcunq; admiserit patefacit. eo enim die mente alienatur. Eo autem vtitur rex erga eos qui an obiectis criminibus sint affines, ærto vult cognoscere. nam si quis *id de quo accusatur* effutuerit, mortem sibi cogitur consciscere: *sin indicio suo* nullius criminis conuincatur, absoluitur. Nulli ex Indis ca-

pituitis aut oculorum aut dentium dolore laborare tradit, nullique circa os pustulas oriri: eorumque vitæ spatium esse centum viginti, & triginta & quinquaginta annos: atque adeo ducentos, quorum sit longissima. Est apud eos serpens dodrantali magnitudine, aspectu similis pulcherrimæ purpuræ: caput candidissimum habens, dentibus omnino carens. quem venatores in feruentissimis montibus nanciscuntur, ex quibus sardo *gemma* effoditur. Hic non mordet, sed quemcumque locum vomitu suo consperserit, in eo putredinem oriri necesse est. Si autem è cauda suspendatur, venenum duplex emittit, vnum dum viuit, quod nigrum est, electri speciem referens: alterum, ubi mortuus est, nigrum & ipsum. Et illius quidem prioris quod ab eo viuente proflexerit, si tantum detur quantum est sesamum, confestim enecat, cerebro eius qui ipsum biberit, per nares effluente: alterum autem si detur, tabem inuehit, & vix intra anni spatium perimit. Meminit & auis *διεραϊς* cognominata, (esse autem *διεραϊς* videm quod Græcis *διεραϊς*, id est *insustum*) quæ oui perdicis magnitudinem non excedat. hanc sterces suum defodere tradit, ne inueniatur: quod si inuentum sesami mensura bibatur, manens somnuseum qui biberit corripit, & ita dormit ut nihil sentiat: vergente autem ad occasum sole, expirat. Est ibi & lignum *πέρηνον* dictum, oleæ magnitudine, quod in regijs duntaxat inuenitur hortis: nec florem nec fructum producat: sed quindecim duntaxat sub terra sunt ei crassæ radices, quarum vnaquæque brachij crassitudinem habet, huius si dodrantem quis sumpsit, omnia quibus illa admouetur ad se trahit, aurum, argentum, æs, lapides, & alia quælibet, præter electrum: si quis tantum eius quanta est cubiti mensura, acceperit, & agnos & aues ad se trahit. nam & hac maiorem auium partem venantur. Quinetiam, si aquam concrefcere vells, in aquæ congiuntum radices huius obolum iniiciens, concrefcere facies. Idemque in vino efficere poteris: manuque, velut ceram, tenebis. sed postridie soluitur. Auxiliatur & coeliacis. Est præterea fluuius Indiam interlabens, duorum stadiorum latitudinem non excedens: qui ab Indis *ὑπαρχος* appellatur, quod Græcè sonat *πέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ*, id est *ferens omnia bona*, ex hoc per triginta cuiusque anni

anni dies electrum emanare dicit. Esse enim in montibus arbores aqua extantes (montes enim alluuntur aqua) quæ certo anni tempore lacrymas emittant, velut amygdalus aut pinus, aut alia quæpiam arbor: (atque hoc per triginta potissimum anni dies contingere) has autem lacrymas in fluuium cadentes concrefcere. vocarique hanc arborem Indica lingua siptachora, quod Græcis significet γλυκὺν, ἡδὺν, *id est dulce, suauis*. atq; Indos electrum inde colligere.

Sed & fructum qui à quibusdam illarum arborum, velut à vitibus producat, esse racemos, quorū acini nuces Ponticas magnitudine æquent. His in montibus degere scribit homines caninum caput habentes, qui agrestium animalium exuiis amiciantur: & sermone nullo vtantur, sed latratum duntaxat more canum edant, cuius significatio perinde ac sermonis intelligatur. His dentes quàm canibus esse maiores: vngues caninis esse similes, nisi quòd longiores sint & rotundiores. Incolere autem montes vsque ad fluuium nomine Indum: atque esse atro colore. Hos sicut & cæteros Indos cum quibus commercium habent, esse iustissimos. & hos quidem quæ ab illis dicantur intelligere, quum autem ipsi loqui non possint, latratu & manibus atque digitis, velut eos qui surdi ac muti sint, signa dare. Hos ab Indis Calystrios nominari, quod Græci dicerent κυωνοκεφάλους, *id est capita canum habentes*. Addit hanc nationem non pauciorum esse quàm centum viginti millium hominum. Ad illius autem fluminis fontes purpureum florem nasci, ex quo purpura tingatur nihil Græcia inferior, quin potius multo ea floridior. Ibi & animalia scarabei magnitudine nascuntur, minij ruborem, longissimos autem pedes habentia: quæ mollia sunt vt vermes. nascuntur autem hæc in arboribus quæ electrum ferunt, eorumque fructum depascuntur & corrumpunt, vt phthires in Græcia vites corrumpere solent. Hæc animalia terentes Indi, puniceo colore saga & tunicas, & quicquid aliud volunt, inficiunt: suntque hæc tincturæ Perficis præstantiores. Hi Cynocephali in montibus habitantes, nullum artificium exercent, sed è venatu sibi victum comparant: & quæ occiderint animalia, ad solè torrent. Multas præterea oues, capras & asinos alunt. lac au-

tem ouium & oxygala (*q.d. lac acidum*) illis est potus. Vescuntur autē & fructu *siptachoræ arboris* *supramemorata*, è qua prouenit electrum. est enim dulcis. Sed & illis arefactis (vt à Græcis vix arefiunt) sportas à se contextas implent, quas deinde ratibus impositas, vnà etiam cum flore purgato ex quo purpureus color conficitur, & cum electri ducentis sexaginta talentis, & totidē illius pharmaci quo ad punicei coloris tincturam vtuntur, & *aliis* * electri mille talentis, Indorum regi quotannis aduehunt. Sed & cæteris Indis merces huiusmodi aduehentes vendunt, ab illis vicissim panes & farinā & ligneos amictus accipientes. Sed & gladios quibus ad ferarum venatum vtuntur, arcusq; & iacula illis vendunt. sunt enim & sagittarij & iaculatores peritissimi. Sunt autem inexpugnabiles, quod montes altos & inaccessos habitent. Munera autē illis quinto quoq; anno rex donat, trecenta arcuum & totidē iaculorum millia, peltarum centū viginti millia, gladiatorum quinquaginta millia. His Cynocephalis nullæ sunt domus, sed in speluncis habitant. Quas autē feras inter venandū sagitta vel iaculo petierint, eas persequentes assequuntur, veloces enim sunt ad cursum. Earū vxores semel duntaxat in mense se lauant, quum menstrua aduenerūt, aliās nunquam. At viri se non lauant, sed manus duntaxat abluunt. Sed ter in mense oleo se vngunt quod è lacte conficitur, & se pellibus abstergunt. Vestem autē villosam non gestant, sed villis carentia malthemata quam tenuissima ipsi pariter & eorū vxores induunt. At qui sunt inter eos ditissimi, lineæ amictu vtuntur. hi autē sunt pauci. Lectorum nullus est apud eos vsus, sed toris extemporaneis vtuntur. Is verò inter eos ditissimus habetur cui maxima fuerit ouium copia. Caudam autē habent omnes viri & mulieres, supra nates, canum more; sed maiore magisq; pilosam. Coeunt cū fœminis quadrupedes, canum ritu. alioq; modo coire turpe censent. Sunt autem iusti, & vitæ; præ quibusuis hominibus, longissimæ. centum enim & septuaginta, nonnulli & ducentos viuunt annos. Vltra hos autē alios habitare dicit supra fluuij fontes: qui nigri sint, sicut & cæteri Indi: otiosi q; degant, ac neq; frumentum edant, neq; aquam bibant: sed magnam bouum, caprarum, ouium copiam alant, eorumq; lac potant,

tent, ac nihil aliud. Apud illos quū in lucem prodeunt infantes, sedem perforatam non habent, neque cacant: sed nates quidem habent, at foramen interiectum non est. quo fit ut non cacent, sed caesum quiddā meiant, non valde crassum tamen, sed faeculentum. Quam autem manē lac bibunt, & meridie ad eius potum reuertuntur, dulcem quandam apud eos radicem esse aiunt quæ lac in eorum ventre coagulari non sinat. Huius igitur elu vomitum vesperi prouocant, omniaque faciliē euomunt. Asinos syluestres habet India equis pares, quosdam & maiores: quibus caput purpureum, oculi cerulei, reliquum corpus est albū. Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, cuius inferior versus frontem pars duorum palmorum spatio fit candidissima: at superior, quæ in acutum tendit, punicea sit, summum ruborem adiunctū habens: pars autem media, sit nigra. Ex his pocula conficiuntur, è quibus qui bibunt, nec spasmo nec sacro morbo corripiuntur: sed nec venena ullam in eos vim habent, si modò vel antequā illa hauriant, vel postquā hauserint, aquam aut vinum aut aliud quippiā ex illis poculis bibant. Ac ceteri quidē asini & mālueti & syluestres ceteraque solidipeda animantia & talis & felle in iecore carent: at hi & talum & fel in iecore habent: & quidem talum omnium quos mihi videre cōrigit pulcherrimū, bouis talo & specie & magnitudine similem, perinde grauem ac plumbum, minij colorem non in superficie tantum, sed & interius habentem. Est autem & velocissimus & strenuissimus: eumque necequus nec aliud animal persequens assequi potest. Et initio quidem remissius currit: quo autem diutius cucurrerit, miro quodam modo concitator fertur, eiusque magis & magis velox est cursus. Hac autē arte sola potest à venatoribus capi: Quū illi suos catulos ad pascua eduxerint, à multo equitatu circumdantur. nolentes autem relictis catulis fugam capere, cornibus calcibusque & moribus pugnant, multosque & equos & viros interficiunt: sed tandem & ipsi sagittis & iaculis confossi ab illis capiuntur. viuos enim capere nullo modo queas. Eorum verò carnes propter amaritatem esculentæ non sunt. atque adeo non propter aliud quàm propter cornua & talos hoc animal venantur. In flumine Indico vermis nascitur specie quidem eum qui innasci sicui

solet referens, septem autem cubitorum longitudinem, alius maiorem, alius minorem habens: crassitudinem verò talem ut eum puer annos decem natus vix vlnis amplecti possit. Duo sunt illi dentes, vnus suprà, alter infrà. his dentibus quicquid prehenderit, deglutit. Et interdiu quidem in limo fluminis commoratur, at noctu egreditur: egressus autem, quemcunque obuium bouem aut camelum morderit, ad fluuium trahit, totumq; , præter ventrem, deuorat. Capitur grandi hamo, cui hædum aut agnum ferreis catenis alligauerint. Vbi ceperunt, per triginta dies suspensum, vasis suppositis, relinquunt: intra quod tempus ex eo distillant quæ decem cotylas Atticas implere possint. Elapsis triginta diebus, ipsum vermem abiiciunt: oleum autem, adhibitis custodibus, ad solum Indorum regem mittunt. alij enim id habere non licet. Oleum hoc id cui superfluum fuerit accendit, & ligna pariter animaliaque comburit: soloque luto, & eo quidem crasso, extingui potest.

Habent Indi arbores cedro aut cupresso proceritate pares, quarum folia palmæ foliis paulo latiora, alioqui sunt similia, & axillis carent. Florem qualem laurus mas emitit, sed fructum nullum ferunt. Nomen illis est Indicum, carpiō; Græcum, myrorrhoda. Sunt autem raræ. Ex illis olei guttæ distillant, quas lana arbori impressa excipientes, in lapideos alabastros, illam exprimendo infundunt. Est autem id subrubrum & crassiusculum, adeoque fragans ut ad quinque stadia eius odor perueniat. Soli autem regi eiusque propinquis id possidere conceditur. Ex eo rex Indiæ ad Persarum regem misit: seque Ctesias id vidisse, & odorem qui nec dici nec cuiquam alij assimilari possit, se percepisse narrat. Caseum & vinum omnium suauissimum illos habere, se expertum scire, (quippe qui vlnis sit) commemorat. Fons est apud Indos, quadratæ formæ, circuitu circiter quinque vlnas habente, cuius aqua est intra petram, quæ, antequam ad ipsam aquam perueniatur, trium cubitorum, sub aqua trium vlnarum altitudinē habeat. In ea spectatissimi quique Indorum cum liberis & vxoribus se lauant. In eadem nataturi se in pedes proiciunt. quum autem in eam insilierint, eos sursum attollit aqua. Nec verò solos homines sursum attollit, sed quoduis animal, siue viuum siue mortuum, in terram

terram expellit: atque adeo quæcunque in eam cōiciuntur, præter ferrum, argentum, aurū & æs. hæc enim in fundum demittit. Est autem eius aqua perfrigida, & potu suavis: quæ magnum strepitum edit, non secus ac quæ in lebere feruefit aqua. Sed & vitiligini & scabiei medetur. Hæc Indico sermone βαλλάνη, Græco ὠφελίμη, id est *utilis*, vocatur. In iis Indiæ mōribus ex quibus eorum calamus provenit, habitat quoddam hominum genus non pauciorum triginta millibus, quorum vxores semel duntaxat in vita pariunt: habentque earum foetus dentes supernè pariter & infernè valde pulchros: nec non vniuersis tam foeminis quàm maribus & capitis & superciliorum pili iam inde à natiuitate sunt cani. Vnusquisque certè eorum vsque ad trigessimum ætatis annum albos per totum corpus habet pilos: inde nigrescere incipiunt, adeo vt quum sexagesimum attigerunt, nulli illis pili nisi nigri conspiciantur. Sunt iisdem & viris & mulieribus octoni in vtraque manu & vtroque pede digiti. Sunt autem bellicosissimi, & Indorum regem sequuntur ex his sagittariorum quinque millia, nec non iaculatores. Aures autem illis tantæ magnitudinis esse dicit vt eorum brachia ad cubitos vsque & ponè totos humeros operiant. esse autem illas contiguas.

Hæc quæ fabulis similia sunt, Ctesias scribens, se verissima scribere ait, & quorū vel ipse testis sit oculatus, vel quæ à testibus oculatis acceperit. Multa autem his mirabiliora se prætermisisse, ne qui ea non vidissent, scribere ipsum quæ fidem non mererentur, existimarent.

EX LIBELLO QUI DEME-

trio Phalereo vulgò adscribitur,

Ctesia verba,

Stryaglius quidam Medus, quum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eamque & formosam & ætate florētem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea foedere quum illa quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen

prius illi hanc epistolam, qua ex postulat, Ego quidem te seruauimus: & tu quidem per me seruata es, ego autem per te perij.

Ex eodem, paulo post,

Oportet autem quæ facta sint, non statim fateri facta esse, sed paulatim, suspensum tenendo auditorem, & nobiscum angi cogendo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. nec enim nuntius simulatq; ad Parysatim venit, ei Cyrum mortuum esse, dicit: (hæc enim est quæ Scythica oratio appellatur) sed primum quidem victoria potitum eum nuntiavit. quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt. Postea verò interrogat, At rex quomodo se nunc gerit? Tunc ille, Fugæ se dedit, inquit. Hic illa sermonem excipiens, Tissaphernes horum ei malorum est author, inquit. Rursumq; interrogat, Cyrus verò ubi nunc est? Respondet nuntius, Vbi fortes viros diuersari decet.

EX PLUTARCHO, IN

vita Artaxerxis.

Ctesiae narratio, ut breuibus multa perstringam, huiusmodi est. Cyrus, trucidato Artagerse, equum in regem permisit, & hic in illum, silentio uterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciavit eum: rex missa lancea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per loricam regis iaculo, vulnus pectori illius ingessit duos digitos altum. unde ille ictus vi defluxit ex equo ad terram. Fuga & tumultu cohortis regis edito, rex assurgens cum paucis (inter quos fuit Ctesias) tumultum vicinū cepit, ubi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantē equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisq; & fiducia plenus per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. Dum hoc idētidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi quum tiara capiti eius defluisset, prætercurrens adolescens Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundum oculum ferit, inscius qui sit. Eructanti vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiēs oberrabat: stratum equi prolapsū capit comes illius qui Cyrum percussit,

fit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga egrè tandem colligentem se, assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuerunt, quod eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibusq; connitentē ire, sustinentes ducebant, corpore quidem ob vulnus in capite acceptum grauem cespitantemq; sed victorē arbitrantem se, quod fugientes audiret Cyrum regem alta voce appellantes, atq; vt parceret ipsis orantes. Interea Cannij quidam homines, tenues inopesq;, qui humilium ministeriorū gratia regis castra sequebantur, confusi fortè vt amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. hi vt tandem punicea sagula eorum aduertere, (quum regij haberent omnes candida) intellexerūt hostes esse. Ita vnus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrū iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus tempus simul saucium ad saxum offendit: vnde animam exhalauit.

EX ATHENÆO.

LIBRO II,

At Ctesias Cnidius narrat etiam quomodo regia hæc Choaspiis fluij aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regem. additq; illam & leuissimam & suauissimam esse.

Ibidem,

Ctesias autem Carmaniam oleum acanthinum producere & eo regem vt ait. Qui etiā in libro quem de Asiaticis tributis scripsit, cœnæ regis apparatus describens, neque pipēris neque aceti meminit, quod vnum inter condimenta est optimum.

LIBRO X,

Ctesias autē apud Indos regi nefas esse inebriari tradit.

Ibidem.

Amyntas quoq; in libro qui *σεθμοι* inscribitur, Tapyrum gentem ita vino deditā esse tradit vt ne ad vngendum quidem alia re vlla quā vino vtatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro quem de Asiaticis tributis scripsit: qui & iustissimos esse illos addit.

LIBRO XI,

Verū repudiāda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas

enim, vt testatur Ctesias, quemcunque rex inhonoratum esse voluerit, is fictilibus poculis vtitur.

LIBRO XII.

At Ctesias in tertio Persicorum libro, omnes quidem Asiae reges luxui deditos fuisse tradit, sed præ cæteris Ninyan Nini & Semiramidis filium: qui domi manens & in luxu viuens, à solis eunuchis & vxoribus conspiciebatur.

Ibidem.

Ctesias verò Annarum regis præfectum, & qui Babylo-
niae regionis imperium obtinuerat, veste & ornatu mulie-
bri vsum esse, tradit. & ad eum coenantem, quum regis ser-
uus esset, accedere solitas centum quinquaginta psallentes
& canentes mulieres, Psallebant autem hæ & caneant il-
lo coenante.

LIBRO XIII.

Berosus autem Babyloniæ lib. I, decimafexta die
mensis Loi festum Babylone quinque dierum spatio cele-
brari ait Saxeas dictum: per quod tempus solere dominos
famulis parere: vnumque ex his domui præesse, veste quæ
regiæ similitudinem referat, indutum. quem & zoganen
appellari. Meminit huius festi Ctesias quoque libro Persi-
corum secundo.

DE CTESIA.

Xenophon de Cyri minoris exped. lib. I,

*Interea Cyrus regem Artaxerxem suo incinctum globo
conspicatus, continere se amplius nequit. Video, inquit,
hominem: statimque in eum inuadit, & infesta hasta per
loricam pectus verberat. Quod se vulnus Ctesias medicus
curasse refert. Ibi hostem incautum ferientem tragula
ex hostili acie nescio quis Cyrum alio sub oculo vulnerat.
Pugnat utrinque acriter, dum suam utraque pars re-
gem protegit. Ctesias quidē, qui ceciderint circa regem,
memorat in illis enim fuit partibus.*

Suidas,

*Ctesias, Cresiarchi vel Ctesiochi filius, qui in Persia
medicus fuit Artaxerxis cognomento Mnemonis, Persica
scripsit tribus & viginti libris,*

INDEX

INDEX IN HERODOTVM ET CTESIAM.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrarum paginarum numeris, sed ijs qui interioris marginis lateri sunt adscripti, quos ideo sequi libuit, quia etiā Græcæ editionis margini a Stephano sunt appositæ: ut si quis Latina cum Græcis conferre velit, expedit quæ cupit inuenire possit. Quibus verò præfixæ sunt duæ istæ literæ, &c., ad Ctesiam se remittunt.

A

ABAE oppidum Phocensium, vbi delubrum locuples Apollinis 205. 206.

220

Abantes Ioniarum populus 27

Abaris Hyperboreus 104

Abdera vrbs à Teijs condita, vbi 30. 182. 218

Abrocomes & Hyperanthes Darij filij 199

Abronychus Atheniensis 104

Abstinij populus 151

Abulites 8. &c.

Abydus vrbs 146. 173. 175. Abydus ponte à Xerxe iungitur 4. &c.

Accipiter Ægyptijs sacer 50. accipitrum sepultura vbi 51

Accipitrum septem paria septem Persarum omen 85

Aceratus propheta 206

Aces fluuius 91

Achæmenidarum cognatio vnde 24

Achæmenes Darij filius Ægypti præses 168. 180. achæmenes ab Inaro interimittur 72. 168. achæm. Xer-

xis frater Demarato contradicit 201

Achæmenidis Artox. fr. in Ægyptum expedit. 5. &c. Achæmen. obitus Ib. Achæm. ultio Ib.

Achæorum duodecim genera & partes 27. Achæi Iones Peloponneso eiecerunt 27. Achæorum in Athamantis posteros actio 196

Achæiarum Cereris templum 136

Achelous fluuius 41. 184

Acheron fluuius vbi 108. 142

Achilleus cursus vbi 106. 109

Achilleum oppidum 143

Acinacis à Xerxe in mare deijcitur 176

Acæphia oppidum vbi 221

Acrisij progenitores qui 154

Acrothoon vrbs vbi 172

Adicran Libyæ rex 121

Adimantus Corinthiorum dux 202. 209. 214

Adrastus Phryx ob fratricidium à Cræso expiatur 7. Adrast. custos Atyis Ib. Adrast. Gordij filius Midæ nepos 7. 8. Adrast. sibij ipsi mortem

P

HEROD. ET CTES.

ægyptiorum agrorum cultura spontanea 42. ægypt. sementis Ibid. ægyptij qui sint ex Iouis Ammonij oraculo 40. ægypti se primos existimant 39. ægypt. instituta & mores 45. ægyptij sacerdotes rasi lb. ægypt. cū feris vescuntur lb. ægypt. circuncisio, & huius rei causa 45. 56. ægypt. vestitus 45. 52. ægypt. scriptura & literarū duplex vsus 45. ægypt. religio, cultus erga deos maximus 46. ægypt. victus 52. ægypt. fabis abstinent 46. ægypt. sacrificandi ritus lb. ægypt. maxima dea lb. ægypt. victimæ 46. 47. ægypt. ablutiones post contactum suum lb. ægypt. subulcum ingredi templum nefas 48. ægyptij quo tempore sues immolēt, & suilla carne vescantur lb. ægypt. præcipui cōuentus 49. ægypt. fustuaria pugna 50. ægypt. feræ sacræ lb. ægypt. cura circa feras lb. ægyptijs crocodili sacrosancti 51. ægypt. purgamina 52. ægypt. Astorū saluberrimi lb. ægypt. panis cœlestis appellatus lb. ægypt. aer immutabilis lb. ægypt. vinū ex ordeo lb. ægypt. cantilena lb. ægypt. prodigiorū diuinationūq; obseruantissimi Ibid. ægypt. medicina quomodo sit distributa 53.

ægypt. lugendi ritus lb. ægypt. mos in condiendis cadaveribus lb. ægypt. vnguentata qualia 54. ægypt. naues lb. ægypt. reges 55. 56. 61. 63. 64. 67. 73. ægypt. feriæ 60. ægyptij immortalitatē animarū primi asseuerauerunt lb. ægypt. calamitas 62. ægypt. progenies 64. ægypt. Castra locus vbi 66. ægypt. mysteria 69. ægypt. pluuia portentosa 72. ægypt. capita cur dura lb. ægypt. fuga lb. ægyptij ignem animal asserunt 73. ægyptiorū clades apud Irafam 121. ægypt. à Persis defectio 167. In ægypt. Dar. exerc. parat. lb. ægypt. ab Aprie rege defectio 121. ægypt. per proditiōē à Cambyse capti 2. ct. ægyptij vincunt 5. ct. ægypt. clades lb. ægypt. Sarsamam præficit Megabyz. lb. ægypt. quidā vocalissimus 11. ægyptiaca Thebæ 33. ægypt. regionis natura & descriptio 40. 45. Aenea oppidum vbi 184. Aenesidemus Hipp. satelles 189. Aenigma piscatorum 253. Aenus vrbs & vbi 117. Aenyri, Cœnyri 153. Aoles à Croeso subacti 2. 5. colū in Xerxis exercitu armatura 180. æol. tributarij Dario 87. æol. olim Pelasgi appellati 180. æol. mos in sacrificijs 254. æol. ab Hymea

INDEX IN

capiuntur 146.	æolica ciuitates	27
Æorpara Scythis quid		114
Æris copia apud Massagetas		39.
ære qui primi se armarint 66.	æreus Iupiter & Neptunus vbi	236
Æropus, Gavanus, & Perdiccas fratres		221
Æris mutatio in hominibus causa morbi		52
Æs alienum debere apud Persas turpissimum 26.	æs apud ægyptios pretiosissimū	75
Ælchines Eretrien. dux		160
Ælchironia tribus Sam. vbi		75
Ælchylus poeta		67
Ælopus fabularū scriptor genere Iadmius		62
Æstatis & hyemis simulachra vbi		59
Æstus in India		9. Et.
Æthiopes ex Ægyptijs institutis māsuetiores facti 44.	æth. Nomades lb.	æthiops vt Ægypto imperarit 63.
æthiopes quem regē creent 74.	æthiop. hominum maximī, pulcherrimi, & eorū mores lb.	æthiopum sepulchra vitrea 75.
æthiopes Cambyſi dona ferunt 88.	æthiopum genitura nigra 89.	æthiopes extremi hominum 90.
æthiopes contra Cambyſi. 171.	æth. circuncisio 56.	æth. in Xerxiano exercitu armatura
	178.	æthiopum discrimen lb.
¶ Africa terminus quis 42.	africæ deserta	44
Africus & Auster venti duo omnium pluuiosissimi		43
Agaristæ proci 164.	Agaristæ somnium	165
Agasicles Halicarnassus		27
Agathyrſus Herculis filius		100
Agathyrſi populus 105. 113.	Agathyrſorum mores & amicitia	lb.
Ager Caicus		150
Agetus Alcida filius, Aristonis amicus		155
Agauriæ Cecropis filia templum		208
Aglomachi turris		122
Agora locus		177
Agrestium bouum vbi ingens multitudo		184
Agrianæ populus		129
Agrianes fluuius		III
Agricolator vbi contemptui habeatur		128
Agyllensium calamitas 30.	agyllenses Phocenſibus iusta ex oraculo soluunt	30
Ahena citra ignem feruentia 10.	ahenum Samium	120
Aiax finitimus ac socius Ath. 137.	aiax Telamonijs	210.
		219
Aimnestus Spart. Mardonij occisor 234.	aimn. Platæensis	235
¶ Alabanda vrbs		221
Alalia à Phocenſibus ædificatur		

HEROD. ET CTES.

tur	30	Aliarchus Arcefilaum strangu	
Alarodij populus 88. alarodio-		lat 121. aliarchus dolo in-	
rum in Xerx. exerc. armat.		terficitur	Ib.
179		Alilat Vrania Arab. dicitur	72
Alati serpentes vbi	90	Alitta Venus Arabibus dicta	
Alazeris Barcaorum rex	122	25	
Alba columnæ	146	Alizones populus	106
Album littus vbi	172	Alogune Bab. Arttox. pellex	
Alcaeus Herculis filius	2	6. ct.	
Alcaeus poeta	143	Alopecæ Atticæ	136
Alcides Caunius	6. ct.	Alpeni vicus 193. Alpenus vrbis	
Alcinor & Chromius Argiui		vbi	198
15		Alpheus & Maron fortiss. fra-	
Alcmæon astutè aurū à Crœ-		tres	200
so asportat 164. Alcmæon		Alpis fluuius vbi	106
Megaclis f. Clisthenis ge-		Alysonij populus	87
ner 165. alcmæonidæ ob-		¶ Amasis rex 47. 52. 64. 67. 68.	
noxij crimini piaculari 10.		amasis regis monumentū	
137. alcmæonidæ genus A-		Ib. amasis rex Saitanus Ib.	
then. 136. alc. an scutū Per-		amasis ex pelui simulacrū	
sis prodiderint 163. alc. ge-		statuit 69. amasis regis	
neris claritas 164. alcm. ty-		mos Ib. amasis Mineruæ	
rannidis ofores	Ib.	vestibulum crexit Ib. ama-	
Alcon Molossus procus filia		sis amicitia cum Cyrenæis	
Clisthenis	165	70. amasis Græcorum a-	
Alex Mineruæ templū 12. 234		mans quid eis donarit Ib.	
Alex ludus & tesserae à Ly-		amasis varia donaria Ibid.	
dis primum inuentus fer-		amasis Cyprum omnium	
tur	18	primus cepit Ib. amasis re-	
Alevadæ Thessaliæ reges 168.		gis mors 73. amasis cada-	
alevadarum machinæ 192		uer verberibus cæditur 74.	
Alexander Priami filius 1. ra-		amasis cadauer crematur	
pit Helenam	57	Ib. amasis epistola ad Po-	
Alexander Macedo aureus 219.		lycratem 78. amasis pictu-	
alexandri tyrannidis origo		rati thoraces 79. amasis	
221. alexandri progenies		Barcaos dolo capit	126
Ib. alexander Amyntæ f.		Amasis Maraphius Aryandis	
dux & rex Macedonum 231		contra Ayrenæos dux	122
Algæ Achaia	192	Amathusij populus	144-145

INDEX IN

- Amaxæpeus** fons amarus 106
Amazones populus 114. ama-
 zonium cū Sauromatis cō-
 mixtio Ibid. amazonum
 sedes vbi Ib. amazonum
 nuptiæ 115
Amestris Xerxis vxor 177. 183.
 241. amestris crudelitas in
 Masistæ vxorem 241
Amiantus Lycurgi filius 165
Amici deploratio 73. amicus
 prudens omnium rerū pre-
 tiosissi. 130. amicus amicū
 quæ roget 155
Amictus lignei 11. ct.
Amilcar Carthagin. rex 191. a-
 milcaris genus & mors Ib.
Aminias Palleneus Athenien.
 certamen init 213
Aminoclis fortuna 195
Amistris Onophæ filia, Xerxis
 vxor 3. ct. amistris & libe-
 rorum luctus 4. ct. amistris
 Megabyzū Artóxerxi con-
 ciliat 5. ct. amistris libido 6.
 ct. amistris Apollonidē ex-
 cruciat Ib. amistris Zopy-
 ri cædem vlciscitur Ib. ami-
 stris mors Ib.
Amistris Ochi filia Ib. ami-
 stris Terituchmis vxor 7.
 ct.
Amompharetus Pitaneti 232.
 amomphareti victoria 235
Ammon Aegyptiis quid 47.
 ammonis oraculū de AE-
 gypt. 42. ammonis oracu-
 li origo 49
Ammonij populus vbi 47. 124
Amorges Persarum dux 146
Ampa vrbs vbi 149
Ampelon promontorium 183
Amphiarao aureus clypeus à
 Cræso donatus 9. amph-
 arai expeditio in Thebas
 ab Homero conscripta 245.
 amphiarai templum apud
 Delphos 17. & oraculū 220
Amphicæa oppidum 206
Amphicrates Sami rex 81
Amphictyonidis Cereristem-
 plum 196. amphictyonis
 fanum, & sedilia Ib. am-
 phictyones templū Apol-
 linis Delphicū struendum
 locant 70. 136
Amphilochus Amphiarai f. 87
Amphilytus Acarnan ariolus
 11. amphilyti vaticiniū Ib.
Amphimnestus Epidamnus
 164
Amphion 141
Amphissa vrbs vbi 206
Amyntas Macedo, Persas vt
 exceperit 129. Hippiaæ vr-
 bem donat 143
Amyntas Amyntæ nepos, A-
 siaticus 221
Amyrtæus 63. amyrtæi Aegypti
 rex à Cambyse captus 2. ct.
Amytis filia Astyagis 1. ct. a-
 mytis & Spitama Astyagē
 occultant Ib. amytis à Cy-
 ro in vxorem ducta Ibid. a-
 mytis Petisacam excarnifi-
 cat Ib. amytis Cambysem
 monet 2. ct. amyteis vene-
 no se necat Ib. amytis Cam-
 bysem

HEROD. ET CTES.

bysem in somnis vexat 3. ct.	Animal Indicum 9. ct. anima-
Amytis Xerxis filia lb. amy-	lia Indica grandiora cate-
tis Megabyzi vxor 4. ct. a-	ris 89. animalcula Indiæ
mytis adulterij accusatur à	tinctoria 11. ct. animalia
marito lb. amytis Inarum	quæ esui sunt, plura: noxia
ad supplicium poscit 5. ct.	pauciora 89
amytis libido 6. ct. amytis	Anni humanę vitę septuagin-
morbus & mors lb.	ta 6. annus ab AEgyptiis
¶ Anacharsis sapiens 105. &	primum inuētus, inq; duo-
eius cædes 109	decim menses ab eisdem
Anacreon Teius 91	distinctus 40
Anactorium templum 234	Anopæa mons & vicus 198
Araua vrbs Phrygię 173	Antacæi cete ingentia Bory-
Araxagoras rex Cypri 8. ct.	sthenis 106
Anaxandrides Lacedæmoni-	Antandros vrbs vbi 175
orum rex 12. anaxandrides	Antandrus locus 130
& eius vxores 133	Anthela vrbs 193
Anaxilaus Rhegiorum Tyran-	Anthela vicus vbi 196
nus 149 191	Anthylla oppidum 55
Anchimolius Asteris f. & eius	Antichares Eleonius 133
cædes 136	Anticyra vrbs 196
Ancora Sophanis 135	Antidorus Lēnius ad Græcos
Anderica Cissię stathmus 163	transfugit 203
Andia Artoxerxis pellex 6. ct.	Antropophagum animal 9. ct.
Androcratis fanum vbi 227	Anyfis vrbs 63
Andromeda Cephei filia 177	Anyfis cæcus AEgypti rex lb.
Androphagi populus vbi 101.	anyfis imperium AEgypti
androphagorum mores 113	recuperat lbid.
Andrus insula 131. andrũ Grę-	¶ Apaturia Iones Athenis o-
ci obfident 217	riundi celebrant 27
Angarion Persis quid 215	Aper immensus Mysorum o-
Angites fluuius vbi 182	pæra deuastans 7. aper in
Angrus fluuius 106	Africa nullus 125
Anguilla AEgy. sacrosancta 51	Aphetæ loci nomen 195
Animarum immortalitas atq;	Aphidnæ produntur Tynda-
transmigratio, primis AE-	ridis 235
gyptiis cognita 60. anima-	Amphlystij Iouis templũ 195
rũ immortalitatem Zamo-	Aphrodisias insula vbi 122
xis Thracas edocet 112	Aphytis Pallenæ vrbs 184

INDEX IN

- Apia vrbs vbi** 42
Apidanus fluius Thessaliæ 184
Apis aula vbi 66
Apis Græcorum lingua quid lb. apis apparuit: feriantur
Ægyptij 75. signa eius lb.
Cambyfes ferit lb.
Apollinis Ismenij templum 9.
 17. 135. 220. apollinis im-
 bre Cræsus è pyra liberatur
 16. apollinis Triopij sacrū
 atq; certamen 27. apolli-
 nis oraculum apud Ægypt.
 52. apollo Ægyptijs Orus
 dictus 64. 67. apollinis tem-
 pla vbi 66. apollinis & Dia-
 næ parentes 67. apollo ad
 Metapontinos solos Italo-
 rum venit 101. apollinis
 ara ab Aristeo extructa lb.
 apollo Scytharū deus 107.
 apollo Oërosyrus apud Scy-
 thas lb. apollinis oraculum
 Barto redditum 120. apol-
 linis fons vbi 121. apollinis
 simulachrum 163. apolli-
 nis delubrum apud Abas
 206. apollinis oraculum a-
 pud Delphos lb. apollinis
 arma spontè apparentia lb.
 apollinis Ptoi fanum 220.
 apollinis ædes à Mard. di-
 ripienda 4. ct.
Apollonia vrbs vbi III. 238
Apolloniates ager 238
Apolloniatis oraculum reddi-
tur lb.
Apollonides Cous medicus Ar-
tox. 4. ct. apollonidis cum
 Amyti coitus 6. ct. apollo-
 nides cruciatur & viuus de-
 foditur lb.
Apologus Cyri ad Iones 2;
Appantæ populus 8
Apries rex Ægypti 67. 121. 1-
 prius strāgulatur 68. aprijs
 bellum cum Sidonijs & Ty-
 rijs 67
¶ Aqua diuersarum qualita-
tum vbi 124. aqua Stygis
 vbi 157. aqua adeo debilis
 vt nelignum quidem fenat
 75. aqua quæ potata coa-
 gulatur 10. ct. aqua demē-
 tans lb. aquam quod li-
 gnum cogat 11. ct. aqua
 attollens ponderosa 12. ct.
¶ Ara duodecim deorum vbi
 40. aræ à quibus primū,
 dijs consecratæ lb. ara Dia-
 næ 111. ara Iouis forensis
 133. ara Herculis 193. ara ven-
 torum in Thyia lb. ara Io-
 uis diabateris à Dario stru-
 cta 3. ct.
Arabia vbi 41. 89. 104. arabiz
 mons 40. & humus 41. a-
 rabia tributorum immu-
 nis 87. arabia quæ produ-
 cat 89. arabici sinus descri-
 pt. 41. 104
Arabum dei 72. arabum fides
 cōstantissima 72. arabum
 in Xerxiano exercitu ar-
 matura 178. 179
Ararus Scythiæ fluius 105
Araxes fluius 37. & eius cur-
 sus

HEROD. ET CTES.

sus quò tendat 104. araxis	Argadeus Ionis filius	137
accolæ quo victu & vestitu	Arganthonius Tartessiorum	
vtantur 37	rex 30. Arganthonius mo-	
Arbarius à Secundiano deficit	ritur	Ib.
6. ct.	Argentei & aurei nummi pri-	
Arbor Siptachora 11. ct. arbor	mum à Lydis percussi	18
lacrymās Ib. arbor electri-	Argentifodina Bactrica 10. ct.	
fera Ib. arbores Indicæ 12.	argentum in vñu Scythæ nō	
ct. arborea lana optima vbi	habent 108. argentifodi-	
89	næ Indicæ 10. ct. argen-	
Arcades 27. 69. 134. arcadia &	tum & ferrum apud Mas-	
eius incolæ quales	sagetas non est in vñu	39
Arcefilaus Batti filius, Cyrenæ	Argilus Græca vrbs vbi	183
rex 121. arcefilaus inimi-	Argiopius locus quidam	233
cos persequitur Ib. arcesi-	Argippæi populus & corū vi-	
laus strangulatur	ctus	102
Ib.	Argis & Opis virgines sacra	
Arcefilaus arcesilai nepos re-	ex Hyperboreis asportan-	
gnopaterno eiicitur Ib. ar-	tes	103
cefilaus Samum fugit Ib.	Argiui 134. argiuorum cum	
oraculum consulit 122. re-	Spartiatidis de agro Thyrea	
cuperat sua, & oraculo non	cōtentio 15. argiuorum fi-	
satisfaciens, occiditur Ib.	nes ditioque Ibid. argiuo-	
Archander Phthij Achæi filius	rum rasura in præsentī cla-	
55. archandri vrbs	de Ib. argiuorum mulie-	
Ib.	ribus vetitum aurum ferre	
Archizæ, & Lycopæ in expu-	in præsentī clade Ibid. ar-	
gnando Samo feruor	giuis redditum oraculū 188.	
80	argiui Xerxi subdi malue-	
Archias Samius vñde dictus	runt quàm Lacedæmoniis	
57	esse inferiores Ibid. argi-	
Archidamus Zeuxidami f. 156	uorum cum Persis affinitas	
Archidice nobilis in Græcia	Ibid. argiui mercede mi-	
meretrix, & eius amasius à	litant in Peloponneso 11.	
Sappho cōiutij notatus 62	argiui ad Mardonium mit-	
Archilochi Parij de Gyge Iam	tunt nuntium 225. argiuo-	
bi	rum ad Artaxerxem lega-	
3	tio 189. argiui musica cæ-	
Arcis Athen. expugnatio 138	teros Græcos antecellūt 93.	
Ardys rex, filius Gygis 3. ardys		
Priēnenses expugnauit Ib.		
Areius pagus		208.
Arena aurea		89

INDEX IN

- argiuorum mulieres Melampus sanat 229
- Argiua Autefionis filia, Ariftonis vxor 153
- Argos ab Homero maximè celebratum 137. argos ciuitatum Græciæ nobilissima l. argos à seruis teneatur. argilucus à Cleomene incenditur 157
- Argûs ædificator 123
- Argonautarum posterì à Pelasgis Lemno eiekti 118. argonautæ Herculem amittunt 195
- Argon Heraclidarum primus Sardium rex 2
- Ariabignes Darij filius 181. 213
- Ariantes rex 110
- Ariaramnis aduersus Scythas expeditio 3. ct.
- Aridius Nerbalus Arbalifilius 180
- Aridolis Alabandenſium tyrannus 195
- Arienæ & Aſtyagis connubiũ 13
- Arietes cur non maſtentur à Thebanis 47. arietes Thebanis ſacroſancti 47
- Arij populus 88. 177. ariorum in Xerxiano exercitu armatura 178
- Arimalpi viri vnoculi vbi 90. 101. 102. & vnde dicti Ibid.
- arimalpij verſus 101
- Ariomardus Caſpiorum dux 178. ariomardus Moſchorum & Tibarenorũ dux 179
- Arion Methymnæus dithyrãborum primus author 4.
- arion Methymnæus delphino infidens ad Tænarũ euectus eſt Ibid. arionis ingens donariũ in Tænaro 5
- Aripithes Scyth. rex 109
- Ariſba Leſbi ciuitas 18
- Ariſtagoras Cyzicenus 118.
- ariſtagoras Cumæus 132.
- ariſtagoras Myleri tyrannus 131. ariſtagoras Ionice rebellionis author 132.
- ariſtagoræ oratio ad Cleomene 134. ariſtagoræ mors 146
- Ariſteas Corinthius 186
- Ariſteus Proconneſius verſificator 101. ariſtei Proconneſij ſtatua Ibid.
- Ariſtides Lyſimachi f. Athen. 212. ariſtidis nobile facinus 214. 228. ariſtidis conſilio ſagittarij ex Creta accerſuntur 4. ct. ariſtidis aſtu Xerxes è Salamine fugit 4. ct.
- Ariſtocypus Soliorũ rex 145
- Ariſtodemus Spartarum rex 153. ariſtodemus militiam deſcens, infamis 200. ad Platæas infamiæ notã ſtrenuitate delet 235
- Ariſtodicus Heraclidis f. Cumæus oraculũ conſulit 29
- Ariſton rex 12. 155. ariſton Byzantius 132
- Ariſtophilides Tarent. rex 94
- Arizãti gēs Medice nationis 19
- Arma Martia ſponte apparentia

HEROD. ET CTES.

tia	206	131. artaphernes Sardium
Armenij pecuarij 35. 134. ar-		præfectus 138. artaphernes
meniorū in Xerxiano ex-		Ionibus vectigalia imponit
ercitu armatura	178	152. artaphernes vnus ex se-
Arpoxais Targitai filius	99	ptē magi occisoribus 3. ct.
Arfacas Ochi regis filius 6. ct.		Artarius sacrapa 5. ct. artarius
arfacas patri succedit 7. ct.		Megabyzum monet Ib.
Arfamenes Vtiorum dux	178	Artasyras Hyrcanius Camby-
Arfames AEthiopum dux Ib.		sis confiliarius 2. ct. artasy-
Arsites Artoxerxis spurius 6.		ras Mago regnū tradere co-
ct. arsites à fratre Ocho de-		natur 3. ct. artasyras à septē
ficit 6. ct. arsitæ cædes 7. ct.		coniuratoribus assumitur
Artabanus Hystai filius Xer-		ad occidendū Magum Ib.
xis paruus 169. artabani		artasyræ mors Ib. artasyras
oratio de bello aduers⁹ Græ-		in Artyphium mittitur 6. ct
cos suscepto Ibid. artabani		Artax. quid Græcis significet
somniū 175. artabanus Susa		160. artax. Xerxis filius 182.
dimittitur	176	188
Artabazus Pharnacis f. Partho-		Artayctes Macronum dux 179
rum dux 178. artabazi fuga		artayctes nefarius in Sesto
cum Persis	234. 237	Xerxis prætor 242. artay-
Artaba mensura Persica	35	ctes captus suspenditur Ib.
Artaca	151	Artaynta Xerxis amasia, & e-
Artachæzes Achæmenides ge-		ius clades
nerē, & eius proceritas	183	241
Artacia vrbs	101	Artayntes Artachæi fil. 220.
Artæus Artachæi filius 172. ar-		conuictis petitur à Masiste,
teci Cephanes antea dicti 177		insurgit, reprimitur 240
Artapanus Artasyræ filius apud		Arteatæ Persarum genus 24
Xerxem spectatus 3. ct. ar-		Artembares Medus 21. 22. ar-
tapani cū Leonide ad Ther-		tembaris oratio ad Persas 242
mopylas prælium 4. ct. ar-		Artemidis. i. Dianæ templū 193
tapanus Xerxem occidit 4.		Artemisia Lygdamis filia mor-
ct. artapanus Artoxerxi in		tuo marito Xerxis exercitū
fidians ab ipso occiditur Ib.		sequuta 180. artemisia pu-
artapani filiorum interitus		gnā nauale dissuadet 210.
Ib. artapani præfecti ab Ar-		215. artemisiæ gloriola pu-
tox. defectio	Ib.	gna 213. artemisiæ capiendę
Artaphernes Darij frater 130.		præmium 214. artemisiæ
		Xerxes liberos suos abdu-

I N D E X I N

- cendos dat 216
 Artemisium vbi 103.193.
 Artibarxanes eunuchus 8 ct.
 Artimpasa Venus coelestis apud Scythas 107
 Artiscus fluuius vbi 112
 Artochmes Armeniorum dux 178
 Artontes Mardonij filius patris humatoribus praemia reddit 237
 Artoftes Ochi filius 6. ct.
 Artoxares à Secundiano defecit 6. ct. artoxares Ocho insidians occiditur 7. ct.
 Artoxares Paphlagon eunuchus 5. ct. Artoxares relegatur Ibid.
 Artoxerxes Xerxis filius 3. ct. artox. Artapanum se occidere machinantem interfecit 4. ct. artox. rex Ibid.
 artoxerxis luctus ex graui casu lb. artoxer. Bactra, quae descenderat à se, capit lb. artoxerxis in Ægyptum exercitus 5. ct. artox. aegre Graecis ignoscit lb. artoxerxis aduersus Megabyzū exercitus lb. artoxerxis cū Megabyzo pactum lb. artoxerxes Megabyzum occidi iubet lb. artoxe. mors 6. ct. artoxerxis spurij lb. artoxerxis mater Paryzatis lb. ¶ Artox. Ochi filius Ibid.
 artoxerx. vxor Statira 7. ct.
 artox. in fratris Cyri cadaver seuitia 7. ct. artox. cum Graecis foedus 8. ct. artox. Cyri hostes remunerat lb. artox. & euagoræ dissensio Ibid.
 Artozoftra Darij filia, Mardonij vxor 152
 Artymbij equus, caedes 145
 Artyphius Artabani f. Gandariorum dux 178. artyp hij Megabyzi filij fortitudo 5. ct. artyp hij superatur 6. ct. artyp hij mors 7. ct.
 Artystona Cyri filia 87. Darij vxor ex omnibus. charissima 178
 Arxanes Aegypti satrapa 6. ct.
 Aryandes Aegypti praetor 122. aryandes à Dario morte affectus lb. aryandici argencum Ibid.
 ¶ Asbysta populus vbi 122
 Ascalon vrbs Palaestinae 20
 Aschi liquoris genus 102
 Asia à Phraorte subacta 19. asiam omnem trans Halym fluuium Cyaxares sibi conciliauit lb. asiae imperium à Scythis occupatur 20. asie termini quot & vbi 104. asia vnde sortita nomen 105. asiae & Europae descriptio 104
 Asias familia Sardibus 105
 Asina Dryopum vrbs 211
 Asini Pygmaeorum. 10. ct. asini apud Scythas non visuntur 116. asinorum vox Scythiae insueta lb. asini vbi cornibus praediti 125. asini non potantes vbi lb. asinorum

HEROD. ET CTES.

norum vocem & formam		tharum regnū suscipit 20.
equi Scythici non ferunt		astyagis somnialb.astyages
116. asinarius Demarati pa-		Cyrum agnoscit 22.astyag.
ter dicitur	156	Harpagi filium mactat lb.
Asmach populus vbi	44	astyages Harpagum pro-
Afonides Aegin. nauarchus		ditorem arguit lb. In bello
133		contra Perlas capitur 24.
Asopus, & duæ eius filiz 139.		astyages alio nomine A-
asopus fluuius 162.166.225		styiges dictus 1.ct.astyages
Asopodorus Theban. equitū		Cyro non consanguineus
dux	234	lb.astyages fugiens à Cyro
Aspadates Cābysis eunuchus		capitur lb. astyages à Cyro
2.ct.		honoratur lb.astyages à Cy
Aspamitris Xerxis occisoris		ro & Amyti accersitus lbid.
tormenta	4.ct.	astyages à Petisaca desertus
Asphaltus bitumen	32.163	fame perit lb. astyagis se-
Alphathines Persa	83	pulchrum lb.
Asla vrbs vbi	183	Asychis Ægyptiorum rex 62.
Assesiz Mineruz templum 4		asychidis regis pyramis la-
Assyria quæ & vbi 42.104.assy		teritia 63
riæ siccitas 35. assyriæ seges		Asylum Herculis 57
quomodo irrigetur, frumē-		¶ Atarbechis vrbs vbi 46.175
tumq; proueniat lb. assy-		Atarnes fluuius 105. atarnes
reriorum imperium 18. assy-		Darij regis frater 199
reriorum bellum cum Phra-		Atarneus ager Mysiz piacu-
orte 19.assyrij à Medis subi-		laris 29.216
guntur 20.assy. Venus My		Athamas Æoli filius 195
lita vocata 25. assyr. bellum		Athenades Trachinius 198
cum Cyro 32. assyr. arma-		Athenagoras Samius ad Leu-
tura in Xerxiano exercitu		tychidem mittitur 238
17. assyrij Græcis Syrij dicti		Athenæ à Pisistrato occupan-
Ibid.		tur 10. athenæ Græciæ &
Asyages Cyaxaris f. Med. rex		Ioniz insignior vrbs 27. a-
8.13. Asyages à Cyro ca-		thenarum à Pifa distantia
pitur 13. astyagis cum Cræ-		40. athenæ tyrannis libe-
so affinitas lb.astyagis cum		rata 136. athenarū arx 187.
Ariena nuptiz lb. astyages		athenæ captæ 208. athena-
Cræsi auus maternus 14. a-		rum arx incensa lb. athe-
styages patre defuncto Scy-		narum incendium 225. a-

INDEX IN

thenæ ab Homero celebratæ 251. athenas vacuas Xerxes capit 4. ct. athenas & earum arcem Xerxes incendit 1b. athenienses sanctimonia iurifurandi adacti seruare Solonis leges 5. athenienses Græcorum potentissimi 9. atheniensium cum finitimis Eleusine pugna 5. athenienses nunquam solum mutarunt 9. 190. athen. Iones genere 9. athenienses Ionicum nomen fugiunt 27. atheniensium in Ionia colonorum vxores Caricæ cum eis cibum capere renuunt, & nomine compellare, & quare 27. atheniensium ex seditione, Pisistrati tyrannis 10. athenienses partim taxillis, partim somno occupati, à Pisistrato inuaduntur 11. atheniensium tribus & nomina vnde 137. athenienses Lacedæmoniorū opem contra barbaros implorāt 161. athen. cum Mitylenæis pugna 143. athen. ex Laureo reditus metallici 187. athen. Mileti expugnationē agrè ferunt 149. athen. Persarū societatem ambiunt 138. athen. democratix author 165. athen. vt tyrannis liberati 135. athen. ad Mardonium responsum 222. ath. Græciæ vindices 186. athe-

nienſiū præstantia 138. 139. athen. mutua cædes 140. athen. quidam fibulis à mulieribus confectus 1b. ath. cum Æginetis bellum 159. athen. xii dii 162. athen. panegyries 162. athen. apud Marathonē victoria 163. athen. vxores à Pelasgis raptæ 166. ath. laus 169. ath. solum cur à Persis vastatū 185. athen. Græciæ liberatores 186. athen. oraculum 1b. athen. nunquam solum verterunt 190. athen. vnde dicti 207. athen. virtus in propugnanda arce 208. athen. præclara facta 227. athen. iniurias Xerxes vlciscitur 3. ct. athen. ad Salaminem profugium 4. ct. athen. Inaro classem mittunt aduersus Persas 5. ct. Atticorum lingua 10. atticarum mulierum vnà cum liberis cædes 166. atticus medimnus quid sit 35. 154. atticorum in sacrificando consuetudo 140. attica vt Lemno cohæreat 166. Athos mons & eius Isthmus ac vrbes 172. athos mons effoditur 1b. Athous eunuchus 6. ct. Athres fluuius vbi 105. Atlanticum mare vbi 37. Atlantes innominati populi vbi & vnde dicti 124. Atlas fluuius 105. Atlas

HEROD. ET CTES.

Atlas mons, & cur columna
 cœli 124
 Atossa Cyri filia 83. atossa
 Darij vxor 87. 167. atossæ
 in mamilla vlcus 94
 Atramyttium vrbs vbi 175
 Attrayntes dux Pactyenſium
 178
 Attridæ exercitus aduerſus Iliū
 172
 Attaginus Phrynonis filius
 Thebanus Mardonii cum
 ſuis excipit opiparè 225. at-
 taginus Perſarū primarius
 apud Thebas fautor, ad ſup-
 plicii à Græcis poſcitur 237
 Attrahendi vi præditum lignū
 10.ct.
 Atys Lydi pater 178. atys Crœ-
 ſi filius 6. atys oratio ad
 Crœſum patrem ſuum, ve-
 nandi ſibi copiā denegan-
 tem 7. atys Adraſto custo-
 diendus datur lb. atys cu-
 ſpide ictus paternū ſomniū
 implet 8. atys Crœſi filij
 mors lb. atys Manis filius,
 Lydorum rex, colonias in
 Hetruriā per filium Tyrrhe-
 nū mittit, fame coactus 18
 ¶ Auchatae Scythæ 99
 Aues quadrupedes 10.ct. auis
 δῖκαυπος 10. ct. aues vt ve-
 nentur Indi 11.ct.
 Augurium expulſionis mago-
 rum 85
 Auras fluuius vbi 105
 Aurum & argentū à quo pri-
 mum percuſſum 18. aurum

Indicū 88. aurum Indicū
 10. ct. auri immenſa vis à
 Gyge Delphis dicata 3. auri
 magna vis in ſeptentriona-
 libus Europæ plagis 90. au-
 reacea arena vbi 89. & quo-
 modo diripitur lb. aurea
 platanus atq; vitis 173. de
 aureis metallis certamen
 235. aureus tripus apud Del-
 phos 236. aureum ararū,
 iugum, ſecuris, & phiala, cœ-
 lo delapſa in Scythiā: & cir-
 ca illa oſtentum 99
 Auſter & Africus venti omniū
 pluuiioſiſſimi 43. auſter ad-
 uerſus ſe bellantes Pſyllos
 flatu in arena obruit 123
 Autonous & Phylacus Delpho-
 rum heroes, & aduerſus Per-
 ſas vindices, eorumq; delu-
 bra 207
 Auxefiz & Damizæ ſimulachra
 139
 ¶ Axiſ fluuius Mygdoniam à
 Bortizæide dirimit 184
 ¶ Azabarites eunuchus 6.ct.
 Azanes Artēi filius Sogdorum
 dux 178
 Aziris portus vbi 122
 Aziriſtus locus vbi 121
 Azorus, vrbs Syriz à Pſam. ex-
 pugnata 67

B

BABYLON Aſſyriæ vrbs
 celeberrimi nominis 32.
 babylonis ſitus & magni-
 tudo 32. babylonis centum

INDEX IN

- æreæ portæ lb. babylonis
 constructio lb. babylonis
 duæ plagæ lb. babylon à
 Cyro capitur 35. babylonis
 principatus, Persis Sa-
 trapia dicitur lb. babylonis
 obsessio à Dario 97. babylon
 secundò capitur 98. babylonis
 à Xerxe defectio 3.
 ct. babylon à Megabyzo
 capta lb. babylonica regio
 fossis distincta 35. babylonice
 regionis potentia quã-
 ta, lb. babylonicæ palmæ
 vsus & diuersitas lb. babylon-
 ionia nauigia orbiculata
 Ibid. babylonicæ regionis
 prouentus 35. babylonicæ
 fertilitas lb. babylonicarũ
 virginum auctio 36. babyloniorum
 tyrannus Laby-
 netus 14. babyloniorũ fœ-
 dus cum Crœso lb. babyloniorum
 leges & instituta
 36. babyloniorum quo-
 rundam victus lb. babyloniorum
 cultus Ibid. babyloniorum
 comata capi-
 ta lb. babylonij sceptrum
 gestare sine insigni, nefas
 lb. babyloniorum medica
 cura erga ægrotos suos lb.
 babylonij vt se aduersus se-
 cundam obsidionem mu-
 nierint 96. babylonij vt fœ-
 minas in obsidione tracta-
 rint 96.97. babyloniorum
 in melle sepulchra 36. babyloniorum
 ablutio post coi-
 tum 36. babyloniorum fœ-
 da lex de mulieribus lb. babyloniorum
 talentum 87
 Bacchus Ægypt. Osiris dictus
 46. bacchi festum apud Ægyptios,
 & de phallis 48. bacchi delubrum
 iii. bacchica Dionysi sacra 110. bacchici
 sacrificij inventor
 quis 48. bacchica & Orphica
 52. bacchanalia Græcorum
 Scythæ improbant
 lb. bacchantium vox 210
 Bacchiadæ qui apud Corinthios
 14
 Bacidis oraculum 204.212.214
 Bactra deficiunt ab Artoserxe
 4. ct. bactra capiuntur
 lb. bactriorum dux Hystaspes
 178. bactriorum in Xerxis
 exercitu armatura
 lb. bactrij Cyro oppugnanti
 se dedunt 1. ct. bactrij
 præficitur Tanyoxarces 2.
 ct. bactriana natio 28.88.
 bactrica argentifodina 10.
 ct.
 Badres genere Pasargades 121.
 badres Hystanis filius Milyarum
 dux 179
 Bagæus Artontis filius 93
 Bagapates Cyrum sepelit. 2. ct.
 bagapates Mago regnum
 tradere conatur 3. ct. bagapates
 à septem principibus assumptus,
 clauis eis regiæ dat lb. bagapates
 sepulchro Darij assidet lb. bagapates
 moritur lb. bagapatis cruciatus

HEROD. ET CTES.

ciatus	8.ct.	cum Argiuis seruorum	158.
Bagasaces Thracum dux	178	bellum Peloponnensium	235
Bagorafus	6.ct. bagorafica-	Benemeriti Crafangæ Persis	
des	Ib.	dicti 213. benemeriti qui	
βαλλων aqua	12.ct.	vocarentur 12. benemeriti	
Barba sacrificæ Mineræ omi-		apud Persas honorantur	97
nosa 216. barba Pygmaeo-		Benevolentia Ind. in reges	10.
rum	10.ct.	ct.	
Barbarorum vociferatio	233.	Bernicus mons vbi	221
barbarorum apud Mara-		¶ Biantis Prienæi responsio ad	
thonem ingens strages	163.	Croesum 5. biantis Prienæi	
barbarorum fuga cum Ar-		consilium ab Ionibus spre-	
tabazo 234. barbarorum		tum	31
cædes	235	Bibli quid Ionibus	135
Barca oppidum	87. 121. 122.	Bisalteorum regis facinus exi-	
barcæ obsidio	126. barcæ	mitum, & pœna in filios	218
vicus Bactriacus	127	Bisaltia regio vbi	183
Barcæorum expugnatio	126.	Bisanthes oppidum vbi	186
127. barcæorum deditio	73.	Bistones Thraciæ populus Ib.	
barcæorū fœdus cum Per-		bistonis lacus Dicææ con-	
fis	126	tiguus	182
Barena vrbs Croeso donatur	1.	Bithyni populus quis	178. bi-
ct.		thyni à Croeso subacti	5
Barissæ vnus ex septem magi		Biton & Cleobis secundo loco	
occisor.	3.ct.	beati 6. bitonis & Cleobis	
Baris nauigij genus	55	Argium genus Ib. biton	
Battus Polymnesti filius	120.	& Cleobis in certaminibus	
batti filia	68. batti & Batti	viatores Ib. bitonis & Cleo	
claudi regnum	121. batto	bis felicissimus exirus Ibid.	
vnde nomen inditum	120	bitonis & Cleobis effigies	
Beatus qui diem suū recte ob-		apud Delphos	Ib.
ierit	6	Boebei lacus vbi	184
Beccus quid sit	40.	Boeotia terrâ	48
Belides portæ Babylonis	97	Bogis amplissimæ laudes	182
Belitanæ sepulchrum Xerxes		Boges Eionis vrbs præfectus	
visit	3.ct.	Ib.	
Bellorum Græcorum initia	1.	Bolbitinum ostium Nili effo-	
belli inter Cambysem &		sum	42
Amasin occasio	71. bellum	Bolissus locus	249

INDEX

Boreæ vxor Orithyia Ere-
chthei filia 195. boreæ delu-
brū ab Athen. extractū lb.
Boryes vbi gignantur 125
Borysthenes fluuius vbi 101.
106. 113. borysthenes hu-
berrimus 106 borysthe-
nitarum imperium 101.
borysthenitæ populus vbi
101. 106
Bosporus Cimmerius 100.
113. bosporum & Istrum
Darius ponte iungit 3. ct.
Bottiaë terra vbi 184
Boues mares Ægyptij immo-
lant 46. boues immolan-
dos vt explorent Ægyptij
Ibid. boum sepultura a-
pud Ægyptios lb. boum
veneratio apud Ægyptios
lb. bosligna sepulchri lo-
co vbi 61. bobus vbi cor-
nua non succrescant 107. bo-
ues præposterè pascētes 124
boum agrestiu ingens vis
vbi 184. boues Pygmæo-
rum 10. ct.
¶ Branchidæ populus 8. bran-
chidarum oraculum de Pa-
ctya 29
Brauron insula 118. 166
Brongus fluuius 106
Brundisium vrbs 113
Brygi populus 152
Bubares Megabyzi filius 172.
bubares Persa Amyntæ ge-
ner 221
Bubastis Æg. Diana 63. bu-
bastis oppidum 49. 63. bu-

bastis hoc est Dianæ tem-
plum 63
Bucolicum ostium Nili ef-
fossium 42
Budijgens Medica 19
Budini populus vbi 102. 113. bu-
dinorum mores. lb
Bulis Spartiata Nicolai filius
185
Bura Ioniæ ciuitas vbi 27
Busæ Medicæ nationis popu-
lus 19
Busiris oppidum 49
Butis vrbs 66
Byblefia vbi 32
Bysantium 111. 171

C

CABALES Libyes vbi 122
Cabalijs populus 87
Cabeles Mæones quem cultū
in Xerxiano exercitu tulerint
179. cabeles Mæones
alias Lafinij dicti lb.
Cabirorum orgiis Thraces ini-
tiantur 48. Cabirorum tem-
plum alijs præter sacerdo-
tem inaccessum, Cambyfes
adit & profanat 77
Cadauera Persarum quomo-
do humenrur 26. cadaue-
ris paterni oppignoradi lex
62. cadauera vbi non cremē-
tur 72. cadauera mortua vt
sepeliant Nasamones &
Nomades 125. cadaueris
regij sepultura qualis apud
Scythas 108
Cadmæa victoria Phocēsis
obrigit 30. cadmææ literæ

C

CABALES Libyes vbi 122
Cabaliij populus 87

Cabeles Maiores quem cultū
in Xerxiano exercitu tuler-

rint 179. cabelees Mæ-
nes aliàs Lafinij dicti Ib.

Cabirorum orgiis Thracesini
tiantur 48. Cabirorum tem

plum alijs præter sacerdotem inaccessum, Cambyfes

adit & profanat 77
Cadauera Perfurarum quomo-

do huméntur 26. cadaue-
ris paterni oppignorādi lex:

62. cadauera vbi non cremetur 72. cadauera mortua vt

sepeliant Nasamones &
Nomades 125. cadaueris

regij sepultura qualis apud
Scythas 108

Cadmæa victoria Phocēfibus
obtrigit 30. cadmææ literæ

135

HEOD. ET CTES.

135. cadmaeorum ab Argiuis eiectio	136	nai	1b.
Cadmus Tyrius 48. 135. ca- dmus Scythis f. Couis	191.	Cambyſis nuptię cum Manda- ne 20. cambyſes Cyro pa- tre defuncto, regnum ſuſci- pit 39. 2. ct. cambyſis expe- ditio aduerſus AEgypt. 1b.	
cadmi iuſtitia	1b.	cambyſes aduerſus Amaſin bellum mouit 171. camby- ſis ortus 71. cambyſis expe- ditiones 74. cambyſis do- na ad regem Macrobioru 1b. cambyſes Apin vitulum AEg. Deum ferit 76. cam- byſis ſomnium 76. 82. cam- byſis parricidia 76. cam- byſes ſororem interimit 1b. cambyſis morbus 1b. cam- byſes vinolentus 77. cam- byſis crudeliſſima facinora 1b. cambyſis fatum, impre- catio 82. mors 83. camby- ſi quę prodigia acciderint 2. ct. cābyſis angores 1b. cā- by. mors: camb. ſepelitur 1b. cambyſes Amyrteū & AE- gyptios capit 2. ct. camby- ſes Tanyoxarcem fratrem interficit 1b. cambyſes ma- gum dolosē in Tanyoxar- cis locum ſufficit 1b.	
Cadytis vrbs Syrię	57. 71		
Caicus ager vbi 150. & fluius 175.			
Caira vel Carica Halyattis v- xor, Crceſi mater	17		
Caira veſtis	140		
Calamus Indicus	9. ct.		
Calandę Indię populus	88		
Calafiris veſtis genus apud AE- gypt.	52		
Calafiries AEgyptij 68. cala- ſirium AEgyptiorum plage quę	1b.		
Callatebus vrbs vbi	173		
Callatię Indi parentibus ve- ſcuntur	78		
Callias Eleus Iamideorum va- ricinus	133		
Callias Phænippus Hipponici pater 164. callię filię tres 164. callias Hipponici f. 188			
Calliades in pugna ad Ther. Xerxi conſilium	4. ct.		
Callimachus Aphidnæus	162		
callimachi cades	163		
Callipidę Gręcoſcythę	101		
Callipolitani populus	189		
Calliſta inſula	119		
Calui a natali vbi 102. calui- rici cauſa	72		
Calyndici montes vbi	31		
Calyſtrij Indi	11. ct.		
Cama mons vbi	89		
Camarina vrbs 189. camari- nai			
		Cameli formidini ſunt equis 15. cameli Indici forma 83	
		Camicum Acręgantini inco- lunt 192. camici oppidi ob- ſeſſio 1b.	
		Caminus poęmation Home- ri 512	
		Camirus oppidum 27	

I N D E X I N

Campsa oppidum	184	cares insularum olim habi-	
Campus Nisæus Medicæ re-		tatores 31. earum inuenta	
gionis	174	tria memòrantur lb. cares	
Canales coriacei miræ longi-		indigenæ & aborigines lb.	
tudinis	72	cares Aegyptij 50. 66. 87.	
Canastæum promontorium		earum cum Persis prælium	
184		146. cares Pedesenses 149	
Candaules Græcis Myrsilus		earum in Xerxiano exerci-	
dictus Sardiû tyrannus 2.		tu armatura 180	
candaules ab Alcæo Her-		Caria pars Ioniz 26. caria à	
culis filio oriundus lb. can-		Persis capitur 150	
daules Sardium nouissimus		Caricarum mulierû lex aduer-	
rex lb. candaules amor in		sus matitos 27	
vxorem suam lb. caudaulis		Carius Iupiter 137. carij Iouis	
vxor Gygi fuda visa lb. can-		templum apud Mylassos 31	
daulis interitus 3		Carnia vrbs vbi 179	
Canes Indici 9. ct. caninum		Carmaniorû præfectus Tany-	
caput habentes 11. ct.		oxarces 2. ct.	
Canasupercilia 12. ct. caniu-		Carmen Orthium 4	
uenes lb.		Carnia festa 194. 211	
Canobicum Nili ostium vbi		Carpantium mare 79	
42. 57. 70		Carpion arbor Indica 12. ct.	
Capilli Pygmæorum 10. ct.		Carpus fluuius 106	
Cappadocibus à Cræso bellû		Carthagin. bellum cum Pho-	
infertur 13. cappadoces		cenf. 30	
Græcis Syri nominâtur lb.		Carystus vbi 103. carystus ob-	
cappadoces populus 13. 134		fessa & capta 560	
Caprarum immolatio vbi 46		Casambus Aristocratis filius	
capripedes homines vbi 102		156	
Caput sine sutura 237. capita		Casceus suauissimus 12. ct.	
AEgyptiorû cur firma 72.		Casiz collectio 90	
capita Persarû cur fragilia		Casius mōs 71. 72. casius mōs	
lb. capite carēs partus 2. ct.		AEgyptum & Syriam dif-	
Carcinitis oppidum 106. 113		terminar 67	
ad Cardamylâ Laconicam		Casimena vrbs 189	
sita Asina 211		Caspatyrus oppidum 89. 105	
Cardia vrbs 151. 177. 242		Caspium mare 37. 104 caspij	
Cares populus 31. Cares in po-		maris longitudo & latitu-	
testatem à Cræso redacti 5.		do 37	
		Caspij	

HEROD. ET CTES.

Caspj populus 88. caspiorum
 in Xerxis exercitu armatu-
 ra 178. 179.
Cassandane Cambyfis mater
 71
Cassiterides insulæ vbi 90
Cassius mons vbi 40
Casthanæa vrbs vbi 194
Castor & Pollux Tyndaridæ
 119
Castorum testiculorū medica
 vis & operatio 114
Castratio iuuenum . 150
Catadupa 42
Cataractes fluiuii vbi 173
Catiari Scythæ 99
Caucasus mons 20. 37. 88. cau-
 casij populus 37
Caudæ Cynocephalorū 11. ct.
Caunus vrbs vbi 144. caunus
 oppugnatur 6. ct.
Cayster fluiuius 143
¶ Cebrenia à quibus ædifica-
 ta 248.
Cecropidæ, Cranai, Pelasgi
 207
Ceiorum cœnaculum 104
Celenæ vrbs vbi 173
Celtæ populus vbi 45. 106
Cepheus Beli filius 177
Cephißus amnis 206
Cercasi populus vbi 42. 55
Cercopon hedræ 198
Ceres AEgyptijs Isis dicta 67.
 cereris templum 60. 106. ce-
 reris & Liberi principatus
 apud inferos 60. cereris A-
 chææ templum 136. cereris
 templo adhærēs, manibus

truncatur 159. cereris Am-
 phiçtyonidis fanū 196. cere-
 ris & Proserpinæ sacra 210.
 cereris Eleuðiniæ templū 233
Certamen Triopij Apollinis
 27.
Ceruus in Africa nullus 125
¶ Chalcedonēses à Dario mul-
 ctantur 3. ct. chalcedonen-
 ses Xerxes viciscitur 1b.
Chalcedonius populus vbi 151
Chaldæi inter Assyrios 178
Chalestra oppidum 184
Chalybes in potestate à Cro-
 so redacti 5
Champsæ crocodili dicti 51
Charadra oppidum Phocen-
 sium 206
Charaxus Mitylenæus 62
Charitimidis gloria 5. ct.
Charopinus 143
Chemmis insulæ vbi 66
Chemmis oppidum AEgypti
 53
Cheopes AEgyptiorū rex 60.
 cheopes AEgyptijs ne sa-
 crificarent interdixit 1bid.
 cheopes filiam suam pro-
 stituit 61
Cephrenis regis AEgypti ty-
 rannis 61
Chersonefus vbi 167. & eius
 præstatiores vrbes 151. cher-
 sonefus Atheniens. ditionis
 167
Chidori fluiuij aqua Xerxis co-
 pijs deficit 184
Chidori origo 1b.
Chileus Tegeata 224

INDEX IN

Chilon Lacedæm. vir præstans
201

Chilonis Lacedæm. consilium
10

Chius oppidū & insula 26. 70.
chiorum bellum 4. chio-
rum cōstantia & cædes 148.
chiorum prodigia 150

Choaspes fluuius cuius solius
aquam rex bibit 34. 134. 135

Chœnix quid 154

Choeræa, tribus Sicyonia 137

Choeræa locus 161

Choramniis præficitur Tany-
oxarces 2. ct.

Chorasmi populus 88. 90.
chorasmiorum in Xerxia-
no exercitu armatura 178

Chorus iuuenū pestilentia ab-
sumptus 150

Chromius Argiuis 15

¶ Cicones Thraciæ populus
177. 181

Cilicia vbi 42. 45. 87. cilices po-
pulus 87. 134. cilicum in
Xerxiano exercitu arma-
tura 180. cilices vnde dicti
lb.

Cilix Phoenix Agenoris filius
180. cilix Syennesis Oro-
medontis filius lb.

Cilla AEoliæ ciuitas 27

Cimmeriorum aduersis Ioniā
expeditio, Cræso. vetustior
2. cimmeriorum ē sedibus
suis eiectorū in Asiā trāsitus
3. cimmerij ex Asia per Ha-
lyattem exacti 3. cimme-
rij ex Europa pulsi 20. cim-

merij vbi 100. cimmerij
muri. lb. De cimmerijs
duo referuntur lb. cimme-
riorum populi & regis pu-
gna lb. cimmeriorum se-
pultura lb. cimmerius Bos-
porus vbi 100. 113. cim-
merium frater vbi 105

Cimonis res gesta, cædes &
sepulchrum vbi 161

Cimon Miltiadis pater, & e-
iusdem nominis, ipsius fi-
lius 166. qui Bogem Xer-
xis præfectum Eione obfi-
det 182

Cinnabari 9. ct.

Cinnamomum quomodo col-
ligatur 90

Cineas rex Thesaliæ 136

Cinyps fluuius vbi 123. 133. ci-
nypis fertilitas 126

Cippi Herculis 45. cippi duo
aureus & smaragdinus in
tēplo Herculis 47. cippi Se-
fostris nomine inscripti 55.
cippi Darij regis vbi 111.
cippus Cræsi regis vbi 173
cippo Midæ regis Gordij fi-
lij epigramma ab Homero
inscriptum 245

Circumcisionis AEgyptiorum
causa 45. circumcisio quibus
communis 56

Cissij; cissiorū regio 87. 134. 135.
cissiorum in Xerxis exerci-
tu armatura 179. cissia por-
ta Babylonis 97

Citaris insigne regium 6. ct.

Cius fluuius vbi 105

Cius

HEROD. ET CTES.

- Cius Myſia vrbs capitur 146
 ¶ Clazomenæ vrbs 26. 70. clazomenæ vrbs capitur 146
 Cleades Platæenſis AEGINETIS in prælio defunctis tumultum ſtruit 237
 Cleander Phigaſeus vates 158
 Cleander Patareus Gele tyran- nus 189
 Clearchus Lacedæm. Cyri dux 7. ct. clearchus circumue- nitur 8. ct. clearchi tumulus palmiſer Ibid.
 Cleobis & Biton à Solone ſe- cundo loco beati habiti 6. cleobis & Biton Argium genus lb. cleobis & Biton in certaminibus victores lb. cleobis & Bitonis feliciſſimus exitus Ibid. Eo- rûq; effigies apud Delphos Ibid.
 Cleodæus Hylli filius 153
 Cleombrotus & Leonides ge- mini 133. 211.
 Cleomenes Spartiatarum rex 96. 153. cleomenes virorum iuſtiſſimus 96. cleomenis mater, & natiuitas 133. cleomenis regnum Ibid. cleomenis cum Ariſtagora col- loquium 134. cleomenes contra Piſiſtratidas 136. cleomenes Achium ſe, non Dorienſem eſſe ait 138. cleomenes cum Arcadibus cō- tra Spartam 157. cleome- nis proſugium 156. cleome- nis infania 157. cleome- nes ſeiſum laniat lb. cleo- menes lucum Argi incen- dit lb.
 Cleonæ vrbs vbi 172
 Clinias Alcibiadæ f. victor 204
 Clifthenes Alcmæonides A- thenienſis, Sicyonij clifthe- nis nepos 137. clifthenes A- thenis eiicitur lb.
 Clifthenis Sicyonis tyrannus 137. 164. clifthenis oratio ad procos filia ſua 165
 Clytiades ex Iamideorū gene- revates 229
 ¶ Cnidus ciuitas 27. 70
 Cnidij Lacedæmoniorum co- loni 32. Cnidiorum regio lb. Cnidij de Iſthmo fodiē- do Pythiam conſulunt lb. Cnidiorum deditio Ibid. Cni- dij Samios quodam ſeruāt 122
 ¶ Cobon Ariſtophanti filius 155
 Codri Melanthi filij, nepotes reges 27
 Codrus Athenienſium rex 136
 Cœnyrorū locus: prope quem metalla Thafia 153
 Cois Erxandri filij oratio ad Darium 112. Coes donatus Mitylene à Dario 132
 Coitus hirci cum muliere 47. coitus in templo 50. coi- tus Indorum in propatu- lo 89. coitus & partus vi- peræ 90. coitus Naſamo- nū in propatu 123. coitus

INDEX IN

Cynocephalorum	n. ct.	apud Tegeatas	12
Colas Samiæ nauis in AEgyptum tendentis nauclerus	120	Compfatus fluuius	182
Colaxais Argitai filius	99	Conchylia in montibus vbi	41
Colchi vbi	20. 56. 88. 104	Conon	8. ct.
Colchorum circuncifio	56	Consultant Persæ inter pocula 25 consultationis vsus	169
Colchicum linum	56	Contadeflus fluuius	III
Colias ora Atticæ	214	Copais palus vbi	221
Colleftis AEgyptius panis	52	Coquendi modus citra lebecē	107
Coloniā in Thufciam Lydi deduxerunt	18	Corcyra vrbs: corcyraei populi	79. corcyraeorum oratio ad Xerxem
Colophon vrbs 26, colophon à Gyge capitur 3. colophonij & Ephesij soli ex Ionibus ab Aparurijs arcentur	27	Corefum vbi	143
Colossæ Phrygiæ oppidū	173	Corinthia vestis 140. corinthiorum mulieres à Perian dro denudatæ 142. corinthiorum reip. constitutio 141. corinthiorum thesaurus 9. corinthiorum cum Samiis & Corcyraeis diffenfiones	79
Colossi lignei concubinarum Mycerini regis 61. colossi Androsphinges vbi 69. colossus ante templum Vulcani	ibid.	Corrua quibus in locis maritius proueniant aut ferius	103
Colubri ab equis deuorantur	14	Corobius	119. 120
Columbæ Dodoneæ nigræ, 49		Corona oleagina olympiorum præmium 205. coronari in somnis videri, quid	171. 172
Columnæ Herculis vbi 100, 120. 124. columnæ albæ vbi	146	Coronæi populus	139
Colus cum fuso foeminis tractanda, non arma	121	Corycium antrum	206
Coma Lacedæmoniorum 15		Corys fluuius Arabiæ	72
coma Babyloniorum	36	Cosmartidone Artozerxis pellex	6. ct.
Combapheus AEgyptum Cabyfi prodit	2. ct.	Cotyle quid fit	154
Combrea vrbs	184	Cranai Pelasgi nominati 207	
Commētarij Homericæ proffectionis	244	Cranapes Mitrobatæ filius ab	Orc-
Compedes Lacedæmoniorū			

HEROD. ET CTES.

Oroete infestatus 92
 Craetis: Craetia Minerva 133
 Crater Pausaniae in ostio Pon-
 ti 110. crater Samius & Ar-
 golicus 120. crater Lacedæ-
 monius ad Croesum 13
 Crathis Aegarum fluius per-
 petuus 27
 Cremni emporium ubi 102
 Creston oppidum 9. crestoni-
 atarum lingua 10. crestoni-
 cus ager 184
 Cretæ antiqui incolæ 31. cre-
 tentes, & responsum oracu-
 li 191. 192. creta Atheniens.
 sagittarios aduersus Xer-
 xes accersunt 4.ct.
 Crex animal 52
 Crimina ut exploret Indiarum rex
 10.ct.
 Crios Polycriti 153. 156
 Crisæus campus 206
 Crisæana regiarum ædiū 1.ct.
 Critali Cappadociæ 171
 Crobyzi populus Thraciæ 105
 Crocodili natura 51. crocоди-
 lus animal ἀμφίβιον lb. cro-
 codilus solus animalium infe-
 riorem mandibulam non
 mouet lb. crocodilus ani-
 malium soli trachilo paca-
 tus lbid. crocodili Aegy-
 ptii sacrosancti lb. croco-
 dili capiendi modus lbid.
 crocodilus tricubitali ma-
 gnitudine vbi 125
 Crocodilopolis 65
 Croesi genus altius repetitur
 2. croesus Halyattis filius

lb. croesus quarum regio-
 num tyrannus fuerit lbid.
 croesus ad pendendum tri-
 butum Græcos coegit 2. 5.
 croesus Iones, Eoles, Doreas
 subegit, lb. croesus Lacedæ-
 moniorum amicus 2. croesi
 regnum 5. croesus Græco-
 rum primus Ephesijs bel-
 lum intulit 5. croesus quas
 gentes in potestatem rede-
 gerit lb. croesi somnium
 de filio Ary. 6. croesi liberi
 lb. croesus Adrastum ob fra-
 tricidio expiat 7. croesus
 ob mortem filij duos annos
 in luctu transigit 8. à Croe-
 so tentata præcula, vera de-
 prehensa lb. croesus dona-
 ria & hostias Pythio con-
 sectat lb. croesus potentissi-
 mos Græciæ sibi conciliare
 conatur 9. croesi legati de
 ineunda pace ad Lacedæ-
 monios 12. croesus aduersus
 Cappadociam exercitum pa-
 rat 13. croesi affinitas cum
 Astyage lb. croesus exercitum
 Halym fluium traiecit 14.
 croesus Pteriorum urbem
 expugnat lb. croesus Syro-
 rum prædia deuastat lbid.
 croesus Syros exterminat
 lbid. croesi & Cyri regum
 pugna lbid. croesus capitur
 14. 15. 16. croeso oraculum
 de muto filio redditum
 16. croesi filius vocalis fa-
 ctus 16. croesi regnum quot

- annorum lb. croesus super
ingentem lignorū struem
impositus, Solonis recor-
datur lb. croesus Apollinis
imbre è pyra liberatur lb.
croesus abauī suī crimē luit.
17. croesus Apollini com-
pedes mittit 17. croesi fra-
ter Pantaleon ex Iade fœ-
mina susceptus lb. croesi Cy-
ro datum consilium 16.37.
croesus Cambyſi traditur
38. croesus Cambysem defi-
cientem admonet 77. &
inde periclitatur lb. croe-
so mittendus crater 79. croe-
si in Branchidarum templo
repositæ pecuniæ 132. croe-
si in Alcæzonem munifi-
centia 164. croesi cippus vbi
173. croesus à Cyro oppu-
gnatur 1. & croesi filius ob-
ſes Cyro datus interficitur
Ibid. croesi vxor ſe è muro
præcipitat Ibid. croesus qua
arte è vinculis euaserit lb.
croesus quomodo liberatus
lb. croesus à Cyro vrbe do-
natur Ibid.
- Crophis mons vbi 44
Croſſea regio 184
Crotoniatarum cum Sybari-
tis bellum 133. crotoniata-
rum genus 208
- ¶ Ctesia Persica quot in libros
distributa 1. & Ctesia li-
brorum series Ibid. Ctesias
Herodoto repugnātia nar-
rat lb. Ctesias vnde accepe-
rit quæ narrat lb. Ctesias à
Xenophonte in aliquibus
dissentit lb. Ctesias quando
floruerit Ibid. Ctesia liber
18.7. & Ctesia lib. 19. 20. 8.
& Ctesia liber 21. 22. 23. lb.
Ctesias medicus Paryſaidis
8. & Ctesia in Græcos hu-
manitas Ibid. Ctesia episto-
læ & actiones 8. & Ctesia
Indica Ionie scripta 9. &
¶ Cubitus regius quid 32. cu-
binus Ægyptius, Samius
68
Culicum vis ingens apud Æ-
gypt. 54
Cultus Babyloniorum 35
Cuma ciuitas Æoliae 27. 243.
cūma capitur 146. cumani
Pactyam à Cyro deficien-
tem recipiunt: & de redi-
dendo, oraculum cōſulunt
28. 29
Curientes Argiuorū coloni 145
Currus Xerxis 174. currus ſa-
cer ſouis 218
Cyaneæ inſulæ vbi III
¶ Cyaxares Medorum tyran-
nus 13. 20. cyaxaris puer
trucidatus, in moremque
venationis apparatus offer-
tur ei à Scythiis 13. cyaxa-
res Phraorti patri ſuccedit
19. cyaxares Asiae populos
primus in prouincias & or-
dines ac acies bellicas di-
ſtinxit 19. cyaxaris prælium
cum Lydis lb. cyaxares Asia
ſibi conciliat lb. cyaxares
Ninum

HEROD. ET CTES.

Ninum ciuitatem obsidet
 20. cyaxares x l imperij
 fui anno moritur lb.
 Cybelestemplum concrema-
 tur 144
 Cyclades insulæ 131
 Cydippa Terilli filia, Anaxi-
 lai vxor 191
 Cydonia vrbs à quibus con-
 dita 78. & eius sacra 81
 Cydra vrbs vbi 173
 Cyllyrij Syracusanorum quo-
 rundam serui dominos eij-
 ciunt 189
 Cylon Athenienfis 137
 Cynægirus Euphorionis f. na-
 uem aduersariam prehen-
 sans, manu truncatur 163
 Cynesij populus 45
 Cynetæ Celtarum accolæ in
 vltimis septentrionis pla-
 gis 106
 Cynocephali vbi 125. & 11. ct.
 Cynofura 212
 Cyno Mitradatis bubulci v-
 xor, Cyri nutritrix 21
 Cynofargi 163
 Cynthij populus 207
 Cynurij populus Ionicus 211
 Cyprij versus non Homeri 58
 Cyprus à quo primùm capta
 70. cyprus tributaria facta
 ab Amasi lb. cyprus insula
 134. cypri clauis 145. cyprij
 Persis se dedunt 74. cyprio-
 rum defectio à Medis 144.
 cypriorum ad Iones oratio
 145. cyprij in seruitutem re-
 ducti lb. cypriorum in Xer-

xiano exercitu armatura
 180. cypriorum varia gene-
 ra lb.
 Cypsela quid 142
 Cypseli Eetionis filij thesau-
 rus Delphis 3. cypselus Pe-
 riandri pater 4. 142. cypse-
 lus vnde appellatus lbid.
 Cyranis insula vbi 125
 Cyrena vrbs 87. cyrenæi po-
 pulus 120. cyrenæorum
 deditio 73. cyrenæorum
 pugna cum Ægypt. 121.
 cyrenæorum 7000 à Li-
 bybus cæsa lbid. cyrenæa-
 rum foeminarum supersti-
 tio 124. cyrenaicæ regio-
 nis fecunditas 126. cyre-
 nensium distributio 121
 Cyrmanæ Thraces 112
 Cyrni ciuitas condita à Pho-
 censibus 30. cyr-
 num condi Pythia pronun-
 tiat lbid.
 Cyrtavrbis 5. ct.
 Cyrus Cambyfis filius 8. 20.
 cyri mater, Astyagis filia
 17. 20. cyri & Croesi pu-
 gna in regione Pteria 14.
 cyri nobile stratagema lb.
 cyrus Iones à Croeso alie-
 nare conatur 14. cyrus vt
 Croesum superarit 16. cy-
 rus humanam sortem in
 Croeso videt lbid. cyrus
 cur mulus dictus 17. cy-
 rus infans morti destina-
 tus, clam nutritur 21. cyri
 nutritius pater Mitradates

I N D E X . I N .

21. cyrum pueri rustici regē
eligunt 22. cyrus à magis re-
gnasse dicitur 23. cyrus à ca-
ne educatus ferrur lb. cyrus
contra Astyagē exercitum
parat 24. cyrus exercitū Per-
ficiū excipit lb. cyrus totius
Asiæ dominus 25. cyri ad lo-
nes apologus 26. cyrus Assy-
riis bellū infert 32. cyrus in
Babylonem exercitū ducit
34. cyrus Gyndem fluium
vliciscitur 34. 135. cyrus Ba-
bylonem capit 34-35. cyrus
in Massagetis expeditionem
parat 37. cyri somniū
& eiusdem interpretatio 38.
cyri casus in pugna contra
Massagetis 39. cyrus san-
guine à Tomyride exsatiat-
ur. 39. cyrus Smerdi au-
res amputat 83. cyrus pater:
Cambyfes dominus: Dari-
us institor: 87. cyri filiz lb.
cyro nullus Persarum se cō-
ferre dignabatur 98. cy-
rus Astyagi nō cōsanguine-
us 1. ct. cyrus Astyagē fugi-
entē capit lb. cyrus Astya-
gem honorat lb. cyrus A-
mytin Astiag. filiam ducit,
marito eius interfecto lb.
cyrus Bactrios oppugnat,
& per deditionem capit lb.
cyri aduersus Sacas bellum
lb. cyrus à Sparethra Amor-
gis vxore capitur lb. cy-
rus Amorgis ope Croesum
& Sardis oppugnat lb. cy-

rus Croesum liberatū vrbe
donat lb. cyrus Derbi-
ces oppugnat 2. ct. cyrus ia-
culo ictus moritur lb. cy-
rus Cambyfi filio regnum
tradit lb. cyri testamen-
tū & ad heredes admonitio
lb. cyri etymologia 6. ct.
cyri mater, Parysatis lb.
cyrus sepelitur lb.

Cyrus apud fratrem Artoxer-
xem insimulatur 7. ct. cri-
mine liberatur lb. deficit à
fratre lb. exercitum instru-
it, obit, & quomodo lb. eius
cadauer vt fœdatum lb.

Cythera insula vbi 15. 201
Cytisforus, & eius posterorū
calamitas 196

Cyzicus vrbs vbi 151

D

DADICAE populus 87.
Dadicarū in Xerxia-
no exercitu armatura 178

Dædalum inuestigat Minos
192

Dai Persarum genus 24
Damas Siritanus Samyris fili-
us 164

Damasithymus Candanlis fi-
lius 180. Damasithimus Ca-
lyndensium rex 213

Damaspia Artoxerxis vxor
6. ct.

Damie & Auxesiz simulachra
139.

Danaes Acrisij fil. progenies
154

Danaus & Lynceus Chemmi-
tani

HEROD. ET CTES.

rani 53. danai filiar templū
 Mineruæ in Lindo extru-
 xerunt 70.
 Daphnæ Pelusiæ 44. 56
 Daphnis Abydenus 118
 Dardanus vrbs vbi 175. darda-
 nus vrbs capitur 146 darda-
 nei populus 34
 Daritæ populus .88
 Darius Hystaspis filius 33. 38.
 83. 167. darij regis auari-
 tia 34. darij regis statua 52.
 darij ad monarchiam ex-
 hortatio 86. darij ad ag-
 grediendum Magum con-
 silium 84. darius quo ma-
 chinamento imperio Per-
 sarū poritus 87. darius rex
 Persarum declaratur Ibid.
 darij matrimonia Ib. Libe-
 ri 167. darij lapideum si-
 mulachrum 87. darius in-
 stitor ob exactionē tributi
 Ib. darij thesaurus & an-
 nuū tributum 87. 88. dari-
 us Orcetē & inimicos per-
 sequitur 92. darius luxato
 pede Democedem accersit
 & quæ cum illo egerit 93.
 darius bene de se meritos
 remunerat 95. darius Cam-
 bysis satelles 95. darius Ba-
 bylonem obsidione cingit
 97. darij elogium celebre
 de Zopyro 98. darij expe-
 ditio in Scythas 99. darius
 Indos subegit 105. darius
 quot vrbes in Scythia con-
 diderit 116. darij crudele

factum 111. darius duobus
 cippis exercitus sui gentes
 inscribit Ib. darij de Mega-
 byzo elogium 118. darius
 à Macedonibus terram &
 aquā poscit 129. darius emis-
 so in cœlum iaculo Iouem
 precatur 144. darius à Græ-
 cis terram & aquam petit
 153. darij vxores, liberi &
 successores 167. darius Sādo-
 cem crucifixum liberat 195
 darij filiorum interitus 199.
 darij moneta 122. darius
 quid Græcis significet 160
 darij liberi de imperio dis-
 ceptantes 167. darij obitus
 Ib. darij legati in puteum
 conijciuntur 185. darij v-
 xor & duo filij 199. darius
 Hystaspis filius vnus ex se-
 ptem Magi occisor. Ib. 3. &
 dar. equi sui hinnitu rex fit
 Ib. darij sepulchrum Ib. da-
 rij parentes sepulchrum vi-
 suri cadunt lethaliter Ibid.
 darius parentū casum vin-
 dicat Ibid. darij aduersus
 Scyth. bellum Ibid. darius
 Bosporum & Istrum pon-
 te iungit Ib. darius à Scy-
 this fugatur Ibid. darius
 Chalcedonios mulctat Ib.
 darius Ioui diabaterio arā
 statuit Ibid. darij mors Ib.
 darij sepulchro assidet Ba-
 gapares Ib.
 Darianus exercitus aduersus
 Scythas 171

- Darius Xerxis filius Artayn-**
tam ducit, quā Xerxes ad-
amat 240
- Darius Xerxis filius 3. ct. da-**
rius patricij accusatur
4. ct. darius insons occi-
ditur Ibid. darii innocen-
tia patefit Ibid.
- Darius Ochus 6. ct.**
- Datis Medus natione 160. da-**
tis oratio ad Delios lb. da-
tis pietas in sacra 163. datis
Graciam populatur 3. ct.
datis mors lb. datis cadaver
Persis denegatur Ibid.
- Dauliorum vrbs accenditur**
206
- Daurises Darij gener Persarū**
dux Iones persequitur 145.
146. daurises à Caribus ob-
truncatur 146
- ¶ Decelea transit Mardonius**
225. deceleæ parcut Lace-
dæmonij: & cur 235
- Decelensium immunitas ve-**
ctigalium ob ipsorum &
Decelei erga Atticam be-
neficium 235
- Decimæ Ioui necessario red-**
duntur 17
- Deioces Phraortes filius 18.**
deiocem Medi sibi iudicē
constituunt 18. deioces
Medorum rex ob iustitiæ
specimen declaratur 19.
deioci regia à Medis ædifi-
catur Ibid. deioces in exer-
cenda iustitia incorruptus
19. deioces exploratores &
- auscultatores delictorum**
in sua ditione constituit lb.
defuncto Phraortes f. suc-
cedit Ibid.
- Deiphonus vates 138**
- Delos inconcussa antea, tre-**
muit 160. delus insula à Pi-
sistrato expiatur 11. delij sa-
cri à Dati appellantur: nec
à Persis læduntur 160. deliæ
puellæ & pueri parentat Hy-
perochæ & Laodicæ Hy-
perboreis 103. deliorum de
Hyperboreis sententia. lb.
delium Thebanorum 163
- Delphici oraculi responsum**
ad Cræsum 8. delphicum
oraculum verax à Cræso
deprehensum Ibid. delphi-
cum sacrum, ipsum se deus
turaturum respondet 206.
delphicum templum Ma-
tacas Xerxis iussu spoliatur 4
- Delphorum fuga 206. delpho-**
rum indigenæ Heroes 207
- Delubra à quibus primum**
dijs statuta 40. delubrum
Iouis olympij vbi lb.
- Delta Nili A Egypti pars 48**
- Demaratus Spartiarum rex**
138. demaratus Cleomenē
infectatur 153. demarati
nominis etymologia 155.
demarati parentes qui lb.
demarati fuga lb. demara-
ti elogium 156. demarati
cum Xerxe de rebus Græ-
corum colloquia 181. 197.
demarati stratagema 201.
dema-

HEROD. ET CTES.

- demarati tabellæ pugillares & ingeniosa clam nuntiandi ratio lb. demaratus ad Xerxem accedit 4. ct. demaratus Xerxem à Lacædæmonijs inuadēdis prohibet lb. demarati in pugna ad Thermopylas ad Dariū consilium lb.
- Democedes Crotoniensis, Polycratis medicus, exul & captiuus, à Dario accersitur, & ad medendum adigitur 92. 93. democedes splendidis muneribus donatur à Dario 93. democedis in medicina profectus lbid. democedis apud regē honor & existimatio 93. 94. democedes explorator in Græciam mittitur 94. democ. socios Persas destituit: & ducit vxores lb.
- Democratiz & æquabilis status utilitas 139. democratiz & tribuum Atheniensium auctor Clisthenes 165. democratiam tyrannidi vrbes præoptant 118. democratiam Oranes Persis suadet 152. democratiz laus & reprehensio 85. 86.
- Democritus Naxius nauarchus ad Græcos accedit 207
- Demonax Mantinæus 121
- Demophilus Diadromei filius 19
- Dens tussi excussus, euauit: & quid significet 161. dentes ex vno osse 237. dentes habens partus 12. ct. dentatus vermis lb.
- Depositi reddendi argumentum 158. 159
- Derbicum cum Cyro præliū 2. ct. derbicibus præficitur Spitades 2. ct.
- Derisæi Thraciz populus 182
- Derusiz Persarum genus 24
- Detractio importunissima res 170
- Deus Ægyptiorum maximus 46. deorum oracula apud Ægyptios 52. deorum acres vindictæ 127. 216. deorum ira etiam in nepotes extenditur 185. deorum nomina ex Ægypto in Græciam perlata 48
- ¶ Diabaterij Iouis ara 3. ct.
- Diacœle via 161
- Diactorides Cranonius 165
- Dianæ templum vbi maximū 63. 66. dianæ & Apollinis patres 66. 67. diana Ægyptijs Bubastis dicta 63. 97. dianæ puluinar, & asylū 79. dianæ regiz sacra apud Thressas & Pæonidas, 103. dianæ in Braurone adducuntur Athenienses mulieres 166. dianæ orthosiz Byzantij ara 111. dianæ templum 193
- Dicæa vrbs Græca 182
- Dicæi ab Attica ad Medos transfugæ diuinatio 210
- Dicæyes vbi gignantur 125

INDEX IN

- Dictynnes delubrum 81
 Dies repente in noctem ver-
 sa Lydorum Medorumque
 bello 13. & 19. diei natalis
 obseruatio apud Ægyptios
 52. diei in horas distributio
 à quibus facta 57
 Dienecis Spartani præstantia
 199
 Digitorum octo manus 12. ct.
 αἰκμαῖος auis 10. ct.
 Dindymæ matris sacer mōs
 14
 Dion vrbs vbi 171
 Dionysi nomen quando apud
 Athenienses 49. dionysi e-
 ducatio 90. dionysi Bac-
 chei festa 110. dionysi ora-
 culum apud Satras 182. dio-
 nysus Ægyptijs Osiris di-
 ctus, & in quorum deorum
 numero 64. dionysus ton-
 sus & Vrotalt Arabibus ap-
 pellatus 72. dionysi festum
 & de phallis 48
 Dionysij Phocensis oratio ad
 Iones 148. dionysius Iones
 vexat Ibid. Re malè succe-
 dente, fugit & ad prædas se
 conuertit 149
 Dionysiophanes Ephesus 237
 Dioscurorum nomen Ægy-
 ptijs ignotum 48. dioscu-
 ros Castorem & Pollucem
 excepit hospitio Eupho-
 rion 165
 Dipæenses populus 229
 Dithyramborum primus au-
 tor quis fuerit 4. dithyram-
 bus Harmatidei filius vnus
 ex Thespiensibus victori-
 bus primarijs 200
 Diues & fortunatus 6
 Diuitiæ cynocephalorum 11.
 ct.
 ¶ Doberes populus vbi 129.
 182
 Dodona 48. 49
 Dodonæarum Tacerdotum de
 oraculo Dodonæo respon-
 sum 49. earum nomina &
 numerus lb. dodonæ co-
 lumbæ lb. dodonæum ora-
 culum apud Græcos vetu-
 stissimum omnium lb. do-
 donæi primi Græcorum
 Hyperborea sacra accepe-
 runt 103
 Dolonci Thraces 151. dolo-
 nci aperiant Miltiadi oracu-
 lum 151
 Dolopes Xerxiani exercitus
 natio 194
 Domus ex sale vbi 124. domi-
 bus earentes 11. ct.
 Dona quantum apud milites
 possint 102. dona à Dario
 in medicum collata 93. do-
 naria à Gyge Delphis con-
 secrata 3
 Dores populus Asiæ à Cræso
 subacti 2. 5. dorum migra-
 tio 9. dores Pentapolitæ
 27. dorum quinq; vrbes lb.
 dores Epidaurij Orchome-
 nijs admixti lb. dorum ex
 insulis in continentem mi-
 gratio 31. dorum in Asiam
 prima

HEROD. ET CTES.

prima expeditio 81. dorum
in Atticā expeditiones 138.
dores unde propagati 180.
dorum Asianorum in Xer-
xiano exercitu armatura
180. doricō genere excel-
lentes 9. doricum vesti-
mentum 140. doricæ tri-
bus mutantur 138. dorica
gens 9. 27. 31. doriensium
sacra 27. doriensium prin-
cipum origo 153. dorient-
sium ciuitates 211.
Dorici offensi Sparta disces-
sus, migrationes: bella: obi-
tus 133
Doris regio 206
Doris Anaxandridæ filij ultio
à Gelone facta 190
Doriscus Thraciæ littus & in-
gens campus 172. 177. 182
Dorus Hellenis filius Doricæ
gentis autor 9
Dorus Megasidis filius, Matie-
norum dux 178
¶ Dropici Persarum genus 24
Drymos vrbs 206
Dryopes populus 27. 206. 211
Dryopis regio 206
¶ Duodecim deorum institu-
tores Ægyptij 40. duode-
cim deorum ara vbi Ib.
¶ Dyma vbi 27
Dymanatæ tribus Sicymonia
137
Dyras fluuius vbi 196
Dysenteria in Xerxis exercitu
218
Dysorus mons vbi 129

E

EBENVM vbi nascatur 98
Ecbatana 19. 28. ecba-
tana Syriæ 81. 82
Echemus Æropi filius Tegea-
tarum rex Hyllum interi-
mit 227
Echinadum insularum mare
vbi 41
Echines genus murum apud
Afros 125
Eclipsis solis 174
¶ Edoni Thraciæ populus 182.
edonorum nouem viæ 183
¶ Eetion Cypseli pater 3. ce-
tion Echecratis filius 141.
eetioni oraculum redditur
Ibid.
¶ Effigies argentea pistricis
Croesi 9
¶ Eion vrbs supra Strymonē
172. 182
¶ Elatea oppidum 206
¶ Elbo insula 63
Elea regio mulos non fert 103
Electro manans fluuius 11. &.
electrum unde 90. electrū
vt colligant Indi 11. &.
Elephantina vrbs 41. 42. 51. 69
Elephantes Æthiopiarum 90. ele-
phantes mutifragi 9. &.
Eleus vates 93. eleus Agæi fi-
lius Peloponnesius 165
Elei, Minyarum vrbes delent
119. elei de certaminis à se
instituti iustitia apud Ægy-
ptios gloriantur 67. elei
tardius se ad certamen ve-
nisse dolent 236. eleorum
R

INDEX IN

- agonothetę à quo summoti 164
- Eleus Cherfonefi vrbs 172
- Eleusina inuadit Cleomenes 138. Eleusinię Cereris templum 233.239
- Elis Aetolorum ciuitas 211
- Elorus fluuius 189
- Enagees qui dicantur 137
- Enagees foeminei morbi curatores apud Scythas 20
- Enaries androgyni 108
- Eneti Illyrica gens 36. eneti ad Adriam 128
- Enienses Xerxiani exercitus gens 194
- Enipeus Thessalię fluuius 184
- ¶ Epaphi, boues mares 46. epaphus AEgyptiorum lingua Apis dicitur 66. epaphi natalis, festus AEgyptiis 75. epaphus è vacca genitus 75
- epaphi signa 76
- Ephesus vrbs Lydię 26. 41
- Ephesijs à Cræto bellum infertur 5. ephesij à Cræto obfessi, vrbem Dianę dicāt 1b. ephesij & Colophonij à celebrandis Apaturijs arcentur 27. ephesium templum celebre 65
- Epialtes Eurydemi fil. Xerxi iter per mōtes ostēdit 199
- Epidaurij 27. epidauriorum soli sterilitas, vnde 139. ex epidauro AEginetę 207
- Epigrammata Spartiarum 200. epigramma tripodis Cadmę arūliterarum 136
- epigrammata eorum qui ad Pylas occubuerunt 200
- Epium Minyarum oppidum 119
- Epizeli prodigiosa cęcitas 163
- Equi colubros vorant 14. equi camelos reformidant 15. equus candidus sacer, Dario in Gynde submergitur 34. equorū & canū numerus regis Babylonij 35. equi à Massageris soli immolantur 39. equi fluuiales Papremitanis sacri 51. equorū fluui- alium natura & species 1b. equi syluestres candidi 106
- equi Sigynarum hirsuti 128. equi Nisęi 89. equus Artybij terribilis 145. equę olympici certaminis ter- v- ctrices 161. equi Darij hin- nitus regni omen 3. & c. qui Pygmæorum 10. & c. qualesorem enixa 177. e- quarum iubę pro cristis qui bus 178. equę Thessalię o- mniū optimę 195. equestris Xerx. copiarū numerus 179
- ¶ Erasinus fluuius 157
- Erechtheo Epidaurij quotan- nis sacra offerre spōdent 139
- Athenienses erechtheo re- gnante, quum dicti fuif- sent Cranai, vocati sunt A- thenienses 207. erechthei terrigenę templum in arce Athen. 208
- Eresione poemation Homeri 252

Ere-

HEROD. ET CTES.

Eretria turbata & consilij in-	tis filij	189
ops 160. eretria capta, dire-	Euelthon Salaminis princeps	
pta, incensa 161. eretrien-	121	
ses 207	Euesperides vbi	122. 126
Eridanus fluuius: & nomen il-	Euenius excæcatur	238
lud vnde 90	Eumenes Anagyrasius Athe-	
Erochus oppidum 206	nienfis, in Ægina victor 212	
Erophantes Parineus 118	Eunuchi in pretio habiti 216.	
Erycis regio, Heraclidarum 133	eunuchus nihil est 1b.	
Erythia insula 100	Eupalinus Megarensis archi-	
Ερυθρη βάλος oppidum Ægy-	tectus 81	
pti 52	Euphorbus & Philagrus prodi-	
Erythræ Ionum in continen-	tores 161	
te oppidum 26	Euphrates Babylonem perflu-	
Erythræi populus 147. erythre-	it 32. euphrates in rubrum	
orum cum Chiis bellum	mare ex Armeniis decurrit	
4	32. 33. euphratis ductus at-	
Eryxo Arcesilai vxor 121	que anfractus 33. & 34. eu-	
¶ Etearchus Ammoniorum	phrates Armeniam à Cili-	
rex 44. etearchi regis sermo	cia difterminat 135	
de Nili ortu Ibid. Etear-	Euripus 192	
chus rex in Oaxo 120	Europa Tyrionum regis filia 1.	
Etesia venti, causa inflationis	105. europa à Cretensibus	
Nili 43	rapitur 1. europæ filij Sar-	
¶ Euænetus, Lacedæmonio-	pedon & Minos 31	
rum dux 192	Europæ extrema 90. 105. eu-	
Euagoras Laconis filius 161	ropæ dimensio: & vnde di-	
Euagoræ regis cum Artoxe-	cta 104. 105. europæ laudes	
re similtates 8. ct. euagoræ	168	
& Ctesia negotia 8. ct.	Euryanax & Pausanias duces	
Eualcides Eretrienfium dux	232	
occumbit 144	Eurybates Argiuorū in Ægi-	
Euboicum pondus 87	na dux 160. eurybatem So-	
Euoenfes Græcos discedere	phan. prouocatus occidit 235	
volentes rogant vt maneāt	Eurybiades Euryclidæ filius	
202. Euoenfes Siculi 189.	202. 207	
euboenfis plebs venundata	Eurydamæ Leutychildis vxor	
Ib.	156	
Euclides & Cleāder Hippocra	Euryleon in prælio occum	
	R ij	

INDEX IN

- bit 133
 Eurymachus à Platæensib. inter-
 ficitur 200
 Eurysthei genus ex regibus La-
 cedæmoniis 133. eurysthei
 mors 227
 Eurysthenis familia 153. eury-
 sthenes vnde dictus 1b.
 Eurytus & Aristodemus 200
 Euxinum mare 2.13
 Euxinus pontus, & eius accolæ
 104
 ¶ Examinandi fontes ratio a-
 pud Indos 10. ct.
 Exampeus locus vbi 110. ex-
 ampei ahenum 1b.
 Exemplum iustæ vindictæ cor-
 rupti iudicis 130
 Exercitu donari apud Persas
 eximium 241
 Exitus rerum inspiciendus 6
 Experimenti compendia 169
 Expiandi ritus apud Lydos idē
 qui & apud Græcos 7
 F
FABIS Ægyptij sacerdotes
 abstinere 46. Faba in fe-
 rendis suffragiis 162
 Fames mira 142. famis discu-
 tiendæ inuentum apud Ly-
 dos 18. fames Xerxis ex-
 ercitu inuadit 218
 Fanum Patitionum 27. fanū
 Iouis Beli apud Babylonios
 33. fanum Iouis Thebani
 Ibid. fanum Protei regis
 Ægyptiorum 57. fanum
 Dianæ vbi maximum 63. fa-
 num Latonæ 66
 Fatis frustra obstititur 17.83
 Fax Vulcani apud Græcos 215
 ¶ Felis prolis amantissima 50.
 felium sepultura vbi 51
 Feræ Ægyptiis factæ 50. fera-
 rum cura apud Ægyptios
 1b. ferarum intersector a-
 pud Ægyptios morte mul-
 ctatur 50
 Ferri compactionem quis pri-
 mus excogitauerit 5. ferrū
 fontis Indici 9. ct.
 Festum Theophaniæ 9. fe-
 stum accensionis lucernæ
 apud Ægypt. 50. festum si-
 mulachri lignei 50
 ¶ Fides Arabum constantissi-
 ma 72
 Filij Ionis, & inde cognomina
 tæ tribus Athen. 137
 ¶ Flamma è pectore sirpula-
 chri in templo Iunonis 158
 Flos purpureus 11. ct.
 Fluminū veneratio apud Per-
 sas 26. flumina Scythiæ 105
 flumina quæ Xerxis exerci-
 tum potu destituunt 177.
 182. fluuius mellifluus 10. ct.
 fluuius *παραγαλλοφόρος* 11.
 ct. fluuius electro manans
 Ibid.
 ¶ Fœderis ineundi ritus apud
 Medos & Lydos 13
 Fœmina semiuipera 100. fœ-
 minæ virili virtute 213. fœ-
 minæ agrestes vbi 125. fœ-
 mineus morbus Scythas
 inuadit 20
 Fontes Mæandri vbi 173. fons
 miri-

HEROD. ET CTES.

minificus 75. fons amarus	dariorum in Xerx. exercitus
106.110. fons Apollinis 121.	armatura 178
fons solis vbi 124. fons Indiae aurifluus 9. ct. fons piscosus: fons vinifluus 10. ct.	Garamantes populus 123.124
fons cuius aqua coagulatur potata lb. fons Indicus quadratus 12. ct.	Gargaphius fons 227.231
Formae in Xerxe dignitas 194	Gavanes, Eropus, & Perdiccas fratres 221
Formicae Indiae, Graeciae 89.	Gebeleizis daemon Getarum 112
Fortuna Aminoclis Cratinei 195. fortunae circus eisdem fortunatos esse semper non finit 37. fortunatus & diues 6	Gela oppidum à Lindiis conditum 189. Geloorum euerfio lb.
Fori apud Persas non est vsus 28. fori vsum apud Graecos ludit Cyrus 28	Geleon Ionis f. 137
Fratrem prae marito & liberis foemina saluum vult 91	Gelonis Herculis f. 100
Frigoris mira vis vbi 102.103	Gelonus vrbs 113
Fructus ebrios reddens 37	Geloni populus 113. 114. Gelonorum regio, mores, victus lb. geloni agriculturae operam nauant lb.
Fulgura & tonitrua in Xerxis exercitum ingruunt 175. fulgure carentes 9. ct.	Gelō Dinomenis filius 187. gelon Syracusana vrbe & Sicilia vt fuerit potitus 189. ad gelonem mittuntur legati Graecorum ad opem contra Persas petendam lb. gelonis magna imperandi libido 190. gelon eadem die qua Themist. Barbaros Amilcarem deuicit 191
Furis apud Aegypt. callidiss. commentū 59. fures vt Sardana-pali thesau. diripuerint 65	Gemma Indica 9. ct. gemmiferi montes lb.
Fustuaria pugna apud Aegyptios 50	Genitura Indorum qualis 89.
G	Geometriae ortus ab AEgypt. 56
ADES vbi 100	Gephyrae gens 135. gephyraeorum origo lbid.
Gazōn 239	gephyraei literas in Graeciam intulerunt: gephyraeorum migratio: sacra lbid.
Galaica olim, nunc Briantica 182	
Galepsus vrbs Graeca 184	
Galli & gallinae Indicae 10. ct.	
Gamori Syracusani 189	
Gandarij populus 87. gan-	

INDEX IN

Geræstum vbi	102.240	tabellas aperiri iusserit	101
Gergithæ ab Hymee capiuntur	146	Gorgonis caput	54
Germanij Persarum genus	24	Gorgus Salaminiorū rex	144.
Gerrhus fluuius & locus	101.	gorgus ad Medos trās fugit	
105. gerrhi & Nili fontes		lb. gorgo Salamina restituta	145
foli Herodoto ignoti	106	¶ Græcia à Dati inuaditur	3. &.
Gerrha Persica	233	græcæ gentis laudes	10.81
Geryonis vaccæ	100	Græcorum oracula	8. græcia-
¶ Gigamæ Libyes	122	dem semper lingua vñ	10.
Gigonus oppidum vbi	184	græcorum Athenienses sapientissimi	10. græci
Gilus Tarentinus	94	padoces vocant Syrios	13.
Gindanes populus	123.	græcorum & Persarum in cultu	deorum collatio
indanarum mulierum fimbriæ	lb.	græci à mensis famelici discedere dicuntur	à Persis
Ginge Parysatidis familiaris occiditur	8. &.	Ibid. græcorum intercalandi ratio	40. græci Ionū
Glauci Chij inuenti & opus	5.	nomen refugijunt	27. græcorum festiuitatum nomina
Glauci Epicydidis æquitas	158.	27. græcorum negotiationes	28. græci Scytharū
glauci stirps extrita	159	mores cum Nasamonum moribus confundunt	39.
Glaucus Hippolochi filius, & eius posterī	27	græcorum scriptura & calculi	45. græci ab Aegyptiis pleraque sumpsere
Glaucus caprarius	248	Græcorum nomen quando Pelasgi assumpserint	lb.
Glifantem Thermodon interfuit	231	græca lingua in Aegypto	66.
¶ Gnomonis & poli inuentio à Babyloniis ad Græcos peruenit	57	græcorū in Aegypto sub Amasi negotiationes, sana, vrbes	70. græci Pontici de Scythiis quid dicant
Gnurus Lyci filius	109	100. græcoscythæ Callipidæ	101
¶ Gobryas Darij filius Syrorū dux	178	græci quid de regibus Lacedæmoniis dicant	153. græci
Gobryas vnus ex septem magi occisoribus	83.	Olym-	
gobryas in bello contra Scythas Dario quid cōsulat	117		
Gonnus vrbs vbi	184. & 192		
Gorgo Cleomenis filiola scitè patrem monet	134.		
gorgo Leonidæ vxor vt Demarati			

HEROD. ET CTES.

Olympiorum p̄sides 130.
 græcorum dij nouiss. 64.
 græcorum natalitia 102.
 græcorum literæ ex Phœ-
 nicibus 135. græcorum
 bellorum inītia 1. græco-
 rum in Colchidem nauiga-
 tio Ibid. Græci in Asiam pri-
 ores expeditionem fecerūt
 Ibid. Græcorū r̄sponsum
 super raptu Mēdæ Ib. græ-
 ci imperiū Priami euerterūt
 2. græci ante Crœsi impe-
 rium liberi Ibid. græci Asia-
 tici à Crœso subacti 5. græ-
 corum imbecillitas in bello
 ineundo 169. græcorū iusu-
 randum 185. græci Mene-
 laum sequuti 143. græci pau-
 peres, at strenui 181. græci
 qui terram & aquam Xer-
 xi dederunt 185. græci Xer-
 xis socij 187. græcorum de
 conspirando contra barba-
 ros consiliū 187. græcorum
 speculatores à Xerxe capiū-
 tur 187. græcorum oratio
 ad Gelonem 189. græcorū
 Persam operientium cata-
 logus 196. græcorū in bellā-
 do virtus 199. græci exteris
 inuidi 201. græci Spartanū
 ducem quærun 202. græ-
 corum classis aduersus Xer-
 xem 202. græcorum classi-
 ca victoria 203. 204. græco-
 rum de insequēdo Persā cō-
 sultatio 216. Græcorum ad
 Platæas exercitus summa

228. græcorū præda è Persa
 rū clade 236. græcorū sepul-
 tura 237. græci Theba-
 nos quòd Medos sequuti fu-
 issent, obsidēt 237. græcos
 quo prætectu Xerx. oppu-
 gnet 3. ct. græcorū & Per-
 sarū ad Salaminē prælium
 4. ct. græcorum victoria
 in Salamine Ib. græci ex
 pacto ad Artoxerxem pro-
 ficiscuntur cum Inaro 5. ct.
 græcorum interitus & fuga
 Ibid. græcanicorum ope-
 rum tria maxima apud Sa-
 mios 81
 Gratiarum collis nemoribus
 frequens 123
 Grinus Theræ insulæ rex 119
 Grues Scythicæ vbi hybernēt
 43
 Grumi grandes salis in mon-
 tibus 124
 Grynæa AEoliæ ciuitas 27
 Grypes auri custodes 90. 101.
 10. ct.
 ¶ Gyges Dascyli filius Cādaui-
 lis satelles 2. gyges Cādaui-
 le interempto, vxore eius &
 regno potitur 3. gyges suf-
 fragio Delphici oraculi Ly-
 dorum regnum possedit
 Ibid. gygis atnepos de
 Candaulis morte pœnas
 dedit. Ib. gyg. donaria Del-
 phis consecrata Ib. gyges
 barbarorum primus apud
 Delphos munera posuit Ib.
 gyges Mileto & Smyrnæ
 R. iiii

INDEX IN

arma intulit 3. gyges colophonem cepit 3. gygis abauicrimen Crœsus luit 17
 gyges Heraclidarum satelles Ib.
 Gygadas vocatur Delphis aurum & argentum à Gyge dicatum 3
 Gygæus lacus proximus Halyattis sepulchro 18
 Gygea Alexandri soror 130.
 gygæa Amyntæ filia Bubartis vxor 221
 Gymnicum certamē Persis 54
 Gymnopædiæ 155
 Gyndis fluminis ortus 34. 37.
 gyndis fluuij riuuli 34. 37.
 135

H

HÆMVS mons triū fluuiorum pater 105
 Haliacmon fluuius 184
 Halicarnassus ciuitas 27
 Halizones populus vbi 101
 Halyattes successor Sadyattis 3. halyattis bellum cum Cyaxare & Medis Ib. halyattes Cimmericos ex Asia exigit 3. halyattes Smyrnam Colophoniam capit Ib. halyattes ad tibiærum fistularumque cantum in expeditionem procedebat Ib. halyattes paternum bellū administrat Ib. halyatti oraculum à Pythia redditur 4. halyattis cum Milefsijs fœdus Ib. halyattes Mineræ duo delubra ædificauit Ib. ha-

lyattis regnum & mors 5.
 halyatti defuncto Crœsus in regno succedit Ib. halyattis dona delphis consecrata Ib. halyattes fugiētes Scythas recipit 13. halyattis vxorum, Carica altera, altera Ias genere 17 halyattis sepulchrum apud Lydos 18. halyattis sepulchrum ab empiriis hominibus & ancillis constructum Ib.
 Halys amnis 2. 5. 13. 19. 24. 135
 halys amnis in mare Euxinū voluitur 2. halys amnis Medicum imperium & Lydum differtinat 13
 Hamilcar Carthaginensiu rex 191. hamilcaris genus & mors Ib.
 Harmamithres Persici equitatus præfectus 179
 Harmocydis oratio ad milites Phocenses 226
 Harpagus Medus 14. harpag. Astyagis familiaris, eique omnium Medorum fidissimus 20. harpagi coram Astyage purgatio 22. harpagi filium Astyages mactat 23. harpagus propriū filium comedit 22. 29. harpagus Medos in Astyagem concitat indignè ab eo tractatus 23. harpagi ad Cyrum literæ intra leporem recoditæ 23. harpagus exercitui Astyagis cōtra Cyrum præficitur 24. harpagus captio Astyagi

HEROD. ET CTES.

- Aftyagi insultat 24. harpa-
 gus, Ionia subacta, in Cares
 exercitum traducit 31. har-
 pagus Cyrum in potestatem
 regni euexit 29. harpagus
 inferioris Asiam subigit 32.
 harpagus in Mazaris de-
 functi locum sufficitur 29
 Harpagus Persa Darij dux 150
 ¶ Hebes tessera 239
 Hebrus fluuius vbi III. 177
 Hecataeus historiographus, &
 eius genealogia 64. heca-
 tæi de defectione & bello
 Persico sententia 132. heca-
 tæus Hegesandri filius 146.
 hecatæi de Pelasgorum eie-
 ctione sententia 166
 Hector successor Troiani re-
 gni 59
 Hedoni Thraciæ populus 182.
 hedonorum nouem viæ 183
 Hegesicles & Leo Spartiata-
 rum tyranni II
 Hegesipyla Olori filia Miltia-
 dis vxor 152
 Hegesistratus Hippiaæ sp. Si-
 gæi tyrannus 142
 Hegesistratus Telliadeus aru-
 spex vt è vinculis euaserit
 229. hegesistrati interitus
 230
 Hegesistratus Samius Samio-
 rum explorator 238
 Hegetorides Antagoræ filius
 235. & 236
 Hegias quomodo ciuis Spar-
 tanus fratris ope factus 229
 Hegiæ Ephesij in pugna ad
 Thermopylas ad Xerxem
 consilium 4. ct.
 Helenæ ab Alexandro raptus
 1. 57. helena Menelao red-
 ditur 18. helenæ templum
 in Therapne 155
 Helice vbi 27
 Helicus Terituchmis frater
 cæditur 7. ct.
 Heliopolis solis vrbs 40. 49. 50.
 heliopolitani, Ægyptiorum
 solertissimi 40
 Helis Ætolorum ciuitas 211
 Hellanicus mendacij arguitur
 7. ct.
 Helles filie Athamantis sepul-
 chrum 177
 Hellespontus vbi in Ægæum
 intret III. hellesponti pons
 173. hellesponto Xerxes cõ-
 pedes inijcit Ibid. helles-
 ponto stigmata à Xerxe in-
 uruntur Ibid. hellespon-
 tum Xerxes muneribus do-
 nat 176
 Hellespontias ventus subsola-
 nus 194
 Hellespontij populus 87
 Hellus in Hermum influit 14
 Heneti populus 36. & 128
 Hephæstienenses populus 167
 Heracleum Atticæ angustia
 4. ct. heracleum Salaminii
 aggere Xerx. iungere co-
 natur Ibid.
 Heraclidæ Sardium reges ex
 oraculo 2. heraclidarum
 genus è serua Ib. heracli-
 darum imperium quot an-

INDEX IN

norum Ibid. heraclidarum		chrum	240
vkio in atnepotem Gygis		Hermophantus	143
deuoluta	3	Hermotimus Pedasensis eu-	
Heraclidarū genealogia	220	nuchus	216
Heraclides Ibanolius	146	Hermotybies Ægyptij mili-	
Hercules Iouem visendum se		tes 68. 229. hermotybium	
exhibere nolentē quā spe-		Ægyptiorum plagæ Ibid.	
cie viderit 46. herculis Ty-		Hermus fluius 14. 144. 244.	
ri Phœniciæ templum 47.		hermus fluius iuxta Pho-	
hercules Ægyptius & Græ-		ciam urbem in mare effun-	
cus Ib. herculis Thasij tem-		ditur	14
plum Ibid. hercules vnus		Herodori peregrinatio 40. 44.	
ē x 11 dijs 47. herculis pa-		47. herodori sententia de	
rentes ab Ægyptijs oriundi		incremento Nili 43. hero-	
Ibid. hercules vetustus deus		dori de origine oraculorū	
Ibid. herculis templum v-		Græcorum sententia 49.	
bi 47. 57. 136. 162. 163. her-		herodoti & Homeri ac He-	
culis in templo cippi 45.		siodi ætas quanti interual-	
47. de hercule fabula Ibid.		li 49. herodoti & Diony-	
herculis oraculū apud Æ-		siætas 64. herodoti de ra-	
gypt. 52. hercules plures 74.		ptu Helenæ sententia 58.	
herculis columnæ vbi 120.		herodoto contraria de Zo-	
herculis tres filij 100. her-		pyro Cresias narrat 3. ct.	
cules Scytharum deus 107.		herodorus mendacij argui-	
herculis vestigium vbi 110.		tur	7. ct.
herculis ara vbi 193. her-		Herodotus Basilidis filius lo-	
cules ab Iafone derelictus		num ad Lacedæm. legatus	
195. ad opem herculi feren-		220	
dam emerfit Dyrras fluius		Heroicum conditorium 156	
196		Heroum indigenarum nomi-	
Herma vbi	194	na gerebant tribus Athen.	
Hermes finis	243	137	
Hermiona Dryopum ciuitas		Herpy Thebanus	230
211. hermionenses Dryo-		Hesiodus & Homerus deorū	
pes 207. hermionei Sa-		opifices 49. eorumq; ætas	
mijs dant Thyream insu-		Ibid. hesiodus de Hyperbo-	
lanā	81	reis retulit	103
Hermippus nuntius	147	Hexapolis nunc Pentapolis	
Hermolyci præstantia: sepul-		dicta	27
		Hieron	

HEROD. ET CTES.

Hieron Gelonis frater	189	Hippotoxotæ quid	231
Hieronymus Andrius	229	Hirci coitus cum muliere	47
Himera vrbs	191	Histiæus Milesius 118. histiæi	
Hipoleon promontoriū Scythiæ	106	ad Scythas oratio lb. histiæi	
Hippagogæ naues	153	erga Darium fides lbid. histiæus à Dario petit Myrcinum 128. histiæus Sardis à Dario accersitus venit 130. histiæus vt Aristagoræ defectionem indicet 132. histiæus Dario callida oratione decepto, in Ioniam redit 145. histiæus Sardibus aufugiens à Dario deficit 147. histiæus à Chijis in vincula conijcitur 147. hist. literæ produntur lbid. histiæi vulnus lb. histiæus capitur, & in crucem tollitur 150	
Hipparchi in somniū 135. hipparchi interfectores lb.		Histiæus Tymnis filius	180
Hippiam Spartiatæ reducere conantur 141. hippias tyrannus Atheniensis 136. hippias exul Artaphernem in Athen. concitat 143. hippias oraculorū peritus 142. hippias Pisistrati filius 161. hippizæ quum Persas Marathonē dūctaret, somniū lbid. hippizæ dens tussiendo excussus lbid.		Histiæa vrbs capitur	205
Hippobatarum prædia	138	Histiæotis ora super Artemisium 193. histiæotis regio ad Olfam & Olympum	9
Hippoclidēs Tisandri filius 165. hippoclidis proci præstantia lbid.		¶ Hoarus flumini vbi	116
Hippoclus Lampſacenus	118	Homerus & poetæ Oceanum fluium finxerunt 43. homerus & Hesiodus deorū opifices, eorumq; ætas 49. homerus vt scripserit de raptu Helenæ 58. homerus versus Cyprios non fecit 58. homerus de hyperboreis 103. homericis versibus Argi celebres: eorumq; cantores Sicyone eiectione à Clifsthenē 137. homeri de boum cornu pullulatione sententia 103. homerus	
Hippocrates Megacis fil. & eius progenies	165		
Hippocrates pater Pisistrati 10. 136. hippocrati portentum ingens visum	10		
Hippocrates Patareus, fratri Cleandro Gelæ tyrāno succedit 189. hippocratis filij lb. hipp. vrbes vicinas obsidet lb. hipp. Scythæ Zancleorum tyranno vincula inijcit 149. hippocratis mors	189		
Hippomachus Leucadius aruspex Græcorum	230		

INDEX IN

Athenienſes in exercitu cō-	Hoples Ionis filius	137
tra Ilium laudat 190. ho-	Horæ diei à quibus inuentæ	
meri Epigoni 103. homeri	ſint	57
cæcitas 244. homeri epi-	Horti Midæ Gordij filij	221
gramma in Midam Phry-	Hoſtiæ Pythio à Cræſo con-	
gum regem 245. homeri	ſecratæ	8
nomen vnde Ibid, homeri	Hotafpes Artachæi filius Af-	
minor Ilias 246. homeri	fyr. dux	178
Phocais lb. homerus apud	¶ Humanarum rerum incon-	
Chium 249. homeri Ce-	ſtantia 2. 16. 37. humanæ	
cropis , Batrachomyoma-	vitæ anni ſeptuaginta 6. hu-	
chia, Epicichlides lb. ho-	manæ vitæ breuitas & ca-	
meri vxor & filiz lb. ho-	lamitas	175
meri Caminus 251. home-	¶ Hyacinthia Lacedæm. ſo-	
ri Erefione 252. hom. mors	lennia	224
& ſepulchrum 253. home-	Hyampeus vertex	207
ri ſepulchri inſcriptio Ibid.	Hyampolis vrbs	206
homerus Æolicus lb. ho-	Hyatæ tribus Sicyonia	137
meri ætas 254. homericæ	Hybla vrbs	189
profeſſionis commentarij	Hydarnes Perſa 183. hydar-	
244	nes Hydarnis filius Perſa-	
Homiuorum animal 9. Ct.	rum dux	179
Homo fato functus vbi per lē-	Hydrias regio	146
ritiam terræ demandetur	Hyela in agro OEnotriæ ci-	
127. homini ſatiùs mori	uitas	30
quàm viuere 6. hominis	Hyænæ vbi naſcantur	125
calamitoſa conditio Ibid.	Hygennenſes populus	87
hom. prima & naturalis	Hylæa locus	100. 106. 109
vox 40. homines in for-	Hylleæ tribus Sicyonia	137
tuitorum arbitrio & non	Hylli progeniei celebritas	153
contrà 175. homo ſibi ma-	hyllus Herculis filius	196
lorum autor non Deus 17.	hyllus interimitur	227
homines ferè omnes præ-	Hymees Perſa 146. hymæz	
ter Græcos & Ægyptios in	obitus	Ibid.
templis cœunt 50. homo	Hymeffus	166
hominem fato impenden-	Hymni deorum ab Homero	
ti eripere nequit 78. homi-	conſcripti	245
nes molles mollis regio	Hypachæi quondam Cilices	
fert	appellati	180
242	Hypa-	

HEROD. ET CTES.

Hypacryis Scythiæ fluuius 105.
106

Hypanis fluuius impropabilis
101.106.110

Hyparchus fluuius Indiæ 11. ct.

Hyperanthes & Abrocomes
Darij filij 199

Hyperborei vbi 101. hyper-
boreorum sacra 103

Hyperoche & Laodice Hyper-
boreæ virgines 1b.

Hytcani populus vbi 90

Hyrgis fluuius 106

Hyria vrbs à quibus condita
192

Hysia oppidum 138

Hystaspes Xerxis filius 3. ct.

Hystaspes Arsamenis filius 38

Hystaspes Darij filius 178

Hystaspes Darij pater Persa-
rum satrapa 83

Hystriches vbi gignantur 125

IACCHVS mysticus 210.
Iacchus festū Athenien-
sium 1b.

Iadmon Samius herus Æsopi
62

Ialysus oppidum 27

Iamidei 229

Iapyges Messapij 113.192

Iapygia 94.113.192

Iardanz ancilla, Herculis v-
xor, mater Heraclidarum 2

Iasonis æreus tripus 223

Iatragoras 132

¶ Iberiam Phocenses occupāt
29

Ibis Ægyptijs sacra 50. 52. ibi-

dis forma 52. ibidum du-
plex genus 1bid.

¶ Ichnæ vrbs terræ Bottazidis
184

¶ Ida mons 175. & regio 28

Ildernes vnus ex septem Persa-
rum principibus 3. ct. ider-
nes Artaxerxis focer 7. ct.

¶ Ieiunia & festus dies Isidis
124

Ienyfus vrbs Syriæ 71

¶ Ignem Persæ deum arbitra-
tur 73. ignis Ægyptijs ani-
mata belua dictus 1b. igni

sepelire 7. ct. ignis perpe-
tuus 10. ct. ne ignifer qui-

dem elabatur 202

¶ Ilias minor Homeri 246

Iliadi Minetuz mille boues à
Xerxe immolantur 175

Ilij expugnatio, barbarorum
& Græcorū simultatis ori-

go 2. ilium 41. ilij obfes-
sio & expugnatio 58. ilien-

sis ager 143.175

Ilyssus fluuius 175

¶ Imbecillitas fortissima ne-
cessitas 192

Imbribus vacantes 124

Imbrus 130

Immortales Getæ 112. im-
mortales qui apud Persas

179

Imperium Priami à Græcis e-
uersum 2. impossibile for-

tem fato destinatam posse
effugere 17. impossibilita-

tis numen 217

¶ Indus fl. fert crocodilos 105.

INDEX IN

- quomodo Ægyptum diui-
 dant 42. iones vbi & vnde
 dicti 87. 207. iones igna-
 uissimi hominum 118. io-
 num & Carum fuga 146.
 ionibus Persarum minę in-
 tentata 148. ion. laborum
 nauticorum insueti lb. ion.
 Dario tributarij 152. ionum
 in Xerxis exercitu arma-
 tura 180. iones Pelasgi Æ-
 giales appellati lbid. ioni-
 bus solum suū permissum
 240. ionico genere excel-
 lentes 9. ionicę rebellio-
 nis occasio 131. ionicarum
 nauitum catalogus 147
 Iupiter expiator hospitalis 8.
 iupiter apud Persas 25. iu-
 piter Bel apud Babylonios
 33. iupiter Ammon 47. iu-
 piter Thebanus 49. iupi-
 ter liberator, & eius tem-
 plum 95. iupiter Scytharū
 deus 107. iupiter Papæus
 apud Scythas lbid. iupiter
 Lycæus 127. iupiter Carius
 137. iupiter Lacedæmonius
 154. iupiter cœlestis lbid. iu-
 piter sub specie & nomine
 Xerxis inuadere Græciam
 dicitur 177. iupiter æreus
 decem cubitorum vbi 236.
 ioui decimę necessariò red-
 duntur 17. iouis Carij fa-
 num apud Mylassos 31. io-
 uis Beli templum & simula-
 chrum 33. iouis Thebani
 templum 33. 124. iouis si-
 mulachrum arietina facie
 47. iouis fanū apud Thef-
 protos 49. iouis cultus a-
 pud Meroen 44. iouis ora-
 culum apud Ægyptios 52.
 iouis Ammonij templum
 à Cambyse incensum 73.
 iouis diabaterij ara 3. ct. io-
 uis Beli pūluinar 98. iouis
 forensis ara 133. iouis mili-
 taris templum 146. iouis
 olympij delubrum 40. io-
 uis currus in Xerxiano ex-
 exercitu 174. 218. iouis Am-
 phlystij templum 195
 ¶ Iphigeniæ apud Tauros cul-
 tus 113
 Iphi locus quidam 194
 ¶ Irafia locus vbi 121
 ¶ Is vrbs & flumen 32. is flu-
 men 32. is fluuius in Eu-
 phratem se deuoluit lb.
 Isagoras Tisandri filius 137
 Isis δηνήτηρ id est Ceres dicta
 49. 67. isidi vaccæ sacræ 46.
 124. isidis simulachrum bu-
 bula cornua habens 46. isi-
 dis templum maximum in
 vrbe Busiri 49. isidis &
 Dionysi filij lbid.
 Ismaris lacus famosissimus 182
 Ismenij Apollinis templum 17
 Issedones populus 101. 102. is-
 sedonum mores lb.
 Issedoni populus 37
 Ister vbi 106. 113. ister semper
 sibi par 106. istri ortus &
 fluxus 45. ister & Bospor-
 us à Dario pōte iuncti 3. ct.
 Isthmus

HEROD. ET CTES.

Isthmus Cnidiae 32. isthmus
Cherfonefi muro præseptus
à Miltiade 115
Istiazotis locus proximus Of-
sæ & Olympo 9
¶ Itanus oppidum 119
¶ Iudices regij apud Persas 76.
iudicis corrupti iustæ vin-
dictæ exemplum 131
Iuncus esui aptus 54
Iunonis festum 6. iunonis
duæ imagines vbi 70. iu-
nonis templum vbi III. 232.
233
Iurare per aquam Stygis 157
Iusti principis officium. 74
Iustitia Cynocephalorum II.
ct. iustitia Indorū 9. ct. 10. ct.
¶ Ixabates Cambyfis eunu-
chus 2. ct. ixabates Camby-
sem sepelir 3. ct. ixabates Ma-
gi index interficitur 3. ct.
¶ Iyræ populus Scythiæ 102

K **K**
IKI quid sit 54

L
ABDA Amphionis filia
141
Labynetis Babyloniorum ty-
rannus 14
Labynitus Assyriæ rex 34
Labyrinthus 65
Lacedæmonij Cræso amici 2.
9. Græcorum potentissimi
Ib. lacedæmoniorum leges
à Lycurgo II. lacedæmonij
bellum Tegeatibus inferūt
12. lacedæmoniorum com-
pedes apud Tegeatas. Ib. la-

cedæmonij quibus artibus
Tegeatibus facti sint supe-
riores Ib. lacedæmon. Ar-
giuorūq; pro agro Thyrea
dimicatio 15. lacedæm. co-
ma post victoriam de Argi-
uis Ib. aduersus Polycratem
expeditio 79. in Samum
expeditio 78. mos in su-
mendis supplicijs 119. de se-
ipsis opinio 153. lacedæmo-
niorum regum funera 154.
lis de progrediendo ad bel-
lum 161. oratio ad Platæen-
ses Ib. ad Hydarnem Per-
sam 185. ad Athenienses
222. lacedæmoniorum vir-
tus 181. consuetudo 197.
frugalitas 136. lacedæmo-
niorum occisorum sepul-
tura 237. laced. ad Platæas
victoria 4. ct. ad Thermo-
pylas clades Ibid.
Lacmon mons vbi 238
Lacrines legatus ad Cyrum 28
Lacrymæ arboris Indicæ II. ct.
Lactis emulgendij mos apud
Scythas 99. lacte victitan-
tes II. ct. lactis coagulatio-
nem prohibens radix Ibid.
Lacus Tritonidis 124. lacus
vnde pix hauritur 125. la-
cus Stymphalius vbi 157.
lacus oleosus Indorum 10.
ct. lacus piscosus & salus
Ib. lacus Boebei vbi 184.
lacus Gygeus vbi 18. lacus
famosissimus 182
Lada in insula vbi 147

INDEX IN

Ladice vxor Amasis 70. ladi-	stituta Babyloniorum 36
ca vorum Ib.	Lemnum oppidum 130. capi-
Laij delubrum 119. oraculum	tur 167
133. & genus 136	Lemnia facinora 186
Lampito Leutyichidis filia 156	Leo viri nomen 193
Lamponium vbi 130	Leo Sardijs 15
Lampfacum vrbs 146	Leobota Spartiatarum rex 11
Lana arborea vbi 89	Leocides Phidonis Argiuorū
Laodamas Phocensis 118. laodamas Ereoclis filius 136	tyranni filius 164
Laodice 103	Leon & Hegesicles Spartiatarum tyranni 11
Laos oppidum 149	Leonis ex auro effigies 9. leonum natura atq; loca 184.
Laphanes Euphorionis filius 165	leones vbi gignantur Ibid.
Lapidicina ad pyramides Mēphios 40	leo lapideus 199
Lapis Porinus, Parius 136. lapis Melampygy 198. lapidum aceruus à Dario congestus 112. lapideus leo vbi 199	Leonides 133. in crucem tollitur 201. leonidis regis Spartiat. genealogia 196. leonidæ mors 199. leonidæ cædis vindicta 218. leonidæ ad Thermop. cum Xerxe confictus 4. ct.
Larissæ Æoliæ ciuitas 27	Leontini populus 189
Latus Hermionis filius 168	Lepreum oppidum 119
Lauacrum Indorum nobiliorum 12. ct.	Leprosos vt vocent Persæ 5. ct.
Laxij Sauromatæ vbi 102	Lepus ex equa natus 177. leporis fecunditas 89. lepores vt venentur Indi 10. ct.
¶ Leanae partus 90	Leros insula 146
Lebæa vrbs 221	Lesbus insula vbi 29. lesbus quādo habitari cœpta 254.
Lebedus 26	lesbij à Polycrate victi 78
Lectis non vtentes 11. ct.	Leucadius Hippomachus anaspex 230
Ledanum, aliàs Ladanum 90. ledanum quomodo compareretur Ib. ledani medica vis Ib.	Leucadij Dorica gens 207
Legati Darij in puteum coniecti 185. legati non violandi Ib.	Leucon oppidum Libyæ 121
Leges Atheniensium à Solone conditæ 5. leges & in-	Leutyichides Menaris filius 155. leutyich. Spartiat. rex Ib. leutyichidæ fuga & mors 156. leu-

HEROD. ET CTES.

leutyck. oratio de deposito reddendo 158.	leut. genealogia 220.	Stratagemata 239	agulans 11. ct. lignei amictus.	11. ct.
Lex Caricarum mulierum in maritos 27.	lex oppignorandi paterni cadaueris vbi 62.	lex omnium rex & domina 182	Ligyum in Xerx. exercitu armatura	178
¶ Liberi cultus apud Meroen 44.	liber Græcis Osiris dictus 64	Libya vnde sortita nomen 105.	Liliorum ingens vis vbi 54.	liliorum radices esui aptæ Ibid.
libyæ, Asiæ & Europæ magnitudo 104.	libya arboribus nuda 123.	libya & eius incolæ 124. 125. 126.	Limencion regionis Milesiorum 4	Lindi populus è Rhodo 189
libyes primi Neptuni nomen habuerunt 48.	libyes solis decorum omnium soli & lunæ sacrificant 125.	libyes Ægyptijs se dedunt 121.	Linum Colchicum, Sardicum, Ægyptiacum 56	Lindos oppidum 27
libyes Cæbyssi se dedunt 73.	libyes Ægypto contermini 87.	libyum variæ nationes 122.	Linus modulationis genus apud Ægyptios 52	Lipaxus vrbs vbi 184
libyes Nomades, id est pastoritij 124. 125.	libyes saluberrimo corpore Ibid.	libyum pastoritiorum sacrificia Ibid.	Lipoxais Targitai filius 99	Lipsydrium oppidum 136
libyes vbi 126.	libyum inuenta quæ Græci didicerunt 125.	libyum in Xerx. exercitu armatura 179.	Lissæ oppidum vbi 284	Lissus fluuius vbi 182.
libycus mons 41. 60	Libyflarum mulierum ciulatus 125	Liches Delphici oraculi coniectior 12	lissi fluuij aquæ Xerx. copijs non suffecerunt Ibid.	Literæ Histiaz produntur 147.
Lignum πέρυλον admota attrahens 10. ct.	lignum co-		Literæ Literarum mira occultatio 201.	literæ Themistoclis ad Iones lapidi incisæ 204.
			literarum per sagittam transmissio 219.	literæ capiti impressæ 132.
			literæ Græcorum ex Phœnicibus 135	Littus pulchrum vbi 149
			¶ Locri Epizephyrij pop. Ib.	Locri Ozolæ populus 206
			Longæui Indi 10. ct.	longæui Cynocephali 11. ct.
			Lotiones Cynocephalorum Ib.	Lotos vbi plurima 54.
			loti radix esculenta Ib.	loti fructus descriptio 123

INDEX IN

- Lotij muliebris vsus 57
 Lotophagi populus vbi 123
 ¶ Lucernarum accensarū festum apud Ægyptios 50.
 lucernarum accensio 198
 Lucinæ tributum 103
 Lucus platanorum 146
 Ludorum primi inuētores
 Lydi 18
 Luna Persarum p̄ses 174. lunæ festum 48
 Lupi ex hominibus 113. luporum sepultura 51
 Lutræ vbi capiantur 114
 Luxus Persarum 236
 ¶ Lycidas cum vxore & liberis lapidatur 223. 224
 Lycæus Iupiter 127
 Lycaretus Mēandri germanus 130
 Lyciæ ignis perpetuus 10. Ct.
 Lycij in potestatem Cræsi redacti 5. lyciorum è Creta origo 31. lycij ab Harpago victi 32. lycij populus Dario tributarius 87. lyciorum in Xerxis exercitu armatura 180. lycij quondā Termilæ vocati lb. lyciorum nomen & leges 31
 Lycius Cyberniscus Sicæ filius 180
 Lyon Atheniensis prodit Pisuthnem 7. Ct.
 Lycophronis Periandri filij interitus 80
 Lycurgus Aristolaidis filius 10. lycurgus & Megacles Pistratē eiciunt lb. lycurgus Spartiata integerrimæ vitæ lb. lycurgo oraculum à Pythia redditur lb. lycurgus legumlator apud Lacedæmonios lbid. lycurgus Leobotæ Spartiatarum regis tutor lbid. lycurgi delibrum apud Spartiatas lb.
 Lycus fluuius 116. lycus Pandionis filius à fratre Ægeopellitur Athenis 31
 Lyda mons à Pedasij extructus 32
 Lydus Atys filius 2
 Lydeus fluuius 184
 Lydia auri tamenta è Tmoloprouenientia habet 18. lydia Halyartidis regis sepulchro se nobilem iactat lb.
 Lydi populus antè Meones vocati 2. lydorum strenua gens 14. lydorum gens equitandi peritissima lbid. lydorum mores & leges 18. lydorum ritus incundi foderis lb. lydorum expiandi ritus idem qui apud Græcos 7. lydorum filiarū omnes prostituuntur 18. lydi primi caupones institutoresq; lbid. lydorum partes primæ in consulendis oraculis 9. lydorum Medorūq; fœdus 13. lydorum Medorumq; quinquennale bellum lb. lydorū medorumq; bello dies repente nox facta lb. lydorum cum Persis conflictus & fuga 14. lydi pri-

HEROD. ET CTES.

di primi omnium aurum
 argentumque ad vrendum
 percusserunt 18. lydi primi
 inuentores ludorum Ibid.
 lydi in Thusciam colonias
 deduxerunt Ibid. lydorum
 diuifio Ibid. lydorum cum
 Cyaxare prælum 19. lydi
 Sardibus per Cyrum exa-
 cti 28. lydi Caribus germa-
 ni 31. lydi populus tribu-
 tum Dario pendens 87. ly-
 dorum in Xerxis exercitu
 armatura 178
 Lygdamus Naxius 11
 M
MACÆ populus 123. 133
 Macedones à Dario
 subacti 152
 Machlyes populus 123
 Macrobij populus Æthiop. 74
 Macrones populus 50. macro-
 num in Xerxis exercitu ar-
 matura 179
 Maftoriū vrbs super Gelā 189
 Madyes filius Protothyæ Scy-
 tharum rex 20
 Madytus vrbs 173
 Mæander fluuius 92. 146. & e-
 ius fontes vbi 173
 Mæandri campus 4. mæan-
 dri campum Mazares in-
 curfat 29
 Mæandrius Polycratis fcriba
 92. mæandrius Sami pro-
 curator 95. mæandrii ora-
 tio ad Samios Ibid.
 Mæotei populus vbi 116
 Mæotis palus vbi 20. 99. 105.

106. 111. 113. 115. 116
 Magdolos oppidum vbi 67
 Magi populus Mediæ 19. magi
 Perfârū 26. magorum com-
 mentū vt Perfârū impe-
 riū occupent 82. magi cu-
 iusdam imperiū apud Per-
 fas 83. magus Cambyfi suc-
 cedens 3. ct. magus inter-
 ficitur: Magorum cædes 85.
 magophonia Perfârū fe-
 ftum celebre Ib. & 3. ct.
 Magiftum oppidum ; 119
 Magna cum periculis fufci-
 piuntur 176
 Magnarum iniuriarum ma-
 gnæ vindictæ 59
 Magnesia vrbs vbi 92
 Magnetes populus 87
 Malæ dextræ in contumeliam
 derafæ 60
 Malea promontorium vbi 15
 Malena 150
 Males Ætolus 164
 Mandane Aftyagis filia 20. mā-
 dane Cābyfi nuptū datur Ib.
 Mandrocles Samius 111. & e-
 ius monumentum Ib.
 Maneros Ægyptijs quid 52
 Mantieni montes 34. 37. Vide
 & Marieni.
 Mantiena vrbs 121
 Manus octo digitorum 12. ct.
 Marathon locus 161. maratho-
 nem occupat Pififtratus 11.
 marathonia clades 163. ma-
 rathonia pugna 3. ct.
 Mardonius Xerx. exercitus
 imp. 179. mard. Gobryæ
 S iij

INDEX IN

- filius 152. 168. 179. mard. vul-
 neratur 152. mard. à præfe-
 ctura semouetur 160. mar-
 oratio de bello Græciæ in-
 ferendo 169. mard. in Lace-
 dæm. obiurgatio 231. mard.
 cades 234. mard. vnus ex
 septem magi occisoribus 3.
 et. mar. antiquus apud Xer-
 xem spectatus 3. et. mard.
 bello aduersus Plataenses
 præficitur 4. et. mard. fuga
 lb. mard. mors lb.
 Mardi Persarum genus 24
 Mardus Hyrcædes Sardiū mu-
 ros primus conscendit 15
 Mare Sardonium vbi 30. mare
 Caspium 37. mare Atlanti-
 cum, rubrum, australe 37.
 67. 88. 104. 179. mare Indi-
 cum 9. et. mare Echina-
 dum insularum 41
 Marea vrbs vbi 42
 Mares quam armaturā in Xer-
 xiano exercitu tulerint 179
 Mariandeni populus 87
 Mariandyni à Cræso subacti
 5. mariand. in Xerxiano
 exercitu armatura 178. ma-
 riandynus sinus vbi 104
 Maris fluius 105
 Maronea Græca vrbs 182
 Martis oraculum 52. 178. mar-
 ti soli simulachra faciunt
 Scythæ 107. martis sepul-
 chrum apud Scythas 107
 Masagetes Scythiæ regis fra-
 ter captus 3. et.
 Marfyas fluius 146
 Martichora animal Indicum
 9. et.
 Masanges Aorizi filius dux 178
 Mascamis elogium 182
 Masij Persarum genus 24
 Masistes Darij filius Xerxis
 exercitus imperator 179
 Masistius à Græcis Macisus
 dictus 226. masistij interi-
 tus lbid.
 Masistæ & liberorum eius ce-
 des 245
 Massagetæ populus ferus & ro-
 bustus 37. massag. deus sol
 38. massag. victus lb. mas-
 sag. vxores communes lb.
 massag. senes immolantur
 lbid.
 Mastyes populus 128
 Matacas Xerxis iussu, Delpho-
 rum templum diripit 4. et.
 Maternum genus paterno no-
 bilius apud Lycios 31
 Matieni populus 13. matieno-
 rum in Xerxis exercitu ar-
 matura 178
 Matris Martis templū vbi 50
 Maxyes Libyes vbi 125
 Mazares Medus 29. mazares
 Prienienses subigit lb. maza-
 res Mazandri campū incur-
 sat lb. mazares moritur lb.
 ¶ Meci populus 88
 Mecyberna Græca vrbs 184
 Medea Colchortum regis filia
 1. medeæ raptus à Græcis
 lbid.
 Medica regionis facies 21
 Medi vbi 104. medorum ap-
 pella-

HEROD. ET CTES.

pellatio vnde 177. medorum tyrannus Cyaxares 13. medorū & Lydorum mos ineundi foderis Ibid. medorum bellum quinquennale cum Lydis Ibid. medorum & Lydorum bello dies repente nox facta Ibidem, & 19. medorum ab Assyrijs defectio 18. medi Assyrios subigunt 20. medorum à Dario defectio 24. medorum imperium ad Persas translatum Ibid. medorum in Xerxis exercitu armatura 177. 179. medi Deiocem sibi iudicem constituunt 19. medi regi suo regiam ædificant Ibidem. medi à Scythis prælio fusi, Asiæ imperium amittunt 20. 25. medi Ninum ciuitatem expugnant 20. medi inebriatos Scythas interimunt Ibid. medis canis spaco dicitur 21. medicum imperium Halys fluuius terminat 13. medicum nomen Græcis terrorem incutere solet 163. medicus exercitus contra Græcos 3. ct. medicæ nationis gentes 19. 3. ct. medici singuli singulorū morborum apud Ægyptios 53

Medimnus Atticus mensuræ genus 35. 154
Megabates Persa 131

Megabazus Megabatis filius 180

Megabernes Spitamæ filius 1. ct. megabernes Barcanijs à Cyro præficitur 2

Megabyzus Persa 83. megabyzi oratio ad suos de oligarchia 86. megabyzus Zopyri filius 98. megabyzi elogium 118. megabyzus in Pæones exercitum ducit 128. megabyzus Xerxis exercitus imperator 179. megabyzo Ctesias tribuit quæ Herod. Zopyro 3. ct. megabyzus Xerxis gener Ibid. megabyzus Babylonem capit 4. ct. megabyzo mola aurea à Xerxe donatur Ibid. megabyzus diripere templum Delphi. recusât Ibid. megabyzus vxorem adulterij apud patrem accusat Ibid. megabyzus Artapani machinas prodit Ibid. megabyzus in cōiuratorum prælio vulneratur Ibid. megabyzus in Inarum mittitur 5. ct. megabyzus Inarum vulnerat Ibid. megabyzus cum Græcis paciscitur Ibid. megabyzi luctus Ibid. megabyzi ab Artoxerxe defectio Ibid. megabyzus vulneratur Ibid. megabyzi victoria Ibid. megabyzi strenuitas Ibidem. megabyzus ex pacto ad regem ve-

INDEX IN

- nit lb. megabyzus mortis
 periculum euadit lb. mega-
 byzus relegatur lb. mega-
 byzus regi recōciliatur lb.
 megabyzus moritur 6. ct.
 Megacles Alcmeonis filius 10.
 164. 165. megacles & Lycin-
 gus Pisistratum imperio A-
 theniensiu eijciunt 10. me-
 gacles Clifthenis gener fa-
 ctus 165. megacles Hippo-
 cratis filius lb.
 Megacreon Abderites 183
 Megapanus Hyrcanorum dux
 177
 Megarensis populus 189. me-
 garensis plebs venundatur
 lb.
 Megistæ inscriptum epigram-
 ma 200
 Megistæ extrispicia 198. megi-
 stias Acarnan à Melampo-
 de progenitus 199
 Melampus Amytheonis filius
 48. melampodis postulata
 ab Argiuis 229. melampus
 Bacchici sacrificij inuentor
 apud Ægypt. lb.
 Melampygy lapis 198
 Melanchlæni populus vbi 113.
 melāchlænorum mores &
 nomenclatura lb. melan-
 chlænorum victus huma-
 ma caro lb.
 Melanippus Astaci filius 137.
 143. melanippus Alcæi so-
 dalis lb.
 Melanopus Ithagenis filius
 243
 Melas fluuius 196. melas sinus
 & fluuius eiusdem nominis
 177
 Meles primus rex Sardium 15
 Melesigenes vnde appellatus
 243
 Meletes fluuius lb.
 Melibœa vrbs 194
 Melienses populus 195
 Melienfis sinus vbi 103
 Melissa Periandri vxor 79.
 melissa à Periandro occisa
 lbid.
 Mellis vbi maxima copia 125.
 mellisfluus fluuius 10. ct.
 Melois amnis 233
 Melyenses populus 87
 Memnonia regia 135. memno-
 nia Sufæ 188. memnonis
 vrbs vbi 135
 Memphis vrbs 68. memphis
 vrbs à Mene primum con-
 dita 55. memphios vrbs fi-
 tus & descriptio lb.
 Mendaciū dicere quando ex-
 pediat 84
 Mendes quid lingua Ægypti-
 aca 47
 Mendetis templum 46
 Mendesium ostium Nili 42
 Mendesia prouincia 46. 47
 Mendesij cur oues immolent,
 capris abstinentes 46. men-
 desij capros venerantur 47.
 mendesij caprarios præci-
 puo honore afficiunt lbid.
 Menelaus Helenam recipit 58
 menelai portus vbi 122
 Menes primus regnasse fer-
 tur

HEROD. ET CTES.

tur	55	salis	124
Mensa folis	74	Metapontini populi vbi	101
Mensis intercalaris 6. à græ-		Metiochus Miltiadis filius	152
cis tercio quoque anno in-		Metra Venus	25
troductus	40	Metrostes Terituchmis frater	
Mentes nauicularius	244	7. ct.	
Mentiri apud Perfas turpissi-		¶ Micythus Anaxilai famulus	
mum	26	192	
Mentor Ithacensis homerum		Midas apud Delphos munera	
sedulo curat 244. mentoris		posuit 3. midæ sella apud	
in Ithaca virtutes prædica-		Delphos Ibid. midas Gor-	
ta	1b.	dij filius, Phrygiæ rex Ibid.	
Mentule portentum apud Æ-		& 245. midæ horti 221 mi-	
gyptios	48	dæ epigrammata ab Ho-	
Menostanis in Megabyzū		mero	245
expeditio 5. ct. menostanis		Milesiorū cum Halyatte bel-	
clades & fuga Ibid. meno-		lūm 3. milefiorum duo in-	
stanes Secundianum mo-		gentia vulnera 4. milefi-	
net 6. ct. menostanes se		orum oppugnatio per XII	
occidit	7. ct.	annos 4. milefiorum cum	
Menon Cyri dux 7. ct. meno-		Halyatte foedus Ib. milefij	
nis doli	8. ct.	Cyro confederati 26. mi-	
Meones Lydorum nomen as-		lesiorum correctio 131. mi-	
sumpserunt	2	lesiorū & Carum fuga	146
Meraphij Perfarum genus	24	Miletus oppugnatur	3
Mercurij statua porrectum ve-		Miletus vrbs Ioniæ prima	26.
retrum habens 48. & tem-		capta diripitur	149
plum 63. mercurius qui-		Militiæ ordo à quo primum	
bis gentibus colatur	128.	distributus	19
Mermnadæ populus 2. mer-		Militum Cambyfis depastio	
mnadarum tyrannus	3	75	
Meroe oppidum vbi	44	Milo Crotoniates luctator	94
Mesambria vrbs vbi	112. 182	Miltiades Cimonis filius Cher-	
mesambriam urbem quis		sonesi tyrannus 151. miltia-	
condiderit	191	des Atheniensiu dux 117. II.	
Messana Olim Zancle	191	miltiades victor in Olym-	
Metalla aurea atque argentea		pico certamine 151. miltia-	
vbi 182. de metallis aureis		des capitur Ibid. miltiades	
certamen 235. metallum		Chersoneso potitur	152.

INDEX IN

- miltiades** Parios obsidet 163. **miltiadis** accusatio & obitus 166. **miltiades** Dati ad Marathonem occurrit 3. ct.
Milyas Asiae regio 31. **milya** Solymi dicti Ibid. **milya** rum in Xerx. exercitu armatura 179
Minervae templi deflagratio 4. **minervae** templum cognomine **Assesiae** lb. **minervae** duo templa apud **Assesum** lb. **minervae** **Pallenidis** fanum 11. **minervae** festa virginum pugna ab **Ausibus** instituta 124. **minervae** **Pedasiae** sacrificae barba pululat 32. **minervae** **Alex** templum apud **Tegeatas** 12. 23 4 **tutelar**is apud **Chios** 29. **oraculum** apud **Aegyptios** 52. **Vestibulum** apud **Saios** 69. **Inaurata** statua vbi 70. **Lapidea** duo simulachra Ibid. **Parentes** 124. **Templum** in **Sigeo** 143. **Fanum** 206. **Sciradis** templum 214 **minervae** **egis** 125. **minervae** **Craetiae** fanum 133. **minervae** in arce adytum **Doricibus** non accedere licitum 138. **minervae** urbana 139. **minervae** **Iliadi** 1000 boues immolantur a **Xerxe** 175. **minervae** pro templa 118 207
Minora **Selinusiorum** colonia 133
Minos & **Sarpedon** Europaefili 31. **minois** caedes 192
Minya populus 27. 118. **minya**, commentio suarum vxorum liberantur 119
Miraculum maximum **Petandro** oblatum 4
Mitradates pastor, **Cyrit** nutritus 21. 23. **mitradates** **Vdiastis** filius 3. ct. **mitradates** patri succedit lb. **mitradatis** caedes 8. ct.
Mnesiphilus **Atheniensis** 209
Modus ineundi exercitus numerum 177
Moenia lignea **Budinorum** 114
Moeris **Aegyptiorum** rex 55. **moeris** praedara opera lb.
Moerios stagnum 51. 65. & eius descriptio 87. 4. ct.
Mola aurea sex talentorum 4. ct.
Molossi populus 27
Mons Arabicus 40. 41. 60. **mons Atlas** vbi 124. **mons** ingens **euerisus** indagandis metallis 153. **montes** gemmiferi, 9. ct. **montes auriferi** 10. ct. **mons Sardonis** 9. ct. **montes feruentissimi** **Indiae** 10. ct. **montes qui aluntur** 11. ct.
Mophism mons 44
Morae compendia 170
Morbus fœminicus **Scythas** inuadit 20
Mors optatissimi perfugium arumnotae vitae 175. **mortem**

HEROD. ET CTES.

tem contemnunt Indi 10.	94. mulieres Corinthio-
ct. mortui exemplar apud	rum denudatæ 142. mu-
Ægyptios 52. 53. mortuo-	lier ex turpissima formo-
rum apud eosdem condi-	sissima facta 154. mulie-
turæ lb. mortui cum læti-	rum Atticarum vna cum
tia vbi humentur 127	liberiscædes 166. mulieres
Moschi populus 88. moscho-	stuprando extinctæ 206
rum in Xerxiano exercitu	Munerum regionū apud Per-
armatura 179	fas pretiosiss. 4.ct.
Mosynæci populus 88. mo-	Munychia 272
synæcorum in Xerxiano	Mus Europæus 220
exercitu armatura 179	Musæi sortes & earundem e-
Mula mulum ancipit. peperit	dissertator 168
177. mulæ partus 97. mulæ	Musici Argini 92
Xerxis funus expectant 6.	Mustelæ Libycæ 125
ct. muli vbi non gignan-	Murium tria genera apud pa-
tur 103. mulorum species	storales Libycæ 125. muriū
Scythis horrendæ 116. mu-	auxilia 63
li Pygmæorum 10.ct.	Murichides Hellespontius 223
Mulier exuendo tunicam &	Murus ligneus Persarum 244.
pariter verecundiam exuit	& eiusdem expugnatio
22. mulierū raptus illicitus	234
1. mulieris offensio vindi-	¶ Mycale promontorium 27
ctam quærit 3. mulieres	Mycerinus rex Ægypti 62. my-
mulierem prædicant 6. mu-	cerini clementia & iustitia
lieris simulachrum ex argē-	lb. mycerini filiz mors &
to 9. mulieribus Babylonici-	sepultura 61. concubinæ lb.
semel in vita cum exte-	oraculum 62. & pyramis
ris coire lege impositum 36.	63
De mulieribus Ægyptiis 45	Myconum in Xerx. exercitu
mulieres quæ oracula in	armatura 178
Græciam intulerūt, colum-	Mygdoniam à Bortiaide Axi-
bæ vocatæ 49. mulierum	us dirimit 184
pudenda cippis à Sesostræ	Mylassa oppidum vbi 146
inscripta 55. mulieris	Milassorum fanum 31
cum marito suo solo con-	Myrsæi Thraces 172
cumbentis vrina Pheroni	Myrrha Assyriis Venus appel-
visus restitutus 57.	lata 25. 26
mulieris opinio quid possit	Myrcinus vrbs vbi 146

I N D E X I N

Myrias quid sit	177	chmis venditæ 159. nauium
Myrina Æoliæ ciuitas	27	Perfarum catalogus 179.
Myrinæi populus	167	nauibus longis qui primi v-
Myrios stagnum	40	si fuerint 186. nauiculæ Ba-
Myris rex	41	byloniorum 35
Myrorrhoda arbor	12. ct.	Naufragi vbi immolentur 113
Myrtes Perfarum dux	146	Nauplia 157
Myrsilus aliàs Gandaules di-		Naxus insula 131. naxus insu-
ctus	2	la à Pisistrato subacta 11.
Myrsus Gygis filius	92	naxi fons vini fons 10. ct.
Myfi populus vbi 87. myfi		Naxij populus 189
Caribus germani 31. myfi		¶ Nebris 106
à Cræso subacti 5. myso-		Necessitatis numen 217
rum in Xerxis exercitu ar-		Necus rex Ægyptiorum Psam-
matura	178	mitichi filius 67. 104. neci
Myfia ab Hymæe capitur	31	victoria contra Syros 67.
Myus vrbs Ionie	26	necus à quo interemptus
Myusij populus vbi	147	66
N		Nelus Codri filius 139
N A P A R I S. Scythiæ flu-		Neon vrbs vbi 206
uius	105	Neptunus Libyæ deus 48.
Nasamones populus 44. 123.		neptunus Thamimassades
nasamonum coitus in pro-		107. neptuno Heliconio
patulo Ibidem. nasamo-		Panionium locus sacer 27.
num iusiurandum & diui-		neptunus liberator, & eius
natio Ibidem. nasamo-		templum 195. neptuni tem-
num cadauerum sepultura		plum apud Potidæatas 220.
126		neptunus æreus septem ci-
Nascentium deploratio	127	bitorum 236
Nataas eunuchus apud Xer-		Nestus fluuius Abderorum
xem spectatus	3. ct.	184.
Nathæ insula vbi	68	Neuri populus & eorum mo-
Naturæ solertia 90. Natura		res 101
leonum atque eorundem		¶ Nicandra Dodoneorum sa-
loca	184	cerdos 49
Naucrates oppidum	55. 58	Nicodromus Cnoethi filius
Naues Ægyptiorum è spina		159
54. naues rubrica delibu-		Niger sinus vbi 152
tæ 81. naues quinque dra-		Nigredo Indorum 9. ct.
		Nilus

HEROD. ET CTES.

Nilus <i>Ægypti</i> fluius 105. nili	na	184
fluminis origo 42. 44. nili	Nouem fontes vbi	186
fluminis ostia 42. nili flu-	Nouus murus ciuitas <i>Æoliæ</i> ,	
minis natura & incremen-	& <i>Cumanorum</i> colonia	
tum 42. 43. nilus solus a-	27. 244	
mnium aura caret Ibid. ni-	Nox pro die vbi extitit	174.
li fontes ignoti Ibid. 45. &	noctes in dies commutatæ	
106. nilus scopulosus 44.	62	
nilus <i>Libyam</i> mediam di-	¶ <i>Nuces Ponticæ</i>	n. ct.
uidit 45	<i>Nudium</i> oppidum	119
Ninus <i>Assyriorum</i> vrbs 65. ni-	<i>Numina</i> <i>Persarum</i>	25
ni oppidi situs 35. ninum	<i>Nummi</i> primùm à <i>Lydis</i> per-	
ciuitatem <i>Cyaxares</i> obsi-	cussi	18
det 20. ninum ciuitatem	<i>Nuntium</i> <i>Cræso</i> & <i>Lydis</i> è	
<i>Medi</i> expugnant lb.	<i>Delphis</i> 9. nuntiorum <i>Per-</i>	
Niphraga (<i>Vel potius</i> Pha-	<i>ficorum</i> celeritas & ratio	
gres) vnus <i>Pierum</i> muro-	217	
rum	¶ <i>Nymphodorus</i> <i>Pythei</i> f.	
182	186	
Nisa oppidum vbi		
88		
Nisæi equi 89. nisæus cam-		
pus grandes fert equos 174		
Nitæris <i>Apriæ</i> regis filia		
71		
Nitocris reginæ <i>Babylonis</i> e-		
gregia monumenta 33. ni-		
toctris <i>Ninum</i> oppidum fi-		
bi subegit Ibid. nitocris		
epitaphium 34. nitocris <i>Æ-</i>		
<i>gyptiorum</i> regina fratrem		
vlciscitur	55	
Nitri ingens vis	53	
¶ <i>Nocranis</i> oppidum	157	
Noes fluius	105	
Nomades <i>Scythæ</i> 3. 13. noma-		
dum <i>Scytharum</i> seditio lb.		
nomades <i>Libyes</i> 124. no-		
mades <i>Sagartij</i>	179	
Norondabates vnus ex septē		
magi occisoribus	3. ct.	
Noua vrbs oppidum in <i>Palle-</i>		

	O	
O <i>ARVS</i> fluius	116	
O <i>Oasis</i> vrbs vbi	75	
O <i>Oaxus</i> oppidum <i>Cretæ</i>	120	
¶ <i>Obeli</i> , <i>Pheronis</i> donaria		
57. obeli in fano <i>Mineræ</i>		
68		
¶ <i>Occisorum</i> <i>Xerxis</i> & <i>Persa-</i>		
rum pugna	4. ct.	
O <i>Oceani</i> ortus vbi	100	
O <i>Ochus</i> <i>Persarum</i> rex <i>Artoxer-</i>		
<i>xis</i> spurius 6. ct. <i>ochus</i>		
<i>Hyrcaniorum</i> præfectus à		
patre constitutus 6. ct. o-		
<i>chus</i> rex creatur Ibid. <i>ochi</i>		
mors	7. ct.	
O <i>Octamasades</i> <i>Scylis</i> frater		
110		
O <i>Oculos</i> in pectoribus gestan-		
tes	125	

INDEX IN

¶ Odomanti populus vbi	129	Ibidem.	oleosus lacus
Odorum oleum	12. ct.	10. ct.	
Odryses vbi	112	Oliatus	132
¶ OEalocus vbi	139	Ollas pulsandi mos	154
OEbares Darij equis	86	Olophyxus vrbs vbi	172
OEbares Astyagem captum		Olorus rex Thraciæ	152
vincit 1. ct. cæbaræ stratage-		Olympus mons Myfiæ 7. o-	
ma in capiendis Sardibus 1.		lympus & Ossa Theſſaliæ	
ct. cæbares ſe fame enecat		montes 9. 184. olympij	
Ib.		Iouis delubrum 40. o-	
OEbares Megabyzi filius	151	lympienti à monte olympo	
OEbazus vir Perſa 241. cæba-		dicti 178. olympiorum	
zi liberi occiduntur	III	præmiũ corona oleagina	
OEcetor Gelonis progenitor		205	
189		Olympiodorus Lamponis fi-	
¶ OE dipodi delubrum extructũ		lius	236
119		Olynthiorum ab Artabazo	
OEnoen Bæotij occupant	138	obſeſſio 219 olynthij ab	
OEnone inſula	207	Artabazo trucidantur Ibid.	
¶ Oenotriæ ager vbi	30	¶ Onesilus Gorgi frater 144.	
¶ Oenuſæ inſulæ vbi	Ib.	oneſili dolus & mors 144.	
¶ Eroë inſula vbi	232	145. oneſili caput ſuprapor-	
¶ Etæi montes vbi	198	tas ſuſpenſum Ib. oneſili ſa-	
¶ Eroſyrus Apollo apud Scy-		crificia	Ib.
thas	107	¶ Onetes Phanagoræ filius	198
¶ Offa ſalſura reſiliit	242	¶ Onochonus Theſſaliæ fluvius	
¶ Oiolycus vnde appellatus		184. onochonus Xerx. e-	
119		xercitui defecit	195
¶ Olbiopolitæ populus vbi		¶ Onomacritus ſortilegus Athē-	
101		nis eiſcitur	168
Olea in arce Athenienſ. 208		¶ Onophas vnus ex ſeptem Pea-	
oleagina corona Olympi-		ſarum principibus 3. ct. o-	
orum præmium	205	nophas Xerxis ſocer Ibid.	
Olen Lycius	103	onophas claiſſis Perſicæ præ-	
Olenus	27	fectus	4. ct.
Oleum ex lacte 11. ct. oleum		¶ Opœa Spargapithis vxor	
ex verme Indico 12. ct. ole-		109	
um myrtorhodinum 12. ct.		¶ Opélamos aqua	12. ct.
oleum quò vtuntur Indi		¶ Ophryneus vrbs vbi	175
			Opifi

HEROD. ET CTES.

Opificum ignobilitas vbi

68

Opiniones de Nili fluminis
natura & incremento 43

Opis ciuias 34

¶ Oraculorum origo, secundū
sententiam Herodoti 49.

oracula Græcorum 8. ora-
cula apud Græcos prima 5.

eorumque origo 49. o-
racula apud Ægyptios quæ

52. oraculum Halyatti à
Pythia redditum 4. ora-

culum Delphicū Croeso red-
ditur 8. idem Croesus ve-

rum deprehendit Ib. o-
raculum Lycurgo à Pythia

redditur 11. oraculum ca-
ptiofum Spartiatis redditū

11. & 12. oraculum Pythiæ
de ossibus Orestis Ib. ora-

culum Croeso redditum de
muto filio 16. oraculum

Branchidarum de Pactya
29. oraculum Hammonis

de Ægyptiis 42. oracu-
lum Dodonæum omniū

vetustissimum 49. ora-
culi Ammonis origo Ibid.

oraculū Pheroni regi red-
ditum 57. oraculum My-

cerini regis ex vrbe Buti
62. oraculum de areæ phi-

ala 66. oraculum Latonæ
sacrum Ib. oraculū Siphniis

redditum 81. Corinthi-
is 141. Argiuis 149. oracu-

culum Doloncorū 151. Mar-
tis 178. Dionysi 182. A-

theniensium 186. Argiuo-

rum 188. Cretensium

191. Spartiatarum 199. 230.

Bacidis 204. 212. 214. Ami-

phiarai 220. oracu-

lum Persis à Bacide redditū

230

Oratio Prexaspis ad Persas 84.

otanis de statu populari 85.

Cois Mitylenæorū præfecti

112. Histiazī Milesij ad

Scythas 118. Aristagoræ ad

Cleomenem 134. Sosislis

141. Histiazī ad Darium 144.

Cypriorum ad Iones 145.

Perlarum ad Ionum tyran-

nos 148. Leutyichidis de red-

dendo deposito 158. Datis

ad Delios 160. Clisthenis ad

procos filiarū suarū 165. Xerxis

de inferendo bello Græciæ

168. Artabani de bello ad-

uersus Græcos suscepto 169

Xerxis ad Persas 176. Cor-

cyræorum ad Xerxem 191.

Harmocydis ad Phocenses

226

Orbelus mons vbi 129

Orbis partitio secundum He-

rodotum 104

Orchomenij populus 27. or-

chomeniorum ager 206

Orci filius 159

Ordissus Scythiarū fluius 105

Ordo militiarū à quo primum

distributus 19

Orestes Agamemnonis filius

12. orestis proceritas & se-

pulchrum 11.

I N D E X I N

Oricus portus	238	oues factæ Solis vbi	238.
Oriscus Persicæ classis nauar- chus	5. 6t.	oues Pygmæorum	10. 6t.
Orithyia Boreæ vxor	195	oues Indicæ	10. 6t.
Orneatæ populus	211	oxendras Ochi filius	6. 6t.
Orcetes indignam Polycratis suffixi cruci mortem luit		P	
92. orceris dolus	1b.	PACTOLVS fluius qui ramenta è Tmolo defert	
Orontes accusatus cæditur	7.	174	
6t.		Pactyas Lydus à Cyro defi- cit	28. pactyas Persis tradi- tus
Oropus	161	29	
Orolangæ quid Persica lingua	213	Pactyica regio vbi	88. 89. 105
Orpheæ vnde ortum duxerint	25	Pactyes quam armaturam in Xerxis exercitu tulerint	178
Orthium carmen	4	Pæan carmen quale	127
Orthocorybantes populus		Pæoniæ situs	128
Orus Osiris filius rex AEgy- pti	64. orus Græcis Apollo dicitur	Pæones populus	143. pæones transportati
1b.		Pæonius ager vbi	184
Oryes vbi gignantur	125	Pæsus vrbs vbi	146
Osiris AEgyptiis Bacchus & Dionysus dictus	46. 64	Pæti Thraciæ populus	182
¶ Ossa & Olympus Thessaliæ montes	9. 184	Palæstina & Palæstini	20. 71
Ossa quinque cubitorum	237	Palladis sacerdotis barba	32
Ostenta Xerxi oblata	177. O- stenta Delphis nuntiata	Pallena Phlegra prius appella- ta	184
206		Pallenidis Mineræ templum	11.
Ostia Nili septem numero	142	Palmarum Babyloniarum di- uersitas	35. Palmarum spa- thæ
¶ Otanes Pharnâspis filius	83.	178. palmæ Babyloniz	
otanis oratio de statu popu- lari ad Persas	85. otanes A- mastris pater dux Persarum	vsus quis	35. palmæ vbi multæ
177. Otanis morbus	96	123. 124. palmæ In- dicæ	10. 6t. palmæ Baby- lonicæ
Othrys mons Thessaliæ	184	Pannifus Thessaliæ fluius	184
Ouium mira duo genera quæ habet Arabia	90	Pamphiliorum in Xerxis exer- citu armatura	180
		Pamphilij populus	87
		Pan vnus inter VIII deos	47.
		pan	

HEROD. ET CTES.

pan Ægyptius vetustissimus deorum 64.	panis templum vbi 161.	panis simulachrum 47.	pan quibus parentibus ortus lb.	panætius Sofimenis filius 211
Panegyries Atheniensium 162	Panes Perdiccæ dupli effecti 221	Pangæus mons vbi 129	Panionium locus 27.31.	Ibid.
Panionius Chius 216	Panitis Messenij consilium in discernendis geminis 153	Panormus portus vbi 29	παντογασφóρες fluuius vbi II. ct.	
Pantagnotus Polycratis frater 78	Pantaleon Halyattis filius, Croesi frater 17	Pantarba gemma 9.ct.	Panthelæi Persarum genus 24	Pantheræ vbi gignantur 125
Panthimati populus 88	Panticapes fluuius 101.116	Pantita sese strangulat 200	Papæus Iupiter apud Scythas 107	
Paphlagones populus 2.13.87.	paphlagones à Croeso subacti 5.	paphlagonũ in Xerxis exercitu armatura 178	Papraes pisces 129	Papremus oppidum 49
Papremitanis equi fluuiales facri 51	Paralatæ Scythæ vnde 99	Parapotamij populus 206	Parafange quid 40.135.152	Paretaceni populus Mediæ 19
		παρρηόv lignum 10.ct.	Parientes semel tantum 12.ct.	Paris Alexander ad Proteum ducitur 57
		Paritis lapis 336	Parino vrbs 146	Parmises Amytis frater capitur 1.ct.
		Parmys filia Smerdis filij Cyri 179	Parnassus mons vbi 205.	parnassi vertices duo 206
		Paroreatæ populi 119	Parthenius fluuius vbi 56	Parthenius mons vbi 161
		Parthi populus 88.91.	parthorum in Xerxis exercitu armatura 178.	parthijs præficatur Tanyoxarces 2.ct.
		Partus leonæ & viperæ 90.	partus diuersa tempora 156.	partus dentes habens 12.ct.
		Parus insula 131.	parus à Miltiade obsidetur 165	Parycanij populus 87.
		parycaniorum in Xerxis exercitu armatura 178	Parysatis Cyri & Artox. mater 6.ct.	parysatis Ochi vxor, consiliaria eius 6.7. ct.
		parysatis Amistris iniurias viciscitur 7. ct.	parysatis Cyrum filium luget 8. ct.	parysatis in Bagapatem facit
		Ibid. parysatidis in Cyri hostes crudelitas Ibid.	parysatis	

INDEX IN

vis nukum veneno è medio tollit	8. ct.	rum lingua 10. pelafgi Æ- gialees nunc Iones dicti 180.
Pafargadæ Perfarū genus	24	pelafgi, Cranai, & Cecropi- dæ 207. pelafgi ex Amica exacti
Pataici dij	77	166
Patarbemi aures nafusq; præ- fcinduntur	68	Peleon Ionis fil.
Patari oppidum Lyciæ	33	137
Paterē aureæ sex à Gyge apud Delphos politæ 3. pateræ aureæ Delphos à Cræfo miſſæ 9. pateræ aheneæ mira capacitàs	13	Pelius mons vbi
Paternorum opificum ſuccef- ſio vbi	154	123. 184
Patirampheſ Xerxiani curruſ auriga	174	Pella vrbs Bottiæidis terræ 184
Patizithes magus	81	Pellena Achæorum pars 27
Patrenſes populuſ vbi	27	Pelops Phryx Perfarum ſerutis 170. pelopis Phrygis regio 168
Patumuſ oppidum Arabiæ	67	Peloponneſi gentes ſeptē 211. peloponneſium bellum 235
Pauſanias Cleombroti fil. 110. 224. 234. pauſaniæ exerci- tuſ ordo 231. pauſaniæ victo- ria aduerſuſ Mardoniuſ 234 pauſanias Mardonio ad Pla- teas occurrit victor	4. ct.	Peluſium oſtiuſ Nili 42. 66. 72
pauſaniæ præda	236	Peneuſ fluuiuſ Theſſaliæ 171. 184. 192
Pauſiciæ populuſ	88	Pennis oppletuſ aer
Panſiris Amyrtæi filiuſ	73	103
¶ Pecuarij Armenij vbi 35. pecu- arij Indi 88. pecuarij Perſæ	24	Pentapoliſ antè Hexapoliſ ap- pellata
Pedaſenſes populuſ vbi	216	27
Pedaſij populuſ ab Harpago expugnati	32	Penthyluſ dux Paphiuſ
Pedeſ octo digitorum	12. ct.	195
Peditæ oppidum vbi	206	Peræbi populuſ
Pedunculorū comeftores	114.	184
præmorſuſ	122	Percoteſ vrbs vbi
Pelaſgi populuſ 27. 48. & eo-		146
		Perdiccas, Gayaneſ, & Æropuſ fratres 221. perdiccæ paneſ dupli effecti
		Ibid.
		Pergamum murorum Pierū vnuſ
		182
		Perialla vaticina
		155
		Periander Cypſeli filiuſ Corin- thiorum tyrannuſ 4. 79. pe- riandro maximum mira- culum oblatum 4. perian- der cum defuncta concu- buit 142. periandri de non recipiendo filio edictū 80. periandri duo filij
		79
		Perinetadeſ Demarmeni. fi- liuſ
		133
		Perin-

HEROD. ET CTES.

Perinthus vrbs vbi III. perin-
thi expugnatio 127. perin-
thij à Persis subacti 127. pe-
rinthiorum cum Pæonibus
singulare certamen Ibid.

Perfarum origo vnde 188. per-
sarum complura genera
24. persarum aspera regio
13. persæ aratores, persæ pec-
uarij 24. persarū præstan-
tissimi Pasargadæ Ib. per-
sarum institutio qualis 25.
persarum numina quæ Ib.
ritus dum Ioui immolant
Ib. persæ Vraniz Veneri sa-
crificant Ibid. persis Venus
Metra appellatur Ib. persæ
natalitia Ib. persæ in-
ter pocula consultant Ibid.
pers. necessitudo vicinitatis
maxima Ib. persarū φιλαν-
τία Ib. persæ externarū rerū
studiosissimi Ib. persis flu-
mina religiosissimè colun-
tur 26. persarum mos in se-
peliendis cadaueribus de-
functorum Ibid. persæ gy-
rum cœli Iouem appellant
25. persæ deos ex homini-
bus ortos esse negant Ibid.
persæ ignem deū arbitran-
tur 73. persarum victus ha-
bitusq; priscus 13. Victus
viuendiq; spatium 74. per-
sarum ingenium 17. persæ
conuiuia 129. persæ
cædes in conuiuio 130.
persæ criniti 149. persæ Ce-
phenes appellati 177. per-

sæ immortales qui 179. per-
sæ Mard. luxus 234. persæ
vxoress per vices con-
cumbunt 87. persis oracu-
lum redditum 230. persæ
tabellionum cursus &
modus 215. Magi 26. Satra-
pæ 87. clementia 26. 73.
capita cur fragilia 72. per-
sarum cum Lydis confli-
ctus 15. persæ in potestatem
Medorū redacti 19. persis à
Phraorte bellū inferitur Ib.
persarū à Cyro defectio 24.
25. persarū bellica arma 143.
persarū cum Caribus cōser-
tum bellum 146. persarum
duo millia cæsa à Caribus
Ib. persarum obtruncatio
Ib. persarum oratio ad Io-
niæ tyrannos 148. persarum
minè Ionibus intentatæ Ib.
persarum ornatus in Xerx.
exercitu 176. persarum e-
questrium copiarū nume-
rus 179. persarum cum La-
cedæmonijs cōgressio 197.
persarū naufragium ad Eu-
bœam 203. persæ & Sacæ
Derbices superant 2. ct.
persarum septem principes
Magū regem cædunt 3. ct.
persarū regū munus quod
pretiosissimum 4. ct. per-
sarū ad Thermopylas cla-
des Ibid. ad Platæas Ibid.
persarū & Græcorum ad Sa-
laminem prælium Ib. per-
sarum & occisorum Xerxis

I N D E X I N

pugna lb. persæ certamen in Ægypto renouant 5. ct.	Pharnuches præfectura sub- mouetur 179
persarum victoria Ibid.	Phaselis vrbs 70.10. ct.
Perficum mare 104. perfici	Phasis 20.56.158
equitatus præfecti 179. per- ficarum nauium catalogus	Phemius Smyrnæus Homeri præceptor 243.244
Ibid. persicarum copiarum	Pheneum vrbs 137
apud Platæas ordo 228. per- ficus aduersus Græcos ex- ercitus 4. ct. persica classis capta 5. ct.	Pherendates Sarangarum dux 178. 179
Perseus Assyrius 154. perseus Danaes & Iouis filius 177.	Pheretima Arcef. regis mater 121. pheretimæ in Barcæos crudelitas 126. pheretimæ miseranda mors 127
178. persei specula 42. per- sei templum, simulachrum, sandalium vbi 53. perseus Gymnicorum ludorū in- stitutor Ibid. persei profe- ctio in Ægyptum 54	Pheron rex cæcus 57. phero- ni oraculum redditur Ibid. pheronis donaria Ibid.
Petifacas Aftiyagem fame ene- cat 1. ct. petifacas ab Amy- ti excarnificatur Ib.	Phiala in balteis Scytharū 100
Petifas Vfiris filius 5. ct.	Phidippides Athen. 161
Petra tribus 141. petrae Tra- chinæ locus 196	Philæus Æaci filius 151
Phædyma Otanis filia 83	Philagrus & Euphorbus pro- ditores 161
Phagres, vide Niphraga.	Philaon Chersis filius 203
Phalerus vrbs 136. 139	Philippus Butacides Olym- pionices 134
Phalli 48	Philitionis pyramides 61
Phanazatres Indorum dux 178	Phillis Pangæorum regio 182
Phanes Halicarnasseus gene- re 71. phanem viciscuntur Ægyptij 72.	Philocyprus à Solone versibus celebratus 145
Pharandates Theaspis filius 235	Phirmus Atheniensis 193
Pharenfes populus 27	Phla insula 123
Pharnacyas eunuchus 6. ct.	Phocais Homeri 246
pharnacyæ cædes 7. ct.	Phocæa regio 26. 30. 70. pho- cæa quomodo capta & à Persis occupata 30
Pharnaspes Achæmenides 71	Phocenses 27. phoc. primi longis nauibus vsi sunt 29. phocens. murus 30. pho- censiu demigratio in Cyr- num lb. phocensium exe- cratio

eratio lb. phocensium cum	lymnesti	Ibid.
Tyrrhenis & Carthaginien-	Phryges populus vbi 13.	phry-
sibus nauale bellum Ibid.	ges à Cræso subacti 5.	phry-
phocenses prelio victi Cyr-	ges antiquissimi 39.	phry-
no secedunt lb. phocensi-	gum in Xerxiano exercitu	
bis Cadmea victoria obtri-	armatura 178.	phryges
git lb. phocenses in Rhegiū	Bryges dicti	Ibid.
demigrant Ibid. phocenses	Phrynichi comœdia	149
capiti lapidantur lb. phocē-	Phthiotis ora	9
sium in Theſſalos eruptio	Phthires	11. ct.
205. phocensium regio à	Phya mulier ex tribu Pæanea	
barbaris vastatur	10. phya Pisistrato vxor du-	
lb.	citur	Ibid.
Phocia oppidum	14	
Phœbi fanum vbi	155	
Phœnices dissensionū autho-	Phylacus & Autonous Delpho-	
res cum Græcis 1. phœni-	rum Heroes, & eorum de-	
ces Palæstini 56. 179. phœ-	lubrum	207
nices ad Libyā cognoscen-	¶ Pidorus vrbs vbi	183
dam missi 104. phœnices	Pieria ora Boeotizæ	187
quibus literis vtantur 135	Pieria pix	125
Phoenix Ægypt. auis sacrosan-	Pierum muri vbi	182
cta 51. phœnicis auis descri-	Pigres Pæones	128
ptio	Pindus mons vbi	184
Ibid.	Pinus locus	248
Phoenix fluuius	Pini natura quæ	151
193. 196	Pirus, aliàs Melas, ingens flu-	
Phraortes filius Deiocis 19.	uius	27
phraort. patre defuncto suc-	Piromis Græcè quid	64
cedit in regnum lb. phra-	Pisa vrbs vbi	40
ortes bellum Persis intulit	Pisagas Persis leprosus	5. ct.
Ibid. phraortes Persas in po-	Piscatorum ænigma	253
testatem Medorum redi-	Piscibus Ægyptus abstinet 46.	
git Ibid. phraortes Asiam	piscium qui Ægypto sacri	
sibi subegit Ibid. phraortis	51. piscium genitura in sta-	
interitus apud Assyrios lb.	gnis apud Ægyptios 54. pi-	
phraorti Cyaxares in re-	sces pabulum equorum v-	
gnum succedit	bi 129. piscium mira copia	
Ibid.	Ibid. pisces Papraces & Ti-	
Phrataguna Darij regis vxor	lones	Ibid.
199	Pisistratus Hippocratis filius	
Phronima Etearchi filia 120.		
phronima concubina Po-		

INDEX IN

Athenienſtyrannus 10. piſiſtrati nobile commentū	à Xerxe donata	173
Ib. piſiſtratus Athenarum imperio potitur Ib. piſiſtratus Athenis eiſcitur Ib. piſiſtrati vxor Phya Ibid. piſiſtratus illegitimè cum vxore coit Ib. piſiſtratus Marathonem occupat 11. piſiſtrati in Athen. copiaz Ib. piſiſtratus tertio vrbe Athenis potitur Ibid. piſiſtratus Naxum inſulam ſubegit Ibid. piſiſtratus Delum inſulam expiat Ibid. piſiſtratidæ Athenis pulſi	Plinthinetes ſinus vbi	40
Piſſyrus vrbs, & lacus in ea ſaluſ & piſcoſus	Pluuia nulla apud Therzoz per ſeptem annos 119. pluuiā apud Ægyptios portentoſa 72. pluuiæ expertes Indi	9. ct.
Piſtriciſ Cræſſi effigies apud Delphos	Plynis portus vbi	122
Piſuthnes ab Ocho deficit 7. ct. piſuthniſ cædes	¶ Pocula ex cornibus aſini ſylueſtris	12. ct.
Pitana ciuitas Æoliæ	Podeon Doridis	206
Pittaci Mitylenæi reſponſum ad Cræſum	Pœnz modus apud Perſas	25. 26
Pituitæ fluxus remedia	Pœni, <i>ſide ſuprà</i> Libyes.	
Pix Pieria vbi	Pogon Trœzeniorum portus	207
Pixodoras Cindyenſis	Poli & gnomoniſ inuentio	97
¶ Placianorum lingua	Polichnitani populus	192
Plataea inſula Libyæ	Pollux & Caſtor Tyndariden	119
122.	Polyas Anticyrenſ. genere	204
Plataea vrbs incenditur	Polycratiſ prodigioſa fortuna	78. polycr. ſmaragdus Ib. polycr. callidū commentū
plataearum pugna	81. polycr. cædiſ occaſio	91. polycr. filiaz ſomnium
Plataenſiſ. cladeſ	polycr. cruci affixus	Ibid.
plataenſeſ à Xerxe oppugnantur	Polymneſtus Theræuſ	120
Platanuſ aurea atq; vitis	Polyniceſ.	119
platanorum ingeſ lucuſ	Ponſ funeſtuſ à Seſoſtre	56.
146. platanuſ aureo monili	ponſ Iſtri & Boſpori à Dario factuſ 3. ct. ponſ Abydi à Xerxe factuſ	3. ct.
	Ponticum genuſ arboriſ	102
	Pontuſ Euxinuſ 105. ponti amplitudo	III
	Porata, aliâſ Pyreton Scythiaz fluuiuſ	105
	Porciſ India caret	10. ct.
	Porinuſ lapid	136
	Porten-	

HEROD. ET CTES.

Portentum ingens Hippocra-
 ti visum 10. portentū Cræ-
 ti visum 14
 Posideium vrbs vbi 87
 Potidæa vrbs, & eius ab Artar-
 tazo obsessio 184. 219
 Potidæatarum à barbaris de-
 lectio Ibid.
 Præda Græcorum è Persarū
 clade 237. præda Pauli. 236
 Prælium circa Masistij cada-
 ver 226
 Præsepe Mardonij à Græcis
 diripitur 234
 Priesij populus vbi 7 192
 Psiadis paludis inhabitato-
 res 129
 Prexaspes Persa 76. prexaspes
 se præcipitem dat è turri
 84. prexaspis oratio ad Per-
 sas Ibid.
 Prexaspes Aspathinis filius 180
 Priene vrbs Ioniar 26. prienen-
 sis Ardys expugnat 3
 Prieneas pop. 147. prienens.
 à Mazare subiguntur 29
 Proimogenius ex lege succedit
 in regnum 153
 Procles Epidauri tyrannus 79.
 procles capitur 80
 Prodigium 210. prodigiorum
 maxima observatio 52. pro-
 digiosa cæcitas 163
 Promenæ Dodonæorum sa-
 cerdos 49
 Propontidis longitudo III
 Propontidis insula & eius latitu-
 do 46
 Ptoleus Pheronis in regno suc-

cessor 57. protei fanum a-
 pud Memphin Ibid.
 Protemplaris Minerua 207
 Protefilai templum vbi 173
 Prouerbia
 Animus in auribus habitat
 174. Cadmea victoria 30.
 Dolosi homines, dolosa &
 eorum vestimenta 74. Epi-
 scythifon 158. E tripode o-
 raculum 123. Hunc calceū
 tu quidem consisti: Arista-
 goras autē sibi induit 147.
 In frigidum furnum panes
 ingerere 142. Isthmum
 fodere 32. Longæ regum
 manus 222. Lemnia fa-
 cinora 166. Molles viri ex
 mollibus regionibus 242.
 Mulæ partus 97. Mulie-
 re ignauior 240. Non est
 istud curæ Hippoclidæ 165.
 Quem lupis relinquere
 119. Sylofontis amicu-
 lum 95. Ver ex anno ex-
 aruisse 190
 Proxenus Boeotius decipitur
 8. ct.
 Prytaneum 161. 196
 Psammenitus Amasis filius
 Egypti rex 72. psammeni-
 tus deponitur 73. psam-
 menitus epoto taurino san-
 guine obiit lb.
 Psammis rex Egypti, Neci fil.
 67. psammis mors Ibid.
 Psammitichus Egypti rex 20.
 39. 44. 66
 Psittacus avis 9. ct.

INDEX IN

Psylli populus vbi 123.	psyllo-	Pythagoras Mileti procurator	
rum expeditio aduersus au-		196	
strum	lb.	Pythermus Lacedæm. opm	
Psytalea insula vbi	212	petit	28
Pteria locus Cappadociæ mu-		Pythiæ oraculū Lycurgo red-	
nitissimus 14.	pteria vrbs	ditum 11. pythiæ oracuum	
à Cræso expugnatur diri-		de ossibus Orestis Lacelæ-	
piturque	lb.	moniis redditum lb. pythiæ	
Ptoï Apollinis fanum	220	oraculum ad Cræsum 7.	
Pudenda pueris qui prædant		pythiæ oraculū de Isthmo	
56.	pudenda Ægyptij mū-	Cnidiis datum	32
ditæ causa prædunt	45.	Pythij qui	154
Pugna instructa restibus	179	Pythius Atyis & Lydus	173
Puluinar Dianæ	79	pythij ingētes facultates lb.	
Purpureus flos	11. ct.	pythij filius à Xerxe disc-	
Putētis trifariæ rerum species		ctus	74
exhibens	163	Pythij Ischenoi fil. præstanti	
Pygmaei Indi	10. ct.	193	
Pygres Seldomi filius	180	Pythogenes in Inycū oppidi	
Pylos locus	191	relegatur	14
Pylæ	193. 196	R	
Pyramides apud Mēmphin		R ADIX dulcis, lactis coa-	
40. pyramides Mæris reg.		gulationem impediens	
Ægypt. 55. pyramis regis		12. ct. radix vomitum cien	
Cheopis 60.	pyramis è	lb.	
quæstu meretricio 61. py-		Rasura Argiuorum	1
ramis Chephrenis Ægypt.		¶ Regem vbi conspici nesci	
regis lb. pyramides Philiti-		19. reges colunt Indi	10
onis pastoris lb. pyramis		61. rex Indiæ, vt fontes ex-	
Mycerini regis 62. pyramis		minet lbid. rex vbi statum	
Rhodopis mulieris prostan-		maximus delegitur	7.
tis lb. pyramis regis Asychis		Rerum humanarum incon-	
lateritia	63	stantia 2. rerum omnium	
Pyrene vrbs	40	inspiciendus exitus 61. 10	
Pyretōn fluuius Scythiæ	105	diuinitus futuræ signis de-	
Pyrgus oppidum	119	clarantur	29
Pythagoras Mnesarchi f.	112	Restibus instructa pugna	17
Pythagoras monarcha Seli-		Rhadinace genus olei & eis	
nuntis	133	vis	13
		Rhat-	

HEROD. ET CTES.

Rhampfinitus rex Ægypti &
 eius simulachra 59. rhamp-
 finitus filiā prostituit 60.
 rhampfiniti ingentes pecu-
 niæ 59. rhampfiniti descen-
 sus ad infernas sedes 60.
 Rhapsodi Homericorū car-
 minum explosi 137
 Rhegium 30. Rheginorum
 maxima cædes 192
 Rhenea 160
 Rhodium mare vbi 32.
 Rhodogune Xerxis filia 3. ct.
 rhodogunæ luctus 4. ct.
 Rhodopis meretricis pyramis
 & monumentū in templo
 Delphico 62
 Rhodope mons 105
 Rhodus ciuitas 70
 Rhoxanæ partus sine capite, &
 quid ominentur 2. ct.
 Rhoxane incesta 7. ct. rhoxa-
 ne viuā fecatur 1b.
 Rosæ sexagenū foliorum
 221
 Rubrum mare 37. 40. 67
 Ruinæ hominibus disciplinæ
 sunt 37
 Rhyadace anicula 8. ct.
 Rhypes populus 27

S

SABACVS rex Æthiopum
 63. 66. sabaci regis iustitia
 visum 63
 Sabyllus Gelous 189
 Sacæ populus 28. 88. 178. saca-
 rum in Xexiano exercitu
 armatura, & dux 178. sacæ
 & Persæ Derbices superant

2. ct.

Sacer Indorum locus 9. ct. fa-
 crum morbum quid pro-
 hibeat 12. ct.
 Sacerdotes Ægyptiorum rasi
 45. 46
 Sacrum Panionium 27. sacra
 Dorienfium 1b. sacra Trio-
 pij Apollinis 1b. sacra Ca-
 birorum à Pelasgis sumpta
 48
 Sadyattes Ardyi in regno suc-
 cedit 3. sadyatti succedit
 Halyattes 1b. sadyattis im-
 perium apud Lydos 4
 Sagartij Persarū genus 24. 88
 Sagitta ad louem excussa 144.
 sagittarij peritissimi 11. ct.
 Sai vrbs Ægypti 43. 49. 68.
 Saitanorum regum sepul-
 tura 68. Saiticum ostium
 Nili 42
 Sal sua sponte crescens 106. fa-
 lis colles vbi 124. salinarij
 Ægyptij concubitus cum
 muliere mortua 53. salfuræ
 ossa vbi resiliierit 242
 Sala vrbs Samothraciæ 177
 Salamis Atheniensium refugi-
 um 209. salaminem He-
 radleo Xerxes aggere iun-
 gere conatur 4. ct.
 Samothraciæ populus Pelasgi
 48. samothracij muri 182
 Samus & Samiorum lingua
 26. sami euerfionis per Da-
 rium, causa 95. samus Sylo-
 fonti traditur 96. samiorū
 Æschrionia tribus 75. sa-

I N D E X I N

miorum crater 120. famij	Sarga vrbs	183
Zanclam occupant 149	Sarpedō & Minos Europę filij	
San litera apud Perſas nomina	31	
magnificentię terminatur	Sarſamas Ægypti præfectus	
26	5. ct.	
Sana vrbs	172. 184	
Sanacharibus rex Arabum, Æ-	Saſpires populus	20. 88
gyptum inuadit 63. ſana-	Sataſpes Achæmenides	104.
charibi ſtatua lapidea	ſataſpes cruci affixus	105
64	Satibarzenes Orontem crimi-	
Sandanis Lyduſ	natur	7. ct.
13	Satræ Thraciæ populus	182
Sandoces Thaumafij f. cruci	Satrapię Perſarum	87
affigitur	195	
Sanguis victimę non fluens	Satragydæ populus	1b.
2. ct.	Sauromatæ Amazonibus mi-	
Sanitas Indorum	ſcentur 114. ſauromatæ ſo-	
10. ct.	lœcizantes	115
Sapzi Thraciæ populus	182	
Sapientes non eſſe potentes a-	Scabiei remedium	12. ct.
cerbum	225	
Sappho poetria	62	
Sarangæi populus	88. 91	
Sarangarum in Xerxis exer-	ſcander fluius 136. ſcamâ-	
citu armatura	dri aqua exercitui Xerxis	
178	defecit	175
Sardanapalus rex Nini 65. ſar-	Sceptra gerendi ratio apud Ba-	
danapali theſaurus	bylonios	36
1b.	Schœni quid	40
Sardena mons	244	
Sardis à Cimмериis captæ 3.	Sciathuſ inſula	193. 102
ſardis expugnantur 15. ſar-	Scidros oppidum	149
dis captæ & cōcrematæ 144	Sciona vrbs in Pallena	184
ſardis quo ſtraragemate ab	Sciradis Minerę templū	214
O Ebare captæ 1. ct. Sardiū	Scironis via	211
reges Heraclidæ 2. Sardiū	Scholæ tectum in pueros cor-	
primus rex 2. 15. Sardiū	ruens	150
leo circumlatus vrbi 15. ſar-	Scolix vermis Indicus	9. ct.
dium expugnatio in tertiu	Scolopois vbi	239
annum dilata	Scopafis rex	115
17	Scutum Perſis oſtendiſſe dicū-	
Sardonium linum 56. ſardo-	tur Alcmaeonidæ 163 Et	
nium mare	quomodo fuerit oſtenſum	
30	164	
Sardo gemma	10. ct.	
Sardonis mons	9. ct.	
	Scylace vrbs	10
	Scylax Garyandeus 105. Scyla-	
	cis	

HEROD. ET CTES.

cis supplicium	131.132	sæuitia lb. scyth. mos ine-	
Scyles Aripithis filius 109. &		undi fœderis 108. scyth. re-	
eius mors	110	gum sepultura 109. scyth. à	
Scyllas vrinator	203	Scyale defectio 110. scythæ	
Scythæ Herculis filius 100. scy-		suorum institutorum ob-	
tharum origo 99. scytha-		seruantissimi lb. scythi eo-	
rum regum origo 100. scy-		rumque equis asinorum &	
thæ nomades pecuarij 13.		mulorum vox insueta 116.	
101.106.158. scytharum No-		scyth. munera ad Darium	
madum seditio 13.100.		117. scyth. intemperantia	
scythæ trucidatū coctum-		158. scythæ Persis Sacæ ap-	
que puerum Cyaxari loco		pellati 178. Scythæ ab Ariar.	
venationis offerunt 13. scy-		primū, deinde & à Dario	
thæ ad Halyattem cōfugi-		oppugnantur	3. ct.
unt lb. scythæ in Asiam trās-		Scytharcis Scyth. regis ad Da-	
eunt 20. 100. scythæ Cim-		rium literæ 3. ct. Scytharcis	
merios ex Europa pellunt		Persas fundit	lb.
20. scythæ Mediā occupa-		Scythia vetus vbi 113. scythiæ	
pant lb. scytharum cū Me-		duæ partes lb. scythiæ flu-	
dis ad Caucasum congres-		mina 105. scythia ligno-	
sio lb. scythæ fufis Medis,		rum inops 107. scythicæ	
Asia potiuntur lb. scythæ		grues vbi hybernent 43. scy-	
Vraniz Veneris templum		thicum gramen 106. scythi-	
depeculantur: vnde fœmi-		cus exercitus contra Medi-	
neo morbo corripitū lb.		am	172
scythæ à Medis inebriati		Scythes Zanclozōrū rex in vin-	
quum Asiam aliquandiu		cula conijcitur	149
obtinuissent, occiduntur		Sebennyticum ostium Nili 42	
lb. scythæ à Sefostre suba-		Secūdianus rex Persiæ 6. ct. se-	
cti 56. scytharum serui cur		cundianus dolo occid. lb.	
oculis orbentur 99. scytha-		Sedem non perforatam habē-	
rum ratio emulgendi lactis		tes	6. ct.
lb. scythæ Auchatæ lb. scy-		Selbonides stagnum	40
thæ aratores 101.106. scythæ		Selymbria oppidum	151
regij 106. scytharum mo-		Semen Indicum quale	89
res 105. scytharum dij &		Semiramis Babyl. regina 33. se-	
iurandum 108. scyth.		miram. egregia monumē-	
mos in cædendis victimis		ta	lb.
107. scytharum in hostes		Senectæ maximus honos a-	

INDEX IN

pud AEgyptios 52. senes v-	63
bi mactentur	88
Sepia locus	157. 194
Sepelire igne 7. ct. sepulchralis	
agger sua sponte corruens	
8. ct. sepulchrum palmife-	
rum Ibid. sepulchrum Ha-	
lyattis apud Lydos 18. sepul-	
chra Babyloniorum 36. se-	
pulchra vitrea 75. sepul-	
chrū Helles filiae Athaman	
tis	177
Serbonis lacus	71
Seriphij populus	207
Sermone carentes	11. ct.
Sermyla Græca vrbs	184
Serpentum sacrorum descri-	
ptio 51. serpentum sepulta-	
ra in Iouis templo lb. ser-	
pentes alati 52. serpētes ala-	
ti thuriferas arbores obser-	
uantes 89. serpentum vis a-	
pud Neuros 113. serpentibus	
vescentes vbi 124. serpens	
arcis Athenarū custos 207.	
serpens Indicus	10. ct.
Serrium promontorium	177
Serui Scytharum cur oculis	
priuentur 99. serui boni in-	
terdum hominibus malis,	
& contra 211. seruorum bel-	
lum	158
Sesostris rex AEgypti 55. 56. se-	
sostris quas gentes subege-	
rit 55. sesostris inscriptiones	
lb. & monumenta	57
Sestus vrbs 118. 173. sestus à	
Græcis obsidetur	241
Sethon AEgypti rex Vulcani	
sacerd.	
Sicania nunc Sicilia dicta	192
Sicyon 137. sicyonorum tribu	
um nomina lb. sicyoniis &	
AEginetis irrogata multa	
ab Argiuis	159
Sidon Græca vrbs	58. 94
Sidonius Tetramnestus Allectij	
filius	180
Sigeum & eius occupatio	136
140. 143. sigeum uoicum	
104	
Sigma litera apud Persas ma-	
gnificentiae nomina termi-	
nantur	26
Sigynæ populus vbi 128. sigy-	
narum appellatio	lb.
Sileni Marfyæ pellis in vtre	
formata vbi suspensa	173
Sillicypria Kiki, & ex his vn-	
guentum	54
Silphium vbi	112. 125
Simiarum comestores 125. si-	
miarū vbi maxima vis	lb.
simiae paruae Indicæ	9. ct.
Simonides Ceus: & eius enco-	
mia	144
Simonides Leoprepis f. & e-	
ius epigrammata	200
Simulachrum pistricis Croesi	
9. simulachra ab AEgyptijs	
primum dijs consecrata 40.	
simulachrum Iouis ariet-	
ina facie 47. simulachrum	
Panib. simulachra ætatis	
& hyemis 59. simulachrum	
ex pelui: & quid significet	
69. simulachrum Veneris	
in Cyrene, ob preces exau-	
ditas	

HEROD. ET CTES.

ditas 70. simulachra Mi-	amputatis agnoscitur 73.
neruæ lapidea duo Ibid. si-	merdis occiditur 85
mulachrum Isidis bubulis	Smerdones Otanis fil. Xerxis
præditum cornibus 46. si-	exercitus dux 183
mulachrum Mercurij por-	Smila oppidum vbi 184
rectum veretrum habens	Smindyrides Sybarita vnus ex
48. simulachrum Darij la-	procis filiæ Clifthenis 164
pideum 87. simulachrum	Smyrna à Gyge oppugnata 3.
Vulcani Pataicis simile 77.	smyrna ab Halyatre capi-
simulachra soli Marti fa-	tur lb. smyrna à Colopho-
ciunt Scythæ 107. simula-	nijs condita Ibid.
chra ex oleis, Damia & Au-	Smyrna Æoliæ ciuitas & cele-
xesiæ 139	berrimum emporium 27.
Simultatis inter Phœnices &	243
Græcos initium 2	Sobolis procreandæ præmia
Sindus vrbs 184	apud Persas 25
Singus vrbs ad montem Atho	Sogdi populus 88. sogdorum
183	in Xerx. exercitu armatura
Sinope vrbs 14. 45. 100	178
Sinus Arabici maris descrip-	Sol Massagetarum deus 38.
ptio 41	soli Massagetæ equos im-
Siphnus insula locupletissima	molant 39. sol causa ex-
81. siphnij quas naues Sala-	undationis Nili 43. solis
minem miserint 208	insuetus ortus & occasus
Siptachora arbor 11. ct.	64. solis mensa vbi 74. so-
Siromitres OEbazi f. Parica-	lis fons vbi 124. solem ex-
niorum dux 178	ectantes Ibid. solis eclipsis
Sisamnes Hydarnis fil. Ario-	Xerxe mouente exerci-
rum dux Ibid.	tum contra Græcos 174.
Sisyræ genus penulæ Ibid.	sol Græcorum deus lb. sol
Sitalces Thracum rex 110. 186	pro mercede redditus 221.
Siuph vrbs Ægypti 69	sol obscuratus 224. solis sa-
¶ Smaragdus Polycratis 78	cræ oues vbi 238. sol Indi-
Smerdis Cambyfis fr. 76. & e-	cus 9. ct.
ius à frater cædes. lb. smer-	Soli vrbs, & eius obsessio 145
din occisum à se Camby-	Solonis peregrinatio in Ægy.
ses luget 82	5. solon legislator Athen.
Smerdis fictitius regno poti-	lb. solon à Cræso humani-
tur 83. smerdis ex auribus	ter exceptus lb. solonis cū

INDEX IN

Croeso de beatitudine colloquium 5.6. solon Croesi diuitias nihili duxit lb. solonis lex Athen. data	70	tiataru respub. & leges bellicae a Lycurgo lb. spartiaru Lycurgum delubro edificato colunt lb. spartiataru cu Argiuis de Thyrae agro contentio 15. spartiarum regum dignatio & iura 154. spart. senatus lb. & lex 138 spart. oraculum 199. spart. caedes ad Thermopylas lb. eorumq: epigrammata 200. spart. reges	220	
Solois promontorium	45	Spasmi remedia	125. 12. ct.	
Solymi olim Milyae dicti	31	Spathae palmarum	178	
Somnium filiae Polycratis	92	Speculatores Graecorum	187	
Sontes vt examinet Indiae rex	10. ct.	Speluncas inhabitantes	11. ct.	
Sophanes Eutyichidis f. Decelensis 235. sophanis ancora lb.		Sperchius amnis Anticyram praeterlabitur	196	
Sophistarum totius Graeciae peregrinatio	5	Sperthies Aneristi f. se offert ad satisfaciendu Xerxi	185	
Soporisetum stercus	10. ct.	Sphedadates mag ⁹ Tanyoxarce apud Cambysem accusat	2. ct. sphendadates dolose succedit Tanyoxarci interfecit lb. sphedadates Cambyfi succedit 3. ct. sphendadatis caedes	lb.
Sororem Cambyfes ducit, occidit, & aliam superinducit	76	Spina Aegypti & eius gummi	54	
Soficlis Corinthij de restituendo Hippias oratio	141	Spitamis Amytis maritus	1. ct.	
Softrates	120	Spitamas a Cyro occisus	Ibid.	
¶ Spaco Medis canis appellatur	21	Spitaces Spitamæ fil.	1. ct.	
Spamitres eunuchus Xerxem interficere parat 4. ct. spamitrae tormenra	Ib.	Spitades Derbicibus a Cyro praeficitur	2. ct.	
Sparethra regina Cyru in praelio capit: & maritu liberat 1. ct.		Spitradates Pisuthnem persequitur	7. ct.	
Spargapises Tomyridis f. a Cyro capitur 38. spargapises se ipsum interimit	Ib.	Sponsa vbi dotem concubitu quaerat	123	
Spargapithes Agathyrforum rex	109	¶ Squamosi pisces Aegypt. faci		
Sparta vrbs Lacedem.	200			
Spartanorum tyranni Leon & Hegesicles n. spartiatarum instituta a quo lb. spartiatarum rex Leobota lb. spar				

HEROD. ET CTES.

facti	51
¶ Stadium, passus, cubitus, pes	65
Stagirus Græca vrbs	183
Stathmi regij quid	134
Statira Artocleris vxor	7. ct.
statira Parysatidem vlcisci-	tur 7. ct. statira veneno tol-
litur	8. ct.
Stentoris lacus	177
Stercus soporiferum	10. ct.
Stefagoras Cimmonis fil.	161
stefagoræ cædes	151
Stefenor Curij tyrannus	145
Stratias Chius	118
Strattes Chiorū tyrannus	220
στρόβιλος & κᾶνος quid	248
Struchates populus	19
Struthij subterranei vbi	125
Strymon fluuius II. 12 & 143. 182.	183
Strymonij populus	178
Stryma Thasiorum vrbs	182
Stygis aqua vbi	157
Stymphalius lacus	1b.
Syracis vsus ad quæ utilis	89
Syreenfes quas præbuerint	naues 207
Sryx & eius aqua	157
¶ Sua quenque inspicere debe-	re 2
Suadelæ numen	217
Subulci apud Ægyptios profa-	ni 48
Successionis ius apud Spartia-	tas 167
Suniacum iugum vbi	113
Sus animal spurcum apud Æ-	gyptios 47. sus hostia Lunæ

& Liberi patris 48. sues sa-	crificandi modus 1b. sues
apud Scythas 107. sue abf-	tinent A Ægyptij 124
Susa oppidum	34. 134. 135
¶ Sybaris vrbs capitur, & diri-	pitur 133. 149. sybaritanum
bellum	133
Syene vrbs Thebaidos	44
Syennesis Cilicum rex	146
syenn. duos hostes iuuat 7.	ct.
Syleus campus	183
Syloson Polycratis fr. A Eaci f.	78. 95
Syloes promontorium	104
Symanum mare vbi	32
Syrges fl. in Mæzoidem influit	116
Syri Græcis Cappadoces 2. 13.	41. 87. 134. 178. syrorum præ-
dia Cræsus deuastat 14. sy-	ros Cræsus exterminat 1b.
syrorum in exercitu Xerxi-	ano armatura 178. 179.
180	
Syria A Ægypto contermina 58	
syria Palæstina 87. 179. 180	
syriæ præfectus Megaby-	zus 5. ct.
Syropæones in Asiam abdu-	cti 129

T

TABELLA toti ^o orbis 134	
Tabellionum Perfarum	
curfus & modus	215
Tabiti quid	107
Tachompsa insula	44
Tanarus locus	391

I N D E X . I N

Talentum Babylonicum	87	Tegea Arcadum	161. 192.
Talos & fel in iecore habent		tegeates 11. tegeatibus à Lace	
asini Indici	12. ct.	dæmoniis bellum inferur	
Talthybij ira in Lacedæmoni-		12	
os 185. talthybij templum a-		Teos oppidum vbi 26. 31. teus	
pud Spartiatas lb. talthybi-		à Græcis in Ægypto con-	
us Agamemnonis præco		data 70. teij demigrant in	
lb. talthybij ira in Lacedæ-		Thraciam odio Cyri 30.	
monios pacata lb. talthy-		teij Abdera condunt lbid.	
biatarū honos apud Spart.		τέλδον Persis Tycta, id est cœ-	
Ibid.		na	241
Tanagram interfuit Ther-		Tellias vaticinus	205
modon 231. tanagræi The-		Tellus beatissimus à Solone	
banorum vicini 139. tana-		iudicatus 5. telli filij fide-	
gricus tractus	135	ter instituti lb. telli obitus	
Tanais fluuius	105. 106. 115. 116	splendidissimus	lbid.
Tanyoxarces quibus à Cyro		Tellus eadem non fert omnia	
præficiatur 2. ct. tanyoxar-		6. tellus Scytharum deus	
ces dolosè à Cambyse occi-		107. tellus Apia Scythis di-	
ditur lb. tanyoxarces ficti-		citur	lbid.
tius	lb.	Telmisles coniectores	14
Tarentum vrbs	113	Telus insula	189
Tarentinorum maxima cæ-		Telys Sybaritarum rex	134
des	192	Temesius Clazomenius A-	
Targitaus & eius tres filij	99	bderorum fundator	30
Tartessus emporium nobile		Tempe locus vbi	192
120. tartessum Phocenses		Tenedus	28
occupant 29. tartessiorum		Tenus Æoliæ ciuitas	27. 160
rex Arganthonius	30	Terituchmes Ochi gener	7.
Tauchira oppidum	122	ct. terituchmis stuprū: cæ-	
Tauri Iphigeniā Agamemno-		des	lbid.
nis filiam colunt 113. tauro-		Termilæ vocantur Milyæ	31
rum populorum mores lb.		Terra & aqua munera 116. ter-	
taurica gens lb. taurici mō-		ræ diuifio 42. terræ motus	
tes	99	tangquam prodigiū vbi	103
Taxacis Scythiæ rex	115	Tethrippotrophus	151
¶ Tearus fluuius & eius médi-		Tethronium oppidum	206
ca vis 111. teari fontes par-		Teucri	175
tim calidi partim frigidi lb.		Thalamia quid	131. 132
		Thales	

HEROD. ET CTES.

Thales Mileſius defectionem ſolaris luminis Ionibus prædixit 13. thaleſis Mileſij inuentum in traducendo fluiuium Græſi exercitu 14. thal. Mileſij conſilium Ioniſus datum 31. thaleſis Mileſij de incremēto Nili ſententia innuitur 43	uerſus Xerxem acceſſit 2. ct. themiſtoclis aſtu Xerxes è Salamine auſugit lb.
Thamanæi populus 88	Themifcyra vbi 111
Thannyra Inari Libyis filius 73	Theogoniæ cantus in ſacrificiis Perſarum 25
Thaſus & eius conditores 47. 153	Theophaniæ feſtum 9
Thaſij ſubacti 152	Thera ſeptem annos pluuiam non ſenſit 119. thera inſula quondā Calliſta lb. the-razorum coloniæ 120
Theſides Spartiata 158	Therambus in Pallena vrbs 184
Thebæ Ægyptiæ 40. thebarum Ægyptiarum mirum 72. thebæ olim Ægyptus vocatæ 42. thebani Iouis fanum 33. thebanis arietes ſacroſancti 47	Therapne locus 155
Thebanis ſtigmata inuruntur regia 200. thebani à Græcis obſidentur lb. thebani Xerxem contra Plataenſes inſtigant 4. ct.	Theres Aureſionis f. Cadmeus genere 119
Themiſtocles Neoclis f. 187. 192. 217. themiſtoclis corruptio 202. themiſtoclis commentum 204. 211. themiſtoclis lireræ ad Iones lapidi inciſæ 204. themiſtoclis cum Ariſtide ſimultas 212. themiſtoclis vaſtrities, exactio, auaritia 217. themiſtocles omnium Græcorum prudentiſſ. lb. themiſtocles Creta ſagittarios ad	Therma vbi 183. thermæus ſinus 184
	Thermodon fluuius 56. 227. 230. 231
	Thermopylarum mons 193. 198. ad thermopylas Xerxis & Leonidæ prælium 4. ct.
	Theron Acragantinorum monarchus 191
	Therſander Theræ auus 119
	Theſmophoria ſacra 69
	Theſpia vrbs incendiſur 208
	Theſpienſes 139
	Theſproti populus 142. 208
	Theſſaliæ deſcriptio 184. theſſaliæ equæ omnium optimæ 195
	Theſſalus dux 133
	Theſtorides literarum profefſor 246
	Thoes vbi naſcantur 125
	Thomanij populus 91
	Thonis præfectus Canobici

INDEX IN

ostij	57	Thyflageræ populus vbi	101.
Thoraces picturati Amasis re-		116	
gis	79	Thyſus vrbs	172
Thoracis Theſſali in pugna ad		¶ Tiarantus fl. Scythiæ	105
Thermopylas ad Xerxem		Tibareni populus 88. tibare-	
conſilium	4. ct.	norum in Xerx. exercitu	
Thorica tribus	113	armatura	177
Thracæ à Cræſo ſubacti	5.	Tibefis fl. Scythiæ	105
thracæ à Seſoſtre ſubiugan-		Tibetheus eunuchus Tanyo-	
tur	56.	xarcis cædem prodit Amy-	
thracæ populus Aſiæ	87.	ti	2. ct.
thracæ cannabe ve-		Tigranes Achæmenides Me-	
ſtiuntur	109.	dorum dux	177.
thracæ aduer-		tigranis	
ſus tonitrua ſagittas excu-		ſententia	205.
tiunt	112.	tigranis di-	
thracæ Bithyni &		cis ſpecies & ſtatura	239
Strymonij appellati	178.	Tigris fluuius in rubrum ma-	
thracæ Xerxis ſocij	194.	re infunditur	34.
thracæ Iouis ſacrum cur-		tigris O-	
ſum cum equis abegerunt		pin præterlabitur	1b.
218.		tigres	
thracū ſepulturæ qua-		tres & eorum ortus	135.
les	128.	tigris oſtium	149
thracum in Xerx.		Tilones piſces	129
exercitu armatura	178.	Timaphernis in prælio ad	
thra-		Thermopylas ad Xerxem	
cum ſacrificia	242.	conſilium	4. ct.
thracia gens, eiuf-		Timnes Spargapithiſ.	109
que mores	127. 128.	Timo ſacrifica, Paria genere	
thraciæ		166	
muri	151	Timon Androbuliſ.	186
Thrachinienſium procerū ad		Timonax Timagoræ filius	
Xerxem in pugna ad Ther-		180	
mopylas conſilium	4. ct.	Tinctura Indica & Perſica 11	
thrachinienſes Perſas per-		ct.	
auia ducunt	Ibid.	Tirynthia regio	177
Thraſybuli Mileſiorum tyran-		Tiſamenus Græcorū amplex	
ni commentum	4	229	
Thriaſius campus	210	Tiſſaphernes in Piſuthnē mi-	
Thrixæ oppidum	119	titur	7. ct.
Thus vbi & quomodo colli-		tiſſaphernes Pi-	
gatur	89	ſuthni ſuccedit	1b.
Thyæ Cephiſſi filia fanū	193	tiſſapher	
Thyreæ ager vbi	15	nes Cyrum criminatur	1b.
Thyreæ inſula	81. 157	tiſſa-	

HEROD. ET CTES.

thiſſaphernes Græcis inſi-	apud Chios	29
diatur 8. & thiffaphernes	¶ Tychius coriarius Homeri	
Clearchum & Græcos regi	hoſpes 244. ab Homero ce-	
mittit	lebratur	249
Titormus Ætolus frater Ma-	Tycta Græcè τῆλας id eſt cœ-	
lis	na	241
164		
¶ Tmolus fluuius & mons 15.	Typhon Ægypti rex	64
18. 144. tmolus fluuius au-	Tyrannis lubrica res 80. ty-	
ri tamenta profert	rannidis incommoda	141
18		
Tomyris Maſſagetharum re-	Tyrannorum mores	85
gina à Cyro bello petitur 37	Tyres fl. Scythiæ 100. 105. 106.	
38. tomyridis magnanimi-	110	
tas		
39		
Tonitrua vbi nulla 103. 9. &	Tyritæ Græci	106
tonitrua in Xerx. exercitū	Tyrius Mapen nauarchus Xer-	
ingruunt	xis	180
175		
Tormenta per ſcapam 4. &	Tyrus quando extructa	47
Torona Græca vrbs 172. 184	Tyriorum caſtra, locus	57
¶ Trachea Cherſoneſus	Tyrodiza Perinthiorum ora	
113	172	
Trachionæ petræ	Tyrrhenus Atyis f. colonias in	
196	Tyrrheniam ducit	18
Trachis vrbs	Ibid.	
1bid.		
Traspies Scythæ	Tyrrheni Phocenſes oppu-	
99	gnant	30
Traufi populus Thraciæ, cuius-	Tyrrhenia ſeu Thuſcia 18. tyr-	
que mores	rheniam Phocenſes occu-	
127	pant	29
Trauus fl.		
182		
Tria capita, ſeu capita quer-		
eus, locus		
230		
Triopij Apollinis ſacrum atq;		
certamen		
27		
Triopium Cnidiorum regio		
32. 104		
Tritæenſes Ioniæ gens		
27		
Tritæchmas Artabazi filius 35		
Triballiæ planities		
106		
Trieterica & Bacchanalia a-		
pud Gelonos		
113		
Triton fl. & tritonis palus 123		
¶ Tumulus palmifer		
8. &		
Tutelarix Mineræ templum		

I N D E X I N

- Indos 10. ct. venandi asinos
 syluestres ratio 12. ct.
 Veneni dandi mira ratio 8. ct.
 venenum serpentis Indici
 10. ct. quæ venena prohi-
 beant 12. ct.
 Veneris Vranix templum à
 Scythis compilatū 20. ve-
 neris fanum apud Cyprum
 Ib. veneris templum apud
 Cythera Ib. venus Mylitta
 Assyrijs dicta 25. 35. venus
 Arabibus Alitta 25. venus
 Persis Metra Ib. veneris tē-
 plum apud Atarbechas 46.
 veneris hospitæ ædes 57. ve-
 nus Scytharum dea 107. ab
 ijdem Artimpasa dicta Ib.
 Venti Etesix causa exundatio-
 nis Nili 43. ventorum ara
 in Thyia 193
 Veretra Pygmæorum 10. ct.
 Vermis fl. Indici 12. ct.
 Verticis rasura apud quos in
 vsu 123
 Vesta Scytharum dea 107
 Vestes laneæ vbi profanæ 52.
 vestes Cynocephalorum 11.
 ct.
 Vestigium Herculis vbi 110
 Vestibulo Cereris adhærens
 manibus truncatur 159
 Victimæ cædendæ ritus apud
 Scythas 107
 Vinum ex hordeo aquæ Ægy-
 ptios 52. vinum suauiss. 12.
 ct.
 Viri ærei vbi visi 66. viri agre-
 stes 125. viri pro mulieribus
 exornati 129. 130
 Virginum auctio apud Baby-
 lonios 36. virgines vbi de-
 virginentur à rege 122. vir-
 ginum anniuersarius con-
 flictus 123
 Vitæ humanæ breuitas & ca-
 lamitas 175
 Vitiliginis remedium 12. ct.
 Viuos defodere Persis in vsu
 182
 Vocalissimus Ægyptius 118
 Vomitu excitans radix 12. ct.
 Urbana Minerva 139
 Urbium Græciæ incrementa
 decrementa q; 2. vrbs ve-
 tus Æginæ à Nicodromo oc-
 cupatur 159. vrbes à Dario
 in Scythia conditæ 116
 Vranix Veneris fanum vetu-
 stiss. 20. vranix Veneris
 templum à Scythis diripi-
 tur Ib. vranix Veneris apud
 Persas sacrificia 25. vrania
 Venus Alilat Arabibus di-
 cta 72
 Vrina hirci spasmi remedium
 125
 Vrna olei inexplibilis 3. ct.
 Vrforum ac luporum sepulta-
 ra 51
 Vrotal Arabibus quid 72
 Viris cum Megabyzo confli-
 ctus 5. ct. viris capitur Ib.
 Vtrij populus 88. & eorum in
 Xerx. exercitu armatura
 178
 Vulcani sacerdotes 40. vulca-
 ni maximū templū Mem-
 phi

HEROD. ET CTES.

phi 55. Vulcani vestibula lb.
vulcani coloss. 69. & fax 215.
vulc. templū & statua 77
Vulpanferes Ægyptiis sacri 51.
¶ Vxor Candaulis Gygi nuda
vifa 2. vxorum mactatio ad
mariti funus 127. 128. Vxo-
res Atheniens. raptæ 166

X

XANTHIVS campus
166

Xanthij populus lb.

Xanthippus Ariphronis f. 165.
173. 220

Xenagoras Praxilai f. Halic.
240

Xerxes Darij filius 33. 3. ct. xer-
xis vxor Amestris O-
nophæ filia 177. & 3. ct. & e-
ius liberi 216. 3. ct. xerxis ge-
nealogia 170. xerxes quid
Græcis significet 160. xer-
xes rex Persarum declara-
tur 167. xerxes cur bellum
Græc. bel. intulerit 168. 3. ct.
xerxis omnium prima ad-
uersus Ægyptum expedi-
tio 168. xerxes vnam olei
Babylone explere nequit 3.
ct. xerxi Babyloniorum de-
fectio nuntiatur lb. xerxis
oratio ad Persas de bello
Græcis inferendo 168. xer-
xis iuuenile ad Artabanum
respondum 170. xerxis ora-
tio qua expeditionē in Græ-
cos rogat lb. xerx. somnia
170. 171. xerxis copiarū o-
mnium maximæ 172. xerx.

Hellesponto compedes in-
ijcit 173. xerxis crudelitas
174. xerxiani exercitus or-
do lb. xerxiani exercitus to-
nitrū & fulgure ingruenti
bus bona pars exanimari
175. xerxes Mineruæ Iliadi
mille boues immolat lbid.
xerxes lustrato suo exercitu
& certamine nauali cum
voluptate spectato, lacry-
mas profundit lb. xerxis
& Artabani colloquium lb.
xerxi duo hostilissima esse
respondet Artabanus lbid.
xerxis oratio ad Persas 176.
xerxis dona in Hellespontū
collata lb. xerxis exercitus
in Europam traiectus 177.
xerxi quæ ostenta oblata
sint lbid. xerxes exercitum
suum lustrat lbid. xerxis co-
piarum catalogus & nume-
rus 176. 4. ct. xerxis duces
qui fuerint 179. 180. xerxis
festiuum stratagemata 183.
188. xerxis copijs Chidori
aqua non sufficit 184. xer-
xis magnanimitas 185. xer-
xis in Græciā aduentus 186.
xerxis confidentia 187. xer-
xiana classis 194. xerxis for-
mæ dignitas lb. xerxi nautes
400. submersæ 195. xerxis
copias Onochoni fl. aqua
deficit lb. xerxes abydu
ponte iungit 4. ct. xerxis cū
Leonide ad Thermopylas
cōflictus lb. xerxis ad Ther-

INDEX IN HEROD. ET CTES.

mopylas, clades 205. xerxis	Zacynthus vbi 156. zacynthi
ridiculum factum lb. xerxē	fontes piscosi 10. ct. zacynthij pop. 81. 156
Thebani in Platæenses incitant 4. ct. xerxes Arhenas capit & incendit lb. xerxes	Zacla nūc Messana dicta 191.
Heracleo Salaminem aggerem ducere conatur lb. xerxes ē Salamine fugit 216.	zaclæi populus 149. 189
4. ct. xerxis impietas 217.	Zamolxis dæmon 112
xerxis copias fames & pestes exinguit 218. xerxis	Zaris vrbs 7. ct.
reditus in Asiā 218. 4. ct. xerxes tempestate vexatur lb.	Zegeries murium genus in Libya 117
xerxis crudele factū lb. xerxis amores 240. 241. xerxis in fratrē crudelitas 141. xerxes ad templum Delphicū diripiendum mittit 4. ct.	Zeuxidamus Leutycnidis f. 156
xerxes Amytis filie impudicitiam obiurgat lb. xerxes interficitur a suis lb. xerxis cædes cognoscitur lbid.	¶ Zir amiculigenus 178
xerxis occisorum & Persarum pugna lb.	¶ Zoa à Barto condita 111
Xerxes iunior Artoxerxi succedit 6. ct. xerxes ebrius occiditur lbid.	Zona vrbs Samothraciæ 177
¶ Xistum aureum Amphirao donatum 9	Zopyrus se mutilat 97. zopyri ad Babylonios ficta fuga lbid. zopyrus Babylonici exercitus dux declaratur 98. zopyri præstantia lbid. zopyrus Megabyzi pater lb. zopyri cædes 3. ct. zopyro quæ tribuit Herodotus, Ctesias Megabyzi 3. ct.
¶ Xuthus Ionis pater 180	Zopyrus Megabyzi f. 98. 5. ct. zopyri filia à Saraspe vitata 104. zopyri fortitudo 5. ct. zopyrus à rege deficit & Athen. fugit 98. 6. ct. zopyri cædes 6. ct.
Z	Zostur locus 216
ZABECES Libyū vicini 125	¶ Zygautes Libyū vicini 125. zygautes simiarum comestores lbid.

F I N I S.

Emendanda in hac editione.

Pag. 17, ver. apud & sulenda] lege Africa. T. 77, in margine, v. quareo à fine l. persoluerent. P. 268, v. tertio à fine l. lanigeræ. T. 307, v. tij] l. O Enoen. P. 374, v. tertio à fine l. proosipivw. P. 415, in marg. v. penultimo, l. δάλασαν. P. 422, in margine tolle qui post γάμου.

Ad marginales numeros quod attinet, monendus est lector, quosdam omisos esse, quosdam alicuo loco positos, quosdam inter se commutatos. Qui ut corrigendi sint, ne Indici numeri te fallant, e sequentibus cognosces. T. 54, v. rebell.]supple 25. T. 82, v. Cyro] pro 73. pone 37. T. 86, v. acman.] pro 29. pone 39. T. 109, v. multo]supple 49. T. 146, v. reges]supple 66. T. 193, v. futuro]f. 87. T. 248, v. CONT'IN.] f. 112. T. 257, v. gnea] pro 126. l. 116. T. 313, v. fuerunt]f. 141. T. 315, v. terimer.] f. 142. T. 347, ex v. terrog.] transfer 156, ad v. que. T. 375, v. oportet] f. 169. T. 446, v. omnia]f. 200. T. 483, v. tum]f. 217. T. 494, b. fanitis]f. 222. T. 501, v. cum]f. 225. T. 508, ex v. bis transfer 228. ad v. instrenui. T. 512, ex v. cedem. transfer 230. ad v. tractum. T. 554, v. Apocli]supple 250. T. 555, v. Vbi verò] pro 252. pone 251. & sic deinceps.

In editionibus superioribus, Gallicis, Italicis, Germanicis, emendandi errores.

Hos etiam superiorum editionum periculosos errores, paucos è multis, ex eorum genere quorum in epistola ad lectorem mentio facta est, hic adiungere libuit. P. 103, v. crura pro extremos habent ille superiores editiones extenos. Paulo post, v. ea quam] pro vapulauerunt h. epulauerunt. P. 109, v. nunquid] pro nomina h. omnia. T. 112, v. rem] pro Marti h. matri. T. 114, v. vitam] pro hirudinibus h. hirundinibus. T. 116, v. odor] pro nitro h. intro. Et aliquanto post, h. impetrasse pro imperasse: & vinum, pro vnum. P. 136, v. dum cell.] pro porro quinquaginta, h. sex & quinquaginta, posito sex pro sed. P. 147, v. exut.] pro in palustria h. in plaustra. T. 177, v. nentes] pro prohiberent h. prouiderent. P. 188, v. nunc] pro calculum h. clanculum. P. 198, v. qui] pro aurum h. Austrum. T. 211, v. stophil.] pro nauibus h. manibus.

T. 214, v. suadebat] pro impetum h. imperium. T. 252, v. qui] pro ætate h. ætate. T. 257, v. in agros] pro abnuissent h. habuissent. P. 264, v. duxerant] pro non longo h. longo: T. 273, v. gunt Asbysta h. percingunt pro non percingunt. P. 282, v. erunt] pro ripam h. rupem. T. 293, v. verbis] pro nox h. non. T. 294, v. in contin.] pro continentem h. concionem. P. 320, v. ramenta] pro ramenta h. ætamenta. P. 342, v. nihil] pro primigenium h. primi ingenium. P. 348, v. dixit] pro viatico h. vaticinio. T. 400, v. questres] pro octo myriades h. octo millia myriadum. T. 403, v. expect.] pro non h. not.

nos. T.404, v. sinus] *pro* nos *h.* non, P.412, v. omnis] *pro* repur-
gabat *h.* repugnabat. T.418, v. ere] *pro* gratiam *h.* Graciam. P.
431, v. quenq;] *pro* proram *h.* portam. T.457, v. ita] *pro* hos omnes
h. non omnes. P.464, v. nis] *pro* non sentire *h.* consentire. P.
482, v. quutus] *pro* comibus *h.* cōmunibus. P.533, v. mitium] *pro*
mitium *h.* feliciū. *qui error typographicus ex his est qui in Lexico religio-
se servati fuerunt, sicut & varij interpretis errores.*